ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΧΙΙΙ: Ε΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΑ
XIII

Ε΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΣΑΜΠΕΖΥ, 10 –17 Ὀκτωβρίου 2015

***

ΠΡΑΚΤΙΚΑ - ΚΕΙΜΕΝΑ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΣΑΜΠΕΖΥ – ΓΕΝΕΥΗ, 2016

Ε΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΣΑΜΠΕΖΥ, 10 –17 Ὀκτωβρίου 2015

***

ΠΡΑΚΤΙΚΑ – ΚΕΙΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΔΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΒΛΑΣΙΟΣ Ι. ΦΕΙΔΑΣ

Εἰς τά «ΣΥΝΟΔΙΚΑ» δημοσιεύονται ἤ ἀναδημοσιεύονται ἄρθρα, ἀναφερόμενα εἰς τήν ὀρθοδόξον συνοδικήν παράδοσιν καί εἰς τήν προπαρασκευήν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τά ἄρθρα ἀποστέλλονται εἰς τήν Γραμματείαν ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου εἰς τό Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου: Centre Orthodoxe du Patriarcat oecuménique, 37 Chemin de Chambésy, 1292, Chambésy (Genève), SUISSE.

***

SYNODICA

PUBLICATION PERIODIQUE DU SECRETARIAT POUR LA PREPARATION DU
SAINT ET GRAND CONCILE DE L'EGLISE ORTHODOXE

RESPONSABLE POUR L'EDITION: VLASSIOS J. PHIDAS

Dans «SYNODICA» sont publiés ou republiés des articles se référant à la tradition conciliaire orthodoxe et à la préparation du Saint et Grand Concile de l'Eglise Orthodoxe. Les articles sont à envoyer au Secrétariat pour la préparation du Saint et Grand Concile de l'Eglise Orthodoxe: Centre Orthodoxe du Patriarcat Oecuménique, 37 Chemin de Chambésy, 1292, Chambésy (Genève), SUISSE.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΑ
XIII

Ε΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΣΑΜΠΕΖΥ, 10 –17 Ὀκτωβρίου 2015

***

ΠΡΑΚΤΙΚΑ – ΚΕΙΜΕΝΑ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΣΑΜΠΕΖΥ – ΓΕΝΕΥΗ, 2016

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ *Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις,* ἡ ὁποία συνεκλήθη κατά τά καθιερωμένα ὑπό τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπό τῆς 10ης ἕως τῆς 17ης Ὀκτωβρίου 2015, τῇ συναινέσει καί τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἶναι ἡ τελευταία Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις εἰς τήν μακράν διαδικασίαν προπαρασκευῆς τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀποστολή τῆς Διασκέψεως αὐτῆς ἦτο ἡ τελική ἐπεξεργασία καί ἡ ὁμόφωνος ἔγκρισις ἀφ' ἑνός μέν τοῦ ὑπό τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς (Σαμπεζύ, 2009) ὁμοφώνως προταθέντος κειμένου ἐπί τοῦ θέματος *«Αὐτόνομον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ»,* ἀφ' ἑτέρου *δέ τῶν ἀναθεωρηθέντων ἤ ἐπιμεληθέντων κειμένων ὑπό τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς,* ἡ ὁποία συνεστήθη ὑπό τῆς *Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν* (Φανάριον, 2014) διά τήν ἐπίσπευσιν τῶν διαδικασιῶν συγκλήσεως τῆς Συνόδου. Ἄλλωστε, τά θέματα αὐτά, τά ὁποῖα εἶχον ἐγκριθῆ ὁμοφώνως ὑπό τῶν *Β΄* καί *Γ΄ Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων* (Σαμπεζύ, 1982 καί 1986), ἀνεφέροντο εἰς τά θέματα ὑπό τούς τίτλους: α) *Κωλύματα Γάμου,* β) *Ἡμερολογιακόν ζήτημα,* γ) *Ἡ σπουδαιότης τῆς Νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον,* δ) *Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον,* ε) *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενική κίνησις,* καί στ) *Συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπίκρατησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης κάί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων.*

Ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἀπεφασίσθη καί ἐπρογραμματίσθη ὑπό τῶν συγκληθεισῶν, τῇ ὀφειλετικῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τεσσάρων Πανορθοδόξων Διασκέψεων (*Ρόδος, 1961, 1963, 1964* καί *Σαμπεζύ, 1968*) ἀφ' ἑνός μέν διά τήν ἀνάδειξιν τῆς ἀρραγοῦς ἑνότητος τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τήν κοινωνίαν τῆς πίστεως καί εἰς τόν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τήν κατάλληλον προετοιμασίαν τῆς κοινῆς πορείας πρός μίαν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, παρά τὰς ἀντιξόους συνθήκας τῶν χαλεπῶν καιρῶν. Οὕτω, κατηρτίσθη εἷς ἐκτενής κατάλογος θεμάτων διά τήν ἐπιλογήν τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, ἐνῷ ἡ *Δ΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις* (Σαμπεζύ, 1968) καθώρισε καί τά πανορθόδοξα ὄργανα διά τήν προπαρασκευαστικήν διαδικασίαν τῶν ἐπιλεγομένων θεμάτων ἐκ τοῦ ἐκτενοῦς καταλόγου τῆς Ρόδου, ἤτοι: α) *ἡ Γραμματεία ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου,* β) *ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή,* καί γ) *αἱ Προσυνοδικαί Πανορθόδοξοι Διασκέψεις.* Τά ὄργανα αὐτά συνεκαλοῦντο περιοδικῶς ὑπό τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ὁποῖον ὡρίσθη καί ὡς ἕδρα τῆς

Γραμματείας διά τήν ὑποστήριξιν τῆς προπαρασκευῆς τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου, ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀποστελλομένων δι' ἕκαστον θέμα *Συμβολῶν* τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Εἰς τά θεσμοθετηθέντα αὐτά πλαίσια ἐπρογραμματίσθησαν αἱ συνελεύσεις τῶν *πανορθοδόξων ὀργάνων* κατά τήν περίοδον τῆς μακρᾶς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας προετοιμασίας (1961-2016) τῶν κειμένων ἐπί τῶν τελικῶς ἐπιλεγέντων ὑπό τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, 1976) δέκα (10) θεμάτων διά τήν *ἡμερησίαν διάταξιν* τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Οὕτω, συνεκλήθησαν εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δέκα πέντε (15) συνελεύσεις τῶν *πανορθοδόξων ὀργάνων,* αἱ ὁποῖαι προητοιμάσθησαν, ἐφιλοξενήθησαν καί ὑπεστηρίχθησαν διά παντός προσφόρου τρόπου ὑπό τῆς Γραμματείας πρός ἀποτελεσματικωτέραν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, διά τήν κατάλληλον προετοιμασίαν τῶν ἐπί τῶν δέκα θεμάτων σχετικῶν κειμένων, ἤτοι: α) ἡ *Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή* (1971, 1986, 1990. 1993, 2009 καί 2011), β) *αἱ Προσυνοδικαί Πανορθόδοξοι Διασκέψεις* (1976, 1982, 1986, 2009 καί 2015), καί γ) *ἡ Εἰδική Διορθόδοξος Ἐπιτροπή* (20014 καί 2015 δίς). Ἐν τούτοις, τά προετοιμασθέντα καί ὁμοφώνως ἐγκριθέντα κείμενα ὑπό τῶν *Β΄* καί *Γ΄ Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων* (Σαμπεζύ, 1982, 1986) καί τά ἀναθεωρηθέντα, ἐπιμεληθέντα ἤ συγχωνευθέντα ὑπό τῆς *Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς* (2014, 2015 δίς) προσέλαβον τήν τελικήν μορφήν καί παρεπέμφθησαν εἰς τήν *Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν* (Σαμπεζύ, 10- 17 Ὀκτ. 2015) διά νά τύχουν τῆς ὁμοφώνου ἐγκρίσεως αὐτῆς, ἀλλά μετά τινων ἐπιφυλάξεων δι' ὡρισμένα ἐξ αὐτῶν εἴτε διά τήν προώθησιν *(Κωλύματα Γάμου, Ἡμερολογιακό ζήτημα)* ἤ καί διά τήν μή προώθησιν αὐτῶν *(Αὐτοκέφαλον, Δίπτυχα)*. Συνεπῶς, ὑπῆρξε γενικωτέρα συναίνεσις νά τεθοῦν τά κείμενα αὐτά ὑπό τήν τελικήν κρίσιν τῆς *Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,* ἡ ὁποία θά ἀπεφάσιζεν ὄχι μόνον *διά τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου,* ἀλλά καί *διά τόν Κανονισμόν ὀργανώσεως καί λειτουργίας αὐτῆς.*

Ἡ Ἱερά Σύναξις τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συνῆλθε, τῇ προσκλήσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθόδοξον Κέντρον, ἀπό τῆς 21ης ἕως τῆς 28ης Ἰανουαρίου 2016, συνεζήτησε τάς ἐπιφυλάξεις καί τάς προτάσεις μελῶν τῆς *Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως,* παρέπεμψε τά μή τυχόντα ὁμοφώνου ἀποφάσεως μιᾶς *Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως* θέματα *(Ἡμερολογιακόν ζήτημα, Αὐτοκέφαλον, Ἱερά Δίπτυχα)* εἰς μελλοντικήν πληρεστέραν προετοιμασίαν, ἀπεδέχθη μετά τῶν ἀναγκαίων διορθώσεων καί συμπληρώσεων τάς ἐλλείψεις ἤ ἐπιφυλάξεις δι' ὡρισμένα κείμενα *(Ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Κωλύματα Γάμου),* ἀπεφάσισε τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου εἰς τήν ἐν Κολυμπαρίῳ Κισσάμου Ὀρθόδοξον Ἀκαδημίαν Κρήτης, ἀπό τῆς 18ης ἕως τῆς 27ης Ἰουνίου 2016, ἐνέκρινε τόν *Κανονισμόν ὀργανώσεως καί λειτουργίας τῆς Συνόδου,* ἀνέθεσεν εἰς *Εἰδικήν Ἐπιτροπήν* τήν σύνταξιν τοῦ *Μηνύματος* τῆς Συνόδου ὥρισε *Πανορθόδοξον Γραμματείαν* τῆς Συνόδου, καί καθώρισε τά θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως αὐτῆς, ἤτοι: α)

Ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, β) *Ἡ Ὀρθόδοξος Διασπορά, μετά τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τῶν ἐπισκοπικῶν συνελεύσεων,* γ) *Τό Αὐτόνομον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ,* δ) *Τό μυστήριον τοῦ Γάμου καί τά Κωλύματα αὐτοῦ,* ε) *Ἡ σπουδαιότης τῆς Νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον,* καί στ) *Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον.*

Συνεπῶς, ἡ ὑπό τῆς Γραμματείας ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἐπίσπευσις τῆς ἐκδόσεως τῶν *Πρακτικῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως* (Σαμπεζύ, 10- 17 Ὀκτωβρίου 2015) εἰς τήν εἰδικήν σειράν *ΣΥΝΟΔΙΚΑ* τῆς Γραμματείας ἀποσκοπεῖ εἰς τήν ἔγκαιρον ἐνημέρωσιν καί τήν ἀποτελεσματικωτέραν ὑποστήριξιν τῆς ἀποστολῆς τῶν ὁρισθησομένων ὑπό τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀντιπροσωπιῶν αὐτῶν εἰς τήν Σύνοδον διά τάς ποικίλας πτυχάς τῶν ὁμοφώνως ἐγκριθέντων ὑπό τῆς *Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως* κειμένων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου. Πρός δέ τούτοις, ἡ ἔκδοσις τῶν Π*ρακτικῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως* ἀνέδειξε καί τήν καθοριστικήν συμβολήν τῆς *Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν* ὄχι μόνον διά τήν ἐπίσπευσιν τῶν προφανῶς χρονοβόρων καί πολυπλόκων προπαρασκευαστικῶν διαδικασιῶν, ἀλλά καί διά τήν ἄμεσον, ἐπιτυχῆ ἤ καί ἐποικοδομητικήν ἀντιμετώπισιν τῶν δι᾽ αὐτῶν παρατεινομένων καί ἀλυσιτελῶν διαφωνιῶν τόσον ἐπί σημαντικῶν ζητημάτων, ὅσον καί ἐπί ἀσημάντων εἰσέτι θεμάτων ὁρολογίας ἤ διατυπώσεως, αἱ ὁποῖαι δέν ἐπέτρεπον τήν ὁμόφωνον ἔκφρασιν τῆς ἐπ᾽ αὐτῶν ἐνιαίας ὀρθοδόξου θέσεως, καίτοι τά συγκεκριμένα κείμενα εἶχον ἤδη τύχει τῆς ὁμοφώνου ἐγκρίσεως προγενεστέρων Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, πάντα τά τροποποιηθέντα, ὁμοφώνως ἐγκριθέντα, συμπληρωθέντα, βελτιωθέντα καί ἐπικυρωθέντα ὑπό τῆς *Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων* ὁριστικά κείμενα, συμφώνως καί πρός σχετικά αἰτήματα τῆς *Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως,* παρεπέμφθησαν τελικῶς εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, διό καί ἐκρίθη εὔλογον νά προστεθοῦν, ὡς ἴδιον *Παράρτημα,* εἰς τό τέλος τοῦ παρόντος τόμου.

† Ὁ Μητροπολίτης Ἑλβετίας Ἱερεμίας
Γραμματεύς ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς
τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου

Ε΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ
(Σαμπεζύ, 10 – 17 Ὀκτωβρίου 2015)

***

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον

1. Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης (Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως καί μέλος τῆς ἀντιπροσωπίας).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ (μέλος).
3. Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς (σύμβουλος).
4. Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης (σύμβουλος).
5. Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Πρόδρομος Ξενάκης (γραμματεύς).

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Μουάνζας κ. Ἱερώνυμος (μέλος).
3. Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Αρκαδίας κ. Βασίλειος (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης ἐν Σάο Πάολο Βραζιλίας κ. Δαμασκηνός (μέλος).
3. Ἐντιμολ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων

1. Σεβ. Μητροπολίτης Καπιτωλιάδος κ. Ἡσύχιος (μέλος).
2. Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος (μέλος).
3. Ἐλλογιμ. Καθηγηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Ρωσσίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων (μέλος).
2. Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βερολίνου, Γερμανίας καί Μ. Βρεττανnίας κ. Μᾶρκος (μέλος).
3. Αἰδεσιμολ. Πρωθιερεύς κ. Νικόλαος Balashov (σύμβουλος).
4. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Εἰρηναῖος Στήνμπεργκ (σύμβουλος).
5. Αἰδεσιμ. κ. Ἀνατόλιος Churyakov (μεταφραστής).

Πατριαρχεῖον Σερβίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου Ἀμφιλόχιος (μέλος).
2. Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος. (μέλος)
3. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γάιος Gajic (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Ρουμανίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου Νήφων (μέλος).
2. Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Τούλτσεας Βησσαρίων (μέλος).
3. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Δρ. Βιορέλ Ionita (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης καί Μεγάλης Πρεσλάβας κ. Ἰωάννης (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Νευροκοπίου κ. Σεραφείμ (μέλος).
3. Ἐλλογιμ. Δρ. κ. Ντίμιταρ Arnaudov (σύμβουλος).

Πατριαρχεῖον Γεωργίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι καί Τσαΐσι κ. Γεράσιμος (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι καὶ Ἀτένι κ. Ἀνδρέας (μέλος).
3. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Ζβιαδάτζε (σύμβουλος).
4. Μοναχός Κωνσταντῖνος-Ἄνθιμος Τζαβαχισβίλι-Γρηγοριάτης (σύμβουλος).

Ἐκκλησία Κύπρου

1. Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος (μέλος).
2. Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος (μέλος).

Ἐκκλησία Ἑλλάδος

1. Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνάτιος (μέλος).
3. Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος (μέλος).

Ἐκκλησία Πολωνίας

1. Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος (μέλος).
2. Αἰδεσιμολ. Πρωθιερεύς κ. Ἀνδρέας Κούζμα (μέλος).

Ἐκκλησία Ἀλβανίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης (μέλος).
2. Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος (μέλος).
3. Ἐλλογιμ. κ. Πύρρος Κονδύλης (σύμβουλος).

Ἐκκλησία Τσεχίας καί Σλοβακίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος (μέλος).
2. Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Σεραφείμ Σεματόφσκι (μέλος)
3. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Μιλάν Γκέρκα (σύμβουλος).

Γραμματεία ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας

1. Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίας (γραμματεύς τῆς Ε' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου διασκέψεως).
2. Ἱερολ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἰωάννης Χρυσαυγῆς (σύμβουλος).
3. Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς (σύμβουλος).
4. Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντής (σύμβουλος).

Δευτέρα, 12 Ὀκτωβρίου 2015

***

Ἐναρκτήριος Συνεδρία

Ὁμιλία
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου,
Προέδρου τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως,
κατά τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς

Συνήλθομεν σήμερον, τῇ προσκλήσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τῇ προθύμῳ συναινέσει καί τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, τήν τελευταίαν πρό τῆς προγραμματιζομένης συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου κατά τό ἐπόμενον ἔτος. Κοινή ἐπιθυμία καί εὔλογος προσδοκία τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν εἶναι ἡ ἐπιτυχής ἀνταπόκρισις ἡμῶν εἰς τό μέγεθος τῆς ἀνατεθείσης ἀποστολῆς διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας τῶν κειμένων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, ὑπό τό πνεῦμα τῆς παραδοσιακῆς ὁμοφροσύνης καί τῶν ἀκαταλύτων ἀδελφικῶν δεσμῶν αὐτῶν, ὥστε νά ἐπιτρέψῃ καί συντελέσῃ τήν ἄμεσον προώθησιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς προετοιμασίας τοῦ ἐγάλου καί ἱστορικοῦ γεγονότος, τό ὁποῖον ἀναμένει ὁ ὀρθόδοξος λαός, ἀλλά καί ὁ λοιπός κόσμος, τῆς πραγματοποιήσεως δηλονότι τῆς πρώτης μετά πολλούς αἰῶνας Πανορθοδόξου Συνόδου. Ἡ σπουδαιότης τοῦ γεγόνοτος τούτου, καί ἡ σημασία τοῦ ἔργου τῆς παρούσης Διασκέψεως εἶναι εἰς πάντας ἡμᾶς γνωστή. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἄλλωστε τό γεγονός, ὅτι πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μετέχουν δι' ἀντιπροσώπων των εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν ἀποδεικνύουσαι διά τοῦ τρόπου τούτου ματαίας τάς προσδοκίας κακοβούλων ἐχθρῶν τῆς ἑνότητος τῆς ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, οἵτινες θά ἤθελον ἡμᾶς διῃρημένους, ἵνα ἐπιχαίρουν οἱ ἐκτός καί οἱ ἐντός τῆς ὀρθοδοξίας ἐχθροί αὐτῆς. Ἡ παρουσία τῶν ἀντιπροσωπιῶν πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι διάφοροι ἀπόψεις καί γνῶμαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι φυσικόν νά ὑπάρχουν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν δομημένην ὑπό πολλῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς Καθολική Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, κατ' οὐδένα τρόπον παραβλάπτουν τήν ἑνότητα αὐτῆς. Πάντες ἡνωμένοι ἐν τῷ κοινῷ σκοπῷ, ὅστις ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ πραγματοποίησις τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης ἡμῶν Συνόδου ἐν τῷ καθορισθέντι χρόνῳ, ἤτις καί δέν θά εἶναι ἀσφαλῶς ἡ τελευταία, ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ ἀπαρχή τῆς τακτικῆς λειτουργίας τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ θεμέλιον λίθον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας.

Πάντες θά ἠθέλαμεν βεβαίως μίαν καλύτερον προητοιμασμένην Σύνοδον, ἀσχολουμένην ἴσως μετά θεμάτων περισσότερον οὐσιαστικῶν καί ἐπικαίρων, ἀλλά αὐτήν τήν θεματολογίαν παρελάβομεν παρά τῶν πατέρων ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί αὐτήν ὀφείλομεν νά τηρήσωμεν ἀφήνοντες διά τήν ἐπομένην Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνο-

δον τήν ἐνασχόλησιν μέ ὅσα θέματα δέν δύναται νά καλύψῃ ἡ προσεχής τοιαύτη. Ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν θά σταματήσῃ ἄλλωστε μέ τήν προσεχῆ Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Εἰδικῶς ἀδελφοί, περί τοῦ προκειμένου ἐνώπιον ἡμῶν ἔργου τῆς παρούσης Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως τοῦτο καθορίζεται σαφῶς ὑπό τοῦ ἐν ἰσχύι Κανονισμοῦ προετοιμασίας τῆς Συνόδου, τόν ὁποῖον Κανονισμόν ὀφείλομεν νά σεβασθῶμεν καί τηρήσωμεν ἀπαρεγκλίτως ἅπαντες, μάλιστα δέ ἡ ἕδρα αὕτη, ἡ ὁποία καί ἔχει τήν εὐθύνην, ὅπως τά πάντα διεξαχθοῦν βάσει τοῦ Κανονισμοῦ. Ἐπιτραπήτω μοι συνεπῶς, ὅπως ταπεινῶς ὑπενθυμίσω εἰς τήν ἀγάπην σας τάς ἀρχάς, τάς ὁποίας ὀφείλομεν νά τηρήσωμεν κατά τάς ἐργασίας τῆς παρούσης Διασκέψεως, συμφώνως τῷ ἰσχύοντι Κανονισμῷ τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Καί πρῶτον, τά θέματα, τά ὁποῖα θά μᾶς ἀπασχολήσουν κατά τήν παροῦσαν Διάσκεψιν. Κατά τόν *Κανονισμόν* μόνον θέματα ὡριμάσαντα ἐξ ἐπόψεως προπαρασκευῆς ἔρχονται εἰς τήν Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, διά νά δώσῃ εἰς αὐτά τήν τελικήν των ἔγκρισιν, ὥστε νά παραπεμφθοῦν ἐν συνεχείᾳ, ἄνευ περαιτέρω διαδικασίας, εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ἑπομένως, ἡ Προσυνοδική Διάσκεψις εἶναι οἱονεί Σύνοδος, ἀποφασίζει ὁριστικῶς περί τῶν θεμάτων, τά ὁποῖα καί δέν ἐπιδέχονται πλέον καμμίαν τροποποίησιν ἕως οὗ ἔλθουν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ἑπομένως, θέματα, τά ὁποῖα δέν ἔχουν συζητηθῆ καί δέν ἔχουν ὡριμάσει εἰς τήν προετοιμασίαν, δέν δύνανται νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Προσυνοδικῆς Διασκέψεως.

Εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν, τά θέματα, τά ὁποῖα ἔτυχον ὡριμάνσεως καί παραπέμπονται εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν εἶναι τά ἑξῆς: *Πρῶτον*, εἶναι τό θέμα τοῦ *Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.* Τό θέμα τοῦτο ἔτυχεν ἐπεξεργασίας ὑπό σειρᾶς Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν καί κατά τήν τελευταίαν τοιαύτην Ἐπιτροπήν συνετάγη τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχετε ἐνώπιόν σας εἰς τόν φάκελόν σας ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Εἶναι κείμενον, τό ὁποῖον προῆλθεν ἀπό μακράν προπαρασκευήν. Αὐτό λοιπόν θεωρεῖται ἀπό ὅλας τάς Ἐκκλησίας ὡς ὥριμον πρός τελικήν ἐξέτασιν καί ἔγκρισιν ὑπό τῆς παρούσης Διασκέψεως. Τό *δεύτερον* ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν εἶναι ἡ ἐξέτασις καί ἔγκρισις τῶν τροποποιήσεων τῶν κειμένων, τά ὁποῖα ἡ Σύναξις τῶν σεπτῶν Προκαθημένων τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν μας ἔκρινεν ὅτι χρήζουν ἀναθεωρήσεως τινά ἐξ αὐτῶν ἤ ἐπιμελείας ἄλλα ἐξ αὐτῶν. Τήν ἀπόφασιν αὐτήν ἔλαβεν ὡς γνωστόν ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων κατά τό παρελθόν ἔτος, ἀνέθηκε δέ εἰς Εἰδικήν Ἐπιτροπήν τήν ἐνασχόλησιν μέ τήν τροποποίησιν αὐτήν, ἡ ὁποία Ἐπιτροπή συνῆλθε καί ἐπετέλεσε τό ἔργον της ὡς γνωστόν εἰς τρεῖς συνεχεῖς συνεδρίας. Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων καθώρισεν ἐκτός τῶν κειμένων, τά ὁποῖα χρήζουν ἀναθεωρήσεως ἤ ἐπιμελείας, καί τόν χρόνον, ἐντός τοῦ ὁποίου θά ἔπρεπε νά ἑτοιμασθῇ ἡ τροποποίησις αὐτή ὁ χρόνος δέ ἦτο τό Πάσχα τοῦ ἔτους τούτου. Ἑπομένως κατεβλήθη ἡ προσπάθεια μέχρι τό Πάσχα νά ὁλοκληρωθῇ τό ἔργον αὐτό τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων ἐπίσης ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμίαν, εἰ δυνατόν, νά ἐξετασθοῦν καί τά θέματα τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί πάλιν καί τῶν *Διπτύχων*, ἡ ὁποία ἐπιθυμία δυστυχῶς δέν κατέστη δυνατόν νά ἐκπληρωθῇ, διότι, ὅπως γνωρίζετε, ἡ Ἐπιτροπή ἐτελείωσε τό ἔργον της μόλις τήν ἡμέραν τοῦ ἁγίου

Λαζάρου, τήν προτεραίαν δηλαδή τοῦ Πάσχα καί δέν εἶχε χρόνον νά ἀσχοληθῇ μέ τό θέμα τοῦτο. Ἡ καθυστέρησις αὐτή δέν ὀφείλεται εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς. Γνωρίζετε ὅσοι μετείχατε τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι κατέστη σχεδόν ἀδύνατον νά εὕρωμεν ἡμέρας κοινάς εἰς ὅλους, ὥστε νά συνέλθωμεν ὡς Ἐπιτροπή ἐνωρίτερον. Ἑπομένως, ὑπῆρξε κάπως ἄδικος ἡ μομφή κατά τοῦ προεδρείου εἰς τό θέμα αὐτό.

Τά θέματα λοιπόν αὐτά δυστυχῶς, δηλαδή τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί τῶν *Διπτύχων* δέν κατέστη δυνατόν, μέσα εἰς τά χρονικά ὅρια, τά ὁποῖα μᾶς ἔθεσαν οἱ σεπτοί Προκαθήμενοι, νά ἐξετασθοῦν καί παραμένουν ἐκτός τῆς θεματολογίας. Τά τροποποιηθέντα καί τυχόντα ἐπιμελείας κείμενα, τά ἔχετε εἰς τόν φάκελόν σας. Καλούμεθα τάς τροποποιήσεις αὐτάς νά τάς ἐγκρίνωμεν ἤ νά τάς ἐπανατροποποιήσωμεν. Κατά τήν ἰδικήν μου ἄποψιν, ἔχομεν περιορισμόν εἰς τό ἔργον μας τήν τροποποίησιν τῶν τροποποιήσεων καί ὄχι τῶν κειμένων ἐξ ὑπαρχῆς. Ἡ παροῦσα Προσυνοδική Διάσκεψις καλεῖται νά ἐκφέρῃ τήν γνώμην της ἐπί τῶν γενομένων καί προτεινομένων ὑπό τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τροποποιήσεων. Εἰς τάς τροποποιήσεις αὐτάς ὡρισμέναι ἐκ τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν ἀπέστειλαν ἐγκαίρως εἰς τήν Γραμματείαν, ἐδῶ, τάς παρατηρήσεις των καί τήν ἐπιθυμίαν των νά ὑπάρξουν ἀλλαγαί ἐπί τοῦ κειμένου. Ἄλλαι Ἐκκλησίαι δέν ἀπέστειλαν παρατηρήσεις, δύνανται ὅμως εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν νά ἐκφράσουν τάς παρατηρήσεις των, διότι ἡ Διάσκεψις αὐτή ἔχει τήν δυνατότητα νά ἐπιφέρῃ τροποποιήσεις ἐπί τῶν τροποποιήσεων, ἔστω καί ἐάν αὐταί αἱ τροποποιήσεις δέν ἀπεστάλησαν εἰς τήν Γραμματείαν ἐγκαίρως. Ἔχομεν ἑπομένως αὐτήν τήν ἐλευθερίαν ἐδῶ. Ἐλπίζω νά ἔχητε ἤδη ἤ ἐάν δέν ἔχητε ἤδη θά ἔχητε συντόμως τήν δυνατότητα νά μελετήσετε τάς προτεινομένας ὑπό ὡρισμένων Ἐκκλησιῶν τροποποιήσεις καί κατά τήν διάρκειαν τῶν συζητήσεων νά ἐκφέρετε τάς ἀπόψεις σας ἐπ' αὐτῶν. Αὐτό ὡς πρός τό περιεχόμενον τοῦ ἔργου μας ἐδῶ.

Ὡς πρός τήν μέθοδον τῆς ἐργασίας δέν χρειάζεται νά ἐπαναλάβω *τήν ἀρχήν τῆς ὁμοφωνίας,* ἐπί τῆς ὁποίας συνεφώνησαν ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι. Δηλαδή, αἱ ἀποφάσεις θά λαμβάνωνται ἐν ὁμοφωνίᾳ. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐάν μία πρότασις δέν τύχῃ ὁμοφώνου ἀποδοχῆς, ἐκπίπτει καί δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ δεκτή καί ἑπομένως παραμένει τό κείμενον ὡς εἶχεν ἀρχικῶς. Παρακαλῶ νά τό ἔχωμεν αὐτό ὑπ' ὄψιν μας κατά τήν διάρκειαν τῶν συζητήσεών μας, ὥστε νά μή δημιουργοῦνται παρεξηγήσεις ἄνευ λόγου. Δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχει κάτι ἄλλο, τό ὁποῖον θά ἤθελον νά προσθέσω ὡς πρός τόν τρόπον καί τό ἀντικείμενον τῆς ἐργασίας μας. Ἁπλῶς ἐκφράζω τήν εὐχήν, τήν παράκλησιν πρός ὅλους ἡμᾶς, νά εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἀκούσωμεν μέ ἀγάπην καί προσοχήν καί σεβασμόν τάς γνώμας τῶν ἀδελφῶν μας καί νά καταβάλωμεν κάθε προσπάθειαν, ὥστε νά δημιουργήσωμεν τό λεγόμενον *concensus,* δηλαδή τήν *συναίνεσιν*, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται καί τοῦτο σημαίνει ὅτι, πρίν ἤ ἀπορρίψωμεν μίαν πρότασιν δυνάμεθα νά καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε νά γίνῃ ἀποδεκτή. Εὔχομαι λοιπόν ὁ Κύριος νά μᾶς ἐνισχύσῃ εἰς τό δύσκολον ἔργον μας καί εἰς τό τέλος τῆς ἑβδομάδος νά ἔχωμεν θετικόν ἀποτέλεσμα ὡς πρός τήν ἀνατεθεῖσαν εὐθύνην εἰς ἡμᾶς, ὥστε νά φύγωμεν ἐντεῦθεν ἱκανοποιημένοι καί νά δώσωμεν θετικήν ἀναφοράν καί ἀπολογίαν πρός τάς ἁγιωτάτας Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐνεπιστεύθησαν τό ἔργον αὐτό. Καλήν δύναμιν

λοιπόν εἰς ὅλους ἡμᾶς ἀγαπητοί μου ἀδελφοί.

Παρακαλῶ τώρα τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίαν νά μᾶς ἐνημερώσῃ περί τοῦ ἔργου, ἤτοι περί τῆς ὅλης προετοιμασίας τῆς Συνόδου, ποῦ εὑρίσκεται κατά τήν φάσιν αὐτήν. Πρίν ὅμως ἀρχίσῃ τόν λόγον του θά ἤθελον νά θέσω ὑπ' ὄψιν σας ὅτι, ὡς εἴθισται, θά ἀποστείλωμεν τηλεγραφήματα πρός τούς σεπτούς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν μας, διά νά τούς ἀναγγείλωμεν τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως καί νά ἐκζητήσωμεν τάς εὐχάς των. Παρακαλῶ νά ἀναθέσετε εἰς τήν προεδρίαν τήν σύνταξιν τοῦ κειμένου τοῦ τηλεγραφήματος, τό ὁποῖον βεβαίως θά τεθῇ ὑπ' ὄψιν σας πρός ἔγκρισιν. Παρακαλῶ τόν ἅγιον Ἑλβετίας νά λάβῃ τόν λόγον.

Εἰσήγησις
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας Ἱερεμίου,
Γραμματέως ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς
τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας

Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε Περγάμου κ. Ἰωάννη, ἀγαπητά τίμια μέλη τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Προοιμιακά θά ἔλεγα, ὅτι εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τόν ἁγιώτατον Πρόεδρον, ὁ ὁποῖος μέ σαφήνειαν ὥρισε τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον πρέπει νά ἐργασθῶμεν, περιέγραψε τό ἔργον μας μέ τόσην σαφήνειαν καί παρακαλῶ νά συγχωρήσητε, ἐάν ὑπάρχουν ἐπαναλήψεις ἐπάνω εἰς αὐτό τό θέμα, ἄλλωστε αὐτό ὑποβοηθεῖ εἰς τό νά ἐμπεδώσωμεν αὐτό τό θέμα τῆς συνάξεώς μας ἐδῶ καί τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιτυχίας τους. Δράττομαι λοιπόν καί ἐγώ τῆς εὐκαιρίας νά ἀναφέρω, ὅτι ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος, ὥρισεν ὡς ἀποστολήν διά τήν συγκληθεῖσαν Ε΄ Προσυνοδικήν Ὀρθόδοξον Διάσκεψιν τῇ συμφώνῳ γνώμῃ ὅλων τῶν Προκαθημένων πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἶναι ὄντως αὐτή ἡ συνάντησις σημαντικόν γεγονός. Ὑποδεχόμεθα λοιπόν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ τάς τιμίας ἀντιπροσωπίας αὐτῶν μετά χαρᾶς καί συγκινήσεως. Εὐχόμεθα εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Εἶναι δέ τό γεγονός τοῦτο σημαντικόν, ἀφ' ἑνός μέν, διότι δι' αὐτῆς ὁλοκληροῦται ἡ μακρᾶ προοπαρασκευαστική διαδικασία, διά τήν κατάλληλον προετοιμασίαν τῶν ὑπό τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τό 1976 ἐπιλεγέντων ἐκ τοῦ ἐκτενοῦς Καταλόγου τῆς Ρόδου δέκα (10) θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, τῇ προθύμῳ συνδρομῇ πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι δι' αὐτῆς ἀνοίγει ἡ ὁδός πρός τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου διά τήν κοινήν καί ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον. Ἐπιτραπήτω μοι νά ἀναφερθῶ εἰς τά προγενόμενα διά τήν, τρόπον τινά, ἀνανέωσιν τῶν σκέψεών σας ἐπ' αὐτῶν καί δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διά πρώτην φοράν συμμετέχουν εἰς αὐτήν τήν σύναξιν, οὕτως ὥστε νά ἐνημερωθοῦν πλήρως καί ἀνέτως.

Ἡ Γραμματεία ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νά ἐκθέσῃ λεπτομερειακῶς καί περιληπτικῶς τά περί

τῆς ὅλης προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου πρός ἐνημέρωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σώματος τῆς Ἐκκλησίας καί ἰδιαιτέρως διά τά νέα μέλη αὐτοῦ. Κατά τήν πεντηκονταετῆ περίπου περίοδον προετοιμασίας τῶν θεμάτων ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τό ἐνταῦθα Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ ὁλοθύμῳ συνδρομῇ καί τῆς ἐν αὐτῷ ἑδρευούσης Γραμματείας ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου *Πρῶτον,* πέντε (5) Προσυνοδικαί Πανορθόδοξοι Διασκέψεις (1976, 1982, 1986, 2009 καί ἡ παροῦσα 2015 ἡ πέμπτη), καί *δεύτερον,* ἕξ (6) συνελεύσεις τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναφέρονται δέ μέσα εἰς τό κείμενον αἱ ἡμερομηνίαι αὐταί (1971, 1986, 1990, 1993, 2009 καί 2011). *Τρίτον* δέ αἱ τρεῖς συνελεύσεις τῆς συσταθείσης ὑπό τῆς ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό Φανάριον τό 2014 Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, (ἡ πρώτη τό 2014 καί δύο φοράς τό 2015). Ὁ ἅγιος Πρόεδρος σᾶς ἔδωσε ὅλας τάς λεπτομερείας ὅλων αὐτῶν τῶν συνάξεων καί τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐπιπλέον, διωργανώθησαν τρία (3) *Ὀρθόδοξα Συνέδρια* παράλληλα, ἤτοι, διά *τό ἡμερολογιακόν ζήτημα* τό 1981, διά *τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν* εἰς τήν Ρόδον τό 1988 καί *τῶν ὀρθοδόξων κανονολόγων* τό 1995 διά τήν σύνταξιν ἑνός σχεδίου βασικοῦ Κανονισμοῦ συγκροτήσεως καί λειτουργίας τῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ συσταθεισῶν *Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων*. Τά πρακτικά τῶν τεσσάρων πρώτων Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καί τοῦ διεθνοῦς Συνεδρίου διά *τό ἡμερολογιακόν ζήτημα* ἔχουν ἤδη δημοσιευθῆ εἰς τούς δώδεκα τόμους τῆς εἰδικῆς σειρᾶς τῶν «*Συνοδικῶν*» τόσον εἰς τήν ἑλληνικήν, ὅσον καί εἰς τήν γαλλικήν γλῶσσαν, πρός διευκόλυνσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐλπίζομεν νά τά ἔχετε ὅλοι καί ἐάν ὄχι νά σᾶς τά δώσωμεν.

Ὑπομιμνήσκεται ὅτι κατά τόν ὁμοφώνως ἐγκριθέντα Κανονισμόν λειτουργίας τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων εἰς τήν Προσυνοδικήν Διάσκεψιν τοῦ 1976, ἡ προετοιμασία τῶν ἐπιλεγέντων δέκα (10) θεμάτων ἐγένετο ἀφ' ἑνός μέν ὑπό τῆς Γραμματείας, ἐπί τῇ βάσει τῶν ἐπ' αὐτῶν *Συμβολῶν* καί τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρός ἐπισήμανσιν τῶν ἐπί ἑκάστου θέματος *συγκλινουσῶν* ἤ *ἀποκλινουσῶν* προτάσεων αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τῶν συνελεύσεων τόσον τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅσον καί τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων πρός ἀναζήτησιν καί καταγραφήν εἰς ἑνιαῖον κείμενον τῶν ὁμοφώνως ἀποδεκτῶν γενομένων ἐπί ἑκάστου θέματος προτάσεων, κατ' ἀναφοράν πάντοτε εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Οὕτως, ἐγένοντο ὁμοφώνως ἀποδεκτά ὑπό τῶν Β΄ καί Γ΄ Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων τοῦ 1982 καί τοῦ 1986 συνταχθέντα κείμενα ἐπί τῶν ἕξ (6) ἐκ τῶν δέκα (10) ἐπιλεγέντων θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, ἤτοι, πρῶτον, *τά κωλύματα τοῦ γάμου*, δεύτερον, *ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον*, τρίτον, *ἡμερολογιακόν ζήτημα ἐν ἀναφορᾷ πρός τήν περί Πάσχα ἀπόφασιν τῆς Α΄Οἰκουμενικῆς Συνόδου*, τέταρτον, *Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*, πέμπτον, *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενική κίνησις*, ἕκτον, *Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης καί*

ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί ἄλλων διακρίσεων. Ἰδού τά θέματα, τά ὁποῖα καθωρίσθησαν καί τά ὁποῖα ἀπεφασίσθησαν ἀπό τό σύνολον τῶν συνάξεων ἡμῶν.

Ἐν τούτοις τά ὑπόλοιπα τέσσερα (4) θέματα, ἤτοι*: ἡ Ὀρθόδοξος Διασπορά, Αὐτοκέφαλον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, Αὐτόνομον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, καί ἱερά Δίπτυχα,* παρεπέμφθησαν εἰς τήν Διορθόδοξον προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν διά τήν κοινήν προετοιμασίαν λόγῳ τῆς ἐσωτερικῆς κανονικῆς συναφείας αὐτῶν εἰς περισσοτέραν τῆς μιᾶς συνελεύσεις αὐτῆς καί τήν ὁμόφωνον ἀποδοχήν τῶν συνταχθησομένων κειμένων κατ' ἀναφοράν πρός τήν μέλλουσαν νά συγκληθῇ Δ΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Οὕτως, ἡ Γραμματεία προητοίμασεν τούς ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν πλήρεις φακέλους ἐπί τῇ βάσει τῶν σχετικῶν Συμβολῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐνῷ κατέγραψε τάς διαπιστωθείσας συγκλίνουσας καί ἀποκλίνουσας προτάσεις εἰς τήν καθιερωμένην εἰσήγησιν τοῦ Γραμματέως καί ὑπέβαλεν σχέδιον κειμένου πρός συζήτησιν αὐτῶν ἐπί ἑκάστου θέματος εἰς τήν πρώτην συνέλευσιν τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τό 1990. Εἰς τάς δύο πρώτας συνελεύσεις αὐτῆς, τό 1990 καί τό 1993, συνεζητήθησαν αἱ προτάσεις διά τήν κανονικήν ὀργάνωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς καί διά τόν τρόπον ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου καί ἐγένοντο ὁμοφώνως ἀποδεκτά τά συνταχθέντα δύο (2) κείμενα, ἐκτός τῆς διαφωνίας μίας Ἐκκλησίας ὡς πρός τήν ὑπογραφήν τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου διά τήν Αὐτοκεφαλίαν, τήν παράγραφον §3γ, ἡ ὁποία ἀνεπέμφθη, συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν, εἰς τήν ἐπομένην συνέλευσιν τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ συγκληθεῖσα Δ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις τό 2009, τῇ ὁμοφώνῳ ἀποφάσει τῆς ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό Φανάριον τό 2008, εἶχεν ὡς ἀποστολήν τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς διαδικασίας ἐγκρίσεως τόσον τοῦ σχεδίου κειμένου περί τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως τῆς *Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς*, ὅσον καί τοῦ συνταχθέντος ὑπό *Διορθοδόξου Συνεδρίου* τῶν κανονολόγων εἰς τό Σαμπεζύ τό 1995 σχεδίου *Κανονισμοῦ* λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Διασπορᾷ. Ἡ ἐπιτυχής ὁλοκλήρωσις τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἀνέδειξε τήν δυνατότητα ἐπισπεύσεως τῶν συνελεύσεων τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' ἑνός μέν διά τήν ἄρσιν τῆς διαφωνίας πρός τήν ὑπογραφήν τοῦ *Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας* καί διά τήν ἐπεξεργασίαν τοῦ συναφοῦς θέματος *περί τοῦ Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τήν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἐπίσης συναφοῦς περί τῆς τάξεως τῶν *Ὀρθοδόξων Διπτύχων*. Ἡ Διορθόδοξος προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή, εἰς τήν συνέλευσιν αὐτῆς εἰς τό Σαμπεζύ τό 2009, ἀφ' ἑνός μέν ἀνασυνέταξεν τήν διαμφισβητουμένην παράγραφον περί τῆς ὑπογραφῆς τοῦ *Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας,* ἀλλ' ὅμως προέκυψαν διαφωνίαι τόσον ὡς πρός τόν τρόπον καταχωρήσεως τῶν ὑπογραφῶν, ὅσον καί περί τοῦ περιεχομένου τοῦ Τόμου, αἱ ὁποῖαι δέν ἤρθησαν καί εἰς τήν ἐπομένην συνέλευσιν, ἀφ' ἑτέρου δέ ἐνέκρινεν ὁμοφώνως ἕν κοινόν σχέδιον κειμένου περί τῶν ἐκκλησιολογικῶν, τῶν κανονικῶν καί τῶν ποιμαντικῶν κριτηρίων, διά τήν ἀνάδειξιν τοῦ Αὐτονόμου μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπομένη συνέλευσις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτρο-

πῆς εἰς τό Σαμπεζύ τοῦ 2011 συνεζήτησεν τό ἐκκρεμές ζήτημα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ *Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας* καί ἐνέκρινεν τόσον τό ἐπ' αὐτοῦ συνταχθέν κοινόν σχέδιον κειμένου διά τήν καταγραφήν τῶν τριῶν διαφωνουσῶν προτάσεων, ὅσον καί τό θέμα περί τῆς τάξεως τῶν *Ὀρθοδόξων Διπτύχων*. Οὕτως ἐνέκρινε τό ἐπ' αὐτοῦ συνταχθέν κοινόν σχέδιον κειμένου ὄχι μόνον ὡς πρός τά καθιερωμένα κανονικά κριτήρια διά τήν τάξιν προκαθεδρίας τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀλλά καί πρός τάς διαφωνίας ὡρισμένων ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τήν τάξιν αὐτῶν, ἤτοι τῆς Γεωργίας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Κύπρου, ὡς ἐνθυμεῖσθε οἱ παλαιότεροι.

Ἡ συγκληθεῖσα ὑπό τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου ἱερά Σύναξις τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό Φανάριον τό 2014 ἀπεφάσισεν ἀφ' ἑνός μέν τήν ἐπίσπευσιν τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Τήν ὥρισεν διά τό ἑπόμενον ἔτος, ἀφ' ἑτέρου δέ τήν σύστασιν Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὄχι μόνον διά τήν ἀναθεώρησιν ἤ καί ἐπεξεργασίαν τῶν ὑπό τῆς Γ΄-Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1986 ὁμοφώνως ἐγκριθέντων τεσσάρων κειμένων, ἤτοι*: Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον, Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενική Κίνησις, Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων*, ἀλλά καί διά τήν ἐπιμέλειαν τῶν ὑπό τῆς Β΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1982 ὁμοφώνως ἐγκριθέντων κειμένων, ἤτοι*: Κωλύμματα γάμου, Ἡμερολογιακόν ζήτημα κ.ἄ.* Ἡ εἰδική Διορθόδοξος Ἐπιτροπή ὡλοκλήρωσεν, ὡς γνωστόν, εἰς τάς τρεῖς διαδοχικάς συνελεύσεις αὐτῆς, ἤτοι εἰς τό Σαμπεζύ τό 2014 καί δύο φορές τό 2015, ἀφ' ἑνός μέν διά τῆς ἀναθεωρήσεως (*Περί νηστείας*) ἤ ριζικῆς ἀναμορφώσεως (*Ὀρθοδοξία καί χριστιανικά ἰδεώδη*), ἤ καί συγχωνεύσεως τῶν κειμένων δύο συναφῶν θεμάτων (*Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενική κίνησις*), ἀφ' ἑτέρου δέ διά τῆς ἀποφυγῆς οἱασδήποτε παρεμβάσεως εἰς τά κείμενα τῆς Β΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως (*Κωλύμματα γάμου, Ἡμερολογιακόν ζήτημα*), λόγῳ τῶν προκυψασῶν διαφωνιῶν εἰς τάς προτεινομένας οὐσιαστικάς τροποποιήσεις, ἀλλαγάς ἤ καί προσθήκας. Συνεπῶς, ἡ Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ἡ ὁποία συνέρχεται ἐνταῦθα, εἶναι πολύ σημαντική, ἀφοῦ εἶναι προφανής τόσον ἡ ἱστορική σημασία τῆς συνελεύσεως, ὡς ὁ ἅγιος Πρόεδρος ἔχει ἀναλύσει ἐκτενέστατα, ὡς καί τῆς τελευταίας ἀποφασισθείσης συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου κατά τό ἑπόμενον ἔτος 2016, ὅσον καί ἡ πολύπλοκος ἀποστολή αὐτῆς διά τήν ὁμόφωνον ἀποδοχήν τῶν οὕτως ἤ ἄλλως ἀναθεωρηθέντων ὑπό τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἀνωτέρω κειμένων τῶν Β΄ καί Γ΄ Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων τοῦ 1982 καί τοῦ 1986 ἀλλά καί τοῦ συνταχθέντος ὑπό τῆς Διορθοδόξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τό Σαμπεζύ τοῦ 2009 σχεδίου κειμένου *περί τοῦ Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*.

Τό σεπτόν γράμμα τῆς Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

κ.κ. Βαρθολομαίου, περί τοῦ ὁποίου ὁ ἅγιος Πρόεδρος ἤδη σᾶς ἔχει ἀναφέρει, πρός τήν ἐμήν ταπεινότητα, ὡς τοῦ Γραμματέως τῆς παρούσης Διασκέψεως ὁρίζει σαφῶς τά ὅρια ἀποστολῆς τῆς Διασκέψεως αὐτῆς, ἡ ὁποία, ὀφείλω νά ὑπομνήσω εἰς τό ἱερόν τοῦτο σῶμα, ὅτι εἶναι*: Πρῶτον*, ἡ τελική ἔγκρισις τῶν ὑπό τῆς εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρηθέντων κειμένων, *δεύτερον*, ἡ παραπομπή τῶν μή τροποποιηθέντων κειμένων εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, ὡς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω, ἐφ' ὅσον εἶχον ὁμοφώνως ἐγκριθῆ ὑπό Πανορθοδόξων Διασκέψεων, *τρίτον*, ἡ ἄμεσος παραπομπή εἶναι αὐτονόητος διά τά ὁμοφώνως ἀποδεκτά γενόμενα κείμενα τῆς Δ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 2009, καί, *τέταρτον*, οὐδέν θέμα μή διελθών διά τῆς προβλεπομένης ὑπό τοῦ Κανονισμοῦ προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας δύναται νά εἰσαχθῆ πρός συζήτησιν, ὡς ἐκφεῦγον τῆς ἁρμοδιότητος τῆς παρούσης Διασκέψεως. Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡ Γραμματεία ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου κατέβαλεν ὡς πάντοτε πᾶσαν ἀνθρωπίνως δυνατήν προσπάθειαν, παρά τά ὑφιστάμενα ἀσφυκτικά χρονικά ὅρια εἰς χαλεπούς μάλιστα καιρούς, ὄχι μόνον διά τήν ἀρτιωτέραν συγκρότησιν τῶν φακέλων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῶν ἐργασιῶν καί τῆς παρούσης Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἀλλά καί διά τήν καλυτέραν δυνατήν παροχήν φιλοξενίας τῆς Μητρός Ἐκκλησίας πρός τάς σεπτάς καί τιμίας ἀντιπροσωπίας πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἡ Γραμματεία εἶναι πάντοτε ἑτοίμη νά συμβάλῃ προθύμως, διά τῶν ἐκλεκτῶν ἰδίως συνεργατῶν αὐτῆς, καί διά παντός προσφόρου τρόπου εἰς τήν ὑποστήριξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Ε΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἔχει δέ δι' ἐλπίδος τήν βεβαιότητα, ὅτι ὑπό τήν σοφήν καί ἔμπειρον ὑμετέραν προεδρίαν νά ἀνοίξῃ τήν θύραν διά τήν συνέλευσιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου πρός δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι ἁγίου Θεοῦ καί τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας του. Καλή ἐπιτυχία καί εὐχαριστῶ διά τήν προσοχήν, τήν ὁποίαν ἐπεδείξατε εἰς αὐτό τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Ἑλβετίας διά τήν ἐνδιαφέρουσαν καί ἐμπεριστατωμένην εἰσήγησίν του, καθώς καί διά τό ὅλον ἔργον τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου, τό ὁποῖον ἐπιτελεῖται εἰς τήν Γραμματείαν, καί βεβαίως καί διά τήν φιλοξενίαν, ἡ ὁποία παρέχεται ἐδῶ πρός τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν. Τώρα, μέχρι τήν ὥραν τοῦ διαλείμματος, τό ὁποῖον θά εἶναι εἰς ἡμισείαν ὥραν περίπου, δυνάμεθα νά ἀρχίσωμεν κατά τήν σειράν τῶν Διπτύχων τόν ἐκ μέρους τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν *χαιρετισμόν* πρός τήν Διάσκεψίν μας καί παρακαλῶ τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιον νά μεταφέρῃ αὐτόν τόν Χαιρετισμόν τῆς Ἐκκλησίας του πρός τήν Διάσκεψίν μας.

Ὁ Σεβ. Μητροπ. Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι καί Θεοφιλέστατοι ἐν Χριστῷ ἅγιοι κληρικοί καί ἐλλογιμώτατοι κ. Καθηγηταί. Μέ ἰδιαιτέραν χαράν, μετά καί ἀπό τήν χθεσινήν εὐχαριστιακήν κοινωνίαν, ἀρχίζομεν σύν Θεῷ τάς ἐργασίας τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Εὑρισκόμεθα ἐδῶ, εἰς τό περιώνυμον Διορθόδοξον Κέντρον, τό ὁποῖον προνοίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπί δεκαετίας ἀποτελεῖ τόν φιλόξενον οἶκον τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας

καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διαδικασία τῆς προπαρασκευῆς ὑπῆρξε πολυχρόνιος καί ἐπίπονος. Ἐσφράγισε μέ τάς ἕως τώρα ἐργασίας της τήν ἐκκλησιαστικήν ζωήν, πρωτίστως ὅμως διετράνωσε τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας μέ τάς πολλάς συναντήσεις τῶν ἀντιπροσωπιῶν τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν, ἰδίως δέ μέ τήν τακτικήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων καί τήν ἀπό κοινοῦ συνεννόησίν των διά τόν συντονισμόν καί τήν ἐποπτείαν της. Πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἠργάσθησαν διά τήν προετοιμασίαν της, δέν εὑρίσκονται εἰς τήν ζωήν, ἰδίως αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἀνταπεκρίθησαν πρῶτοι εἰς τό κάλεσμα τῆς Ἐκκλησίας διά τήν ἀνασύστασιν τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἤ τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως ἐπεκράτησε νά ὀνομάζεται ἐκ τῶν ὑστέρων. Βεβαίως, κάθε σύγκλησις Συνόδου προϋποθέτει τήν δογματικήν καί ἐκκλησιολογικήν ταύτισιν καί φυσικήν συνέχειαν τῶν παλαιῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν προηγουμένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλά καί τῶν ὅσων ἔγιναν μετά ἀπό αὐτάς. Διά τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τό εὐσεβές ποίμνιον εὐελπιστεῖ εἰς τήν διασαφηνισμένην ἔκφρασιν καί τήν σαφῆ ὁμολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, μέ τήν ὁποίαν δέν θά ἀφήνῃ τήν παραμικράν ἀμφιβολίαν ὡς πρός τό περιεχόμενον τῆς πίστεώς της καί θά ἀποδεικνύῃ, ὅτι οὐδέποτε ἐνέδωσεν εἰς τάς αἱρετικάς προκλήσεις παλαιάς ἤ προσφάτους, δίδουσα ὁριστικόν τέλος εἰς ἀνυποστάστους φήμας ἤ εὐφάνταστα σενάρια, τά ὁποῖα ἀρέσκονται εἰς τήν δημιουργίαν κλίματος καχυποψίας καί ἀμφισβητήσεως εἰς τούς κόλπους τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας. Ὁ λαός τοῦ Θεοῦ προσβλέπει, ὅτι μέ τήν θέσπισιν τῶν νέων διατάξεων θά ὑπάρξῃ ἄμεσος διευθέτησις τῶν κρισίμων ζητημάτων εἰς τόν τομέα τῆς λατρείας, τῆς διοικητικῆς ἐκκλησιαστικῆς διαρθρώσεως καί βεβαίως εἰς τήν ἐπαναφοράν τῆς κανονικῆς τάξεως, ὅπου δέν ἐφαρμόζονται οἱ ἱεροί κανόνες. Ὁ χριστεπώνυμος λαός ἀναμένει μέ ἀγωνίαν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν νά ἐπιλύσῃ χρονίζοντα προβλήματα ἤ καινοφανῆ, τά ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς προσωπικόν ἤ διαπροσωπικόν ἐπίπεδον καί ὅσα προκύπτουν κατά τήν συμμετοχήν καί τήν συνύπαρξιν πιστῶν ἤ κοινοτήτων εἰς τό ἐκκλησιαστικόν σῶμα.

Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ὀφείλει νά κατοχυρώσῃ καί νά διασφαλίσῃ τήν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου πρός τήν σωτηρίαν ὄχι μόνον τῶν πιστῶν, ἀλλά καί τῶν μή πιστῶν χριστιανῶν. Ἔχει ὑποχρέωσιν νά δώσῃ μαρτυρίαν ζωῆς καί εἰς τούς λοιπούς χριστιανούς ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησίαν ὡς ἐπίσης καί εἰς τούς ἀλλοθρήσκους, καθιστῶσα αὐτούς κοινωνούς τῆς διδασκαλίας της καί τοῦ σωτηριώδους μηνύματος τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ἱεραποστολή εἶναι ἱερόν καθῆκόν της καί θά ἦτο εὐκταῖον, ἐάν εἰς τάς ἀποφάσεις τῆς Μεγάλης Συνόδου ὑπάρξῃ ἡ ἐκπεφρασμένη βούλησις διά προώθησιν καί ἐνίσχυσιν τῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος. Ἐάν μετά τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Μεγάλης Συνόδου διαπιστωθῇ ὅτι δέν ἐπετεύχθη ἡ ἀναμενομένη ἀνταπόκρισις εἰς τά μείζονος σημασίας αἰτήματα τοῦ ποιμνίου μας, πῶς θά δικαιολογηθῶμεν; Μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι δέν μᾶς τό ἐπέτρεπεν ὁ Κανονισμός τῆς προπαρασκευῆς; Καί ὅτι ἐνεκλωβίσθημεν εἰς τόν προκαθωρισμένον κατάλογον θεματολογίας; Ἀμφιβάλλω ὅτι θά ἱκανοποιήσωμεν τούς καλοπίστους ἐρωτῶντας. Κανείς δέν θά ἀποδεχθῇ, ὅτι ἡ σύντμησις τοῦ Καταλόγου τῆς θεματολογίας ὑπῆρξε τό ἀρνητικόν συνεπακόλουθον τῆς μή ἐπιτεύ-

ξεως τῆς ἀπαιτούμενης ὁμοφωνίας, ἀλλά μᾶλλον θά θεωρήσῃ, ὅτι ἡ ἀτολμία καί ἡ ἔλλειψις θάρρους ἐκ μέρους κάποιων ἀντιπροσώπων ὡδήγησεν εἰς τήν ἀποφυγήν ἀκόμη καί τῆς συζητήσεως τῶν συγκεκριμένων θεμάτων, τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τούς μακροσκελεῖς καταλόγους κατά τήν ἔναρξιν τῆς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας. Διά παράδειγμα ἀναφέρω ὅτι εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν δυστυχῶς δέν θά γίνῃ ἔγκρισις τοῦ κειμένου περί τῆς χορηγήσεως τοῦ *Αὐτοκεφάλου*, ἐπί τοῦ ὁποίου θέματος ἔγινεν ἱκανή ἐργασία ἀπό τήν Προπαρασκευαστικήν τοῦ 2011 καί εἰς ἕν μόνον σημεῖον, καθ' ἡμᾶς δευτερευούσης σημασίας, δέν κατέστη δυνατή ἡ ὁμόφωνος ἀποδοχή του. Ἴσως δώσωμεν τήν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ παροῦσα διαδικασία προετοιμασίας γίνεται ἐρήμην τοῦ λαοῦ τοῦ Χριστοῦ εἰς περίκλειστον καί ἀπεστειρωμένον περιβάλλον, ὅπου ἀγνοοῦνται τά οὐσιαστικά προβλήματα τῶν πιστῶν. Ἀρκετοί ἀπό ἡμᾶς ἔχομεν τήν εὐθύνην τῆς διαποιμάνσεως πολυπληθῶν ἐνοριῶν καί ἐπισκοπῶν, ἐνῷ κάποιοι εἴμεθα πνευματικοί καθοδηγηταί εἰς μεγάλας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται ἀπό ἀνομοιογένειαν μέ συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ποικίλλουν καί μέ ἀνάλογα προβλήματα. Κατανοοῦμεν τάς δυσκολίας διά τήν διεξαγωγήν συζητήσεως εἰς τά ἐκτός τοῦ καταλόγου θέματα, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν ἀπό ἐσωτερικά προβλήματα τινῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἤ καί ἀπό ὅσα ἀφοροῦν εἰς διεκκλησιαστικάς ἤ διμερεῖς σχέσεις. Ἀλλά θά ἦτο ἐπιθυμητόν, ἐάν μέ κάποιον τρόπον ἡ Ἐκκλησία ὑπερέβαινε τόν διαδικαστικόν της Κανονισμόν ἤ ἴσως εἰς ἄλλο ἐπίπεδον ἤ παράλληλον διαδικασίαν θά τά ἐξήταζε, καλύπτουσα τό ὄντως μεγάλον κενόν καί συγχρόνως ὑπερπηδῶσα ἕν σημαντικόν πρόσκομμα, διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς διαδικασίας. Ἡ ἐργασία μας, ὅπως ἐξήγησεν ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρός μας καί ὅπως ὁ ἅγιος Γραμματεύς ἐπί τῆς προπαρασκευῆς μᾶς ἀνέλυσε, περιορίζεται εἰς τήν ἔγκρισιν τοῦ κειμένου τῆς προπαρασκευαστικῆς τοῦ 2011 ἐπί τοῦ θέματος τῆς χορηγήσεως τοῦ *Αὐτονόμου*, ὡς ἐπίσης καί ἐπί τῶν λοιπῶν κειμένων, τά ὁποῖα ἡ ἐπί τοῦτο συγκληθεῖσα Εἰδική Διορθόδοξος Ἐπιτροπή διεξοδικῶς ἐμελέτησεν, ἐπεξειργάσθη, ἐτροποποίησεν ἤ ἐπικαιροποίησε.

Δυστυχῶς, αἱ περισσότεραι ἀντιπροσωπίαι ἔχομεν ἀπό τάς Ἐκκλησίας μας σαφεῖς ἐντολάς διά συζήτησιν μόνον ἐπί τῶν ὅσων θεμάτων προνοεῖ ἡ ἀπόφασις τῶν Προκαθημένων καί εἴμεθα δεσμευμένοι ἐνώπιον τῶν Συνόδων μας διά τήν διεκπεραίωσιν τῆς ἀποστολῆς μας. Παρακαλοῦμεν λοιπόν τούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, ὅπως μή ἀφήσωμεν νά χαθῇ χρήσιμος χρόνος εἰς τήν ἐπανάληψιν τῶν συζητήσεων. Ἂς μή ἐπανέλθωμεν εἰς μακροσκελεῖς ἀναλύσεις καί ἄς ἀποφύγωμεν τά ὅποια ρητορικά τεχνάσματα, περισσότερον δέ ἄς μή δώσωμεν τροφήν εἰς ὅσους καραδοκοῦν νά χρησιμοποιήσουν τάς ἐργασίας μας διά νά προπαγανδίσουν ἤ νά πλήξουν τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ μας πρός τήν Ἐκκλησίαν καί δή πρός τούς κληρικούς της. Ἂς ἀναλογισθῶμεν ὅτι καθ' ὅν χρόνον ἡμεῖς ἐργαζόμεθα εἰς τήν ἀσφάλειαν καί ἄνεσιν τοῦ συγχρόνου Κέντρου τούτου καί εὑρισκόμενοι εἰς τήν εὐημεροῦσαν χώραν τῆς Ἑλβετίας, ἀδελφοί μας ἐν Χριστῷ, κληρικοί καί λαϊκοί, εὑρίσκονται ὑπό διωγμόν ἀλλοθρήσκων. Τά πολυάριθμα μαρτύρια τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας, τῆς Λιβύης, τῆς Αἰγύπτου καί ἀλλοῦ μᾶς συγκλονίζουν. Ἡ προσοχή μας εἶναι ἐστραμμένη εἰς τά μέρη, ὅπου ἐκτυλίσσονται τά τραγικά αὐτά γεγονότα. Ἡ καρδία μας σπαράσσει διά τά θύματα τοῦ προσφάτου καί εἰς ἐξέλι-

ξιν εὑρισκομένου διωγμοῦ. Ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ θεία Πρόνοια θά δώσῃ συντόμως τήν πολυπόθητον εἰρήνην εἰς ὅλους τούς χειμαζομένους λαούς. Ἡμεῖς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά σταθμίσωμεν τήν κρισιμότητα τῶν καιρῶν, ὥστε μέ εὐαισθησίαν νά μεριμνήσωμεν ὑπέρ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ὅπου γῆς τραυματισμένων πιστῶν, ἤτοι εἴτε ἀπό τήν ἁμαρτίαν, εἴτε ἀπό ἐχθρικάς ἐνεργείας συνανθρώπων μας. Μέ δεδομένην λοιπόν τήν βούλησίν μας διά τήν στήριξιν καί καθοδήγησιν τῶν πιστῶν ἐνσκήπτομεν εἰς τά ζητήματα, τά ὁποῖα τούς ἀφοροῦν μέ ἀγάπην, χορηγοῦντες τήν οἰκονομίαν χωρίς διάθεσιν προβολῆς ἔναντι τῶν αὐστηρῶν τηρητῶν τοῦ κανόνος, χωρίς πρόθεσιν νά φανῶμεν ὡς δῆθεν ἐκμοντερνισμένοι ἤ ἔχοντες ἀνάγκην τῆς εὐφήμου ἀναφορᾶς ἀπό τά διάφορα μέσα πληροφορήσεως. Ἰδιαιτέρως εἰς τήν ἀφρικανικήν ἤπειρον, ὅπου νεόφυτοι ἐνορίαι ἀντιμετωπίζουν προβλήματα, ὅπως αὐτά τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, κατανοοῦμεν τήν ἀνάγκην διά ἀνεκτικότητα. Ἂς ἐξαντλήσωμεν τήν αὐστηρότητά μας εἰς τόν ἑαυτόν μας, ἰδιαιτέρως εἰς τούς ἔχοντας πνευματικήν ἐξουσίαν καί τούς διοικοῦντας μέ τήν κατά γράμμα ἤ καί κατά πνεῦμα τήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων. Φρονῶ ὅμως ὅτι ὡς πρός τήν ἀντιμετώπισιν τῶν ζητημάτων τῶν πιστῶν ὀφείλομεν νά εἴμεθα μακρόθυμοι καί ἀνεκτικοί. Τό μέτρον τῆς ἀγάπης τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας Ἰησοῦ Χριστοῦ πρέπει νά διέπῃ καί νά καθορίζῃ τά ὅσα ἔχουν ἀναφοράν πρός τήν ζωήν ἑκάστου πιστοῦ, ὁ ὁποῖος τόν ὁμολογεῖ καί καταβάλλει προσπάθειαν νά τόν ἀκολουθήσῃ εἰς τούς χαλεπούς αὐτούς καιρούς. Περαιῶν τά εἰσηγητικά μου λόγια, ἐπιτρέψατέ μοι νά μεταφέρω τάς πατρικάς εὐλογίας καί τούς ὁλοθέρμους χαιρετισμούς τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καί Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος ἑνώνει τήν προσευχήν του μέ τήν προσευχήν τῶν λοιπῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν μας ἱεραποστόλων Ἐπισκόπων τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου πρός τόν Τριαδικόν Θεόν, ὅπως στηρίξῃ ἡμᾶς εἰς τήν προκειμένην διακονίαν μέ τόν ἄνωθεν φωτισμόν καί ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ νά φέρωμεν εἰς πέρας τό δύσκολον ἔργον μας. Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Καλῆς Ἐλπίδος διά τόν χαιρετισμόν τῆς Ἐκκλησίας του καί διά τάς παρατηρήσεις καί σκέψεις του, ἐπί τῶν ὁποίων θά μοῦ ἐπιτρέψῃ μίαν ἀντίρρησιν ὡς πρός τό θέμα τῆς θεματολογίας. Λυποῦμαι πάρα πολύ, διότι τό θέμα αὐτό ἐπανέρχεται, ὡς μή ὤφελε. Ἡ θεματολογία δέν ὡρίσθη ὑφ' ἡμῶν, ἀλλά ἦτο πανορθόδοξος ἀπόφασις, ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἡ Σύνοδος ἀπεφασίσθη ἀρχικῶς κατά τήν δεκαετίαν τοῦ 1960 καί ἡ τελική θεματολογία ἀπεφασίσθη τό 1976. Λέγοντες ὅτι θά ἠθέλαμεν ἄλλην θεματολογίαν, ἐπιτραπήτω μοι μίαν βαρεῖαν ἔκφρασιν, σημαίνει ἀνευθυνότητα, διότι δέν εἶναι δυνατόν νά ζητῶμεν κάτι, τό ὁποῖον δέν γίνεται. Ἐάν ἤλλαζεν ἡ θεματολογία, θά ἔπρεπε νά ἀλλάξῃ διά πανορθοδόξου ἀποφάσεως. Δέν ὑπῆρξε τοιαύτη ἀπόφασις. Πρός τί λοιπόν τά ὄργανα αὐτά, ὅπως εἶναι ἡ παροῦσα Διάσκεψις, νά ἀσχολοῦνται μέ τό θέμα αὐτό. Εἶναι θέμα ἁρμοδιότητος ἡμῶν ἡ θεματολογία; Ἡμεῖς καθορίζομεν τήν θεματολογίαν; Πρός τί ἐπανερχόμεθα εἰς τό θέμα αὐτό; Ὁμολογῶ ὅτι θλίβομαι, ὅταν ἀκούω αὐτόν τόν σχολιασμόν, ὡσάν νά ζητῶνται εὐθῦναι ἀπό ἡμᾶς. Δέν ὑπάρχει τοιοῦτον θέμα. Ἀπό τήν στιγμήν καθ' ἥν ἀπεφασίσθη, ἀπεφασίσθη κατ' ἐπανάλη-

ψιν πανορθοδόξως καί πάλιν ἡ θεματολογία ἐκείνη νά παραμείνῃ. Ἔχομεν ἀκόμη καί ἐπιστολάς Πατριαρχῶν καί θά μοῦ ἐπιτρέψετε αὐτήν τήν στιγμήν νά ἀναγνώσω ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην. Ἐπί τῆς θεματολογίας τῆς Συνόδου, ἡ ὁποία σαφῶς λέγει ὅτι θά παραμείνουν καί πρέπει νά παραμείνουν τά ὀκτώ (8) αὐτά θέματα καί οὐδέν ἄλλο. Διαβάζω λοιπόν ἀπό μετάφρασιν ἐκ τοῦ ρωσσικοῦ κειμένου εἰς τήν ἑλληνικήν*:* «*Αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν εὑρίσκονται σήμερον εἰς ἀνοδικήν πορείαν*». Αὐτό εἶναι ἐπιστολή τοῦ Μακαριωτάτου ὑπό ἡμερομηνίαν 1ης Ἰουνίου τοῦ 2011, «*Μέ αὐτό τό πλαίσιον τώρα*», ἡ μετάφρασις ἔγινε εἰς τήν Ρωσσίαν, τά ἑλληνικά φυσικά δέν ἔχουν σημασίαν αὐτήν τήν στιγμήν, «*ἡ ἄρνησις διά σύγκλησιν τῆς Μεγάλης Συνόδου θά προεκάλει μεγάλην ἀπογοήτευσιν εἰς τόν πιστόν λαόν, καί θά ἔδιδενἀφορμήν διά σκεπτικιστικά σχόλια εἰς τούς μή ὀρθοδόξους καί μή θρησκευτικούς κύκλους*». Προσέξατε! Συνεχίζει*:* «*Δι' αὐτόν τόν λόγον εἶμαι πρόθυμος νά ὑποστηρίξω τήν πρότασιν τῆς Παναγιότητός σας διά τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου μέ ἡμερησίαν διάταξιν ἐκεῖνα τά ὀκτώ (8) θέματα, τά ὁποῖα ἔχουν ἤδη ἐπεξεργασθῆ ἀπό τάς παλαιοτέρας Διορθοδόξους προπαρασκευαστικάς Ἐπιτροπάς καί τάς Πανορθοδόξους Προσυνοδικάς Διασκέψεις*». Ὑπῆρχεν λοιπόν πανορθόδοξος συμφωνία ἀκόμη καί τό 2011, ἡ ὁποία περιορίζει τά θέματα αὐτά καί δέν ὁμιλεῖ περί νέων θεμάτων. Ποῖοι εἴμεθα ἡμεῖς τώρα καί ἐρχόμεθα νά θέτωμεν θέμα νέων θεμάτων; Λυποῦμαι πάρα πολύ δι' αὐτό τό πρᾶγμα. Τόν λόγον ἔχει ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἀφίχθη ἀκόμη, ἀλλά ἡ ὁποία θά ἠδύνατο ἴσως νά ἀντιπροσωπευθῇ ἀπό τόν παρόντα σύμβουλον. Ἔχετε κ. Γκαντούρ τήν ἁρμοδιότητα, τήν ἐξουσιοδότησιν, νά χαιρετίσετε τήν Σύνοδον;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Παρακαλῶ λοιπόν τόν κ. Γκαντούρ νά χαιρετίσῃ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας τήν Διάσκεψίν μας.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Θά ἀναγνώσω μίαν ἐπιστολήν τοῦ Πατριάρχου μας*:*

> Ἀγαπητοί ἀδελφοί συμμετέχοντες εἰς τό ἔργον τῆς Ε΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως διά τήν προπαρασκευήν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Θά ἤθελον νά σᾶς ἀποστείλω τήν ἀδελφικήν μου ἀγάπην, τήν ἰδικήν μου καί τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας, νά σᾶς διαβεβαιώσω δέ ὅτι προσευχόμεθα δι' ὑμᾶς καί νά εὐχαριστήσωμεν διά τήν διευκόλυνσιν, ἡ ὁποία μᾶς παρήχθη διά νά συμβαδίσωμεν ὅλοι πρός τήν πραγμάτωσιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Θά ἠθέλαμεν νά ἐκφράσωμεν τήν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μας ἐπίσης εἰς τόν Παναγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑποδέχεται εἰς τό Πατριαρχικόν Κέντρον, εἰς τόν Πρόεδρον τῆς συναντήσεως, τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἰωάννην, ὡς ἐπίσης εἰς τήν Γραμματείαν, ἡ ὁποία δέν ἐφείσθη προσπαθειῶν κατά τήν προετοιμασίαν τῆς συναντήσεως αὐτῆς. Κάποιαι παρατηρήσεις εἶναι πολύ σημαντικαί. *Πρῶτον*, εἶναι ἀπαραίτητον ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος νά συνέλθῃ εἰς μίαν ἀτμοσφαῖραν εἰρήνης καί γαλήνης μεταξύ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, οὕτως ὥστε νά δυνηθῇ ἡ

Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος νά ἀνταποκριθῇ εἰς τόν πανορθόδοξον χαρακτῆρά της, ἀντί νά προκληθοῦν διαφωνίαι καί κατακερματισμός. *Δεύτερον*, ὑπάρχει ἀνάγκη μελέτης ὅλων τῶν θεμάτων, τά ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ὥστε νά ἐπιτευχθῇ συμφωνία ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν κατά τήν προπαρασκευαστικήν φάσιν, πρίν δηλαδή ὑποβληθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, διότι δέν εἶναι ἀποδεκτόν νά συγκληθῇ αὕτη χωρίς νά ὑπάρξῃ προηγουμένως συμφωνία ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως. *Τρίτον*, ὑπάρχει ἀνάγκη νά δοθῇ ἰδιαιτέρα σημασία, εἰ δυνατόν, εἰς *τό Αὐτοκέφαλον καί εἰς τόν τρόπον ἀνακηρύξεως αὐτοῦ,* καθώς καί εἰς τήν τάξιν *τῶν ἱερῶν Διπτύχων* κατά τήν προπαρασκευαστικήν περίοδον. *Τέταρτον*, πρέπει νά ἀποδοθῇ μεγάλη σημασία εἰς τήν ἐπαναξιολόγησιν τῆς ἐμπειρίας τῶν *Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων*, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μέχρι στιγμῆς μέ σκοπόν νά δοθῇ λύσις εἰς τό θέμα τῆς *Διασπορᾶς*. *Πέμπτον*, νά γίνῃ ἡ προπαρασκευή τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, *Ἕκτον*, ἕν Μήνυμα ἀπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, τό ὁποῖον νά ἀπευθύνεται πρός ὅλας τάς προκλήσεις, τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν οἱ πιστοί εἰς τόν σημερινόν κόσμον. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ὅσα προεῖπον ἀποδεικνύουν ὅτι εἶναι μεγάλον τό εὑρισκόμενον πρό ἡμῶν ἔργον καί διά νά δυνηθῶμεν νά δώσωμεν εἰς τόν κόσμον μας τόν διψῶντα ἕνα λόγον ζωοδότην. Δι' αὐτούς τούς λόγους λοιπόν θά ἤθελον νά σᾶς ζητήσω σήμερον νά ἀντιμετωπίσετε τά θέματα αὐτά. Νά διατηρήσετε τήν συνάντησίν σας ἀνοικτήν, ἐάν αὐτό εἶναι ἀπαραίτητον μέ ἀνοικτάς συνεδρίας, οὕτως ὥστε νά δυνηθῶμεν νά ἐπιτύχωμεν ἀκριβῶς αὐτό, δηλαδή νά ἀντεπεξέλθωμεν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί νά τήν προετοιμάσωμεν κατά τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον. Θά ἀνανεώσωμεν τάς προσευχάς μας εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα, οὕτως ὥστε αὐτό νά σᾶς γεμίσῃ μέ τήν χάριν του καί νά σᾶς ἐνδυναμώσῃ, διό καί προσευχώμεθα ὑπέρ τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι ὑποφέρουν ἀπό τόν πόλεμον καί τάς μετατοπίσεις καί τήν πτωχείαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐκφράζομεν τήν χαράν πρός τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀντιοχείας διά τόν χαιρετισμόν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας του καί ἐκτιμῶμεν βαθυτάτως ὅλας τάς σκέψεις καί παρατηρήσεις του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ σεπτοί Προκαθήμενοι θά ἀποφασίσουν διά τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον ἐφεξῆς θά προετοιμασθῇ ἡ Σύνοδος, καί βεβαίως, θά ὑπάρξῃ μία Πανορθόδοξος Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία θά προετοιμάσῃ καί τό *Μήνυμα* καί τόν *Κανονισμόν* τῆς Συνόδου. Ὅλα αὐτά προβλέπονται εἰς τόν σχεδιασμόν τῆς προετοιμασίας, ὁ ὁποῖος βεβαίως δέν ἀφορᾷ ἀμέσως εἰς τό ἔργον μας ἐδῶ. Θά ἤθελον μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν νά ἐκφράσω τήν χαράν καί τήν ἱκανοποίησιν ὅλων μας, διότι ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ἀποστέλλει τήν ἀντιπροσωπίαν της εἰς τήν Διάσκεψιν αὐτήν καί ἀναμένομεν τήν συμβολήν της μέ πολύ ἐνδιαφέρον. Ἐκτιμῶμεν πολύ τάς δυσκολίας, τάς ὁποίας διέρχεται ἡ Ἐκκλησία αὐτή καί θέλω νά διαβεβαιώσω ἐκ μέρους ὅλων μας τόν ἐκπρόσωπόν της, ὅτι προσευχόμεθα ὅσον δυνάμεθα μέ τάς ἀσθενεῖς δυνάμεις μας διά τόν τερματισμόν τῶν περιπετειῶν, εἰς τάς ὁποίας εὑρίσκεται σήμερον ἡ περιοχή ἐκείνη καί ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας. Εὐχόμεθα συντόμως ὁ Κύριος

νά δώσῃ λύσιν εἰς τά προβλήματα αὐτά. Ἀπομένουν μόνον 5 μέ 7 λεπτά, τά ὁποῖα δέν γνωρίζω ἐάν θά ἤρκουν διά τόν ἑπόμενον *χαιρετισμόν*, ὁ ὁποῖος θά εἶναι ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων. Ἄν εἶναι ἐπαρκῆ, καλῶς, εἰδάλλως νά ὁμιλήσετε μετά. Μπορεῖτε. Παρακαλῶ, ἔχετε τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ἡ ἀντιπροσωπία τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, μέ πρῶτον τόν ἅγιον Καπιτωλιάδος, δεύτερον τήν ταπεινότητά μου καί τρίτον τόν καθηγητήν κ. Θεόδωρον Γιάγκου, μεταφέρει εἰς τήν Σεβασμιότητά σας καί εἰς τόν ἅγιον Ἑλβετίας καί εἰς ὅλους τούς ἀντιπροσώπους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τάς εὐχάς καί τούς ἀδελφικούς ἀσπασμούς τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου καί τήν διαβεβαίωσίν του ὅτι προσεύχεται ἀπό τοῦ Θεοδέγμονος Σπηλαίου τῆς Βηθλεέμ, ἀπό τοῦ Φρικτοῦ Γολγοθᾶ καί ἀπό τοῦ Παναγίου καί Ζωοδόχου Τάφου πρός τόν ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα καί ἀναστάντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὥστε κατά τάς ἡμέρας αὐτάς τῶν ἐργασιῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως νά ἀποστείλῃ παρά τοῦ Πατρός τό παράκλητον Πνεῦμα καί νά ὑπάρξῃ ἀνά μέσον ἡμῶν πνεῦμα καταλλαγῆς, συνδιαλλαγῆς καί διαλόγου. Συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν διά τήν μέλλουσαν νά συνέλθῃ Πανορθόδοξον Σύνοδον, τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἐκφράζει τήν διάθεσίν του καί τήν ἑτοιμότητά του νά συνεργασθῇ μέ ὅλους τούς τρόπους, οὕτως ὥστε εἰς τόν ὁρισθέντα χρόνον τοῦ 2016 νά συγκληθῇ ἡ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὀρθοδοξίας διά νά ἀσχοληθῇ καί νά δώσῃ ἀπάντησιν καί λύσιν εἰς φλέγοντα θέματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τόν ἄνθρωπον σήμερον. Οὕτω, θά ἀποτελέσῃ μίαν ἀπαρχήν διά νά ἀνοίξῃ ὁ δρόμος διά τήν λειτουργίαν τοῦ Πανορθοδόξου Συνοδικοῦ συστήματος εἰς πλέον τακτά χρονικά διαστήματα, ὥστε νά δοθῇ ἀπάντησις εἰς θέματα καί λύσεις εἰς προβλήματα, διά τά ὁποῖα δέν ὑπῆρχεν ὁ χρόνος προετοιμασίας. Ταυτοχρόνως, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων παρακαλεῖ ὅλους τούς μετόχους εἰς τήν Διάσκεψιν αὐτήν νά κάνουν ἰδιαιτέραν προσευχήν, ἰδιαιτέραν μνείαν διά τούς χριστιανούς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί εἰδικώτερον τῶν ἁγίων Τόπων καί τῆς Ἱερουσαλήμ, διά νά ἐπικρατήσῃ εἰρήνη, δικαιοσύνη καί ἀσφάλεια. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν ἅγιε Κωνσταντίνης διά τόν χαιρετισμόν ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπό τόν χῶρον ἐκεῖνον τόν θεοβάδιστον καί ἐκτιμῶμεν ἰδιαιτέρως τό γεγονός ὅτι καί ἡ Ἐκκλησία αὐτή εὑρίσκεται εἰς μίαν περιοχήν, ἡ ὁποία σπαράσσεται ἀπό συγκρούσεις. Ἑπομένως, ὅλα αὐτά συντείνουν εἰς τήν περαιτέρω συσπείρωσιν τῶν Ὀρθοδόξων, θά ἔλεγον δέ καί ὅλων τῶν χριστιανῶν, διά νά δυνηθῶμεν ἄν μή τι ἄλλον νά ἐπιβιώσωμεν εἰς τούς χώρους ἐκείνους, διότι κινδυνεύει καί αὐτή αὕτη ἡ ὕπαρξίς μας εἰς τάς περιοχάς ἐκείνας. Αἱ Ἐκκλησίαι ἐκεῖ, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τῶν Ἱεροσολύμων, φυλάσσουν αὐτήν τήν κληρονομίαν τήν ἀπό αἰώνων δοθεῖσαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν μας καί δι᾽ αὐτό τό ἔργον των εἶναι πολύ σημαντικόν καί αἱ ταπειναί προσευχαί μας τούς συνοδεύουν. Παρακαλῶ τώρα νά κάνωμεν τό διάλειμμά μας διά τόν καφέ, καί νά ἐπανέλθωμεν εἰς τάς 11.30 διά νά συνεχίσωμεν τούς Χαιρετισμούς.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Δευτέρα, 12 Ὀκτωβρίου 2015

***

Β΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν ἀγαπητοί ἀδελφοί, μέ τήν παράκλησιν νά λάβῃ τόν λόγον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων, διά νά ἀπευθύνῃ τόν χαιρετισμόν τῆς Ἐκκλησίας του.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι, Θεοφιλέστατοι, ἀγαπητοί ἀδελφοί, θά ἤθελον νά χαιρετίσω ὅλους ὅσοι ἦλθον ἐδῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καί πασῶν τῶν Ρωσσιῶν κ. Κυρίλλου καί ἐξ ὀνόματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ὁ Ἁγιώτατος Πατριάρχης καί ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τάς ἐργασίας μας καί ἐκφράζουν τήν ἐπιθυμίαν νά στεφθῇ ὑπό ἐπιτυχίας ἡ ἐργασία αὐτή, εὔχονται δέ καλήν ἐπιτυχίαν εἰς τούς συμμετέχοντες εἰς τήν Ε' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Ὁ Ἁγιώτατος Πατριάρχης μέ παρεκάλεσε νά ἐκφράσω τήν ἀνησυχίαν μας σχετικῶς πρός τήν κατάστασιν εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, ὅπου οἱ χριστιανοί ὑφίστανται γενοκτονίαν καί ὅπου ἡ τρομοκρατία ἀπειλεῖ τήν ἰδίαν τήν ὕπαρξιν τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων. Ἐλπίζω ὅτι χάρις εἰς τάς κοινάς προσπαθείας θά ἐργασθῶμεν, ὥστε ἡ κατάστασις αὐτή νά ἀλλάξῃ καί οἱ ἀδελφοί μας εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν νά δυνηθοῦν νά αἰσθανθοῦν ἀσφαλεῖς. Τά ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν μας ἐξητάσθησαν ἐνδελεχῶς ἀπό τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἐκτιμᾷ μέ διαφορετικόν τρόπον τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχομεν ἐξετάσει, δέν ἔχομεν ἀντιρρήσεις ἐπί τοῦ κειμένου διά τό *Αὐτόνομον*, δέν ἔχομεν σοβαράς ἀντιρρήσεις καί ἐπί τοῦ κειμένου διά τήν *Νηστείαν*, ἐκτός ὡρισμένων τροποποιήσεων ὑφολογικῆς φύσεως, τάς ὁποίας ἔχομεν ἀποστείλει εἰς τήν Γραμματείαν. Ἔχομεν ὡρισμένας τροποποιήσεις ἐπί τοῦ κειμένου, *Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*, τάς ὁποίας ἔχομεν ἐπίσης ἀποστείλει εἰς τήν Γραμματείαν καί τάς ὁποίας ἐλπίζω ὅτι θά δυνηθῶμεν νά συζητήσωμεν κατά τήν πορείαν τῶν ἐργασιῶν μας, ὡς ἐπίσης καί ἐκείνας τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Γεωργίας καί τῆς Σερβίας. Ἡ μεγαλυτέρα κριτική εἰς τήν συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μας ἠσκήθη εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τά κοινωνικά θέματα. Ἡτοιμάσαμεν σειράν θεμελιωδῶν τροποποιήσεων, τάς ὁποίας ἔχομεν ἀποστείλει εἰς τήν Γραμματείαν καί ἐλπίζομεν ὅτι καί αὗται θά ἐξετασθοῦν. Εἰς ὅτι ἀφορᾷ εἰς τό θέμα τοῦ γάμου συμφωνοῦμεν μέ τούς ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν ὅτι αὐτήν τήν στιγμήν δέν δυνάμεθα νά περιορισθῶμεν εἰς ξηράν καταγραφήν τῶν κωλυμάτων, ἀλλά πρέπει νά εἴπωμεν κάτι ἐπί τοῦ θέματος τοῦ γάμου ἐπί τῆς οὐσίας, ἤτοι ὅτι ὁ γάμος ἀποτελεῖ τήν ἕνωσιν ἀνδρός καί γυναικός μέ σκοπόν τήν γέννησιν καί τήν ἀνατροφήν τῶν τέκνων. Τό ζήτημα, ἐάν θά ἔδει νά περιληφθοῦν αὐταί αἱ σκέψεις εἰς τό περί *Κωλυμάτων τοῦ γάμου* ἔγγραφον ἤ νά περιληφθοῦν εἰς τό *Μήνυμα* τῆς Συνόδου, μᾶλλον εἶναι ζήτημα, τό ὁποῖον δυνάμεθα νά ἐπιλύσωμεν ἀπό κοινοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μας στηρίζει τάς προτάσεις τῶν ἀδελφῶν, εἰδικώτερον τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Γεωργίας καί τῆς Σερβίας, αἱ ὁποῖαι θεωροῦν ὅτι εἰς τήν Πανορθόδοξον Σύνοδον πρέπει νά παρα-

πεμφθῇ καί τό θέμα τοῦ *Αὐτοκεφάλου*. Φρονῶ ὅτι εἶναι ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν, ἔχομεν δέ ἀκόμη ἀρκετόν χρόνον, προκειμένου νά ἐργασθῶμεν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ καί νά καταλήξωμεν εἰς συναίνεσιν. Νομίζω ὅτι ἔχει ἐπιτευχθῆ συναίνεσις ἐπί τῆς οὐσίας εἰς τά προκαταρκτικά στάδια. Ἐκολλήσαμεν μᾶλλον εἴς τινας τεχνικάς λεπτομερείας. Θά ἦτο σημαντικόν μέσα εἰς τόν χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπομένει μέχρι τήν Πανορθόδοξον Σύνοδον, νά λάβωμεν ἀποφάσεις ἐπί τῶν λεπτομερειῶν αὐτῶν καί νά παραπέμψωμεν τό θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου εἰς τήν πανορθόδοξον συζήτησιν. Θά ἠθέλαμεν ἐπίσης νά στηρίξωμεν τήν πρότασιν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Γεωργίας κ. Ἠλία νά δημοσιεύωνται τά κείμενα, τά ὁποῖα θά ἀποδεχθῶμεν ἐδῶ, ὥστε νά δυνηθοῦν νά τά συζητήσουν καί οἱ πιστοί τῶν Ἐκκλησιῶν μας, πρός ἀποφυγήν δυσπιστίας εἰς τούς κόλπους τῶν Ἐκκλησιῶν μας περί τοῦ ἔργου τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων καί πρό παντός τῆς ἐπικειμένης Πανορθοδόξου Συνόδου. Συμφωνοῦμεν μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νά συσταθῇ Διορθόδοξος Γραμματεία, ἡ ὁποία θά ἐργασθῇ εἰς τόν ἀπομένοντα χρόνον μέχρι τήν Σύνοδον, ὅπου θά ἐκπροσωπηθοῦν ὅλαι αἱ κατά τόπους Ἐκκλησίαι.

Θά ἤθελον μέ τήν ἐντολήν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κυρίλλου καί τῆς Ἱερᾶς μας Συνόδου νά ἐκφράσω τήν βαθεῖαν ἀνησυχίαν τῆς Ἐκκλησίας μας σχετικῶς μέ τάς ἀντικανονικάς ἐνεργείας τῶν Ἱεραρχῶν τῶν Οὐκρανικῶν ἐκκλησιαστικῶν δομῶν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τάς ΗΠΑ καί εἰς τόν Καναδᾶν. Οἱ Ἱεράρχαι αὐτοί ἐξ ὀνόματος δῆθεν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τακτικῶς ἐπισκέπτονται τήν Οὐκρανίαν χωρίς νά ἐνημερώνουν τήν κανονικήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας, ἡ ὁποία ὑπάγεται εἰς τό Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας. Εὑρισκόμενοι εἰς τήν Οὐκρανίαν ἔρχονται εἰς ἐπαφήν μέ τούς σχισματικούς, μεταδίδουν καί μεταφέρουν τήν δῆθεν ἑτοιμότητα τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά δώσῃ τό Αὐτοκέφαλον εἰς τάς σχισματικάς ὁμάδας καί ἀμφισβητοῦν τήν κανονικήν πρᾶξιν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τό 1686, μέ τήν ὁποίαν ἡ Μητρόπολις τοῦ Κιέβου ὑπήχθη εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας ἤ μᾶλλον ἐπεστράφη εἰς τήν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας, ἐπειδή ἐξ ἀρχῆς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Μόσχας εἶχεν ὡς ἐκκλησιαστικήν της πρωτεύουσαν τό Κίεβον καί ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας μας πηγάζει ἀπό τό γεγονός τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Ρωσσίας ἀπό τόν πρίγκηπα τοῦ Κιέβου Βλαδίμηρον τό 988. Τήν 22ᾳν Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ ἔλαβε χώραν ἕν ἀντικανονικόν γεγονός ἄνευ προηγουμένου. Ὁ ἐπονομαζόμενος πατριάρχης τοῦ Κιέβου Φιλάρετος, ὁ ὁποῖος ἐστερήθη τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπό τήν Σύνοδον καί ἀφωρίσθη ἀπό τήν Ἐκκλησίαν, ἐγένετο δεκτός μέ δόξαν εἰς τό διοικητικόν κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἀπό τόν Μητροπολίτην Ἀντώνιον καί τόν Ἐπίσκοπον Δανιήλ, ἐνῷ τοῦ ἐπετράπη νά τελέσῃ μνημόσυνον εἰς τήν κρύπτην τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἐπάνω εἰς τόν τάφον τοῦ ψευδοπατριάρχου Μστισλάβ καί ὁ ἴδιος ὁ Μητροπολίτης Ἀντώνιος καί ὁ Ἐπίσκοπος Δανιήλ προσηυχήθησαν μαζί μέ ἀφορισθέντα ὑπό τῆς Ἐκκλησίας σχισματικόν. Ἔχομεν φωτογραφίας τοῦ γεγονότος καί εἴμεθα ἕτοιμοι νά τάς δείξωμεν εἰς τά μέλη τῶν ἀντιπροσωπιῶν, ἔχομεν δέ κατ' ἐπανάληψιν

ἐκφράσει τάς διαμαρτυρίας μας εἰς τό παρελθόν καί εἰς τό παρόν. Μόνον κατά τό τελευταῖον χρονικόν διάστημα ἐπεκοινωνήσαμεν δίς μέ τόν Παναγιώτατον Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον καί μίαν φοράν μέ τόν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τόν Ἀρχιμανδρίτην Βαρθολομαῖον, καί οὐδεμίαν ἐλάβομεν ἀπάντησιν εἰς τάς ἐν λόγῳ ἐπιστολάς. Ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιχειρεῖται προσπάθεια νομιμοποιήσεως τοῦ σχίσματος εἰς τήν Οὐκρανίαν καί πλήγματος τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Παρακαλοῦμεν τό Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως νά διερευνήσῃ τάς ἐν λόγῳ ἀντικανονικάς πράξεις καί νά ἀποτρέψῃ τούς προαναφερθέντας Ἱεράρχας νά προβαίνουν εἰς παρομοίας ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι πλήττουν τήν πανορθόδοξον ἑνότητα. Θά ἤθελον νά εὐχηθῶ καλήν ἐπιτυχίαν εἰς ὅλους τούς συμμετέχοντας εἰς τήν συνεδρίασίν μας καί νά ἐκφράσω τήν ἐλπίδα ὅτι, παρά τάς δυσκολίας, τάς ἀντιθέσεις, τάς συγκρούσεις, θά δυνηθῶμεν ἐν πνεύματι ἀδελφικῆς ὁμοφροσύνης καί συνεργασίας νά προετοιμάσωμεν τήν Πανορθόδοξον Σύνοδον, ἡ ὁποία ἐλπίζω θά ἀποτελέσῃ παράγοντα ἐνισχύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἑνότητος εἰς μίαν ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν τήν ἔχομεν ἰδιαιτέραν ἀνάγκην. Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν προσοχήν σας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σᾶς εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Βολοκαλάμσκ, τόσον διά τόν χαιρετισμόν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου σας, ὅσον καί διά τάς σκέψεις, τάς ὁποίας ἐξεφράσατε, πολλαί ἐκ τῶν ὁποίων βεβαίως ἀφοροῦν ἀμέσως εἰς τό ἔργον μας, ἄλλαι ὅμως οὐδεμίαν ἔχουν σχέσιν πρός τήν ἀποστολήν μας. Βεβαίως, ἐάν εἴχετε τήν ἐντολήν νά τάς ἐκφράσητε, δέν θά ἠμπορούσατε νά πράξετε διαφορετικῶς, ἀλλά ὡς Πρόεδρος αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς ὀφείλω νά ἐπισημάνω ὅτι ὡρισμένα πράγματα δέν ἐμπίπτουν εἰς τήν ἁρμοδιότητά μας. Ἐπί παραδείγματι, τό θέμα τῆς *περιλήψεως τοῦ Αὐτοκεφάλου* εἰς τήν θεματολογίαν εἶναι κάτι, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα νά ἀποφασίσωμεν ἡμεῖς, διότι δέν ἔχομεν ἁρμοδιότητα. Ἐάν οἱ Προκαθήμενοι θελήσουν νά τό περιλάβουν, ἡμεῖς εἴμεθα ἕτοιμοι νά ὑπακούσωμεν εἰς τάς ἐντολάς των καί νά ὑπηρετήσωμεν τήν προετοιμασίαν καί τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἀλλά τήν στιγμήν αὐτήν, κατά τόν Κανονισμόν, τό θέμα αὐτό δέν ὡρίμασεν ὥστε νά ἔλθῃ εἰς Προσυνοδικήν Διάσκεψιν. Ἑπομένως, τό θέμα αὐτό ἀφορᾷ μόνον εἰς τούς Προκαθημένους. Ἐπίσης τό θέμα τῆς Διορθοδόξου Γραμματείας, ἐξ ὅσων γνωρίζω, ὑπάρχει εἰς τήν σκέψιν τῶν Ἐκκλησιῶν καί τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλά καί αὐτό εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν Προκαθημένων. Δέν δυνάμεθα ἡμεῖς νά ἀποφασίσωμεν ἐπ᾽ αὐτοῦ. Τό θέμα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ὑπαγομένων εἰς τήν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Οὐκρανῶν Ἱεραρχῶν δέν ἀφορᾷ ἐπίσης εἰς τήν σύσκεψίν μας καί ἑπομένως οἱαδήποτε διαμαρτυρία περί αὐτοῦ θά ἔδει νά ἀπευθυνθῇ, εἶμαι βέβαιος, πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὥστε νά μή χρειασθῇ νά ἐμπλακῶμεν ἡμεῖς, ἐπειδή δέν ἔχομεν βεβαίως, ὅπως σᾶς εἶπον, ἁρμοδιότητα. Τό μόνον θέμα ἐξ ὅσων ἔθιξεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, εἰς τό ὁποῖον ἔχομεν ἁρμοδιότητα καί προέρχεται ἀπό τήν εἰσήγησιν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Γεωργίας, εἶναι ἡ δημοσίευσις τῶν κειμένων. Βεβαίως θά ἤθελον νά δηλώσω, ὅτι τά κείμενα τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων εἶναι δημοσιεύσιμα καί θά πρέπει νά δημοσιευθοῦν. Ἔγινεν αὐτό καί εἰς τό παρελθόν μέ τάς προηγουμένας Διασκέψεις. Δέν ἦτο δυνατόν καί δέν

ἐπετρέπετο νά γίνῃ αὐτό διά τά κείμενα τῶν Ἐπιτροπῶν. Αἱ Ἐπιτροπαί δέν παράγουν ὁριστικά κείμενα καί ὁ,τιδήποτε δέν εἶναι ὁριστικόν δέν πρέπει νά δημοσιευθῇ, διότι προκαλεῖ σύγχυσιν εἰς τούς ἀναγνώστας καί εἰς τόν κόσμον. Ἀλλά τά κείμενα τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων, ὅπως ἡ παροῦσα, εἶναι ὁριστικά καί ἑπομένως αὐτά θά τύχουν δημοσιεύσεως. Ἄλλην παρατήρησιν δέν ἔχω ἐπί ὅσων εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, τόν εὐχαριστῶ καί πάλιν, παρακαλῶ δέ νά μεταφέρῃ εἰς τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην του τά σεβάσματα καί τάς εὐχαριστίας ὅλων. Μεταβαίνω τώρα εἰς τόν ἑπόμενον ἀντιπρόσωπον, τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιον ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, σεβαστοί ἀντιπρόσωποι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἔχω τήν τιμήν νά μεταφέρω τάς εὐχάς τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας, τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου μας κ. Εἰρηναίου καί τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νά μεταφέρω τούς χαιρετισμούς καί τάς εὐχάς διά τήν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου τῆς προετοιμασίας τῆς Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὡς γνωστόν, ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔχει στείλει γράμμα εἰς τόν Παναγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὡς καί εἰς ὅλους τούς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν σχετικῶς μέ αὐτό τό τόσον σημαντικόν γεγονός τῆς προετοιμασίας τῆς Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνέρχεται ὑπό τοιαύτην μορφήν μετά παρέλευσιν 1200 ἐτῶν καί δι' αὐτό εἶναι καί τόσον σημαντική. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀναγνώσω ἕν ἀπόσπασμα ἀπό τήν σχετικήν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας*: «Μέ πλήρη συνείδησιν τῆς ἐξαιρετικῆς ἱστορικῆς σπουδαιότητος τῆς προετοιμαζομένης Μεγάλης Συνόδου διά τήν μαρτυρίαν καί τήν ἀποστολήν τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑτοιμασιῶν τῆς Μεγάλης Συνόδου, ἡ ὁποία προβλέπεται νά συνέλθῃ τό 2016, γνωρίζει εἰς τούς Προκαθημένους καί τάς Ἱεράς Συνόδους τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τάς ἐξῆς ἐπισήμους ἀπόψεις καί προτάσεις»*. Θά ἀναγνώσω μόνον τήν πρώτην παράγραφον*: «Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ἡ Σερβική Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τήν προετοιμασίαν τῆς Μεγάλης Συνόδου (1923, 1930), ὡς καί ὅτι συμμετέχει εἰς ὅλας τάς ὀρθοδόξους προπαρασκευαστικάς Ἐπιτροπάς ἀρχῆς γενομένης ἀπό τοῦ 1961 ἕως καί σήμερον. Αὐτό ἐπιβεβαιοῖ τήν ἐπιλογήν αὐτῆς, ὑπέρ τῆς διεξαγωγῆς τῆς Συνόδου καί τήν συναίσθησιν τῶν ἰδίων εὐθυνῶν διά τήν κατάλληλον προετοιμασίαν αὐτοῦ τοῦ τόσον σημαντικοῦ διά τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁροσήμου καί τήν πραγμάτωσιν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποστολῆς της»*.

Εἰς τό κείμενον αὐτό ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀναφέρει, ἀφ' ἑνός μέν ὅτι ἀποδέχεται τάς προτάσεις τῶν μέχρι τώρα γενομένων Διασκέψεων εἰς τήν Ρόδον καί εἰς τό Σαμπεζύ, ἀλλ' ὅμως προσθέτει καί μερικά θέματα, τά ὁποῖα θεωρεῖ ὅτι εἶναι μόνον πρός τήν πραγμάτωσιν ἑνός τοιούτου γεγονότος, ὅπως εἶναι ἡ Μεγάλη Σύνοδος εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν, ὅπως ἀποβῇ ἡ Σύνοδος αὐτή ἱεραποστολική μαρτυρία τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τοῦ συγχρόνου κόσμου. Εἰς τήν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν ἔχομεν λάβει ἀπαντήσεις ὑπό

ὡρισμένων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, πρωτίστως, ὑπό τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τόν ὁποῖον μέ βαθύ σεβασμόν εὐχαριστοῦμεν δι' αὐτήν τήν ἀπάντησιν. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον συνάγεται ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἀπαντήσεως, τό ὁποῖον ἠκούσαμεν καί ἀπό τόν ἅγιον Πρόεδρον, εἶναι ὅτι ἡ θεματολογία τῆς μελλούσης νά συνέλθῃ Συνόδου δέν δύναται νά ἀλλάξῃ, ἀλλά πρέπει νά παραμείνωμεν εἰς ὅσα ἔχουν γίνει μέχρι σήμερον. Συνεζητήσαμεν αὐτό τό γράμμα εἰς τήν Ἱεράν Σύνοδον μέ τόν Μακαριώτατον καί συνεφωνήσαμεν καί ἀποδεχόμεθα αὐτήν τήν θέσιν. Ἡ Ἐκκλησία μας δέν ἐμμένει εἰς τάς ἐκτιθεμένας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστολῇ θέσεις αὐτῆς, ἀλλά θέλει ὄντως νά συνεργήσῃ διά τοῦ λόγου καί διά τῆς πρακτικῆς συμβολῆς αὐτῆς, ὡς ἔπραξε μέχρι τώρα, καί εἰς τήν σύγκλησιν ἐπί τέλους ἐπί τῆς συγκεκριμένης ἀποφασισθείσης θεματολογίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἑπομένως, ἀποδεχόμεθα τήν θεματολογίαν, ἀλλά ἐπιμένομεν ἀκριβῶς εἰς τήν θεματολογίαν, ὅσον ἀφορᾷ *ὡς πρός τό θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου* τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἐκ τῶν βασικῶν θεμάτων τῆς Μεγάλης Συνόδου καί κατά τήν γνώμην μας, ἐάν αὐτό τό θέμα δέν παραμείνῃ εἰς τά θέματα τῆς Συνόδου, οὐσιαστικά δέν βλέπομεν λόγον πραγματοποιήσεως τῆς Συνόδου, διότι τά θέματα αὐτά εἶναι μέν σεβαστά καί σημαντικά, ἀλλά δέν ἐκφράζουν τήν βάσιν τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας, δέν θίγουν ἐκεῖνα τά θέματα, τά ὁποῖα τοιαῦται Σύνοδοι εἶχον, ὅπως ἦσαν τά θέματα πίστεως, τῶν μεγάλων Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τά θέματα τῆς κανονικῆς τάξεως.

Ἐδῶ ἔχομεν ὡρισμένα θέματα κανονικῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως τό βασικόν θέμα κανονικῆς τάξεως, τό ὁποῖον προβλέπεται, εἶναι *τό Αὐτοκέφαλον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου* καί δέν βλέπομεν τόν λόγον, διατί δέν ἔγινε μέχρι τώρα συνεννόησις περί τοῦ τρόπου τῆς ὑπογραφῆς. Ἂς μοῦ ἐπιτρέψητε νά εἴπω ὅτι, ἐάν ἀκουσθῇ αὐτό τό πρᾶγμα εἰς τόν σύγχρονον χριστιανικόν καί μή χριστιανικόν κόσμον, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ἐμμένουν πραγματικά εἰς μίαν παρωνυχίδα, ἤτοι πῶς θά ὑπογραφῇ τό κείμενον, ἤτοι ἐάν ἀποφαίνεται ἤ δέν ἀποφαίνεται, ἐνῷ εἶναι κατά τά Δίπτυχα, ὅπως ὑπογράφουν καί τώρα οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν κατά σειράν. Ἐάν αὐτό εἶναι ὁ λόγος νά ἀποφευχθῇ αὐτό τό θέμα, θά εἶναι πραγματικά, ἐπιτρέψατέ μοι τόν βαρύν λόγον, ἐντροπή διά τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία δέν δύναται νά ὑπερβῇ τοιαῦτα τυπικά ζητήματα ἐνώπιον τῶν ἐξελίξεων εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, ὅπου ἡ χριστιανική Ἐκκλησία πλέον ἐξοντώνεται εἰς τόν σύγχρονον πολιτισμόν κ.λπ. Ἐν τούτοις ἡμεῖς ἀσχολούμεθα μέ παρωνυχίδας ἀντί ἡ Σύνοδος νά εἶναι ὄντως Σύνοδος μαρτυρίας, ὅπως πρέπει νά εἶναι καί ὅπως ἦσαν ὅλαι αἱ Σύνοδοι τῶν προηγουμένων αἰώνων, μιᾶς μαρτυρίας περί τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ καί περί τῆς παρουσίας τοῦ σώματός Του, τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τόν κόσμον διά τῆς πραγματικῆς ἱεραποστολῆς. Εὐχαριστοῦμεν πάρα πολύ καί τόν ἀδελφόν Πρόεδρον καί τόν Παναγιώτατον καί ὅλους τούς παρόντας ἀδελφούς, εὐχόμενοι πράγματι νά συνεχίσουν τό τόσον πολύτιμον αὐτό ἔργον, ὥστε τόν ἐπόμενον χρόνον τό 2016 νά γίνῃ τό γεγονός, τό ὁποῖον ἀναμένομεν ἡμεῖς καί ὅλος ὁ κόσμος καί τό γεγονός αὐτό νά εἶναι ὄντως μία Πεντηκοστή καί δι' ἡμᾶς, ἀλλά καί δι' ὅλην τήν οἰκουμένην. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ Σεβασμιώτατε ἅγιε Μαυροβουνίου

καί ἐσᾶς καί τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην σας καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας, ἡ ὁποία πάντοτε ὑπῆρξεν ἐνεργός καί προσέφερεν σημαντικήν συμβολήν εἰς τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Βεβαίως δέν ἔχει νόημα πλέον νά ἐπανέλθω εἰς τήν παρατήρησιν, τήν ὁποίαν ἔκανα καί διά τούς προηγουμένους ὁμιλητάς, ὅτι ἡ θεματολογία δέν ἐμπίπτει εἰς τάς ἁρμοδιότητας τῆς παρούσης Διασκέψεως, καί ἐπομένως ἡ προσθήκη ὑφ' ἡμῶν τοῦ *Αὐτοκεφάλου* δέν εἶναι δυνατή. Ἠκούσαμεν βεβαίως, διότι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά ἀκούσωμεν μέ σεβασμόν τά μηνύματα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλά ἡ ἀπάντησις εἶναι, ὅτι τά αἰτήματα αὐτά θά πρέπει νά ἀπευθυνθοῦν εἰς ἁρμοδιωτέρους παράγοντας καί ὄχι εἰς ἡμᾶς ἐδῶ. Καί ἁρμοδιώτεροι βεβαίως εἶναι οἱ Προκαθήμενοι, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά ἀποφασίσουν νά διευθετήσουν θέματα τοιούτου εἴδους. Ἐπομένως, ἀκούομεν μέν μέ σεβασμόν ὅλας τάς παρεμβάσεις, ἀλλά ἡ ἕδρα εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐπισημάνῃ τούς περιορισμούς, ἐντός τῶν ὁποίων κινούμεθα κατ' ἐντολήν τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὁ περιορισμός τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως εἶναι σαφής. Ἐξετάζει μόνον κείμενα, τά ὁποῖα ἔχουν τύχει ὡριμάνσεως εἰς τήν ἀποδοχήν των κατόπιν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν. Ἄρα ἐπανερχόμεθα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν, τήν ὁποίαν ἀνέφερα καί εἰς τήν εἰσηγητικήν ὁμιλίαν μου. Παρακαλῶ τώρα τόν ἐπόμενον ἐκπρόσωπον τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Τιργοβιστίου κ. Νήφωνα νά ἀπευθύνῃ τόν χαιρετισμόν τῆς Ἐκκλησίας του.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Θά ὁμιλήσω εἰς τήν ἀγγλικήν, καίτοι τήν τελευταίαν φοράν ἐθεωρήσαμεν ὅτι θά ἠδυνάμεθα νά ἀντικαταστήσωμεν τήν γαλλικήν διά τῆς ἀγγλικῆς. Αἱ ἐξηγήσεις, τάς ὁποίας ἔδωσεν ἡ Γραμματεία ἦσαν πολύ σαφεῖς ὡς πρός αὐτό τό θέμα, ὅτι δηλαδή θά πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καί τό γαλλόφωνον προσωπικόν εἰς τήν Γενεύην καί δι' αὐτό δέν θά ζητήσωμεν πλέον ἀλλαγήν τῆς γλώσσης. Ἡμεῖς ὅμως θά κάνωμεν τάς παρεμβάσεις μας καί εἰς τήν ἀγγλικήν, ἀφοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα, τήν ὁποίαν ὁμιλεῖ πολύς κόσμος. Χθές συνήντησα τόν Πατριάρχην μας κ. Δανιήλ, ὁ ὁποῖος μεταφέρει δι' ἐμοῦ τάς καλυτέρας εὐχάς του διά πᾶσαν ἐπιτυχίαν τῆς συναντήσεώς μας καί δεσμεύεται ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Συνόδου νά πράξῃ ὅ,τι δύναται, ὥστε νά λάβῃ χώραν ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τοῦ χρόνου, ὡς ἔχει ἀποφασισθῆ. Ἐπίσης μέσῳ ἐμοῦ λέγει ὅτι ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ γεγονότος, ὅτι πολλαί Ἐκκλησίαι θά ἤθελον νά περιληφθοῦν καί ἄλλα θέματα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἀλλά γνωρίζει ὅτι δέν εἶναι δυνατόν αὐτό νά γίνῃ λόγῳ τοῦ Κανονισμοῦ. Εἶναι λοιπόν μία ἰδέα, ἴσως ὄχι πολύ πρωτότυπος, τήν ὁποίαν μοῦ ἐζήτησε νά σᾶς μεταφέρω ὁ Πατριάρχης τῆς Ρουμανίας, ὥστε αἱ ἐργασίαι μας νά προχωρήσουν ὁμαλῶς. Ἐλπίζει λοιπόν ὅτι μετά τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τοῦ ἑπομένου χρόνου, αἱ ἀποφάσεις εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον θά λαμβάνωνται εἰς τό αὐτό ἐπίπεδον, ἄρα θά εἶναι μᾶλλον γενικαί καί αὐτό εἶναι ἄν θέλετε μία παρηγορία διά τό γεγονός, ὅτι δέν δυνάμεθα νά βάλωμεν καί ἄλλα θέματα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς παρούσης Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Αὐτό θά ἠδύνατο νά γίνῃ μέ τήν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τάς μελλοντικάς μας συνάξεις. Ἐπίσης, ὁ Πατριάρχης ἐζήτησε

νά μεταφέρω εἰς τό σῶμα καί εἰς τόν Πρόεδρόν του τήν εὐχήν ἐπιδείξεως σχετικῆς εὐελιξίας κατά τήν συζήτησιν βελτιώσεως τῶν κειμένων, λέγων ὅτι ἡ ἐπίτευξις συναινέσεως ἐπί βελτιώσεων τῶν κειμένων εἶναι δυνατή καί ὅτι θά πρέπει νά τό πράξωμεν κατά τό δυνατόν, ὥστε νά ἀναχωρήσωμεν ὅλοι ἱκανοποιημένοι ἀπό τήν παροῦσαν συνάντησιν. Βεβαίως, ὁ Πατριάρχης εἶπεν ὅτι δέν θά πρέπει νά γίνωνται συμβιβασμοί ἐπί οὐσιωδῶν ζητημάτων, ἀλλ' ἀντιθέτως νά ἔχωμεν τήν πεποίθησιν, ὅτι ὑπηρετήσαμεν τήν Ἐκκλησίαν μέ τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον καί νά ἀποστείλωμεν τό μήνυμά μας εἰς τόν κόσμον μέ πολύ πειστικόν τρόπον. Τέλος, θά ἤθελον νά σᾶς μεταφέρω ἐπίσης, ὅτι ὁ Πατριάρχης, ἀναφερόμενος εἰς τά *Κωλύματα τοῦ γάμου,* εἶπεν ὅτι, ἐάν δέν φθάσωμεν εἰς τελικόν συμπέρασμα διά τήν βελτίωσιν τοῦ κειμένου, θά ἠδυνάμεθα ἁπλῶς νά ἀποστείλωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τό μήνυμα περί τῆς Οἰκογενείας ὡς θεσμοῦ, τό ὁποῖον εἶναι πολύ σημαντικόν ζήτημα τῆς ἐποχῆς μας. Προφανῶς, εἰς τό *Μήνυμα* θά κάνωμεν ἀναφοράν καί εἰς τόν γάμον καί εἰς τήν οἰκογένειαν καί ὅτι μέ αὐτό ὅλοι θά εἴμεθα εὐτυχεῖς καί ἱκανοποιημένοι. Μέ τά λόγια αὐτά θά ἤθελον νά κλείσω, ἅγιε Πρόεδρε, καί ἐπίσης μέ τάς εὐχάς τοῦ Πατριάρχου μας διά πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τήν συνάντησιν αὐτήν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Τιργοβιστίου. Ὅσα εἴπατε εἶναι λίαν χρήσιμα διά τό ἔργον μας. Βεβαίως, τό θέμα τῆς γλώσσης εἶναι κάτι, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα ἡμεῖς νά διευθετήσωμεν, δέν γνωρίζω πῶς θά γίνῃ αὐτό, ἐάν ὑπάρξῃ ἐπ' αὐτοῦ ἀπόφασις ἴσως εἰς τό ἐπίπεδον τῶν Προκαθημένων. Αἱ ἐπίσημοι γλῶσσαι τῆς Συνόδου ὄχι μόνον τῆς προετοιμασίας, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς Συνόδου – θά ἔχωμεν καί ἐκεῖ τό πρόβλημα – νά περιλαμβάνουν τήν ἀγγλικήν, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι ἡ διεθνής γλῶσσα. Ἑπομένως, εἶναι ἕν θέμα, τό ὁποῖον, ἐπαναλαμβάνω, δέν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητός μας, ἀλλ' ἐλπίζω νά τύχῃ ἱκανοποιήσεως ἀπό τούς Προκαθημένους. Αἱ βελτιώσεις τῶν κειμένων, τάς ὁποίας ἐπιθυμεῖ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας, βεβαίως καί εἶναι μέσα εἰς τό ἔργον μας καί αὐτό πρέπει νά ἐπιχειρήσωμεν. Αἱ βελτιώσεις τῶν κειμένων ἐπεχειρήθησαν ἀπό τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν. Αὐτό ἦτο τό ἔργον της. Ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή φέρει ἐνώπιόν μας τάς προτάσεις της διά βελτιώσεις, ἡμεῖς δυνάμεθα νά τάς συζητήσωμεν, νά τάς ἀποδεχθῶμεν ἤ νά τάς τροποποιήσωμεν καί αὐτό ἀποτελεῖ τήν βελτίωσιν τῶν κειμένων. Ἄλλη βελτίωσις δέν δύναται νά γίνῃ, διότι θά εἶναι πλέον ριζική σύνταξις κειμένων καί ἡ Προσυνοδική Διάσκεψις δέν δύναται νά συντάξῃ. Δέν ἔχει οὔτε τήν ἁρμοδιότητα, οὔτε καί τόν χρόνον καί τήν δυνατότητα νά τό πράξῃ. Δύναται νά βελτιώσῃ τά ἤδη ὑπάρχοντα κείμενα ἐπί τῇ βάσει τῶν προτάσεων, τάς ὁποίας ἔκανεν ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή. Τό θέμα τῆς Οἰκογενείας βεβαίως εἶναι πολύ σοβαρόν καί ἀπασχολεῖ τήν Ἐκκλησίαν εἰς τήν ἐποχήν μας, θέλω δέ νά πιστεύω ὅτι θά περιληφθῇ εἰς τό *Μήνυμα*, τό ὁποῖον θά ἐκπέμψῃ ἡ Σύνοδος, διότι θά ἀναφέρεται εἰς σύγχρονα προβλήματα καί τό θέμα τῆς Οἰκογενείας εἶναι μεταξύ αὐτῶν. Τό κείμενον, τό ὁποῖον ἐκλήθημεν ἡμεῖς νά βελτιώσωμεν, δέν ἀναφέρεται εἰς τήν οἰκογένειαν, ἀναφέρεται ρητῶς καί μόνον εἰς τά *Κωλύματα τοῦ γάμου*. Ἑπομένως οἱαδήποτε ἀναφορά εὐρύτερον εἰς τό θέμα τῆς οἰκογενείας δέν ἔχει τήν θέσιν της εἰς ἐν λόγῳ κείμενον, ἀλλά πρέπει νά τοποθετηθῇ εἰς ἄλλον

χῶρον καί φυσικά νομίζω ὅτι ὁ καλύτερος χῶρος εἶναι τό *Μήνυμα,* τό ὁποῖον θά ἐκπέμψῃ ἡ Σύνοδος καί τό ὁποῖον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, θά εἶναι καί ἐκεῖνον, τό ὁποῖον θά προσέξῃ ὁ κόσμος περισσότερον ἀπό ὅλα ὅσα ἔχει νά εἴπῃ ἡ Σύνοδος. Πολλοί θά ἀδιαφορήσουν διά πολλά καί διά τό *Αὐτόνομον* καί διά τό *Αὐτοκέφαλον* ἀκόμη, ἀλλά διά τά κοινωνικά θέματα ὅλοι περιμένουν τόν λόγον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί αὐτά δύνανται νά περιληφθοῦν μόνον εἰς τό *Μήνυμα* καί ὄχι εἰς τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχομεν ἐνώπιόν μας. Αὐτό εἶναι τό σχόλιόν μου εἰς ὅσα εἶπεν ὁ ἀδελφός ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου. Καλῶ τώρα τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Βάρνης καί μεγάλης Πρεσλάβας κ. Ἰωάννην νά μεταφέρῃ τό Μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας πρός τήν Διάσκεψίν μας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἔχω τήν τιμήν, ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Νεοφύτου, νά συγχαρῶ ὅλους ὑμᾶς τούς ἐκπροσωποῦντας τάς κατά τόπους Ἐκκλησίας σας εἰς τήν Ε' Πανορθόδοξον Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται ἀπό 10ης ἕως 17ης Ὀκτωβρίου 2015 εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καί ἡ ὁποία εἶναι ἡ τελευταία πρό τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐξ ὀνόματός μου καί ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, σᾶς χαιρετίζω ἐγκαρδίως καί σᾶς εὔχομαι καλήν ἐπιτυχίαν εἰς τάς ἐργασίας σας. Προσεύχομαι εἰς τόν Θεόν, ἀπό τόν ὁποῖον πηγάζει πᾶσα καλή πρᾶξις, ὥστε νά ἐκπέμψῃ τήν θείαν χάριν του πρός ἐπίτευξιν τῆς ὁμοφροσύνης καί ἐπιτελέσεως τοῦ ὑψηλοῦ καθήκοντος, τό ὁποῖον σᾶς ἀνετέθη ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἄς ἐπικρατῇ ἡ εἰρήνη μεταξύ ὑμῶν. Μέ ἀγάπην, Νεόφυτος Πατριάρχης τῆς Βουλγαρίας. Σεβασμιώτατε, κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας καί τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου μας, θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι εἰς τήν ἀποσταλεῖσαν εἰς τόν Παναγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον ἐπιστολήν, ἀφοῦ ἐξητάσαμεν τάς θέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ρωσσίας, τῆς Γεωργίας καί τῆς Σερβίας, ὑποστηρίζομεν τάς θέσεις αὐτάς καί ἡ Ἱερά Σύνοδός μας ἐπεσήμανε τό γεγονός ὅτι τά ἀφορῶντα εἰς τόν *Γάμον* καί τό *Ἡμερολόγιον* κείμενα παραμένουν εἰς τήν ἐκπονηθεῖσαν ὑπό τῆς Β΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐκδοχήν αὐτῶν, καθώς δέν ἐπετεύχθη συναίνεσις εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τήν ἀναδιατύπωσίν των. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑποστηρίζει τήν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας νά ἀντιμετωπισθῇ τό σύγχρονον ζήτημα τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καί τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας. Ὑπάρχουν τά προβλήματα τῶν ὁμοφύλων γάμων, τῶν ἐκτρώσεων, τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποιήσεως κ.λπ. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, καίτοι κατανοεῖ ὅτι δέν ἔχομεν τό δικαίωμα νά συζητήσωμεν αὐτό τό ζήτημα, ὡστόσον στηρίζει τήν ἄποψιν, ὅτι τό θέμα *τοῦ Αὐτοκεφάλου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεώς του* εἶναι πολύ σημαντικόν καί πρέπει νά συζητηθῇ εἰς τήν πορείαν προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἡ Ἱερά Σύνοδος συμφωνεῖ μέ τήν θέσιν, ὅτι ζήτημα τῆς ἐκκλησιολογίας, δηλαδή τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι κεντρικόν. Τό θέμα τῶν *Σχέσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν ὑπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον* δύναται νά ἐπιλυθῇ μόνον εἰς τό πλαίσιον τῆς ἐκκλησιολογίας μας. Ἐλπίζομεν ὅτι καί εἰς τό μέλλον θά διατηρήσωμεν τήν ἑνότητα τῆς

Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πρᾶγμα, τό ὁποῖον θά ἐπηρεάσῃ θετικῶς καί τήν πορείαν τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Βάρνης διά τόν χαιρετισμόν καί τό μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου σας καί τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας. Ἐκτιμοῦμεν πολύ τάς παρατηρήσεις καί ἰδίως τήν ἀποφασιστικότητα νά γίνῃ ὁπωσδήποτε ἡ προγραμματισθεῖσα Σύνοδος αὐτή. Βεβαίως, ἐπανελάβατε καί τό θέμα τῆς ἐξετάσεως τοῦ *Αὐτοκεφάλου,* τό ὁποῖον, ὡς εἶπον, ἐκφεύγει τῆς ἁρμοδιότητός μας καί ἐλπίζω νά ἐπιληφθοῦν τοῦ θέματος οἱ Μακαριώτατοι Προκαθήμενοι, ὥστε νά μή ταλαιπωρούμεθα ἡμεῖς ἐδῶ μέ πράγματα, διά τά ὁποῖα οὐδέν δυνάμεθα νά πράξωμεν. Ἐν τῷ μεταξύ ἀφίχθησαν εἰς τήν Διάσκεψιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάο Πάολο τῆς Βραζιλίας κ. Δαμασκηνός καί ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος. Ἦτο ἤδη παρών ἐδῶ ὁ σύμβουλός των κ. Γκαντούρ. Τούς καλωσορίζομεν καί εὐχαριστοῦμεν ἰδιαιτέρως, διότι τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἀπέδειξεν ὅτι ἐπιθυμεῖ νά συμβάλῃ εἰς τήν προώθησιν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ὑποθέσεως τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἀποστέλλων τήν ἀντιπροσωπίαν του, τῆς ὁποίας ἡ παρουσία ἐδῶ εἶναι πολύτιμος δι' ἡμᾶς. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς δι' αὐτό. Ἀφίχθη ἐν τῷ μεταξύ καί ἡ λοιπή ἀντιπροσωπία τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος καί ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος. Τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Μεσσηνίας τόν εἴχομεν ἤδη ἐδῶ ἀπό προχθές. Πρέπει νά παρατηρήσω ὅτι ὁ κ. Γκαντούρ μετέφερεν ἤδη πρός τήν σύναξίν μας τόν χαιρετισμόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἀλλά, ἐάν οἱ ἀφιχθέντες Σεβασμιώτατοι ἀρχιερεῖς ἐπιθυμοῦν νά λάβουν τόν λόγον πρίν ἀπό τόν ἑπόμενον ὁμιλητήν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος ἀπό τήν Ἐκκλησίαν Γεωργίας, εὐχαρίστως. Ἐπιθυμοῦν οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς νά εἴπουν κάτι ἤ τά ἔχει ἤδη ἐκφράσει ὁ σύμβουλός των ὁ κ. Γκαντούρ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὁ Μητροπολίτης κ. Δαμασκηνός λέγει ὅτι πρέπει νά ἀναβάλωμεν τόν λόγον διά τό ἀπόγευμα διά νά συζητήσωμεν μέ τόν κ. Γκαντούρ τί εἶπε καί τί χαιρετισμόν ἀνέφερε. Τό ἀπόγευμα, ἐάν ἐπιτρέπετε. Ἐντάξει. Εὐχαριστοῦμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Παρακαλῶ τότε τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ζουγδίδι καί Τσαΐσι κ. Γεράσιμον ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Γεωργίας νά μεταφέρῃ τό Μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας του.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, ἀδελφοί ἐπιτρέψατέ μοι νά σᾶς χαιρετίσω ἐξ ὀνόματος τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, νά μεταφέρω τήν εὐλογίαν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου πάσης Γεωργίας Ἠλιοῦ Β' πρός τούς συμμετέχοντας εἰς τήν Ε' Προσυνοδικήν Διάσκεψιν διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί νά εὐχηθῶ τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τά ἔργα σας. Συμφώνως πρός τήν εἰσήγησιν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, τά ὁποῖα συμμετεῖχαν εἰς τάς ἐργασίας τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς διά τήν προετοιμασίαν τῆς Συνόδου, ἐξεφράσαμεν τήν ἐξῆς παρατήρησιν καί ἀπεστείλα-

μεν ἐπιστολήν πρός τόν Παναγιώτατον Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον καί πρός τούς Προκαθήμενους. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ἀπέστειλε τάς ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι ἀνεφέρθησαν ὑπό τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῶν ὁποίων θά ἀναγνώσω ὡρισμένα ἀποσπάσματα. Εἰς τήν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν ἐπισημαίνεται καί πάλιν ὅτι δέν ἐπετεύχθη ἡ ὀρθολογική ἀξιοποίησις τοῦ χρόνου, τόν ὁποῖον διεθέταμεν, ὥστε νά παραπέμψωμεν τά θέματα τῶν *Διπτύχων* καί τοῦ *Αὐτοκεφάλου*. Εἰς τά υἱοθετούμενα κείμενα πρέπει νά περιλαμβάνωνται αἱ ἐκτιμήσεις τῶν γεγονότων καί ἡ περαιτέρω στρατηγική μας διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Οὕτω, θεωροῦμεν ὅτι τά περί *Κωλυμάτων γάμου* καί *Ἡμερολογίου* κείμενα δέν πρέπει νά παραπεμφθοῦν, ὑπό τήν παροῦσαν αὐτῶν μορφήν, ὡς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Πρέπει νά ὑπογραμμίζεται, ὅτι μόνον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία. Ὑπάρχει ἀποστολική χειροτονία, τελεῖται τό βάπτισμα καί ὅλα τά λοιπά μυστήρια. Θεωροῦμεν ὅτι ἅπασαι αἱ ἀπόψεις καί παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζονται ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν, πρέπει νά τυγχάνουν σεβασμοῦ καί ἐξετάσεως. Ὁ σύγχρονος κόσμος ἀναμένει πολλά ἀπό τήν ἐπικείμενην Σύνοδον καί εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι οἱ μελλοντικοί συμμετέχοντες, ὡς ἐκφρασταί τῆς ἑνιαίας φωνῆς τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, θά συνειδητοποιήσουν τήν εὐθύνην των ἔναντι τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Ζητοῦμεν τήν βοήθειαν ἀπό τόν Ὕψιστον, ὥστε νά πραγματοποιηθῇ ἐπαξίως ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ Σεβασμιώτατε, ὑμᾶς προσωπικῶς, τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην καί τήν Ἐκκλησίαν σας διά τό μήνυμα αὐτό, τό ὁποῖον στηρίζει τήν ὅλην προσπάθειαν προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐθέσατε καί σεῖς βεβαίως, ὅπως καί ἄλλοι, τό θέμα τῆς προσθήκης θεμάτων. Θά ἐπαναλάβω, ἄν καί ἔχω κουρασθῆ νά τό λέγω, ὅτι δέν εἶναι δυνατή ἡ ὑφ' ἡμῶν προσθήκη θεμάτων. Τά θέματα εἶναι καθωρισμένα, ὅπως καί ἡ ἰδική μας ἀποστολή, ἡ ὁποία, συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν, εἶναι ἡ ἐξέτασις μόνον τῶν ἤδη ὡρίμων, ἐξ ἐπόψεως ἀποδοχῆς ἀπό ὅλας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, θεμάτων. Τά θέματα τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί τῶν *Διπτύχων* δυστυχῶς δέν ἔχουν ὡριμάσει καί δέν ὑπεβλήθησαν ἐπομένως εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν, ἡ ὁποία δέν δύναται νά ἀσχοληθῇ μέ αὐτά. Σημειώνω τήν παρατήρησιν, ὅτι πρέπει νά ἐξετάζωμεν μέ σεβασμόν τάς προτάσεις ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καί βεβαίως συμφωνῶ. Αὐτό προσπαθοῦμεν νά κάνωμεν καί αὐτό προσπαθεῖ νά διασφαλίσῃ ἡ ἕδρα, ἀλλά νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν δύο πράγματα. *Πρῶτον*, ὅτι αἱ προτάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν θά ἐξετάζωνται διεξοδικῶς μόνον εἰς περίπτωσιν καθ' ἥν ἐμπίπτουν εἰς τήν θεματολογίαν μας, εἰς τό ἔργον τῆς Διασκέψεως. Ἐάν εἶναι ἐκτός, φοβοῦμαι ὅτι δέν δυνάμεθα νά τάς ἐξετάσωμεν. *Δεύτερον*, θά παρεκάλουν οἱαδήποτε πρότασις ἐκ μέρους μιᾶς Ἐκκλησίας νά γίνεται ὄχι μέ τήν διάθεσιν νά γίνῃ ὁπωσδήποτε ἀποδεκτή, ἀλλά νά τεθῇ ὑπ' ὄψιν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε νά τύχῃ, ἐάν χρειασθῇ, ἀκόμη καί ἀλλαγῆς ἤ τροποποιήσεως ἐν ὄψει τῆς συζητήσεως, ἡ ὁποία θά γίνῃ. Αὐτό εἶναι τό πνεῦμα τῆς συνοδικότητος, τοῦ διαλόγου, τοῦ concensus. Ἑπομένως, νά μή ἐρχώμεθα ἐδῶ μέ τήν ἀπαίτησιν νά γίνῃ ὁπωσδήποτε ἀποδεκτή

μία θέσις τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐνδεχομένως νά μή γίνῃ ἀποδεκτή, διότι ἄλλαι Ἐκκλησίαι ἐνδέχεται νά μή συμφωνήσουν. Νά εἴμεθα λοιπόν ἕτοιμοι νά δεχθῶμεν τό ἐνδεχόμενον μή ἀποδοχῆς τῶν θέσεών μας, διότι διαφορετικῶς, ἐάν ἀναπτύξωμεν πικρίαν, ἐπειδή ἡ θέσις μας δέν ἔγινε δεκτή ὑφ' ὅλων, δέν θά δυνηθῇ νά προχωρήσῃ ἡ Σύνοδος. Ἡ ἀρχή τῆς ὁμοφωνίας, τοῦ concensus, εἶναι ἀκριβῶς αὐτή, ὅτι δηλαδή παραιτούμεθα τῆς θέσεώς μας, ἐάν δέν εἶναι ἀπολύτως ἀποδεκτή ἤ ἐάν οἱ θέσεις μας δέν εἶναι ἀποδεκταί ὑφ' ὅλων. Αὐτήν τήν παρατήρησιν εἶχον νά κάνω, διότι ἀφορᾷ ἀπευθείας εἰς τό ἔργον μας καί εἰς τήν μέθοδον, τήν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν. Θά παρεκάλουν ἐν συνεχείᾳ τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Πάφου κ. Γεώργιον, ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, νά ἀπευθύνῃ τόν χαιρετισμόν του.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἅγιοι ἀδελφοί, δοξάζομεν καί ἡμεῖς μέ τήν σειράν μας τόν Θεόν, ὁ ὁποῖος ηὐδόκησε μίαν μακρόχρονον πορείαν νά φθάνῃ πρός τό τέλος της. Πολλοί προκάτοχοί μας ἰδίως ἀπό τό 1961 καί ἐξῆς ὡραματίζοντο τάς ἡμέρας αὐτάς καί θά ἐπεθύμουν νά εὑρίσκωνται σήμερον ἀνάμεσά μας. Ἀσφαλέστατα θά συνήντησαν καί ἐκεῖνοι δυσκολίας καί θά ἀντιμετώπισαν διαφωνίας μεταξύ των εἰς τά πεντήκοντα πέντε ἔτη τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων διά τήν προετοιμασίαν τῆς Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδοξίας. Τό γεγονός ὅτι μία ἰδεολογία ἄθεος καί ἀντίχριστος, ἡ ὁποία ἐπεσκίαζε τήν πλειοψηφίαν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, κατέρρευσε καί ἐδημιουργήθησαν νέαι συνθῆκαι εἰς πολλάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἔθεταν νέα προβλήματα πρός ἄμεσον ἀντιμετώπισιν, δεικνύει τάς συμπληγάδας, μέσα ἀπό τάς ὁποίας ἐπέρασεν ἡ προετοιμασία τῆς Μεγάλης Συνόδου. Μήπως πολλαί ἀπό τάς διαφωνίας, αἱ ὁποῖαι ὑποβόσκουν καί σήμερον, δέν ὀφείλονται εἰς τάς γενομένας κοσμογονικάς ἀλλαγάς εἰς πολλάς ὀρθοδόξους χώρας; Ὁπωσδήποτε ὑπάρχουν δυσκολίαι καί τό ἀντιλαμβανόμεθα ὅλοι, λόγῳ τοῦ μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος τῆς προετοιμασίας, ἀφοῦ ἔθεσε κάποια θέματα εἰς τό περιθώριον, ἐνῶ ἀνεδείχθησαν ἄλλα ζωτικά προβλήματα ἀπό τούς πιστούς. Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Διάσκεψις συμπίπτει καί μέ τόν ἐντεινόμενον διωγμόν τῶν χριστιανῶν εἰς τάς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων καί τῆς Κύπρου. Διά τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον οἱ διωγμοί οὐδέποτε ἔπαυσαν τούς τελευταίους αἰῶνας. Ὅσοι συνειδητοποιοῦμεν τόν φοβερόν αὐτόν κίνδυνον διά τάς Ἐκκλησίας καί τούς πιστούς μας ἀπό τήν ἐπέλασιν τοῦ Ἰσλάμ, αἰσθανόμεθα ἄβολα ἀκούοντες νά προβάλλωνται θέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνδεχομένως νά ἔχουν ὡς συνέπειαν τήν ματαίωσιν τῆς συγκλήσεως τῆς Μεγάλης Συνόδου εἰς τόν καθορισθέντα χρόνον. Χωρίς ἀσφαλῶς νά ἀποδεχώμεθα, ὅτι χωρίς συγκατάβασιν εἰς τά τῆς πίστεως, οὔτε καί νά παραβλέπωμεν τήν ὑπόδειξιν *:* «μή μέταιρε ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου» δέν δυνάμεθα νά μή διακρίνωμεν τό ἐπεῖγον ἀπό τό μή ἐπεῖγον, τό οὐσιῶδες τῆς στιγμῆς ἀπό τό ἐπουσιῶδες, τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀπό τά διανοήματα τῶν ἀνθρώπων. Διά τοῦτο καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου κάνει ἔκκλησιν πρός ὅλους, ὅπως, αἰρόμενοι εἰς τό ὕψος τῶν περιστάσεων, διαφυλάσσοντες τήν ἑνότητα τῆς Ὀρθοδοξίας καί ἀποφεύγοντες τόν διασυρμόν ἡμῶν εἰς ἑτεροδόξους καί ἀλλοθρήσκους, συγκατανεύσουν εἰς τήν μή ἐμμονήν των εἰς νέα θέματα διά τήν πραγματοποίησιν τῆς ἐξαγγελθείσης ἤδη Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδοξίας

ἐντός τῶν τεθέντων χρονικῶν ὁρίων. Θά ἠδύνατο εἰς τήν διακήρυξίν της ἡ Μεγάλη Σύνοδος νά ἀναφερθῇ εἰς τά ἀπασχολοῦντα τούς πιστούς σύγχρονα προβλήματα, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος καί τῆς προτεραιότητος αὐτῶν εἰς τήν σύγχρονον κοινωνίαν ἤ καί νά εἰσηγηθῇ τήν σύγκλησιν νέας Συνόδου ἐντός ὀλίγων ἐτῶν, ἡ ὁποία νά ἀσχοληθῇ ἐκτενέστερον μέ τά θέματα αὐτά. Ἐάν ἑκάστη Ἐκκλησία ἐπιμείνῃ εἰς τάς ἰδικάς της καί μόνον θέσεις, τό μόνον, τό ὁποῖον θά ἐπιτύχωμεν, εἶναι νά προσδώσωμεν χαράν εἰς τούς ξένους καί νά κατακερματίσωμεν τήν Ὀρθοδοξίαν. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι αἱ πραγματικαί δυσκολίαι καί ἡ συνειδητοποίησις τοῦ ἀμέσου κινδύνου, τόν ὁποῖον διατρέχομεν ἀπό τό Ἰσλάμ, θά πρέπει νά μᾶς πλατύνουν τούς ὁρίζοντας καί νά μᾶς ὁδηγοῦν εἰς ὀρθήν ἱεράρχησιν τῶν πραγμάτων. Εὐχαριστοῦντες τήν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα διά τήν ὅλην μέριμνάν του, διά τήν σύγκλησιν τῆς παρούσης Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως, καθώς καί σᾶς, ἅγιε Πρόεδρε, καί τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίαν, καθώς καί τόν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Λαμψάκου κ. Μακάριον, διά τήν ὅλην φιλοξενίαν, μεταφέρομεν, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Καρπασίας καί ἐγώ, τάς εὐχάς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου δι' εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν μας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Θερμῶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Πάφου, διά τό μήνυμά σας, τό ὁποῖον ἐχαρακτηρίζετο ἀπό ἑνωτικόν ἐνδιαφέρον, προκειμένου νά παραμείνῃ ἡνωμένη ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, νά δώσῃ τό μήνυμά της διά τῆς Συνόδου, διότι ἔχει ὁπωσδήποτε γίνει σαφές ὅτι ὁποιαδήποτε ματαίωσις ἤ ἀναβολή τῆς Συνόδου θά ἀποτελέσῃ πλῆγμα διά τήν ἀξιοπιστίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἔχετε δίκαιον ὅτι τά προβλήματα ἐδημιουργήθησαν βεβαίως καί λόγῳ τῆς μακροχρονίου ἀναβολῆς τῆς Συνόδου καί αὐτό εἶναι πολύ σημαντικόν νά τό προσέξωμεν, διότι, ὅπως ἐπεσήμανεν ὁ ἅγιος Πάφου, ἔγιναν ἐν τῷ μεταξύ κοσμογονικαί ἀλλαγαί εἰς τόν κόσμον μέ τήν ἀλλαγήν καθεστώτων. Αὐτό ἐδημιούργησεν ἀναταραχήν, ἀπό τήν ὁποίαν δέν ἠδύνατο προφανῶς νά ἀπουσιάζῃ ἡ Ἐκκλησία, διό καί ἡ ἀναβολή τῆς Συνόδου ἐδημιούργησε νέα προβλήματα. Ἑπομένως, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νά μή ἔχωμεν περαιτέρω ἀναβολήν, διότι αὕτη θά δημιουργήσῃ ἄλλα προβλήματα. Ὁ κόσμος ἀλλάζει κάθε ἡμέραν. Δημιουργοῦνται νέα προβλήματα. Ἐάν ἀφήσωμεν διά τό μέλλον τήν Σύνοδον, δέν θά δυνάμεθα νά τήν προσαρμόσωμεν καθόλου πλέον εἰς τήν πραγματικότητα. Ἑπομένως, ἦσαν πολύ σημαντικά ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Πάφου καί τόν εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Ἔχομεν ὀλίγον χρόνον ἀκόμη καί θά παρεκάλουν τόν ἐπί κεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περιστερίου κ. Χρυσόστομον, νά ἀπευθύνῃ τόν λόγον ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ἤ ἄλλον τινά ἐκ μέρους τῆς ἀντιπροσωπίας. Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Γέρων Περγάμου κ. Ἰωάννη, Πρόεδρε τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, Σεβασμιώτατοι, Θεοφιλέστατοι, Πανοσιολογιώτατοι ἐκπρόσωποι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, Ἐλλογιμώτατοι κύριοι σύμβουλοι. Μεταφέρω τάς ἀδελφικάς εὐχάς καί εὐλογίας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου καί τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δι' εὐόδωσιν καί ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν καί τῆς παρούσης Ε'

Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἡ ὁποία συγκαλεῖται εἰς τά πλαίσια τῆς ὅλης προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καί μέ σκοπόν τήν ἔκφρασιν τῆς πανορθοδόξου ἑνότητός μας. Παρά τήν ὕπαρξιν διαφορετικῶν ἀπόψεων ἐπί συγκεκριμένων θεμάτων καί κειμένων, αὐτό τό ὁποῖον ἔχει τήν μεγαλυτέραν σημασίαν εἶναι ἡ ἀξιολόγησις τοῦ ὅλου ἀγῶνος, τόν ὁποῖον καταβάλλουν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, προκειμένου νά ἐπιτευχθῇ ἡ συναίνεσις, ὡς ἔκφρασις ἑνότητος εἰς κείμενα καί σημεῖα, τά ὁποῖα μᾶς ἑνώνουν. Ἐνῷ θά πρέπει νά τεθοῦν εἰς τό περιθώριον τῆς ὅλης ἐργασίας θέματα καί κείμενα, διά τά ὁποῖα ἀκόμη δέν ἔχει ἐπιτευχθῆ συναίνεσις. Αὐτά θά δυνηθοῦν νά ἐξετασθοῦν εἰς ἄλλην μελλοντικήν Πανορθόδοξον Σύνοδον, ἡ ὁποία, μέ τήν ἤδη κτηθεῖσαν πεῖραν ἀπό τό ὅλον προπαρασκευαστικόν στάδιον καί τάς ἐργασίας, θά εἶναι δυνατόν νά συγκληθῇ καί γρηγορώτερον. Ἰδιαιτέρας εὐχαριστίας ἐκφράζει ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διά τήν ὅλην συντονιστικήν ἐπιμέλειαν καί προσπάθειαν πρός ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, πρός τόν Πρόεδρον τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Περγάμου κ. Ἰωάννην διά τό ὅλον συντονιστικόν ἔργον, πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίαν καί τά μέλη τῆς Γραμματείας προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί διά τήν ὀργανωτικήν προσφοράν καί τήν φιλοξενίαν εἰς τό Κέντρον, ὡς καί διά τήν μέχρι σήμερον παρασχεθεῖσαν γραμματειακήν ὑποστήριξιν. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Μεσσηνίας, διά τό μήνυμα, τό ὁποῖον μετεφέρατε ἀπό τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος καί ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο πολύ σημαντικήν ἡ ἐπισήμανσίς σας ὅτι θά πρέπει νά προχωρήσωμεν μέ ὁμοφωνίαν καί ὅτι κείμενα, τά ὁποῖα δέν ἔτυχον ὁμοφωνίας, δέν πρέπει νά ἀπασχολήσουν ἡμᾶς, ἀλλά μίαν ἑπομένην Σύνοδον. Εἶναι πολύ σημαντικόν αὐτό τό ὁποῖον ἐλέχθη, ὅτι μέ τήν πεῖραν, τήν ὁποίαν ἀπεκτήσαμεν πλέον διά τήν προετοιμασίαν αὐτῆς τῆς Συνόδου, θέλω νά ἐλπίζω καί νά πιστεύω, ὅτι μία ἑπομένη Σύνοδος θά προετοιμασθῇ εὐχερέστερον καί συντομώτερον. Καί ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ ἡ θεματολογία, ἡ ὁποία – ὡς ἐφάνη ἐκ τῶν σημερινῶν παρεμβάσεων τῶν ἀντιπροσώπων – θά ἦτο ἐπιθυμητόν νά ἀποτελέσῃ τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Συνόδου αὐτῆς, θά δύναται συντόμως, χωρίς παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, νά τύχῃ προσοχῆς καί ἐξετάσεως ὑπό ἑπομένης Συνόδου. Ἑπομένως, ἄς βαδίσωμεν μέ αὐτήν τήν προοπτικήν καί ὁ Θεός, ἐάν μᾶς ἀξιώσῃ νά κάνωμεν τό πρῶτον βῆμα μετά ἀπό αἰῶνας καί νά πραγματοποιήσωμεν τήν Σύνοδον, τότε θά μᾶς βοηθήσῃ καί διά τά ἑπόμενα βήματα. Ἀπομένουν 5 λεπτά τῆς ὥρας μέχρι τό διάλειμμα καί νομίζω καλόν θά εἶναι νά μή ἀδικήσωμεν τόν ἑπόμενον ὁμιλητήν. Νά διακόψωμεν διά τό φαγητόν καί τό ἀπόγευμα νά συνεχίσωμεν τούς χαιρετισμούς τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐφ' ὅσον δέν ἐτελειώσαμεν μέ αὐτούς, διά νά προχωρήσωμεν κατόπιν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τοῦ ἔργου μας. Εὐχαριστῶ πολύ. Καλή ὄρεξη.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Δευτέρα, 12 Ὀκτωβρίου 2015

***

Ἀπογευματινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καλησπέρα σας ἀγαπητοί ἀδελφοί. Πρίν νά ἀρχίσωμεν τήν ἐργασίαν μας θά σᾶς ἀναγνώσω τό κείμενον τοῦ τηλεγραφήματος ἤ τοῦ γράμματος, ὅπως θέλετε νά τό εἴπητε, πρός τούς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν, διά νά τό ἐγκρίνητε τελικῶς.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Ε΄ Προσυνοδικῇ Πανορθοδόξῳ Διασκέψει ἀρξάμενοι σήμερον τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὑποβάλλουν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι/Μακαριότητι τήν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ αὐτῶν, ἐξαιτούμενοι τάς εὐχάς καί τάς εὐλογίας Αὐτῆς πρός ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τῆς δοθείσης αὐτοῖς ὑπό τῆς ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σεπτῆς ἐντολῆς.

Ἐάν τό ἐγκρίνετε, νά τό δώσωμεν νά προωθηθῇ. Δέν βλέπω ἀντίρρησιν, ὁπότε ἡ Γραμματεία δύναται νά τό δακτυλογραφήσῃ. Λοιπόν, συνεχίζομεν τούς χαιρετισμούς καί τά μηνύματα τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν. Εἴπομεν ὅτι πρῶτος ὁμιλητής τό ἀπόγευμα θά εἶναι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δαμασκηνός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας καί θά ἀκολουθήσουν οἱ λοιποί ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν. Σεβασμιώτατε, παρακαλῶ ἔχετε τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάο Πάολο κ. Δαμασκηνός*:* Συμμετέχων σήμερον εἰς τήν παροῦσαν συνάντησιν μέ μεγάλην χαράν, ἀναφέρομαι εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, εἰς τήν ὁποίαν ὁ Μακαριώτατος εὔχεται τήν διεξαγωγήν τῶν ἐργασιῶν ἐντός πνεύματος συνεργασίας καί κλίματος εἰρήνης, πρός ἐπιτυχίαν τῶν συζητήσεων. Εὔχομαι τά ἔξ αἰτήματα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μακαριωτάτου νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὑπό τῶν μελῶν τῆς παρούσης συναντήσεως. Τό Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας εὔχεται, ὅπως ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος συνέλθῃ τό ταχύτερον δυνατόν καί θά πράξῃ ὅ,τι εἶναι δυνατόν διά τήν πραγματοποίησιν αὐτῆς καί τήν εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Οὕτω, μέ τήν βοήθειαν καί τήν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αἱ ἐργασίαι μας θά εὐοδωθοῦν, συμφώνως πρός τό θεῖον θέλημα. Εἴμεθα μία Ἐκκλησία, καί θά πρέπει καί αἱ φωναί μας νά εἶναι ἡνωμέναι, ὥστε ὁ κόσμος νά ἀκούσῃ τήν φωνήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μίαν φωνήν, ἡ ὁποία θά εἶναι αὐτή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν πολύ Σεβασμιώτατε καί σᾶς καί τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀντιοχείας διά τήν πολύ θετικήν προσέγγισιν τοῦ ἔργου μας ἐδῶ καί διά τήν πολύτιμον ἐπιστολήν του, τήν ὁποίαν θά λάβωμεν βεβαίως σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν εἰς ὅλον τό περιεχόμενόν της. Συνεχίζομεν μέ τόν ἑπόμενον ἀντιπρόσωπον μετά τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι καί Θεοφιλέστατοι καί ὅλοι οἱ συμμετέχοντες εἰς τήν Προσυνοδικήν ταύτην Διάσκεψιν, ἐπιτρέψατέ μοι νά ἀναγνώσω τό μήνυμα, τό

ὁποῖον ἐστάλη ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ. Σάββα.

Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Περγάμου κ. Ἰωάννην εἰς Σαμπεζύ,

Σεβασμιώτατε ἅγιε δέσποτα Πρόεδρε,

Χάριτι τοῦ Θεοῦ, αἱ ἐργασίαι τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ἱδρυθείσης κατά τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπέτρεψαν τήν σύγκλησιν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Συνελεύσεως, ἡ ὁποία φαίνεται νά εἶναι ἡ τελευταία πρό τῆς Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου. Συνεπῶς, φέρομεν τήν μεγάλην εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἱστορίας διά τήν προετοιμασίαν καί τήν ἐπιτυχίαν αὐτῆς. Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Συνέλευσις ἀποκτᾷ τοιουτοτρόπως ἰδιαιτέραν σημασίαν, διό καί ἀπαιτεῖ ὑπό πάντων ὑμῶν μεγάλην ἐκκλησιαστικήν εὐθύνην. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει κληθῆ ἵνα δίδῃ τήν ζῶσαν μαρτυρίαν εἰς τόν σύγχρονον ἄνθρωπον περί τῆς ἀμεταβλήτου διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό εἶναι ἀδύνατον νά ἐπιτευχθῇ ἄνευ τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν ἁρμονίας καί ἑνότητος. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι πολύ σημαντικόν νά ἐπιτευχθῇ ἡ ὁμοφωνία εἰς τά δύσκολα ζητήματα, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νά δύναται νά ἀναφερθῇ εἰς αὐτά δημοσίως εἰς συνοδικόν ἐπίπεδον. Ὡς Προκαθήμενος μιᾶς τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐπικαλοῦμαι τήν τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν ἐπί πάντας τούς συμμετέχοντας εἰς τήν Προσυνοδικήν ταύτην Διάσκεψιν, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁλοκληρωθῇ ἐπιτυχῶς καί κομίσῃ τά προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Τό σημαντικώτερον ἐξ αὐτῶν πρέπει νά εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις ὅτι οὐδέν ἐμποδίζει πλέον τήν πραγματοποίησιν τῆς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνόδου κατά τήν προβλεπομένην τό 2016 ἡμερομηνίαν. Ἀσπάζομαι τήν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, εὐχόμενος πολλήν παρά Θεοῦ δύναμιν, ἔμπνευσιν καί ὑγείαν, εὐχαριστῶν αὐτόν ὡς τόν Πρόεδρον διά τήν μεγάλην συμβολήν του κατά τήν διαδικασίαν προετοιμασίας τῆς Ἁγίας Συνόδου. Ἀσπάζομαι πάντας τούς ἱεράρχας, τούς ἐκπροσωποῦντας τάς τοπικάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας εἰς τήν Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, εὐχόμενος εἰς πάντας πλουσίαν τοῦ Θεοῦ χάριν.

Σάββας ὁ Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Σιεμιατίτσε, διά τό πολύ θερμόν αὐτό γράμμα τοῦ Μακαριωτάτου Προκαθημένου σας, τό ὁποῖον εἶναι γεγραμμένον μέ πολλήν ἀγάπην, μέ μεγάλην ἀγωνίαν, ὅπως καί ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔχομεν, διά νά πραγματοποιηθῇ ὁπωσδήποτε ἡ προγραμματισθεῖσα καί ἀναγγελθεῖσα Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος εἰς τόν χρόνον καί τόν τόπον, τόν ὁποῖον ἔχομεν ἤδη προκρίνει. Εὐχαριστῶ καί παρακαλῶ νά διαβιβάσετε εἰς τόν Μακαριώτατον Μητροπολίτην τάς εὐχαριστίας μας καί τήν παράκλησιν νά μή παύσῃ νά εὔχηται διά τήν ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου μας ἀπό τήν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐν συνεχείᾳ, παρακαλῶ τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννην νά μεταφέρῃ τόν χαιρετισμόν καί τό μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης*:* Ἀγαπητοί ἀδελφοί, θά ἤθελον νά ἐκφράσω ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας

Ἀναστασίου, ὅτι προσεύχεται δι' ὑμᾶς, διά τήν ἐπιτυχίαν τῆς συναντήσεως αὐτῆς. Μοῦ ἐζήτησε νά ἐκφράσω τήν ἐκτίμησιν καί τόν σεβασμόν του διά τήν σοφήν καθοδήγησιν ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου καί τήν μεγάλην συνεισφοράν τῶν παρευρισκομένων μελῶν ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συναντήσεως διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί ἡ ἄρσις οἱουδήποτε ἐμποδίου εἰς τήν πορείαν συγκλήσεως αὐτῆς. Ἄν ὑπάρχουν θέματα, αὐτά θά δύνανται νά συζητηθοῦν εἰς ἄλλας Πανορθοδόξους Συνάξεις μετά τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, διότι ἐλπίζομεν ὅτι αὐτή δέν θά εἶναι ἡ τελευταία Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Θά ἠθέλομεν καί πάλιν ταπεινῶς νά ὑπενθυμίσωμεν ὅτι πρέπει νά ἔχωμεν κατά νοῦν τό *Μήνυμα* τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, τό ὁποῖον συνίστατο εἰς δύο σημεῖα: *Πρῶτον*, τήν μή εἰσαγωγήν νέων θεμάτων, *δεύτερον*, τήν ἐπίτευξιν συναινέσεως ἐπί ὅλων τῶν ἀποφάσεων. Πιστεύομεν, ὅπως καί ὅλοι ὑμεῖς, ὅτι ἡ εὐθύνη ἔναντι τῶν ἀνθρώπων διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου μας εἶναι μεγάλη. Πιστεύομεν ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά εἶναι μάρτυς τῆς ἑνότητός μας ἐνώπιον τοῦ κόσμου, πρός ὄφελος τῆς Ὀρθοδοξίας καί εἰς δόξαν Θεοῦ. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ Σεβασμιώτατε καί σᾶς καί τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας διά τό πολύ θερμόν αὐτό μήνυμα, τό ὁποῖον μᾶς ἐνισχύει εἰς τήν προσπάθειαν προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου καί τό ὁποῖον ὀρθῶς τονίζει, ὅτι ἡ Σύνοδος αὐτή θά πρέπει ὁπωσδήποτε νά λάβῃ χώραν κατά τόν ὁρισθέντα χρόνον καί ἐπομένως νά μή παρεμβληθῇ οἱοδήποτε ἐμπόδιον κατά τήν διάρκειαν τῆς προετοιμασίας. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ τήν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε, ἀκόμη ὑπάρχομεν ὡς Ἐκκλησία, πρέπει νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅλους, δόξα εἰς τόν πανάγαθον Θεόν. Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι καί Θεοφιλέστατοι ἅγιοι ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τίμιοι Πατέρες, κύριοι Καθηγηταί, ἡ Ἐκκλησία τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας ἐκφράζει, μέσῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς κ. Ραστισλάβ, τάς καλυτέρας εὐχάς καί τήν ἐπιθυμίαν πραγματοποιήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδοξίας, τήν ὁποίαν περιμένομεν ὅλοι μέ ἀγωνίαν καί ἀγάπην, διά νά δοθῇ μαρτυρία ἑνότητος καί συγχρόνου παρουσίας τῆς διαχρονικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον. Ταυτοχρόνως, ἡ Ἐκκλησία μας πιστεύει ὅτι ἡ σύγκλησις τοιαύτης Πανορθοδόξου Συνόδου ἀπαιτεῖ τήν παρουσίαν πασῶν τῶν τοπικῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία ἐνδεχομένως ἐπικρατεῖ εἰς τάς Ἐκκλησίας αὐτάς. Ἄλλως, θά εἶναι πλέον ἀδύνατον νά θεωρηθῇ Πανορθόδοξος τοιαύτη Σύνοδος. Ἡ τοπική μας Ἐκκλησία βιώνει τόν σταυρόν της αὐτήν τήν στιγμήν καί δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά. Ἐφιστῶμεν τήν τιμίαν προσοχήν σας, ἅγιοι ἀδελφοί, εἰς τό γεγονός ὅτι εἴμεθα ἡ μόνη τοπική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει ὀλιγώτερα μέλη ἀπό τήν τοπικήν Οὐνιτικήν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία μας φέρει ἀνά τούς αἰῶνας τόν σταυρόν της. Εἶναι Ἐκκλησία μαρτυρική καί θέλω νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι, ὁμοῦ μετά τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί

τοῦ Προκαθημένου ἡμῶν Μακαριωτάτου Ραστισλάβ, πιστεύομεν ὅτι μία τοπική Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἔχει ὅλας τάς δυνάμεις μέ τούς ἱεράρχας, οἱ ὁποῖοι εἶναι γεννήματα θρέμματα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καί ἔχουν μεγαλώσει εἰς τό περιβάλλον αὐτῆς, νά ὑπερνικήσῃ σύν Θεῷ ὅλας τάς ἀντιδράσεις καί νά διευθετήσῃ τά τοπικά προβλήματά της. Εἴμεθα λοιπόν βέβαιοι ὅτι, σύν Θεῷ, δέν θά ὑπάρξουν πλέον προβλήματα εἰς τήν ἀναγνώρισιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μακαριωτάτου Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας. Τό γεγονός ὅτι ἀμφισβητεῖται ἀπό μέρους ὡρισμένων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει ὡς μόνον ἀποτέλεσμα τήν ἐνίσχυσιν τῆς Οὐνίας εἰς τάς δύο χώρας μας. Διά τόν λόγον τοῦτον, παρακαλοῦμεν τάς τοπικάς Ἐκκλησίας, νά προσεύχωνται δι' ἡμᾶς, νά στηρίζουν τήν κανονικήν Ἐκκλησίαν, τήν κανονικήν Ἱεράν Σύνοδον, ὥστε καί ἡ τοπική ἡμῶν Ἐκκλησία μέ τήν ἱστορικήν της πεῖραν καί τήν μαρτυρικήν πορείαν της καί ἡμεῖς μέ τήν μικράν ἐμπειρίαν μας – ἡ ὁποία ὅμως εἶναι σημαντική εἰς τό ψηφιδωτόν τῆς καθολικῆς Ὀρθοδοξίας – νά δυνηθῶμεν νά συμβάλωμεν εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ὑπέρ τῆς καλῆς μαρτυρίας τῆς ἑνότητος εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς ἀναμένει τοιαύτην μαρτυρίαν. Ἐπαναλαμβάνω καί ἐφιστῶ τήν τιμίαν προσοχήν σας εἰς τό γεγονός ὅτι θά εἶναι ἀδύνατον νά θεωρῆται μία Σύνοδος Πανορθόδοξος, ἐάν δέν συμμετέχουν ὅλαι αἱ ἀνεγνωρισμέναι τοπικαί Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἑκάστη τοπική Ἐκκλησία εἶναι ἁρμοδία καί ἔχει σύν Θεῷ τάς δυνάμεις, προκειμένου νά διευθετήσῃ τά ἐσωτερικά της προβλήματα. Διά τόν λόγον αὐτόν, ὑπάρχωμεν καί ζῶμεν ὡς Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Εἶναι χαρά μου νά εὐχαριστήσω τούς διοργανωτάς αὐτῆς τῆς συνεδριάσεως τῆς Διασκέψεως, τήν ἔδραν καί τούς γραμματεῖς διά τήν φιλοξενίαν καί διά τήν παροχήν χρόνου καί τόπου, ἵνα συναντώμεθα καί νά ἀνταλλάσωμεν ἀπόψεις. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ καί πάλιν ζητῶ τάς προσευχάς σας διά τήν τοπικήν μας Ἐκκλησίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε. Αἱ προσευχαί ὅλων μας εἶναι δεδομέναι. Ὅλοι καί ὅλαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι περιβάλλουν τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Τσεχίας καί Σλοβακίας μέ ἀγάπην, σεβασμόν καί τιμήν, ἀποτέλεσμα δέ αὐτῆς τῆς ἀγάπης καί τῆς τιμῆς εἶναι τό ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτή καλεῖται νά συμμετάσχῃ μέ τήν ἰδικήν της παρουσίαν, μέ τήν ἰδικήν της ἀντιπροσωπίαν εἰς τήν πορείαν πρός τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, μέ τήν ἐλπίδα βεβαίως νά μή χρειασθῇ νά ἀπουσιάζῃ οἱαδήποτε Ἐκκλησία. Ἀσφαλῶς ὑπενοήσατε, ἅγιε ἀδελφέ, καί εἶναι γνωστόν εἰς ὅλους μας, ὅτι ὑπάρχει τό θέμα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Προκαθημένου τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας σας ὑπό ὡρισμένων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί τό θέμα αὐτό βεβαίως ἐλπίζομεν νά ἔχῃ λυθῇ, πρίν προχωρήσωμεν εἰς ἑπόμενα στάδια. Πρός τοῦτο ἀπαιτεῖται καί ἐκ μέρους ὑμῶν, ἐπιτραπήτω μοι νά εἴπω, καλή θέλησις καί ἑτοιμότης διά ὁποιανδήποτε θυσίαν ἤ ὑποχώρησιν χρειασθῇ, ὥστε νά ἐπέλθῃ ἡ ἐπίλυσις τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν. Ὅπως γνωρίζετε, τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον κατέβαλε προσπαθείας καί ὑπῆρξε συμφωνία, ὅταν ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας σας ἦλθεν εἰς τό Φανάριον, εἰς τήν ὁποίαν προσπάθειαν ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος ὅμως δέν ἐδώσατε συνέχειαν. Ἐλπίζω αὐτό νά συμβῇ συντόμως, ὥστε νά φθάσωμεν εἰς

αἰσίαν διευθέτησιν τοῦ θέματος. Μέ τήν ὁμιλίαν τοῦ ἁγίου Μιχαλουπόλεως κλείνει ὁ κύκλος τῶν χαιρετισμῶν τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν καί ἐπομένως ἔχομεν πλέον τήν δυνατότητα νά εἰσέλθωμεν εἰς τό κύριον ἔργον μας, τό ὁποῖον εἶναι, ὅπως τό περιεγράψαμεν ἀπό τήν ἀρχήν*: πρῶτον*, ἡ ἐξέτασις καί ἔγκρισις τοῦ κειμένου περί τοῦ *Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεώς του ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ*. Θά παρεκάλουν λοιπόν νά μή χάνωμεν χρόνον καί νά ἀρχίσωμεν ἀκριβῶς μέ αὐτό τό θέμα. Παρατηρῶ ὅμως ὅτι ὑπάρχουν ἀπουσίαι, οἱ ὁποῖαι δέν γνωρίζω, ἐάν θά δημιουργήσουν πρόβλημα. Βλέπω ὅτι ἀπουσιάζει ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας καί δέν γνωρίζω τόν λόγον. Θά ἦτο καλόν, ἐάν ὑπάρξῃ ἐμπόδιον ἤ πρόβλημα εἰς οἱονδήποτε ἐξ ὑμῶν, νά τό γνωρίζῃ ἡ ἕδρα ὅτι θά ἀπουσιάσετε, διότι κατ' αὐτόν τόν τρόπον δυνάμεθα νά ὀργανωθῶμεν καλύτερον. Ἔχω συνεπῶς τώρα τό δίλημμα, ἐάν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν ἐν ἀπουσίᾳ μιᾶς ἀντιπροσωπίας, δεδομένου ὅτι τονίζεται ἤ καί ὑπερτονίζεται ὀρθῶς, ὅτι χρειάζεται ὁμοφωνία εἰς τάς ἀποφάσεις μας. Ἡ ὁμοφωνία προϋποθέτει παρουσίαν. Παρουσίαν δέν βλέπω αὐτήν τήν στιγμήν ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων. Τό θέτω εἰς τήν κρίσιν σας, ἐάν νομίζετε ὅτι θά πρέπει νά περιμένωμεν, δέν γνωρίζω τόν λόγον, διά τόν ὁποῖον ἀπουσιάζει ἡ ἀντιπροσωπία αὐτή. Ἐάν εἶναι λόγος πρακτικός ἤ ἐάν εἶναι ἄλλος λόγος.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἐάν δύναμαι νά σᾶς διευκολύνω, ἀπό ὅ,τι ἐπληροφορήθην, μοῦ εἶπον δηλαδή οἱ Σέρβοι, ὅτι θά τούς ἔφερεν ὁ Σέρβος ἐφημέριος, ὁ ὁποῖος ἐδρεύει ἐδῶ εἰς τήν Γενεύην, μέ τό ἰδιωτικόν του αὐτοκίνητον. Δέν γνωρίζω βεβαίως τόν λόγον τῆς καθυστερήσεως, ἀλλά νομίζω ὅτι πρέπει ὁσονούπω νά ἐμφανισθοῦν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν γνωρίζω, τί νά προτείνω εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν. Ἀποφεύγω χαρακτηρισμόν αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς, λυποῦμαι πολύ ὅμως. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου θέλει νά εἴπῃ ἐπ' αὐτοῦ; Ὁρίστε παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Ἁπλῶς ἤθελον νά ἐπιβεβαιώσω ὅτι ἡ Σερβική ἀντιπροσωπία ἦτο εἰς τό Ξενοδοχεῖον καί ὄντως ἀνέμενον νά τούς φέρουν ἐδῶ. Ὁπότε θά ἤθελον νά προτείνω νά ἀρχίσωμεν τήν συζήτησιν καί ὅταν φθάσουν ἐδῶ, θά συμετάσχουν καί ἐκεῖνοι εἰς τήν συζήτησιν. Νά μή περιμένωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καλῶς. Ἀλλά ἐλπίζω νά μή ἐγείρουν ἐνστάσεις καί προβλήματα. Ἐάν δέν ὑπάρχη ἀντίρρησις ἐπ' αὐτοῦ, θά προχωρήσω εἰς τό θέμα τοῦ *Αὐτονόμου*. Βλέπω, ὅτι δέν ὑπάρχη ἐκ μέρους σας ἀντίρρησις. Συνεπῶς, θά παρακαλέσω τώρα νά ἔχετε ἐνώπιόν σας τό κείμενον τοῦ Αὐτονόμου. Θά παρακαλέσω τόν ἅγιον Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Βαρθολομαῖον νά ἀναγνώσῃ τό κείμενον αὐτό καί ἐν συνεχείᾳ θά κληθῶμεν ὅλοι νά ἐκφέρωμεν τήν γνώμην μας τόσον διά τό σύνολον, ὅσον καί διά τά ἐπί μέρους. Ἔχετέ το λοιπόν ἐνώπιόν σας καί παρακαλῶ, Πανοσιολογιώτατε, νά ἀναγνώσετε τό κείμενον.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

Τό Αὐτόνομον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ

Ἐγκριθέν κείμενον

Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή, ἐργασθεῖσα ἐπί τῇ βάσει τῶν Συμβολῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί τῆς Εἰσηγήσεως τῆς Γραμματείας ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἐπί τοῦ θέματος τοῦ Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, ἐξήτασε τάς ἐκκλησιολογικάς, τάς κανονικάς καί τάς ποιμαντικάς πτυχάς τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου, ἀνεζήτησε δέ τήν ὁμόφωνον διατύπωσιν τῆς ἑνιαίας πανορθοδόξου θέσεως ἐπί τοῦ θέματος.

Τά ἀπασχολήσαντα τήν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν ζητήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῶν ἐπί τοῦ θέματος προτάσεων τῶν σχετικῶν Συμβολῶν τῶν Ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀνεφέροντο:

α) εἰς τήν ἔννοιαν, τό περιεχόμενον καί τά ποικίλα σχήματα τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου,

β) εἰς τάς προϋποθέσεις τοπικῆς τινος Ἐκκλησίας διά νά ζητήσῃ τήν Αὐτονομίαν αὐτῆς ἐκ τῆς εἰς ἥν ὑπάγεται Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας,

γ) εἰς τήν ἀποκλειστικήν ἁρμοδιότητα τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας νά κινήσῃ καί νά ὁλοκληρώσῃ τήν διαδικασίαν ἀποδόσεως τῆς Αὐτονομίας εἰς τμῆμα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν μή ἱδρυομένων εἰς τόν γεωγραφικόν χῶρον τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς, καί

δ) εἰς τάς συνεπείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς πράξεως διά τάς σχέσεις τῆς ἀνακηρυχθείσης Αὐτονόμου Ἐκκλησίας τόσον πρός τήν εἰς ἥν ἀναφέρεται Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ὅσον καί πρός τάς ἄλλας Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

1. Ὁ θεσμός τοῦ Αὐτονόμου ἐκφράζει κατά κανονικόν τρόπον τό καθεστώς τῆς σχετικῆς ἤ μερικῆς ἀνεξαρτησίας ἑνός συγκεκριμένου ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος ἐκ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, εἰς τήν ὁποίαν κανονικῶς ἀναφέρεται.

α) Κατά τήν ἐφαρμογήν τοῦ θεσμοῦ τούτου εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν διεμορφώθησαν βαθμίδες ἐξαρτήσεως, ἀφορῶσαι εἰς τάς σχέσεις τῆς Αὐτονόμου πρός τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, εἰς τήν ὁποίαν αὕτη ἀναφέρεται.

β) Ἡ ἐκλογή τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐγκρίνεται ἤ διενεργεῖται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, τόν Προκαθημένον τῆς ὁποίας οὗτος μνημονεύει καί εἰς τόν ὁποῖον κανονικῶς ἀναφέρεται.

γ) Εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου ὑφίστανται διάφορα σχήματα κατά τήν ἐφαρμογήν αὐτοῦ εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν, τά ὁποῖα προσδιορίζονται ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Αὐτονόμου ἀπό τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν.

δ) Εἰς σχήματά τινα ὁ βαθμός ἐξαρτήσεως τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκφράζεται καί διά τῆς συμμετοχῆς τοῦ Πρώτου αὐτῆς εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

2. Ἡ κίνησις καί ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς διαδικασίας διά τήν ἀπόδοσιν τοῦ Αὐτονόμου εἰς τμῆμα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας

ἀνήκει εἰς τήν κανονικήν ἁρμοδιότητα αὐτῆς, πρός τήν ὁποίαν ἀναφέρεται ἡ ἀνακηρυσσομένη Αὐτόνομος Ἐκκλησία. Οὕτως:

α) Ἡ ζητοῦσα τήν Αὐτονομίαν αὐτῆς τοπική Ἐκκλησία, ἐάν διαθέτῃ τάς ἀναγκαίας ἐκκλησιαστικάς καί ποιμαντικάς προϋποθέσεις, ὑποβάλλει τό σχετικόν αἴτημα εἰς τήν πρός ἥν ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτῆς Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ἐξηγοῦσα καί τούς σοβαρούς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὑπαγορεύουν τήν ὑποβολήν τοῦ αἰτήματος αὐτῆς.

β) Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, δεχομένη τό αἴτημα αὐτῆς, ἀξιολογεῖ ἐν Συνόδῳ τάς προϋποθέσεις καί τούς λόγους τῆς ὑποβολῆς τοῦ αἰτήματος καί ἀποφασίζει διά τήν ἀπόδοσιν ἤ μή τοῦ Αὐτονόμου. Εἰς περίπτωσιν θετικῆς ἀποφάσεως ἐκδίδει τόν σχετικόν Τόμον, ὁ ὁποῖος καθορίζει τά γεωγραφικά ὅρια καί τάς σχέσεις τῆς Αὐτονόμου πρός τήν εἰς ἥν ἀναφέρεται Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, συμφώνως πρός τά καθιερωμένα κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

γ) Ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἀνακοινοῖ πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τάς ἄλλας Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τήν ἀνακήρυξιν τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας.

δ) Ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία ἐκφράζεται διά τῆς ἐξ ἧς ἔλαβε τήν αὐτονομίαν αὐτῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς τάς διορθοδόξους, διαχριστιανικάς καί διαθρησκειακάς σχέσεις αὐτῆς.

ε) Ἑκάστη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία δύναται νά παραχωρῇ αὐτόνομον καθεστώς μόνον ἐντός τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς γεωγραφικῆς περιφερείας αὐτῆς. Εἰς τόν χῶρον τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς δέν ἱδρύονται Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι, εἰ μή μόνον μετά πανορθόδοξον συναίνεσιν, ἐξασφαλιζομένην ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

στ) Εἰς περιπτώσεις ἀπονομῆς αὐτονόμου καθεστῶτος εἰς τήν ἰδίαν γεωγραφικήν ἐκκλησιαστικήν περιοχήν ὑπό δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καί, ὡς ἐκ τούτου, ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως ἑκατέρου Αὐτονόμου, αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀναφέρονται, ὁμοῦ ἤ κεχωρισμένως, εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὗτος ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

3. Αἱ ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτονόμου προκύπτουσαι διά τήν Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν καί τήν σχέσιν αὐτῆς πρός τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν συνέπειαι εἶναι αἱ κάτωθι:

α) Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας μνημονεύει μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ Προκαθημένου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

β) Τό ὄνομα τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας δέν ἀναγράφεται εἰς τά Δίπτυχα.

γ) Ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία παραλαμβάνει τό Ἅγιον Μῦρον ἐκ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

δ) Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκλέγονται καί καθίστανται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου αὐτῆς. Εἰς περίπτωσιν βεβαίας πρός τοῦτο ἀδυναμίας τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας, ἐπικουρεῖται αὕτη ὑπό τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς ἥν ἀναφέρεται.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, Πανοσιολογιώτατε. Θά ἤθελον νά ἐρωτήσω τό ἱερόν σῶμα ἐάν ἔχῃ κάποιαν παρατήρησιν ἐπί τοῦ συνόλου τοῦ κειμένου καί ἐν συνεχείᾳ θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἐξέτασιν τῶν παραγράφων. Ὑπάρχει κάποια παρατήρησις ἐπί τοῦ συνόλου τοῦ κειμένου; Ἐάν δέν ὑπάρχῃ, σημαίνει ὅτι εἶναι ἀποδεκτόν τό σύνολον τοῦ κειμένου. Ὁ ἅγιος Περιστερίου παρακαλῶ καί μετά ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ὅλη αὐτή ἡ φρασεολογία, τήν ὁποίαν ἀναπτύσσομεν περί τῆς δυνατότητος αὐτονόμου Ἐκκλησίας, ἀνοίγει ἕν παράθυρον, τό ὁποῖον ἐν συνεχείᾳ θά ὁδηγήσῃ εἰς τήν περαιτέρω αὔξησιν τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, διότι μία Αὐτόνομος Ἐκκλησία εἶναι μία βαθμίς πρό τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Ὑπάρχουν ὡρισμένα σημεῖα, εἰς τά ὁποῖα ὑπάρχει μία σύγχυσις μεταξύ τῆς αὐτονόμου Ἐκκλησίας καί τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Ἡ θέσις τοῦ *Πρώτου* παραδείγματος χάριν δέν εἶναι τόσον ἁπλῆ, ὅπως περιγράφεται εἰς αὐτό τό κείμενον. Πρέπει λοιπόν νά ἴδωμεν καί νά ἀποκλείσωμεν ὡρισμένας δυνατότητας, αἱ ὁποῖαι θά μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τήν περαιτέρω διαίρεσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀντί δηλαδή νά προσπαθήσωμεν εἰς τήν σημερινήν ἐποχήν, ὅπου ἐπικρατεῖ ἕν πνεῦμα ἑνότητος τῶν λαῶν καί τῶν κρατῶν, ἡμεῖς ἀνοίγομεν ἕν παράθυρον τῆς περαιτέρω διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας, διότι μεταξύ μιᾶς Αὐτονόμου καί μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας δύναται εἰς τήν ἀρχήν νά εἶναι ὅλα μέλι καί γάλα, ἀφοῦ θά εἶναι ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας καί Προκαθήμενος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅταν ἀλλάξουν τά πρόσωπα, τότε ἀρχίζουν καί δημιουργοῦνται πλέον αἱ διενέξεις κανονικαί, ἐκκλησιολογικαί καί διοικητικαί, μερικαί ἐκ τῶν ὁποίων περιγράφονται εἰς αὐτό τό κείμενον. Ἐπί τοῦ παρόντος θέλω νά εἴπω μόνον αὐτό. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ἐάν ἑρμηνεύω ὀρθῶς τήν παρατήρησίν σας, εἶσθε ἐναντίον τοῦ Αὐτονόμου γενικῶς. Ἐάν θά φθάσωμεν εἰς αὐτό τό σημεῖον, φοβοῦμαι ὅτι θά ἔχωμεν πρόβλημα. Δέν δυνάμεθα νά καταργήσωμεν τό Αὐτόνομον, οὔτε νά τό ἀποκλείσωμεν. Ὅντως ὑπάρχουν οἱ κίνδυνοι, ὅπως τούς περιγράφετε καί, λόγῳ τῶν κινδύνων αὐτῶν βεβαίως, ὅταν ἔχωμεν ἕν Αὐτόνομον, διακινδυνεύομεν ἐν μέρει, ὅπως εἴπατε, καί αὐτήν τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά τό Αὐτόνομον ἰσχύει παλαιόθεν. Δέν εἶναι δυνατόν νά τό καταργήσωμεν. Εἰς τό κείμενον αὐτό θέτομεν τούς ὅρους, μέ τούς ὁποίους θά πρέπει αὐτό νά καθιερώνεται. Εἶδον εἰς τάς ὑπογραφάς τοῦ κειμένου, ὅτι σεῖς δέν μετείχατε. Τό κείμενον ὑπογράφει ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀείμνηστος ἤδη Μητροπολίτης Νικοπόλεως καί Πρεβέζης Μελέτιος. Ἑπομένως, δικαιολογεῖται τρόπον τινά νά ἐκφράζετε ἡ διαφωνία σας, τώρα καί ὄχι ὅτε συνετάγη τό κείμενον. Καλόν εἶναι νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τάς παρατηρήσεις σας, ἀλλά φοβοῦμαι, ἐάν τάς ἑρμηνεύσωμεν ὡς πλήρη ἀπαγόρευσιν τοῦ Αὐτονόμου, τότε θά δημιουργήσωμεν πρόβλημα. Δοθέντος λοιπόν ὅτι τό Αὐτόνομον ὑπάρχει μέσα εἰς τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας, καλόν εἶναι νά ὑπάρχουν αὐτοί οἱ ὅροι, τούς ὁποίους ἐδῶ τό κείμενον ἐκθέτει. Ὁ Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Εὐχαριστῶ. Ἅγιε πρόεδρε, ἔχω μίαν

πρότασιν σχετικῶς μέ τήν παρουσίασιν τοῦ κειμένου. Ὑπάρχουν πολλαί ἀναφοραί εἰς τήν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν. Θά ἔλεγον νά γίνουν κάποιαι ἀλλαγαί, ὥστε νά φαίνεται ὅτι τό κείμενον αὐτό προέρχεται ἀπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, δηλαδή νά εἴπωμεν εἰς τήν ἔναρξιν ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἐξήτασε καί ἐξέφρασεν ὁμοφώνως τήν ἄποψίν της ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ καί μετά ἔχομεν τέσσαρας τίτλους μέ τάς προϋποθέσεις των. Μέ αὐτάς τάς ἀλλαγάς τό κείμενον θά φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ἐπ' αὐτοῦ ἔχει δίκαιον ὁ κ. Γκαντούρ ἐν μέρει. Δηλαδή ἐδῶ, ὅπου λέγει ὅτι ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή, αὐτό πρέπει νά ἀντικατασταθῇ. Ἀλλά νομίζω ὅτι δέν δύναται νά ἀντικατασταθῇ μέ τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, ἀλλ' ἀπό τήν Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, ὅτι εἶναι πλέον κείμενον τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως. Αὐτό δυνάμεθα νά τό τροποποιήσωμεν καταλλήλως. Εὐχαριστῶ τόν κ. Γκαντούρ καί νομίζω ἤθελε νά δευτερολογήσῃ ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἀσφαλῶς περί τῶν ὅσων εἶπον ἐγώ καί δι' αὐτό τοῦ δίνω τόν λόγον τώρα πρίν νά ἔλθουν οἱ ἑπόμενοι ὁμιληταί.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Συμφωνῶ, ἅγιε Πρόεδρε, μέ τά ὅσα εἴπατε, ἀλλά ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διαφορά. Μέχρι τώρα δέν ὑπῆρχον οἱ ὅροι ἤ οἱ κανόνες, βάσει τῶν ὁποίων ἀνεκηρύσσετο μία Ἐκκλησία αὐτόνομος. Τώρα πλέον ἐρχόμεθα ὡς σῶμα πανορθόδοξον νά θέσωμεν ὡρισμένους κανόνας, βάσει τῶν ὁποίων θά γίνεται ἡ ἀνακήρυξις τῆς Αὐτονομίας ἤ τοῦ Αὐτονόμου. Ἐγώ θά ἤθελον νά βάλωμεν καί μίαν δικλεῖδα, εἰς τρόπον ὥστε νά ἀποκλείσωμεν ὡρισμένας πιθανότητας καί δυνατότητας μελλοντικῶς. Δέν ὑπάρχει δικλείς δηλαδή, ὥστε νά δυνάμεθα νά σταματήσωμεν αὐτόν τόν νέον θεσμόν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχεν εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ἀλλά δέν ἦτο θεσμοθετημένος ἐπισήμως μέ κανόνας. Τώρα πλέον ἔρχεται ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις καί κατόπιν θά ἔλθῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, ἡ ὁποία θά λέγῃ ὅτι τό Αὐτόνομον κηρύσσεται βάσει αὐτῶν τῶν κριτηρίων. Ἐδῶ πρέπει νά βάλωμεν καί μίαν δικλεῖδα, εἰς τρόπον ὥστε νά περιορίσωμεν αὐτάς τάς δυνατότητας. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Δέν καταλαβαίνω τί δικλείς εἶναι αὐτή καί πῶς δύναται νά περιορίσῃ καί νά ἐμποδίσῃ. Ἐάν ἔχετε συγκεκριμένην πρότασιν, παρακαλῶ νά τήν φέρετε, διότι διαφορετικά γενικῶς καί ἀορίστως δέν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν. Δεύτερον, θά ἤθελον νά δώσω μίαν ἐξήγησιν ὡς πρός τό γεγονός ὅτι ἀσχολεῖται ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος μέ τό θέμα αὐτό. Ἡ ἐξήγησις νομίζω εἶναι ὅτι βαίνωμεν πλέον πρός κοινήν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν κανονικῶν τούτων θεμάτων καί ἑπομένως θέτομεν ἀκριβῶς μέ τούς ὅρους αὐτούς τόν περιορισμόν εἰς τάς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, νά μή ἀνακηρύττουν εἰκῇ καί ὡς ἔτυχεν ἤ ἄνευ ὅρων Αὐτονόμους Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ὁ ἅγιος Περιστερίου θεωρεῖ ὡς μειονέκτημα εἶναι τό πλεονέκτημα τῆς ὑποθέσεως. Δηλαδή τίθενται ὅροι, ὥστε νά μή δύναται ὁ καθείς, διότι ἁπλῶς ἐπιθυμεῖ νά κάνῃ καί μίαν Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν μέσα εἰς τήν Ἐκκλησίαν του. Ἐδῶ ἔχομεν τούς ὅρους καί οἱ ὅροι εἶναι πρός τήν κατεύθυνσιν, τήν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὁ ἅγιος Περιστερίου, δηλαδή τόν περιορισμόν τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας ἀνακηρύξεως Αὐτονόμων. Ἡ

ἀσφαλιστική δικλείς εἶναι ἡ διορθόδοξος συμφωνία, ὥστε νά ὑπάρχουν οἱ ὅροι αὐτοί διά σύνολον τήν Ὀρθοδοξίαν, ὥστε νά μή ὑπάρχουν αὐθαιρεσίαι. Ἑπομένως, ἐκτός ἐάν ὁ ἅγιος Περιστερίου ἔχῃ νά κάνῃ συγκεκριμένην πρότασιν, δέν βλέπω ἄλλην ἀσφαλιστικήν δικλεῖδα καλυτέραν ἀπό αὐτήν, τήν ὁποίαν τό ἴδιον τό κείμενον προσφέρει. Ἐάν ὁ ἅγιος Περιστερίου θέλῃ νά ὑποβάλῃ πρός ἐξέτασιν συγκεκριμένην τινά πρότασιν, δύναται νά ζητήσῃ τόν λόγον ὅποτε θέλει. Αὐτήν τήν στιγμήν τόν λόγον ἔχει ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, θά ἤθελον ἀπό τήν πλευράν μου νά φέρω ἀντίρρησιν εἰς τόν ἅγιον Περιστερίου. Ἴσως διά τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τό θέμα τῆς Αὐτονομίας, τοῦ Αὐτονόμου, δέν εἶναι τόσον ἐπίκαιρον, τό θέμα ὅμως αὐτό εἶναι ἐπίκαιρον πρωτίστως διά τάς Ἐκκλησίας, εἰς τήν κανονικήν δικαιοδοσίαν τῶν ὁποίων ὑπάρχουν διάφοροι χῶραι καί διάφοροι λαοί, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας. Ἐνίοτε δι' ἁρμονικωτέραν συνύπαρξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν δομῶν εἰς τό πλαίσιον μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, εἶναι σκόπιμον νά χορηγηθῇ τό καθεστώς τοῦ Αὐτονόμου εἰς ἕν μέρος τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας. Συμφωνῶ μέ τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Πρόεδρον ὅτι τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχει ἑτοιμασθῆ ἐνδελεχῶς καί συζητηθῆ ἐπί σειράν ἐτῶν, ἀποβλέπει εἰς τό νά τακτοποιηθῇ αὐτή ἡ πρακτική. Καί τά σημεῖα, τά ὁποῖα ἔχουν περιληφθῆ εἰς τό κείμενον, ἀποτελοῦν δικλεῖδα ἀσφαλείας, ὥστε ἡ ἀπόδοσις, ἡ χορήγησις τοῦ Αὐτονόμου κατ' οὐδένα τρόπον νά ὁδηγήσῃ εἰς διαίρεσιν. Διά τοῦτο, ἀπό τήν πλευράν μου καί ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας μας θεωρῶ, ὅτι τό κείμενον αὐτό θέτει πολύ ὀρθάς ἀρχάς καί δίδει εἰς ἑκάστην αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τήν δυνατότητα νά ὀργανώσῃ τήν ἐσωτερικήν της ὕπαρξιν μέ τόν καλύτερον τρόπον, ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται εἰς τάς ἀνάγκας της καί εἰς τάς προσδοκίας τοῦ ποιμνίου της.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν ἅγιε Βολοκολάμσκ. Ἐζήτησε τόν λόγον ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας καί μετά ἐπανέρχεται ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Ἐδῶ τίθεται ἕν μεγάλον θέμα ἱστορικόν καί κανονολογικόν, διότι ἱστορικῶς ὁ μητροπολίτης δέν ἦτο εἷς ὑπάλληλος εἰς τήν Σύνοδον ὑπό τόν πατριάρχην. Ὁ πατριάρχης ἦτο ἴσος μέ τούς μητροπολίτας. Ὅπως γνωρίζομεν ἀπό τήν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας εἴχομεν Μητροπολιτικάς συνόδους, αἱ ὁποῖαι ἀπεφάσιζον διά τά ἐσωτερικά τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καί εἶχον τόν ἐπίσκοπον τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας ὡς πρῶτον μεταξύ ἴσων. Διά τοῦτο τώρα τίθεται αὐτό τό θέμα, δηλαδή χωρίς νά ὁμιλῶμεν δι' ἀνεξαρτησίαν ἤ δι' αὐτονομίαν, ἕκαστος μητροπολίτης ἦτο αὐτόνομος, χωρίς νά τίθεται κανονολογικῶς αὐτό. Τό ἐζήσαμεν. Καί αὐτός μέ τούς ἐπισκόπους τῆς Μητροπόλεως ἐξέλεγον τούς ἐπισκόπους των καί αὐτός ὡς μητροπολίτης, δηλαδή ὡς ἡ κεφαλή τῆς Μητροπόλεως ἐξελέγετο ὑπό τῶν ἄλλων μητροπολιτῶν τοῦ Πατριαρχείου, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πρόεδροι Συνόδων. Ὑπῆρχον ἡ Σύνοδος τῆς Τύρου, ἡ Σύνοδος τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Ταρσοῦ καί ἄλλαι, δι' αὐτό τίθεται τώρα τό θέμα. Μέ αὐτό τώρα τό κείμενον ἀπεφασίσαμεν, ὅτι ὁ μητροπολίτης εἶναι ἁπλῶς μέλος κάποιας Συνόδου, ὡσάν τούς ἄλλους ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας του; ἤ ὁ μητροπολίτης εἶναι ὑπάλληλος; Δηλαδή

δέν βαδίζομεν συμφώνως πρός τήν ἐκκλησιαστικήν ὀρθόδοξον παράδοσιν. Αὐτά γνωρίζω ἀπό τήν ἱστορίαν. Καί ὅταν ὁμιλῶμεν δι' Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν, ὅλοι οἱ μητροπολῖται ἦσαν αὐτόνομοι. Ἀπεφάσιζον, ἔκαναν τά ἔργα, εἰς τήν Ἀνατολήν τουλάχιστον. Διά τοῦτο πρέπει πρῶτον νά καθορίσωμεν ποῖος εἶναι ὁ μητροπολίτης, ποία εἶναι ἡ θέσις του ἐντός τῆς Ἐκκλησίας του. Μέλος κάποιου Μοναστηρίου; ἤ Ἀδελφότητος; ἤ εἶναι κεφαλή κάποιας ἐπαρχίας; Καί μετά, μήπως ὅλοι ἔχομεν συμφωνήσει διά τήν Διασποράν; Τά ὅρια τῆς Διασπορᾶς; Μήπως; Αὐτά εἶναι μόνον ἐρωτήματα. Μετά θά εἴπω, ἐάν θά συνεχίσωμεν μέ αὐτό τό κείμενον ἤ χρειάζεται ἄλλην τροποποίησιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σεβασμιώτατε, ἡ παρεμβολή σας μέ προβληματίζει, διότι ἐάν θέλετε νά κάνωμεν ἕν κείμενον περί τῆς αὐτονομίας τῶν Μητροπολιτῶν ἐν σχέσει μέ τούς Πατριάρχας, ἤ δέν γνωρίζω τί ἔχετε κατά νοῦν, ὁμιλεῖτε ἀσφαλῶς περί ἄλλου κειμένου καί περί ἄλλου θέματος. Ἐδῶ πρόκειται διά μίαν συγκεκριμένην μορφήν ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία αὐτήν τήν στιγμήν εἶναι πραγματικότης. Δηλαδή ὑπάρχουν Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι καί Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι. Τό νά ἀνατρέξωμεν εἰς τήν ἱστορίαν διά νά ἴδωμεν ποία ἦτο ἡ σχέσις τῶν μητροπολιτῶν νομίζω εἶναι ἔξω ἀπό τόν στόχον μας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὁ Μ. Βασίλειος ἦτο αὐτόνομος εἰς τήν Ἐκκλησίαν, εἰς τήν ἐπαρχίαν του ἤ ὄχι;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σεβασμιώτατε, ὁ Μ. Βασίλειος ἔζησε τόν Δ΄ αἰῶνα. Λοιπόν ἡμεῖς ζῶμεν εἰς τόν ΚΑ' αἰῶνα. Ἡ δομή τῆς Ἐκκλησίας ἔχει διαμορφωθῆ κανονικῶς ἤδη κατά ἕνα τρόπον, τόν ὁποῖον δέν δυνάμεθα ἡμεῖς αὐτήν τήν στιγμήν νά τόν θέσωμεν ὑπό συζήτησιν, μέ βάσιν τοῦ τί συνέβαινε εἰς τόν Δ' αἰῶνα. Ἐδῶ ἔχομεν μίαν δεδομένην δομήν. Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, Αὐτόνομος Ἐκκλησία. Ἑπομένως, προσπαθοῦμεν νά εὕρωμεν τώρα τήν σχέσιν μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο. Ὑπό ποίας προϋποθέσεις αὐτή ἡ σήμερον ὑπάρχουσα Αὐτόνομος Ἐκκλησία καί ὄχι ἡ ὑπάρξασα εἰς τό παρελθόν, ὑπό ποίας προϋποθέσεις καί ὑπό ποίους ὅρους δύναται νά ἱδρύηται καί νά λειτουργῆ. Ἑπομένως, εἶναι πολύ διαφορετικόν αὐτό, τό ὁποῖον προτείνετε ἀπό τό θέμα τοῦ κειμένου αὐτοῦ. Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου καί μετά ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ὅταν μέ τόν καιρόν ἐξελιχθῆ τό Αὐτόνομον, ὅτι ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας δέν θά ἐξαρτᾶται ἀπό τόν Πρῶτον τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε τό Αὐτόνομον. *Πρῶτον*, θά εἶναι Πρῶτος εἰς τήν Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν. Θά συμμετέχῃ εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθε. Ποία θά εἶναι ἡ θέσις του; Εἰς τό Πατριαρχεῖον ἔχομεν π.χ. τό Συνταγμάτιον. Καθορίζει ποία εἶναι ἡ θέσις π.χ. τοῦ Προκαθημένου τῆς ἡμιαυτονόμου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης. Ὑπάρχει τό Συνταγμάτιον. Καί εἰς μίαν ἄλλην, ὅπου δέν ὑπάρχει τό σύστημα αὐτόν, ποία θά εἶναι ἡ θέσις τοῦ Πρώτου ἔναντι τοῦ ἄλλου Πρώτου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Θά συμμετέχῃ ὡς εἷς ἁπλός Μητροπολίτης; *Δεύτερον*, ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία θά ἔχῃ μόνον ἕνα Μητροπολίτην ἤ θά ἔχῃ πλείονας Μητροπολίτας; Αὐτό δέν διευκρινίζεται. Ἐάν μέν ἔχῃ ἕνα Μητροπολίτην μέ τούς Ἐπισκόπους, τότε ἐρχόμεθα πλέον εἰς τό κανονικόν καί

ἐκκλησιολογικόν ἀρχαιοπαράδοτον σύστημα. Ἐάν ὅμως ὅλοι αὐτοί εἶναι Μητροπολῖται καί ὁ Πρῶτος, ὁ ὁποῖος εἶναι καί αὐτός Μητροπολίτης, τότε νομίζω εἶναι ὡρισμένα προβλήματα, τά ὁποῖα χρήζουν περαιτέρω συζητήσεων καί προβληματισμοῦ. Τό ἄλλο πρόβλημα, τό ὁποῖον θά ἤθελον νά εἴπω εἶναι ὅτι ἐνθυμεῖσθε τό πρόβλημα τῆς Διασπορᾶς, τί συζητήσεις εἴχομεν. Τό περί *Διασπορᾶς* κείμενον θέτει ὡρισμένα ὅρια καί ὡρισμένους περιορισμούς. Ὡρισμέναι ὅμως Ἐκκλησίαι δέν τά ἀποδέχονται. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Περιστερίου. Ἐδῶ ὑπάρχει ἕν πρόβλημα, ὅτι τό κείμενον αὐτό συνεζητήθη πλήρως, ἐνεκρίθη ἀπό ὅλας τάς Ἐκκλησίας, ἀλλά ἐπειδή ἕν μέλος τῆς Διασκέψεως δέν ἦτο παρόν τότε, θέτει νέα θέματα. Ἐδῶ εἶναι ἕν θέμα σοβαρόν. Δέν γνωρίζω ἐάν δυνάμεθα νά βαδίσωμεν μέ αὐτόν τόν τρόπον. Ἐδῶ ἔχομεν ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἀποδεχθῆ. Ἐάν θέσωμεν ἐξ ὑπαρχῆς πρόβλημα διά τό κείμενον δέν γνωρίζω τί δύναται νά γίνῃ, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν εἰς τό σημεῖον, ὅτε τό κείμενον αὐτό δέν εἶχε τύχει ὁμοφώνου ἐγκρίσεως ἀπό ὅλας τάς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἔτυχε ὁμοφώνου ἐγκρίσεως ἀπό ὅλας τάς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, τό ἀντιμετωπίζομεν. Διαφορετικῶς δέν θά ἔπρεπε νά φθάσῃ ἐδῶ. Ἑπομένως, τά θέματα, τά ὁποῖα θέτει ὁ ἅγιος Περιστερίου, μᾶς φέρουν πίσω κατά ἕνα τρόπον καί δέν εἶναι δυνατόν νά γίνουν ἀποδεκτά. Λυποῦμαι πάρα πολύ. Ἀλλά οὐσιαστικαί ἀλλαγαί ὡς πρός τήν οὐσίαν τοῦ κειμένου δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν. Νά ἀμφισβητήσωμεν δηλαδή τό κείμενον. Τό κείμενον δέν δύναται νά ἀμφισβητηθῇ. Δύναται νά βελτιωθῇ, ἐάν ἔχωμεν συγκεκριμένας προτάσεις. Παρεκάλεσα τόν ἅγιον Περιστερίου νά κάνῃ συγκεκριμένας προτάσεις, ἀλλ' ὅταν γενικεύῃ τό θέμα καί θεωρῇ ὅτι τό κείμενον πάσχει εἰς τήν οὐσίαν του, τότε δημιουργεῖ πρόβλημα, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία του ἀμφισβητεῖ τήν προηγουμένην συγκατάθεσιν, τήν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς τό κείμενον. Ἄς τά σκεφθῶμεν ὅλα αὐτά. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί κατόπιν ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Ἐπιτρέψατέ μοι νά σχολιάσω εὐσυνόπτως τάς ὑπό τοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας καί τοῦ ἁγίου Περιστερίου ἐκτεθείσας ἰδέας, ἄν ἔχω κατανοήσει ὀρθῶς τά λεχθέντα ὑπό τοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας, ὡσάν νά εἰσηγῆται τήν μή ὕπαρξιν ἀνάγκης διά τήν αὐτονομίαν, δεδομένου ὅτι τό ἀρχαῖον Μητροπολιτικόν σύστημα ἦτο ἕν καί τό αὐτόν παραπλήσιον κατά τήν ἄποψίν του πρός τήν Αὐτονομίαν. Νομίζω ταπεινῶς ὅτι, ὅπως καί σεῖς ἐτονίσατε, διά τῆς ἐξελίξεως τῶν τόσων αἰώνων καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καί τῶν νέων ποιμαντικῶν καί ἱεραποστολικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν μίαν πλέον σαφῆ διαβάθμισιν εἰς τύπους καί σχήματα ἀνεξαρτησίας, εἰς τό κάτω κάτω τῆς γραφῆς θά ἐλέγαμεν ὅτι ἕκαστος ἐπαρχιοῦχος ἀρχιερεύς, εἴτε τιτλοφορεῖται ἁπλῶς Ἐπίσκοπος, εἴτε Ἀρχιεπίσκοπος, εἴτε Μητροπολίτης, εἶναι ἕν τινι βαθμῷ ἀνεξάρτητος ἤ αὐτόνομος. Ὁ Μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ἔχει ὑπ' αὐτόν Μητροπολιτικήν Σύνοδον ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, ἤ τώρα νεωστί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας καί ἄλλαι τινές Ἐκκλησίαι, ἔχουν ἕνα μείζονα βαθμόν αὐτῆς τῆς αὐτονομήσεως. Ἐνῷ ἡ Αὐτονομία, καθώς περιγράφεται εἰς τό κείμενον τό προκείμενον ἡμῖν εἶναι ἕν βῆμα περαιτέρω, εἶναι ἔτι εὐρυτέρα ἀνεξαρτησία,

χωρίς νά εἶναι καί Αὐτοκεφαλία. Ἑπομένως, θά ἔλεγον ὅτι δέν δυνάμεθα νά ἐπιστρέψωμεν, τρόπον τινά, ἱστορικῶς εἰς προηγουμένας καταστάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἀφοῦ σήμερον σαφῶς ἐπιβάλλεται τό θέμα τῆς Αὐτονομίας, δι' αὐτό ὡρισμέναι μεγάλαι Ἐκκλησίαι ἔχουν Αὐτονόμους ὑπ' αὐτάς Ἐκκλησίας, ὅπως τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, καί ἄλλαι τινές. Καί ἡμεῖς, παρότι δέν εἴμεθα μεγάλη Ἐκκλησία, ἔχομεν τήν ἀνάγκην αὐτονομήσεως τῆς περιοχῆς τῶν Σκοπίων, τῆς πρώην Γιουγκοσλαβικῆς Δημοκρατίας μέ τό περίεργον ὄνομα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὑπάρχουν λόγοι, διά τούς ὁποίους πρέπει νά ὑπάρχῃ ὁ θεσμός τῆς Αὐτονομίας. Νά μή τούς ἀναλύω ἐδῶ, εἶναι πασίγνωστοι. Ἐπίσης νομίζω ὅτι τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχομεν ἐνώπιόν μας εἶναι τόσον σαφές, τόσον ἰσορροπημένον καί νηφάλιον, ὥστε οὐδεμίας χρήζει ἐπεμβάσεως κατά τήν ταπεινήν μου γνώμην. Ἡμεῖς εἰς τήν Σερβίαν, χωρίς νά γνωρίζωμεν ὅτι οὕτω πως θά διατυπωθῇ αὐτό τό πανορθοδόξως ἀποδεδεγμένον κείμενον, περίπου ἔτσι ἐλύσαμεν τό θέμα τῆς Αὐτονομίας τῶν Σκοπίων. Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας, τό θέμα τό ὁποῖον ἐτέθη ὑπό τοῦ ἁγίου Περιστερίου, σαφῶς ἐξαρτᾶται τοῦ Πρώτου καί τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Αὐτοκεφάλου, εἰς ἥν ὑπάγεται Ἐκκλησία. Εἶναι καί ἰδικός του Πρῶτος. Αὐτός εἶναι Πρῶτος μόνον εἰς τό αὐτόνομον τμῆμα, ὄχι εἰς ὅλην τήν Ἐκκλησίαν. Δέν εἶναι Αὐτοκέφαλος. Ἐπίσης πῶς νά μή συμμετέχῃ εἰς τήν ἐκλογήν τοῦ Πατριάρχου ἤ τοῦ ἄλλου Προκαθημένου; Εἶναι καί δικός του Προκαθήμενος. Εἰς τήν ἐκλογήν τοῦ Πατριάρχου Σερβίας, εἰς τήν ἰδικήν μας τήν λύσιν συμμετέχουν καί ὅλοι οἱ αὐτόνομοι ἱεράρχαι, ἀσχέτως τοῦ ὅτι ἡμεῖς δέν συμμετέχομεν εἰς τήν ἐκλογήν αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων. Αὐτοί ἐκλέγονται ὑπό τῆς Αὐτονόμου Συνόδου Ἱεραρχίας, ἀλλά εἰς τήν ἐκλογήν τοῦ γενικοῦ Πρώτου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, συμμετέχουν ὅλοι. Ἠμπορεῖ νά ὑπάρχουν καί μικραί διαφοραί εἰς διαφόρους περιστάσεις καί περιπτώσεις. Νομίζω ὅτι αὐτήν τήν ἐλαστικότητα, αὐτήν τήν ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται ἀπό ὅρους ζωῆς καί δράσεως τῶν ἑκάστοτε Ἐκκλησιῶν, ἀφήνει νά χρησιμοποιῆται ὑπευθύνως πανταχοῦ αὐτό τό κείμενον. Διά τοῦτο θά προέτεινα ταπεινῶς νά μείνῃ ὡς ἔχει χωρίς οὔτε ἕν κόμμα ἤ μίαν τελείαν μεταβολῆς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Μπάτσκας. Ἐθέσατε τό θέμα κατά τρόπον σφαιρικόν εἰς ὅλον τό βάθος του καί εἰς ὅλας τάς πλευράς του καί εἰς ὅλην τήν σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχει διά τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας καί μάλιστα εἰς τάς ἡμέρας μας, τό ὁποῖον μάλιστα εἶναι ἕν κριτήριον πολύ σημαντικόν, διότι ἡ Σύνοδος πρέπει νά ἀντιμετωπίσῃ τήν παροῦσαν κατάστασιν καί ὄχι καταστάσεις τοῦ παρελθόντος. Ἑπομένως, καί ἐγώ θά συνεφώνουν μέ τήν καταληκτήριον παρατήρησιν τοῦ ἁγίου Μπάτσκας, ὅτι τό κείμενον αὐτό δέν χρήζει ἀλλαγῶν. Ἀλλά αὐτό εἶναι μία προσωπική γνώμη. Ὑπάρχει ἡ ἐλευθερία ἐκφράσεως τῆς ἀπόψεως, ἀλλά ἐπαναλαμβάνω ὄχι τῆς ἀνατροπῆς τοῦ κειμένου. Ἐπαναλαμβάνω, δέν δυνάμεθα νά τό ἀνατρέψωμεν τό κείμενον, διότι εἶναι συμπεφωνημένον πανορθοδόξως. Δυνάμεθα νά τό βελτιώσωμεν, ἀλλά ὄχι νά τό ἀνατρέψωμεν. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς νομίζω ἔπεται, καί ἀκολουθεῖ πάλιν ὁ ἅγιος Περιστερίου! Διά τελευταίαν φοράν.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Συγγνώμην, διότι ἐζήτησα τόν λόγον, ἅγιε Πρόεδρε, καί εὐχαριστῶ, διότι μοῦ τόν δίδετε. Εἶναι ἀναγκαῖον νά τονισθῇ ὅτι τό θέμα αὐτό δέν τό ἐπελέξαμεν ἡμεῖς, μᾶς ἐδόθη μέ ἀπόφασιν ὁμόφωνον ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς ἀναγκαῖον θέμα νά διευθετηθῇ, νά ἀντιμετωπισθῇ. Ὅταν ἐνετάχθη εἰς τόν κατάλογον τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ὑπῆρχε μία συγκεκριμένη παράδοσις 2000 ἐτῶν περίπου κανονικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὅρου «*Αὐτόνομος Ἐκκλησία*». Ἡ συγκριτική προσέγγισις, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀπό τόν ἅγιον Ἀρκαδίας καί ἀπό τόν ἅγιον Περιστερίου μέ ἀναφορικότητα εἰς τό Μητροπολιτικόν σύστημα, εἶναι μία ἀναδρομική ἀναφορά χωρίς ἔρεισμα, διότι οἱ Μητροπολῖται δέν εἶχον ἄλλην ὑπερτέραν αὐθεντίαν, ὅταν ἦσαν αὐτόνομοι, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχεν *Πατριαρχικόν* ἤ *Ἐξαρχικόν* σύστημα. Ἑπομένως, ἦσαν αὐτόνομοι, διότι ἦσαν οἱ μόνοι, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχον εἰς τήν περιοχήν τῆς εὐθύνης των καί δέν ὑπῆρχεν ἀκόμη ὑπερτέρα αὐθεντία. Ὅταν προέκυψεν ἡ ὑπερτέρα αὐθεντία, προέκυψεν καί ὁ θεσμός τῆς Αὐτονομίας. Ὁ ὅρος «*Αὐτονομία*» εἶναι σαφής. Δέν εἶναι ἁπλῶς «*Αὐτοδιοίκητον*». Εἶναι Αὐτονομία, διό καί προϋποθέτει νά ἔχῃ *Πρῶτον* καί *Ἱεραρχίαν* ἐσωτερικήν. Δέν δύναται νά εἶναι εἷς καί νά εἶναι μόνος. Ἑπομένως, εἶχε Σύνοδον, ἀφοῦ πρέπει νά ἔχῃ Σύνοδον καί δι' αὐτό ὑπάρχει *Πρῶτος*. Αἱ σχέσεις μιᾶς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας πρός τήν μητέρα Ἐκκλησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποσπᾶται κατά τήν καθιερωμένην παράδοσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διαχρονικῶς, εἶναι σχέσεις ἀναφορικότητος εἰς μόνην τήν ἐκλογήν ἤ τήν χειροτονίαν τοῦ Πρώτου. Ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἦτο ἑτοίμη νά ἀντιμετωπίσῃ τό θέμα τῶν Σκοπίων, διότι εἶχε ζήσει ἡ ἰδία τήν ἰδέαν τῆς Αὐτονομίας τό 1828, ὅταν ἀνεκηρύχθη αὐτόνομος ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διό καί οἱ ὅροι, οἱ ὁποῖοι εἶχον τεθῆ τότε ἦσαν μέσα εἰς τήν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Δέν δύναται σήμερον νά τεθῇ ζήτημα, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, διά τό θέμα*:* «*Αὐτόνομον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*», διότι αὐτό εἶναι πλέον θεσμός καθιερωμένος εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἔχει συγκεκριμένον περιεχόμενον, ἔχει συγκεκριμένους ὅρους καί ἡ κανονικότης τῶν διμερῶν πράξεων ἔχουν ἤδη καλυφθῆ πλήρως ἀπό τούς ὅρους, οἱ ὁποῖοι περιγράφονται ἐδῶ. Συνεπῶς, ἔχετε ἀπόλυτον δίκαιον νά λέγητε ὅτι, ἄν κάτι ἀλλάξῃ, θά χαλάσῃ τό κείμενον, δέν θά τό βελτιώσῃ ὅ,τι καί ἄν προστεθῇ. Θά τό ἴδητε εἰς τήν ἐξέλιξιν τοῦ κειμένου. Εἶναι ἕν πολύ καλόν κείμενον, τό ὁποῖον καλύπτει πλήρως τό θέμα καί αἱ ἀναφορικότητες δέν συνδέονται. Μία Αὐτόνομος Ἐκκλησία, ἀφοῦ πρέπει νά ἔχῃ τήν ἀναφοράν της εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς προέκυψε, ἔχει τόν Πρῶτον της. Ὁ Πρῶτος ἐκλέγεται ἤ χειροτονεῖται ἀπό τήν ἐκκλησιαστικήν αὐθεντίαν τῆς Συνόδου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἤ προτείνεται ἀπό τήν ἰδικήν του Σύνοδον. Ὑπάρχουν ποικίλαι μορφαί καί καλύπτονται ὅλαι ἐδῶ. Ἑπομένως, δέν ὑπάρχει ἔλλειμμα, διά νά δύναται κανείς νά εἴπῃ, ὅτι χρειαζόμεθα κάτι νά προσθέσωμεν ὡς πρός τά κριτήρια. Συμφωνῶ καί μέ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ καί μέ τόν ἅγιον Μπάτσκας, ἰδιαιτέρως μέ τήν γνώμην ὅτι δέν χρειάζεται νά ἀλλάξῃ κανείς τίποτε, διότι θά ἴδητε, ὅτι ἄν κάτι ἀλλάξῃ, τότε θά χαλάσῃ τό κείμενον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ, κύριε καθηγητά καί διά τήν ἐπιστημονικήν συμβολήν, ἀλλά καί διά τήν κρίσιν σας περί τῆς ἀξίας τοῦ κειμένου. Ὁ ἅγιος Περιστερίου θά ὁμιλήσῃ πάλιν, ἀλλά θά τόν παρακαλέσω διά τελευταίαν φοράν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Συντομώτατα. Ἅγιε Πρόεδρε ὑπάρχει μία παρεξήγησις. Οὔτε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὔτε ἐγώ προσωπικῶς θέτομεν ὑπό ἀμφισβήτησιν τό κείμενον αὐτό, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Συμφωνῶ ἀπολύτως μέ σᾶς. Ἁπλῶς καί μόνον εἶπον ὅτι, ἐπειδή ἔχομεν μίαν ἐμπειρίαν μέχρι σήμερον, αὐτήν τήν ἐμπειρίαν πρέπει νά τήν χρησιμοποιήσωμεν εἰς τρόπον ὥστε νά κλείσωμεν ὡρισμένα δυνατά παράθυρα διά τό μέλλον. Λέγω π.χ. εἰς τόν ἅγιον Μπάτσκας, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ἔδωσε τήν Αὐτονομίαν εἰς τά Σκόπια. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων δέν ζητεῖ Αὐτονομίαν, ζητεῖ Αὐτοκέφαλον. Τά γράμματα, τά ὁποῖα ἀποστέλλουν, ζητοῦν Αὐτοκεφαλίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐγώ χαίρομαι, διότι ὁ ἅγιος Περιστερίου μᾶς διαβεβαιώνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν ἔχει ἀντίρρησιν περί τοῦ κειμένου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἀπολύτως. Ἁπλῶς καί μόνον διά νά μή χρησιμοποιηθοῦν...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐκτιμῶ πολύ τάς παρεμβάσεις ὅλων καί ἰδιαιτέρως τοῦ ἁγίου Περιστερίου καί θά παρεκάλουν νά παρεμβαίνωμεν, ἐάν ἔχωμεν τήν δυνατότητα βελτιώσεως τοῦ κειμένου. Δέν ἔχομεν τήν δυνατότητα, ἐπαναλαμβάνω, ἀνατροπῆς του.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ὄχι!

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Οὔτε τίθεται τοιοῦτον θέμα εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐάν τίθηται θέμα βελτιώσεως, θά παρακαλέσω πάρα πολύ, νά μή εἴμεθα γενικόλογοι, διότι δέν ὠφελεῖ εἰς τίποτε. Ἐπειδή πλέον ἐξεφράσατε τάς ἐπιφυλάξεις σας, ἐάν ἔχετε πρότασιν βελτιώσεως, θά πρέπει νά τήν δώσετε πλέον ἐπί τοῦ κειμένου, δηλαδή νά εἴπητε ὅτι εἰς αὐτό τό σημεῖον τό κείμενον θά ἔπρεπε νά βελτιωθῇ κατ' αὐτόν τόν τρόπον. Αὐτήν τήν δυνατότητα τήν ἔχομεν καί ἐπομένως καί ὁ ἅγιος Περιστερίου εἰς τό ἑξῆς, ἐάν θελήσῃ νά ὁμιλήσῃ, θά παρακαλέσω νά ὁμιλήσῃ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ συγκεκριμένου, διά συγκεκριμένης προτάσεως βελτιώσεως τοῦ κειμένου καί ὄχι γενικῶς. Γενικῶς ἐξεθέσατε τάς ἀπόψεις σας. Εὐχαριστῶ. Ἀκολουθεῖ ὁ καθηγητής ὁ κ. Γιάγκου καί μετά ὁ ἅγιος Μιχαλουπόλεως.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Θά συμφωνήσω ὅτι τό κείμενον εἶναι ἐξαιρετικόν. Ἔχω ὡρισμένας σκέψεις δι' ὡρισμένας λεπτομερείας, ἄν χρειάζηται νά τεθοῦν διά τήν βελτίωσιν τοῦ κειμένου, κυρίως εἰς τό τρίτον μέρος καί ἀναφέρω ὡρισμένας ἀπό αὐτάς, αἱ ὁποῖαι δύνανται ἴσως νά παρέλκουν. Ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Πρῶτος μνημονεύει τόν *Πρῶτον* τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Μήπως πρέπει νά ἀναφέρωμεν ποῖον μνημονεύουν καί οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αὐτονόμου Ἐπαρχίας; Δηλαδή ἄν οἱ Ἐπίσκοποι θά μνημονεύουν τόν Πρῶτον τῆς Αὐτονόμου ἤ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὄχι. Τόν Πρῶτον τῆς Αὐτονόμου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Τῆς Αὐτονόμου; Εἰς τήν Κρήτην ὁ Πατριάρχης δέν μνημονεύεται;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἡ Κρήτη εἶναι ἡμιαυτόνομος.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ναί! Εἶναι ἡμιαυτόνομος. Συγνώμην λοιπόν μεταβαίνομεν εἰς τό ἄλλον θέμα. Ποῖον ὄργανον ἐκδικάζει τάς ὑποθέσεις τῶν Ἐπισκόπων τῆς Αὐτονόμου ἐπαρχίας; Καί ἐπίσης, ἄν ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου θά μετέχῃ εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Αὐτά τά δύο τελευταῖα κυρίως εἶναι καί τό θέμα, ἐάν χρειασθῇ νά τεθοῦν. Διά τόν Πρῶτον τῆς Αὐτονόμου δέν νομίζω ὅτι εἶναι μέσα, νά μετέχῃ εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ὄχι, μέσα εἶναι.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Μέσα εἶναι; Συγγνώμην, ἔκανα λάθος. Ἀλλά διά τό θέμα τῆς ἐκδικάσεως δέν ὑπάρχει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐκτός ἀπό τόν Πρῶτον, νομίζω τό εἶδα, ἀναφέρεται μέσα εἰς τό κείμενον, τί ἄλλο ἐθέσατε;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἀναφέρεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἐκλέγονται ἀπό τούς Ἐπισκόπους τῆς Αὐτονόμου. Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αὐτονόμου ἀπό ποῖον ὄργανον ἐκδικάζονται;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐκδικάζονται;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐάν αὐτό εἶναι μία παράλειψις οὐσιαστική, πρέπει νά τήν θεραπεύσωμεν. Ἐάν ὑπονοεῖτε, ὅτι δέν χρειάζεται νά προστεθῇ, τότε νά μή μᾶς ἀπασχολήσῃ. Παρακαλῶ τό θέμα, τό ὁποῖον ἔθεσεν ὁ κ. Γιάγκου νά τό ἔχωμεν κατά νοῦν καί οἱ ἑπόμενοι ὁμιληταί, ἄν εἶναι δυνατόν νά ἀναφερθοῦν καί εἰς αὐτό, διά νά ἀκούσω τάς ἀπόψεις σας, διά τό θέμα δηλαδή τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἐπισκόπων τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Μιχαλουπόλεως καί ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος: Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε, διότι συμμετεῖχα εἰς αὐτήν τήν προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν καί ἐνθυμοῦμαι πολύ καλῶς τήν ἐκτενεστάτην συζήτησιν περί τοῦ θέματος. Θά ἤθελον νά εἴπω, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ὄντως ὑπεστήριζε τό κείμενον ὡς ἔχει. Μοῦ ἀρέσει αὐτή ἡ ἐλαστικότης τοῦ κειμένου, τήν ὁποίαν ἐκρατήσαμεν ἤ ἀνεπτύξαμεν, λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορετικῶν καί ποικίλων μορφῶν τῆς Αὐτονομίας εἰς τάς τοπικάς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, δέν χρειάζεται νά γινώμεθα περισσότερον συγκεκριμένοι, δέν χρειάζεται νά δημιουργήσωμεν μόνον μίαν μορφήν τῆς ὑπάρξεως μιᾶς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας. Δι' αὐτόν τόν λόγον καί ἐγώ πιστεύω, ὅτι τό κείμενον ἔχει πάρα πολύ καλήν δομήν καί πρέπει νά μείνῃ ὡς ἔχει, διότι τυγχάνει προϊόν μεγάλης συζητήσεως καί μεγάλου κόπου περί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μιχαλουπόλεως. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί κατόπιν ὁ καθηγητής ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Εὐχαριστῶ. Χαίρω πάρα πολύ πού πάντοτε ὁμιλῶ οὕτως πρός τόν καθηγητήν μου, τόν ἀγαπητόν κ. Φειδᾶν. Ἅγιε Πρόεδρε καί ἅγιοι πατέρες καί ἀδελφοί. Θά ἤθελον δι' ὀλιγίστων λέξεων νά ἀναφερθῶ εἰς τήν παρατήρησιν τοῦ ἁγίου Περιστερίου, κατά τήν ὁποίαν οἱ Σκοπιανοί δέν ἐμπίπτουν εἰς τό θέμα αὐτό, διότι ζητοῦν Αὐτοκεφαλίαν. *Πρῶτον*, ἐγώ δέν ὡμίλησα περί τῶν σχισματικῶν Σκοπιανῶν, διότι ἡμεῖς, κατόπιν διαπραγ-

ματεύσεων μετ' αὐτῶν, ἐδώσαμεν αὐτό τό σχῆμα τῆς Αὐτονομίας σχεδόν κατά λέξιν ὡς περιγράφεται ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ καί Τόμον κ.λπ., ἀλλά ὡρισμένοι ἀρχιερεῖς δέν τό ἐδέχθησαν. Ἐδέχθησαν, ἀλλά κατόπιν πιέσεως τῶν πολιτικῶν παραγόντων ἀπεποιήθησαν τήν ἰδίαν αὐτῶν ὑπογραφήν. Οἱ ἄλλοι ἐδέχθησαν, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ἀχρίδος Ἰωάννην, καί ἔχομεν τέσσαρας κανονικούς ἐπισκόπους εἰς τήν περιφέρειαν τῶν Σκοπίων, οἱ ὁποῖοι λειτουργοῦν ὡς Αὐτόνομος Ἐκκλησία. Ἐάν αὐτόνομός τις Ἐκκλησία ζητεῖ Αὐτοκεφαλίαν, δέν εἶναι κανέν πρόβλημα. Ὡρισμέναι Αὐτονομίαι ἐνδέχεται, διά τῆς ἰδίας τῆς ροῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, νά ἐξελιχθοῦν καί εἰς Αὐτοκεφαλίαν, τῇ κανονικῇ διαδικασίᾳ, καθώς θά κριθῇ καί αὐτό, ἀφοῦ δέν δύναται νά τήν παραχωρήσῃ μία τοπική Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία. Τό θέμα τῆς Αὐτοκεφαλίας εἶναι μεῖζον θέμα καί ἄνευ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί ἄνευ ἁπασῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν δέν δύναται νά ὑπάρξῃ Αὐτοκεφαλία κατά τά ἰσχύοντα καί συμπεφωνημένα πανορθοδόξως μέχρι τοῦδε. *Δεύτερον*, ὡρισμέναι ἄλλαι Αὐτονομίαι, ἴσως ἐάν ἐκλείψουν οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες αὐτάς, δύνανται καί νά ἐκμηδενισθοῦν, νά ἐπανέλθουν εἰς τό καθεστώς ἁπλῶν μητροπόλεων ἤ ἐπισκοπῶν μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Αὐτό δέν ἀποκλείεται. Δέν θέλω τώρα νά ἀναφέρω παραδείγματα. Καί *Τρίτον*, δυνατότης ἐξ ἴσου ρεαλιστική εἶναι, ὅτι ἐπί μακρόν, ἵνα μή εἴπω καί ἐπ' ἀόριστον, θά ὑπάρχουν διά λόγους συγκεκριμένους ὡρισμέναι αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι, διότι δύναται ἐξ ἑνός μέν νά μή ἔχουν προϋποθέσεις διά πλήρη Αὐτοκεφαλίαν, ἀφ' ἑτέρου δέ νά μή εἶναι δυνατόν νά εἶναι καί ἁπλῆ τις ἐπισκοπή χωρίς Αὐτονομίαν. Ἄρα δέν πειράζει ἄν κάποιος ζητεῖ Αὐτοκεφαλίαν. Εἶναι ἄλλο θέμα. Αὐτό θά λύεται ἐπί ἄλλου ἐπιπέδου. Καί τώρα ἐπιτρέψατέ μοι νά εἴπω δύο λόγους καί εἰς τά τεθέντα ὑπό τοῦ καθηγητοῦ κ. Γιάγκου. Ποῖον μνημονεύουσιν ἐρωτᾷ καί διερωτᾶται ὁ κ. καθηγητής, οἱ Ἐπίσκοποι μιᾶς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας. Τό φυσικόν εἶναι νά μνημονεύουν τόν ἑαυτῶν Πρῶτον, τόν ἰδικόν των Πρῶτον. Ἀλλά εἰς ὡρισμένας Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ὑπάρχει ἡ παράδοσις νά μνημονεύουν ὄχι μόνον ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι, αὐτόνομοι καί μή αὐτόνομοι, τόν Πατριάρχην, τόν Προκαθήμενον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἀλλά ἀκόμη καί οἱ ἐφημέριοι ἑκάστης ἐνορίας, ἐνῶ παρ' ἡμῖν εἰς τήν Σερβικήν Ἐκκλησίαν δέν ἰσχύει οὕτως. Οἱ αὐτόνομοι τῆς περιοχῆς τῶν Σκοπίων μνημονεύουν τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος, αὐτός δέ μνημονεύει τόν Πατριάρχην τῆς Σερβίας, ὅπως προβλέπει αὐτό τό κείμενον.

Ἑπομένως, ὅπως εἶπε καί ὁ ἅγιος Μιχαλουπόλεως, δέν ὑπάρχει ἑνιαῖον σχῆμα αὐτονομίας. Δέν πρέπει νά τά ἑνοποιῶμεν ὅλα. Κατά τόπους δύνανται νά ὑπάρχουν διάφοροι μορφαί καί ἀκόμη διάφοροι βαθμίδες Αὐτονομίας μεγαλυτέρας καί μικροτέρας κ.λπ., καί συμμετοχή εἰς τήν Σύνοδον, τό ἐξήγησα ἤδη ὅτι ὁ Πρῶτος ὁπωσδήποτε συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τήν Σύνοδον ὅλης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ὁ αὐτόνομος Πρῶτος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἤ Μητροπολίτης, οἱ ἄλλοι δέ εἰς τήν ἐκλογήν μόνον τοῦ αὐτοκεφάλου Προκαθημένου. Ὡς πρός τό θέμα τῆς ἐκδικάσεως εἶναι καί αὐτό ἁπλοῦν. Γνωρίζομεν ὅτι κανονικῶς διά τήν ἐκδίκασιν ἑνός ἐνεχομένου Ἐπισκόπου χρειαζόμεθα σύνοδον τουλάχιστον 12 Ἀρχιερέων. Ἑπομένως, αὐτοί πρέπει νά δανεισθοῦν, τό πρῶτον δέ καί εὐνόητον

εἶναι ὅτι θά δανεισθοῦν ἀπό τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, εἰς τήν ὁποίαν ὑπάγονται. Καί ἄν δέν ἐπαρκῇ οὔτε αὐτό, θά δανεισθοῦν ἐξ ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, εἴτε ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, εἴτε καί ἀπό ἄλλας Ἐκκλησίας ὁμόρους. Ἑπομένως, εἰς τήν πρώτην βαθμίδα τῆς ἐκδικάσεως κατά κανόνα θά κρίνῃ, ἐάν ἔχῃ ἱκανόν ἀριθμόν ἀρχιερέων, ὡς ἔχει ἡ Οὐκρανία καί ἄλλαι μεγάλαι αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, θά κρίνῃ, θά ἀνακρίνῃ καί θά ἐκδικάζῃ ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία. Ἀλλά ἡ τελική δίκη, ἡ δευτεροβάθμιος, θά εἶναι τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Οὕτω, νομίζω ὅτι προκύπτει καί ἐκ τοῦ κειμένου αὐτοῦ καί ὅτι δέν ἔχομεν οὐσιαστικά προβλήματα μέ αὐτό τό κείμενον. Ἐπανέρχομαι εἰς τήν θέσιν, τήν ὁποίαν βλέπω μετά χαρᾶς ὅτι ἐκφράζουν καί ἄλλοι ἀδελφοί, ὅτι εἶναι ἀπό τά ἄριστα κείμενα, τά ὁποῖα ἐξεπονήθησαν ὑπό τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Μπάτσκας. Πρίν δώσω τόν λόγον εἰς τόν ἑπόμενον ὁμιλητήν, θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐάν αἱ παρατηρήσεις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γιάγκου περί τοῦ θέματος τῆς ἐκδικάσεως θά ἔδει νά προστεθῇ ἤ καλύπτεται τρόπον τινά ἀπό τήν ὑπάρχουσαν διατύπωσιν. Ἐάν δέν καλύπτεται, νομίζω ὅτι ὁ κ. καθηγητής ἔχει δίκαιον. Δηλαδή εἶναι ἕν κενόν. Ἐάν ὅμως καλύπτεται τό γεγονός ὅτι ἀνεφέρθητε εἰς δωδεκαμελῆ σύνοδον κ.λπ. δέν ἀποκλείει θεωρητικῶς μίαν Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν νά ἔχῃ δωδεκαμελῆ Σύνοδον. Τίθεται ἑπομένως τό ἐρώτημα, ἐάν αὐτή ἡ Σύνοδος δύναται νά ἐκδικάσῃ τούς Ἐπισκόπους της ἤ θά πρέπει νά ἐκδικασθοῦν ἀπό ἄλλους. Ἄρα ὑπάρχει ἕν κενόν νομίζω. Ὁ κ. Φειδᾶς ἐζήτησε τόν λόγο. Θά ἔλθῃ ἡ σειρά σας πάλι κ. Γιάγκου, παρακαλῶ κ. Φειδᾶ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε, συγκεκριμένως μέ μίαν λέξιν μόνον καί ὁ κ. Γιάγκου, ὡς ἔγκριτος κανονολόγος, θά ἔχῃ ἀπόλυτον συμφωνίαν εἰς αὐτό, τό ὁποῖον θά εἴπω. Εἰς τό κανονικόν δίκαιον, ἀξίωμα ἀμετάθετον, ὁριστικόν καί διαχρονικόν εἶναι ὅτι *ὁ χειροτονῶν κρίνει καί ὁ κρίνων χειροτονεῖ*. Ἐάν λοιπόν συντρέχουν ὅλαι αἱ ἄλλαι προϋποθέσεις, ἀφοῦ δέν εἶναι μόνον ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν. Τό δωδεκαμελές εἶναι ἕν θέμα ὑπό συζήτησιν, ἀφοῦ ὅσοι ἐπίσκοποι χειροτονοῦν, τόσοι δύνανται καί νά κρίνουν. Ἑπομένως, ὁ κ. Γιάγκου γνωρίζει ὅτι καλύπτεται τό θέμα, διότι ἀφοῦ ἡ χειροτονία τῶν ἐπισκόπων κάθε Αὐτονόμου Ἐκκλησίας γίνεται ἀπό τήν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων τῆς Αὐτονόμου ὑπό τόν Πρῶτον της, αὐτομάτως ἡ κρίσις τῶν ἐπισκόπων εἰς πρῶτον βαθμόν γίνεται ὁπωσδήποτε ἀπό τήν Σύνοδον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῷ εἰς δεύτερον βαθμόν, ὅπως εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας, παραπέμπεται εἰς εὐρύτερον σῶμα, τό ὁποῖον δύναται νά καλύψῃ ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἐξ ἧς προέκυψε. Τό ζήτημα*: ὅποιος χειροτονεῖ, αὐτός κρίνει*, καί *ὅποιος κρίνει, αὐτός χειροτονεῖ* προσδιορίζει ἀπολύτως τήν ὅλην ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν, ἀφοῦ εἶναι κανονικόν ἀξίωμα. Ἄν μοῦ δώσετε δικαίωμα νά κρίνω κάποιον, αὐτομάτως ἔχω ἀποκτήσει καί τό δικαίωμα νά τόν χειροτονῶ. Ἄν μοῦ δώσετε τό δικαίωμα νά χειροτονῶ κάποιον, ἔχω αὐτομάτως ἀποκτήσει καί τό δικαίωμα νά τόν κρίνω. Αὐτή εἶναι ἡ βασική κανονική ἀρχή καί τό γνωρίζει πολύ καλῶς ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Κύριε καθηγητά ἔχετε δίκαιον, ἀλλά μήπως αὐτήν τήν ἀρχήν πρέπει νά τήν μνημονεύσωμεν; Δηλαδή, πρέπει νά γίνῃ σαφές εἰς τό

κείμενον ὅτι ὑπάρχει αὐτό, ὅπως καί ὅλα τά ἄλλα γίνονται ἐκπεφρασμένα. Ἐγώ δέν εἶμαι κατ' ἀρχήν ἐναντίον τῆς προσθήκης πρός καλυτέραν διευκρίνησιν τῶν θεμάτων. Ἑπομένως, αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Φειδᾶς εἶναι μέν ὀρθόν, ἀλλά αὐτό μήπως χρῄζει ἐκπεφρασμένης τοποθετήσεως εἰς τό κείμενον; Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε ἀκολουθοῦντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Γιάγκου.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Γιάγκου καλύπτεται ἀπό τήν § **2** πλήρως. Ἐάν ἐπιτρέπετε νά τήν ἀναγνώσω; «***β)*** *Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, δεχομένη τό αἴτημα αὐτῆς, ἀξιολογεῖ ἐν Συνόδῳ τάς προϋποθέσεις καί τούς λόγους τῆς ὑποβολῆς τοῦ αἰτήματος καί ἀποφασίζει διά τήν ἀπόδοσιν ἤ μή τοῦ Αὐτονόμου. Εἰς περίπτωσιν θετικῆς ἀποφάσεως ἐκδίδει τόν σχετικόν Τόμον*» – ὅπου θά λέγῃ ὁπωσδήποτε διά τόν τρόπον μνημονεύσεως – «*ὁ ὁποῖος καθορίζει τά γεωγραφικά ὅρια*» – καί εἶναι ἐπίσης σημαντικόν – *«καί τάς σχέσεις τῆς Αὐτονόμου πρός τήν εἰς ἥν ἀναφέρεται Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, συμφώνως πρός τά καθιερωμένα κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως»*. Νομίζω ὅτι ὅλα συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτήν τήν παράγραφον, εἰς αὐτό τό τμῆμα τῆς δευτέρας παραγράφου, διότι αἱ παραδόσεις ὄντως εἶναι πολύ διαφορετικαί εἰς τάς κατά τόπους Ἐκκλησίας καί νομίζω ὅτι καλυπτόμεθα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, Θεοφιλέστατε. Εἶναι πράγματι σημαντική αὐτή ἡ παράγραφος καί ἴσως δέν χρειάζεται περισσοτέραν ἐπεξήγησιν, ἀλλά οὕτως ἤ ἄλλως ἔχει τόν λόγον ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Πράγματι, ὅσα ἠκούσθησαν εἶναι ὅλα σωστά καί ὁλοκληρώνω τήν εἰκόνα τῆς ἰδικῆς μου ἀρχικῆς παρατηρήσεως. Πράγματι, ἡ παρατήρησις τοῦ καθηγητοῦ τοῦ κ. Φειδᾶ εἶναι ἀπολύτως σωστή, ἀλλά διά τήν ἀκριβολογίαν θά ἠδύνατο νά τεθῇ *«ἐκλέγεται καί ἐκδικάζεται»*, παρά ταῦτα ἴσως εἶναι καλύτερον ἡ παρατήρησις τοῦ Μητροπολίτου Γεωργίου νά μείνῃ ἡ ἀναφορά αὐτή, νά καταχωρισθῇ ἡ ἀναφορά αὐτή εἰς τόν Τόμον τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ Αὐτονόμου καί νά καθορισθοῦν ἐκεῖ τά πλαίσια. Οὕτως, ἀφήνεται μία δυνατότης περισσοτέρας εὐελιξίας, παρά νά προβῶμεν ἡμεῖς εἰς κάποιον καθορισμόν, διότι πραγματικῶς αἱ δικαστικαί ὑποθέσεις τῶν ἀρχιερέων πάντοτε δημιουργοῦν μεγάλα προβλήματα. Ὅμως δέν βλέπω ἀρχικῶς νά ὑπάρχῃ, ἴσως νά κάνω λάθος διά τήν συμμετοχήν τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἴσως νά κάνω λάθος. Εἶμαι ἤδη ὀλίγον κουρασμένος καί δέν δύναμαι νά ἔχω ἐποπτείαν τοῦ κειμένου. Νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει. Καί ἴσως θά ἔπρεπε νά λεχθῇ ἐκεῖ*: «Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας μνημονεύει τοῦ ὀνόματος τοῦ Προκαθημένου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας καί συμμετέχει εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας»*. Ἴσως αὐτό ὡς μία μικρά προσθήκη.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ ἐντύπωσίς μου εἶναι ὅτι πάσχει...

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εἰς ποῖον σημεῖον ὑπάρχει;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν δύναμαι νά τό εὕρω αὐτό, ποῦ ὑπάρχει;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Δέν ὑπάρχει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Κάποιος ἀδελφός δύναται νά μᾶς εἴπῃ, ποῦ ὑπάρχει

αὐτό; Ὁ ἅγιος Μπάτσκας;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἐκοίταξα τώρα τό κείμενον, ἀλλά αὐτό τό πρᾶγμα, καθώς ἐξήγησεν ὁ κ. Φειδᾶς καί καθώς καί ἡ ταπεινότης μου προσεπάθησε νά διατυπώσῃ, εἶναι εὐνόητον, δηλαδή ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἶναι Πρῶτος καί διά τόν αὐτόνομον πρωθιεράρχην μιᾶς περιοχῆς. Ἑπομένως, αὐτός συμμετέχει εἰς τήν Σύνοδον, ὅταν καλῆται, ἰδίως ὅταν πρόκειται περί θεμάτων, τά ὁποῖα καθάπτονται τῆς ἐπαρχίας του.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Συγγνώμην, σᾶς διακόπτω διότι εὑρήκαμεν τό κείμενον. Τό κείμενον λέγει σαφῶς. Εἰς τήν § **1 δ)** λέγει*: «Εἰς σχήματά τινα»* – αὐτό δέν εἶναι ὑποχρεωτικόν δι' ὅλους ἀλλ' εἰς ὡρισμένα σχήματα – «*ὁ βαθμός ἐξαρτήσεως τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκφράζεται καί διά τῆς συμμετοχῆς τοῦ Πρώτου αὐτῆς εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας*». Δέν δύναται νά γίνῃ σαφέστερον αὐτοῦ. Ἐντάξει κ. Γιάγκου; Τέλος καί αὐτό. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἁπλῶς ἕν προβληματισμόν, ἅγιε Πρόεδρε. Εἰς περίπτωσιν διενέξεως ἤ ἑρμηνείας τοῦ Τόμου, τόν ὁποῖον ἐκδίδει ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία πρός τήν Αὐτόνομον, ἤτοι εἰς περίπτωσιν καθ'ἥν αἱ δύο Ἐκκλησίαι δέν συμφωνοῦν πλέον, πρέπει νά βάλωμεν ὅτι θά ἀπευθυνθοῦν πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, διά νά λύσῃ αὐτήν τήν διαφοράν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὑπάρχει αὐτό. Ὑπάρχει ἅγιε Περιστερίου. Εἰς τήν § **2 ς)** λέγει*: «Εἰς περιπτώσεις ἀπονομῆς αὐτονόμου καθεστῶτος εἰς τήν ἰδίαν γεωγραφικήν ἐκκλησιαστικήν περιοχήν ὑπό δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»* – ἀναφέρεται βεβαίως εἰς τήν διασποράν, ἀλλά δέν ἔχει σημασίαν – *«...αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀναφέρονται, ὁμοῦ ἤ κεχωρισμένως, εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὗτος ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*. Ἑπομένως, ὑπάρχει καί αὐτό καί παρακαλῶ νά διαβάζωμεν τό κείμενον προσεκτικῶς, διότι χάνωμεν χρόνον ἀσκόπως. Οὕτως ἤ ἄλλως, ἡ ὥρα ἦλθε διά τόν Ἑσπερινόν, ἀλλά διερωτῶμαι ὁ Ἑσπερινός ποῦ θά γίνῃ; Εἰς τήν *Κρύπτην* κάτω. Λοιπόν διακόπτομεν διά ἡμισείαν ὥραν διά τόν Ἑσπερινόν, μετά ἔχομεν δεῖπνον. Ἤλπιζον, ὅτι σήμερον θά ἐτελειώναμε τό κείμενον τοῦ Αὐτονόμου, ἀλλά τίποτε δέν εἶναι προβλέψιμον. Κατ' οὐσίαν τό ἐτελειώσαμεν, ἀλλά θέλω καί τύποις νά τό τελειώσωμεν. Νά εἴπωμεν Ἀμήν καί νά τελειώσωμεν. Νά τό εἴπωμεν τώρα; Λοιπόν τό κείμενον... Ὁ κ. Γκαντούρ, συγγνώμην σᾶς παρέλειψα. Ὁρίστε.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἅγιε Πρόεδρε ἔχω μίαν μικράν πρότασιν εἰς τήν § **3 δ)** καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ἐκδίκασιν καί νομίζω ὅτι οὕτω θά ἠδυνάμεθα νά εὕρωμεν λύσιν σχετικῶς μέ τά ὅσα συνεζητήθησαν ἀπό τόν Σεβασμιώτατον Εἰρηναῖον*:* «*Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκλέγονται καί καθίστανται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου αὐτῆς. Εἰς περίπτωσιν βεβαίας πρός τοῦτο ἀδυναμίας τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας, ἐπικουρεῖται αὕτη ὑπό τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς ἥν ἀναφέρεται*». Νά προσθέσωμεν ἐκτός ἀπό τό *«καθίστανται»* καί *«ἐκδικάζονται»*. Ἴσως διά περισσοτέραν ἐνάργειαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τί φρονεῖτε περί αὐτοῦ; Εἶναι ἀποδεκτή ἡ πρότασις

αὐτή; Ἐγώ εὐχαριστῶ τόν κ. Γκαντούρ, διότι ἐπί τέλους ὁμιλοῦμεν μέ συγκεκριμένας προτάσεις. Λοιπόν ἔχει μίαν πρότασιν καί τήν θέτω ὑπό τήν κρίσιν σας. *«Ἐκλέγονται, καθίστανται καί κρίνονται ἀπό τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν»*. Ἅγιε Μπάτσκας;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἐπειδή δέν εἶναι μεγάλη ἡ παρένθεσις, πρόκειται περί μίας λέξεως καί αὐτή διασαφεῖ τῷ ὄντι τό θέμα, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νά τό δεχθῶμεν ὅλοι*: «Ἐκλέγεται, καθίσταται καί δικάζεται ὑπό ἁρμοδίου ὀργάνου καί καταφεύγει ἄν αὐτό ἀδυνατεῖ, πρός τό...»* Εἶναι ἐντάξει αὐτό.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Κρίνεται;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ναί, Κρίνεται. Εἰς πρῶτον βαθμόν. Μέ αὐτήν τήν προσθήκην*: «Κρίνεται πρωτοβαθμίως»*. Εἶναι καλόν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ἐάν θά τεθῇ *πρωτοβαθμίως,* Σεβασμιώτατε, θά πρέπει εἰς τήν συνέχειαν νά τεθῇ καί τό *δευτεροβάθμιον*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί. Ποῖον θά εἶναι τό δευτεροβάθμιον μετά; Ἅγιε Τιργοβιστίου; Φοβοῦμαι ὅτι δέν ἔχομεν χρόνον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Δέν συμφωνῶ μέ τήν ἔννοιαν τῆς κρίσεως ἐδῶ, διότι ἐδῶ εἶναι ὅλον θετικόν τό κλῖμα, τό πνεῦμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς χαρᾶς. Δέν συμφωνῶ μέ αὐτόν τόν ἀρνητικόν ὅρον, τήν εἰσαγωγήν αὐτοῦ τοῦ ἀρνητικοῦ ὅρου τῆς κρίσεως ἤ τῆς ἐκδικάσεως, διότι ἑκάστη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἔχει τούς Κανονισμούς της, τόν ἐσωτερικόν της Κανονισμόν, καί ἐξηγεῖ εἰς αὐτόν τάς σχέσεις μεταξύ αὐτοκεφάλων καί αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν. Καί θέτουν ὅσα θέλουν ἐκεῖ ἐν ἁρμονίᾳ καί ἐν συμφωνίᾳ. Νά μή βάλωμεν ἐδῶ κρίσιν, διότι οὕτω μειώνομεν τρόπον τινά τήν ἐκκλησιαστικήν σημασίαν τοῦ κειμένου. Νομίζω εἶναι καλύτερον νά μείνῃ ὡς ἔχει, χωρίς τήν προσθήκην αὐτήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Θά ἀναγκασθῶμεν νά σταματήσωμεν, διότι τό πρόγραμμα δέν τό ἐπιτρέπει. Θά συνεχίσωμεν αὔριον τό πρωί, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν καί οἱ ἑπόμενοι ὁμιληταί. Εἶναι καταγεγραμμένοι ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ καί ὁ κ. Φειδᾶς. Θά εἶναι οἱ πρῶτοι ὁμιληταί αὔριον τό πρωί. Εὐχαριστῶ. Ἄς μεταβῶμεν εἰς τόν Ἑσπερινόν καί εἰς τό δεῖπνον ἐν συνεχείᾳ.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Τρίτη, 13 Ὀκτωβρίου 2015

***

Α΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καλημέρα σας ἀγαπητοί ἀδελφοί. Ἐλπίζω νά ἀνεπαύθητε ἐπαρκῶς. Ἔχομεν σήμερον τήν συνέχειαν καί ἐλπίζω συντόμως εἰς τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς συζητήσεως περί τοῦ κειμένου τοῦ *Αὐτονόμου*. Ἡ χθεσινή συζήτησις ἀπέδειξεν ὅτι, κατά γενικήν ἐκτίμησιν, τό κείμενον εἶναι καλόν, δέν χρήζει μεγάλων ἀλλαγῶν, εἶχον ὅμως ζητήσει τόν λόγον δύο ἀκόμη ὁμιληταί, ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ καί ἐν συνεχείᾳ ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας εἰς τήν § **2 ε)**. Εἰς τό σημεῖον αὐτό ὁ λόγος γίνεται διά τήν περίπτωσιν ἀποδόσεως τοῦ καθεστῶτος τοῦ *Αὐτονόμου* ἀπό δύο αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας εἰς τήν ἰδίαν γεωγραφικήν περιοχήν καί ὡς συνέπειαν τήν πρόκλησιν τῶν διαφορῶν. Εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀπό κοινοῦ ἤ μόναι των ἀπευθύνονται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὥστε ἐκεῖνος νά εὕρῃ τήν κανονικήν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος. Καί τί πρέπει νά συμβαίνῃ εἰς τήν περίπτωσιν, καθ' ἥν ἡ μία ἀπό τάς δύο ἐν λόγῳ αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας εἶναι τό ἴδιον τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Μέ ποῖον τρόπον εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν θά ἐπιλύηται τό ζήτημα. Νομίζω ὅτι θά ἦτο λογικόν νά κάνωμεν μίαν προσθήκην εἰς αὐτό τό σημεῖον καί θά τήν ἀναγνώσω καί θά μπορέσω νά σᾶς τήν δώσω καί ἐγγράφως. Πρόκειται διά προσθήκην εἰς τήν § **2 ε)**: *«Ἄν μία ἀπό τάς προαναφερομένας Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας εἶναι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τό ζήτημα παραπέμπεται εἰς πανορθόδοξον συζήτησιν»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ διά τήν παρέμβασίν σας. Τό θέμα χρειάζεται ἀρκετήν σκέψιν. Διότι τό πανορθόδοξον ὄργανον, τό ὁποῖον εἰσάγεται μέ αὐτήν τήν προσθήκην, εἶναι ἀκαθόριστον. Ποῖον εἶναι τό πανορθόδοξον ὄργανον; Θά γίνῃ Σύναξις τῶν Προκαθημένων; Θά γίνῃ Σύνοδος; Δέν ἔχει νομικόν καί οὕτως εἰπεῖν θεσμικόν περιεχόμενον αὐτή ἡ Πανορθόδοξος. Δέν ὑπάρχει εἷς θεσμός αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἑπομένως, δημιουργεῖται πρόβλημα. Τό φυσικόν εἶναι καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν πάλιν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον νά τό ἐπιλύσῃ μόνον του. Αὐτό ὑποννοεῖται ἀπό τήν § **2 ε)**. Ἀλλά νά ἀκούσω καί τάς γνώμας καί τῶν ἄλλων περί αὐτοῦ. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, ἐν συνεχείᾳ ὁ ἅγιος Γαλλίας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἐπί τοῦ θέματος τῆς § **2 ε)** θά εἶχον μίαν σκέψιν νά εἴπω, ἀλλά τώρα λέγω εἰς αὐτό ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ καλύπτεται πλήρως ἀπό τό κείμενον εἰς τήν τελευταίαν φράσιν*: «εἰ μή μόνον μετά πανορθόδοξον συναίνεσιν»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ποῦ εἶναι αὐτό;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Εἰς τήν § **2 ε)**, ἡ δευτέρα φράσις. Καλύπτεται ἐκεῖ καί συνεχίζω*: «...ἡ ὁποία ἐξασφαλίζεται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»*, ἀλλ' ὅμως ἡ πανορθόδοξος συναίνεσις πάντοτε γίνεται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁποιαδήποτε καί ἄν εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Συνεπῶς, ἄν καί τό Πατριαρχεῖον ἐμπλέκεται, τό Πατριαρχεῖον θά καταφύγῃ εἰς τήν

πανορθόδοξον συναίνεσιν. Ἑπομένως, τό ὄργανον ὑπάρχει. Εἶναι ἡ πανορθόδοξος συναίνεσις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ ὁποία ἐκφράζεται διά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Διά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀκόμη καί ἐάν τό Πατριαρχεῖον εἶναι ἐμπλεκόμενον, κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα. Δύναται νά εἶναι οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν, δύναται νά εἶναι καί μία Μείζων Σύνοδος. Πάντως, τό ὄργανον ὑπάρχει. Πρέπει νά ὑπάρχῃ πανορθόδοξος συναίνεσις. Αὐτό, τό ὁποῖον ζητεῖ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ὑπάρχει εἰς τό*: «πανορθόδοξος συναίνεσις»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἀνεφέρθη εἰς τήν § **2 ε)** ἤ εἰς τήν § **2 ς)**;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Εἰς τήν § **2 ε)**.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτά πού εἶπε εἶναι εἰς τήν § **2 ς)**, δέν εἶναι εἰς τήν § **2 ε)**. Ἡ § **2 ς** λέγει*: «Εἰς περιπτώσεις ἀπονομῆς αὐτονόμου καθεστῶτος εἰς τήν ἰδίαν γεωγραφικήν ἐκκλησιαστικήν περιοχήν ὑπό δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καί, ὡς ἐκ τούτου, ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως ἑκατέρου Αὐτονόμου, αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀναφέρονται, ὁμοῦ ἤ κεχωρισμένως, εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὗτος ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*. Πρόκειται περί δύο πλευρῶν. Ἄρα δέν εἶναι, δέν ὑπάρχει περίπτωσις μόνον διά τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Ἐάν ἀναφέρεται ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ εἰς τήν § **2 ε)**, τότε ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ δοθεῖσα ὑπό τοῦ κ. Φειδᾶ. Ἐάν ἀναφέρεται εἰς τήν § **2 ς)**, δέν ὑπάρχει τοιοῦτον θέμα, διότι αὕτη ὁμιλεῖ περί δύο (2) Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πρόβλημα μεταξύ των. Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Εὐχαριστῶ τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν διά τήν ἐξήγησιν, τήν ὁποίαν μᾶς ἔδωσε. Νομίζω ὅτι, ἄν ἀκολουθήσωμεν αὐτήν τήν ἐξήγησιν, τότε εἰς τήν § **2 ε)** θά ἐπήρκει νά ἀντικαταστήσωμεν τήν κανονικήν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος μέ τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν. Ὅπως ὑπάρχει εἰς τό προηγούμενον σημεῖον καί τότε αὐτό τό σημεῖον θά κατέληγε μέ τόν ἑξῆς τρόπον*: «Αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀπό κοινοῦ ἤ κεχωρισμένως ἀπευθύνονται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὗτος ἀναζητήσῃ τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*. Αὐτό ἀποτελεῖ ἐπανάληψιν τῆς καταλήξεως τῆς προηγουμένης παραγράφου, τοῦ προηγουμένου ἐδαφίου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὅταν λέγῃ*: «ὁμοῦ ἤ κεχωρισμένως ἀπευθύνονται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὗτος ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*, ἐννοεῖ αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε. Δέν χρειάζεται ἀλλαγήν τό κείμενον. «*Κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», σημαίνει ὅτι θά γίνει Πανορθόδοξος... Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Τό πρόβλημα προκύπτει εἰς τήν περίπτωσιν, Σεβασμιώτατε, καθ' ἥν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἶναι μία τῶν ἐμπλεκομένων πλευρῶν εἰς αὐτήν τήν διαμάχην, ὁπότε δέν δύναται νά γίνῃ διαιτητής εἰς αὐτήν. Ὁπότε ἐδῶ ἀπαιτεῖται εἴτε πανορθόδοξος συναίνε-

σις, εἴτε ἄλλος μηχανισμός ἐπιλύσεως τῆς διαφορᾶς. Ἀναφέρομαι μόνον εἰς μίαν περίπτωσιν, μίαν ὑποθετικήν περίπτωσιν, καθ' ἥν μία τῶν ἐμπλεκομένων εἰς τήν διαμάχην πλευρῶν εἶναι τό ἴδιον τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Διά τοῦτο ὑπέβαλα τήν πρότασιν, εἴτε νά προστεθῇ μία φράσις, εἴτε, ἄν ἀκολουθήσωμεν τήν πρότασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ, δυνάμεθα ἁπλῶς νά ἀντικαταστήσωμεν τήν *«κανονικήν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος»* μέ τήν «***πανορθόδοξον συναίνεσιν***», ὅπως γίνεται εἰς τό προηγούμενον ἐδάφιον, εἰς τό ἐδάφιον τῆς § **2 ε)**. Θά παρεκάλουν νά συζητηθοῦν αὐταί αἱ δύο προτάσεις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Θά δώσω τόν λόγον καί εἰς ἄλλους, ἀλλά ἡ ἰδική μου ἀπάντησις εἶναι ὅτι ἡ *«πανορθόδοξος συναίνεσις»* ἐκφράζεται πάντοτε διά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ Πατριαρχείου. Αὐτό εἶναι μία βασική ἄς εἴπωμεν ἀρχή, τήν ὁποίαν ἐφαρμόζωμεν εἰς ὅλας τάς περιπτώσεις. Δέν εἶναι μόνον ἐδῶ. Ἄν τήν καταργήσωμεν αὐτήν τήν ἀρχήν, τότε φθάνωμεν εἰς ἕν συλλογικόν ὄργανον, εἰς μίαν συλλογικήν ἀντίληψιν περί Ὀρθοδοξίας, ἡ ὁποία δέν ἔχει ἐνιαίαν θεσμικήν ἔκφρασιν. Εἶναι πολύ σοβαρόν θέμα καί νομίζω ὅτι δέν δυνάμεθα εὐκόλως νά συμφωνήσωμεν εἰς αὐτό. Τόν λόγον εἶχε ζητήσει ὁ ἅγιος Γαλλίας. Ὁ κ. Φειδᾶς ἐτελείωσεν;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ὄχι, δέν ἔχω τελειώσει. Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου παρακαλῶ...

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Νομίζω, καλύπτεται. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου καί ἐγώ θέλω νά ὁμιλήσω. Καί ἐάν ἐμπλέκεται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, πάλιν μόνον τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον δύναται νά ἐξασφαλίσῃ τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει δυνατότης πανορθοδόξου ἀποφάσεως χωρίς τόν Πρῶτον, ἤτοι χωρίς αὕτη νά καλύπτεται ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Ἐάν δηλαδή ἐμπλέκεται καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, εἶναι αὐτονόητον ὅτι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον θά ἐξασφαλίσῃ, καί εἰς περίπτωσιν εἰσέτι ἐμπλοκῆς του, τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν. Δέν ἀλλάσσει τό πρᾶγμα νομίζω. Καλύπτεται πλήρως ἐδῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό εἶναι εἷς μόνιμος τρόπος λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτήν τήν στιγμήν, ἐπί παραδείγματι, κατόπιν πανορθοδόξου συναινέσεως ἐκλήθημεν ἐδῶ ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει, ὅτι δέν ὑπῆρξε πανορθόδοξος συναίνεσις. Ἡ πανορθόδοξος συναίνεσις προϋποτίθεται, ἀλλ' ἐκφράζεται ἀπό ἕνα. Δέν δύναται νά ἐκφράζεται ὑπό ὁμάδος. Ποτέ δέν γίνεται αὐτό. Εἶναι σοβαρόν θέμα. Ὁ ἅγιος Γαλλίας, ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί κατόπιν ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Καί ἐγώ θά ἤθελον νά εἴπω εἰς τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ὅτι καί εἰς τήν δευτέραν περίπτωσιν, ἀκόμη καί εἰς τήν περίπτωσιν, εἰς τήν ὁποίαν ἐμπλεκόμενον εἶναι καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καλεῖται νά ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν, «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*». Αὐτό τά λέγει ὅλα. Δέν νομίζω, ὅτι θά πρέπει νά εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας καί νά θέσωμεν ὑπό ἀμφισβήτησιν τόν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχείου καί τοῦ Πατριάρχου καί εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν. Τό κείμενον εἶναι σαφές. Ἀκόμη καί εἰς τήν περίπτωσιν, εἰς ἥν συναντόμεθα σήμερον ἐδῶ. Ὁ Πρόεδρος δέν ἀνήκει εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον; Δέν ἀναζητεῖ τήν συναίνεσιν μεταξύ μας διά νά εὕρωμεν τήν λύσιν εἰς τά θέματα, τά ὁποῖα ἔχωμεν; Μέ τόν ἴδιον τρόπον καί «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» γίνεται καί ἀπό τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην. Ὁπότε θεωρῶ, ὅπως ἐλέχθη καί προηγουμένως, ὅτι δέ θά πρέπει νά εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας καί νά θέσωμεν ὡρισμένα θέματα ἐν ἀμφιβόλῳ. Νομίζω ὅτι τό κείμενον ἐδῶ εἶναι σαφές. Ὅ,τι δέν περιγράφεται ἐδῶ καί ὅπως ἔχομεν εἴπει καί εἰς ἄλλα θέματα ἐπίσης, νομίζω, ὅτι ὅλα αὐτά δύνανται νά τεθοῦν, ὅταν ὑπάρξῃ κάποια περίπτωσις, εἰς τόν ἐσωτερικόν Κανονισμόν καί ὄχι εἰς θέματα, ὅπως εἶναι αὐτό τό κείμενον, τό ὁποῖον νομίζω ὅτι εἶναι ἀρκετά καλῶς δομημένον καί ἀπό πολλούς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἤδη ἐδῶ τό 2009 καί οἱ ὁποῖοι συμμετεῖχον. Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Γαλλίας. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι τό θέμα εἶναι λελυμένον ἐκ τῆς ἱστορίας καί τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐάν συγκρούεται ἔν τινι ζητήματι αὐτό τοῦτο τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον πρός ἄλλην Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, τό θέμα ὁπωσδήποτε λύεται ὑπό εὐρυτέρου ὀργάνου, ὄχι μόνον ὑπό τῶν δύο ἐμπλεκομένων μερίδων. Παραδοσιακῶς καί ἐκκλησιολογικῶς, τό ἐνδεδειγμένον ὄργανον εἶναι μία Μείζων Σύνοδος, ἄν χρειασθῇ, ἡ ὁποία πάλιν συγκαλεῖται ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οὐδείς ἄλλος δύναται νά ὀργανώνῃ καί νά συντονίζῃ τά πανορθόδοξα, εἰμή ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Αὐτό δέν εἶναι κάτι τό καινοφανές καί ἄγνωστον. Ἀλλά δέν δύναται τῷ ὄντι, ἔχει δίκαιον ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ἄν εἶναι ὁ ἴδιος ἐμπλεκόμενος, ἡ Ἐκκλησία του νά εἶναι ταυτοχρόνως καί δικαστής εἰς θέμα, ὅπου ἀναγκαστικῶς δέν ἀποκλείεται νά μεροληπτῇ. Δέν ἀποκλείομεν καί αὐτήν τήν δυνατότητα. Ἑπομένως, ὑπάρχουν Σύνοδοι. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον τολμῶ νά εἴπω εἶναι ὅτι ὑποκατάστατον τῶν Συνόδων δέν δύναται νά εἶναι Σύναξις Προκαθημένων.

Ἡ Σύναξις Προκαθημένων, ὅσον σεβαστή καί ἄν εἶναι, εἶναι ὄργανον διαβουλεύσεων, ἀνταλλαγῶν ἀπόψεων, ἀδελφικῆς συζητήσεως καί προσυνεννοήσεως, ἀλλά ἀποφάσεις ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ λαμβάνονται μόνον Συνοδικῶς καί ὄχι ἐν Συνάξει ἤ ἐν ἑτέρᾳ τινί μορφῇ συναντήσεων. Ἑπομένως, νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται ἐδῶ νά ἐπέμβωμεν εἰς τό κείμενον, τό κείμενον εἶναι γενικῶν ἀρχῶν καί εἶναι ἰσορροπημένον καί πολύ νηφάλιον. Ἄν ὅμως τύχῃ, ὅ μή γένοιτο, νά ὑπάρξῃ τοιούτου εἴδους διχογνωμία ἤ διχοστασία μεταξύ Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως καί ἄλλης τινός, τότε ὑπάρχει ἡ παραδοσιακή μέθοδος. Εἶναι ἡ Συνοδική ἀντιμετώπισις, ἐν ἑτέρᾳ Μείζονι καί ὑπερτελεῖ Συνόδῳ, τήν ὁποίαν πάλιν συγκαλεῖ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ἐπ' αὐτοῦ ἀκριβῶς θά ἤθελον νά ὑπομνήσω, ὅτι ὑπῆρξε μία περίπτωσις τοιαύτης συγκρούσεως ἐν Αὐστραλίᾳ πρό πολλῶν ἐτῶν μεταξύ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί Ἱεροσολύμων καί ἔγινε ἀκριβῶς αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας. Ἔγινε μία Μείζων Σύνοδος, Ὑπερτελής.

Πάλιν ὅμως βεβαίως συνεκλήθη ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἑπομένως, «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» ὡς λέγει τό κείμενον, εἶναι ἀκριβῶς «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*». Ἐάν αὐτά τά ἀναλύσωμεν, θά δημιουργήσωμεν πρόβλημα. Αὐτό νομίζω τό λέγει μόνον του τό κείμενον. Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Καλῆς Ἐλπίδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, τρόπον τινά κατανοῶ τί λέγει ἡ ρωσσική ἀντιπροσωπία, διότι ἄν μία πλευρά ἔχῃ πρόβλημα μέ ἄλλην πλευράν δέν δύναται νά εἶναι διαιτητής. Θά ἀνακοινώσῃ, θά καλέσῃ, θά... Πρῶτον, δέν γνωρίζω πῶς δύναται νά εἶναι νηφάλιος εἰς τήν θέσιν του. Δεύτερον, ἐάν δυνάμεθα ἀντί *«ἐξασφαλιζομένην»* νά εἴπωμεν τήν ἔκφρασιν, τήν ὁποίαν σεῖς εἴπατε*: «ἐκφραζομένην ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου»*, κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα, ὅπως εἰς τά προηγούμενα, ὅπου λέγονται..., *«ἱδρύονται Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι, εἰ μή μόνον μετά ἀπό πανορθόδοξον συναίνεσιν»*. Αὐτά εἶναι *«τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*, δι' ὅ καί ἀφοῦ θά ἀνακοινώσῃ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τήν λύσιν τοῦ προβλήματος, δηλαδή νά ἀνακοινώσῃ, νά ἐκφράζῃ τήν λύσιν, ἀλλ' ὄχι *«ἐξασφαλιζομένην»*. Αὐτό σημαίνει ὅτι χρειάζονται καί αἱ ἀποφάσεις τῶν Ὀρθοδόξων Συνόδων Πανορθοδόξων ἤ Μειζόνων Συνόδων διά τήν *«ἐξασφάλισιν»* ἀπό τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην ἤ ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Ἡ μετοχή *«ἐξασφαλιζομένη»* νά γίνῃ ***«ἐκφραζομένη»***, δηλαδή ὅτι ἀνακοινώνει τήν λύσιν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ποῦ εἶναι αὐτά πού λέγετε ἅγιε Ἀρκαδίας; Δέν εἶναι αὐτά πού λέγομεν τώρα...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Εἰς τήν § 2 ε).

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Εἶναι εἰς τήν § 2 ς).

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ὑπάρχει εἰς τήν § 2 ε) αὐτό πού λέγετε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* § 2 ε) *«... δέν ἱδρύονται Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι, εἰ μή μόνον μετά πανορθόδοξον συναίνεσιν,* ***ἐξασφαλιζομένην*** *ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν εἶναι ἡ § 2 ε) αὐτή!

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὄχι! δέν εἶναι ἡ § 2 ε).

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτήν συζητῶμεν. Τήν § 2 ε). Ποῖον εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε τώρα;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Τήν § 2 ς) συζητοῦμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τήν § 2 ς)... Τάς παραγράφους 2 ε) καί 2 ς, Ναί.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Τήν § 2 ς) συζητοῦμεν εἰς τό ἑλληνικόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὄχι, ἐγώ διαβάζω τήν § 2 ε).

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ὄχι, Σεβασμιώτατε, εἰς τό ἑλληνικόν κείμενον συζητοῦμεν τήν § 2 ς). Εἰς τό ἑλληνικόν κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό εἶναι. Διατί, τά ἄλλα κείμενα ἔχουν ἄλλα;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Τό ρωσσικόν νομίζω, ὅτι ἔχει ἐνοποιήσει τάς δύο παραγράφους. Δέν γνωρίζω διατί. Εἰς τήν ρωσσικήν μετάφρασιν τά ἔχει ἐνοποιήσει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πῶς ἔγινεν αὐτό; Αὐτό εἶναι λάθος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καί ἐγώ. Ὁ ἅγιος Καλῆς Ἐλπίδος καί κατόπιν ὁ καθηγητής ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Συμφωνῶ μέ τήν ἔνστασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ὅταν ἐμπλέκεται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον βεβαίως ὑπάρχει πρόβλημα καί προτείνω κάτι, τό ὁποῖον δυνάμεθα νά δρέψωμεν καί ἀπό τήν ἐκκλησιαστικήν ἱστορίαν, τήν παλαιάν καί τήν πρόσφατον, ὅπου τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, δευτερόθρονον Πατριαρχεῖον, ἀνελάμβανε πολλάς φοράς τήν εὐθύνην ἐπιλύσεως τοιούτων προβλημάτων καί ἐάν ἐμπλέκεται τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ἡ ἀμέσως μή ἐμπλεκομένη Ἐκκλησία, κατά τήν σειράν εἰς τά Δίπτυχα. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ κ. Φειδᾶς καί κατόπιν ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, οὐδεμία ὑπάρχει δυνατότης ἐκφράσεως πανορθοδόξου συναινέσεως ἄνευ πρωτοβουλίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Ἡ γνώμη τοῦ ἁγίου Καλῆς Ἐλπίδος ἀναφέρεται εἰς ἐσωτερικήν ἀντιδικίαν Πατριάρχου καί αὐτοκράτορος, ὄχι εἰς ἀντιδικίας Ἐκκλησιῶν. Ἐντάξει, Σεβασμιώτατε; Οὐδέποτε ὑπῆρξε περίπτωσις καθ' ἥν τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἀνέλαβε τοιαύτην εὐθύνην. Τό δεύτερον στοιχεῖον εἶναι, ἐάν ὑπάρχῃ ἕν ὄργανον διά νά ἀσκήσῃ διαιτησίαν εἰς δύο Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι διαφωνοῦν, καί αὐτό δέν πρέπει νά εἶναι πανορθόδοξον, τότε ποῖον θά εἶναι; Πρέπει νά εἴπωμεν ποῖον θά εἶναι. Ὑπάρχει πανορθόδοξον ὄργανον, τό ὁποῖον θά ἠδύνατο νά ἀποφασίσῃ. Τότε καί ἡ ἄλλη Ἐκκλησία θά πρέπει νά ἐξαιρεθῇ, ἐάν ἐμπλέκεται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὀφείλει νά ἐξασφαλίσῃ πανορθόδοξον συναίνεσιν, ἐάν δέ, κατ' ἀναφοράν πρός ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ὅλοι οἱ Προκαθήμενοι προσκληθοῦν νά συναινέσουν, ἡ Ἱερά Σύναξις τῶν Προκαθημένων λειτουργεῖ ὡς κανονικόν ὄργανον, ἀφοῦ οἱ Προκαθήμενοι δέν εἶναι πρόσωπα μετέωρα, ἐκφράζουν Ἐκκλησίας. Ἄν λοιπόν συναινέσουν οἱ Προκαθήμενοι, δύνανται καί αὐτοί νά συμφωνήσουν διά νά μή ὑπάρχῃ πρόβλημα εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Διατί δέν δύνανται οἱ Προκαθήμενοι; Δέν ἐκπροσωποῦν μίαν Ἐκκλησίαν οἱ Προκαθήμενοι; Δέν εἶναι ἡ κεφαλή τῆς οἰκείας Ἐκκλησίας; Πάντοτε ἡ ὁμοφροσύνη τῶν Προκαθημένων ἐλειτούργει ὡς ἐξέχουσα αὐθεντία εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Πῶς εἴχομεν τέσσαρας (4) Πατριάρχας νά ὑπογράφουν μίαν *Ἐγκύκλιον* καί νά ἔχῃ πανορθόδοξον κῦρος ἐπί τόσους αἰῶνας καί διατί τώρα δέν ἰσχύει; Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου, ὅτι πρέπει νά προσέξωμεν πάρα πολύ, διότι εἰσάγομεν ἐμμέσως ἀδιέξοδον. Ἐάν τό Πατριαρχεῖον δέν ἔχῃ τόν ρόλον, τόν ὁποῖον ἐκ τῶν κανόνων ἔχει, τότε οὐδέν ὑπάρχει *κανονικόν ὄργανον* νά ἔχῃ τήν δυνατότητα ἐξασφαλίσεως πανορθοδόξου συναινέσεως, ἀφοῦ οὐδέν ἄλλο Πατρι-

ἀρχεῖον δύναται νά τό ὑποκαταστήσῃ. Ὑπό αὐτήν τήν ἔννοιαν, νομίζω ὅτι εἰς τό κείμενον τά «*πανορθοδόξως καθιερωμένα*» καί τά «*πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», σημαίνει ὅτι, ὅταν δύο Ἐκκλησίαι εὑρίσκωνται εἰς ἀντιδικίαν ζητοῦν τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν. Ἐάν εἶναι καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐμπλεκόμενος, τότε καί αὐτός ὑποτάσσεται εἰς αὐτήν, τήν ὁποίαν ὀφειλετικῶς ἐκπροσωπεῖ καί τηρεῖ. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου καί νομίζω ὅτι κανονικῶς οὐδεμία ἄλλη ὑπάρχει δυνατότης, οὔτε ἀρμοδιότης προσφυγῆς εἰς ἄλλον ὄργανον, διότι δέν ὑπάρχει τό ὄργανον αὐτό καί οὐδέποτε θά λειτουργήσῃ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Περιστερίου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ἅγιε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ πολύ. Νομίζω, ἡ τοποθέτησις τοῦ ἁγίου Μπάτσκας καί τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ μέ καλύπτουν ἀπολύτως καί εἶναι πάρα πολύ δυνατή, ἐπισημαίνω μόνον, ὅτι εἶναι πάρα πολύ δυνατή μέ βάσιν τάς δύο λέξεις*:* «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*». Ἑπομένως, ἐδῶ ἐμπεριέχεται ὅλη ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, τήν ὁποίαν δυνάμεθα νά ἀναζητήσωμεν εἰς τήν ἱστορικήν πραγματικότητα, ἀφοῦ, ὅταν εἴχομεν κάποιαν διαμάχην μέ ἐμπλοκήν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ζήτημα ἐλύετο ἀπό μεῖζον ὄργανον συνοδικόν κατά τήν τάξιν τήν ἐκκλησιαστικήν. Ἑπομένως, ἐάν ἐπιλέξωμεν τήν φράσιν*:* «*πανορθόδοξος συναίνεσις*», εἶναι ἐλάσσων φράσις, ἐν σχέσει μέ τό*:* «*πανορθοδόξως ἰσχύοντα*». Ἡ φράσις αὐτή μᾶς καλύπτει ἀπολύτως καί δίνει τήν λύσιν εἰς αὐτό τό θέμα, τό ὁποῖον ἔθεσεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν εἶπεν ὁ ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός τῆς Ρωσσίας, δέν δύναται νά τεθῇ εἰς τό κείμενον, διότι περιορίζει τόν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. *Πρῶτον*, πῶς θά παραπεμφθῇ εἰς τήν Πανορθόδοξον Σύνοδον, παραμερίζοντες τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην; Ἔχομεν ἕνα Καταστατικόν λειτουργίας τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καί ἑπομένως οὐδεμία Πανορθόδοξος Σύνοδος δύναται νά συνέλθῃ, τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος προεδρεύει. Νομίζω, ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή. *Δεύτερον*, Εἰς τήν § 1 γίνεται λόγος καί ἀποκλείεται εἰς τήν Διασποράν νά γίνουν Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι. Εἰς τήν § 2 ὅμως δέν ἀναφέρεται μόνον εἰς τήν Διασποράν, ἀφοῦ ὑπάρχουν καί ἄλλαι περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀμφισβητούμεναι μεταξύ δύο Ἐκκλησιῶν καί νομίζω, εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν ἀναφέρεται τό σημεῖον τῆς § 2 ς). Συνεπῶς, δέν πρέπει νά ἀλλάξῃ τό κείμενον, ἀλλά πρέπει νά παραμείνῃ ὡς ἔχει, συμφώνως καί πρός τό Καταστατικόν λειτουργίας τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων. Εἶναι αὐτονόητον, ὅταν ὑπάρχῃ μία διαφωνία καί ἐμπλέκεται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, πάλιν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἶναι ἐκεῖνον, τό ὁποῖον θά κινήσῃ τήν ὅλην διαδικασίαν διά νά γίνῃ μία Πανορθόδοξος Σύνοδος. Δέν δύναται νά γίνῃ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νά ἔχωμεν μίαν Πανορθόδοξον Σύνοδον. Τότε ἀρχίζωμεν πλέον νά καταλύωμεν τόν θεσμόν τῆς Ὀρθοδοξίας καί τῶν Συνοδικῶν θεσμῶν τῶν Πανορθοδόξων Συ-

νόδων. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Περιστερίου. Δέν ὑπάρχει ἄλλος ὁμιλητής. Θά ἤθελον νά ἐρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ἐάν ἐμμένῃ εἰς τήν πρότασίν του, ἀφοῦ, ὅπως διεπίστωσε, ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις. Ἄρα, δέν δύναται νά γίνῃ ὁμοφώνως ἀποδεκτή. Ὅμως ἐάν ἐπιμένῃ, ἐπειδή τό κείμενον, τό ὑπέγραψεν καί ὁ ἴδιος εἰς τήν Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν, εἶναι ἕν κείμενον, τό ὁποῖον δυνάμεθα νά τό ἀφήσωμεν ὡς ἔχει καί νά μή τό ἀλλάξωμεν, ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχει συναίνεσις πανορθόδοξος ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς. Ἅγιε Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Παρηκολούθησα προσεκτικῶς τήν συζήτησιν καί θά ἤθελον νά ἐπισημάνω ὅτι ὁ ἅγιος Περιστερίου εἰς μάτην ἀνησυχεῖ ὅτι κάποιος προτείνει νά συγκαλῶνται Διορθόδοξοι Συνελεύσεις χωρίς τήν συμμετοχήν καί ὄχι μέ τήν πρωτοβουλίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Δέν ἔχει ὑποβληθῇ τοιαύτη πρότασις. Εἶναι πολύ σημαντικόν νά παρακολουθῶμεν προσεκτικῶς τάς παρεμβάσεις τῶν ἄλλων. Ἡ πρότασις συνίστατο εἰς τό ἑξῆς*:* Εἰς τήν παράγραφον, εἰς τήν ὁποίαν γίνεται λόγος διά τήν διαμάχην μεταξύ τῶν δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, λέγεται ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀναζητεῖ τήν κανονικήν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ὡστόσον, δέν γίνεται λόγος καθόλου διά τήν κατάστασιν, εἰς τήν ὁποίαν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἶναι μία ἀπό τάς ἐμπλεκομένας πλευράς εἰς αὐτήν τήν διαμάχην. Διά τοῦτο ὑπεβλήθη ἡ πρότασις, ὥστε, εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν, ἡ ἐπίλυσις τοῦ ζητήματος νά παραπέμπεται εἰς πανορθόδοξον συζήτησιν. Φρονῶ ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν, καθ' ἥν ἡ ὑψηλή συνέλευσις δέν ὁμοφρονεῖ, δέν συμφωνοῦν ὅλοι νά προστεθῇ ἡ πρότασις, εἰς τήν ὁποίαν λέγεται διά μίαν τοιαύτην κατάστασιν, νομίζω ὅτι θά ἐπήρκει, νά ἀντικατασταθῇ μόνον μία λέξις εἰς αὐτήν τήν παράγραφον. Πρόκειται διά τήν τελευταίαν λέξιν *«ἰσχύοντα»*. Νομίζω ὅτι διά τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς ἐκφράσεως «*πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» μέ τήν ἔκφρασιν ***«πανορθόδοξον συναίνεσιν»***, θά ἐκαλύπτετο ἡ ἀνησυχία μας. Ἀντί διά «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», νά εἴπωμεν «*κατά τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν*». Νομίζω, ὅτι αὐτό θά ἐπήρκει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἔχομεν τώρα νέαν πρότασιν τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ. Ἐζήτησε τόν λόγον ὁ ἅγιος Δημητριάδος. Ἴσως θά δυνηθῇ νά τοποθετηθῇ καί ἐπί τῆς νέας αὐτῆς προτάσεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἀκριβῶς ἤθελον νά ἐπισημάνω, ὅτι ἡ προηγηθεῖσα συζήτησις θά εἶχε νόημα, ἐάν ἡ φράσις ἐτελείωνε μέν τήν ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐξεύρεσιν κανονικῆς λύσεως τοῦ θέματος. Ἐφ' ὅσον παρατίθεται*: «****κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα****»*, νομίζω ὅτι καλύπτει ἀπολύτως καί τήν συναίνεσιν, διότι ἐκεῖ τείνουν πάντοτε τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα. Εἶναι πλέον γεγονός καί ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι αὐτό δημιουργεῖ τάς προϋποθέσεις τῆς πανορθοδόξου συναινέσεως. Ἄρα, διατί θά πρέπει νά ἀλλάξωμεν τήν φράσιν, ἀφοῦ τήν ἔχομεν καί εἰς τήν προηγουμένην παράγραφον καί ὅλοι γνωρίζομεν τί σημαίνει. Ἐκεῖ νομίζω ὅτι δυνάμεθα νά παραμείνωμεν καί καλύπτει πλήρως καί αὐτό, τό ὁποῖον ἀναζητεῖ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, διό καί νομίζω ὅτι ἡ ἐμπειρία μας τό ἔχει ἀποδείξει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Δημητριάδος. Ὑπάρχει ἄλλος ὁμιλητής; Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἀνεξαρτήτως ἀπό τό θέμα, ἄν εἰς αὐτήν τήν διένεξιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐμπλέκεται καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, οὐδείς δύναται νά ἀμφισβητήσῃ τόν συντονιστικόν καί ρυθμιστικόν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διά τήν ἐπίλυσιν θεμάτων, τά ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τάς ἰδίας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, κυρίως δέ ὅσων ἀφοροῦν εἰς τάς σχέσεις μεταξύ τῶν διαφόρων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τουλάχιστον εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν ἡ ἔκφρασις*:* «*πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» περιέχει ὄχι μόνον τήν συναίνεσιν, ἀλλά συγχρόνως ἀποτελεῖ καί ἔκφρασιν περιγραφῆς τῆς διαδικασίας, μέ τήν ὁποίαν θά συγκληθῇ αὐτό τό Συνοδικόν ὄργανον διά νά ἐπιλύσῃ τό θέμα. Νομίζω ὅτι ἡ περιγραφική ἔκφρασις *«πανορθοδόξως ἰσχύοντα»* εἶναι ἰσχυροτέρα, περιέχουσα τήν ἔννοιαν τῆς συναινέσεως καί ὀλιγώτερον ὅτι ἀποτελεῖ ἁπλῆ θεώρησιν, ὅπως ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ τήν θεωρεῖ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί ἐν συνεχείᾳ ὁ ἅγιος Καρπασίας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Νομίζω ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας περί τοῦ νοήματος τῆς ἐκφράσεως «*τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» εἶναι ὀρθή. Θεωρῶ δεδικαιολογημένην τήν ἀνησυχίαν τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ, ἀλλά ὅπως προεῖπον, τό θέμα λύεται ἤδη ἀπό τήν μακραίωνα πρᾶξιν καί ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς ἑκάστην περίπλοκον περίπτωσιν εἴχομεν πάντοτε Μείζονα Σύνοδον, ὄχι ἀπαραιτήτως Πανορθόδοξον Σύνοδον, ἀλλ᾽ ἡ πρωτοβουλία συγκλήσεως τοιαύτης Συνόδου, ὅπως καί εἰς ἄλλα, τά ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τόν συντονιστικόν ρόλον τοῦ Πατριαρχείου καί εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, μένει ἀδιαμφισβήτητος, οὔτε ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ τό ἀμφισβητεῖ. Ἑπομένως, συμφωνῶ ὅτι *«τά ἰσχύοντα»* ὡς λέξις παν-περιληπτική, ἡ ὁποία καί τήν ἱστορικήν πρᾶξιν καί τήν διαδικασίαν καί τούς κανόνας καί τά πάντα περικλείει, εἶναι ἰσχυροτέρα τῆς συναινέσεως καί ὅτι πρέπει νά μείνῃ ὡς ἔχει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ ἅγιος Καρπασίας καί κατόπιν ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι τό πρῶτον συμπέρασμα, τό ὁποῖον δυνάμεθα νά ἐξαγάγωμεν εἶναι, ὅτι οὐδείς ἀμφισβητεῖ τόν ρυθμιστικόν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί αὐτό εἶναι πάρα πολύ σημαντικόν, τό ὁποῖον προκύπτει μέσα ἀπό τήν ὅλην συζήτησιν. Ἐγώ νομίζω ὅτι πρέπει νά μείνῃ ἡ φράσις*:* «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», διότι ὅσον προσδιορίζομεν κάτι, τόσον καί τό περιορίζομεν μετά. Ἐάν εἴπωμεν ὅτι μέ τόν ὅρον*:* «*συναίνεσις*» ἐννοοῦμεν ὅτι ὅλοι πρέπει νά συμφωνήσουν εἰς κάτι τό συγκεκριμένον, τότε νομίζω ὅτι τό περιορίζομεν, διότι ἡ λύσις δύναται νά μή εἶναι μία πλήρης συναίνεσις ἤ ὁμοφωνία εἰς τήν διένεξιν, ἀλλά μία ἄλλη λύσις, ἡ ὁποία νά εἶναι «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*». Ὁπότε νομίζω ὅτι αὐτή ἡ φράσις εἶναι περισσότερον δόκιμος, διά νά μή περιορίσωμεν καί νά μή

δυσκολεύωμεν εἰς τό νά δοθῇ μία λύσις εἰς ἕν πρόβλημα, τό ὁποῖον ἐνδεχομένως νά χρονίζῃ καί νά ταλαιπωρῇ τήν Ἐκκλησίαν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Καρπασίας. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἡ ἀγωνία μου ἦτο ἀκριβῶς αὐτή μέ τήν πρώτην πρότασιν τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ. Ἔρχεται κατόπιν καί ἐπιτείνει αὐτήν τήν ἀγωνίαν μου, διότι προτείνει νά ἀπαλειφθῇ «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», δηλαδή νά μή ἀποδεχώμεθα τήν μέχρι σήμερον πρᾶξιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί νά ἐγκαινιάσωμεν μίαν νέαν πρᾶξιν, βάσει τῆς προτάσεως, τήν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ. Αὐτή εἶναι ἡ ἀγωνία μου καί ἐπιμένω, ὅτι πρέπει ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ νά μή συμπεριληφθῇ εἰς τό κείμενον, ἀλλά νά παραμείνῃ ἡ ἔκφρασις*:* «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», διότι αὐτό ἀκριβῶς ἐκφράζει τήν πεμπτουσίαν τοῦ Συνοδικοῦ Πανορθοδόξου συστήματος. Ἐάν ἀφαιρέσωμεν τό*:* «*κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα*», τότε δυνάμεθα νά ὑπονοήσωμεν καί ἄλλα πράγματα, τά ὁποῖα δέν ἴσχυον μέχρι σήμερον καί τά ὁποῖα δυνάμεθα νά ἐπικαλεσθῶμεν διά νά κάνωμεν μίαν Πανορθοδοξον Σύνοδον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Νομίζω ὅτι ὡς ἔχει τό κείμενον καλύπτει πλήρως τήν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων, καί δέν θά προέτεινε αὕτη καμμίαν ἀλλαγήν. Ἐπί τοῦ ἐγερθέντος ὅμως ἐρωτήματος, διερωτῶμαι μήπως θά ἠμποροῦσα νά συμβάλω, ἐάν εἰς τήν παράγραφον αὐτήν, μετά τήν φράσιν*: « ...ὑπό δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»*, προέτεινα*: «μία τῶν ὁποίων εἶναι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον»*, διότι αὐτό νομίζω θέλει νά εἴπῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ καί ὡς ἐκ τούτου, ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως ἐκατέρωθεν περί τοῦ Αὐτονόμου, *«αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί, μία τῶν ὁποίων εἶναι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τό θέμα ἀναφέρεται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ἵνα οὕτως ἐξεύρῃ τήν λύσιν...»* καί παραμένει τόν κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καπιτωλιάδος κ. Ἡσύχιος*:* Τήν κανονικήν...

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ναί! *«τήν* ***κανονικήν*** *λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*. Δηλαδή ἡ πρότασίς μου θά ἦτο*:* μετά τήν φράσιν*: «τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»* κόμμα (,), *«μία τῶν ὁποίων εἶναι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον»*, καί μετά, ἀντί τοῦ*: «ἐμπλεκόμεναι πλευραί»*, νά τεθῇ*: «****ἐφ' ὅσον ἡ μία ἐμπλεκομένη πλευρά εἶναι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον****, τό θέμα ἀναφέρεται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην»* καί τά λοιπά νά παραμείνουν ὡς ἔχουν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νομίζω ὅτι ἡ πρότασίς σας περιπλέκει πολύ τό πρᾶγμα.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Τότε, ἐάν ἡ πρότασίς μου περιπλέκῃ τά πράγματα, τήν ἀποσύρω.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ π. Ἰονίτσα.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. π. Βιορέλ Ἰονίτσα*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε.

Κατανοῶ πολύ καλῶς τήν ἀνησυχίαν τῆς Ρωσσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλά θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας εἰς τό γεγονός, ὅτι ἄν ἀλλάξωμεν εἰς τήν § ς) τήν ἔκφρασιν*: «κατά τά Πανορθοδόξως ἰσχύοντα»*, τότε θά πρέπει νά ἀλλάξωμεν καί τήν § 2 ε), δηλαδή δυνάμεθα διά τά «*πανορθοδόξως ἰσχύοντα*» καί εἰς τήν § 2 ς) «*κατά τήν πανορθόξον συναίνεσιν*», δηλαδή θά εἴχομεν τήν ἐντύπωσιν, ὅτι ἔχομεν δύο διαφορετικάς πανορθοδόξους πρακτικάς καί διαδικασίας. Ἐκεῖ θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας, ὅτι ἐάν τό ἀλλάξωμεν εἰς τήν § 2 ς), αὐτό θά περιπλέξῃ ἀκόμη περισσότερον, θά συγχύσῃ ἀκόμη περισσότερον τά πράγματα, διότι θά εἶναι ὡς ἐάν εἴχομεν δύο διαφορετικάς πανορθοδόξους διαδικασίας, πρακτικάς πανορθοδόξους, ἀφοῦ ἔχομεν τήν ἰδίαν ἔκφρασιν καί εἰς τήν § 2 ε) καί εἰς τήν § 2 ς). Δέν δυνάμεθα νά τήν ἀλλάξωμεν εἰς τήν μίαν καί νά τήν ἀφήσωμεν εἰς τήνἄλλην. Νομίζω ὅτι θά πρέπει νά κρατήσωμεν τό κείμενον ὡς ἔχει, διά νά μή περιπλέξωμεν περαιτέρω τά πράγματα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Νομίζω ὅτι δυνάμεθα πλέον νά καταλήξωμεν κάπου, διότι τό θέμα ἔχει ἐπαρκῶς συζητηθῆ. Ἐζήτησε πάλιν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας τόν λόγον. Εὐχαρίστως νά τόν δώσω, ἀλλά νομίζω ὅτι δυνάμεθα νά συνοψίσωμεν καί νά καταλήξωμεν, διότι ἔχομεν καί ἄλλα θέματα νά συζητήσωμεν. Ἅγιε Μεσσηνίας παρακαλῶ. Θά εἶσθε ὁ τελευταῖος ὁμιλητής.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Πρόεδρε. Εὐχαριστῶ καί διά τήν δυνατότητα τῆς δευτερολογίας. Ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν κατέθεσεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης, εἶναι πολύ ἐξειδικευμένη καί εἰς ἕν κείμενον μέ τόσον γενικάς ἀρχάς δέν δυνάμεθα νά ἐμφανίσωμεν ὅτι ὑπάρχει ἐνδεχομένη διένεξις μιᾶς μόνον Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μέ μίαν ἄλλην Ἐκκλησίαν. Τότε θά πρέπει νά εἰσαγάγωμεν καί ἄλλην παράγραφον μέ ἄλλας ἐπιμέρους θεματολογίας. Νομίζω ὅτι τό κείμενον, ὅπως εἶναι δομημένον, ἱκανοποιεῖ τήν πλειοψηφίαν τοῦ σώματος καί καμμία ἀλλαγή, τουλάχιστον ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δέν πρόκειται νά γίνῃ ἀποδεκτή. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Θεωρῶ τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐπαρκῶς ἀναπτυχθεῖσαν καί ἐπομένως καλούμεθα τώρα νά ἀποφασίσωμεν, τί θά κάνωμεν μέ τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ. Ἐάν ἐπιμένῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, τότε θά πρέπει νά διαπιστωθῇ, ἐάν ὑπάρχῃ ὁμοφωνία. Ἐάν δέν ἐπιμένῃ, ὑπάρχει ὁμοφωνία ἄνευ διαπιστώσεως. Ἅγιε Βολοκολάμσκ. Ἔχετε πλέον τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Δέν ἐπιμένω.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν πάρα πολύ καί οὕτω τό θέμα λήγει καί νομίζω ὅτι θά ἠδυνάμεθα νά ὁλοκληρώσωμεν τό θέμα τοῦ *Αὐτονόμου* τώρα πρό τοῦ διαλείμματος, ὥστε νά εἰσέλθωμεν εἰς ἄλλα, τά ὁποῖα εἶναι πολύ σοβαρά καί χρειάζονται πολλήν συζήτησιν. Ποῖος ὁμιλεῖ; Παρακαλῶ νά κλείσῃ τό μικρόφωνον ὁ π. Ἰονίτσα. Ἐντάξει; Λοιπόν μπορῶ νά θεωρήσω τό κείμενον αὐτό, παρακαλῶ τήν προσοχήν σας, εἶναι ἡ στιγμή αὐτή κρίσιμος! Εἶναι ἡ στιγμή τῆς ἀποφάσεως. Ἠμπορῶ νά θεωρήσω τό κείμενον αὐτό ἀποδεκτόν ἀπό τήν Ε' Προσυνοδικήν Διάσκεψιν; Ἐάν ναί, νά λήξῃ ἐδῶ τό θέμα καί νά κάνωμεν μόνον τήν

τροποποίησιν, τήν ὁποίαν χθές εἰσηγήθη ὁ κ. Γκαντούρ, ὅτι εἰς τήν ἀρχήν, ἀντί νά λέγωμεν*: «Προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν»*, νά λέγωμεν*: «**Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Διάσκεψις**»*, ὥστε νά θεωρηθῇ τό κείμενον ἀποδεκτόν καί παραπεμπτέον εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Τό ὅτι δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις τό ἐκλαμβάνω ὡς συμφωνίαν. Συνεπῶς, θεωρεῖται τό κείμενον ἀποδεκτόν μέ τήν τροποποίησιν αὐτήν, τήν ὁποίαν, ἐπαναλαμβάνω, εἰς τήν ἀρχήν ἀντί νά λέγῃ τό κείμενον*: «Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή»*, θά λέγῃ*: «**Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις**»*, τό ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται καί εἰς τήν δευτέραν παράγραφον. Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Συγγνώμην ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι εἰς τήν § 2 ε) καί εἰς τήν § 2 ς), δέν δύναμαι νά τάς δεχθῶ οὕτω. Πρέπει νά ὑπάρχουν τροποποιήσεις δι᾽ αὐτά, τά ὁποῖα εἶπεν ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἐάν ἀληθεύουν ἱστορικῶς, ἤτοι ὅτι κάποτε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἦτο ὑπόδικος εἰς τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους καί δέν ἀνέλαβε τήν Προεδρίαν τῶν Συνόδων, ἀφοῦ ἦτο ὑπόδικος. Μέ συγχωρεῖτε, ὅσα λέγομεν εἶναι ὡραῖα καί ὅλοι σεβόμεθα τόν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐντός τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τοῦ ὑψηλοῦ ρόλου του εἰς τήν ἱστορίαν διά τήν διαφύλαξιν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλά πρέπει νά ἔχωμεν κάτι παραπάνω ἀπό τήν § ς), μίαν ἄλλην παράγραφον. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ὅταν εἶναι ἐμπλεκόμενον τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὡς μία πλευρά ἑνός προβλήματος, πρέπει νά βάλωμεν μίαν ἔκφρασιν. Δέν ὑπονομεύομέν ποτε τόν ρόλον του. Ὄχι! Νά πράξωμεν συμφώνως μέ τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό λέγει τό κείμενον. Τί ἀλλαγήν προτείνετε ἅγιε Ἀρκαδίας;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Προτείνω, ὅτι ὅταν τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νά μᾶς δώσετε κείμενον!

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Αὐτό εἶναι τό κείμενον*:* «*Νά ἀνατεθῇ ἡ Προεδρία τῆς Συνόδου, ἡ ὁποία θά εὕρῃ τήν λύσιν*». Ἐγώ τά ἑλληνικά δέν τά γνωρίζω τόσον καλῶς διά νά γράψω κείμενα. Ἐκφράζω μόνον ἁπλῶς τήν γνώμην μου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πῶς θά ἀποφασίσωμεν, ἐάν θά δεχθῶμεν τήν πρότασίν σας ἤ ὄχι;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ἡ πρότασίς μου εἶναι*:* Δέν δύναται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον νά προεδρεύῃ εἰς τήν λύσιν ἑνός προβλήματος, εἰς τό ὁποῖον εἶναι μία πλευρά τοῦ πρόβληματος αὐτοῦ. Ἡμεῖς ἔχομεν δικαστήρια καί ἔχομεν Συνόδους καί αὐτά. Ὅταν κάποιος ἔχῃ πρόβλημα, δέν δύναται νά ἔρχεται ὡς Πρόεδρος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἔχομεν συνεπῶς μίαν νέαν πρότασιν. Παρακαλῶ, τήν προσοχήν σας, διότι πρέπει νά καταλήξωμεν κάπου. Ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ, ἐφ᾽ ὅσον καί ὁ ἴδιος δέν ἐπιμένει, δέν ὑφίσταται. Ὑφίσταται ὅμως τώρα μία νέα πρότασις, τήν ὁποίαν βεβαίως δέν τήν ἔχομεν διατετυπωμένην, διότι ὁ προτείνων δέν μᾶς λέγει πῶς θά εἶναι μέσα εἰς τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ἐντάσσεται εἰς τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποφασίσωμεν διά κάτι, τό ὁποῖον δέν εἶναι εἰς τό κείμενον. Πῶς θά ἀποφασίσωμεν; Βάλετε μέσα εἰς τό κείμενον, ὑποβάλετε τήν πρότασιν καί νά τήν κρίνωμεν. Πῶς ἔτσι θά ἀποφασίσωμεν χωρίς νά τήν γνωρίζωμεν...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Τόσα εἶπον, τόσον ὡμίλησα, δέν δύναται κανείς νά γράψῃ αὐτήν τήν ἔκφρασιν εἰς τό κείμενον εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν; Δέν δύναται κανείς;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ προτείνων. Γράψατέ το εἰς τήν ἀραβικήν, τήν ἀγγλικήν καί τό μεταφράζομεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ἐντάξει. Θά τά γράψω. Ὅταν θά ἐξέλθωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἑπομένως, τώρα δέν δυνάμεθα νά θεωρήσωμεν τό κείμενον ὡς ἀποδεκτόν, μέχρις ὅτου συζητήσωμεν τήν νέαν πρότασιν. Μέχρις ὅτου ἡ νέα πρότασις ἔλθει εἰς τήν ἑλληνικήν ἤ τήν ἀγγλικήν ἤ τήν γαλλικήν ἤ τήν ρωσικήν, δέν δυνάμεθα νά τήν συζητήσωμεν. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Θέλω νά κάνω μίαν διευκρίνησιν, ἡ ὁποία εἶναι πολύ σημαντική. Κατ' ἀρχήν ἔχομεν δύο θέματα. Τό ἕν θέμα, εἰς τό ὁποῖον ἀναφέρεται ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας, εἶναι ὅταν ἔχωμεν ζητήματα ποινικά, ἐνῷ τό δεύτερον εἶναι, ὅταν ἔχωμεν ζητήματα διοικητικά. Αὐτό, τό ὁποῖον τίθεται ἐδῶ εἶναι διοικητικόν ζήτημα. Εἰς τό διοικητικόν ζήτημα δέν εἶναι ὑπόδικος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Ἑπομένως, διά τά διοικητικά θέματα ἁρμόδιον ὄργανον εἶναι τό Μεῖζον Συνοδικόν ὄργανον, τό ὁποῖον θά εἶναι ὁπωσδήποτε ὑπό τήν Προεδρίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί ἐκεῖ θά τεθῇ τό διοικητικόν θέμα νά λυθῇ. Τά ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα ἐμνημονεύθησαν πρίν, εἶναι δογματικά, ὅταν ὑποπέσῃ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης εἰς ἕν δογματικόν σφάλμα, ἀσφαλῶς ἐκεῖ εἶναι ὑπόδικος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δι' αὐτό τό θέμα. Εἶναι δύο διαφορετικαί ὑποθέσεις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Κύριε καθηγητά, ἐσεῖς ξέρετε πολύ καλά, ὅταν κάποιος ἐμπλέκηται εἰς ἕν πρόβλημα διοικητικόν ἤ ποινικόν καί ἔχῃ τήν διαδικασίαν εἰς τάς χεῖρας του, θά μεριμνήσῃ πολύ διά νά λύσῃ τό πρόβλημα μέ τό μέρος του. Ἡμεῖς θέλομεν νά πορευώμεθα πολύ σωστά, ὅπως πορεύονται ὅλοι οἱ κανονικοί ἄνθρωποι. Ἐσύ ἔχεις ἄς ποῦμε ἕν πρόβλημα, σοῦ δίδομεν τήν διαδικασίαν εἰς τάς χεῖρας σου, τότε θά ἀρχίσῃς νά κάνῃς τά βήματα διά νά λύσῃς τό πρόβλημα, θά ἐξετάσῃς τό θέμα, θά κάνῃς πράγματα ἀπό ἐκεῖ καί ἀπό ἐδῶ διά νά φέρῃς τό δίκαιον εἰς τό μέρος σου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τώρα ἐμπλέκεται τό θέμα...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ἐμπλέκεται τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον εἰς ἄλλα προβλήματα, διοικητικά.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ἅγιε Ἀρκαδίας. Ἐάν μείνωμεν εἰς τά ὅρια τῆς τοπικῆς Συνόδου, ἄν τό πρόβλημα προκαλῆται ἀπό τόν Πατριάρχην Ἀντιοχείας εἰς ἕν διοικητικόν θέμα, ποῖος θά συγκαλέσῃ τήν Σύνοδον;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ποῦ;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εἰς τήν Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὁ πρῶτος εἰς τήν σειράν. Εἰς ἡμᾶς, ὁ πρῶτος εἰς τήν σειράν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εἰς ὅλους τούς Καταστατικούς χάρτες πού γνωρίζω, εἰς διοικητικά θέματα, πάλιν ὁ Πρόεδρος συγκαλεῖ τήν Σύνοδον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὄχι, ἄν ἔρχηται ὁ πρῶτος εἰς τήν σειράν ἤ ἄν συμφωνήσουν τά 2/3 τῆς Συνόδου, τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, συγκαλοῦν τήν Σύνοδον καί παίρνουν τήν πρωτοβουλίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐντάξει. Αὐτά ἅγιε Ἀρκαδίας, ἰσχύουν φαίνεται προφανῶς εἰς τό Πατριαρχεῖον σας. Εἰς ὅλα τά ἄλλα Πατριαρχεῖα δέν ἰσχύουν. Δέν δύναται νά ὑπάρξῃ Σύνοδος ἄνευ τοῦ Πρώτου. Ἀκόμη καί ἄν καταδικασθῇ ὁ Πρῶτος, πρέπει νά εἶναι ἀπό τήν Σύνοδον. Αὐτό δέν ἀλλάσσει. Εἰς ἡμᾶς τουλάχιστον, ἀλλά καί εἰς ἄλλα Πατριαρχεῖα, θεωρεῖται ἡ Σύνοδος μή ὑπάρχουσα, ἐάν ὁ Πρῶτος δέν εἶναι παρών. Δέν δύνασθε νά κάνετε οὔτε ἐκλογάς, οὔτε τίποτε. Τώρα, ἐάν εἰς σᾶς ἰσχύῃ αὐτό, τότε τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα ἀμφισβητοῦνται. Ὁ ἅγιος Περιστερίου καί κατόπιν ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἡ ἱστορία, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, διδάσκει ὅτι τό ἅπαξ γενόμενον δέν δύναται νά ἀναχθῇ εἰς κανονικήν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό, τό ὁποῖον ἐπεκαλέσθη ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, εἶναι ἅπαξ γενόμενον, εἶναι μία ἐξαίρεσις, ἡ ὁποία δέν δύναται νά ἀναχθῇ εἰς γενικήν κανονικήν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, δέν δύναται νά συνέλθῃ Πανορθόδοξος Σύνοδος ἄνευ τοῦ Πρώτου καί ὁ Πρῶτος εἶναι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, βάσει καί τοῦ *Κανονισμοῦ*, τόν ὁποῖον ἀπεδέχθησαν ὅλαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι. Δέν πρέπει νά συζητῶμεν τό ἴδιον τώρα, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας*:* «ποῖος θά προεδρεύῃ». Προβλήματα, τά ὁποῖα ἔχομεν λύσει πανορθοδόξως, δέν πρέπει νά τά θέτωμεν ἐκ νέου τώρα. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Περιστερίου. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς καί κατόπιν ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Μίαν, λέξιν Σεβασμιώτατε. Σέβομαι πάρα πολύ τάς σκέψεις τοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας, ἀλλά δέν δύναται νά φέρῃ ἕν παράδειγμα κανονικόν, κατά τό ὁποῖον εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας συνῆλθεν ἡ Σύνοδος χωρίς τόν Πρῶτον ἤ χωρίς πρόσκλησιν τοῦ Πρώτου. Ἐάν αὐτό ἔχῃ συμβῆ νά μᾶς εἴπῃ πότε καί πῶς, ἄς μᾶς τό εἴπῃ, διά νά τό μάθωμεν καί ἡμεῖς, διότι εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὁ ἴδιος δέν ἔχει ἐπιχείρημα νά μᾶς δώσῃ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά. Προφανῶς εἶναι ἰδέα τοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας καί ὄχι πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας του. Καί ἐγώ αὐτό φοβοῦμαι....

Παρεμβάσεις ἐκτός μικροφώνου.

Νά φέρητε παραδείγματα. Λοιπόν, ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Νομίζω, παρά καί τήν εὐ-

νόητον ἀνησυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας, παρομοίαν ἤ μᾶλλον μετεξελισσομένην, μετά τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ, καί παρά τήν κατανόησιν ὅλων ἡμῶν, διά τοῦ εἴδους τούτου ἀνησυχίας, νομίζω ὅτι τό θέμα εἶναι περιττόν, διότι πολλοί ἐξ ἡμῶν ὁμιλοῦμεν περί ἄλλων πραγμάτων καί ὄχι περί τοῦ συζητουμένου. Λοιπόν, δέν εἶναι ἐδῶ θέμα μόνον δίκης ἤ ὑποδίκου θέσεως τοῦ οἱουδήποτε, ἀφοῦ καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δύναται νά εἶναι ὑπόδικος καί εἰς τήν ἰδικήν του Ἐκκλησίαν καί Πανορθοδόξως. Αὐτό δέν εἶναι τό θέμα μας. Καί ὁ Πρεσβυτέρας Ρώμης ἦτο ὑπόδικος εἰς τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους κ.λπ. Τό θέμα εἶναι, ὅταν ἐμπλέκηται εἰς μίαν διένεξιν καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τότε δέν θά κρίνῃ προσωποληπτικῶς ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης, διά νά ἐξεύρῃ λύσιν δι' αὐτόν συμφέρουσαν, ἀλλά θά ἔχωμεν ἀνώτερον ὄργανον, *«κατά τά ἰσχύοντα πανορθοδόξως»*. Καί ἡ ἱστορία διδάσκει ποῖα εἶναι τά ἁρμόδια ὄργανα. Εἶναι Μείζων καί Ὑπερτελής Σύνοδος, ἐν ἀνάγκῃ δέ ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος, εἶναι ὅ,τι ἄλλο ἡ ἱστορία μᾶς παρέχει. Ἀλλά τά «*ἰσχύοντα Πανορθοδόξως*» μᾶς δίδουν λύσιν ἐκ τῶν προτέρων, διό καί δέν χρειάζεται ἐδῶ νά τήν ἐπαναδιατυπώνωμεν καί νά χρονοτριβῶμεν. Νομίζω, ὅτι ἡ ὅλη μας συζήτησις μᾶλλον περιττεύει, τό κείμενον εἶναι λίαν καλόν, ἄριστον, νά τό ἀποδεχθῶμεν ὁμοφώνως καί νά εἰσέλθωμεν εἰς ἄλλα θέματα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Μπάτσκας. Διαπιστώνω, ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Ἀρκαδίας δέν τυγχάνει ὁμοφώνου ἀποδοχῆς καί ἑπομένως δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή. Τό κείμενον λοιπόν μένει ὡς ἔχει καί, ὅπως εἴπομεν καί προηγουμένως, θεωρεῖται καί ἀποδεκτόν καί τελειώνομεν μέ αὐτό. Εἶναι ὥρα διαλείμματος. Ἔχομεν 20 λεπτά διά τό διάλειμμα, ἑπομένως δυνάμεθα νά ἐπιληφθῶμεν τοῦ ἑπομένου θέματος τῆς ἡμερησίας διατάξεως, τό ὁποῖον εἶναι, ἐπαναλαμβάνω καί προσέξατέ το αὐτό, εἶναι*: «Ἡ συζήτησις καί ἔγκρισις τῶν τροποποιήσεων, τάς ὁποίας ἐπέφερεν ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή, ἡ συσταθεῖσα μέ ἀπόφασιν τῶν Προκαθημένων πρός ἀναθεώρησιν ὡρισμένων κειμένων καί ἐπιμέλειαν ἑτέρων κειμένων»*. Θά συζητήσωμεν λοιπόν καί θά ἴδωμεν, ἐάν αὐτάς τάς τροποποιήσεις, τάς ὁποίας ἐπέφερεν ἡ Ἐπιτροπή, δυνάμεθα νά τάς ἀποδεχθῶμεν ἤ ὄχι. Ἑπομένως, δυνάμεθα νά ἀρχίσωμεν μέ ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ὑπέστησαν ἀναθεώρησιν καί μετά νά προχωρήσωμεν εἰς τά κείμενα, τά ὁποῖα ὑπέστησαν ἐπιμέλειαν. Λοιπόν τά ἀναθεωρηθέντα εἶναι*:* πρῶτον τό κείμενον*: Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*. Εἶναι τό κείμενον, τό ὁποῖον εἶχε τύχει ἐγκρίσεως ἀπό τήν Γ΄ Πανορθόδοξον Προσυνοδικήν Διάσκεψιν (1986), ἑπομένως ἔχει περάσει ἀπό ὅλην τήν διαδικασίαν τῆς Προπαρασκευῆς, ἔφθασεν εἰς τήν Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, τό ἐνέκρινεν ἡ Γ΄ Προσυνοδική Διάσκεψις, καί ἔρχεται τώρα ἡ ἀπόφασις τῶν Προκαθημένων διά νά ἐπικαιροποιηθῇ, τρόπον τινά, νά ἀναθεωρηθῇ εἰς ὡρισμένα σημεῖα, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἔκανεν ἡ ἐπί τοῦτο συσταθεῖσα Εἰδική Ἐπιτροπή. Ὅ,τι λοιπόν ἔχωμεν ἐνώπιόν μας ὡς κείμενον, εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον ἐνεκρίθη ἀπό τήν Ἐπιτροπήν εἰς τάς 4 Ὀκτωβρίου τοῦ 2014. Ἐπ' αὐτοῦ λοιπόν τοῦ κειμένου καλούμεθα τώρα νά ἐκφέρωμεν τήν γνώμην μας διά τάς τροποποιήσεις, τάς ὁποίας ἐπέφερεν ἡ Ἐπιτροπή. Τό κείμενον, *Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον,* ἀποτελεῖ συνένωσιν δύο

κειμένων, τά ὁποῖα εἶχεν ἐγκρίνει ἡ Γ΄ Προσυνοδική Διάσκεψις. Τό ἕν εἶχε τόν τίτλον*: Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί ἡ Οἰκουμενική Κίνησις* καί τό ἄλλο *Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*. Ἡ Ἐπιτροπή ἀπεφάσισεν νά συνενώσῃ τά δύο κείμενα καί νά δώσῃ τόν τίτλον αὐτόν. Ἑπομένως, πρέπει νά ἴδωμεν πλέον τό κείμενον αὐτό ὅπως τό διεμόρφωσεν ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Ἅγιε Πρόεδρε, θά ἤθελον μίαν διευκρίνησιν, διότι κάποιος μᾶς ἔδωσεν ἕν κείμενον, τό ἴδιον δέ κείμενον μέ κάποιας προσθήκας μέ πλαγίους χαρακτῆρας. Θά ἤθελον λοιπόν νά γνωρίζω, τί ἀκριβῶς εἶναι τό κείμενον αὐτό. Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι τό κείμενον, τό ὁποῖον θά συζητήσωμεν εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον φέρει τάς ὑπογραφάς καί μᾶς διενεμήθη μέσα εἰς τόν φάκελον κατά τήν διάρκειαν τῆς πτήσεώς μας. Σήμερον ὅμως ἐλάβομεν τό ἴδιον κείμενον, ἀλλά μέ προσθήκας. Θά ἤθελε κάποιος νά μᾶς δώσῃ ἐξηγήσεις, διατί διενεμήθη τό κείμενον αὐτό καί ἀπό ποῖον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἅγιε Τιργοβιστίου, εἶναι ὅτι ἐκλήθησαν αἱ Ἐκκλησίαι νά σχολιάσουν τό κείμενον αὐτό καί ὡρισμέναι Ἐκκλησίαι ἔστειλαν τά σχόλιά των. Ἡ Γραμματεία λοιπόν ὀρθῶς μᾶς ἐνημερώνει διά τά σχόλια, τά ὁποῖα ἔκαναν αἱ Ἐκκλησίαι εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Διά τοῦτο ἔχετε ἐνώπιόν σας αὐτό μέ τά πλάγια γράμματα, τά ὁποῖα εἶναι οἱ προτάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπί τοῦ κειμένου. Αὐτό λοιπόν θά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, διότι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν εἶναι παρόντες ἐδῶ καί ὁπωσδήποτε θά θέσουν τά θέματα κατά τήν συζήτησιν. Ἑπομένως, εἴτε τά ἔχομεν γραπτῶς, εἴτε δέν τά ἔχομεν, αὐτά θά τεθοῦν ὑπό τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐδῶ. Θά ἔλεγον λοιπόν νά προχωρήσωμεν εἰς τήν συζήτησιν τοῦ κειμένου, παράγραφον πρός παράγραφον καί ἐπί ἑκάστης παραγράφου, νά τεθοῦν τά σχόλια τῶν Ἐκκλησιῶν, τόσον ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ἔχουν ἤδη κατατεθῇ καί ἀποσταλῇ εἰς τήν Γραμματείαν, καί τά ὁποῖα τά ἔχομεν ἐνώπιόν μας, ὅσον καί σχόλια, τά ὁποῖα δύνανται νά κάνουν τώρα οἱ σεβάσμιοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἶναι σαφές αὐτό; Ἑπομένως, θά πάρωμεν παράγραφον πρός παράγραφον τό κείμενον αὐτό, κάθε ἀντιπρόσωπος Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει ἤδη κάνει παρατηρήσεις, θά φέρῃ τάς παρατηρήσεις τώρα, ὥστε νά τάς ἴδωμεν, θά συζητηθοῦν καί θά ἴδωμεν, ἐάν γίνουν ὁμοφώνως ἀποδεκταί ἤ ὄχι. Αὐτή εἶναι ἡ διαδικασία. Παρακαλῶ λοιπόν τόν ἅγιον Ἀρχιγραμματέα νά ἀναγνώσῃ τήν § 1.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας
πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς, πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι κατέχει κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν ἐντός τοῦ συγχρόνου κόσμου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Αὐτή ἡ παράγραφος ἔχει ἤδη ἐγκριθῇ ἀπό τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν. Ἐάν ὑπάρχουν τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι θά προέλ-

θουν ἀπό τάς διαφόρους Ἐκκλησίας ἐδῶ, νά λεχθοῦν τώρα διά νά ἴδωμεν, ἐάν γίνουν, ἀποδεκταί, ὁπότε θά ἴδωμεν ἐάν θά μείνῃ ἤ ὄχι. Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας ἀπέστειλε πρός συζήτησιν μίαν πρότασιν ὡς πρός τήν § 1, ὅλοι τήν ἔχουν εἰς τό κείμενον αὐτό*: «1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι»*, καί ἐδῶ προστίθεται ἡ πρότασις*: «**λαμβάνει κυρίαν θέσιν εἰς τό ἔργον τῆς ἐπανενώσεως ὅλων τῶν ἐκτός αὐτῆς εὑρισκομένων**»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἠμπορεῖτε νά τήν ἐπαναλάβετε; Ἐγώ δέν ἔχω γραπτήν αὐτήν τήν πρότασιν.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Εἶναι εἰς τό κείμενον. Ἀντί τοῦ*: «κατέχει κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν ἐντός τοῦ συγχρόνου κόσμου»*, προτείνομεν*: «λαμβάνει κυρίαν θέσιν **εἰς τό ἔργον τῆς ἐπανενώσεως ὅλων τῶν ἐκτός αὐτῆς εὑρισκομένων**»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί. Εὐχαριστῶ. *«Λαμβάνει κυρίαν θέσιν»*; Τί θέλει νά εἴπῃ αὐτό; Ἐις τήν ἑλληνικήν δέν σημαίνει τίποτε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Ἄς τό διαβάσω τότε ρωσσιστί, μήπως εἶναι λάθος μετάφρασις. *«**Κατέχει κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν ἐπανενώσεως ὅλων, ὅσοι δέν εὑρίσκονται ἐν ἑνότητι μαζί της**»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δηλαδή τί ἀλλαγήν φέρετε; Διότι αὐτό πού λέγετε, ὑπάρχει καί εἰς τό προηγούμενον*: «Κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν ἐκτός αὐτῆς εὑρισκομένων»*. Καί ἀλλάσσει αὐτό ὡς πρός τί...; Θά ἤθελον νά μᾶς ἐξηγήσετε τούς λόγους, διά τούς ὁποίους προτείνετε αὐτό, ἀλλά τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ διαλείμματος καί θά παρεκάλουν νά τό εἴπετε ἀμέσως μετά ἀπό τό διάλειμμα.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Θά προσπαθήσω πολύ συντόμως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν δύνασθε τώρα. Μετά τό διάλειμμα.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Τρίτη, 13 Φεβρουαρίου 2015
***
Β΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πρίν νά ἀρχίσωμεν, θά ἤθελον νά δώσω τόν λόγον εἰς τόν Γραμματέα τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Ἑλβετίας, νά μᾶς ἐξηγήσῃ ἀκριβῶς μέ ποῖον τρόπον εἶναι γραμμένα αὐτά τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχομεν ἐνώπιόν μας καί πῶς θά τά χρησιμοποιήσωμεν. Ἅγιε Ἑλβετίας.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Δίδομεν ὡρισμένας ἐξηγήσεις εἰς τόν τρόπον τῆς ἐργασίας μας. Ἡ Γραμματεία, κατά τά γράμματα πού ἀπέστειλεν εἰς τάς Ἐκκλησίας, ἐζήτησεν, ἐάν ὑπάρχουν τυχόν παρατηρήσεις εἰς τά ἐγκριθέντα κείμενα τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, νά μᾶς στείλουν εἰς ὡρισμένον χρόνον τάς παρατηρήσεις. Συμφώνως πρός αὐτάς τάς παρατηρήσεις ἐκάναμεν αὐτό τό σχέδιον κατά τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον, διά νά δυνηθῶμεν νά ἐργασθῶμεν ἐδῶ εἰς τήν σημερινήν σύναξιν. Καί αὐτό τό σχέδιον εἶναι τό κείμενον, τό ὁποῖον σᾶς διενεμήθη καί τό ὁποῖον ἔχει ἀπό τήν ἀριστεράν πλευράν εἰς τήν πρώτην σελίδα τόν τίτλον τοῦ θέματος εἰς τήν ἄλλην σελίδα εἰς τήν ἀριστεράν πλευράν αὐτόνομον καί αὐτούσιον τό κείμενον καταγεγραμμένον μέ τάς ὑπογραφάς, τό ὁποῖον θέλετε νά ἐλέγξετε, ἀλλά δέν εἶναι τώρα ἡ ὥρα νά ἐλέγξωμεν, ἐάν εἶναι τό ἴδιον ἤ δέν εἶναι τό ἴδιον. Ἡ Γραμματεία σᾶς λέγει, ὅτι εἶναι αὐτό τό κείμενον. Δέν εἰσάγει ἰδικά της θέματα, εἰσάγει τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχει εἰς τάς χεῖρας της. Ἑπομένως, τά κείμενα, τά ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς αὐτό τό σχῆμα, εἶναι τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχετε ἀποφασίσει. Εἰς δέ τήν δεξιάν πλευράν, ὅπου ὑπάρχουν αἱ παρεμβάσεις καί αἱ ἐπεξηγήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔχει γίνει ἀνάλογος ἐργασία καί μέ πλάγια ἤ ἐντονώτερα γράμματα εἶναι, τί ἀκριβῶς θέλετε νά ἀλλάξῃ εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Ἑπομένως, σᾶς παρακαλῶ, χρησιμοποιήσατε αὐτά τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχετε ἐνώπιόν σας. Τά κείμενα εἶναι γραμμένα εἰς τήν ἑλληνικήν καί εἰς τήν γαλλικήν. Δυστυχῶς, δέν εἴχομεν τήν ρωσσικήν εἰς τήν ὥραν πού ἔπρεπε, διά νά τήν ἐντάξωμεν ἐδῶ, ἀλλά καί ἡ ρωσσική μετάφρασις ὑπάρχει εἰς τήν διάθεσίν σας, διό καί ὅσοι ἐνδιαφέρονται, δύνανται νά τήν ἔχουν, ἀφοῦ τήν ἐπέδωσε μόλις προηγουμένως ὁ π. Ἀνατόλιος. Ἑπομένως, τουλάχιστον, λόγῳ τῆς ἑρμηνείας, ἡ ὁποία θά γίνεται ἀπό τούς διερμηνεῖς καί λόγῳ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου, βασισθεῖτε εἰς τό κείμενον αὐτό, μή ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία καί ἑπομένως ἀφήσατε τό κείμενον μέ τάς ὑπογραφάς. Εἶναι ἠγγυημένον ὅτι τό κείμενον, τό ὁποῖον ἀντεγράψαμεν, εἶναι τό αὐτό κείμενον τῶν ὑπογραφῶν. Ἐάν θέλετε νά τό ἐλέγξετε, ἐλέγξατέ το, ἀλλά, θέλω νά σᾶς εἴπω διά πρακτικούς λόγους, νά μή χάνωμεν τόν χρόνον μας. Ἑπομένως, κείμενα, τά ὁποῖα ἐλάβατε ἔξω ἀπό αὐτά, τά ὁποῖα σᾶς ἐδώσαμεν ἡμεῖς ἐπισήμως, παρακαλῶ μή τά λαμβάνετε τώρα ὑπ᾽ ὄψιν, διότι θά χάσωμεν χρόνον καί θά ὑπάρξῃ σύγχυσις. Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἑλβετίας. Ἦτο πρακτική αὐτή ἡ πρότασις. Ἠμποροῦμε νά ἔχωμεν πρό ἡμῶν τό κείμενον, ὅπως τό δίδει ἡ Γραμματεία. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πρό τῆς § **1**, ὑπάρχει μία πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἡ ὁποία, ὑποθέτω, ὅτι ἀφορᾷ εἰς τό ὅλον κείμενον.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς*:* Ἀκριβῶς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν γνωρίζω ἀκριβῶς, ποῦ τό ἐντάσσετε. Ἠμπορεῖτε νά μᾶς ἐξηγήσητε; Δέν γνωρίζω διατί δέν ἔχει ἐνταχθῆ εἰς τήν § **1** καί εἶναι μόνη της εἰς τήν ἀρχήν. Ἅγιε Μπάτσκας;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἄν εὐλογῆτε, θά προσπαθήσω νά δώσω τό αἰτιολογικόν καί τό νόημα αὐτῆς τῆς προτάσεως. Ἡ ἰδέα μας δέν εἶναι, καθ' ὅσον ἀντιλαμβάνομαι ὁ ἴδιος, νά ἐνταχθῆ αὐτή ἡ πρότασις εἰς τό κείμενον*: «Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον»*. Ἡ σκέψις καί ἡ ἰδέα εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας εἶναι ἡ ἑξῆς*:* Τό κείμενον αὐτό*: «Σχέσεις Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν ἑτερόδοξον χριστιανικόν κόσμον»*, νά ἔχῃ ὡς ἕν προηγούμενον κεφάλαιον ἤ κείμενον, δηλαδή κάτι, τό ὁποῖον πρέπει νά ἔλθῃ πρῶτον καί μετά ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου νά ἔπηται, νά ἀκολουθῆ τό κείμενον*: «Σχέσεις πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον»*. Τό πρῶτον αὐτό κείμενον πρέπει νά εἶναι *μία σύντομος ἔκθεσις πίστεως καί ἐκκλησιολογική τοποθέτησις*. Τοποθέτησις ἐπί τῆς ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ἐκκλησίας μας. Κάτι ἀνάλογον ἔπραξε καί ἡ Β΄ Βατικάνειος Σύνοδος, ὅταν πρῶτον εἶχε τό σύνταγμα περί Ἐκκλησίας καί ἔπειτα διάταγμα περί Οἰκουμενισμοῦ. Οὕτω καί δι' ἡμᾶς, εἰς τήν μέλλουσαν νά συγκληθῆ Σύνοδον δέν νοεῖται νά ὁμιλῶμεν μόνον περί σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρός τούς ὑπολοίπους εἰς Χριστόν πιστεύοντας, χωρίς προηγουμένως νά ὁμολογήσωμεν τό πιστεύω μας εἰς τήν ἰδίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν. Αὐτό τό νόημα ἔχει αὐτή ἡ πρότασις. Δηλαδή νά προϋπάρξῃ ἕν κείμενον, τό ὁποῖον δέν ὑπάρχει εἰς τά ὀκτώ (8) κείμενα τά προβλεπόμενα καί τά εὑρισκόμενα ὑπό ἐπεξεργασίαν τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἀλλά ἴσως πρέπει νά ἐκπονηθῆ μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου καί νά τεθῆ ὑπ' ὄψιν αὐτῆς ταύτης τῆς Συνόδου τῆς Μεγάλης ἕν κείμενον ἐκκλησιολογικόν, ὅπου θά ἦτο δυνατόν νά εἴπωμεν, τί πιστεύομεν ἡμεῖς διά τήν Ἐκκλησίαν μας, τί πιστεύομεν διά τάς ἄλλας χριστιανικάς Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας καί ἐκεῖ νά καταδειχθῆ ἡ ἱστορική συνέχεια, ἡ ὁποία δέν τερματίζεται μέ τό σχίσμα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀφοῦ οὔτε ὁριστικόν ἦτο τότε, ἀλλ' ἔχει καί συνέχειαν. Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας συνεχίζεται, ἔχομεν Συνόδους μεγάλας καί πρό τοῦ σχίσματος ἐπί τοῦ Μ. Φωτίου, ἔπειτα μετά τό σχίσμα Ἀνατολῆς καί Δύσεως, ἔχομεν Μεγάλας Συνόδους, ἔχομεν μίαν περαιτέρω ἐξέλιξιν καί ζωτικήν, ζωοποιόν παρουσίαν τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καί κάπου αὐτό νά τονισθῆ. Ἡ προσωπική μου ἄποψις εἶναι ὅτι ἡ πρότασίς μας ὄντως δέν εἶναι δυνατόν νά ἐνταχθῆ εἰς αὐτό τό κείμενον, ὅπως ὀρθῶς παρετηρήσατε καί σεῖς, ὅτι δέν εἶναι ἐντός τοῦ θέματος τοῦ κειμένου μας, ἀλλά προτείνομεν, δέν γνωρίζω, ἐάν θά τό κάνουν καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, ἀλλά ἡ ἰδική μας Ἐκκλησία προτίθεται νά ἑτοιμάσῃ μέχρι τήν Σύνοδον ἕν εἶδος ἐκκλησιολογικῆς Ὁμολογίας πίστεως, ἡ ὁποία νά προηγηθῆ ὡς μία διακήρυξις πίστεως, διά νά μή εἶναι ἡ Μεγάλη Σύνοδος ἁπλῶς ἕν εἶδος θεολογικοῦ συνεδρίου. Οὕτως, ἄν ἔχῃ τό ἔρεισμα εἰς τήν ὁμολογίαν πίστεως καί εἰς τήν μαρτυρίαν πίστεως ἐδῶ καί τώρα, ὅπως λέγομεν, ὅλα τά ἄλλα θά πηγάζουν ἀπό αὐτό τό βασικόν κείμενον, τό ὁποῖον νά μή εἶναι ὁμολογιακόν, ἀλλά νά εἶναι ὁμολογία τῆς πίστεώς μας, καθ' ὅτι πιστεύομεν εἰς τήν ἁγίαν Τριάδα καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Δι' αὐτόν τόν λόγον

νομίζω, καίτοι δέν γνωρίζω τί θά εἴπῃ ὁ ἀρχηγός τῆς ταπεινῆς μας διμελοῦς ἀντιπροσωπίας, ὅτι δύναμαι νά εἴπω ὅτι ἡ ταπεινή μου ἄποψις εἶναι ὅτι τό κείμενον αὐτό δέν πρέπει νά ἐνταχθῇ ἐδῶ, ἀλλά νά ἀποτελέσῃ τμῆμα ἑνός θεολογικοῦ, ἐκκλησιολογικοῦ κειμένου, τό ὁποῖον προηγηθήσεται τοῦ κειμένου*: «Σχέσεις ἡμῶν πρός τόν ὑπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον»*. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Μπάτσκας. Τίθεται ἕν πολύ μεγάλον θέμα. Προσωπικῶς, ἀντιλαμβάνομαι καί συμπαθῶ πολύ τήν ἄποψιν αὐτήν, τήν ὁποίαν θέτετε. Βεβαίως εἶναι εὐχῆς ἔργον νά γίνῃ αὐτό. Τό πρόβλημα εἶναι πῶς θά γίνῃ, διότι θά ἀπαιτήσῃ καί αὐτό, δέν εἶναι εὔκολον, θά ἀπαιτήσῃ Διορθόδοξον συζήτησιν, ἡ ὁποία, δέν γνωρίζω πῶς δύναται νά γίνῃ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅπως ὡμολογήσατε καί σεῖς, αὐτό δέν εἶναι θέμα τῆς παρούσης Προσυνοδικῆς Διασκέψεως, ἀλλά ἐγώ θά εὐχόμην πολύ νά δυνηθῇ νά γίνῃ αὐτό παρά τό ὅτι ἀντιλαμβάνομαι ὅτι, τό νά συνταχθῇ ἕν *Lumen Gentium* τώρα ἀπό ὀρθοδόξου πλευρᾶς θά ἀπαιτήσῃ μεγάλην προσπάθειαν καί βεβαίως θά χρειασθῇ μία ἀπόφασις περί αὐτοῦ ἀπό τούς Προκαθημένους ἤ δέν γνωρίζω ποίους ἄλλους, διότι, ὅπως ἔχουν σήμερον τά πράγματα, δέν δύναται νά γίνῃ αὐτό τό πολύ σημαντικόν, κατά τήν γνώμην μου, ἐγχείρημα. Ἑπομένως, ἐφ' ὅσον καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ὁ ἴδιος βλέπει ὅτι δέν δύναται αὐτό νά ἐνταχθῇ ἐδῶ εἰς τό κείμενον αὐτό, δυνάμεθα νά τό θεωρήσωμεν ὡς ἕν desideratum, τό ὁποῖον δύναται νά ἀπευθυνθῇ πρός ἁρμοδίους. Δέν ξέρω ποῖοι εἶναι ἁρμόδιοι..., οἱ Προκαθήμενοι..., δέν γνωρίζω ποῖοι εἶναι, ἐάν ἠμπορῇ νά γίνῃ αὐτό πρό τῆς Συνόδου, ἐάν ἐκ τῶν πραγμάτων ἠμπορῇ νά γίνῃ, πρέπει νά ἀποφασισθῇ ἀπό ἄλλους καί ὄχι ἀπό ἡμᾶς. Ἅγιε Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἤθελον νά εἴπω ἐπ' αὐτοῦ ὅτι ἀντιλαμβάνομαι τήν δυσχέρειαν καί ἰδίως τήν κλεψύδραν τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ὡρισμένης συγκλήσεως τῆς Συνόδου. Ἡ ἄποψίς μας εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας εἶναι ὅτι, ἐάν δέν ὑπάρξῃ δυνατότης πανορθοδόξου θεωρήσεως τῆς προτάσεως ταύτης προσυνοδικῶς, νά ὑποβληθῇ ἡ πρότασις αὐτή κατ' εὐθεῖαν εἰς τήν Σύνοδον, νά συζητηθῇ ἐκεῖ καί νά διατυπωθῇ καταλλήλως. Δέν βλέπω ἄλλον τρόπον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό, Σεβασμιώτατε, εἶναι πολύ καλή πρότασις, ἡ ὁποία θά ἀποτελέσῃ πράγματι διά τήν Σύνοδον τήν ἰδίαν ἕν γεγονός, ὅτι ἀντιλαμβανόμεθα μίαν ἐκκλησιολογικήν ἔκθεσιν τῆς θεολογικῆς μας συνειδήσεως καί αὐτό τό πρᾶγμα ἄς ἀποφασίσῃ ἡ Σύνοδος πῶς θά ἀντιμετωπισθῇ. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἐάν σύν Θεῷ γίνῃ μία ἑπομένη Σύνοδος, θά πρέπει νά τό ἔχῃ αὐτό ὡς μέλημα πρωταρχικόν. Ἑπομένως, παρατρέχομεν αὐτήν τήν στιγμήν, μέ τήν ἄδειαν τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, παρατρέχομεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς καί ἀσχολούμεθα μέ τήν § **1**. Ἐπανερχόμεθα ἑπομένως εἰς τόν ἅγιον ἀδελφόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, Ἐπίσκοπον Γεώργιον, ἀπό τόν ὁποῖον ἐζητήσαμεν πρό τοῦ διαλείμματος νά μᾶς διευκρινήσῃ τούς λόγους, διά τούς ὁποίους κάνει αὐτήν τήν πρότασιν, διά νά ἴδωμεν ἐάν θά δυνηθῶμεν νά τήν ἀποδεχθῶμεν ἤ ὄχι. Παρακαλῶ.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, θέλω νά ζητήσω ἀπό ὅλους συγγνώμην, διότι βλέπω ὅτι ἡ μετάφρασις,

τήν ὁποίαν ἔχετε ὅλοι εἶναι ἐλλιπής. Θά ἔπρεπε νά εἶναι ὡς ἐξῆς, νά ἔχῃ ὡς ἐξῆς, δηλαδή ἡ § **1***: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς, πιστεύει ἀκραδάντως, ὅτι κατέχει κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν ἐντός τοῦ συγχρόνου κόσμου»*. Ἡμεῖς θέλομεν καί προτείνομεν ἀπό τό*: «ὅτι κατέχει...»* νά ἀλλάξωμεν*: «τήν κεντρικήν θέσιν»* εἰς τήν*: «**κυρίαν** θέσιν»* καί ἐξηγῶ διατί. Διότι ἡ *«κεντρική θέσις»* σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι μία ἐκ τῶν πολλῶν, ἐνῷ ἡ *«κυρία θέσις»* εἶναι πάντοτε ἡ πρώτη. Καί μετά *«εἰς τό ἔργον ἐπανενώσεως πάντων τῶν μή εὑρισκομένων ἐν τῇ ἑνότητι μετ' αὐτῆς»*. Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις καί ἐξηγῶ ἀπό ποῦ πηγάζει. *«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὖσα ἡ μία»*. Ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ «*μία*» πρέπει νά προωθῇ ὄχι τήν ἑνότητα, συμφώνως μέ τήν γνώμην τῆς Συνόδου μας, ἀλλά μᾶλλον τήν ἐπιστροφήν, τήν ἐπανένωσιν πάντων τῶν μή εὑρισκομένων ἐν τῇ ἑνότητι μετ' αὐτῆς, διότι βλέπω ὅτι ὑπάρχει μία ἀντίφασις εἰς αὐτήν τήν παράγραφον. Δέν γνωρίζω κατά πόσον γίνομαι κατανοητός. Ἁπλῶς ὅλον τό πρόβλημα ἔγκειται εἰς τήν λέξιν *«ἑνότης»*, δηλαδή εἰς τήν ἕνωσιν, *«ἐπανένωσιν»*. Ἐννοοῦμεν περισσότερον τήν ἐπιστροφήν πάντων τῶν μή εὑρισκομένων ἐν τῇ ἑνότητι μετ' αὐτῆς. Καί ἡ πρότασις αὐτή πηγάζει ἀπό τήν αὐτοσυνειδησίαν τῆς Ἐκκλησίας καί ἔχει μίαν ἐκκλησιολογικήν βάσιν, διότι ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ *«μία»* Ἐκκλησία, ἐπιθυμεῖ τήν ἕνωσιν, ἀλλά ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς ἐπιστροφῆς. Αὐτή ἦτο ὅλη ἡ διάθεσις τῆς προτάσεως αὐτῆς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Κατανοῶ τόν λόγον, διά τόν ὁποῖον ζητεῖτε τήν ἀλλαγήν, καί αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον ὡρισμένοι ἐξ ἡμῶν προβληματιζόμεθα ὡς πρός τήν ἀποδοχήν τῆς προτάσεώς σας. Ἐδῶ τώρα γυρίζομεν εἰς τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἡ ὁποία ἀποδεικνύεται σοφή καί ἀπαραίτητος, διότι ἀναφέρεσθε εἰς μίαν ἐκκλησιολογίαν, ἀφοῦ δέν ἔχει ἀκόμη διαμορφωθῆ ἐπισήμως ἀπό τήν Ἐκκλησίαν μας. Αὐτήν τήν *«ἐντός»* καί τήν *«ἐκτός»* καί *«τῶν ἐντός»* καί *«τῶν ἐκτός»*. Εἶναι μία θέσις, τήν ὁποίαν εἶχε πάντοτε ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔλεγεν ἀκριβῶς αὐτό πρίν ἀπό τήν Β' Βατικανήν Σύνοδον, ἤτοι ὅτι νά ἐπιστρέψητε ὅλοι εἰς ἡμᾶς. Ἡ Ὀρθόδοξος λοιπόν ἐκκλησιολογία εἰς τό θέμα αὐτό εἶναι πολύ ἀσαφής. Δέν ἔχομεν διευκρινήσει ἐντελῶς αὐτό τό θέμα. Καί αὐτό παραπέμπει ἀκριβῶς εἰς αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας. Ἀλλά ἐφ' ὅσον αὐτό δέν ἔχει διευκρινηθῆ νομίζω, ὅπως τό 1986 διετυπώθη, ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν αὐτή ἡ ἀσάφεια, ἡ ὁποία ὑπάρχει, καί συνεπῶς, ἴσως πρέπει νά παραμείνωμεν εἰς τήν ἀρχικήν διατύπωσιν. Ἀλλά ἐρωτῶ καί τούς ἄλλους, τί φρονοῦν περί αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας. Εἶχον ζητήσει προηγουμένως τόν λόγον ὁ κ. Φειδᾶς, ὁ ἅγιος Δημητριάδος καί ὁ ἅγιος Γκόρι Ἀνδρέας, ἀλλ' ἐάν ἐπρόκειτο νά ὁμιλήσουν περί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, αὐτήν τήν ἔχομεν ἤδη παρατρέξει. Ἐάν ὅμως θέλουν νά ὁμιλήσουν περί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, τότε δύνανται νά λάβουν τόν λόγον, ἀλλ' ἐζήτησεν καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας. Ἐξαρτᾶται διά τί θέλετε νά ὁμιλήσητε. Διά τήν πρότασιν τῆς Πολωνίας, ὄχι τῆς Σερβίας. Διά τήν πρότασιν τῆς Πολωνίας νά ὁμιλήσωμεν.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Τό κείμενον ὡς ἔχει, καλύπτει πλήρως ὅλας τάς ἐκκλησιολογικάς προοπτικάς, ὥστε νά μή εἶναι ἀναγκαῖαι

προσθῆκαι ἤ τροπολογίαι. Τό κείμενον τῆς § 1 εἶναι πλῆρες.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τό ἀρχικόν;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἡ συγκεκριμένη παράγραφος λέγει*: «1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία»*. Εἶναι περιγραφή τῶν ἰδιοτήτων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως λέγει τό Σύμβολον τῆς πίστεως, διά νά ὁρίσῃ τήν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν, αὐτή δέ ταυτίζεται μέ τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μόνον. Εἰς ὅλην τήν ἱστορίαν, τό ἐκκλησιολογικόν ζήτημα τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας κατά τήν δευτέραν χιλιετίαν εἶχεν ὡς ἄξονα τάς τέσσαρας αὐτάς ἰδιότητας τῆς Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, ὁλόκληρος ἡ ἐκκλησιολογία ὑπάρχει εἰς τήν § 1 ὑπό τήν φράσιν*: «Οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία»* καί ὅλα τά ἄλλα. Συνεπῶς, τά ἑπόμενα στοιχεῖα πού θά εἰσαχθοῦν, θά χαλάσουν αὐτήν τήν ἀπολυτότητα τῆς βάσεως, μέ τήν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ὁμολογεῖ τήν ταυτότητά της εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως καί προσδιώρισεν τήν ὅλην ἐκκλησιολογίαν εἰς ὅλας τά ἐποχάς τόσον εἰς Ἀνατολήν, ὅσον καί Δύσιν, μέ βάσιν τάς ἰδιότητας αὐτάς τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό ἤθελον νά εἴπω καί ἑπομένως εἶναι πολύ σημαντικόν νά μή ἀτονήσῃ μέ περιττάς προσθήκας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄρα εἶσθε κατά τῆς ἀποδοχῆς τῆς προτάσεως. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σᾶς εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Ἐπιτρέψατέ μοι νά εὐχαριστήσω τόν Σεβασμιώτατον Ἑλβετίας, ἐπειδή ὡμίλησε διά τάς παρατηρήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀποσταλῆ ἀπό τάς Ἐκκλησίας. Ζητοῦμεν λοιπόν συγγνώμην, ἐπειδή αἱ παρατηρήσεις μας, ἐξ ὀνόματος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου μας, ἔφθασαν ὀλίγον ἀργότερον εἰς τήν Γραμματείαν, ἀλλ' ἔχουν ἀποσταλῆ εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί εἰς τήν Γραμματείαν τοῦ Σαμπεζύ καί εἰς τάς ὑπολοίπους Ἐκκλησίας καί, ἐξ ὅσων γνωρίζω, ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι τάς ἔχουν λάβει. Ἡ ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου μας εἶναι πολύ σύντομος, ἀποτελεῖται μόλις ἀπό δύο σελίδας καί τά τρία πρῶτα σημεῖα αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς ἔχουν σχέσιν μέ τό θέμα, τό ὁποῖον ἐξετάζομεν αὐτήν τήν στιγμήν. Ἄν ἐπιθυμεῖτε ἔχομεν τό κείμενον αὐτό καί εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν, χθές τό ἐδώσαμεν εἰς τόν ἅγιον Ἑλβετίας, ἐνῷ σήμερον δυνάμεθα νά τό δώσωμεν καί εἰς σᾶς, Σεβασμιώτατε. Εἰς τά πρῶτα τρία σημεῖα, ὅπως προεῖπα, ἐκφράζεται ἡ ἄποψις σχετικῶς μέ αὐτό τό κείμενον*: «Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον»*. Νομίζω ὅτι πρέπει νά διατυπωθῇ καλύτερον τό σημεῖον, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Στηρίζομεν ἐπίσης τάς θέσεις καί τήν στάσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας. Καί εἰς τό τρίτον σημεῖον ὁ λόγος γίνεται διά τό περιεχόμενον τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον ἐξετάζομεν. Θεωροῦμεν, ὅτι ἡ σημερινή κατάστασις τῶν πραγμάτων διαφέρει ἀπό τήν κατάστασιν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε πρίν ἀπό τριάντα, σαράντα ἤ ἀκόμη καί δέκα χρόνια πρίν. Πολλαί Ὁμολογίαι καί πολλαί Ἐκκλησίαι χάνουν ὁλοέν καί περισσότερον τήν χριστιανικήν των εἰκόνα θά ἔλεγον, ὄχι ἐξ ἠθικῆς ἀπόψεως, ἀλλά ἐξ ἀπόψεως τῆς διδασκαλίας τους. Προσφάτως, εἷς ἀπό τούς ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας προέτεινε νά ἀφαιρέσωμεν τούς σταυρούς ἀπό τούς ναούς, διά νά μή ἐρεθίζωνται οἱ μουσουλμάνοι, διά νά δύνανται νά πηγαίνουν εἰς τάς

Ἐκκλησίας πρίν σαλπάρουν. Πιστεύω ὅτι πρέπει νά ἐκφράζωμεν τήν ἐκτίμησίν μας εἰς κάθε διάλογον, τόν ὁποῖον διεξάγει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μέ τάς λοιπάς Ἐκκλησίας καί ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἔχει τήν ἁρμοδιότητα νά δώσῃ αὐτόν τόν χαρακτηρισμόν καί μετά πρέπει νά ἀποφασίσωμεν, ἐάν ἀξίζῃ τόν κόπον νά συνεχίσωμεν αὐτόν τόν διάλογον ἤ πρέπει νά τόν τερματίσωμεν. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε. Θά σᾶς δώσωμεν τό κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἠλία τοῦ Β΄.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε, ἀλλά θά ἤθελον νά ὀργανώσωμεν τήν συζήτησιν καί νά ἐξετάζωμεν τάς προτάσεις μίαν-μίαν διά νά ἀποφασίζωμεν ἐπ' αὐτῶν. Καί μάλιστα ταχύτατα, διότι ἄλλως δέν θά τελειώσωμεν ποτέ, ἤτοι ὄχι γενικάς παρατηρήσεις. Αὐτήν τήν στιγμήν συζητοῦμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, θά ἤθελον λοιπόν, ὅσοι ὁμιλήσουν, νά ὁμιλήσουν ἐπ' αὐτοῦ. Ἐπ' αὐτῆς τῆς προτάσεως. Καί συντόμως, ἀλλά πολύ συντόμως, θά θέσω τό ἐρώτημα, ἐάν εἶναι ἀποδεκτή ἤ ὄχι ὁμοφώνως, διά νά προχωρήσωμεν εἰς ἄλλην πρότασιν, ὁπότε δύνασθε ἐπί τῆς ἰδίας παραγράφου νά ἐκφέρετε τήν γνώμην σας καί νά εἴπετε τάς προτάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν σας. Ἀλλά κάθε πρότασις θά τύχῃ χωριστῆς ἀντιμετωπίσεως. Κατενοήσατε; Νά μή διασταυρούμεθα. Ἡ πρότασις λοιπόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας μᾶς εὑρίσκει συμφώνους ἤ ὄχι; Ποῖος θέλει νά ὁμιλήσῃ ἐπ' αὐτῆς; Ὁ ἅγιος Γαλλίας, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, καί ἐν συνεχείᾳ ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Κατανοῶ πλήρως καί σέβομαι τήν τοποθέτησιν καί τήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, ἀπό τήν ἄλλην ὅμως πλευράν βλέπω ὅτι, ἐάν ἀκολουθήσωμεν αὐτήν τήν γραμμήν, ἀλλάσσει πλέον ἡ ὅλη μας τοποθέτησις ὡς πρός τήν ἀναζήτησιν τῆς ἑνότητος εἰς τόν χριστιανικόν κόσμον. Ἐάν θέλωμεν νά τό πράξωμεν αὐτό καί νά ἀκολουθήσωμεν μίαν τοιαύτην γραμμήν, ἡ ὁποία δέν εἶναι μόνον γραμμή τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, ἀλλά καί ἄλλων, τό κείμενον αὐτό θά πάῃ χαμένον καί θά πάῃ χαμένη ὅλη αὐτή ἡ προσπάθεια, ἡ ὁποία ἔχει γίνει ὅλα αὐτά τά χρόνια εἰς τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν. Ὁπότε θεωρῶ ὅτι θά πρέπει νά καταστῇ σαφές, διότι δέν εἶναι μόνον ἁπλῆ πρότασις, εἶναι οὐσιαστική καί θά πρέπει νά τό διευκρινήσωμεν τώρα, ἅγιε Πρόεδρε, πρίν προχωρήσωμεν εἰς τά ἑπόμενα ἄρθρα. Ἀλλάσσει τελείως τήν δομήν καί τήν κατεύθυνσιν, τήν ὁποίαν πρέπει νά ἀκολουθήσῃ ἡ Ἐκκλησία ὡς πρός τήν σχέσιν της μέ τόν χριστιανικόν κόσμον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Γαλλίας. Ἑπομένως δέν δέχεσθε τήν πρότασιν αὐτήν. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον, ἐξ ὀνόματος τῆς ἀντιπροσωπίας μας, νά ὑποστηρίξω τήν πρότασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, καθώς πιστεύω ὅτι ἡ πρότασις αὐτή μέ μεγάλην ἀκρίβειαν καί πολύ λακωνικῶς ἐκφράζει τήν αὐτοσυνειδησίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τῆς ἐπέτρεψε νά ἐνταχθῇ εἰς τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν, εἰς τό Π.Σ.Ε. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τήν Κίνησιν αὐτήν μέ τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ μή εὑρισκόμενοι εἰς κοινωνίαν μετ' αὐτῆς θά ἐπανενωθοῦν μαζί

της. Αὐτό ἀνεφέρθη τό 1961, ὅταν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔγινε μέλος τοῦ Π.Σ.Ε. Αὐτό ἀνεφέρθη καί εἰς τήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἰς τήν Θεσσαλονίκην τό 1998 καί ποτέ δέν ἐκρύψαμεν ἀπό τούς ἑτεροδόξους ἀδελφούς μας, ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ τό βασικόν κίνητρον τῆς συμμετοχῆς μας εἰς τούς Διαχριστιανικούς Διαλόγους. Διά τοῦτο δέν θά ἔβλεπον καμμίαν ἀντένδειξιν κατά τῆς μή ἀποδοχῆς τῆς διατυπώσεως, ἡ ὁποία ἔχει προταθῆ ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας. Θά ἤθελον νά ὑποστηρίξω ἐπίσης τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ὅτι χρειάζεται κάποιον προοίμιον διά τό κείμενον αὐτό καί ἴσως θά ἠδυνάμεθα νά παρακαλέσωμεν τούς Σέρβους ἀδελφούς νά διατυπώσουν ἕν τοιοῦτον προοίμιον, ὥστε νά δυνηθῶμεν νά συζητήσωμεν τό κείμενόν τους. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἶναι σαφής ἡ τοποθέτησίς σας. Τώρα φέρετε καί νέον πρόβλημα. Ἕν κείμενον προοίμιον κ.λπ., τό ὁποῖον νομίζω ὅτι δέν δύναται νά συζητηθῇ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας τό ἀνεγνώρισεν, ἀλλά καί ἐγώ προσωπικῶς ὡς Πρόεδρος δέν θά ἠμποροῦσα αὐτό νά τό διανοηθῶ εἰς τά πλαίσια αὐτῆς τῆς Συνάξεως. Δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν Συντακτικήν ἐπιτροπήν διά νέον κείμενον, τό ὁποῖον νά μή περάσῃ ἀπό κάποιαν ἄλλην προσυνοδικήν διεργασίαν. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί κατόπιν ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Εὐχαριστοῦμεν πρῶτον τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ διά τήν πρότασίν του νά διατυπώσωμεν τήν Σερβικήν πρότασιν, ἀλλ' αὐτό δέν εἶναι, νομίζω, ἐφικτόν κατά τήν παροῦσαν στιγμήν διά δύο λόγους. *Πρῶτον*, διότι ἕν τόσον σοβαρόν κείμενον θέλει χρόνον ἱκανόν, καί *δεύτερον*, δέν εἶναι δίκαιον νά ἀποτελέσῃ αὐτό μίαν σύντομον εἰσαγωγήν εἰς τό κείμενον περί τῆς σχέσεως μετά τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἡμεῖς τό θεωροῦμεν ὡς ἕν ἀνεξάρτητον προηγούμενον κείμενον ἐκκλησιολογικῆς ταυτότητος. Μαρτυροῦμεν περί τοῦ διατί ἡμεῖς εἴμεθα ἡ «*μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία*», ἐξ αὐτῆς δέ τῆς ὁμολογίας προκύπτει ἡ στάσις ἔναντι τῶν ἄλλων εἰς Χριστόν πιστευόντων. Συνεπῶς, πρέπει νά εἶναι κείμενον ὄχι μικρότερον αὐτοῦ καί νά προηγῆται ὡς διάγγελμα τῆς Συνόδου πρός τόν κόσμον. Οὕτω πως ἡμεῖς ἐννοοῦμεν αὐτό*: Πρῶτον*, ὡς πρός τήν πρότασιν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, νομίζω ὅτι πρέπει νά ἔχωμεν ὅλοι κατανόησιν διά τήν πρότασιν αὐτήν. Ἀπό τήν μίαν πλευράν ὀπωσδήποτε ἔχομεν μίαν προϊστορίαν μαρτυρίας, ἄλλοτε πολύ θετικῆς, ἄλλοτε ὀλίγον τι ἐλλειμματικῆς, ἀλλά μιᾶς μαρτυρίας ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί ἐν ἄλλοις Ὀργανισμοῖς τῆς λεγομένης Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Ἀλλά αὐτό δέν ἐξαντλεῖ τό ὅλον φάσμα τῶν σχέσεών μας πρός τόν μή ὀρθόδοξον κόσμον. Ἔχομεν μίαν σαφῆ ἀπομάκρυνσιν τῶν συνομιλούντων μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ κινήσει καί ἀπό τήν ἰδίαν ἐκείνων πίστιν καί τάξιν, πολλῷ μᾶλλον ἀπό τήν Ὀρθόδοξον. *Δεύτερον*, εἰς τό πρόσωπον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν φαινόμενα, τά ὁποῖα θά ἔλεγον σημαίνουν ἀπ' εὐθείας ἄρνησιν τοῦ πνεύματος τῆς ἰδίας αὐτῶν Β' Βατικανῆς Συνόδου καί μίαν ἐπιστροφήν εἰς σφοδράν ἀντορθόδοξον πολεμικήν, ἀλλ' ἔν τισιν περιοχαῖς καί βιαίαν, μέχρι καί ληστρικήν ἐπίθεσιν. Αὐτό παρατηρεῖται εἰς τήν Οὐκρανίαν. Οἱ ἀδελφοί τῆς Πολωνίας γνωρίζουν πολύ καλῶς τί σημαίνει ἔμπρακτος σχέσις Ρωμαιοκαθολικῶν καί Ὀρθοδόξων ἀνά τούς αἰῶνας, ἡμεῖς ἐπί-

σης βλέπομεν τώρα, ἀφ' ὅτου ἀπεσπάσθη ἡ Κροατία, ὅταν ἔγινεν ἀνεξάρτητον κρατίδιον μετά τήν διάλυσιν τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὅτι σχεδόν ὅλοι οἱ ρωμαιοκαθολικοί ἐπίσκοποι ἐκεῖ ὄχι ἁπλῶς δέν θέλουν οὐσιαστικόν διάλογον, ἀλλά ἀνανεώνουν μίαν ρητορικήν ἀπό τήν ἐποχήν τῆς γερμανικῆς κατοχῆς τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, καί ἄν θά ἠδύναντο μερικοί, θά ὠργάνωναν καί νέους ἐξοντωτικούς διωγμούς ἐναντίον τῶν Ὀρθοδόξων. Τήν αὐτήν ἐμπειρίαν ἔχουν καί οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί τῆς ἐγγύς καί μέσης Ἀνατολῆς μέ τήν Οὐνίαν, μέ διαφόρους ἐπιθετικούς κύκλους ρωμαιοκαθολικῶν κ.λπ.

Δέν λέγω ὅτι εἶναι ὅλοι αὐτοῦ τοῦ φυράματος. Ὅλοι ἐξ ἡμῶν γνωρίζομεν καί πολύ φωτεινά παραδείγματα ἐπισκόπων καί θεολόγων ρωμαιοκαθολικῶν, οἱ ὁποῖοι καταδικάζουν οἱ ἴδιοι αὐτήν τήν τακτικήν, ἀλλ' αὐτή ὑπάρχει εἴτε τῇ ἀνοχῇ τῆς Ρώμης, εἴτε καί ἐρήμην αὐτῆς. Ἑπομένως, δέν εἶναι ἀρκετόν νά ἱκανοποιήσωμεν μόνον τό οἰκουμενικόν περιβάλλον, ἀλλά πρωτίστως καί τά ἰδικά μας ποίμνια, τά ὁποῖα ἔχουν μίαν αἴσθησιν πικρίας καί ἀπογοητεύσεως, λόγῳ τῆς συμπεριφορᾶς ὡρισμένων Ρωμαιοκαθολικῶν καί δή ἰσχυρῶν. Κατά συνέπειαν, ἡ πρότασίς μου εἶναι – διά νά μή μακρηγορῶ – νά ἐνταχθῇ εἰς τήν ἤδη ὑπάρχουσαν διατύπωσιν τοῦ κειμένου καί ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, ἀλλά κάπως μετριασμένη, δηλαδή αὐτή ἡ παλαιά ὁρολογία, τήν ὁποίαν οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ἐχρησιμοποίησαν ἀκόμη καί εἰς τό περί Ἐκκλησίας σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου καί ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν πρός τά ἄλλα των κείμενα, τό *περί Οἰκουμενισμοῦ* καί πρός ὅλα τά ἄλλα, ὅπου λέγουν περί ἐπιστροφῆς τῶν μή ρωμαιοκαθολικῶν, ἀλλά μετά τό ἀμφισβητοῦν οἱ ἴδιοι εἰς τά ἄλλα κείμενα τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ἡμεῖς νά μή ἔχωμεν αὐτό τό πρόβλημα, ἀφοῦ δυνάμεθα νά ἐκφράσωμεν τήν ἀλήθειαν αὐτήν μέ ἄλλους λόγους, οἱ ὁποῖοι θά εἶναι μέν εἰρηνικοί καί ὄχι πολεμικοί, ἀλλά θά ἐκφράζουν σαφῶς τήν ἐκκλησιολογικήν μας θέσιν. Προτείνω λοιπόν νά εἴπωμεν*: «κατέχει κεντρικήν/κυρίαν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως...»*. Ἄν θέλετε «*κυρίαν*», ἐντάξει!*... «... κυρίαν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν γενικῶς καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς μετ' αὐτῆς κοινωνίας τῶν ἄχρι τοῦδε μή κοινωνουσῶν μετ' αὐτῆς Ἐκκλησιῶν ἤ ὁμολογιῶν»*. Ὁπότε καλύπτεται τό θέμα, ἔχομεν τήν γενικήν μαρτυρίαν, ἀλλά ὁμιλοῦμεν περί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος μετά τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν μέχρι τοῦδε μή κοινωνούντων μετ' αὐτῆς. Δέν τούς ὀνομάζομεν αἱρετικούς ἤ σχισματικούς, ἀλλ' εἶναι εὐνόητον, δι' ὅσους θέλουν νά ἐννοήσουν τί ἐννοοῦμεν. Τό ἐκφράζομεν εὐγενῶς καί ἐκφράζομεν ταυτοχρόνως τήν αὐτοσυνειδησίαν μας. Δηλαδή, ὄχι δυοῖν θάττερον, ἀλλά τά συναμφότερα. Αὐτή εἶναι ἡ πρότασίς μου μέ μίαν ἀνάλογον διατύπωσιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Μπάτσκας. Ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἐπαναλαμβάνω, ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καί ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἡ πρότασις τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας δεικνύει τήν μαρτυρίαν ὅτι ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι εἴμεθα ἀσυνεπεῖς εἰς τάς ἀρχάς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς καί τῆς θεολογικῆς ἤ καί τῆς ἐκκλησιολογικῆς μαρτυρίας, τήν

ὁποίαν εἴδαμεν εἰς τούς διαφόρους διμερεῖς καί πολυμερεῖς Διαλόγους καί κυρίως ἐντός τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὕτως, ὁμιλοῦντες ἐντός τοῦ Π.Σ.Ε., ἐκαλούσαμεν τούς Προτεστάντας νά ἑνωθοῦν ὄχι μαζί μας, ἀλλά νά ἑνωθοῦν μετά τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῶν ὀκτώ πρώτων αἰώνων, μετά τῆς ὁποίας ταυτίζεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει αὐτήν τήν συνείδησιν. Ἐπί πλέον, ἐάν ἀποδεχθῶμεν τήν πρότασιν τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, νομίζω ὅτι ὀλίγον τι ρωμαιοκαθολικίζομεν οὕτω πως, παρουσιαζόμεθα πλέον, ὅτι ἔχομεν καί ἡμεῖς τό αὐτό καθολικόν πνεῦμα νά συνενώσωμεν αὐτούς κάτω ἀπό τάς πτέρυγάς μας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἦτο πάντοτε ἀνοικτή καί ἐκάλει τούς χριστιανούς νά ἑνωθοῦν μετά τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε, αὐτή ἦτο καί ἡ διακήρυξις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό Τορόντο, ὅπου ἐδόθη προτεραιότης εἰς τήν ἀρχαίαν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν τῶν ὀκτώ πρώτων αἰώνων. Εἰς αὐτήν τήν γενικήν πρόσκλησιν καλοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι νά ἐπανέλθουν ὅλοι καί νά ἑνωθῶμεν. Ἀνεξαρτήτως τώρα, ἡμεῖς βεβαίως ταυτίζομεν ἑαυτούς μέ τήν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν καί ἀποτελοῦμεν τήν ὀντολογικήν συνέχειαν αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἄς καλέσωμεν λοιπόν τάς ἀδελφάς Ἐκκλησίας καί ὅλον τόν χριστιανικόν κόσμον νά ἀποδεχθῇ ἤ νά ἑνωθῇ μετά τῆς Ἐκκλησίας τῶν ὀκτώ πρώτων αἰώνων καί τότε θά ἔχωμεν ἱκανοποιήσει ὄχι τόν ἐγωισμόν μας ὡς Ὀρθόδοξοι, ἀλλά μόνον τήν εὐχήν καί τήν προσταγήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγοντος*:* «*ἵνα πάντες ἕν ὦσιν*». Μόνον κατ' αὐτόν τόν τρόπον νομίζω ὅτι θά δώσωμεν τήν καλήν μαρτυρίαν εἰς τόν σύγχρονον κόσμον καί ὄχι περιορίζοντες τά πλαίσια. Πρέπει νά ἀνεχθῶμεν καί νά δώσωμεν μίαν γενικωτέραν μαρτυρίαν. Τελειώνω ἐδῶ, θέτων μίαν ἐρώτησιν εἰς τόν ἅγιον Μπάτσκας. Εἰς τό κείμενόν του λέγει*: «Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν»*, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας *«ἔχει ἕτοιμον σχέδιον ἐπί τοῦ θέματος περί τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καί εἶναι ἑτοίμη νά τό ἀποστείλῃ διά τήν Ε' Προσυνοδικήν Διάσκεψιν, πρός μελέτην καί προετοιμασίαν διά τήν τελικήν μορφήν...»*. Ἔπρεπε νά τό εἴχατε στείλει. Θά τό ἐπεξειργάζετο ἡ Ἐπιτροπή ἀναλόγως καί ὅ,τι ἦτο πρός ἐνσωμάτωσιν, θά τό εἶχεν ἐνσωματώσει εἰς τό κείμενον. Τώρα παρουσιάζεται αὐτή ἡ πρότασις, ἐνῷ δέν ἔρχεται ποτέ κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό τό θέμα ἔληξε, ἅγιε Περιστερίου. Ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας συζητοῦμεν τώρα. Καί νομίζω αὐτά, τά ὁποῖα εἴπατε ἦσαν πολύ σημαντικά καί περιέγραψαν ἀκριβῶς δύο ἀντιλήψεις καί δύο προσεγγίσεις. Ἡ μία εἶναι νά ἔλθουν οἱ μή Ὀρθόδοξοι πρός τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς σήμερον καί ἡ ἄλλη εἶναι νά ἔλθουν οἱ μή Ὀρθόδοξοι πρός τήν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἡ σύγχρονος Ἐκκλησία, ἡ Ὀρθόδοξος, εἶναι συνέχεια. Ἔχομεν λοιπόν δύο διαφορετικάς προσεγγίσεις. Καίτοι εἰς τήν οὐσίαν καταλήγομεν εἰς τό ἴδιον, ἔχουν τεραστίαν σημασίαν ἐξ ἐπόψεως ἀπηχήσεως, διότι, ὅταν ὁ ἄλλος ἔλθῃ καί τοῦ εἴπεις*:* «Ἔλα νά γίνῃς σήμερον ὅπως εἶμαι ἐγώ», εἶναι αὐτό πού εἶπεν ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἐγωιστικόν. Ἄν τοῦ εἴπῃς*:* «Ἔλα νά γίνῃς ὅπως ἦταν ἡ Ἐκκλησία τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν πρώτων αἰώνων, δέν μέ πειράζει, μή γίνεσαι ὅπως εἶμαι ἐγώ. Γίνε ὅπως ἦταν τότε». Εἶναι διαφορετική αὐτή ἡ προσέγγισις, ἀκόμη καί ψυχολογικῶς. Ἑπομένως, ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγί-

ου Περιστερίου ἦτο πολύ σημαντική. Νά τήν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν. Ἐξ ὅσων ἐνενόησα, ὁ ἅγιος Περιστερίου δέν ἀποδέχεται τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας. Ὁ κ. Γκαντούρ, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Φειδᾶν. Ἐπί τῆς προτάσεως ταύτης.

***Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ**:* Ναί! Βεβαίως. Τό πρῶτον σχόλιον εἶναι γενικόν ἐπί ὅλης τῆς συζητήσεως διά τό κείμενον καί πιστεύω ὅτι θά πρέπει νά μή λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν μας τήν παροῦσαν πραγματικότητα, διά νά συνθέσωμεν τό κείμενον αὐτό, ἀλλά θά πρέπει νά ἀντανακλᾷ τήν ἰδικήν μας θεολογίαν καί ὀρθόδοξον χριστιανικήν συνείδησιν. Ἐάν ὅμως ἀρχίσωμεν νά ἐπαναλαμβάνωμεν, ποῖα εἶναι τά προβλήματα καί ἐδῶ καί ἐκεῖ καί ἀλλοῦ, τό κείμενον γίνεται ἕν κείμενον ὄχι θεολογικόν, ἀλλ' ἀπόκρισις, ἀντίδρασις εἰς τά προβλήματα, τά ὁποῖα λέγομεν. Αὐτό νομίζω εἶναι ἕν γενικόν σχόλιον. Τό δεύτερον σχόλιον ἀφορᾷ εἰς τήν § 1 καί ἔχω μίαν πολύ συγκεκριμένην πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας. Θά διαβάσω τήν § 1, ὅπως τήν προτείνῃ τό Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Μή συνεχίζετε, διότι καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι ἔχουν προτάσεις ἐπί τῆς § 1. Αὐτήν τήν στιγμήν συζητοῦμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας. Θέλω νά τοποθετηθῆτε ἐπ' αὐτῆς. Νά μᾶς εἴπητε, ἐάν σᾶς εὑρίσκῃ συμφώνους ἤ ὄχι. Αὐτό μέ ἐνδιαφέρει αὐτήν τήν στιγμήν καί ὅταν σεῖς προτείνετε κάτι, θά τό συζητήσωμεν νά ἴδωμεν, ἐάν εἶναι ἀποδεκτόν. Εἰδάλλως, δέν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν.

***Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ**:* Δέν συμφωνῶ μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καί θά ἤθελον νά κάνω ἄλλην πρότασιν, ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά συζητηθῇ ταυτοχρόνως.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Δέν δύναται νά συζητηθῇ ταυτοχρόνως, διότι καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι ἔχουν προτάσεις παρομοίας καί θά ἤθελον μία-μία πρότασις νά καταλήγῃ, ἐάν γίνηται δεκτή ἤ ὄχι, διότι διαφορετικῶς δέν θά καταλήξωμέν ποτε εἰς συμφωνίαν. Λοιπόν, ἀπό ὅ,τι βλέπω, ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας συναντᾷ ἀντιδράσεις ἀπό ὡρισμένας ἀντιπροσωπίας. Θά ἤθελον νά ἀκούσω καί τόν ἑπόμενον ὁμιλητήν, τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν, καί ἐν συνεχείᾳ νά ἴδωμεν, ἐάν θά τήν δεχθῶμεν ἤ θά καταλήξωμεν εἰς μίαν ἄλλην πρότασιν. Ὁ κ. Φειδᾶς.

***Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς**:* Συγγνώμην, ἅγιε Πρόεδρε, καί εὐχαριστῶ πού μοῦ δίδετε τόν λόγον. Συντόμως, νομίζω ἡ παράγραφος 1 προσδιορίζει, τό ποία εἶναι ἡ συνείδησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ποία εἶναι ἡ ἀποστολή της, ἀδιαφόρως πρός ποίους, ἀφοῦ αὐτό θά περιγραφῇ ἀργότερον. Ἑπομένως, ὅ,τι προσθέσωμεν διά διάλογον ἤ ἕνωσιν εἰς αὐτήν τήν παράγραφον, ἀλλοιώνει τήν ταυτότητα τοῦ κειμένου, διότι τό κείμενον θέλει νά εἴπῃ, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, διό καί, λόγῳ αὐτῆς μας τῆς ἰδιότητος, δέν δυνάμεθα νά ἀδιαφορῶμεν διά τήν ἑνότητα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Τίποτε ἄλλο ἐδῶ δέν δύναται νά εὕρῃ θέσιν. Ἔχει ἑπομένας παραγράφους, ὅπου θά ἔλθῃ τό θέμα. Τό δεύτερον σκέλος, ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Περιστερίου εἶναι ὀρθή, διότι αὐτή εἶναι ἡ διαχρονική συνείδησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετά τό σχίσμα τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος (1054) ὅλη ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπί χίλια χρόνια τήν πρόσκλησιν αὐτήν ἀπευθύνει πρός τόν χριστιανικόν κόσμον τῆς Δύσεως καί λέγει*:* «Ἐλᾶτε νά συναντηθῶμεν εἰς τήν κοινήν παράδοσιν τῆς

πρώτης χιλιετίας. Ἐλᾶτε ἐκεῖ πού ἦσθε κάποτε διά νά εἶσθε μαζί μέ ἡμᾶς σήμερον». Εἶναι ἡ διαχρονική πρόσκλησις, τήν ὁποίαν ἀπευθύνομεν ὡς Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε καί εἶναι εὔκολος, αὐθεντική, συνεπής καί ὡραία πρόσκλησις, ἡ πρόσκλησις διά τόν Διάλογον. Ἐάν ἔλθῃ ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία εἰς τήν κατάστασιν, εἰς τήν ὁποίαν ἦτο κατά τήν πρώτην χιλιετίαν, θά ἔχῃ φθάσει ἐκεῖ ὅπου τούς καλοῦμεν. Αὐτή εἶναι ἡ ἀπόφασις τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων τῆς Ρόδου (1961, 1963, 1964). Αὐτά ἔλεγον ὅλοι οἱ μεγάλοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι, ὅταν ἔκαναν διάλογον μέ τούς Λατίνους μετά τό σχίσμα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος*: «Ἐλᾶτε ἐκεῖ, ὅπου εὑρίσκεσθε εἰς τήν πρώτην χιλιετίαν καί ἐκεῖ θά μᾶς εὕρητε καί ἡμᾶς»*. Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια καί εἶναι πολύ ὡραῖον κριτήριον, διά νά εἴμεθα καί ἡμεῖς ἀνοικτοί εἰς τόν διάλογον καί διά νά εὕρουν ἐκεῖνοι τόν τρόπον τῆς συνέχειάς των, διότι κάθε δεκαετίαν ἀλλάζουν καί αὐτοί τήν θεολογίαν των.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν εἰς τό δεύτερον μέρος τῆς § 2, ἡ ὁποία λέγει ἀκριβῶς αὐτό πού θέλει νά εἴπῃ ὁ ἀδελφός Γεώργιος νά τό βάλῃ εἰς τήν πρώτην. Λέγει σαφῶς ὅτι*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τήν ἀποστολήν καί ὑποχρέωσιν, ἵνα μεταδώσῃ πᾶσαν τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καί τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει ἀλήθειαν, ἥτις καί προσδίδει τῇ Ἐκκλησίᾳ τόν καθολικόν αὐτῆς χαρακτῆρα»*. Νομίζω ὅτι καλύπτεται αὐτή ἡ ἀνάγκη καί δέν χρειάζεται. Καί τά παρακάτω ὅλα, ὅπως εἶπε ὁ κ. Φειδᾶς, διευκρινίζουν αὐτό τό θέμα. Ἐάν τό βάλωμεν εἰς τήν πρώτην παράγραφον, τήν φορτώνομεν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου, καί θά διαπιστώσω μετά, ἄν ὑπάρχῃ ὁμοφωνία ἤ ὄχι. Ὁρίστε.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Συγγνώμην πού παρεμβαίνω, ἅγιε Πρόεδρε. Θά ἠδύνατο, κατά τό πνεῦμα τοῦ ἁγίου Μπάτσκας, νά διαμορφωθῇ κάπως, κατά τήν παρατήρησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας τό σημεῖον αὐτό*: «κατέχει κεντρικήν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς κοινωνίας τῶν χριστιανῶν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό εἶναι μία ἰδική σας πρότασις. Δέν γνωρίζω ἄν τήν δέχεται ἡ Πολωνία.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Τό λέγω μέ τήν ἔννοιαν, ἐάν δύναται νά συζητηθῇ συναφῶς. Μέ αὐτήν τήν ἔννοιαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Συναφῆ ὅλα εἶναι μέ αὐτά, διότι ὅλοι ἔχουν ἐπ' αὐτοῦ παρατηρήσεις, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά ἀκολουθήσωμεν αὐτήν τήν μέθοδον, διότι θά γίνῃ χάος. Θά ζητήσωμεν διά κάθε πρότασιν ἕν «*Ναί*» ἤ ἕν «*Ὄχι*», διά νά τελειώνωμεν. Δέν γίνεται ἄλλως. Λοιπόν, ἀποδέχεσθε ἤ δέν ἀποδέχεσθε κ. Γιάγκου τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας ὡς ἔχει.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ὄχι, ἅγιε Πρόεδρε, δηλώνει μίαν θά τό ἔλεγον σύγχυσιν. Μέ πειράζει ἡ ἐπανάληψις τῆς νοοτροπίας, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία διά τήν ἐπιστροφήν ὅλων τῶν χριστιανῶν εἰς ἕν σῶμα. Ἡμεῖς ἔχομεν αὐτό, τό ὁποῖον ἔχει ὡς ἰσχυράν βεβαίωσιν ἡ Ἐκκλησία, ἤτοι ὅτι συνεχίζομεν τήν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν. Ἑπομένως, δυνάμεθα νά ἔχωμεν καί ἄνεσιν νά διατυπώσωμεν αὐτά τά θέματα κατ' αὐτό τό πνεῦμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Διαπιστώνω ὅτι ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις εἰς τήν πρότα-

σιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή καί ἡ συζήτησις ἐτελείωσεν ἐπ' αὐτῆς. Ἀφιερώσαμεν πολλήν ὥραν, διότι ἄν δι' ἑκάστην πρότασιν Ἐκκλησίας ἀφιερώνωμεν τόσην ὥραν, ἐγώ νομίζω, ὅτι δέν θά ἐπαρκέσῃ ὄχι αὐτός ὁ χρόνος, οὔτε ὁ αἰών. Λοιπόν, μέ αὐτήν τήν μέθοδον θά προχωρήσωμεν. Θά δίδωμεν καί εὐκαιρίαν νά συζητηθοῦν αἱ προτάσεις, ἀλλ' ὄχι αἰωνίως. Ἐπί τῆς ἀνωτέρω προτάσεως καί ἐπί τῆς § 1 ὑπάρχουν προφανῶς καί ἄλλαι προτάσεις. Θά ἠθέλαμεν νά τάς ἀκούσωμεν. Νομίζω, ἀπ' ὅ,τι ἔχω ἐνώπιόν μου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας δέν προτείνει κάτι ἐκεῖ. Ἐγώ θά ἤθελον νά ἐπανέλθω πρός στιγμήν, ἐάν συμφωνῆτε ὅλοι, εἰς αὐτό, τό ὁποῖον ζητεῖ ὁ ἅγιος ἀδελφός Γεώργιος, νά ἀντικατασταθῇ *«κεντρική»* μέ τήν λέξιν ***«κυρία»***, νομίζω εἶναι μία καλή πρότασις καί δέν βλάπτει τό κείμενον. Αὐτό τό σημεῖον, ἐάν συμφωνῆτε ὅλοι, δυνάμεθα νά τό ἀποδεχθῶμεν. Τά ἄλλα βλέπω δέν εἶναι ἀποδεκτά ἀπό πολλούς. Συμφωνεῖτε λοιπόν νά βάλωμεν τό*:* «*κυρία*» ἀντί*:* «*κεντρική*»; Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Σεβασμιώτατε, ἄν μπορῶ νά βοηθήσω εἰς αὐτήν τήν πρότασιν τῆς Πολωνίας μέ τόν ἑξῆς τρόπον. Ἐκεῖ ὅπου λέγομεν § 1 *«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς, μαρτυρεῖ ὅτι ἐκτός αὐτῆς, ὡς τοῦ σώματος τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, οὐκ ἔστιν ἡ σωτηρία καί ὅτι αὐτή κατέχει κυρίαν θέσιν...»* καί τό ἑπόμενον κείμενον, ὅπως θά τό διαμορφώσωμεν. Οὕτω, θά φανῇ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, τό ὁποῖον εἶναι τό περιεχόμενον τῆς πίστεως καί τῆς αὐτοσυνειδησίας καί ταυτοχρόνως ἡ θέσις ὡς πρός τούς ἐκτός τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας χριστιανούς. Συνεπῶς, ἐπαναλαμβάνω*: «αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς μαρτυρεῖ ὅτι ἐκτός αὐτῆς ὡς τοῦ σώματος τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ οὐκ ἔστιν ἡ σωτηρία καί ὅτι αὐτή κατέχει κυρίαν θέσιν...»* διά νά ἴδωμεν αὐτό, ὁ ἅγιος Μπάτσκας τό ἔχει διατυπώσει ὡραῖα*... « ...κυρίαν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν γενικῶς καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς μετ' αὐτῆς κοινωνίας τῶν ἄχρι τοῦδε μή κοινωνουσῶν μετ' αὐτῆς Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν»*. Ἴσως αὐτό θά ἠδύνατο συντόμως νά ἐκφρασθῇ μέ ἐκεῖνα, τά ὁποῖα εἶπεν ὁ κ. Γιάγκου, ἤτοι τό ἴδιον πρᾶγμα, ἀλλά μέ περισσοτέραν συντομίαν. Νομίζω αὐτή ἡ προσθήκη εἶναι πολύ οὐσιαστική καί τό ὑπόλοιπον τό διατυπώνομεν, ὅπως εἶναι τό καλύτερον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ πρότασις λοιπόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας εἶναι αὐτή, ἡ ὁποία πρέπει νά τύχῃ ἀποδοχῆς. Αὐτήν τήν στιγμήν κλείνομεν τό θέμα τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας. Τροποποιήσεις ἐπί τῶν τροποποιήσεων δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν. Κάθε πρότασις θά κρίνεται ὡς ἔχει. Κάθε τροποποίησις τῆς προτάσεως ἀποτελεῖ νέαν πρότασιν καί θά κρίνεται ὡς νέα πρότασις, διότι δέν δυνάμεθα ἄλλως νά προχωρήσωμεν. Ἐάν ἀποδέχεσθε τήν ἀντικατάστασιν τῆς λέξεως *«κεντρικήν»* μέ ***«κυρίαν»***, ἄν τήν ἀποδέχεσθε ὅλοι, ἀλλά οὕτως ἤ ἄλλως ἄν τήν ἀποδέχεσθε ἤ ὄχι, ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας δέν εἶναι ἀποδεκτή ἀπό ὅλους. Πρέπει λοιπόν νά τεθοῦν νέαι προτάσεις ἐπί τῆς παραγράφου αὐτῆς. Ποῖαι εἶναι αἱ νέαι προτάσεις. Μίαν ἔκανε τώρα ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας. Ἄν τήν πάρωμεν αὐτήν ἤ ἄν ἔχωμεν ἄλλας προτάσεις, εἶχε καί ὁ κ. Γκαντούρ πρότασιν, ἀλλά μίαν-μίαν. Δέν δυνάμεθα καί ὁμολογῶ ὅτι δέν θά τελειώσωμεν

ποτέ. Λοιπόν ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν διετύπωσεν ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου εἶναι ἀποδεκτή ἤ ὄχι; Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Μίαν λέξιν, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Πρέπει νά ἀφήσωμεν κάτι, τό ὁποῖον θά συγκινήσῃ καί τούς ἄλλους. Πρέπει νά τούς εἴπωμεν, ὅτι ἡμεῖς δεχόμεθα καί κάνομεν αὐτοκριτικήν. Ἐλᾶτε κάνετε καί σεῖς τήν ἰδικήν σας αὐτοκριτικήν, διά νά εὕρωμεν τήν λύσιν, τήν ὁποίαν πρέπει νά εὕρωμεν. Ἡμεῖς λέγομεν εἰς τούς Προτεστάντας, λέγομεν καί εἰς τούς Καθολικούς: Ἐάν ἡμεῖς ἔχωμεν κάτι, τό ὁποῖον δέν ὑπῆρχεν εἰς τήν παράδοσιν, νά τό συζητήσωμεν, ἀλλά κάνετε καί σεῖς τήν αὐτοκριτικήν σας. Ἐάν ἐπαναλάβωμεν τήν ἰδίαν αὐτήν μέθοδον καί εἴμεθα στεγανῶς οἱ Ὀρθόδοξοι κλεισμένοι εἰς τούς ἑαυτούς μας, δέν δυνάμεθα νά δώσωμεν μίαν σύγχρονον μαρτυρίαν εἰς τόν χριστιανικόν κόσμον. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Σαφῶς ἔχομεν ἐδῶ μίαν διαφοροποίησιν. Ἑπομένως, ἅγιε Περιστερίου, τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας δέν τήν ἀποδέχεσθε... Ὄχι. Ἄλλοι ἔχουν νά ὁμιλήσουν περί τῆς προτάσεως αὐτῆς; Ὁ π. Νικόλαος Ἰωαννίδης, ἐπί τῆς προτάσεως αὐτῆς.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Σεβασμιώτατε, ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, νομίζω ὅτι εἰς τήν οὐσίαν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή, ἐάν διαμορφωθῇ συνοπτικῶς. Εἶναι πολύ μεγάλη καί δι' αὐτό θά ἐπαναλάβω, ἐπειδή εἴμεθα ἐδῶ μαζί μέ τόν κ. Γιάγκου, αὐτήν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν τελικῶς κατέγραψεν ὁ κ. Γιάγκου: «εἰς τήν προώθησιν τῆς κοινωνίας τῶν χριστιανῶν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀρχαίας, ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας». Ὁπότε, περιλαμβάνει ὅ,τι λέγει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, εἰς τήν οὐσίαν δέ καί ὅ,τι λέγουν ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί ὁ ἅγιος Περιστερίου, διό νομίζω, ὅτι τό κείμενον δέν βαραίνει τόσον πολύ καί εἶναι καί εἰς τό πνεῦμα αὐτοῦ, τό ὁποῖον θέλει νά εἴπῃ καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Αὐτό ὅμως εἶναι μία νέα πρότασις. Πῶς θά πᾶμε ἔτσι;...

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Σεβασμιώτατε, εἶναι ἡ ἰδία ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εἶναι ὅμως τροποποιημένη.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Συντετμημένη, διότι ἐκείνη εἶναι πολύ μακροσκελής.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εἶναι τροποποιημένη ἡ πρότασις. Δέν γνωρίζω, ἄν τήν δέχεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας. Ἄν εἶναι ὡς πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, νά τήν συζητήσωμεν, ἄλλως δέν δυνάμεθα νά λέγωμεν ὁ καθείς, νά τροποποιῶμεν τήν πρότασιν τοῦ ἄλλου...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἅγιε Πρόεδρε, ἐγώ, ἄν τό ἐπικυρώσῃ καί ὁ ἐπί κεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπίας, δέχομαι αὐτό, τό ὁποῖον προτείνῃ ὁ π. Νικόλαος, διότι εἶναι σύντομον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὡραῖα. Ἑπομένως, μέ τήν διατύπωσιν αὐτήν, τήν ὁποίαν πλέον ἀποδέχεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας τίθεται τό ἐρώτημα, ἐάν εἶναι ἀποδεκτή ἤ ὄχι. Ποῖος ἔχει ἀντίρρησιν ἐπ' αὐτῆς; Ἅγιε Βάρνης, θέλετε νά ὁμιλή-

σετε ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης*:* Ἅγιε Πρόεδρε, πολύ συντόμως θέλομεν νά εἴπωμεν, ὅτι στηρίζομεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καλῶς, ἄν πορευθῶμεν οὕτω, κάτι θά κάνωμεν, ἄλλως δέν γίνεται. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀνδρέας... Ἐπί τῆς προτάσεως αὐτῆς. Μή μοῦ φέρετε νέαν πρότασιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Ναί, Σεβασμιώτατε, ἔχομεν τήν ἐξῆς πρότασιν, ἄν σᾶς ἱκανοποιήσῃ, νά προσθέσωμεν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μοναδική, Μία*», ἄν ἱκανοποιοῦνται ὅλοι. Ἄν ὄχι, τότε εἴμεθα ὑπέρ τῆς προτάσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό, τό ὁποῖον μέ ἐνδιαφέρει αὐτήν τήν στιγμήν εἶναι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας καί ὄχι οἱουδήτινος ἄλλου. Λοιπόν, ὑπάρχει κανείς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐναντίον αὐτῆς τῆς προτάσεως; Μόνον αὐτοί νά ὁμιλήσουν παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε, εἶπον εἰς τήν ἀρχήν, ἄν καλύπτωνται ὅλοι, ἴσως θά ἠδυνάμεθα νά προσθέσωμεν μίαν λέξιν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ Μοναδική Μία...»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σεβασμιώτατε, θά τήν κρίνωμεν ὡς πρότασιν ἰδικήν σας. Αὐτήν τήν στιγμήν κρίνομεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Ἐάν γίνῃ ἀποδεκτή, τελειώνομεν. Δέν θά ἔχωμεν συνεχῶς προτάσεις. Ὡς πότε θά συνεχισθῇ αὐτό. Ποῦ θά καταλήξωμεν; Ἅγιε Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων*:* Συμφωνοῦμεν μέ τήν πρότασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Οὕτω θέλω νά ἀνταποκριθῆτε. Συμφωνεῖτε ἤ δέν συμφωνεῖτε. Ὑπάρχει κανείς, ὁ ὁποῖος δέν συμφωνεῖ; Ὁ ἅγιος Περιστερίου ὡμίλησε ἤ θά ὁμιλήσῃ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἁπλῶς θέλω νά εἴπω ὅτι διαφωνῶ, διότι περιορίζει τό σύγχρονον μήνυμα, τό ὁποῖον πρέπει νά δώσωμεν καί εἰς τόν μή ὀρθόδοξον χριστιανικόν κόσμον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Σεβασμιώτατε, διά νά συνταχθῇ αὐτό τό ἄρθρον, οἱ συμμετέχοντες τότε εἰς τήν σύνταξιν ἠργάσθησαν πολλάς ὥρας μέ τούς καθηγητάς, συμβούλους κ.λπ. Τό εὑρίσκω πάρα πολύ ὀρθόν, διό καί οὐδεμίαν δέχομαι ἄλλην ἀλλαγήν. Δέν δέχομαι οὔτε προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, οὔτε τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Ὁ κ. Γκαντούρ. Ἐπί τῆς προτάσεως... ὄχι τήν ἰδικήν του πρότασιν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Θέτω διαδικαστικόν θέμα, ἅγιε Πρόεδρε, διότι ὅταν ἔλαβον τόν λόγον, ἤρχισα νά ἀναγινώσκω μίαν πρότασιν καί μοῦ ἀφῃρέσατε τόν λόγον. Ὅμως ἐκυκλοφόρησε μία ἄλλη πρότασις καί τήν συζητοῦμεν ἐδῶ καί δέκα λεπτά. Ἀπό διαδικαστικῆς λοιπόν πλευρᾶς, ἀφοῦ ὅλοι

κάνουν προτάσεις, θά κάνω ἤ μπορῶ νά κάνω καί ἐγώ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὄχι, πρίν τελειώση. Θά περιμένετε νά τελειώσωμεν μέ τήν μίαν διά νά κάνωμεν τήν ἄλλην. Πῶς θά γίνῃ; ὅλαι μαζί; Δέν γίνονται. Καί αὐτό πάλιν μᾶς ὁδηγεῖ εἰς ἀτέρμονα συζήτησιν. Πρέπει νά εὕρωμεν ἕνα τρόπον... Ἐνόμισα ὅτι θά προετείνατε μίαν διαδικασίαν καλυτέραν ἀπό αὐτήν, τήν ὁποίαν ἀκολουθοῦμεν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει... Ἐδῶ ἑκάστη Ἐκκλησία ἔχει καί μίαν πρότασιν. Λοιπόν, ἐάν ἀφιερώσωμεν ἕν πρωινόν εἰς ἑκάστην πρότασιν ἑκάστης Ἐκκλησίας, μετρήσατε νά ἴδητε πόσα πρωινά θέλομεν. Μόνον διά τήν § 1 παρακαλῶ! Ὄχι τά ὑπόλοιπα. Λοιπόν, ἴσως ἀλλάξωμεν τήν διαδικασίαν. Παρακαλῶ! Ἐρωτῶ καί πάλιν! Ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ὑπάρχει ἀντίρρησις ἤ ὄχι; Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Ἅγιε Πρόεδρε, θά ἤμην εὐγνώμων, ἐάν δυνάμεθα νά ἀναδιατυπώσωμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, διότι πολλοί δέν ἀντελήφθησαν τί ἀκριβῶς ἐλέχθη, διά νά γνωρίζωμεν, ἐάν εἴμεθα ὑπέρ ἤ κατά.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀκούσατε, αὐτό δέν δύναται νά ἔχῃ συνέχειαν, λυποῦμαι πολύ. Σκέπτομαι νά εἰσηγηθῶ τώρα ἄλλην μέθοδον, διότι αὐτό μᾶς ὁδηγεῖ εἰς πλῆρες ἀδιέξοδον. Ἡ μέθοδος, τήν ὁποίαν προτείνω, εἶναι καί παρακαλῶ, ἄν τήν ἐγκρίνητε, νά τήν ἐφαρμόσωμεν διά νά προχωρήσωμεν, διότι ἄλλως δέν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν. Λοιπόν, ἐγώ προτείνω τήν ἑξῆς διαδικασίαν*:* Θά λάβωμεν τό κείμενον ὡς ἔχει. Καί θά ἐρωτῶ, ἐάν εἶναι ἀποδεκτόν, ἐάν ἐπιθυμῶμεν τροποποιήσεις ἤ ὄχι. Τήν ἀφορμήν μοῦ τήν ἔδωσεν ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου. Νά ἴδωμεν, ἐάν τό κείμενον αὐτό τό δεχόμεθα ὡς ἔχει, ἤ μᾶλλον τότε θέτομεν τό ἐρώτημα, ἄν θέλωμεν τροποποιήσεις ἐπί τοῦ κειμένου ἤ ὄχι. Ἐάν ὑπάρξουν ἀδελφοί, οἱ ὁποῖοι δέν θέλουν τροποποιήσεις ἐπί τοῦ κειμένου, τότε τό κείμενον γίνεται ἀποδεκτόν ὡς ἔχει. Δέν βλέπω διαφορετικήν μέθοδον νά προχωρήσωμεν. Ποῖος θέλει νά ὁμιλήσῃ ἐπί τῆς προτάσεώς μου αὐτῆς, εἶναι τό θέμα διαδικαστικόν. Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὅπως εἴπατε. Τό κείμενον δέν χρειάζεται τροποποιήσεις. Ὅπως τό εἴχομεν εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀκόμα δέν ἐφήρμοσα τήν μέθοδον. Ἁπλῶς τήν προτείνω.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ναί ἐγώ εἶμαι ὑπέρ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἁπλῶς διά νά τήν ἐφαρμόσω ἔχω ἤδη ἐκ τῶν προτέρων τήν συγκατάθεσίν σας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ναί, βεβαίως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄλλως δέν θά προχωρήσωμεν ἀδελφοί. Εἶναι ἀδύνατον. Ἑκάστη πρότασις, ἑκάστης Ἐκκλησίας τροποποιημένη καί ἀνατροποποιημένη καί πάλιν ἀνατροποποιημένη νά συζητῆται, δέν θά τελειώσωμεν. Λοιπόν, παρακαλῶ νά δεχθῆτε αὐτήν τήν διαδικασίαν πού προτείνω καί νά τήν ἀκολουθήσωμεν, διότι διαφορετικῶς, ἐγώ τουλάχιστον δέν θά ἀναλάβω τήν εὐθύνην, νά φύγωμεν ἀπό ἐδῶ δίχως νά κάνωμεν τίποτε. Δέχεσθε αὐτήν τήν διαδικασίαν;

Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας τήν δέχεται. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας τήν δέχεται. Ὁ κ. Γκαντούρ, ὁ ὁποῖος εἶναι καί νομικός, πῶς τήν βλέπει; Θά ἐρωτήσω ἕναν-ἕναν. Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας τήν δέχεσθε;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος: Βεβαιότατα, θέλομεν τήν συνοπτικήν διαδικασίαν ἀποδοχῆς ἤ ἀπορρίψεως σημεῖον πρός σημεῖον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δηλαδή τήν δέχεσθε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος: Ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Καί φυσικῶς ὅταν ὑπάρξουν παρατηρήσεις, θά τάς καταγράψωμεν. Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως τήν δέχεται. Ἐκκλησία Ἀντιοχείας εἴπομεν ναί. Ἱεροσολύμων δέχεται αὐτήν τήν διαδικασίαν;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εὐχαριστῶ πολύ. Ἐπιτρέψατέ μοι ὀλίγον νά ἐπιστρέψω πίσω. Ἡ πρώτη παράγραφος, ὅπως εἶναι διαμεμορφωμένη, καλύπτει τήν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων, δι' αὐτό καί δέν ὑπέβαλε νέαν πρότασιν ὁ Προκαθήμενός της.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ναί, εἶναι σαφές αὐτό.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Λοιπόν, δύναται νά ὑπάρχουν καί ἄλλαι προτάσεις, τώρα τό κατανοῶ, τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἐγώ ὅμως ἔχω ἕν ἐρώτημα. Πολλοί ἀπό ἡμᾶς, ἄν ὄχι οἱ περισσότεροι, εἴμεθα μέλη τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καί ἐνεκρίναμεν τό κείμενον αὐτό. Καλούμεθα τώρα νά ἐπιφέρωμεν ἡμεῖς ἀλλαγάς ἐπί προτάσεων, τάς ὁποίας ἐκάναμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι; Συγγνώμη, δύναται νά εἶναι θέμα διαδικαστικόν καί εἶναι θέμα τοῦ Προεδρείου, ἀλλ' εἶχον τήν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡμεῖς θά συζητήσωμεν ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν τάς προτάσεις, τάς ὁποίας ὑπέβαλον οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν πρός τήν Γραμματείαν καί νομίζω ὅτι δέν γίνεται αὐτήν τήν στιγμήν αὐτό. Ἡμεῖς ἐδῶ τώρα συζητοῦμεν καί ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα δέν εἶναι προτάσεις τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας, δέχομαι ὅτι θά ἠδύνατο νά ὑποβάλῃ μίαν ἄλλην ἔκφρασιν, νομίζω ὅμως ὅτι ὑπάρχει καί μία ἔλλειψις εἰς τό ἑξῆς*:* Λέγει διά *«τήν συνένωσιν ὅλων τῶν ἐκτός αὐτῆς»*. Ὑπάρχει ἡ ἔλλειψις*:* Μετά τίνος; Μετά τίνος ἡ συνένωσις; Αὐτό θά ἤθελον νά εἴπω καί παρακαλῶ... Ναί ἐπί τῆς προτάσεώς σας. Ναί, συμφωνοῦμεν. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων συμφωνεῖ ἐπί τῆς προτάσεώς σας, ἀφοῦ, ἐάν δέν ἀκολουθηθῇ ἡ διαδικασία αὐτή, πιστεύω ὅτι δέν θά τελειώσωμεν τό ἔργον, διά τό ὁποῖον ἐκλήθημεν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἔχετε ἀπόλυτον δίκαιον καί ἐγώ ὁ ἴδιος εἶπον εἰς τήν εἰσαγωγικήν μου ὁμιλίαν, ὅτι καλούμεθα νά κρίνωμεν ἐδῶ καί νά ἀποφασίσωμεν ἐπί τῶν τροποποιήσεων, αἱ ὁποῖαι προτείνονται καί ὄχι ἐπί τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον ἔχει ἤδη συμφωνηθῆ. Ἀλλά ἐδῶ ἔχομεν Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν τροποποιήσεις. Ἡ Ἐκκλησία Πολωνίας προβάλλει τροποποιήσεις, δέν δυνάμεθα νά μή τήν συζητήσωμεν. Πῶς θά κάνωμεν δηλαδή; Δέν γίνεται. Ἀλλά ἐδῶ τό μόνον, τό ὁποῖον θά ἐπισπεύσῃ τάς ἐργασίας εἶναι νά τάς ἀντιμετωπίσωμεν μέ αὐτόν τόν τρόπον. Ἐάν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δέν θέλουν τροποποίησιν, τότε λήγει τό θέμα. Πῶς βλέπετε αὐτήν τήν διαδικασίαν; Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Πάντως, Σεβασμι-

ώτατε, θεωρῶ ὅτι ἡ ἰδική μας πρότασις δέν θέλει τήν τροποποίησιν, ἀλλά ἁπλῶς μίαν διασάφηνσιν τῆς ἰδίας παραγράφου. Ἐπαναλαμβάνω, δέν εἶναι καί ἐκεῖνα, τά ὁποῖα προσέθεσε καί ὁ κ. καθηγητής, ἤτοι*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς μαρτυρεῖ, ὅτι ἐκτός αὐτῆς, ὡς τοῦ σώματος τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, οὐκ ἔστι σωτηρία καί ὅτι αὐτή κατέχει»*, ὅπως τό συνεφωνήσαμεν ὅλοι αὐτήν τήν ἔκφρασιν τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας*: «κυρίαν θέσιν εἰς προώθησιν τῆς ἑνότητος ὅλων τῶν χριστιανῶν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*. Δέν εἶναι τροποποίησις, εἶναι διασάφησις καί θεολογική θεμελίωσις τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος. Δέν βλέπω ὅτι αὐτό κάνει τροποποίησιν, ἀλλά εἶναι διασαφήνισις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἔθεσα τό θέμα τῆς διαδικασίας. Ἐπ' αὐτοῦ θά ἤθελον τήν γνώμην σας, διότι διαφορετικῶς ἀναλαμβάνετε τήν εὐθύνην, ἐάν ἀκολουθηθῇ αὐτή ἡ διαδικασία, ἀναλαμβάνετε τήν εὐθύνην τῆς μή περατώσεως τοῦ ἔργου μας. Ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἁπλῆ λογική. Παρακαλῶ αὐτό νά τό προσέξετε. Εἶναι πολύ λεπτόν, ἀλλά πολύ σημαντικόν. Ἡ λογική εἶναι ἡ ἑξῆς*:* Βαδίζομεν βάσει τῆς ὁμοφωνίας. Εἶναι ἤ δέν εἶναι οὕτως; Ἐάν λοιπόν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι δέν θέλουν τροποποίησιν, αὐτομάτως οἱαδήποτε τροποποίησις δέν τυγχάνει ὁμοφωνίας. Ἄρα ἡ μέθοδος αὐτή εἶναι ἀποδεκτή καί θά μᾶς διευκολύνῃ νά προχωρήσωμεν. Διότι σήμερον ἦτο ἕν χάος κυριολεκτικόν. Αὐτό λοιπόν νά ἐφαρμόσωμεν, ἐάν δέν ἔχετε ἀντίρρησιν καί νά τελειώνωμεν... Οὕτως ἤ ἄλλως ἡ ὥρα παρῆλθεν, εἶναι παρά πέντε, δέν ἔχομεν καί πολλάς δυνάμεις, ἐγώ τουλάχιστον ἔχω πολύ κουρασθῆ μέ αὐτήν τήν προσπάθειαν σήμερον, διά μίαν παράγραφον μέ μίαν τροποποίησιν τῆς παραγράφου, τήν στιγμήν καθ' ἥν θά γίνουν ἐπί τῆς παραγράφου αὐτῆς τουλάχιστον ἄλλαι δέκα τροποποιήσεις. Κατανοεῖτε, ὅτι ἡ Προεδρία δέν κάνει πλέον τό ἔργον της, δέν προωθεῖ τό θέμα. Λοιπόν, ὁ μόνος τρόπος εἶναι αὐτός, δεδομένου μάλιστα, ὅπως ἐπεσήμανε κάποιος ἀδελφός, ὅτι ἡμεῖς, οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα συντάκται αὐτοῦ τοῦ κειμένου. Ἐάν λοιπόν ἔχωμεν τώρα δευτέρας σκέψεις, βεβαίως ἔχομεν τό δικαίωμα νά τίς ἔχωμεν, ἀλλά νά τεθῇ τό ἐρώτημα, ἐάν δεχώμεθα ὅλοι νά ἔχωμεν δευτέρας σκέψεις. Μέ αὐτήν λοιπόν τήν μέθοδον θά συνεχίσωμεν σύν Θεῷ τό ἀπόγευμα, τέσσαρες καί μισή.

Λύεται ἡ Συνεδρία.

Τρίτη, 13 Ὀκτωβρίου 2015

***

Ἀπογευματινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πρίν ἀρχίσωμεν τήν ἐργασίαν μας θά ἤθελον νά σᾶς ἀναγνώσω τήν ἀπάντησιν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καί πασῶν τῶν Ρωσσιῶν κ.κ. Κυρίλλου εἰς τό ἰδικόν μας Μήνυμα, τό ὁποῖον ἐστείλαμεν, ἡ ὁποία ἀπάντησις ἔχει ὡς ἑξῆς*:*

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Περγάμου κ. Ἰωάννῃ, Προέδρῳ τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίᾳ Γραμματεῖ ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῖς μετέχουσι τῶν ἐργασιῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Σεβασμιώτατοι ἀδελφοί Ἀρχιερεῖς, σεβαστοί ἐκπρόσωποι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Πληροφορηθείς τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἀναπέμπω θερμάς δεήσεις ὑπέρ τοῦ καταπεμφθῆναι τῇ ὑψηλῇ ὁμηγύρει ταύτῃ τήν θεόθεν εὐλογίαν καί τοῖς μετέχουσιν ταύτης τήν περισσήν βοήθειαν ἄνωθεν ἐν τῷ ἐπικειμένῳ ἔργῳ αὐτῶν, δι' οὗ καλοῦνται, ὅπως συνεισφέρωσιν εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν ἑνότητα. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατά τόν Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους συνελθόντες Προκαθήμενοι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀνέθεσαν ὑμῖν ἕν ὑπεύθυνον ἔργον, τουτέστιν τῆς ἀναθεωρήσεως καί τῆς ἐπιμελείας τῶν σχεδίων κειμένων τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου. Ἡ ἐπιτυχής ἐκπλήρωσις τῆς δοθείσης ὑμῖν ἐντολῆς θά ἀπαιτήσῃ συγκέντρωσιν, μίαν προσεκτικήν ἀντιμετώπισιν, οὐχί μόνον τῶν ὑπό μελέτην κειμένων, ἀλλά καί μετ' ἀλλήλων, καθώς καί τήν ἱκανότητα, ἵν' ἀκούσωμεν τόν ἀδελφόν μας καί ἐξασφαλίσωμεν τήν ἐν πνεύματι ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καί ἀμοιβαίου σεβασμοῦ ὁμοφωνίαν. Εὐχόμενοι τοῖς μετέχουσιν τῆς Διασκέψεως, ἵνα τό ἔργον αὐτῶν ἀποβῇ καρποφόρον καί στεφθῇ ὑπό ἐπιτυχίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας.

Μετά τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης,

ὁ Πατριάρχης Μόσχας καί πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Κύριλλος.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην κ.κ. Κύριλλον, διότι ἀμέσως ἔσπευσεν νά ἀπαντήσῃ εἰς τό Μήνυμά μας, νά μᾶς παράσχῃ τήν εὐλογίαν του καί νά μᾶς διαβεβαιώσῃ περί τῶν εὐχῶν καί προσευχῶν του διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου μας. Καί ἤδη συνεχίζομεν τήν ἐργασίαν μας πλέον, ὅπως εἴπομεν τό πρωί, μέ διαφορετικήν μέθοδον, διότι ἐδοκιμάσαμεν, διά νά μή ὑπάρχῃ κανέν παράπονον, ἐδοκιμάσαμεν τήν μέθοδον αὐτήν, τήν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν τό πρωί καί εἴδομεν ὅτι μᾶς ὁδηγεῖ εἰς πλῆρες ἀδιέξοδον. Καί ἐπομένως προέτεινα τήν ἀλλαγήν τῆς μεθόδου, θά ἤθελον ὅμως τήν ἀλλαγήν αὐτήν νά τήν υἱοθετήσωμεν ὅλοι, ὥστε νά μή ὑπάρχῃ καμμία μομφή κατά τοῦ Προεδρείου, ὅτι ἐπέβαλε μίαν μέθοδον, εἰς τήν ὁποίαν δέν συμφωνοῦμεν. Θά ἤθελον λοιπόν νά ἐκφράσετε τήν γνώμην σας, τήν τοποθέτησίν σας ἐπί τῆς νέας αὐτῆς μεθόδου, πρίν προχωρήσωμεν εἰς τήν ἐφαρμογήν της. Θέλει κανείς νά ὁμιλήσῃ θετικῶς ἤ ἀρνητικῶς;

Οὐδείς. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Σεβασμιώτατε, ὅπως εἶπον καί τό πρωί καί τό ἐπανελάβατε καί ἐσεῖς, ἐδῶ ἤλθομεν μέ συγκεκριμένην ἀποστολήν νά ὁλοκληρώσωμεν τό ἀνατεθέν ὑπό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων ἔργον. Ἐάν τώρα, βλέποντες τά κείμενα, ἕκαστος θεωρεῖ ὅτι πρέπει νά προστεθῇ κάτι, δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Προέτεινον τό πρωί καί τό ἐπαναλαμβάνω καί τώρα, τό κείμενον, τό ὁποῖον δέν ἔγινεν οὕτω τυχαίως, εἶναι πολύ ὀρθός καί ἀσφαλής ὁδηγός. Ὑστερον ἀπό πολλήν μελέτην, ὕστερον ἀπό πολύν κόπον, ἄνθρωποι εἰδικοί, καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τά θέματα, συνέταξαν αὐτά τά κείμενα καί ἐρχόμεθα ἡμεῖς νά μελετήσωμεν τάς προτάσεις τάς γραπτάς καί, ὅπου αὐταί δύνανται νά βοηθήσουν περισσότερον τό κείμενον, νά ἐντάσσωνται. Θά ἤθελον ἐπίσης νά προσθέσω διά τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, τό εἴπατε καί σεῖς κάποιαν στιγμήν, ὅτι ἡ λέξις*: «κεντρικήν θέσιν»* δύναται νά ἀντικατασταθῇ μέ τήν λέξιν*: «κύριαν θέσιν»*, διότι *«κύριαν»* ἔχει καί κυριαρχικήν ἔννοιαν, ἐπομένως ἔχει εὐρυτέραν ἔννοιαν. Ἄν συμφωνῆτε καί, ἄν τό ἐγκρίνουν καί οἱ ἀδελφοί ἐδῶ, ἠμπορεῖ νά γίνῃ αὐτό. Ἀλλά εἶναι καλύτερον νά προχωρῶμεν μέ βάσιν τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχουν ἀποφασισθῆ, ἔχουν μελετηθῆ καί δυνάμεθα οὕτω νά συνεχίσωμεν. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ἄλλος θέλει νά ὁμιλήσῃ; Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἐκ μέρους καί τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θέλομεν νά ἐπισημάνωμεν ἀκριβῶς ὅτι ἔχομεν ὅλοι ἀνάγκην νά προχωρήσωμεν εἰς τάς ἐργασίας καί πρέπει νά μεθοδεύσωμεν τόν τρόπον. Ἡ πρότασίς σας εἶναι ἀποδεκτή. Ἄλλωστε, αὐτόν τόν λόγον εἶχον καί αἱ *Προσυνοδικαί* καί αἱ *Ἐπιτροπαί*, αἱ ὁποῖαι ἠργάσθησαν μάλιστα ἡ *Εἰδική Ἐπιτροπή* καί οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα εἰς τήν ἐργασίαν αὐτήν. Ἄρα θεωροῦμεν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νά εὕρωμεν πλέον τόν τρόπον, μέ ὁμοφωνίαν, νά προχωρήσωμεν διά νά δυνηθῶμεν νά ἴδωμεν ὅλα τά θέματα καί νά ὁλοκληρώσωμεν τήν ἐργασίαν, τήν ὁποίαν ἔχομεν ἀναλάβει μέχρι τό τέλος αὐτῆς τῆς ἑβδομάδος. Ἡμεῖς συμφωνοῦμεν μέ τήν πρότασίν σας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ἄλλος θέλει νά ὁμιλήσῃ διά τό θέμα αὐτό; Δέν βλέπω ἄλλον. Τότε θέλω νά ἐρωτήσω, ἐάν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις εἰς τήν ἐφαρμογήν αὐτῆς τῆς προτάσεως τῆς διαδικασίας. Δέν βλέπω ἀντίρρησιν ἐπομένως υἱοθετεῖται ἡ μέθοδος αὐτή, ἡ ὁποία ἐλπίζω νά μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς ταχυτέραν πρόοδον τοῦ ἔργου μας. Τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι δέν θά ἀκούσωμεν τάς παρατηρήσεις καί τάς προτάσεις τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν καί θά ἤθελον ἐπ' αὐτοῦ νά κάνω μίαν διευκρίνησιν, ὅτι αἱ προτάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι αὐταί, αἱ ὁποῖαι θά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καί ὄχι ἀτομικαί προτάσεις. Θά ἀκούσωμεν λοιπόν ὁπωσδήποτε τάς προτάσεις αὐτάς, ἀλλά ἐάν ὑπάρχῃ ἐκ τῶν προτέρων τοποθέτησις ὡρισμένων Ἐκκλησιῶν μή ἀποδοχῆς τροποποιήσεως τοῦ κειμένου, εἶναι μάταιον νά ἐπεκταθῇ ἡ συζήτησις ἐπ' αὐτῶν, διότι σημαίνει ὅτι εἶναι δεδομένη ἡ μή ὕπαρξις τῆς ἀπαιτουμένης ὁμοφωνίας. Ἐπομένως, κατόπιν ἑκάστης προτάσεως Ἐκκλησιῶν θά ἐρωτηθῶμεν, ἐάν θέλωμεν προσθήκην ἤ ὄχι. Ἐάν ὑπάρξουν

Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι δέν δέχωνται μέ κανένα τρόπον προσθήκην ἤ τροποποίησιν, τότε περιττεύει περαιτέρω συζήτησις, ὁπότε θά προχωρήσωμεν ταχύτερον πρός τήν ἑπομένην παράγραφον. Λοιπόν, μέ αὐτό τό πνεῦμα τίθεται πλέον τό ἐρώτημα καί διά τήν § 1. Ἐπί τῆς διαδικασίας ὁ κ. Γκαντούρ ἤ ὄχι;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Συγγνώμην, δύναται νά ἐπαναλάβῃ ὁ κ. Γκαντούρ;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Θά κάνω ἀργότερον τήν ἐρώτησίν μου. Ἔχω μίαν ἐρώτησιν, ἀλλά θά τήν κάνω ἀργότερον. Τήν κρατάω δι' ἀργότερον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Θέλετε νά ἐπαναλάβετε;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἔλεγον, ὅτι ἔχω μίαν ἐρώτησιν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς ὅλα τά ἀποτελέσματα τῆς συναντήσεώς μας μετά τήν μεθοδολογίαν, τήν ὁποίαν ἀνεκοινώσατε. Ἔχω μίαν ἐρώτησιν, τήν ὁποίαν δύναμαι νά τήν κρατήσω δι' ἀργότερον, ἀλλά θά ἦτο ἴσως καλύτερον νά τήν θέσω τώρα, ὥστε νά εἴμεθα βέβαιοι διά τήν πορείαν τῆς συναντήσεώς μας, διά τήν κατεύθυνσιν, τήν ὁποίαν θά λάβῃ. Ἔλεγον λοιπόν ὅτι ἡ ἐντολή, τήν ὁποίαν ἐλάβομεν ἀπό τούς Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν μας ὁρίζει ὅτι κατά τήν προπαρασκευαστικήν περίοδον θά πρέπει νά ἔχωμεν *ὁμοφωνίαν,* ὅσον ἀφορᾷ εἰς τά κείμενα, τά ὁποῖα μετά θά διεξέλθῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Σήμερον, δέν ἔχομεν διησφαλισμένην τοιαύτην *ὁμοφωνίαν*. Πῶς λοιπόν πρέπει νά προχωρήσωμεν; Διότι, αὐτό εἶναι ἕν θέμα, τό ὁποῖον δύναται νά σταθῇ ἐμπόδιον εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Οὕτω λοιπόν ἡ ἐντολή εἶναι νά ἐπιτύχωμεν αὐτήν τήν *συναίνεσιν*, διότι ὁ τελικός καί ἀπώτατος στόχος μας εἰς τήν μεθοδολογίαν αὐτήν εἶναι νά ἐπιτύχωμεν τήν ἁρμονίαν καί τήν ὁμοφωνίαν εἰς τήν ἐργασίαν μας, διότι ἄλλως θά παραπέμψωμεν ὅλα τά προβλήματά μας εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον καί αὐτό ἐνέχει μεγάλον κίνδυνον δι' αὐτήν. Νομίζω ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ συνάντησις ἐδῶ θά ἔδει νά διασφαλίσῃ τήν ὁμοφωνίαν ἤ τήν συναίνεσιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀκριβῶς αὐτό κάνομεν. Ἐπί ἑκάστου θέματος προσπαθοῦμεν νά ἴδωμεν, ἐάν ὑπάρχῃ συναίνεσις ἤ ὄχι. Ἐάν δέν ὑπάρχῃ, τότε παραμένει ὡς ἔχει. Δέν κάνομεν τίποτε ἄλλο. Διατί τό θέτετε ὡς πρόβλημα αὐτό; Δέν κάνομεν αὐτό ἀκριβῶς;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἔχομεν μίαν συναίνεσιν ἐπί τοῦ κειμένου, ἀλλά δέν ἔχομεν συναίνεσιν ἐπί ὅλων τῶν ἐπί μέρους σημείων εἰς τό κείμενον. Αὐτά μένουν ἀνοικτά καί ὑπάρχει κίνδυνος, ἐάν πρέπει νά τά παραπέμψωμεν ὅλα αὐτά εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ὁ κίνδυνος εἶναι ὅτι τά προβλήματα αὐτά δέν θά ἐπιλυθοῦν. Ἁπλῶς τό θίγω αὐτό, ὥστε ἡ Προεδρία νά τό λάβῃ ὑπ' ὄψιν της κατά τήν διάρκειαν τῶν συζητήσεών μας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πάλιν δέν κατενόησα τί διαφορετικόν κάνομεν; Ἕκαστον θέμα τό θέτομεν μέ τό ἐρώτημα, ἄν εἶναι ἀποδεκτόν ἀπό ὅλους ἤ ὄχι. Ἐάν δυνάμεθα νά τό ἀποδεχθῶμεν ἤ ὄχι. Ἐπιζητοῦμεν λοιπόν τήν συναίνεσιν. Ἐάν ἡ συναίνεσις δέν ὑπάρχῃ, τί ἄλλο δυνάμεθα νά κάνωμεν, εἰ μή νά παραπέμψωμεν τό θέμα; Δέν κατανοῶ τό νόημα τῆς παρεμβάσεως. Καί μέ τήν νέαν μέθοδον τίθεται τό ἐρώτημα, ἐάν ὑπάρχουν ἐδῶ ἀντιπρόσωποι, οἱ ὁποῖοι δέν θά ἤθελον τήν ἀλλαγήν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, καίτοι ἤκουσαν τάς προτάσεις. Ἐάν ὑπάρξουν τοιαῦται

θέσεις, σημαίνει ὅτι αἱ προτάσεις δέν ἔτυχον ὁμοφώνου ἀποδοχῆς. Ἐρωτῶ λοιπόν, ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θά ἤθελον νά παραμείνῃ τό ἀρχικόν κείμενον ὡς ἔχει; Ἤδη τό πρωί ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου ἐξέφρασεν αὐτήν τήν ἄποψιν. Ἀλλά θέλω νά ἴδω, ἐάν ὑπάρχουν καί ἄλλαι Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θά ἤθελον νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει, καίτοι, ὡς εἶπον, ἤκουσαν πολλάς τροποποιήσεις. Ἑπομένως θέλω νά ἴδω. Δέν μέ κατανοεῖτε; Διατί δέν ἀνταποκρίνεσθε; Ὑπάρχουν ἀντιπροσωπίαι, αἱ ὁποῖαι νά θέλουν νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει ἤ ὄχι; Ἐρωτῶ. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἅγιε Πρόεδρε, ἔχομεν τήν αἴσθησιν ὅτι ἔχομεν ἀποδεχθῆ τήν ἀλλαγήν, τήν ὁποίαν προετείνατε ὡς πρός τόν ὅρον *«κυρίαν»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὡραῖα. Μέ αὐτήν τήν προϋπόθεσιν, ἐφ' ὅσον ἔχει γίνει ἀποδεκτόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἔχει γίνει ἀποδεκτόν τό πρῶτον λοιπόν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἑπομένως τό κείμενον παραμένει ὡς εἶχεν μέ αὐτήν τήν τροποποίησιν καί μόνον;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἀκριβῶς! Καί μόνον αὐτήν. Αὐτή εἶναι ἡ αἴσθησις, τήν ὁποίαν ἔχομεν ὅλοι.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Τό «ὅλου» δέν τό γνωρίζω. Ἀλλά μέ ἐνδιαφέρει νά ἴδω, ἐάν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, ἔστω καί μία ἤ δύο, αἱ ὁποῖαι θά ἤθελον αὐτό καί δέν θά ἤθελον κάτι ἄλλο. Ὁπότε αὐτομάτως εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά τό δεχθῶμεν, διότι σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει ὁμοφωνία ὡς πρός τάς τροποποιήσεις. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἐξεφράσθη, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἔχομεν δύο Ἐκκλησίας. Ὁ Μητροπολίτης Γεράσιμος ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας. Ἐπί τοῦ θέματος, τό ὁποῖον συζητῶ αὐτήν τήν στιγμήν παρακαλῶ καί ὄχι ἄλλου θέματος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, θά ἤθελον μίαν διευκρίνησιν. Ὁ λόγος γίνεται διά τήν § 1 ἤ δι' ὅλον τό κείμενον εἰς τό σύνολόν του;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Διά τήν § 1.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἀκριβῶς αὐτή ἡ διευκρίνησις, διότι ἐνόμιζον ὡρισμένοι, ὅτι ὁμιλοῦμεν δι' ὅλον τό κείμενον. Διά τήν § 1 ὁμιλοῦμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Τότε συγγνώμην.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Διά τήν § 1 ὁμιλοῦμεν, ἐάν γίνεται ἀποδεκτή.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἰδικόν μου τό λάθος. Ὁμιλοῦμεν διά τήν § 1. Ἑκάστην παράγραφον θά τήν ἐξετάζωμεν χωριστά. Καί θά τίθεται αὐτό τό ἐρώτημα δι' ἑκάστην παράγραφον, ἀφοῦ ἀκούσομεν τάς τυχόν προτεινομένας τροποποιήσεις. Λοιπόν, ἡ § 1 μέ τήν τροποποίησιν ***«κυρίαν»*** ἀντί *«κεντρικήν θέσιν»*, παραμένει ὡς ἔχει εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Προχωροῦμεν λοιπόν παρακάτω. Διαβάζομεν τήν § 2.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

2. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τοῦ γεγονότος τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἐπί τῆς κοινωνίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι καί τοῖς μυστηρίοις. Ἡ ἑνότης αὕτη ἐκφράζεται διά τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς καί τῆς πατερικῆς παραδόσεως καί βιοῦται μέχρι σήμερον ἐν αὐτῇ. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τήν ἀποστολήν καί ὑποχρέωσιν ἵνα μεταδώσῃ πᾶσαν τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καί τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει ἀλήθειαν, ἥτις καί προσδίδει τῇ Ἐκκλησίᾳ τόν καθολικόν αὐτῆς χαρακτῆρα.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ὑπάρχουν ἐπ' αὐτῆς τῆς παραγράφου προτάσεις Ἐκκλησιῶν διά τροποποίησιν; Ἔχομεν ἤδη μίαν πρότασιν ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, τήν ὁποίαν δυνάμεθα νά ἀποδεχθῶμεν ἤ ὄχι ὑπό τόν ὅρον, ὅτι δέν ὑπάρχει ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία νά μή θέλῃ οὐδεμίαν ἀλλαγήν τοῦ κειμένου. Ἡ πρότασις ἀλλαγῆς εἶναι*:* Ἐκεῖ πού λέγει*: «Ὑποχρέωσιν ἵνα μεταδώσῃ πᾶσαν τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καί τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει ἀλήθειαν»*, νά τροποποιηθῇ*: «ἵνα μεταδίδῃ **καί κηρύττῃ** πᾶσαν τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καί τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει ἀλήθειαν»*. Αὐτήν τήν τροποποίησιν θά τήν ἐθεωρούσαμεν ὅτι ἀλλάσσει τό κείμενον τόσον πολύ, ὥστε νά μή δυνάμεθα νά τό δεχθῶμεν; Ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θά προετίμων νά μή τροποποιηθῇ εἰς τό σημεῖον αὐτό τό κείμενον; Αὐτό ἐρωτῶ. Ἑπομένως, ἡ δική μου προσωπική ἄποψις εἶναι ὅτι ἡ τροποποίησις αὐτή δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή, νομίζω ὅτι βελτιώνει τό κείμενον. Ἄρα, παραμένει τό ἀρχικόν κείμενον οὐσιαστικῶς, ἀλλά βελτιοῦται μέ αὐτήν τήν τροποποίησιν. Νομίζω, δέν ἀνέγνωσα τήν τεκμηρίωσιν, ἀλλά τήν ἔχετε ἐνώπιόν σας καί νομίζω ὅτι εἶναι ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, θεωρῶ ὅτι ὀρθῶς ἐκρίνατε, ὅτι πρέπει νά γίνῃ ἀποδεκτή ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἐρωτῶ ὅμως, δύναται τώρα ἄλλη τις πρότασις νά εἰπωθῇ ὑπό ἄλλης Ἐκκλησίας; Μικρά, ὄχι μεγάλη μετατροπή.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Βεβαίως δύναται, ἐάν εἶναι πρότασις Ἐκκλησίας, ἀλλά κανονικῶς θά ἔπρεπε νά εἶχεν ἀποσταλῆ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Δέν ἀπεστάλη, ἀλλά ἄν ἐπιτρέπετε νά τήν διατυπώσωμεν προφορικῶς. Δέν γνωρίζω, ἐάν ἐμπίπτῃ εἰς τήν διαδικασίαν αὐτό.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καί ἐγώ διερωτῶμαι, διότι ἐάν συνεχίσωμεν μέ αὐτόν τόν τρόπον, δέν γνωρίζω ποῦ θά καταλήξωμεν πάλιν. Μήπως ἐπανέλθωμεν εἰς τά πρωινά. Ἀλλά, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νομίζω ὅτι δυνάμεθα, ἀλλά, ἐάν ἴδωμεν ὅτι ὑπάρχει ἀμέσως ἐκπεφρασμένη ἐπιθυμία νά μή ἀλλάξῃ τό κείμενον, θά σταματήσῃ ἡ συζήτησις. Ἔτσι δέν εἶναι; Ἑπομένως θέσατε τήν πρότασίν σας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εἶναι πολύ μικρά ἡ πρότασις, ἐάν εἶναι ηὐλογημένον νά τήν ἀνακοινώσωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί. Παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ὅπου λέγεται ἐδῶ εἰς τήν ἀρχήν ὅτι*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τοῦ γεγονότος τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»*, νομίζω ὅτι

αὐτό εἶναι ὀλίγον τι ἀδύναμον. Ἴσως θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι*: «θεμελιοῖ τήν ἑνότητα αὐτῆς **ἐπί τῆς θεανθρωπίνης φύσεώς της ὡς σώματος Χριστοῦ**»*, διότι δέν εἶναι ἀρκετόν, ὅτι ἱδρύθη ὑπό τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ὅτι εἶναι *«σῶμα Χριστοῦ»*. Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἑνότης της. Δέν δύναται ἡ κεφαλή νά χωρισθῇ τοῦ σώματος καί ἀντιθέτως. Ἄν θέλετε αὐτό νά τό ἀλλάξωμεν, ἀλλά, ἄν δημιουργῇ πρόβλημα, δέν ἐπιμένω.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τί φρονοῦν οἱ ἀδελφοί ἐπ' αὐτοῦ; Δέν θά εἰσέλθωμεν εἰς μεγάλην συζήτησιν. Ἐάν ὑπάρχῃ μία ἀντίρρησις ἀπό κάποιαν Ἐκκλησίαν θά σταματήσῃ ἡ συζήτησις. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Ναί, σᾶς ἀκούω τώρα Σεβασμιώτατε. Ἐάν ἀρχίσωμεν οὕτως, ὅπως καί σεῖς εἴπατε, θά καταλήξωμεν εἰς τά πρωινά. Δέν νομίζω ὅτι προσθέτει κάτι ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Μπάτσκας Εἰρηναίου. Ἄς παραμείνωμεν ἐκεῖ καί ἄς δεχθῶμεν μόνον τήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία εἶναι καί γραπτή καί εἶναι κατωχυρωμένη τρόπον τινά. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄρα ὑπάρχει ἀντίρρησις. Τοῦτο σημαίνει, ἐφ' ὅσον διατηρεῖται ἡ ἀντίρρησις, ὅτι ἡ ἀλλαγή εἰς τό σημεῖον αὐτό δέν εἶναι ἐπιθυμητή ἀπό ὅλους καί ἐπομένως δέν θά δώσω συνέχειαν εἰς τήν συζήτησιν. Ἅγιε Μπάτσκας, νομίζω ὅτι θά ἀρκεσθῆτε εἰς αὐτό καί θά συνεχίσωμεν. Παρακαλῶ, δέν θά συνεχίσωμεν τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ, διότι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δέν θέλει ἀλλαγήν εἰς τό σημεῖον αὐτό, ὅ,τι καί νά εἴπωμεν περισσότερον δέν δυνάμεθα τώρα νά ἀρχίσωμεν τήν πρωινήν συζήτησιν πάλιν. Ἔχω ἐδῶ πέντε ἀνθρώπους νά ὁμιλήσουν ἐπ' αὐτοῦ. Τί ἐκάναμεν; Τά ἴδια ἐκάναμεν τό πρωί. Λοιπόν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀντίρρησις, εἴπομεν ὅτι δέν συνεχίζεται ἡ συζήτησις. Προχωροῦμεν εἰς τήν ἑπομένην παράγραφον. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πρότασιν ἔχετε;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ὄχι, λεκτικῶς πρέπει νά διορθωθῇ κατά τήν γνώμην μου κάτι*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τοῦ γεγονότος τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς»*. Νομίζω, ὅτι πρέπει νά εἰπωθῇ*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα **αὐτῆς**»*. Ἐδῶ δηλαδή λεκτικῶς ὑπάρχει κάτι πού δέν εἶναι καλά ἐκπεφρασμένον, διότι λέμε*: «Ἐκκλησία»*, *«Ἐκκλησία»*, καί μετά*: «τοῦ γεγονότος τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς»*. Εἶναι ἄλλο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί ἄλλο ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας; Ἐάν ὑπάρχῃ λόγος νά μείνῃ οὕτω, τό δέχομαι, ἀλλά ἤθελον νά τό παρατηρήσω. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ὑπάρχει ἐδῶ πράγματι ἕν λεκτικόν πρόβλημα. Ἐάν συμφωνῆτε ὅλοι, αὐτό δυνάμεθα νά τό κάνωμεν*: «τήν ἑνότητα αὐτῆς»*.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ὁ κ. Φειδᾶς ἔχει μίαν ἔνστασιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐπ' αὐτοῦ, διά τό ὁποῖον λέγομεν τώρα; Ὁρίστε.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἡ *πρώτη* παρατήρησις ἀνα-

φέρεται εἰς τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Μπάτσκας, διότι τό*: «ἵδρυσις τῆς Ἐκκλησίας»* σημαίνει ἀκριβῶς εἰς τήν ὁμόφωνον πατερικήν παράδοσιν (Μ. Ἀθανάσιον, Γρηγόριον Θεολόγον, Ἰωάννην Χρυσόστομον, Κύριλλον Ἀλεξανδρείας κ.ἄ.) αὐτήν ταύτην *τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ*, καί εἰς τό δεύτερον, ἡ Ἐκκλησία ἐδῶ ἔχει τήν εἰδικήν ἔννοιαν ὅτι*: «ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν συνείδησίν της περί τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας»*, διό καί πρέπει νά ὑπάρχῃ ὁ ὅρος*: «Ἐκκλησία»*, ἅγιε Κωνσταντίνης. *«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας»*, δηλαδή τήν περί τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλία της, καταλάβατε; Διά τοῦτο πρέπει νά ὑπάρχῃ. Τό *«αὐτῆς»* δημιουργεῖ τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἀναφέρεται εἰς μόνην τήν ἰδικήν της ἑνότητα καί ὄχι εἰς τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Λοιπόν, παραμένει τότε τό κείμενον. Προχωροῦμεν. Ὁ κ. Γκαντούρ, ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἅγιε Πρόεδρε, πρίν εἰσέλθωμεν εἰς τήν τρίτην παράγραφον, θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας εἰς τό προτεινόμενον ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας κείμενον. Ὑπάρχει μία προσθήκη, ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά εἶναι ἡ § 3, διά νά προστεθῇ εἰς τήν § 2. Ἐάν μοῦ ἐπιτρέπετε, θά ἤθελον νά ἀναγνώσω αὐτήν τήν προσθήκην*:*

> *Ἐπί πλέον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τήν συνείδησιν, ὅτι ἡ μαρτυρία αὐτή εἰς τόν κόσμον δέν εἶναι μόνον γεωγραφική, ἀλλ' ὅτι ἀνήκει εἰς τό ἐδῶ καί τώρα καί δι' αὐτό ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἀποστολή καί αὐτό τό καθῆκον νά λάβουν ὑπ' ὄψιν των τά σήματα, τά σημεῖα τῶν καιρῶν καί τάς συνεπείας, τάς ὁποίας θά ἠδύναντο νά ἔχουν εἰς τήν ζωήν καί εἰς τήν σχέσιν μέ τά ἄλλα κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα, καθώς καί μέ τάς προόδους τῆς τεχνολογίας.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἶναι μεγάλο τό κείμενον. Πῶς θά τό ἐξετάσωμεν ἔτσι, ἐπειδή τό ἠκούσαμεν κάποιαν στιγμήν; Πρέπει νά τό ἔχωμεν τό κείμενον αὐτό διά νά μελετηθῇ. Εἶναι μία τροποποίησις, ἡ ὁποία δέν δύναται νά γίνῃ δεκτή. Ἐγώ δέν δύναμαι νά ἀποδεχθῶ τοιαύτας τροποποιήσεις. Αἱ μεγάλαι τροποποιήσεις πρέπει νά εἶναι εἰς κείμενον, τό ὁποῖον θά ἐξετασθῇ ἀπό ὅλους. Ἐδῶ τώρα εἰσερχόμεθα εἰς μεγάλην περιπέτειαν. Δέν γνωρίζω τί αἰσθάνονται οἱ ἄλλοι. Ἐάν κρίνουν ὅτι μία τοιαύτη τροποποίησις εἶναι προτιμοτέρα ἤ εἶναι προτιμοτέρα ἡ παραμονή τοῦ κειμένου, ὡς ἔχει. Ἐπί τοῦ ἐρωτήματος, τό ὁποῖον ἔθεσα τώρα, ὁ ἅγιος Περιστερίου ἔχει νά ἀπαντήσῃ ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι αἱ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι προτείνονται εἰς τό κείμενον πρέπει νά εἶναι τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τόν συνοδικόν χαρακτῆρα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Πᾶσα ἄλλη τροποποίησις, ἡ ὁποία λέγεται τώρα, ἴσως νά εἶναι ὀρθή, ἴσως νά μή εἶναι ὀρθή, ἀλλά δέν φέρει τό συνοδικόν κῦρος καί τήν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας του. Ἔπρεπε αὐτή ἡ πρότασις, νά σταλῇ ἀπό τό ὄργανον, τό ὁποῖον ἡτοίμασε τό κείμενον καί νά συζητηθῇ. Πρέπει λοιπόν νά μείνωμεν μόνον εἰς τάς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τό κείμενον. Ἅγιε Πρόεδρε, αὐτή εἶναι ἡ σκέψις μου. Διά νά μή πελαγοδρομήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἔχετε δίκαιον ἀπόλυτον, ἀλλά ὑπάρχουν ἐδῶ ἀντιπροσωπίαι, αἱ ὁποῖαι λέγουν ὅτι φέρουν ἀποφάσεις τῶν Συνόδων των. Ἐγώ δέν

δύναμαι νά τό ἀμφισβητήσω, ἀφοῦ τό λέγουν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Θέλομεν νά ἴδωμεν ποίαν ἀπόφασιν; Πότε τήν ἔλαβον αὐτήν τήν ἀπόφασιν;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πότε; Θά ἐρωτῶ τώρα πότε καί πῶς;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Διά τοῦτο λέγω νά φέρουν ἀπόδειξιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νά μοῦ φέρουν ἔγγραφον μέ ὑπογραφήν; Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχετε δίκαιον, ἀλλά δέν δύναμαι ἐγώ νά φθάσω εἰς τό σημεῖον αὐτό, νά ζητῶ πιστοποιητικόν ἀπό τήν Σύνοδον δι' ἑκάστην πρότασιν. Αὐτό εἶναι εἰς τήν συνείδησιν ἑκάστου. Ἐάν αἱ προτάσεις εἶναι ἰδικαί μας καί δέν εἶναι τῆς Συνόδου, τό γνωρίζομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι. Ἑπομένως, νά μή τάς κάνωμεν ὡς προτάσεις τῆς Συνόδου, ἐάν δέν συνεζητήθησαν εἰς τήν Σύνοδον. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἀντιοχείας ἐκπροσωπεῖ τήν Ἐκκλησίαν της, ἡ δέ ἀπόφασις προέρχεται ἀπό τήν Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας καί ὡς ἐκ τούτου ἐκφράζει τήν Ἐκκλησίαν μας, διότι συνεζητήθη εἰς τό ἐπίπεδον καί τῆς ἀντιπροσωπίας καί τῆς Συνόδου μας. Ἄρα, θά προτείνω νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐδῶ ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν μας καί ἑκάστη λέξις δέν συνιστᾷ προσωπικήν γνώμην, ἀλλά κάτι τό ὁποῖον συνεζητήθη προηγουμένως καί ἐλήφθη σχετική ἀπόφασις. Εἶναι ἀκριβῶς εὐθυγραμμισμένον μέ τάς Ἐκκλησίας μας αὐτό, διότι εἰς τήν διαδικασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου εἴχομεν εἴπει ὅτι θά ἠδύναντο αἱ ἀντιπροσωπίαι νά συνομιλήσουν ἀμέσως, χωρίς νά ἔρχωνται μέ συγκεκριμένην γραμμήν. Αἱ ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι συζητοῦνται ἐδῶ σήμερον καί δέν φθάνουν εἰς τήν συναίνεσιν ἤ εἰς τήν ὁμοφωνίαν μεταξύ μας, αὐταί αἱ ἀποφάσεις θά παραπεμφθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον καί θά συζητηθοῦν ἐκεῖ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λοιπόν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου πρέπει νά ὑπενθυμίσω, ὅτι ἡ διαδικασία *ἐν ἀκριβείᾳ* καί ὄχι *ἐν οἰκονομίᾳ* εἶναι, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ἀποστέλλουν ἐγκαίρως καί γραπτῶς τάς παρατηρήσεις των, ὥστε ἡ Γραμματεία νά τάς στείλῃ εἰς ὅλας τάς ἄλλας Ἐκκλησίας. Αὐτή εἶναι ἡ διαδικασία. Διατί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔστειλε καί μάλιστα τεκμηριωμένην ἑκάστην πρότασιν καί αἱ ἄλλαι δέν ἔστειλαν; Ἀλλά τέλος πάντων, παραβαίνομεν τήν διαδικασίαν πολλάς φοράς, ὅσον γίνεται, διά νά μή περιφρονήσωμεν τάς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων, ἔστω καί ἄν αὐταί δέν ἦλθον μέ τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον θά ἔπρεπε νά ἔλθουν. Καί δι' αὐτόν τόν λόγον παρεχώρησα τήν δυνατότητα νά ἀκούσωμεν τήν ἄποψίν σας. Θά παρεκάλουν νά μή ἐπιμείνετε εἰς τήν τροποποίησίν σας. Θά ἔπρεπε νά εἶχε γίνει μέ καλύτερον τρόπον καί ὄχι οὕτως. Ἑπομένως, ἐδῶ παραμένει τό κείμενον μέ τήν τροποποίησιν. Ὁ Μητροπολίτης Ἀνδρέας ἤθελε νά εἴπῃ ἐπ' αὐτοῦ, τό ὁποῖον συζητοῦμεν τώρα; Παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, πολύ καλῶς εἴπατε, ὅτι ἕκαστος εἶναι ὑπεύθυνος εἰς τήν συνείδησίν του καί δέν δύναται νά ἐκφράζῃ τάς προσωπικάς του ἀπόψεις ἐδῶ. Ἕκαστος ἐκφράζει τάς ἀπόψεις καί τάς παρατηρήσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας του. Εἰς σχέσιν μέ τάς παρατηρήσεις καί τάς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀποσταλῆ ἀπό τάς Ἐκκλησίας, δέν

δύναμαι νά εἴπω τάς παρατηρήσεις σας, ἐπειδή ἔχω εἰς χεῖρας μου τό κείμενον τοῦ 2014, ὡς υἱοθετήθη εἰς τάς 2 Ὀκτωβρίου, ὅταν ἔγινεν ἡ πρώτη μας συνάντησις, ἀφήσαμεν τάς παρατηρήσεις μας εἰς τήν Γραμματείαν καί παρεκάλεσα τόν ἅγιον Μπάτσκας νά ἀναγνώσῃ αὐτάς τάς παρατηρήσεις. Ὡστόσον, αἱ παρατηρήσεις αὐταί δέν ἔχουν ἐνσωματωθῆ εἰς τάς παρατηρήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας κ.λπ. Θεωροῦμεν ὅτι ἐχάθησαν αἱ παρατηρήσεις μας καί δέν γνωρίζομεν διά ποῖον λόγον. Δέν ἔχομεν τήν ἀπάντησιν καί δέν γνωρίζομεν διά ποῖον λόγον δέν ἔχουν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν αἱ παρατηρήσεις μας. Αἱ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κειμένου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐπ' αὐτοῦ δέν δύναμαι νά ἀποφανθῶ. Ἡ Γραμματεία θά ἔδει νά μᾶς πληροφορήσῃ, τί ἔκανε μέ τάς παρατηρήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Ὁμιλήσατε, ἅγιε Ἑλβετίας.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Συγγνώμην, ἅγιε Πρόεδρε. Αἱ παρατηρήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἦλθον χθές, ἐκοινοποιήθησαν βεβαίως ὄχι εἰς τό κείμενον. Αἱ παρατηρήσεις αὐταί ὑπάρχουν καί ἔχουν δοθῆ καί εἰς τήν Προεδρίαν, ἀλλά δέν δύνανται νά ἐνσωματωθοῦν πλέον εἰς τό κείμενον. Ἠμποροῦν νά συζητηθοῦν προσωρινῶς, ἐάν ὁ Πρόεδρος τό ἐγκρίνῃ, ὅπως εἶπε προηγουμένως, ὅτι εἶναι δυνατόν κατά παραχώρησιν ἤ κατ' οἰκονομίαν νά τεθοῦν καί ὡρισμένα πράγματα, ἐκτός ἀπό ἐκεῖνα πού κατετέθησαν. Ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν μας τάς παρατηρήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, τάς ὁποίας ἐκπροθέσμως ἔστειλε χθές καί ἐκοινοποίησα εἰς τόν ἅγιον Πρόεδρον τάς παρατηρήσεις, τάς ὁποίας ἔχω ἐδῶ ἐνώπιόν μου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀνδρέας ὁμιλεῖ περί κειμένου, τό ὁποῖον ἔδωσε τόν περασμένον Ὀκτώβριον.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Αὐτό τό κείμενον δέν τό ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, μέ συγχωρεῖτε. Ἄν ὑπάρχῃ νά μᾶς τό δώσουν. Δέν γνωρίζω αὐτό τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Προφανῶς, τό κείμενον αὐτό δέν ἔχει περιέλθει εἰς τήν Γραμματείαν. Δέν γνωρίζω ποῦ κατετέθη. Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Σεβασμιώτατε εἶναι μία ἐπιστολή πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί τούς Προκαθημένους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπό τάς 2 Ὀκτωβρίου 2014 καί δύναται νά σᾶς τό ἐπιβεβαιώσῃ καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Μίαν πληροφορίαν ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πληροφορίαν ὁ ἅγιος Μπάτσκας ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ναί, ὅταν εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει ἡ ἀντιπροσωπία τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, μοῦ ἔδωσε τό κείμενον τῶν προτεινομένων ὑπ' αὐτῶν τροποποιήσεων καί μέ παρεκάλεσαν νά τό διατυπώσω, νά τό μεταφράσω εἰς τήν ἑλληνικήν, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἔκανα τότε, ἀλλά ἐπειδή ἦτο παρωχημένη ἡ ὥρα καί ἤδη εἴμεθα πρός τό τέλος τῆς ἐργασίας, ὅπως καί πολλαί ἄλλαι παρεμβάσεις καί παρατηρήσεις, δέν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν. Δέν ἐνεσωματώθη εἰς τό κείμενον. Ἦτο ἀδύνατον. Καί αὐτή ἦτο οὕτως ἡ τύχη τῶν προτάσεων αὐτῶν. Δέν συνεζητήθη μετά. Ἁπλῶς ἔλαβε ἡ Σύναξις γνῶσιν ὅτι ὑπε-

βλήθησαν καί ἐκεῖ ἐτελείωσεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δέν κατετέθη εἰς τήν Γραμματείαν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ὄχι ἐγώ τό ἀνέγνωσα ἐδῶ εἰς ἐπήκοον ὅλων. Αὐτή ἦτο ἡ παράκλησις, τήν ὁποίαν καί ἐξετέλεσα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἑπομένως αὐτή ἡ ἐπιστολή, αὐτό τό κείμενον...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Δέν γνωρίζω μετά τί ἀπέγινεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Αὐτό τό κείμενον ἑπομένως δέν προωρίζετο διά τήν παροῦσαν σύναξιν, ὅπως προορίζονται τά ἄλλα. Προωρίζετο διά συζήτησιν κατ' ἐκείνην τήν συνάντησιν. Ἑπομένως, δέν κατέστη δυνατή ἡ συζήτησις κατ' ἐκείνην τήν συνάντησιν, ἐκπίπτει τό κείμενον αὐτό. Δέν ἀνήκει εἰς τά κείμενα αὐτοῦ τοῦ εἴδους, τά ὁποῖα ἐξετάζομεν. Μόνον αὐτό, τό ὁποῖον ἐστάλη χθές ἀπό τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην Γεωργίας, αὐτό πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καί δέν γνωρίζω, ἐάν ἔχῃ ἐπί τῆς συζητουμένης παραγράφου, κάποιαν τροποποίησιν. Ἔχει; Λοιπόν, ἐάν δέν ἔχῃ ἐπί τῆς συζητουμένης παραγράφου νά μή χρονοτριβῶμεν, νά προχωρήσωμεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Εἶναι γενικαί αἱ παρατηρήσεις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εἶναι γενικαί αἱ παρατηρήσεις του, δέν ἀναφέρονται εἰς συγκεκριμένα σημεῖα τοῦ κειμένου καί αὐτό δέν βοηθεῖ. Ποῖος θέλει νά ὁμιλήσῃ; Ὁ ἅγιος Πάφου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος: Ἅγιε Πρόεδρε, ἐπειδή συνέβη τό ἴδιον μέ ἡμᾶς. Εἶχον παραδώσει ἐγώ μίαν παράγραφον ἁπλῶς εἰς τόν ἅγιον Ἑλβετίας τόν περασμένον Ὀκτώβριον. Ἴσως παρέπεσε κάπου. Ἐγώ τήν παρέδωσα προσωπικῶς εἰς τόν ἅγιον Ἑλβετίας, ἀνεφέρετο δέ εἰς τήν § 4 τοῦ κειμένου. Δέν περιελήφθη ἤ ἴσως νά παρέπεσεν, ἀλλά τήν παρέδωσα προσωπικῶς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐάν τήν παρεδώσατε μέ τόν σκοπόν νά ἔλθῃ ἐδῶ εἰς αὐτήν τήν Σύναξιν, θά ἔπρεπε ἡ Γραμματεία νά τήν ἔχῃ ἐνσωματώσει. Εἶναι λοιπόν παράλειψις τῆς Γραμματείας, ἐάν δέν ἐγένετο ἐνσωμάτωσις. Ὁ ἅγιος Ἑλβετίας.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Παρακαλῶ, τά θέματα τῆς κατατάξεως τῶν ἐρωτήσεων ἐγένοντο κατόπιν γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος καί τοῦ Προέδρου μας, ἤτοι νά ἀπευθύνωμεν ἐπιστολήν πρός ὅλας τάς Ἐκκλησίας διά νά μᾶς ἀποστείλουν τάς παρατηρήσεις. Τό ἰδικόν σας τό γράμμα, ὄντως, τώρα ὅπως λέγετε τό ἐνθυμοῦμαι, ἴσως νά μή συμπεριελήφθη, διότι δέν ἦτο εἰς αὐτήν τήν κατηγορίαν τῶν πραγμάτων. Ἄρα, δέν ἐγένετο σκοπίμως ἡ παράλειψις, δι' αὐτό καί δύναται νά ἐξετασθῇ αὐτό τό θέμα, δεδομένου ὅτι κατετέθη μέν, ἀλλά εἰς ἄλλον χρόνον ἀπό αὐτόν, τόν ὁποῖον διαπραγματευόμεθα τώρα. Ἐδῶ τίθενται τά κείμενα ἀπό τήν στιγμήν, καθ' ἥν ἐγράψαμεν τό γράμμα καί εἴπομεν: «στείλατέ μας τάς προτάσεις». Προφανῶς, ἐκ παραδρομῆς ἴσως καί ζητῶ συγγνώμην, ἐάν δέν συμπεριελήφθη, ἐπειδή δέ τό εἴπατε προχθές, σᾶς παρεκαλέσαμεν νά μᾶς στείλετε ἀμέσως τό γράμμα δι' email, διά νά δυνηθῶμεν νά ἐξετάσωμεν, ἅγιε Πάφου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος: Δέν εἴπαμεν ὅτι τό ἐκάνατε

σκοπίμως. Ἁπλῶς ὅτι σᾶς τό ἐδώσαμεν...

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Σᾶς τό εἶπον. Σᾶς ἐξήγησα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ναί. Λυποῦμαι, εἶναι φυσικόν νά γίνωνται καί τοιούτου εἴδους συγχύσεις, ἀλλά τό θέμα εἶναι ὅτι εἰς τήν οὐσίαν, ἐφ' ὅσον μία Ἐκκλησία κατέθεσε πρότασιν ἐκ μέρους τῆς Συνόδου της καί τήν κατέθεσε πρός τήν Γραμματείαν, θά ἔδει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁπωσδήποτε. Ἑπομένως, ὅταν ἔλθωμεν εἰς τήν § 4, εἰς τήν ὁποίαν ἀφορᾷ αὐτή ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, θά ἔδει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Νά τήν ἔχωμεν ἐνώπιόν μας. Νά μᾶς τήν διανείμῃ ἡ Γραμματεία. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ἔχω μίαν πρότασιν, ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά διευκολύνῃ κατά τι τήν θέσιν μας, διότι ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας συνῆλθε τήν περασμένην ἑβδομάδα καί τά κείμενα αὐτά ἐνεκρίθησαν τήν περασμένην Παρασκευήν καί βλέπω ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλαι ἀντιπροσωπίαι μέ σχόλια, τά ὁποῖα δέν συμπεριλαμβάνονται εἰς τό κείμενον. Προτείνω λοιπόν νά διακόψωμεν τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ κειμένου αὐτοῦ, νά ζητήσωμεν ἀπό τήν Γραμματείαν νά συμπεριλάβῃ καί τά ἄλλα σχόλια ἀπό τάς ἄλλας Ἐκκλησίας καί νά τά διανείμῃ αὔριον. Διά τοῦτο θά ἤθελον νά δώσωμεν τά σχόλια αὐτά εἰς τήν Γραμματείαν, ὥστε νά τά συμπεριλάβῃ εἰς τήν ἐργασίαν μας αὔριον καί μεθαύριον καί νά περάσωμεν εἰς ἕν ἄλλο κείμενον, ὅπου ἐνδεχομένως τά σχόλια δέν εἶναι τόσα πολλά, διά νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν, ἐάν τό ἐγκρίνετε καί τό ἐπιτρέπετε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Φοβοῦμαι ὅτι αὐτό θά φέρῃ μεγάλην ἀναστάτωσιν, δι' αὐτό τίθενται πάντοτε εἰς τήν διαδικασίαν χρονικά ὅρια, δέν εἶναι δυνατόν. Δέν εἶναι ἄνευ λόγου τό ὅτι ἐτέθησαν χρονικά ὅρια πρός τάς Ἐκκλησίας ἀπό τήν Γραμματείαν νά ἀποστείλουν τάς παρατηρήσεις των. Ὅταν τά στέλλουν ἐκτός αὐτῶν τῶν ὁρίων, βλέπετε τί γίνεται; Ἐγώ δέν δύναμαι τώρα νά διακόπτω συνεχῶς τήν συζήτησιν διά νά περιμένω, νά ἀσχολοῦμαι μέ τό ἑπόμενον διά νά περιμένω νά ἔλθῃ εἰς τό προηγούμενον ἡ πρότασις μίας Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔρχεται τήν τελευταίαν στιγμήν. Δέν νομίζω ὅτι δύναμαι νά τό δεχθῶ αὐτό. Ὅσαι Ἐκκλησίαι δέν ἔστειλαν ἐγκαίρως τάς παρατηρήσεις των, δέν ἔχουν πλέον τήν δυνατότητα νά τάς στείλουν. Δέν δυνάμεθα ἄλλως νά προχωρήσωμεν. Ἑπομένως, θά ἔλεγον, οὔτε ὅ,τι ἦλθε χθές δύναται νά γίνῃ δεκτόν, ἀφοῦ δέν δυνάμεθα νά τό πράξωμεν αὐτήν τήν στιγμήν. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἀκριβῶς, ἅγιε Πρόεδρε, αὐτή ἦτο ἡ πρότασίς μου. Ὅ,τι δέν ἦλθε προηγουμένως καί δέν συμπεριελήφθη εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχομεν, θεωρεῖται ὡς μή ληφθέν καί δέν δυνάμεθα νά συζητήσωμεν ἐδῶ ἐπί ἐκπροθέσμως παραδοθέντων κειμένων. Καί δέν δύναται νά ἀσχοληθῇ ἡ Σύναξις τῶν Ἐκκλησιῶν μέ αὐτά τά κείμενα, διά τά ὁποῖα λέγει ὅτι ἐγένετο ἡ συζήτησις τήν περασμένην Παρασκευήν. Λοιπόν, νά λάβωμεν μίαν ἀπόφασιν, διά νά τεθῇ τέρμα εἰς αὐτήν τήν συζήτησιν. Προτείνω τήν πρότασίν σας νά τήν ἐπιβάλετε, διά νά τελειώσωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Θά ἠμποροῦσα νά τήν ἐφαρμόσω μόνος μου, ἀλλά δέν θέλω νά προσκρούσω εἰς τήν εὐαισθησίαν σας. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου θέλει ἐπ' αὐτοῦ νά εἴπῃ κάτι ἤ ἐπί ἄλλου θέματος;

Ὁ Σεβ Μητροπ. Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Μέ συγχωρεῖτε, ἅγιε Πρόεδρε. Ἄν συνεχίσωμεν αὐτήν τήν συζήτησιν, ὅπως ἤρχισε ἀπό τό πρωί, δέν θά φθάσωμεν πουθενά. Ἡμεῖς ἔχομεν ἐνώπιόν μας ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπεφασίσαμεν ἐπιμόνως. Ἀπό τά δύο κείμενα, τά ὁποῖα εἴχομεν ἀρχικῶς καί ὅλοι συμμετείχομεν εἰς αὐτό, τό προκῦψαν κείμενον δέν εἶναι δογματικόν κείμενον. Τό κείμενον εἶναι πρακτικόν, θεολογικόν κ.λπ. Δέν βλέπω τόν λόγον νά ἐπιστρέφωμεν εἰς τάς ἱστορίας, ποῖος..., πότε... κ.λπ. Οὕτως, ἄν συνεχίσωμεν, μέ συγχωρεῖτε, δέν ἔχει νόημα πλέον. Ἔχομεν ἕν κείμενον, ἄν ὑπάρχουν λεκτικαί παρατηρήσεις, ἄς τά εἴπουν οἱ ἀδελφοί καί νά προχωρήσωμεν. Νά τελειώσωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τί νά εἴπουν οἱ ἀδελφοί;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νά τελειώσωμεν τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πῶς ὅμως θά τό τελειώσωμεν;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Ἀπό τό πρωί μίαν παράγραφον;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό τό γνωρίζω, Σεβασμιώτατε, ἀλλά ἐφ' ὅσον θέλετε ὅλοι νά ὁμιλεῖτε καί νά ἔχετε ὅλοι ἀπό μίαν πρότασιν, τί πρέπει νά κάνω ἐγώ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νά μή μᾶς ἐπιτρέψετε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄν δέν σᾶς ἐπιτρέψω, ὀργίζεσθε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νά μή μᾶς ἐπιτρέψετε, ὡς Πρόεδρος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πού μοῦ δίδετε αὐτήν τήν δυνατότητα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νά προχωρήσωμεν εἰς τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ, διότι αὐτό εἶναι τό προέχον. Δέν κατανοοῦν οἱ ἀδελφοί ἐδῶ ὅτι συνεχῶς ζητοῦν, ὅτι εἰσάγουν νέα θέματα, τροποποιήσεις, διό καί δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Δέν ἔχουν αὐτήν τήν αἴσθησιν οἱ ἴδιοι; Ἑπομένως, ἀποφασίζομεν, μόνον δι' ὅσα ἔχουν ἤδη ἀποσταλῆ ἐγκαίρως εἰς τήν Γραμματείαν καί ἔχουν περιληφθῆ εἰς τό κείμενον, ὡς τροποποιήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, μόνον αὐταί λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καί ἐτελείωσε. Δέν δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν ἄλλο ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, δέν ἀμφιβάλλω ὅτι καί αἱ ἀντιπροσωπίαι τῆς Ἀντιοχείας καί τῆς Γεωργίας μεταφέρουν ἀπόψεις τῶν Ἐκκλησιῶν καί ὄχι προσωπικάς. Εἴπατε ὅμως ὅτι ἐπί τῶν νέων προτάσεων, ἐάν ὑπάρχῃ ἔνστασις μιᾶς Ἐκκλησίας δι' ἀποδοχήν αὐτῆς, τότε δέν δύναται νά γίνουν δεκταί. Καί ἴσχυσεν αὐτό π.χ. ἐπί τῆς προτάσεως τοῦ ἁγίου Μπάτσκας περί τῆς θεανθρωπίνης φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι βεβαίως θέμα ἰδικόν σας, τοῦ Προεδρείου, ἀλλά, ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, μέ ἀπασχολεῖ, διότι βλέπω τόν δρόμον, τόν ὁποῖον ἔχομεν διανύσει, ὡς καί αὐτόν, τόν ὁποῖον θά διανύσωμεν, ἐάν συνεχίσωμεν μέ τόν τρόπον αὐτόν. Διά τοῦτο σᾶς παρακαλῶ νά ἐπισπεύσετε. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀκριβῶς αὐτό κάνομεν, Σεβασμιώτατε. *Πρῶτον*, τάς

προτάσεις, οἱ ὁποῖαι ἔρχονται τώρα, εἴπαμεν νά τάς περιορίσωμεν εἰς μόνας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἤδη ἀποσταλῆ, διότι αὐτό θά ἐβοήθει. *Δεύτερον*, ὅταν ἔλθῃ μία πρότασις, τίθεται τό ἐρώτημα, ἐάν ἐπιθυμοῦν ἀλλαγήν ἤ ὄχι, ἀλλ' ἐδῶ δέν ἐδόθη ἀκόμη ἀπάντησις. Ἑπομένως, δέν δύναμαι νά ἀποκλείσω τήν συζήτησιν. Λοιπόν, ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Μπάτσκας ἀπερρίφθη, ἀλλά δέν ἀπερρίφθησαν ἄλλαι προτάσεις.

Παρεμβάσεις ἐκτός μικροφώνου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τί εἴπατε; Εἰς τό μικρόφωνον παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Προχωρήσατε, ἅγιε Πρόεδρε, προχωρήσατε παρακάτω.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Λοιπόν, προχωρῶ ὑπό τήν ἐξῆς ἔννοιαν. Θέτω τό ἐρώτημα, ἐάν ἡ § 2, ὡς ἐτροποποιήθη ἀπό τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τήν ὁποίαν ἐκάναμεν ἀποδεκτήν, παραμένει ἄνευ περαιτέρω τροποποιήσεων. Εὐχαριστῶ. Αὐτό θέλω. Ὁπότε εἰσερχόμεθα εἰς τήν § 3.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

3. *Ἡ εὐθύνη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διά τήν ἑνότητα, ὡς καί ἡ οἰκουμενική αὐτῆς ἀποστολή, ἐξεφράσθησαν ὑπό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Αὗται ἰδιαιτέρως προέβαλον τόν μεταξύ τῆς ὀρθῆς πίστεως καί τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας ὑφιστάμενον ἄρρηκτον δεσμόν.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐπ' αὐτοῦ δέν ὑπάρχει παρατήρησις, ἡ ὁποία νά ἔχῃ ἀποσταλῆ ἐγκαίρως. Τό κείμενον λοιπόν παραμένει ὡς ἔχει. § 4.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

4. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιαλείπτως προσευχομένη «ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως», ἐκαλλιέργει πάντοτε διάλογον μετά τῶν ἐξ αὐτῆς διεστώτων, τῶν ἐγγύς καί τῶν μακράν, ἐπρωτοστάτησε μάλιστα εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν ὁδῶν καί τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων, μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀπό τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς καί συνετέλεσεν εἰς τήν διαμόρφωσιν καί περαιτέρω ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἄλλωστε, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία χάρις εἰς τό διακρῖνον αὐτήν οἰκουμενικόν καί φιλάνθρωπον πνεῦμα, θεοκελεύστως αἰτούμενον «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. 2, 4), ἀείποτε ἠγωνίσθη ὑπέρ ἀποκαταστάσεως τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος. Διό, ἡ Ὀρθόδοξος συμμετοχή εἰς τήν κίνησιν πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν οὐδόλως τυγχάνει ξένη πρός τήν φύσιν καί τήν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ συνεπῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί παραδόσεως, ἐντός νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ἐνθυμοῦμαι καλῶς μάλιστα αὐτήν τήν παράγραφον τήν εἶχε διαμορφώσει τελικῶς ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ἄν δέν κάνω λάθος. Ἦτο πολύ προσεγμένη. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἐδῶ προτείνει μίαν τροποποίησιν εἰς τήν πρότασιν. Τί εἶναι αὐτό; *(ἀκούγονται ψίθυροι...)* Καλά τώρα αὐτήν τήν στιγμήν θά κάνωμεν τροποποιήσεις τήν τελευταίαν στιγμήν; Εἴπομεν ὅτι δέν ἐστάλη ἐγκαίρως. Αὐτό ἐστάλη ἐγκαίρως; Διατί δέν μᾶς τό ἐδώσατε;

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς*:* Συγγνώμην, ἅγιε Πρόεδρε, συνῃνέσατε προηγου-

μένως. Ἔγινε μία παρεξήγησις. Ἐδόθη τότε, ὅτε εἴχομεν κάνει τήν συνάντησιν, ἀλλ' ὅταν ἐγράψαμεν τά γράμματα, δέν συμπεριελήφθη, διότι ἦτο πλέον παρωχημένον. Καί εἴπατε σεῖς κατ' ἐξαίρεσιν, ἄν θά ἔλθῃ ἡ ὥρα εἰς τήν § 4, τότε αὐτή θά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Διά τοῦτο σᾶς ἐδώσαμεν τό κείμενον νά τό ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας, ἐπειδή τώρα ὁμιλοῦμεν διά τήν § 4.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό εἶναι διά τήν τετάρτην παράγραφον;

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος*:* Ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Μάλιστα.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος*:* Τώρα εἴδομεν πάλιν τό κείμενον, διό καί εἶναι ὁμόφωνος ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ τροποποίησις αὐτή, νομίζομεν ὅτι εἰς τήν πρώτην πρότασιν τῆς § 4 καλύπτεται.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ πρώτη διατύπωσις;

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος*:* Ἡ πρώτη διατύπωσις. Ἡ πρώτη πρότασις. Μᾶς καλύπτει, ὁπότε ἀποσύρομεν τήν τροποποίησιν αὐτήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Μᾶς βοηθεῖ πάρα πολύ αὐτό. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Ἑπομένως, μένομεν μόνον μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἑξῆς. Ἀντί νά εἴπωμεν ὅτι *«**ἐπρωτοστάτησεν** εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν...»* νά εἴπωμεν*: «μετέσχε»* καί ὁ λόγος εἶναι ὅτι*:*

> Ἡ ἀναφορά εἰς τόν ἡγετικόν ρόλον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν *«Οἰκουμενικήν κίνησιν»* δέν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς εἰς τήν πραγματικότητα· ἐπιπλέον, δι' αὐτῆς εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς *«πρωτοστατοῦσαν»* εἰς τάς οἰκουμενικάς ἀναζητήσεις ἐπιρρίπτεται πρωταρχική εὐθύνη καί διά τάς ἀρνητικάς ἐκείνας πτυχάς τῆς οἰκουμενικῆς πρακτικῆς, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν σκάνδαλον εἰς τούς πιστούς.

Ὑπάρχουν λοιπόν ἀντιρρήσεις ὡς πρός τήν συμπερίληψιν αὐτῆς, ὡς πρός τήν ἀποδοχήν αὐτῆς τῆς τροποποιήσεως; Ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θά προετίμων τό ἀρχικόν κείμενον; Ἐάν ὑπάρχουν, τότε ἡ τροποποίησις δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή. Ἐάν δέν ὑπάρχουν, θά ἠδύνατο νά γίνῃ ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Νομίζω, ὅτι ἡ ἀναφορά τοῦ ὅρου*: «ἐπρωτοστάτησεν»* ἐδῶ ἔχει νά κάνῃ μέ τήν ἱστορικήν σημβολήν καί παρουσίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤδη ἀπό τήν ἀρχή τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως καί δέν ἔχει νά κάνῃ μέ τήν ἁπλῆν συμμετοχήν της, ὅπως ἐπαναλαμβάνεται εἰς τήν συνέχειαν τῆς παραγράφου. *«Μετέσχεν τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως ἀπό τῆς ἐμφανίσεως»*, ἀλλά δέν ἀμφισβητοῦμεν ὅτι *«ἐπρωτοστάτησεν»* ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Ὡς ἐκ τούτου προτείνομεν νά παραμείνῃ ἡ πρότασις, ὅπως εἶναι εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ἅγιε Πρόεδρε καλύπτομαι ἐν πολλοῖς ἀπό τόν ἅγιον Μεσσηνίας καί ἐπί πλέον δέν θεωρῶ ὅτι τό ρῆμα «*μετέσχεν*» ἁρμόζει εἰς αὐτήν τήν συνάφειαν, ἑλληνιστί τουλάχιστον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἑπομένως, ὑπάρχουν τουλάχιστον μία ἤ δύο τοπο-

θετήσεις ὑπέρ τῆς παραμονῆς τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου. Ἐμμένουν αὐτοί εἰς τήν παραμονήν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου; Δέν δέχονται τροποποίησιν; Ἐάν ναί, τότε περαιτέρω συζήτησις παρέλκει. Ὁρίστε ὁ Μητροπολίτης Ἀνδρέας. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἔχω μίαν ἐρώτησιν. Λαμβάνετε ὑπ' ὄψιν τήν ἐπιστολήν τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Γεωργίας; Μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτό τό ζήτημα. Ἄν δέν τήν δέχεσθε, δέν θά δυνάμεθα νά λάβωμεν μέρος εἰς τήν συζήτησιν. Ἐάν τήν δέχεσθε, θά ἐκφράσωμεν τάς παρατηρήσεις μας. Θά ἠθέλομεν νά τό γνωρίζωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἅγιε ἀδελφέ, πρέπει νά σᾶς εἴπω ὅτι, ὅπως ἐθέσατε τό θέμα, εἶναι ἀπαράδεκτον. Δέν εἶναι δυνατόν νά λέγετε ἤ νά ἀπειλεῖτε ὅτι δέν θά λάβετε μέρος εἰς τάς συζητήσεις. Ἐδῶ ἀκολουθοῦμεν μίαν διαδικασίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀποδεκτή ἀπό ὅλους καί ἀπό τάς Ἐκκλησίας μας. Ἡ διαδικασία εἶναι ὅτι αἱ παρατηρήσεις καί αἱ τροποποιήσεις ἀποστέλλονται εἰς τήν Γραμματείαν ἐγκαίρως. Φοβοῦμαι ὅτι τό γράμμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου σας δέν ἦλθεν ἐγκαίρως. Ἦλθε μόλις χθές. Δέν περιελήφθη λοιπόν εἰς τάς τροποποιήσεις, ὅπως ἔγινε μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί ἄλλας Ἐκκλησίας. Ἄν θέλετε νά μή σεβασθῶμεν αὐτήν τήν ἀπόφασιν, ὅτι πρέπει νά ἀποστέλλωνται ἐγκαίρως εἰς τήν Γραμματείαν, νομίζω μᾶς ζητεῖτε κάτι, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν. Τώρα, ἐάν σεῖς ἀπειλεῖτε ὅτι δέν θά συμμετέχετε, αὐτό εἶναι ἰδικόν σας θέμα. Δυστυχῶς τό γράμμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου δέν ἦλθεν ἐγκαίρως καί δέν γνωρίζω ἐάν περιέχῃ κάτι, τό ὁποῖον νά ἔχῃ σχέσιν μέ αὐτήν τήν παράγραφον, διότι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Μακαριωτάτου εἶναι γενικαί. Λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν γενικῶς, ἀλλά δέν πρόκειται περί τροποποιήσεων τοῦ κειμένου. Δέν γνωρίζω ἐάν ὁ ἀδελφός Ἀνδρέας τό ἔχῃ κατανοήσει. Ἐδῶ συζητοῦμεν τροποποιήσεις τοῦ κειμένου, ἀλλ' ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Γεωργίας δέν μᾶς ἔστειλε τροποποιήσεις τοῦ κειμένου. Μᾶς ἔστειλε γενικάς παρατηρήσεις, τάς ὁποίας καί ἀσφαλῶς λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν. Ἀλλά, ἄλλο αὐτό καί ἄλλο, τό νά ἀναφερώμεθα, ὅπως συμβαίνει ἐδῶ τώρα, μέ συγκεκριμένας τροποποιήσεις. Λοιπόν, ἡ ἀπάντησις εἰς τό ἐρώτημά σας εἶναι, ὅτι βεβαίως λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τήν ἐπιστολήν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου σας, ἀλλά δέν ἀναφέρεται ἡ ἐπιστολή εἰς συγκεκριμένας παρατηρήσεις ἐπί τοῦ κειμένου καί ἐπομένως δέν δύναται νά μᾶς ἀπασχολήσῃ αὐτήν τήν στιγμήν. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Τήν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων καλύπτει τό κείμενον τῆς § 4, ὡς ἔχει. Διά νά τοποθετηθῇ ὅμως ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἐγώ θά ἤθελον μίαν διευκρίνησιν. Ἐάν π.χ. τήν λέξιν *«μετέσχε»* τήν ἐννοεῖ ὡς ἀντικατάστασιν τῶν λέξεων *«ἐπρωτοστάτησε»* ἤ *«μετέσχε»*; διότι οὕτως ἔχομεν δύο φοράς τήν λέξιν *«μετέσχε»: «Μετέσχε μάλιστα εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν»* καί μετά πάλιν*: «μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως»*. Καί μετά, τί ἐννοεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας μέ τήν «*ὀπτικοποιημένην λέξιν*».

Παρεμβάσεις ἐκτός μικροφώνου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Δέν εἶναι ὀπτι-

κοποιημένον ἐδῶ. Δηλαδή ἐννοεῖ νά ἀντικατασταθῇ ἡ λέξις *«ἐπρωτοστάτησε»* μέ τήν λέξιν *«μετέσχε»*. Ἀκολουθεῖ ὅμως μετά πάλιν *«μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Αὐτό εἶναι τό πρόβλημα, τό ὁποῖον ἔχομεν; Δέν εἶναι μόνον αὐτό, ἀλλά εἶναι καί αὐτό βεβαίως.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Νομίζω ὅτι εἶναι.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἀλλά ἐδῶ ἔθεσεν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας θέμα οὐσίας, ὄχι ἁπλῶς φιλολογικόν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἐντάξει, κατανοῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λοιπόν, τό θέμα τῆς οὐσίας διά τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐάν τήν ἑρμηνεύω ὀρθῶς, πρέπει νά τό διαβεβαιώσῃ ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, εἶναι σοβαρόν καί ἐμμένει εἰς τήν ἄποψιν διατηρήσεως τοῦ κειμένου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εἶπον ὅτι μέ καλύπτει τό κείμενον καί ὡς ἔχει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Σεῖς τό εἴπατε, ἀλλά ὁ ἅγιος Μεσσηνίας πρέπει νά μᾶς διαβεβαιώσῃ, ἐάν ἐμμένῃ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Μάλιστα, ἅγιε Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι εἰς τό κείμενον μέ τήν λέξιν *«ἐπρωτοστάτησεν»* ἀπεικονίζεται ἡ ἱστορική παρουσία, ἡ δρᾶσις καί ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατά τήν ἔναρξιν τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Καί νομίζω ὅτι ἱστορικῶς κανείς δέν δύναται νά τό ἀμφισβητήσῃ αὐτό.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Μάλιστα. Ἑπομένως ἔχομεν ἄρνησιν τροποποιήσεως τοῦ κειμένου. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά διευκρινήσω, διατί προετείναμεν αὐτήν τήν τροποποίησιν. Τό κείμενον, ὡς ἔχει σήμερον, δημιουργεῖ τήν ἐντύπωσιν, ὅτι πρωτοστάτης τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως ἦτο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Οὕτω κατανοεῖται ἡ λέξις *«ἐπρωτοστάτησεν»*. Αὐτό δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τήν πραγματικότητα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν, προσεχώρησεν εἰς αὐτήν εἰς κάποιον στάδιον, συμμετεῖχεν ἐνεργῶς εἰς αὐτήν. Ἄν λέγωμεν ὅτι ἦτο πρώτη εἰς τήν ἀναζήτησιν τῶν τρόπων καί ὁδῶν διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων, κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐμμέσως ἀναθέτομεν εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τήν εὐθύνην διά τό γεγονός ὅτι αἱ ἀναζητήσεις αὐταί, ἄς ὁμιλήσωμεν εὐθέως, δέν ὡδήγησαν εἰς κάτι. Διά τοῦτο φρονοῦμεν, ὅτι θά ἦτο πολύ ὀρθώτερον καί θά ἀνταπεκρίνετο περισσότερον εἰς τήν πραγματικήν κατάστασιν, ἐάν ἐλέγομεν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετεῖχεν εἰς τήν ἀναζήτησιν τῶν ὁδῶν καί τῶν τρόπων ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, τί ἔχει νά ἀπαντήσῃ εἰς αὐτό;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ὑπάρχει ἀμφισβήτησις ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μέ τήν παρουσίαν της καί τήν συμβολήν της συνήργησεν οὐσιαστικῶς ἀπό τήν πρώτην στιγμήν διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως; Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης εἶναι ἐδῶ καί ἡ διδακτορική του διατριβή

εἶναι ἀκριβῶς τό θέμα αὐτό. Νά μᾶς διαβεβαιώσῃ. Ἐξ ἐπόψεως ἱστορίας ὁμιλῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νά κάνω μίαν διευκρίνησιν, ὅπως κατανοῶ τό θέμα. Ἐάν ἔλεγεν ὅτι πρωτοστατεῖ εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν, ἴσως ἡ ἀντίρρησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας νά εἶχε κάποιον νόημα, ἀλλά τό *«ἐπρωτοστάτησεν»* εἶναι παρελθόν, τό ὁποῖον νομίζω δέν δυνάμεθα νά ἀμφισβητήσωμεν ἱστορικῶς. Δέν γνωρίζω, ὁ π. Τσέτσης, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐξειδικευθῆ εἰς τό θέμα αὐτό, ἐάν ἔχῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ παρατήρησιν.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Τσέτσης*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά παραβλεφθῆ τό γεγονός ὅτι αἱ Ἐγκύκλιοι τοῦ 1902 καί τοῦ 1904 Ἰωακείμ Γ΄ ἦσαν ἕν κέντρισμα εἰς τόν χριστιανικόν κόσμον, ὅπως εὕρῃ τρόπους ἑνώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δέν ἀναφέρομαι εἰς τήν γνωστήν Ἐγκύκλιον τοῦ 1920, ἀλλά θά φέρω τήν μαρτυρίαν ἑνός προτεστάντου, τοῦ Willem Vissert Hooft, Γενικοῦ Γραμματέως καί βασικοῦ στελέχους τῆς Ἐκκλησίας του, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο ἡ μόνη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὑπέμνησεν εἰς τόν ὑπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον ὅτι ἦτο ἀνάγκη νά ἀφήσῃ κατά μέρος τάς θεολογικάς διαμάχας καί νά εὕρῃ τρόπους συμφιλιώσεως διά τῆς ἱδρύσεως *Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν*. Βεβαίως, κοινωνίας ὄχι μέ τήν μυστηριακήν της ἔννοιαν, ἀλλά μιᾶς League κατά τό πρότυπον τῆς *Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν*, ἡ ὁποία εἶχε δημιουργηθῆ τότε, τό 1920. Συνεπῶς, νά μή λησμονῶμεν, ὅτι μέ τήν δικαιολογημένην ἀπουσίαν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία τότε εὑρίσκετο ὑπό διωγμόν, ὅλαι αἱ ἄλλαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας, συμμετεῖχον ἐνεργῶς εἰς τήν Ἐπιτροπήν *Πίστις καί Τάξις*. Αὐτό εἶναι ὄντως γεγονός ἱστορικόν, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα νά παραθεωρήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἑπομένως, δέν θά δώσω παράτασιν εἰς τήν συζήτησιν αὐτήν, διότι διαπιστώνω ἤδη διαφωνίαν ὡς πρός τήν τροποποίησιν.

Παρέμβασις ἐκτός μικροφώνου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁρίστε; Δέν ἀκούω.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εἶπον ὅτι, ὡς ἔχει, τό κείμενον καλύπτει τήν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, διά νά ἀρθῇ τό ἐμπόδιον καί νά ὑπάρξῃ συγκερασμός τῶν δύο ἀπόψεων, δέν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπρωτοστάτησεν, εἶπον ὅμως διά τήν οἰκονομίαν τῆς καταστάσεως, τί θά ἐλέγετε Σεβασμιώτατε, ἐάν ἀπηλείφομεν τόν ὅρον *«σύγχρονον»*; Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τήν ἀναζήτησιν ὁδῶν καί τρόπων ἀποκαταστάσεως ὁπότε ἀποφεύγεται νά θεωρηθῇ ὅτι ἀφορᾷ εἰς τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν. Δηλαδή, δυνάμεθα νά ἀπαλείψωμεν τήν λέξιν *«σύγχρονον»* καί νά εἴπομεν*: «ἐπρωτοστάτησεν εἰς τήν ἀναζήτησιν ὁδῶν καί τρόπων ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος τῶν ἐν Χριστῷ πιστευόντων»*; Αὐτό εἶναι ἀλήθεια, διαχρονικῶς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί, ἀλλά ἐδῶ τό συγκεκριμενοποιοῦμεν ὡς πρός τήν σύγχρονον Οἰκουμενικήν κίνησιν, δέν δυνάμεθα νά τό ἀγνοήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Προκειμένου νά τεθῇ τό θέμα...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τό ὅλον ὅμως θέμα εἶναι ἡ Οἰκουμενική κίνησις, τό

λέγει καί παρακάτω.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ὄχι, νομίζω ὅτι θά ἔκανα μίαν διάκρισιν, Σεβασμιώτατε, διότι διά τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν εἶναι τό δεύτερον*: «**μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀπό τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς**»*. Τό ἄλλο κατ' ἐμέ διαφοροποιεῖται, διότι εἶναι*: «**ἐπρωτοστάτησεν εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν** ὁδῶν καί τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος τῶν ἐν Χριστῷ πιστευόντων»*. Ὄχι μόνον συγχρόνως, ἀφοῦ καί εἰς τό παρελθόν τό ἔκανε. Πάντοτε, ὅταν ὑπῆρχον αἱρέσεις ἤ σχίσματα, δι' αὐτό θά προέτεινα εὐσεβάστως τήν ἀπάλειψιν τῆς λέξεως «σύγχρονον».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀλλάσσει ἐντελῶς τό νόημα, ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει. Τό θέμα εἶναι, οἱ ἔχοντες ἀντίρρησιν εἰς τήν τροποποίησιν, ἐάν ἐμμένουν εἰς τό ἀρχικόν κείμενον, διότι δέν δύναμαι νά συνεχίσω αὐτήν τήν συζήτησιν ἄλλο. Λυποῦμαι. Ὅποιος ἐζήτησε τόν λόγον, δέν θά τόν λάβῃ. Ἐρωτῶ τώρα τήν Ὁλομέλειαν, ὅσοι ἔφερον ἀντίρρησιν εἰς τήν τροποποίησιν, ἐάν ἐμμένουν ἤ ὄχι. Ἐάν ἐμμένουν, τότε περιττεύει περαιτέρω συζήτησις. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας εἶχε φέρει ἀντίρρησιν καί ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἐάν εἶναι ἀκριβῶς ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἡμεῖς, ἅγιε Πρόεδρε, ἐπιμένομεν νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει. Πρέπει βεβαίως νά γίνῃ σαφής διάκρισις τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος, ὅτι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐπρωτοστάτησε καί δι' αὐτό ἐνθυμοῦμαι καλῶς τό 1960, ὅταν ὁ Visser't Hooft ἦλθε καί ὡμίλησεν εἰς τό Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, εἶχε τήν ἐπιστολήν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καί εἶπεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως εἶναι συνιδρύτρια τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Κατόπιν, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἔσυρε κυριολεκτικῶς τάς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τότε ὑπό ἄλλο καθεστώς καί ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγένοντο καί αὗται μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Ἀλλά τό γεγονός ὅτι ἔγιναν ἐκ τῶν ὑστέρων μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν δέν ἀναιρεῖ τόν ρόλον, τόν ὁποῖον διεδραμάτισεν ὡς πρωτοστάτης τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, δι' αὐτό προτείνω μάλιστα νά παραμείνῃ. Ἐάν δημιουργεῖται πρόβλημα, θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμεν ἐκεῖ*: «**ἀεί** ἐπρωτοστάτησεν, μάλιστα δέ εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν... τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων. Διό καί μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Μή φέρετε ἄλλας τροποποιήσεις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἐντάξει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει ἤ ὄχι;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νά τροποποιηθῇ, ὅπως τό ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας; Ἄλλας τροποποιήσεις δέν δυνάμεθα νά δεχθῶμεν. Οὔτε τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνης φοβοῦμαι, διότι, ἐάν ἀρχίσωμεν νά τροποποιῶμεν τάς τροποποιήσεις, θά ἔχωμεν τά ἴδια τά πρωινά. Λοιπόν, ἔχομεν τώρα τό ἐρώτημα, ἐάν θά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει ἤ τό τροποποιούμενον κατά τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἡ τροποποίησις συναντᾷ βλέπω ἀντίρρησιν. Ἐάν ἡ ἀντίρρησις δέν ἐπιδέχεται περαιτέρω συναίνεσιν, τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά μή δεχθῶμεν τήν

τροποποίησιν. Τί ὥρα ἔχομεν τώρα; Λυποῦμαι, ἀλλά πρέπει νά προχωρήσωμεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: ὁ κ. Γκαντούρ ἐζήτησε τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐτελείωσε τό θέμα αὐτό, κ. Γκαντούρ, δέν ἔχομεν χρόνον. Ἡ συζήτησις ἐπί τῆς § 4 ἐτελείωσεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ὄχι, δέν ἐτελείωσε, διότι ἔχω μίαν πρότασιν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μας, τήν ὁποίαν θά ἤθελον νά διατυπώσω. Δέν ἔγινε δεκτή ἡ πρότασις τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ὑπάρχει ἄλλη πρότασις, τήν ὁποίαν θέλομεν νά ὑποβάλωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Τήν εἴχατε στείλει;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ὄχι, θέλω νά τήν παρουσιάσω τώρα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πόσας φοράς πρέπει νά τό εἴπω, ἔχομεν τήν πρωινήν κατάστασιν. Τροποποιοῦμεν τάς τροποποιήσεις τῶν ἄλλων. Αὐτό σημαίνει, δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Δέν εἶναι δυνατόν αὐτό νά συνεχισθῇ. Λυποῦμαι. Τροποποιήσεις ἐπί τροποποιήσεων δέν δύναται νά γίνουν δεκταί.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Δέν εἶναι τροποποίησις τῆς τροποποιήσεως. Εἶναι μία πρότασις. Πρέπει νά ὑποβληθῇ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐάν εἶναι πρότασις ἰδική σας νέα, ἔπρεπε νά εἶχε κατατεθῇ. Δέν γίνονται τώρα δεκταί νέαι τροποποιήσεις. Ἔπρεπε νά τάς εἴχατε ἀποστείλει. Αὐτό τό ἀπεφασίσαμεν πλέον διά νά τελειώνωμεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Δυνάμεθα καί τώρα νά προτείνωμεν...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐάν ἕκαστος προτείνῃ αὐτήν τήν στιγμήν κάτι νέον, δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Καταλάβετέ το αὐτό. Ἔχω Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι λέγουν νά προχωρήσωμεν, ἔχω ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι λέγουν ὄχι, θέλομεν νά κάνωμεν νέας προτάσεις, νά τάς τροποποιήσωμεν, Ε! τί νά κάνωμεν, θά τρελλαθῶμεν εἰς τό τέλος; Δέν εἶναι δυνατόν νά προχωρήσωμεν οὕτω.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Αὐτό λοιπόν σημαίνει ὅτι, ἐπειδή ἡ ἀντιπροσωπία μας δέν ἔστειλεν ἐγκαίρως τήν πρότασίν της, δέν δύναται νά συζητήσῃ. Συνεπῶς, δέν πρέπει νά εἶναι ἐδῶ, διότι δέν δύναται νά συζητήσῃ τίποτε. Ὁπότε, ὅπως εἶπεν ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Γεωργίας, θά ἀναγκασθῶμεν καί ἡμεῖς νά φύγωμεν, νά ἀποχωρήσωμεν, διότι δέν ἔχομεν δικαίωμα λόγου, ἐπειδή δέν ἐστείλαμε τό κείμενόν μας ἐκ τῶν προτέρων. Αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἄρα δέν ἀποδέχεσθε τήν διαδικασίαν αὐτήν; Ἐφ' ὅσον δέν τήν ἀποδέχεσθε, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά σεβασθῶμεν τήν θέσιν σας καί νά εἰσαγάγωμεν τήν διαδικασίαν, τήν ὁποίαν θέλετε. Μέ ἰδικήν σας εὐθύνην, ἐάν δέν τελειώσωμεν ποτέ. Ἐγώ δέν θέλω νά φύγετε. Θέλω νά μείνετε, ἀλλά μέ τήν εὐθύνην ὅτι μέ τήν διαδικασίαν αὐτήν δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Θά ἀναλάβετε σεῖς τήν εὐθύνην προσωπικῶς, ἡ ἀντιπροσωπία σας. Ἐγώ τό ἔκανα αὐτό, διά νά διευκολύνω τήν διαδικασίαν. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου λέγει προχωρήσατε, συνεχίσατε, σεῖς μοῦ λέγετε ὄχι. Θέλομεν νά φέρωμεν αὐτάς τάς παρατηρήσεις ὅποτε θέλομεν. Ἐγώ διαπιστώνω καί θά εἶμαι αὐτήν τήν στιγμήν πολύ δυσάρεστος, ἀλλά δέν βλέπω ἄλλην λύσιν. Διαπιστώνω ὅτι ἡ διαδικασία, τήν ὁποίαν

προέτεινα, δέν γίνεται ἀποδεκτή ἀπό ὅλους, ὅτι ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας δέν τήν ἀποδέχεται, ὅτι θέλει ἄλλην διαδικασίαν, τήν ὁποίαν ἐγώ ἀδυνατῶ νά υἱοθετήσω. Συνεπῶς, ἤ ἐγώ πρέπει νά φύγω ἀπό αὐτήν τήν θέσιν ἤ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας νά προσχωρήσῃ εἰς τήν διαδικασίαν, τήν ὁποίαν προετείνομεν, διότι ἄλλως τήν εὐθύνην τήν καθυστερήσεως θά τήν ἔχω ἐγώ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἠθέλαμεν νά εἴμεθα πολύ παραγωγικοί καί ἐποικοδομητικοί ἀπό τήν ἀρχήν. Καί εἰς κάποιαν στιγμήν, ἡ ἀντιπροσωπία προέτεινε νά σταματήσωμεν τήν συζήτησιν εἰς τό κείμενον, ὅπου δέν ἔχομεν ὅλας τάς προτάσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καί νά συμπεριληφθοῦν τά σχόλια καί αἱ προτάσεις διά νά ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτήν τήν συζήτησιν. Ὅμως ἡ πρότασίς μου αὐτή ἀπερρίφθη. Τώρα δέν ἔχομεν δικαίωμα λόγου, διότι δέν ἔχομεν προτείνει τίποτε. Ἄν λοιπόν πρέπει νά εἴμεθα ἐδῶ διά πέντε ἡμέρας χωρίς νά λέγωμεν ἤ νά κάνωμεν τίποτε, θά μείνωμεν, ἄν αὐτός εἶναι ὁ τρόπος, μέ τόν ὁποῖον θέλετε νά διευθύνετε τό ἔργον τῆς παρούσης συναντήσεως. Ὡστόσον, φοβοῦμαι ὅτι δέν θά εἶναι μόνον ἡ δική μας ἀντιπροσωπία, ἀλλά καί πολλαί ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι δέν θά εἶναι ἱκανοποιημέναι μέ τό τελικόν ἀποτέλεσμα τοῦ κειμένου καί δέν θά θέλουν νά τό ὑπογράψουν. Πρέπει νά εἴμεθα ὅλοι ἐποικοδομητικοί διά νά φθάσωμεν εἰς *συναίνεσιν* καί εἰς *ὁμοφωνίαν* ἐπί ὅλων τῶν κειμένων, ἀλλά δέν δύνασθε νά λέγετε ὅτι, ἐπειδή δέν ἔχετε σεβασθῆ τήν διαδικασίαν, δέν δύνασθε νά συνεισφέρετε εἰς τήν συζήτησιν. Αὐτό εἶναι ἀντιπαραγωγικόν. Θά μείνωμεν ἐδῶ. Θά μείνωμεν ἐδῶ μέχρι τήν Παρασκευήν, δέν θά λάβωμεν τόν λόγον, διότι δέν ἔχομεν ἀποστείλει ἐγκαίρως τό κείμενόν μας. Ἄλλωστε, ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Γεωργίας εἶναι εἰς τήν ἰδίαν κατάστασιν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου εὑρέθη εἰς τήν ἰδίαν κατάστασιν καί βεβαίως θά ὑπάρξουν καί ἄλλαι ἀντιπροσωπίαι εἰς τήν ἰδίαν κατάστασιν. Πρέπει λοιπόν νά δεχθῶμεν μίαν διαδικασίαν περισσότερον ἐποικοδομητικήν, ὥστε νά εἰσαχθοῦν ὅλαι αἱ προτάσεις εἰς τό κείμενον, διά νά δυνηθῶμεν ὅλοι νά συμμετάσχωμεν. Ἐάν δέν θέλωμεν νά τό πράξωμεν αὐτό, δέν πειράζει. Ἡμεῖς δέν θά λάβωμεν τόν λόγον, θά μείνωμεν μέχρι τό τέλος, χωρίς νά εἴπωμεν λέξιν. Τί νά κάνωμεν;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τά πράγματα λοιπόν εἶναι σαφῆ. Ἔχομεν ἐνώπιόν μας μίαν ἐπιλογήν καί παρακαλῶ νά ἀναλάβῃ ἕκαστος τάς εὐθύνας του. Ἡ μία εἶναι νά τελειώσωμεν τό κείμενον μέ διαδικασίαν, ἡ ὁποία δυστυχῶς δέν θά ἐπιτρέπῃ εἰς ὅσους δέν θά ἔχουν καταθέσει τάς προτάσεις των νά τάς καταθέσουν τώρα, ἀλλ' ὅμως, ἄν τάς καταθέσουν τώρα, καταλαβαίνετε, ἑκάστη ἀντιπροσωπία δύναται νά καταθέσῃ τώρα νέας προτάσεις, ὅπως ἔγινε τό πρωί. Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν θά τελειώσωμεν ποτέ. Αὐτή εἶναι ἡ μία ἐπιλογή. Ἡ ἄλλη ἐπιλογή εἶναι νά τελειώσωμεν τήν ἐργασίαν μας, ἀφοῦ ἀποδεχθῶμεν ὅλοι μίαν διαδικασίαν, ἡ ὁποία δυστυχῶς δέν θά ἐπιτρέπῃ νέας προτάσεις. Ἐγώ δέν βλέπω τρίτην ἐπιλογήν. Δέν εἶναι δυνατόν ἐγώ προσωπικῶς νά ἀναλάβω τήν εὐθύνην οὔτε τῆς μιᾶς ἀπόψεως, οὔτε τῆς ἄλλης. Ἐφ' ὅσον ἐπιθυμεῖτε τήν διαδικασίαν διά νά προτείνετε αὐτήν τήν στιγμήν προτάσεις, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμεῖτε αὐτό, θά ἀναλάβετε καί τήν εὐθύνην τῆς καθυστερήσεως ἤ μᾶλλον τῆς ἀδυναμίας νά τελειώσωμεν. Τό δηλώνω αὐτό, διότι ὅταν θά ἔλθῃ ἡ ὥρα ἐκείνη θά δημοσιοποιήσω ὅτι αὐτό εἶναι ἀπόφασις ἰδική σας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ *Κανονισμός* μοῦ δίδει τό δικαίωμα νά κάνω ψηφοφορίαν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ τῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία ψηφοφορία ἀπαιτεῖ τήν πλειοψηφίαν τῶν 2/3 διά νά γίνῃ ἀποδεκτή μία διαδικασία. Ἐάν ὑπάρχουν ἀδελφοί, οἱ ὁποῖοι δέν θέλουν νά ὑποταχθοῦν εἰς τήν ἀπόφασιν τῶν 2/3, τότε νομίζω ὅτι δέν ἔχουν συνείδησιν ὄχι συνοδικήν ἁπλῶς, οὔτε κἄν ἀδελφικήν. Ἐάν θέλουν νά ἀποδεχθοῦν αὐτήν τήν πρότασιν, εἶμαι μεταξύ αὐτῶν καί ἐγώ ὁ ἴδιος δηλαδή, νά ἀποδεχθοῦν, ἐφ'ὅσον τά 2/3 φρονοῦν ὅτι πρέπει εἰς ἑκάστην περίπτωσιν, ἑκάστη Ἐκκλησία ἤ ἀντιπροσωπία νά φέρῃ προτάσεις αὐτήν τήν στιγμήν, ἐφ' ὅσον αὐτό ἐπιθυμοῦν, ἀναλαμβάνουν καί τήν εὐθύνην τῆς καθυστερήσεως ἤ τῆς ἀδυναμίας παραγωγῆς. Ἔτσι, εἶμαι καί ἐγώ καλυμμένος, διότι δέν δύναμαι νά ἀναλάβω ἐγώ τήν εὐθύνην. Θέτω λοιπόν εἰς ψηφοφορίαν τό ἐρώτημα. Θέλετε ἤ ὄχι νά γίνωνται παρεμβάσεις αὐτήν τήν στιγμήν ἐλευθέρως ἀπό ὅλας τάς Ἐκκλησίας ἤ τάς ἀντιπροσωπίας τῶν παρόντων ἐδῶ καί ποῖαι ἀπό τάς Ἐκκλησίας θέλουν, μέ τήν εὐθύνην βεβαίως τῶν συνεπειῶν, τάς ὁποίας εἴδομεν τό πρωί. Ἐάν δέν θέλητε, τότε ἡ μόνη διαδικασία, ἡ ὁποία ἀπομένει εἶναι νά περιορισθῶμεν μόνον εἰς τάς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἤδη κατατεθῆ. Λυποῦμαι πολύ, ἀλλά εἰς τό μέλλον αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νά τηροῦν αὐτήν τήν διαδικασίαν, διότι εἰς ὅλους τούς Ὀργανισμούς ὑπάρχουν διαδικασίαι. Δέν δυνάμεθα νά τάς παραγνωρίζωμεν καί νά λέγωμεν, ὅτι μοῦ στερεῖτε τόν λόγον. Λοιπόν θέτω αὐτό τό ἐρώτημα. Νομίζω, εἶναι σαφές. Τό ἐπαναλαμβάνω, διότι θά ζητηθῇ ἡ ψῆφος σας. Θέλετε ἡ διαδικασία νά ἐπιτρέπῃ τήν εἰσαγωγήν νέων προτάσεων, νέων τροποποιήσεων αὐτήν τήν στιγμήν πρός συζήτησιν ἤ ὄχι; Αὐτή εἶναι ἡ διαδικασία. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Δέν δυνάμεθα νά ψηφίζωμεν ἐπί δύο θεμάτων. Θά γίνῃ σύγχυσις καί δέν θά γνωρίζῃ τις τί ψηφίζει. Πρίν ἀπό ὅλα θεωρῶ προσωπικῶς ὅτι δέν χρειάζεται ψηφοφορία, διότι πρέπει νά τηρηθῇ ἡ ἰσχύουσα ὑφ' ὑμῶν προταθεῖσα διαδικασία. Ἄλλως, ὄντως εἰς τόν αἰῶνα τόν ἅπαντα δέν θά ὁλοκληρώσωμεν τό ἔργον μας. Ἑπομένως, δέν πρέπει, ἐκτός τῶν ἐγκαίρως ὑποβληθεισῶν παρεμβάσεων, νά συζητηθῇ οὐδεμία ἄλλη πρότασις. Καί ἐγώ, ὅταν προέτεινα κάτι νέον, ἀμέσως ἀπερρίφθη λόγῳ ὅτι εἶναι νέον, δέν διεμαρτυρήθην, διότι πρέπει κάποτε νά τελειώνωμεν. Ἀλλά ἐάν θέλωμεν νά ψηφίσωμεν, τότε πρέπει νά εἶναι μία ἡ ἐρώτησις. Ποῖοι εἶναι ὑπέρ τῆς ἰσχυούσης καί ὑπό τοῦ βήματος ἀναγγελθείσης διαδικασίας καί ποῖοι εἶναι κατά. Ὄχι δύο ἐρωτήματα μέσα εἰς τό ἴδιον θέμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πολύ ὀρθόν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Λοιπόν, πρέπει νά εἴπωμεν, ὅτι εἴμεθα ὑπέρ τῆς διαδικασίας ἤ κατά.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Λοιπόν, ἡ πρότασις εἶναι νά μή γίνωνται δεκταί τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι δέν ἔχουν ἐγκριθῆ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἄρα ὑπέρ τῆς ἰσχυούσης.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὑπέρ αὐτῆς τῆς προτάσεως πόσοι εἶναι ὑπέρ καί πόσοι εἶναι ὑπέρ οἱασδήποτε ἄλλης προτάσεως. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά γίνῃ ψηφοφορία διά νά καλυφθῶ καί ἐγώ, διότι δέν δύναμαι νά ἀναλάβω τήν εὐθύνην. Ὅλοι ἀπευθύνεσθε εἰς ἐμέ. Ἐγώ πταίω, ἐάν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας στενο-

χωρηθῇ ἤ τῆς Γεωργίας; Ὄχι, ἀγαπητοί ἀδελφοί, δέν πταίω ἐγώ. Δέν δύναμαι νά ἀναλάβω τήν εὐθύνην, διότι ἀπό ἐμέ περιμένετε νά τελειώσῃ γρήγορα, ἀλλά καί νά ἀκολουθήσῃ τήν διαδικασίαν, τήν ὁποίαν θέλει ὁ καθείς. Δέν γίνονται αὐτά. Ἐγώ δέν δύναμαι νά τό σηκώσω αὐτό, δέν εἶμαι ὑπεράνθρωπος. Θέτω λοιπόν τό ἐρώτημα εἰς ἑκάστην ἀντιπροσωπίαν, ἐάν ἡ διαδικασία, τήν ὁποίαν προέτεινα τό πρωί, δηλαδή νά ἔχωμεν συζήτησιν μόνον ἐπί τῶν ὑποβληθεισῶν ἐγκαίρως καί ἐγγράφως προτάσεων τῶν Ἐκκλησιῶν. Θά ἤθελον νά περιλάβω καί τό ὅτι ἐπίσης αἱ προτάσεις αὐταί θά ἔδει, εἰς περίπτωσιν ἀντιρρήσεως ὡς πρός τήν ὁμόφωνον ἀποδοχήν των, νά μή συζητῶνται ἐπί μακρόν καί ἐπ' ἄπειρον, διότι, ἐάν γίνεται αὐτό, πάλιν εἰς τό ἴδιον καταλήγομεν. Ὑπό αὐτήν λοιπόν τήν μορφήν τίθεται τό ἐρώτημα καί παρακαλῶ τάς Ἐκκλησίας νά ἀπαντήσουν. Ἄς ἀρχίσωμεν κατά τά Δίπτυχα. Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Συγγνώμην, πού παίρνω τόν λόγον μόνος μου. Πρό τούτου, ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε, ὑπάρχει ἡ τελευταία ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρός τάς Ἐκκλησίας. Θά ἠδύνατο μία παράγραφος ἀπ' αὐτοῦ νά ἀναγνωσθῇ, ἡ ὁποία λέγει*: «ὁποιονδήποτε ἄλλον τιθέμενον θέμα δέν συζητεῖται»*. Νά σᾶς τό δείξω, δέν τό ἔχω τώρα, ἀλλά δύναμαι νά τό φέρω.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν εἶναι ἄλλον θέμα, Σεβασμιώτατε. Εἶναι τά ἴδια θέματα. Ἡ ἐπιστολή ἀναφέρεται εἰς ἄλλην περίπτωσιν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Νομίζω καί εἰς αὐτό ἀναφέρεται.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὄχι, δέν ἀναφέρεται εἰς αὐτό. Ἐδῶ τά θέματα εἶναι, ἄν αἱ νέαι τροποποιήσεις πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν. Δέν δυνάμεθα νά μή λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τάς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ἦλθον ἐγκαίρως. Ἐάν τάς περιορίσωμεν ἐκεῖ, τότε ὁπωσδήποτε οἰκονομοῦμεν χρόνον. Ἐάν δέν τάς περιορίσωμεν, ἀνοίγομεν τόν ἀσκόν τοῦ Αἰόλου. Ὁ καθείς ὅ,τι νομίζει ὅτι εἶναι καλύτερον νά βελτιώσῃ τό κείμενον θά τό λέγῃ, ἄλλοι θά ἀπαντοῦν, ἄλλοι δέν θά ἀπαντοῦν. Θά γίνεται αὐτό τό πρᾶγμα. Λοιπόν, ἐπ' αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία ἔχει, ἐπαναλαμβάνω, δύο σκέλη. Προσέξατέ το αὐτό. Εἶναι δύο σκέλη καί αὐτά γράφονται εἰς τά *Πρακτικά* αὐτήν τήν στιγμήν. Τό ἕν εἶναι ὅτι ἡ συζήτησις περιορίζεται εἰς ὅσας παρατηρήσεις καί τροποποιήσεις ἐστάλησαν ἐγκαίρως, ἐνῷ τό δεύτερον εἶναι ὅτι ἡ συζήτησις καί ἐπί τῶν τροποποιήσεων αὐτῶν διακόπτεται, ἐφ' ὅσον διαπιστωθῇ ἔλλειψις ὁμοφωνίας. Καταλάβατε; Διότι καί τά δύο εἶναι σημαντικά, διά νά μή πελαγοδρομήσωμεν. Τίθεται λοιπόν τό ἐρώτημα αὐτό καί παρακαλῶ νά ἴδω ποῖαι Ἐκκλησίαι συμφωνοῦν. Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος*:* Σεβασμιώτατε, ἐκπροθέσμως ἐζήτησα ἐσπευσμένως τόν λόγον. Ἁπλῶς, εἰς περίπτωσιν, καθ' ἥν θά ἠδυνάμεθα νά κάνωμεν μίαν ἐξαίρεσιν διά τάς συγκεκριμένας δύο Ἐκκλησίας, νά ἀποδεχθῶμεν τάς προτεινομένας τροποποιήσεις πρός συζήτησιν, διότι τελειώνει καί ἡ ὥρα μας τώρα. Μέχρι τό πρωί θά τάς ἔχουν ἑτοίμους ἡ Γραμματεία καί νά τάς συζητήσωμεν διά νά λήξῃ τό θέμα αὐτό. Ἐάν ὅμως ἡ ἀρχική μας πρόθεσις ἦτο νά γίνῃ ἀποδεκτόν τό κείμενον ὡς ἔχει, ἄνευ οἱωνδήποτε τροποποιήσεων, δι' αὐτό

καί τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας δέν ἀπέστειλε προτάσεις τροποποιήσεων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δέν μοῦ ἀπαντήσατε. Γίνεται ψηφοφορία τώρα, Σεβασμιώτατε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος: Ἐζήτησα τόν λόγον προηγουμένως καί δέν μοῦ τόν ἐδώσατε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐνδεχομένως, νά ἐζητήσατε προηγουμένως, ἀλλά τώρα ἐφθάσαμεν εἰς ψηφοφορίαν. Δεχόμεθα αὐτήν τήν διαδικασίαν ἤ ὄχι. Τήν δέχεσθε ἤ ὄχι; Ἐτελείωσε τό θέμα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος: Δέχομαι τήν διαδικασίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἀλεξανδρείας δέχεται αὐτήν τήν διαδικασίαν. Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Τήν δέχεται, ἐπειδή τήν προτείνει. Ἀντιοχείας;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος: Ὄχι.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λέγει ὄχι. Ἱεροσολύμων;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ναί, Σεβασμιώτατε, ἡ συζήτησις μόνον διά τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐστάλησαν ἐγκαίρως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Μάλιστα. Γράφετε πόσαι.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Τρεῖς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ποῖος ἀκολουθεῖ; Ρωσσίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν ψηφίζομεν λευκόν, ἀπέχομεν τῆς ψηφοφορίας, ἐπειδή εἶναι σημαντική ὄχι τόσον ἡ διαδικασία, ὅσον καί τό ἀποτέλεσμα, ὁπότε εἴμεθα ἕτοιμοι, νά ἀκολουθήσωμεν τήν διαδικασίαν, ἡ ὁποία ἐγκρίνεται ἀπό τήν πλειοψηφίαν. Ὡστόσον, ἡ διαδικασία πρέπει νά μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τό ἀποτέλεσμα, τό ὁποῖον ἀναζητῶμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λευκόν, ἡ Ρωσσία. Ἀκολουθεῖ ἡ Σερβία.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Ἡ διαδικασία, τήν ὁποίαν ἐσεῖς προετείνατε...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Παρακαλῶ, ναί, ἤ ὄχι. Δέν ἔχομεν συζήτησιν τώρα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἀποδεκτή. Ρουμανία;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Ναί, ἀποδεχόμεθα τήν διαδικασίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ναί. Ποῖος ἀκολουθεῖ; Βουλγαρία.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνας κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε, δεχόμεθα τήν διαδικασίαν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας δέν ἀποδέχεται τήν διαδικασίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νά λέγετε τά ὀνόματα, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Κύπρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος: Ἀποδεχόμεθα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἀποδεχόμεθα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Πολωνίας.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος: Ἀπέχομεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἀλβανίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης: Ναί.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Τσεχίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος: Ἀπέχομεν καί ἐμεῖς.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ἐννέα ὑπέρ, δύο κατά καί τρεῖς ἀποχαί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Τά 2/3 εἶναι ἐννέα; Εἶναι τά 2/3 ἤ ὄχι;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Τό σύνολον τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι δεκατέσσαρες καί ἐννέα εἶναι ὑπέρ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δέν εἶναι 2/3. Ἑπομένως ἡ διαδικασία αὐτή δέν γίνεται ἀποδεκτή.

Παρέμβασις ἐκτός μικροφώνου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Παρακαλῶ εἰς τό μικρόφωνον. Δέν ἀκούω τί λέγετε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Εἰς τήν διαδικασίαν τῆς ψηφοφορίας, ἅγιε Πρόεδρε, διά νά μετρήσωμεν ἄν εἴμεθα τά 2/3, μετρῶμεν μόνον τάς ψήφους ὅσων ἐψήφισαν. Οἱ ἀπέχοντες εἶναι ὡς ἀπόντες. Δέν προσμετρῶνται εἰς τό σύνολον. Θά προσμετρήσετε τά 2/3 τῶν ψηφισάντων. Ποῖοι ἐψήφισαν*:* «*Ναί*», ποῖοι ἐψήφισαν*:* «*Ὄχι*». Τό «*ἀπέχω*», σημαίνει ὅτι εἶμαι ἐκτός τῆς διαδικασίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δέν γνωρίζω δι' αὐτό, ἄν εἶναι οὕτως. Ὁ κ. Γκαντούρ τό ἀμφισβητεῖ αὐτό. Ὁρίστε κ. Γκαντούρ. Τήν γνώμην σας ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Δυνάμεθα νά ἀναφερθῶμεν εἰς τόν *Κανονισμόν* τοῦ 1986. Ὑπάρχει ἐδῶ ἕν διαδικαστικόν θέμα. Ὁ *Κανονισμός* ἐπί τῆς διαδικασίας σιωπᾶ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τάς γραπτάς προτάσεις. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε εἰς τόν *Κανονισμόν*, τό ὁποῖον νά λέγῃ ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ὑποχρεοῦνται νά στείλουν γραπτῶς τάς προτάσεις των διά νά γίνουν αὐταί ἀντικείμενον συζητήσεως. Δεκατέσσαρες εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι τώρα. Δέν ἔχουν τά 2/3 οἱ ἐννέα. Ἄρα δέν εἶναι ἔγκυρος. Ἐπίσης, εἰς τό ἐρώτημα, ἄν πρέπει ἤ ἄν ὀφείλωμεν νά ἀποστείλωμεν γραπτῶς τάς προτάσεις μας, ὁ *Κανονισμός* σιωπᾷ. Ἄρα, δυνάμεθα νά συζητήσωμεν ὅ,τι θέλομεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πῶς τό εἰσάγετε αὐτό τό θέμα τώρα; Τό ἐρώτημα εἶναι, ἐάν μία διαδικασία ὡρισμένη εἶναι ἀποδεκτή ἤ ὄχι. Δέν εἶναι διά προτάσεις. Δέν δύναται νά προβλέψῃ ὁ Κανονισμός διά συγκεκριμένον θέμα, τό ὁποῖον θά ἀνακύψῃ. Περιμένετε ἀπό τόν Κανονισμόν νά ἀναφέρῃ τό θέμα τῶν προτάσεων; Δέν ἔχει καμμίαν σχέσιν αὐτό. Ὁ Κανονισμός λέγει*: «ἐπί παντός διαδικαστικοῦ θέματος δύναται νά διενεργηθῇ ψηφοφορία, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τά 2/3 τῶν ψηφισάντων»*, ἀλλά δέν διευκρινίζει, τῶν ψηφισάντων ἤ τῶν παρόντων. Τί σχέσιν ἔχουν τώρα αἱ προτάσεις, ἄν ὑπεβλήθησαν ἤ ὄχι. Αὐτό δέν τό συζητῶμεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Εἴχομεν μίαν πρότασιν ἐποικοδομη-

τικήν. Νά μή φθάσωμεν εἰς αὐτό τό σημεῖον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀγαπητέ ἀδελφέ, ἐφθάσαμεν, δέν δυνάμεθα νά γυρίσωμεν πίσω. Διαβάζω τόν *Κανονισμόν: «Ἄρθρον 16. Ἡ ὑπό τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων ἀποδοχή τῶν κειμένων ἐπί τῶν καθ' ἕκαστον θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως γίνεται καθ' ὁμοφωνίαν. Πρός διασφάλισιν τῶν 2/3 τῶν μετεχουσῶν τῆς Διασκέψεως Ἀντιπροσωπιῶν αἱ ἀποφάσεις τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων...».* Τί; Ἐδῶ τό κείμενον εἶναι λάθος.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Τά 2/3... Δέν ἔχομεν τά 2/3 ἐδῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*: «Ἡ ὑπό τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων ἀποδοχή τῶν κειμένων ἐπί τῶν καθ' ἕκαστον θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως γίνεται καθ' ὁμοφωνίαν. Πρός ἀπόφανσιν ἐπί διαδικαστικῶν περιπτώσεων»* ὅπως ἡ παροῦσα, *«ἀπαιτεῖται ἡ διασφάλισις τῶν 2/3 τῶν μετεχουσῶν τῆς Διασκέψεως ἀντιπροσωπιῶν»*. Ἑπομένως, αὐτό, τό ὁποῖον λέγει ὁ Κανονισμός εἶναι*: «Πρός ἀπόφανσιν ἐπί διαδικαστικῶν περιπτώσεων ἀπαιτεῖται ἡ διασφάλισις τῶν 2/3 τῶν μετεχουσῶν τῆς Διασκέψεως ἀντιπροσωπιῶν»*. Τό ἐρώτημα εἶναι λοιπόν, ἐάν ὑπάρχουν τά 2/3 τῶν μετεχουσῶν τῆς Διασκέψεως ἀντιπροσωπιῶν. Δοθέντος, ὅτι ἔχωμεν ἐννέα ναί, δύο ὄχι, καί τρία λευκά. Ἐάν δέν ὑπάρχουν τά 2/3 καταπίπτει ἡ πρότασις καί ἑπομένως ἀκολουθοῦμεν πλέον τήν διαδικασίαν τήν πρωινήν καί ὅπου μᾶς ὁδηγήσῃ ὁ Θεός.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἄν ἐπιτρέπετε; Ὅλοι ἔχομεν τήν διάθεσιν καί θέλομεν νά προχωρήσωμεν. Προτείνω ἐπί τῆς διαδικασίας, ὅπως τήν ἔχετε προτάξει, τό ἑξῆς*:* Εἰς ἑκάστην παράγραφον, θά ἐρωτᾷ τό Προεδρεῖον ποῖαι Ἐκκλησίαι θέλουν εἰς αὐτήν τήν παράγραφον νά κάνουν παρέμβασιν, ἤτοι ὅσαι ἔχουν στείλει τά κείμενά των καί ὅσαι δέν ἔσπευσαν νά τά στείλουν. Ἀφοῦ δηλωθοῦν ποῖαι Ἐκκλησίαι ἔχουν συγκεκριμένην πρότασιν, διατετυπωμένην ἐν κειμένῳ, θά ἐρωτᾶται καί μία δευτέρα ἐρώτησις, ἐάν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν δέχονται μεταβολήν εἰς τό κείμενον. Ἐάν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι δέν δέχονται μεταβολήν εἰς τό κείμενον, σημαίνει ὅτι δέν ἔχει νόημα ἡ διαδικασία τῆς συζητήσεως τῶν παρεμβάσεων καί τῶν προτάσεων. Ἐάν δέν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θέλουν αὐτούσιον τό κείμενον, τότε θά συζητῶμεν τάς παρεμβάσεις. Καί θά βλέπωμεν τό ἀποτέλεσμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄρα, εἶσθε ὑπέρ τῆς ἀποδοχῆς καί νέων προτάσεων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ὄχι. Ἐάν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν παρέμβασιν δέχονται εἰς τήν συγκεκριμένην παράγραφον, δέν θά γίνεται ἡ συζήτησις. Ἁπλῶς, εἰς τήν ἀρχήν θά δηλώνωνται αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θέλουν νά κάνουν πρότασιν. Θά δηλώνουν, ἀλλά δέν θά κάνουν τήν πρότασίν των. Θά βλέπωμεν πόσαι Ἐκκλησίαι ἔχουν παρέμβασιν εἰς τήν συγκεκριμένην παράγραφον. Ἐάν εἶναι ἡ πλειοψηφία, ἡ ὁποία θέλει νά παρέμβῃ, τότε ἴσως πρέπει οἱ ὑπόλοιποι νά δεχώμεθα τήν παρέμβασιν διά νά τήν συζητήσωμεν. Ἐάν ὅμως εἶναι μόνον μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θέλει νά παρέμβῃ καί αἱ ὑπόλοιποι δέν θέλομεν παρέμβασιν εἰς τό κείμενον, δέν θά συζητῆται κἄν

ἡ παρέμβασις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Οὔτε θά ἀκουσθῇ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Εἶναι ἤδη διατετυπωμέναι ἤ ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι γνωσταί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὄχι ἔχομεν νέας. Τώρα ἀφήνωμεν τήν δυνατότητα νά ἔχωμεν καί νέας προτάσεις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἐάν ὅμως ἡ πλειοψηφία δέν δέχεται τήν ἀλλαγήν, τότε δέν θά τάς ἀκούωμεν κἄν. Διατί νά τάς ἀκούσωμεν;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν δύναμαθα νά μή τάς ἀκούσωμεν. Αὐτό εἶναι στέρησις λόγου. Ἄν θέλῃ νά ὁμιλήσῃ, θά τοῦ εἴπω, δέν ὁμιλεῖς; Ὅθεν, ἤ θά γίνουν ἀποδεκταί αἱ προτάσεις οἱουδήποτε καί ὁποτεδήποτε θέλει νά τάς κάνῃ ἤ δέν θά γίνωνται. Προφανῶς, ἐφ' ὅσον δέν ἔχουν ἐξασφαλισθῇ τά 2/3, γυρίζομεν εἰς τήν πρωινήν διαδικασίαν καί ἡ εὐθύνη τοῦ ὅτι δέν θά ἔχωμεν ὁλοκληρώσει τό ἔργον ἀνήκει εἰς ὅσους κατεψήφισαν ἤ ἐψήφισαν λευκόν εἰς τήν πρότασίν μου αὐτήν. Αὐτό καταγράφεται εἰς τά Πρακτικά. Διακόπτω, δέν δύναμαι.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἡ ἀναμνηστική φωτογραφία θά ληφθῇ αὔριον ὥρα 4 μ.μ., ὁπότε παρακαλοῦνται οἱ Σύνεδροι νά ἔλθουν ἐνωρίτερον μέ τήν ἐπίσημον ἐνδυμασίαν των. Ὥρα 4 μ.μ.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Τετάρτη, 14 Ὀκτωβρίου 2015

***

Α΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Καλημέρα σας ἅγιοι ἀδελφοί. Θά ἤθελον νά σᾶς μεταφέρω τόν ἀδελφικόν χαιρετισμόν τοῦ Προέδρου, ὁ ὁποῖος λόγῳ μικρᾶς ἀδιαθεσίας, δέν θά δυνηθῇ νά εἶναι σήμερον τό πρωί μαζί μας καί οὕτω θά συνεχίσωμεν ὅλοι τήν συνεργασίαν μας καί εὐελπιστῶ, ὅτι θά δυνηθῶμεν εἰς ἕν καλόν πνεῦμα, ὅπως συνηργάσθημεν μέχρι τώρα, νά προχωρήσωμεν εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχομεν αὐτήν τήν στιγμήν πρός ἐπεξεργασίαν. Πρίν ἀρχίσωμεν θά ἤθελον νά σᾶς ἀναγνώσω τό Μήνυμα, τό ὁποῖον ἐλάβομεν ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου*:*

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Περγάμου κ. Ἰωάννῃ, Προέδρῳ τῆς Ε΄Προσυνοδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τό Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σαμπεζύ.

Σεβασμιώτατε ἅγιε ἀδελφέ, μετ' ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης χαιρετίζομεν τάς ἐργασίας τῆς Ε΄Προσυνοδικῆς Ἐπιτροπῆς πρός συζήτησιν καί θεώρησιν τῶν ὑπολειπομένων θεμάτων τῆς μελλούσης ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἐκ βάθους καρδίας εὐχόμεθα πρός τήν ὑμετέραν λίαν ἡμῖν ἀγαπητήν Σεβασμιότητα καί πρός ἅπαντας τούς ἐκπροσώπους τῶν κατά τόπους ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τήν ἐν πνεύματι εὐαγγελικῆς ἑνότητος καί σοφίας διεξαγωγήν τῶν ὅλων ἐργασιῶν καί τήν εὐόδωσιν αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἁγίας ἡμῶν καί ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας.

Μετά τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης,
ὁ Κύπρου Χρυσόστομος

Τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 2015.

Θά ἤθελον, πρίν προχωρήσωμεν, ἔχομεν λάβει γραπτῶς τό κείμενον, τό ὁποῖον προέρχεται ἀπό τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Ἐγώ τό ἔχω εἰς τήν ἀγγλικήν, ἐάν ὑπάρχῃ ἴσως καί ἄλλη μετάφρασις, *(ἀπευθυνόμενος πρός τόν κ. Γκαντούρ):* Ἐσεῖς τό ἔχετε εἰς τήν γαλλικήν; Νομίζω ὅτι εἶναι τό ἰδικόν σας κείμενον.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ἡ ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου εἶναι εἰς τήν ἀγγλικήν. Τό ἄλλο κείμενον εἶναι εἰς τήν γαλλικήν. Ἡ ἐπιστολή ἀνεγνώσθη τήν πρώτην ἡμέραν. Εἶναι ἁπλῶς πρός διανομήν. Εἶναι τό μήνυμα τοῦ Πατριάρχου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Παρακαλῶ τάς ἀντιπροσωπίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καταθέσει γραπτῶς προτάσεις καί θέλουν νά ἀκουσθοῦν, προκειμένου νά τάς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅπως τάς γνωρίσουν. Ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν γραπτῶς τάς προτάσεις των, διά νά δυνηθῶμεν νά τάς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν; Κύριε Γκαντούρ;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ἔχομεν δύο γραπτάς προτάσεις. Μίαν διά τάς *σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τόν ὑπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον* καί τό δεύτερον κείμενον διά τήν *εἰρήνην καί τήν δικαιοσύνην*. Καί τά δύο κείμενα παρεδόθησαν εἰς τήν Γραμματείαν ἀπό τήν πρώτην ἡμέραν καί νομίζω

ὅτι εἶναι διαθέσιμα πρός διανομήν. Ἄρα, θά τά δώσωμεν, ὥστε αὐτά νά διανεμηθοῦν, διά νά τά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὑπάρχουν. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, καί ἡμεῖς ἔχομεν τάς παρατηρήσεις μας, ἔχουν διατυπωθῆ εἰς τήν ρωσσικήν γλῶσσαν καί εἴμεθα ἕτοιμοι νά τάς διανείμωμεν. Τό μήνυμα τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου μας περιελάμβανε συγκεκριμένας προτάσεις, ὡστόσον τάς ἔχομεν κάνει ἀκόμη περισσότερον συγκεκριμένας καί δυνάμεθα νά τάς καταθέσωμεν εἰς τήν Γραμματείαν. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ τόν Σεβασμιώτατον, παρακαλῶ νά τάς δώσετε εἰς τήν Γραμματείαν, διά νά δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν. Ἀλλά θά ἔδει ὁπωσδήποτε, νά μή εἶναι μόνον εἰς τήν ρωσσικήν, νά εἶναι μεταφρασμένον τό κείμενον, διά νά δυνηθῶμεν νά τό λάβωμεν ὑπ' ὄψιν. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἔχομεν ἀποστείλει τάς θέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας ἀπό τόν Φεβρουάριον εἰς τήν Γραμματείαν. Χθές ὅμως δέν ἀνεφέρθη αὐτό. Οὕτως ἤ ἄλλως ἔχομεν ἀποστείλει τάς παρατηρήσεις μας ἐπί ὡρισμένων σημείων εἰς τήν ρωσσικήν. Δέν ἔχουν συμπεριληφθῆ αἱ παρατηρήσεις μας καί μόνον αὐτό θά θέλομεν νά ἐπισημάνωμεν. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Ἀκούσατε σᾶς παρακαλῶ. Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Μετά πάσης ὑπευθυνότητος, ἡ Γραμματεία ἔκανεν ὅσα τῆς ἀνετέθησαν. Δηλαδή, συμφώνως πρός τάς ἐπιστολάς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐστάλησαν ἐπιστολαί πρός ὅλας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας εἰς ὡρισμένον χρόνον μέ τήν παράκλησιν νά σταλοῦν αἱ παρατηρήσεις, τάς ὁποίας πρέπει νά ἔχωμεν, διά νά τάς χρησιμοποιήσωμεν περαιτέρω. Ὅσαι παρατηρήσεις ἦλθον γραπτῶς μέ ὅλην τήν λεπτήν συνέπειαν, ἀφοῦ γνωρίζομεν ὅτι δύναται νά γίνουν καί λάθη, τάς συμπεριελάβομεν εἰς τό παρόν κείμενον, ἄνευ διακρίσεως, ποία Ἐκκλησία ἔστειλε καί ποία δέν ἔστειλεν. Αὐτή δέν εἶναι ἰδική μας ἀποστολή, οὔτε ἔχομεν πρόθεσιν νά τό κάνωμεν αὐτό. Ὅσα λοιπόν ἐλάβομεν, μέ πολύν κόπον ἡ Γραμματεία προσεπάθησε νά σᾶς δώσῃ τό καλύτερον σύστημα, διά νά δύνασθε νά ἐργασθῆτε. Αὐτό ἐκάναμε μέχρι σήμερον. Ἀπεδείχθη ἀπό τήν συζήτησιν, ὅτι ἐνδεχομένως ὑπάρχουν ἐλλείψεις. Αὐτό ὅμως δέν ἐμποδίζει τήν ἐργασίαν μας. Ἐφ' ὅσον χθές ἐλάβομεν τήν ἀπόφασιν νά ἀναθεωρήσωμεν καί μετά τήν ψηφοφορίαν δυνάμεθα νά προσθέσωμεν πρότασιν καί τελειώνει τό θέμα. Λοιπόν, ἔχομεν ὅ,τι ἐλάβαμεν! Σᾶς τά ἐδώσαμεν διά πρώτην φάσιν. Δέν ἐπετεύχθη αὐτή ἡ συμφωνία. Ἔρχεται ἡ δευτέρα συμφωνία, νά συζητήσωμεν δι' αὐτά τά θέματα. Σᾶς παρακαλῶ, μή ἐπανέρχεσθε, «τό ἐστείλαμεν, δέν τό ἐστείλαμεν», αὐτό ἔληξε χθές καί μάλιστα μέ ψηφοφορίαν. Ἑπομένως, δέν θά κάνωμεν νέαν διαδικασίαν τώρα. Ἄν ἔχετε προτάσεις, τάς ὁποίας πρέπει νά ἔχετε εἰς τάς χεῖρας σας, νά τάς παραδώσετε εἰς τήν προεδρίαν νά τάς λάβῃ ὑπ' ὄψιν της καί νά ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις. Μήν ἀσχολεῖσθε τώρα, ἐάν ἐστάλη ἤ δέν ἐστάλη. Ἐκτός ἐάν ἔχετε πρόθεσιν νά ὑποστηρίζετε ὅτι ἡ

Γραμματεία δέν κάνει ὀρθῶς τό ἔργον της. Ἡμεῖς τό ἔργον μας τό ἐκάναμεν, ὅσον εἶναι δυνατόν καί κατά τόν καλύτερον τρόπον πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις. Αὐτήν τήν παράκλησιν ἔχω καί ἐπομένως νά τήν λάβετε ὑπ' ὄψιν σας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἑλβετίας. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι ἔχει ἐξαντληθῆ οὐσιαστικῶς ἡ διαδικασία, διά τόν τρόπον καθ' ὅν αἱ Ἐκκλησίαι ἔχουν κάνει τάς παρατηρήσεις των. Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει ἕν ζήτημα. Ἐάν ὅμως ἐμμείνωμεν συζητοῦντες αὐτό, δέν θά καταλήξωμεν πουθενά. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐπανέλθω εἰς τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν καί χθές κατεθέσαμεν ἐνώπιον ὅλων. Νά συνεχίσωμεν τήν διαδικασίαν. Εἰς ἑκάστην παράγραφον, ὅποια Ἐκκλησία ἔχει πρωτίστως γραπτάς παρατηρήσεις, ἀλλά καί ἐάν καί ἐκ τῶν ὑστέρων ἔχῃ κάποιαν παρατήρησιν, νά τάς καταθέτῃ. Θά τάς ἀκούωμεν ὅλοι. Θά τάς καταγράφωμεν. Δέν θά τάς συζητῶμεν. Ἐάν κάποια Ἐκκλησία εἰς αὐτήν τήν συγκεκριμένην παράγραφον ἐπιμένῃ καί ἐμμένῃ, ὅτι δέν θέλει καμμίαν ἀλλαγήν, δέν ἔχει νόημα μετά νά συζητῶμεν. Ἐάν ὅμως ὑπάρχῃ ὄντως συναίνεσις καί ὁμοφωνία, ὅτι ἀλλαγή Ἐκκλησίας τινός, ἡ ὁποία προτείνεται, δύναται νά συζητηθῇ θά συζητῶμεν μόνον αὐτήν τήν ἀλλαγήν. Καί οὕτω θά προχωρήσωμεν, μέ τήν χάριν τοῦ Θεοῦ, παραβλέποντες, ἐάν ἐστάλησαν ἤ ἄν δέν ἐστάλησαν καί τί συμβαίνει. Παράγραφον πρός παράγραφον, ἔχοντες ὅλοι συνείδησιν, ὅτι δυνάμεθα νά συμβάλωμεν εἰς τό ἀνατεθέν ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν μας ἔργον. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Γίνεται ἀποδεκτή ἡ πρότασις αὐτή, ὥστε νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν εἰς τήν διαδικασίαν; Ὑπάρχει κάποια ἀντίρρησις; Τότε θά προχωρήσωμεν. Εὑρισκόμεθα ἤδη εἰς τήν § 5 καί ἄς ἀρχίσωμεν ἀπό τήν παράγραφον αὐτήν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

5. *Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς Θεολογικοί διάλογοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καί ἡ συμμετοχή αὐτῆς εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν ἐρείδονται ἐπί τῆς συνειδήσεως ταύτης τῆς Ὀρθοδοξίας καί τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς πνεύματος ἐπί τῷ τέλει τῆς ἀναζητήσεως, βάσει τῆς πίστεως καί τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἀπολεσθείσης ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὑπάρχουν γραπταί παρατηρήσεις εἰς τήν § 5; Εἰς τό σημεῖον αὐτό καί μόνον. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, ἔχομεν παρατηρήσεις ἐπί τῆς § 5. Τάς ἔχομεν καταθέσει εἰς τήν Γραμματείαν καί ἡ συγκεκριμένη παρατήρησις ἔχει ὡς ἑξῆς, θά τήν ἀναγνώσω μαζί μέ τήν παρεμβολήν τήν ὁποίαν, ἔχομεν κάνει:

Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς Θεολογικοί διάλογοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καί ἡ συμμετοχή αὐτῆς εἰς τήν Κίνησιν διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν, βασίζονται εἰς τήν συνείδησίν της, ὅτι μόνον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ὅπου ὑπάρχῃ

Ἀποστολική διαδοχή καί τελοῦνται ὅλα τά μυστήρια, τό βάπτισμα καί ὅλα τά λοιπά μυστήρια τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καί ὡς ἐκ τούτου ἔχει ὡς σκοπόν τήν ἀναζήτησιν τῆς ἀπολεσθείσης ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν, βάσει τῆς πίστεως καί τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν τόν Μητροπολίτην Ἀνδρέαν. Ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι εἰς τήν πρότασιν αὐτήν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἔχουν κάποιαν ἀντίρρησιν; Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Θεωρῶ ὅτι ἡ πρώτη παρέμβασις, τήν ὁποίαν καταθέτει ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ἀποτελεῖ ἐπανάληψιν τῆς § 1 τοῦ κειμένου, τό δέ δεύτερον, περί μυστηρίων καί χάριτος ἀναφέρεται ἀκριβῶς εἰς τήν ἑπομένην § 6. Ἄρα ἡ παράγραφος αὐτή παραμένει ὡς ἔχει, διότι θέτει τάς γενικάς ἀρχάς μέ βάσιν τήν πίστιν καί τήν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί βάσει τῶν ὁποίων προσερχόμεθα εἰς αὐτούς τούς συγχρόνους διαλόγους.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε ἡ παράγραφος αὐτή πρέπει νά παραμείνῃ ὡς ἔχει, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει ἀντίρρησιν. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, φρονῶ, ὁ Σεβασμιώτατος Μεσσηνίας δέν ἔχει ἀπόλυτον δίκαιον, ὅταν λέγῃ ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἐπαναλαμβάνει τάς παραγράφους 1 καί 6. Δέν τάς ἐπαναλαμβάνει. Πρόκειται δι' αὐτοτελῆ πρότασιν. Ἡμεῖς ὡς Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας τήν ὑποστηρίζομεν καί νομίζω ὅτι πρέπει νά τήν μελετήσωμεν προσεκτικῶς. Πρόκειται διά μίαν πρότασιν, ἡ ὁποία ἐμπλουτίζει τήν § 5 καί ἀναφέρεται εἰς τάς ἀρχάς, ἐπί τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διά τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ὅτι εἶναι μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ἔχουσα μυστήρια καί ἀποστολικήν διαδοχήν, βασιζομένη εἰς αὐτήν τήν αὐτοσυνειδησίαν, συμμετέχει εἰς τόν Διάλογον μέ σκοπόν τήν ἀναζήτησιν τῆς ἀπολεσθείσης ἑνότητος τῶν χριστιανῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε ἀδελφέ. Τό θέμα εἶναι ὅτι μία Ἐκκλησία ἐκφράζει ἤδη ὅτι δέν συμφωνεῖ. Ὁπότε κατανοεῖτε ὅτι πρέπει νά μή χρονοτριβῶμεν διά νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν. Ἐφ' ὅσον ἤδη, ὡς ἐλέχθη προηγουμένως, αὐτά, τά ὁποῖα προσέθεσεν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας, ἐκφράζονται ἤδη εἰς ἄλλα ἄρθρα τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ἄς προσπαθήσωμεν νά προχωρήσωμεν. Κατανοεῖτε ὅτι δέν θά προχωρήσωμεν μέ αὐτόν τόν ρυθμόν, ὅταν μία Ἐκκλησία ὑποστηρίζῃ ὁπωσδήποτε τήν πρότασίν της. Ἐδῶ εἴμεθα ὅλοι μέ σοβαρότητα καί ὑπευθυνότητα καί ἐκπροσωποῦμεν τάς Ἐκκλησίας. Δέν θέλομεν ὁπωσδήποτε νά φέρωμεν θέματα, τά ὁποῖα θά δημιουργήσουν πρόβλημα. Ἀπό τήν ἄλλην πλευράν ὅμως ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ὄχι μόνον τό κείμενον αὐτό, ἀλλά ἀκόμη καί ὄγκον ἄλλων κειμένων, τά ὁποῖα πρέπει νά ἐξετασθοῦν. Ἐάν συμφωνῶμεν ὅτι πρέπει νά προχωρήσωμεν, σᾶς παρακαλῶ, ἔχομεν ἤδη πολλάς κατ' οἰκονομίαν, ὅπως εἴδατε, παραχωρήσεις,

ἀλλά θέλω καί τήν ἰδικήν σας τήν κατανόησιν διά νά δυνηθῶμεν πράγματι νά προχωρήσωμεν. Σᾶς τό ζητῶ, διότι πρέπει νά δείξωμεν, ὅτι ἔχομεν καί τήν ὡριμότητα καί τήν διάθεσιν. Ἐάν θέλετε νά προχωρήσωμεν μέ αὐτόν τόν ρυθμόν, καλῶς. Ἐάν δέν θέλετε, νομίζω ὅτι ἔχομεν ἤδη δεχθῆ τήν συναίνεσιν, τήν ἀρχήν τῆς ὁμοφωνίας, τήν ὁποίαν τήν ἔχομεν δεχθῆ ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι. Λοιπόν, σᾶς παρακαλῶ, ἐπί τῇ βάσει αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον βλέπομεν ὅτι μία Ἐκκλησία ἔχει ἀντίρρησιν, τό κατανοεῖτε ὅτι, δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν κάθε φοράν *à la carte*, ἐάν θέλωμεν κάτι ἤ ἐάν δέν τό θέλωμεν νά τό ἀπορρίψωμεν. Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁπότε, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀντίρρησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν πρότασιν αὐτήν, παρακαλῶ νά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἑπομένην παράγραφον.

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:*

6. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὕπαρξιν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν μή εὑρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς, ἀλλά καί πιστεύει, ὅτι αἱ πρός ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νά στηρίζωνται ἐπί τῆς ὑπ' αὐτῶν ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καί ἀντικειμενικωτέρας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καί ἰδιαιτέρως τῆς γενικωτέρας παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περί μυστηρίων, χάριτος, ἱερωσύνης καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Οὕτως, ἦτο εὔνους καί θετικῶς διατεθειμένη τόσον διά θεολογικούς, ὅσον καί διά ποιμαντικούς λόγους, πρός θεολογικόν διάλογον μετά διαφόρων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν καί πρός τήν συμμετοχήν γενικώτερον εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι διά τοῦ διαλόγου δίδει δυναμικήν μαρτυρίαν τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καί τῶν πνευματικῶν αὐτῆς θησαυρῶν πρός τούς ἐκτός αὐτῆς, μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τήν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα.*

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Μάλιστα. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε, πρίν προχωρήσωμεν, ἔχομεν λάβει τό σεπτόν *Μήνυμα* τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί θά ἤθελον νά σᾶς τό μεταφέρω*:*

Εἰς τόν ἱερώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Περγάμου κ. Ἰωάννην, Πρόεδρον τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως εἰς Γενεύην. Ὁλοθύμως συγχαίροντες ἀπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῇ ὑμετέρᾳ προσφιλῇ Ἱερότητι καί πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς τῆς Διασκέψεως εὐχόμεθα εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν ὑμῶν, ἐν ὁμονοίᾳ καί ἀγάπῃ, πρός περαιτέρω προώθησιν τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, εἰς δόξαν Θεοῦ καί μαρτυρίαν τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας. Προσευχόμεθα ἐκτενῶς δι' ἡμᾶς πάντας καί διά τό προκείμενον ὑμῖν θεάρεστον ἔργον.

Φανάριον, τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου 2015,

Πατριάρχης Βαρθολομαῖος.

Εἰς τήν § 6. Θέλω νά ἀκούσω ποῖαι Ἐκκλησίαι ἔχουν νά προσθέσουν κάτι. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας.

***Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος**:* Σᾶς εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Ἔχομεν ἕν σημεῖον, τό ὁποῖον ἔχομεν καταθέσει καί θά ἠθέλαμεν νά ἀρχίσῃ μέ τήν ἑξῆς διατύπωσιν*:* καί εἰς τό τέλος *«Ὁρμωμένη ἀπό τήν ὀντολογικήν της οὐσίαν δέν δύναται νά παραβιασθῇ ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας»: «...νά προετοιμάσῃ,*

νά προλειάνῃ τήν ὁδόν πρός τήν ἑνότητα εἰς τούς κόλπους τῆς μιᾶς, ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»... Εἰς τήν ἀρχήν καί εἰς τό τέλος τῆς § 6.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Θά ἤθελον νά ἔχωμεν τό κείμενον. Θά ἦτο καλύτερον, ἐάν εἴχομεν κείμενον ἐνώπιόν μας, διότι οὕτω δέν δυνάμεθα νά τό παρακολουθήσωμεν ὅλοι δυστυχῶς. Ἄν δύνασθε νά μᾶς εἴπετε ἀκριβῶς πῶς εἶναι τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἐντός πέντε λεπτῶν θά ἔχωμεν τήν μετάφρασιν τοῦ κειμένου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Δυνάμεθα ἐν τῷ μεταξύ ἐνδεχομένως νά ἀκούσωμεν καί ἄλλην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἔχει πρότασιν; Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἴσως ἔπρεπε νά ἀναγνωσθῇ καί ἡ § 7, διότι εἶναι συνέχεια τῆς § 6. Ὅπως ἀρχίζει*: «Ὑπό τό ἀνωτέρω πνεῦμα...»* κ.λπ. δίδει μίαν ὁλοκληρωμένην ἑνότητα, διά τό τί ἀκριβῶς θέλει νά εἴπῃ. Αἱ παράγραφοι 6 καί 7 πρέπει νά ἀναγνωσθοῦν μαζί. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἀρχιγραμματεύς.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

7. *Ὑπό τό ἀνωτέρω πνεῦμα, ἅπασαι αἱ κατά τόπους Ἁγιώταται Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συμμετέχουν σήμερον ἐνεργῶς εἰς ἐπισήμους θεολογικούς διάλογους, ἡ δέ πλειονότης ἐξ αὐτῶν καί εἰς διαφόρους ἐθνικούς, περιφερειακούς καί διεθνεῖς διαχριστιανικούς ὀργανισμούς, παρά τήν προκύψασαν βαθεῖαν κρίσιν εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν. Ἡ πολυσχιδής αὕτη δραστηριότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθήματος ὑπευθυνότητος καί ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἡ ἀμοιβαία κατανόησις, ἡ συνεργασία καί αἱ κοιναί προσπάθειαι πρός ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος τυγχάνουν οὐσιώδεις, «ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. 9, 12).*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ἔχομεν λοιπόν τάς παραγράφους 6 καί 7. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ἔχει μίαν πρότασιν. Ἡ πρότασις αὐτή διενεμήθη καί ἀποτελεῖ προσθήκην διά τό τέλος τῆς § 6. Πρίν ἀκριβῶς ἀπό τήν § 7, ἡμεῖς προσθέτομεν*:*

Διά τοῦτο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι ἡ κοινή ἐπίγνωσις διά τήν ἀνάγκην θεολογικοῦ διαλόγου θά ἔδει νά συμβαδίζῃ μέ τήν μαρτυρίαν τῶν χριστιανῶν ἀνά τόν κόσμον μέσῳ δράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀντικατοπτρίζουν τήν χαράν τοῦ καλοῦ νέου, τῆς καλῆς εἰδήσεως. Μέσα εἰς αὐτό τό πνεῦμα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ, ὅτι εἶναι σημαντικόν νά ἐγκύψωμεν ἀπό κοινοῦ, ὡς χριστιανοί μέ κοινάς ρίζας καί θεμέλια τῆς πίστεως εἰς τάς ἀκανθώδεις προβληματικάς, τάς ὁποίας μᾶς θέτει ὁ κόσμος σήμερον, ὥστε νά δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς τό ἀνθρωπολογικόν ὅραμα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἠκούσαμεν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἐπίσης περιμένομεν νά ἴδωμεν γραπτῶς, διότι

τό ἴδιον ἐζήτησα καί ἀπό τόν ἐκπρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Ὅπως ἠκούσατε τήν πρότασιν, ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν; Ὁ π. Γέωργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Τσέτσης: Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Ἡ προσθήκη αὐτή θά ἦτο πολύ χρήσιμος καί νά παραμείνῃ, ὅπως τήν προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Σεβασμιώτατε Πρόεδρε, ὄντως εἶναι σημαντική ἡ παρατήρησις καί ἡ παράγραφος αὐτή. Μόνον νά κριθῇ, ἐάν θά τεθῇ εἰς αὐτό τό κείμενον ἤ εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον θά ἔχωμεν εἰς τό τέλος, ὅπου ὁμιλοῦμεν πλέον διά τήν σύγχρονον ἐποχήν, διότι οὐσιαστικῶς ἀπαντᾷ εἰς θέματα, τά ὁποῖα ἔχουν προκύψει εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν. Δηλαδή, ἀντί νά παραβιάσωμεν αὐτό τό κείμενον, μήπως νά τήν προσθέσωμεν εἰς τό κείμενον, εἰς τό ὁποῖον ἔχομεν πλέον τά σύγχρονα θέματα διά τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας; Ἀλλά θεωρῶ κι ἐγώ σημαντικόν τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ κ. Γκαντούρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Θεωρῶ ὅτι αὐτό τό κείμενον ἀσχολεῖται ἀμέσως μέ τό θέμα τῆς κοινῆς μαρτυρίας εἰς τό πλαίσιον τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τό ἐπίπεδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ διαλόγου. Νομίζω, ὅτι θά ἠδύνατο νά τεθῇ καί εἰς ἕν ἄλλο κείμενον, ἀλλά ἡμεῖς προτιμῶμεν νά εἶναι ἐδῶ, διότι εἶναι οὐσιαστικῶς μία προσθήκη ἰδέας, ἡ ὁποία δέν ἔχει διατυπωθῇ εἰς τό κείμενον αὐτό.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ κ. Γκαντούρ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μᾶρκος τῆς Ρωσσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ ἐν Βερολίνῳ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Μᾶρκος: Σεβασμιώτατε, θέλομεν νά παρακαλέσωμεν εἰς τήν § 6 νά ἀλλάξῃ ἡ λέξις*: «χριστιανικῶν **Ἐκκλησιῶν**»* καί νά εἴπωμεν *«Κοινοτήτων»* – ὅπως λέγεται – «*Ὁμολογιῶν*». Ἡ λέξις *«Ἐκκλησία»* ἀναφέρεται μόνον εἰς τήν μίαν καί ἑνιαίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἐδῶ ἀναφέρεται εἰς τόν πληθυντικόν ἀριθμόν, πρᾶγμα, τό ὁποῖον ἀλλοιώνει τήν ἔννοιαν τήν Ἐκκλησίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σεβασμιώτατε, εὐχαριστῶ διά τήν παρατήρησιν αὐτήν, ἀλλά νά τελειώσωμεν πρῶτον μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, δι' αὐτό καί ἐζήτησα, ἐάν ὑπάρχῃ κάτι σχετικῶς μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Κατ' ἀρχήν νομίζω, ὅτι ἄν τήν ἴδωμεν καί γραπτῶς, θά εἴμεθα ἕτοιμοι νά τήν ἀξιολογήσωμεν καί λεκτικῶς, ἀλλά ἐάν τήν θέσωμεν ἐδῶ, καταργοῦνται αἱ παράγραφοι 6 καί 7. Διά τόν λόγον αὐτόν ἡ ἀντίρρησις μου εἶναι, ποῦ νά τοποθετηθῇ διά νά ἀναδειχθῇ καλύτερον εἰς τό ὅλον κείμενον. Ἐάν ἡ συνάφεια τοῦ κειμένου μεταξύ τῶν παραγράφων 6 καί 7 διασπᾶται, τότε καλύτερον νά τοποθετηθῇ ἴσως μετά τήν § 7 ἤ κάπου ἀλλοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Θά ἠδύνατο ἴσως νά τεθῇ καί εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Παρακαλῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Προηγεῖται ὁ καθηγητής ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ πού μοῦ ἐδώσατε τόν λόγον. Εἶναι μία πολύ καλή πρότασις, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά τεθῇ εἰς αὐτό τό σημεῖον. Ἐπειδή ἡ παράγραφος ἀναφέρεται εἰς τό πῶς πρέπει νά γίνῃ ὁ Διάλογος καί τί πνεῦμα πρέπει νά ἔχῃ. Ὑποτίθεται ὅτι ἡμεῖς δηλώνομεν ἐδῶ εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ποῖον πνεῦμα πρέπει νά ἔχῃ ὁ διάλογος; Καλύτερον εἶναι νά μείνῃ πρός τό τέλος, ὅπου θά ὑπάρχουν προτάσεις, ὅπως εἶπε καί ὁ ἅγιος Δημητριάδος, εἰς ἄλλο ἐπίπεδον. Εἰς αὐτό τό σημεῖον λέγομεν διατί διεξάγει Διαλόγους μέ τάς ἄλλας χριστιανικάς Ἐκκλησίας. Ὡς πρός τόν ὅρον*: «Ἐκκλησίαι»* εἶναι γενικῶς καί ἐπισήμως καθιερωμένος ὅρος ὅτι εἶναι *«Ἐκκλησίαι»*, εἴτε τό θέλομεν ἡμεῖς, εἴτε ὄχι, διότι ἔχομεν *«Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν»*. Δέν δυνάμεθα νά ἀποφύγωμεν εἰς τό συγκεκριμένον κείμενον ὡς πρός ποίους ἀναφέρονται οἱ Διάλογοι. Νομίζω λοιπόν ὅτι αὐτή ἡ παράγραφος εἶναι προτρεπτική, δηλαδή λέγομεν τί πρέπει νά κάνωμεν, ὅταν κάνωμεν Διάλογον. Δέν ἔχει ἐδῶ θέσιν. Ἐδῶ ὁμιλοῦμεν μόνον ὅτι ἡ Ἐκκλησία κάνει Διαλόγους, διότι ἔχει συνείδησιν τῆς εὐθύνης διά τήν ἑνότητα αὐτῆς. Τό ποῖον πνεῦμα πρέπει νά διακατέχῃ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι κάνουν τόν Διάλογον, τό βάζομεν εἰς τό τέλος τῆς προτάσεως, ἐάν θέλετε νά εἴπετε. Ὅλα τά καλά κείμενα ἔχουν θέσιν παντοῦ, ἀλλ' ὅμως ὄχι εἰς ὅλα τά ἄλλα κείμενα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ... Ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας καί μόνον... Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Σεβασμιώτατε Πρόεδρε, συμφωνῶ μέ τόν καθηγητήν τόν κ. Φειδᾶν. Πρός τό τέλος τῶν παραγράφων αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἁρμόζει καλύτερον τό κείμενον. Πρέπει νά ὑπάρχῃ, ἀλλά πρέπει νά τεθῇ πρός τό τέλος. Εἶναι εὐχετικόν. Καί θά ἴδῃ καί ὁ κύριος Γκαντούρ, πιστεύω ὅτι θά συμφωνήσῃ ὅτι συνάδει πρός τάς προτάσεις, τάς ὁποίας ἔχομεν πρός τό τέλος τοῦ κειμένου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ πολύ. Ἅγιε Περιστερίου, ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ καί μόνον. Σᾶς παρακαλῶ, διά νά προχωρήσωμεν, μίαν φοράν νά λαμβάνῃ τόν λόγον ἕκαστος, ἐφ' ὅσον ἔχωμεν ἕν θέμα. Μή ἐπαναλαμβάνετε, διότι δέν θά τελειώσωμεν ποτέ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ὡς πρός τόν ἐν χρῆσιν τοῦ ὅρου *«Ἐκκλησία»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὄχι... Σεβασμιώτατε, μόνον εἰς τό σημεῖον διά τήν πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας εἶναι μακρά καί πρέπει νά συντομευθῇ. Εἶναι μακρά δι' ἕν πολύ εὐσύνοπτον κείμενον. Πρέπει νά γίνῃ μία περίληψις, διά νά παρουσιασθῇ μέ περισσότερον δυναμικόν τρόπον. Αὐτή εἶναι ἡ γνώμη μου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι συμφωνῶ μέ τήν πρότασιν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας. Εἶναι πολύ καλόν τό ὑλικόν τῆς προτάσεως καί, ἄν συμφωνήσουν ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι, νομίζω ὅτι θά ἦτο πολύ καλή ἡ προσθήκη αὐτή εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου. Θά ἦτο ὅμως κρῖμα νά μή ἔχωμεν αὐτήν τήν πρότασιν, διότι εἶναι ἐπίκαιρος καί δυναμική. Οὕτω λοιπόν θά ἠδύνατο νά τεθῇ μετά τήν § 22 καί ἐάν τό δέχωνται αὐτό οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἀντιοχείας θά ἦτο πολύ καλόν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Συμφωνοῦμεν νά τεθῇ ἡ προσθήκη μας εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὑπάρχει συμφωνία καί ἐκ μέρους τοῦ κ. Γκαντούρ, ὁπότε, μέ τήν ἀναγκαίαν ἐπίσης συντόμευσιν τοῦ κειμένου, θά προστεθῇ πρός τό τέλος τοῦ κειμένου. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Θά παρεκάλουν τόν κ. Γκαντούρ νά καταθέσῃ τήν τελικήν μορφήν, ὥστε νά τεθῇ, ὅπως εἴπομεν, πρός τό τέλος τοῦ κειμένου. Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὅπως εἴπομεν νά εἶναι περιληπτικόν καί συντομευμένον. Ὑπάρχει ἐπίσης ἡ πρότασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μάρκου ὡς πρός τό θέμα, ἄν κατάλαβα καλά, τό θέμα *«Ἐκκλησιῶν»* καί «*Ὁμολογιῶν*». Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἔχουν δίκαιον, διότι κατ' ἀκρίβειαν δέν δυνάμεθα ἡμεῖς νά ὁμιλῶμεν περί *«Ἐκκλησιῶν»*. Διά τοῦτο καί εἰς τούς Διαλόγους χρησιμοποιοῦμεν τόν ὅρον τοῦτον ἐντός εἰσαγωγικῶν. Κατ' οἰκονομίαν χρησιμοποιοῦμεν τόν ὅρον αὐτόν καί ὄχι κατ' ἀκρίβειαν, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς εἴμεθα ἡ μία, ἁγία, ὀρθόδοξος, καθολική Ἐκκλησία. Διά τοῦτο, ἐπειδή εἶναι *terminus technicus* τόν θέτομεν πάντοτε ἐντός εἰσαγωγικῶν καί λύεται τό πρόβλημα. Παραμένει πάντοτε ἡ διάκρισις μεταξύ τῆς κατ' ἀκρίβειαν καί τῆς κατ' οἰκονομίαν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἔχω πλήρη κατανόησιν διά τούς λόγους, διά τούς ὁποίους ὁ ἀδελφός Μᾶρκος προβαίνει εἰς τήν πρότασιν αὐτήν, ἀλλά πρέπει νά εἴμεθα νομίζω προσεκτικοί, ἀφ' ἑνός μέν πρέπει νά ἀκριβολογῶμεν εἰς αὐτό τό κείμενον, ἀλλά τό κείμενον τοῦτο δέν εἶναι ἀκριβῶς τό προηγούμενον δογματικόν καθαρῶς ἐκκλησιολογικόν κείμενον, τό ὁποῖον, κατά τήν ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἀπουσιάζει καί πρέπει νά προστεθῇ εἰς τό ὅλον ὑλικόν διά τήν μέλλουσαν Σύνοδον. Τό κείμενον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τόν ὑπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον. Δηλαδή τό θέμα τοῦ ὑπό ἐξέτασιν κειμένου τήν στιγμήν ταύτην, εἶναι αἱ σχέσεις ἡμῶν τῶν τέκνων τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τό πλῆρες ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι Καθολική, ὄχι μόνον Ὀρθόδοξος. Λοιπόν, καί ἡμεῖς δέν δυνάμεθα νά ὁμιλῶμεν πρός τούς ἄλλους μέ εἰσαγωγικά καί πρέπει νά τούς ἀναγνωρίζωμεν κάποιαν ἱστορικήν ὀντότητα, ἀλλ' ὄχι δογματικήν. Καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ποιοῦνται διάκρισιν μεταξύ λόγου δογματικοῦ, λόγου ἀγωνιστικοῦ ἤ ἀντιρρητι-

κοῦ, καθώς ἔλεγον, δηλαδή λόγου πολεμικοῦ καί λόγου ἐπίσης ἀβροφροσύνης. Ὁ ἅγιος Μᾶρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός εἰς τόν χαιρετισμόν καί τήν προσφώνησίν του πρός τόν πάπαν Εὐγένιον κατά τήν ἔναρξιν τῆς ἑνωτικῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας ὡμίλησε τοιουτοτρόπως, ὥστε σήμερον οἱ παρ' ἡμῖν «φανατικοί» ὁπωσδήποτε θά τόν ἐτοποθετοῦσαν εἰς πυρκαϊάν διά νά καῇ ζωντανός. Ἔλεγε λοιπόν *«ἁγιώτατε πάτερ, δέξου εἰς τάς σάς πατρικάς ἀγκάλας τά μακρόθεν ἐξ Ἀνατολῶν ἥκοντα τέκνα σου. Ἆρον πᾶν σκάνδαλον ἐκ μέσου. Δύνασαι γάρ...»*, καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἑπομένως, δέν πρέπει νά φοβώμεθα, διότι ἐδῶ ἔχομεν μίαν προσεκτικήν διατύπωσιν. Ἀναγνωρίζομεν τήν ἱστορικήν ὕπαρξιν, ὄχι ὀντολογικήν ὕπαρξιν. Ἕτερον ἑκάτερον. Λοιπόν, ἡ πρότασίς μου θά ἦτο, διά νά εἴμεθα ὅλοι ἱκανοποιημένοι, νά διατυπωθῇ ἡ πρότασις αὕτη κατά τόν ἑξῆς τρόπον*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὕπαρξιν ἄλλων ἑτεροδόξων, ἤ μή Ὀρθοδόξων»*, μίαν ἐκ τῶν δύο ἐκφράσεων, *«χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν»*. Οὕτω, μέ τήν διατύπωσιν, *«μή ὀρθόδοξος Ἐκκλησία»* ἤ *«ἑτερόδοξος Ἐκκλησία»*, ὅρος ὄχι ἄγνωστος εἰς τήν πατερικήν γραμματείαν, δέν προσβάλλομεν εὐθέως τούς ἄλλους, ἀλλά ἐμμέσως καί πλαγίως θέτομεν ἐρωτηματικόν περί τῆς ὀντολογικῆς ἐκείνων ὑποστάσεως καί τονίζομεν ὅτι εἰς τήν ὀντολογικήν αὐτῆς ὑπόστασιν μόνον ἡ Ὀρθόδοξος Καθολική Ἐκκλησία εἶναι*: «Ἡ Ἐκκλησία, ἡ κατ' ἐξοχήν Ἐκκλησία»*. Διότι, ἐάν συνεχίσωμεν αὐτήν τήν λογικήν ἔχει, ὅπως εἶπον, ἕν τινι βαθμόν δίκαιον ὁπωσδήποτε ὁ ἀδελφός Μᾶρκος, τότε καί τάς σχισματικάς παραφυάδας, δέν πρέπει νά ὀνομάζωμεν Ἐκκλησίας, μέ τάς ὁποίας διεξάγωμεν Διάλογον. Δηλαδή, ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιολογικῆς, παῦσις τῆς κοινωνίας, εἴτε ἐν εἴδει αἱρέσεως, εἴτε ἐν εἴδει σχίσματος, εἶναι ἕν καί τό αὐτό ὡς πρός τό ἀποτέλεσμα. Ἑπομένως, ἄν δέν εἶναι Ἐκκλησίαι, καί δέν εἶναι μέ τήν ἰδίαν ἔννοιαν, ὅπως ἡμεῖς αἱ ἄλλαι, δέν εἶναι οὔτε αἱ σχισματικαί ἐκκλησίαι πραγματικαί ἐκκλησίαι, ἤ τῶν Σκοπίων, ἤ τῆς Οὐκρανίας, ἤ οἱασδήποτε ἄλλης, παλαιοημερολογῖται κ.λπ. Διά τοῦτο προτείνω μίαν μέσην λύσιν, νά προστεθῇ ἀντί τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἡ ἔκφρασις *«**ἑτεροδόξων**»* ἤ *«**μή ὀρθοδόξων** χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν»* καί οὕτω, νομίζω ὅτι τρόπον τινά ἱκανοποιεῖται ἡ ἀνάγκη αὐτή.

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ π. Νικόλαος Ἰωαννίδης.

***Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης**:* Σεβασμιώτατε, ἐκαλύφθην ἀπό τόν ἅγιον Μπάτσκας καί δέν ἔχω νά προσθέσω τίποτε ἄλλο.

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Εὐχαριστῶ. Ὁ π. Ἰονίτσα.

***Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος. κ. Βιορέλ Ἰονίτσα**:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Θά ἤθελον ἁπλῶς νά μοιρασθῶ μαζί σας τήν ἰδικήν μου ἐμπειρίαν. Ἐπί ἔτη συμμετεῖχον εἰς διαφορετικούς διαλόγους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ ἄλλας καί εἰς διμερεῖς Διαλόγους καί θά ἤθελον νά σᾶς εἴπω ὅτι εἰς τούς Διαλόγους αὐτούς ἀντιμετωπίσαμεν τό πρόβλημα αὐτό. Ἐκαλούσαμεν τάς ἄλλας Ἐκκλησίας ὡς Ἐκκλησίας, διότι αἱ ἴδιαι ἀποκαλοῦν ἑαυτάς οὕτω. Κατά δεύτερον λόγον, ἡ ἔκφρασις *«Ἐκκλησία»* καί *«Ὁμολογία»* χρησιμοποιεῖται πολύ καί ἀπό τούς Ρωμαιοκαθολικούς, ὅπως εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας, διά τούς ὁποίους ὑπάρχουν *Ἐκκλησίαι*

καί *Ὁμολογίαι* καί νομίζω, ὅτι ἡ πρότασίς του μᾶς βοηθεῖ. Ἀλλ' ἐάν τό ἀφήσωμεν, ὡς ἔχει *«Ἐκκλησίαι»* καί *«Ὁμολογίαι»* αὐτό θά ἐσήμαινεν ὅτι ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ἀναγνωρίζομεν ὡρισμένας ὡς Ἐκκλησίας καί ὡρισμένας ὡς Ὁμολογίας. Πρέπει νά εἴμεθα πολύ σαφεῖς, διό καί συμφωνῶ μέ τήν πρότασιν τοῦ ἀδελφοῦ Εἰρηναίου, ὅτι πρέπει νά προσδιορίσωμεν, τί ἐννοοῦμεν μέ τούς ὅρους αὐτούς, διά νά μή ὑπάρξῃ παρανόησις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης καί ἔπεται ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε εὐχαριστῶ. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων συμμερίζεται τήν πρότασιν καί τοῦ ἁγίου Βερολίνου καί τοῦ ἁγίου Μπάτσκας καί τοῦ π. Ἰονίτσα, νομίζει ὅμως, καίτοι δέν ὑπάρχει σχετική πρότασις εἰς τό κείμενον αὐτό ὑπό τοῦ Προκαθημένου της, νομίζω ὅτι ἀκριβολογῶν πρέπει νά γίνῃ οὕτω. Νομίζω ὅμως ὅτι ἡμεῖς εἰς τόν Διάλογον, εἰς τόν ὁποῖον εὑρισκόμεθα μέ τούς ἑτεροδόξους, ἐξασκοῦμεν καί μίαν ποιμαντικήν πρός ἐκείνους. Πρῶτον, ἐξασκοῦμεν τήν ποιμαντικήν πρός τά ποίμνιά μας, ἀλλά μεταδίδομεν καί εἰς ἐκείνους τήν Ὀρθοδοξίαν, διά νά τούς πλησιάζωμεν, νομίζω ὅτι πρέπει νά ὑπάρχῃ τρόπος, διά νά διατηρῇ τήν κοινωνίαν μεταξύ τους. Νομίζω ὅτι τό δογματικόν μέρος τῆς ὑποθέσεως, δηλαδή ἐάν εἶναι ἑτερόδοξος ἤ ὄχι, νομίζω ὅτι προσδιορίζεται ἀπό τήν φράσιν ὅπου λέγομεν*: «μή εὑρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς»*. Δέν εἶναι ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς, γνωστοί εἶναι οἱ λόγοι, διά τούς ὁποίους δέν εἶναι ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς. Ἑπομένως, νομίζω ὅτι δύναται τό κείμενον νά παραμείνῃ ὡς ἔχει. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Περιστερίου. Σᾶς παρακαλῶ ὅμως, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ χρόνος πιέζει νά συντομεύωμεν, διά νά δυνηθῶμεν νά λάβωμεν μίαν ἀπόφασιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Συντόμως μίαν παρατήρησιν ἐπ' αὐτῶν, τά ὁποῖα εἶπε ὁ ἅγιος Μπάτσκας. Ἄλλοτε ἔλεγεν ὅτι δέν χωροῦν εἰς τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καί θεολογίαν λόγοι ἀβροφροσύνης. Τώρα εἶπε τό ἀντίθετον ὅτι διά λόγους ἀβροφροσύνης δυνάμεθα νά τούς ὀνομάζωμεν καί *Ἐκκλησίας*. Πότε λοιπόν δυνάμεθα νά τό ἐφαρμόσωμεν καί πότε ὄχι, διά νά γνωρίζωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἀφοῦ μία Ἐκκλησία θέλει τό κείμενον ὡς ἔχει, δέν δυνάμεθα νά διαλεγώμεθα ἄλλο.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Γκόρι, ἐπί τοῦ σημείου, τό ὁποῖον συζητοῦμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, κατ' ἀρχάς θέλομεν νά σᾶς εὐχαριστήσωμεν, ἐπειδή χθές ἐφύγομεν ἀπό τήν συνέλευσίν μας μέ βαρεῖαν καρδίαν καί σήμερον βλέπομεν ὅτι δυνάμεθα πλέον νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τόν διάλογον καί νά συμμετάσχωμεν εἰς τήν συζήτησιν τῶν κειμένων. Σᾶς εὐχαριστῶ. Σᾶς ἐκφράζω τήν εὐγνωμοσύνην ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μας. Κατά δεύτερον λόγον καί χθές καί σήμερον συζητοῦμεν ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἔχει χαρακτηρισθῆ ἀπό πολλάς Ἐκκλησίας ὡς ἐλλειματικόν, καθώς δέν ἐκφράζει μέ σαφήνειαν, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ *«Μία Ἐκκλησία»*, ὅπου ὑπάρχει ἡ

σωτηρία. Ἐδῶ παρίστανται λόγιοι ἄνδρες θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐπί δεκαετίας ἔκαναν διάλογον μέ διαφόρους Ὁμολογίας καί εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις καθωδηγοῦντο ἀπό τό γεγονός, πῶς θά ἐκληφθῇ ἡ στάσις μας ἀπό τάς ἄλλας Ὁμολογίας. Ἄς κοιτάξωμεν ὅμως αὐτό τό κείμενον ἀπό τήν ποιμαντικήν, ἀπό τήν πνευματικήν πλευράν. Ἔχομεν τό ποίμνιόν μας. Πρέπει νά γυρίσωμεν εἰς τό ποίμνιόν μας, τό ὁποῖον ἀριθμεῖ δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώπους καί πρέπει νά τούς δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν. Πῶς σήμερον ἡ Ὀρθοδοξία χαρακτηρίζει τόν ἑαυτόν της. Πῶς χαρακτηρίζει τόν ἑαυτόν της ἡ ἰδία ἡ Ἐκκλησία, δι' αὐτό αἱ ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι ἐξεφράσθησαν ἀπό τόν Σεβασμιώτατον Γεώργιον εἶχον αὐτήν τήν πρότασιν. Πρέπει νά εἴπωμεν μέ σαφήνειαν, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὅπου ὑπάρχει ἡ σωτηρία καί καλοῦμεν ὅλους τούς ὑπολοίπους νά ἑνωθοῦν εἰς τούς κόλπους αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τήν Μίαν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε πρίν ἀπό τό σχίσμα. Ὁ ἅγιος Περιστερίου εἶπε χθές ὅτι ὀντολογικῶς ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀδιαίρετος καί ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν τήν συνέχειαν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης Ἐκκλησίας, ὁπότε ὅλαι αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὑποβληθῆ εἶναι ἀποδεκταί καί θέλομεν τό κείμενον αὐτό νά δηλώνῃ μέ σαφήνειαν, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία συνεχίζει τήν παράδοσιν τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Αἱ προτάσεις μας βασίζονται καί αὐταί εἰς τό ἴδιον πνεῦμα. Ἔχομεν ἐπίσης μίαν παρατήρησιν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τήν § 11. Θά ἠδύνατο νά γίνῃ μία παρεμβολή.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σεβασμιώτατε, εὐχαριστῶ διά τήν παρέμβασίν σας. Πρέπει νά εἴπω ὅτι ἐδῶ εἴμεθα ἕν σῶμα, δέν ὑπάρχουν ὁπωσδήποτε προσωπικαί τοποθετήσεις κανενός μας καί ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τόν Διάλογον, διά τόν ὁποῖον καί εἴμεθα ἐδῶ. Ἐάν συμφωνῶμεν εἰς ὅλα, τότε δέν θά ὑπῆρχε λόγος νά ἔχωμεν διάλογον μεταξύ μας. Ὁπότε σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Δεχόμεθα αὐτήν τήν ἀνάγκην καί τήν συμμετοχήν σας εἰς αὐτόν τόν διάλογον ὁπωσδήποτε, ἀλλά τονίζω ὅτι δέν εἶναι προσωπικαί αἱ τοποθετήσεις, οὔτε τοῦ ὁμιλοῦντος, οὔτε κανενός ἄλλου. Ἡ Ἐκκλησία, ὅπως εἴπομεν, συνεχίζει ὡς μία. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τό θέμα, τό ὁποῖον ἐζήτησα, ἦτο νά τοποθετηθῶμεν, ἐάν θά ἔδει νά ἀλλάξῃ εἰς τήν ἀρχήν τῆς § 6 ἡ διατύπωσις*: «τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν»*. Ἀπό ὅσα ἤκουσα, τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων εἶπεν ὅτι δέν δέχεται νά ἀλλάξῃ τό κείμενον εἰς αὐτήν τήν παράγραφον. Οὕτω τουλάχιστον ἀντελήφθην ἀπό τούς λόγους τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνης.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Συγγνώμην ἅγιε Πρόεδρε, διότι λαμβάνω ἀγενῶς τόν λόγον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Αὐτό, τό ὁποῖον λέγει ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ὑπάρχει διατετυπωμένον περιφραστικῶς εἰς τήν πρώτην καί εἰς τήν δευτέραν γραμμήν*: «χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, μή εὑρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς»*. Αὐτό δηλώνει ἀκριβῶς ὅ,τι λέγει καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν διά νά μή χρονοτριβῶμεν; Ἐφ' ὅσον τό νόημα εἶναι τό αὐτό; Εἶναι σαφές ὅτι ὁμιλοῦμεν δι' Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας *«...μή εὑρισκομέ-*

νας ἐν κοινωνίᾳ μετά τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Τί ἄλλον νά εἴπωμεν. Συμφωνεῖτε νά προχωρήσωμεν; Σᾶς παρακαλῶ πολύ. Ἐλάβομεν γραπτῶς τάς προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας καί εὐχαριστοῦμεν πολύ. Δύνασθε νά τάς διαβάσετε, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Μόλις ἦλθε τό ἑλληνικόν κείμενον, προσθήκη-πρότασις εἰς τήν § 5, ἡ ὁποία δέν εἶχεν ἔλθει προηγουμένως. Ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία προτείνει νά ἀρχίσῃ ἡ § 6 μέ τήν ἑξῆς πρότασιν*:* «*Κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν αὐτῆς, ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ. Καί ὅμως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει...»* κ.λπ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐάν ὑπάρχῃ κάποια ἀντίρρησις ἐκ μέρους κάποιας Ἐκκλησίας εἰς τήν πρότασιν αὐτήν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Δέν βλέπω νά ὑπάρχῃ ἀντίρρησις. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν κατανοῶ τούς λόγους. Εἶπε καί ὁ ἀδελφός ὅτι ὑπάρχουν καί σχισματικά κινήματα καί προβλήματα. Αὐτά ὑπάρχουν καί εἰς ὅλας τάς τοπικάς Ἐκκλησίας. Καί ἡμεῖς εἰς τήν Σερβίαν ἔχομεν τό κίνημα τῶν λεγομένων *«Ἀρτεμιακῶν»*, ἑνός ἀδελφοῦ μας, ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι αὐτός καί ἡ μικρά ὁμάς του εἶναι ἡ Ἐκκλησία καί ὅτι ὅλαι αἱ τοπικαί Ἐκκλησίαι καί ὄχι μόνον ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας εἶναι ἐκπεσοῦσαι καί αἱρετικαί καί οὕτω καθ'ἑξῆς. Λοιπόν αὐτό τό θέμα πρέπει νά ἔχωμεν ὄντως ὅλοι ὑπ' ὄψιν μας, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά εἴμεθα πάντοτε καί ὅμηροι αὐτῶν τῶν κύκλων. Διά τόν λόγον αὐτόν νομίζω, ὅτι μέρος τῆς προτάσεως αὐτῆς δύναται νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καί χωρίς νά ἐπαναλαμβάνωμεν τήν διακήρυξιν τῆς πρώτης παραγράφου, ὅπου ἤδη ἐλέχθη, ὅτι εἴμεθα*: «ἡ μία ἁγία, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία»*. Δέν χρειάζεται τώρα ἐπανάληψις αὐτοῦ. Ἐδῶ θά ἦτο, νομίζω, ἐπαρκές, ἐάν θά ἐλέγετο, ὄχι ἀκριβῶς εἰς τό σημεῖον, ὅπου προτείνουν οἱ ἀδελφοί Ἴβηρες, ἀλλ' ἐντός τῆς παραγράφου ἤ εἰς ἄλλον σημεῖον, νά παρεμβληθῇ ἡ ἔκφρασις, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡ Ὀρθόδοξος διαθέτει ἀποστολικήν διαδοχήν, θείαν Εὐχαριστίαν καί τά μυστήρια κ.λ.π., ἀλλά εἶναι πρόθυμος νά ὑποστηρίζῃ τήν ἰδέαν τοῦ διαλόγου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν ἅγιε Μπάτσκας. Ἐπί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας εἰς τήν § 6, ὑπάρχει ἄλλη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει τυχόν παρατήρησιν ἤ ἀντίρρησιν; Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Δύναται, νομίζω, ὅπως εἶπε καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ἕν μέρος αὐτῆς τῆς προτάσεως νά τεθῇ εἰς τήν § 6, ἕν μέρος δύναται νά τεθῇ μετά τήν λέξιν *«τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς»*, ἐκεῖ ἔχει τελείαν. Ἀπό ἐκεῖ νά ἀρχίσῃ*: «κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν αὐτῆς ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ»*, ἐκεῖ τελεία. Καί μετά συνεχίζομεν μέ τό κείμενον ὡς ὑπάρχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας συμφωνεῖ, ἐάν θά τεθῇ ἐντός τῆς παραγράφου; Εἰς τό σημεῖον ἀκριβῶς μετά *«καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς»* νά τεθῇ*: «**κατά τήν ὀντολο-***

γικήν φύσιν αὐτῆς ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ». Μέχρις ἐκεῖ. Συμφωνοῦμεν μέ τήν πρότασιν; Συμφωνοῦμεν καί προχωροῦμεν εἰς τήν ἑπομένην. Ὁ π. Νικόλαος Ἰωαννίδης

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Νομίζω ὅτι λεκτικῶς τό «*καί ὅμως*»...

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὄχι, εἶπον μέχρι καί τό *«διαταραχθῇ»*, τό ἀνέγνωσα.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Κοιτοῦσα εἰς ἄλλον σημεῖον. Ἐντάξει. Συγγνώμην.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν κάνει ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου. Ἡ συγκεκριμένη πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας θά φαίνεται μετέωρος εἰς τήν συγκεκριμένην παράγραφον. Δέν ἔχω ἀντίρρησιν νά τήν υἱοθετήσωμεν, ἀλλά νά τήν ἐκφράσωμεν ὡς ἑξῆς*:*

> *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀναγνωρίζουσα τήν ἱστορικήν ὕπαρξιν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, μή εὑρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς κατά τήν ὀντολογικήν αὐτῆς φύσιν θεωρεῖ, ὅτι δέν διαταράσσεται ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας. Δι' ὅ καί πιστεύει, ὅτι αἱ πρός ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νά στηρίζωνται....*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι ἀλλάζωμεν τό νόημα, ἐνῷ ἐάν ἐτίθετο εἰς τό τέλος θά ἦτο καλύτερον, ἐάν δέν ἔχετε ἀντίρρησιν. Δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὁπότε προχωροῦμεν εἰς τό σημεῖον*: «Καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς»*. Προχωροῦμεν εἰς τήν δευτέραν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Μετά τήν § 6 εἰς τό σημεῖον, ὅπου τελειώνει ἡ περίοδος*: «Ἱερωσύνης καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς»*, τελεία. *«Κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν αὐτῆς ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ. Οὕτως...»*.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἀλλάσσει τό νόημα ἐντελῶς. Νά τεθῇ ὡς κατακλείς τῆς παραγράφου. Δηλαδή*: «Μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τήν προλείανσιν τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα»* τελεία. *«Ἔχουσα πάντοτε, κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν αὐτῆς ὅτι ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ»*. Νά τεθῇ ὡς κατακλείς τῆς παραγράφου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς παρακαλῶ, νά ρωτήσω πρῶτον τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας, ἐάν συμφωνῇ, ἐάν ἔχῃ ἀντίρρησιν ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἔχομεν μίαν πρότασιν. *«Τήν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα εἰς τούς κόλπους τῆς μιᾶς, ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας...»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν πρότασιν τήν προηγουμένην. Ἔχετε ἀντίρρησιν νά τεθῇ εἰς τό τέλος τῆς παραγράφου ἤ θέλετε νά παραμείνῃ εἰς τήν ἀρχήν, ὅπως εἴπομεν;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Θέλομεν νά τεθῇ εἰς τήν ἀρχήν τῆς παραγράφου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Νά τό ἀναγνώσωμεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἐπαναλαμβάνω. Ἡ παράγραφος ἀρχίζει ὡς ἑξῆς*: «Κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν αὐτῆς ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας...»*

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ὄχι *«αὐτῆς»,* ἀλλά *«τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»*.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ναί. *«Κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἑνότης αὐτῆς εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ»*, τελεία. Καί συνεχίζει τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Συμφωνοῦμεν, διά νά προχωρήσωμεν; Συμφωνοῦμεν. Διαβάσατε τήν ἑπομένην.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Λοιπόν, ἡ ἑπομένη πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Γεωργίας εἶναι πρός τό τέλος, ἐκεῖ ὅπου λέγει, *«τήν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα...»*, νά προστεθῇ *«... ἐν τοῖς κόλποις τῆς μιᾶς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἐπί τῆς προτάσεως αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ὑπάρχει ἄλλη θέσις ἤ ἀντίρρησις; Ὁπότε δεχόμεθα τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Πρέπει νά ἴδωμεν τό κείμενον, ἄν ἀντέχῃ καί θεολογικῶς. Ἐάν βάλωμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας*: «...ἐν τοῖς κόλποις τῆς μιᾶς, ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*, εἶναι ὡς νά λέγωμεν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἐκτός αὐτῆς τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Θά τό δεχθῶμεν αὐτό; Βεβαίως, ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πολύ καλύτερον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Μεσσηνίας. Πολύ ὀρθή ἡ παρατήρησίς σας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ἔχει ἀντίρρησιν;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:*. *«Προλείανσιν τῆς ὁδοῦ ἐν τοῖς κόλποις τῆς* ***ἑνιαίας*** *Ἐκκλησίας»*, θά τό δεχόμεθα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἡ ἑνότης ἀναφέρεται εἰς δύο σημεῖα. Πρῶτον *«Ἡ ἑνότης ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου»*, καί δεύτερον *«ἡ ἑνότης ἐν τοῖς μυστηρίοις»*. Ἄς εἴπωμεν λοιπόν ὅ,τι λέγομεν καί εἰς τούς ἄλλους Διαλόγους, ὅτι δηλαδή ζητοῦμεν τήν ἑνότητα ἐν τῇ ἀληθείᾳ καί ἐν τοῖς μυστηρίοις. Ὄχι ἀφῃρημένα πράγματα. Δύο συγκεκριμένα πράγματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Συμφωνεῖτε; Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας συμφωνεῖ μέ τήν πρότασιν αὐτήν; Ὡραῖα. Δύνασθε νά ἐπαναλάβετε, ἅγιε Περιστερίου; Πῶς θά τεθῇ εἰς τό κείμενον;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*: «Τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ ἀληθείᾳ καί τοῖς μυστηρίοις».*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἀναφέρεται εἰς δύο σειράς ἀνωτέρω. Ὁ π. Γεώργιος τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος. κ. Γεώργιος Ζβιαντάτζε*:* Εὐχαριστῶ πάρα πολύ, διά τόν λόγον, Σεβασμιώτατε, εἶναι πολύ σημαντικόν εἰς τήν ἐποχήν μας νά εἴπωμεν, ὅτι ὅλοι ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι πολύτιμος διά τήν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τό πολύτιμον τῆς ἀληθείας καί θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμεν*: «εἰς τούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας», «προλείανσιν τοῦ δρόμου εἰς τούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας»*. Νομίζω, ὅτι αὐτή ἡ διατύπωσις εἶναι κατάλληλος εἰς τό συγκεκριμένον σημεῖον, ἐπειδή ἐκφράζει τήν πληρότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ὅτι εἰς τάς δύο τελευταίας φράσεις δέν ὁμιλοῦμεν περί ἑνότητος ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁμιλοῦμεν περί τῆς ἀληθείας, περί τῆς διδασκαλίας τῆς ἀληθείας. Εἶναι δύο διαφορετικά πράγματα. Ἄλλο νά διδάσκωμεν τήν ἀλήθειαν καί ἄλλο νά ἐπιμένωμεν ὅτι θά ἑνωθῶμεν εἰς τήν ἀλήθειαν καί εἰς τά μυστήρια. Αὐτά εἶναι τά δύο διαφορετικά πράγματα. Ὅλοι κηρύσσομεν τήν ἀλήθειαν. Μάλιστα οἱ Προτεστάνται λέγουν ὑπέρ τό δέον ὑπέρ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας. Ἄλλο εἶναι ἡ ἑνότης ἐν τῇ ἀληθείᾳ καί ἐν τοῖς μυστηρίοις. Αὐτό θέλω νά ἐξηγήσω. Τώρα δέν ὑπάρχει οὔτε τό ἕν, οὔτε τό ἄλλο.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἡ πρότασίς σας, ἅγιε Περιστερίου. Παρακαλῶ, ἐπαναλαμβάνετε διά νά τελειώνωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*: «Τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καί τοῖς μυστηρίοις».* Ἤ μᾶλλον γενικώτερον νά βάλωμεν τῆς ἀληθείας, διά νά μή τό περιορίσωμεν λέγοντες *«εὐαγγελικῆς»*, διότι ἡμεῖς ἔχομεν καί τήν πατερικήν ἀλήθειαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, τά ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Περιστερίου λέγονται εἰς τήν § 6. Ὑπάρχει αὐτή ἡ πρότασις*: «δίδει τήν μαρτυρίαν τῆς πληρότητος τῆς ἀληθείας ἐν Χριστῷ καί τῶν πνευματικῶν της θησαυρῶν ἔχουσα ὡς ἀντικειμενικόν στόχον τήν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ πρός τήν ἑνότητα εἰς τούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας»*. Θά ἠδυνάμεθα νά συμφωνήσωμεν μέ τήν προτεινομένην ὑπό τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας διατύπωσιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ὑποστηρίζομεν πλήρως τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας, ἡ ὁποία συμπίπτει μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ πολύ. Ὁ ἅγιος Κορυτσᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Νομίζω, ὅτι εἶναι καλύτερον νά ἀφήσωμεν τό κείμενον ὡς ἔχει, διότι ἐνίο-

τε προσπαθοῦμεν νά διευκρινήσωμεν, ἀλλά συγχέομεν ἀκόμη περισσότερον τά πράγματα εἰς τήν προσπάθειάν μας αὐτήν. Τό κείμενον ἔχει τά ἀπαραίτητα στοιχεῖα, διά νά ἀποδοθῇ τό νόημα. Νομίζω ὅτι πρέπει νά τά ἀφήσωμεν ὡς ἔχουν. Τό νόημα, τό ὁποῖον ἀναζητοῦν οἱ ἀδελφοί ἀπό τήν Γεωργίαν, ὑπάρχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἡ ἰδική σας πρότασις, Σεβασμιώτατε, εἶναι ὅτι θέλετε νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης: Ἡ πρότασις εἶναι ἀκριβῶς αὐτή. Νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε, ἅγιοι ἀδελφοί, βλέπετε ὅτι πρέπει νά προχωρήσωμεν καί θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἑπομένην παράγραφον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Ἀκατανόητον, ἐπειδή ἔχομεν ἐξετάσει τό ἀρχικόν κείμενον. Ὅλοι ἦσαν ἱκανοποιημένοι μέ τήν ἀρχήν τοῦ κειμένου, δέν ὑπῆρξαν διαφοραί καί δέν κατανοῶ, διατί προκύπτουν διαφοραί τώρα. Ἡ διαφωνία ἀναφέρεται μόνον εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου ἤ εἰς τό ἴδιον τό κείμενον;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Κλείνω... Νά προχωρήσωμεν... Εἶναι μόνον διά τό τέλος. Μέ συγχωρεῖτε. Ἔχει κλείσει ἡ συζήτησις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 8. Ἅγιε Μπάτσκας, δέν δύναμαι νά ἐπανέλθω εἰς τήν § 7.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἂν ἐπιτρέπετε, ἐπειδή εἶναι καί θέμα διαδικασίας, ὄντως μεθ' ὅλης τῆς ἀγάπης πρός τόν ἀδελφόν ἅγιον Κορυτσᾶς, εἰς τήν ἀρχήν, ὅταν σεῖς ὡς Πρόεδρος ἠρωτήσατε ἄν δεχώμεθα ὅλοι τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας ἤ ἄν θέλωμεν ὀλίγον τι νά τήν τροποποιήσωμεν, οὐδείς ἦτο ἐναντίον τῆς ἐν λόγῳ προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Καί μετά τόσην συζήτησιν ἐνεθυμήθη ὁ ἀδελφός Ἰωάννης νά εἴπῃ ὅτι θέλει νά μείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει. Ἂν τό ἔλεγεν εἰς τήν ἀρχήν δέν θά εἴχομεν χρονοτριβήν. Νομίζω ὅτι πρέπει ὅλοι, ἄν ἔχωμεν ἀντίλογον ἤ ἄν δέν δεχώμεθα ἀλλαγήν, νά τό εἴπωμεν ἀμέσως ἀπό τήν ἀρχήν. Νά μή χάνωμεν χρόνον, διότι τώρα καθυστεροῦμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Μπάτσκας, διά τήν σοφίαν σας καί τήν παρατήρησίν σας αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι πολύ χρήσιμος. Προχωροῦμεν ὅμως εἰς τήν § 8.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

8. *Βεβαίως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διαλεγομένη μετά τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, δέν παραγνωρίζει τάς δυσκολίας τοῦ τοιούτου ἐγχειρήματος, κατανοεῖ ὅμως ταύτας ἐν τῇ πορείᾳ πρός τήν κοινήν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καί ἐπί τῇ ἐλπίδι ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ «ὅλον συγκροτεῖ τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας» (στιχηρόν ἑσπερινοῦ Πεντηκοστῆς), θά «ἀναπληρώσῃ τά ἐλλείποντα» (εὐχή χειροτονίας). Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς σχέσεις αὐτῆς πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον δέν στηρίζεται μόνον εἰς τάς ἀνθρωπίνας δυνάμεις τῶν διεξαγόντων τούς διάλογους, ἀλλ' ἀπεκδέχεται πρωτίστως τήν ἐπιστασίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, εὐχηθέντος «ἵνα πάντες ἕν ὦσιν»* (Ἰω. 17, 21).

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ἐπί τῆς § 8 ὑπάρχει ἤδη ἡ πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τήν ὁποίαν θά ἤθελον νά παρακαλέσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ νά ἀναγνώσῃ καί νά τεκμηριώσῃ, ἐάν ἔχῃ κάτι παραπάνω ἀπό αὐτά, τά ὁποῖα ἔχουν ἤδη κατατεθῆ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Ἡ πρότασίς μας ἔχει ὡς ἐξῆς. Ἀντί τῆς φράσεως*: «τήν κοινήν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας»*, προτείνομεν νά γραφῆ*: «κοινήν ἀντίληψιν τῆς παραδόσεως»*, ἐπειδή ἡ παράδοσις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας εἶναι μία, ἐνῷ ἡ ἀντίληψίς της εἶναι διαφορετική καί ἡ διαφορά μεταξύ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν συνίσταται εἰς τήν διαφορετικήν ἀντίληψιν περί τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Δηλαδή προτείνομεν νά προστεθῆ μία λέξις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε ἀδελφέ. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Δέν ἔχω ἀντίρρησιν νά δεχθῶμεν τήν διασάφηνσιν, τήν ἐπεξήγησιν, τήν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας. Θά ἤθελον μόνον νά εἴπω ὅτι ἀντί διά τήν λέξιν «*ἀντίληψιν*», διότι, εἰς τήν ἑλληνικήν καί εἰς τό θεολογικόν περιεχόμενον τῆς προτάσεως, ἡ ἀντίληψις δέν ἔχει θέσιν, θά ἐδέχετο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας*: «πρός μίαν πορείαν κοινῆς ἀποδοχῆς τῆς παραδόσεως τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*; ἤ «*τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας*»; Συγγνώμην.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔχει ἀντίρρησιν εἰς αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Ἐάν ἡ πρότασις μας δέν ἐγείρῃ ἀντιρρήσεις ἐπί τῆς οὐσίας, νομίζω, ὅτι θά ἦτο ὀρθόν νά γίνῃ ἀποδεκτή.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ κ. Φειδᾶς προτείνει τήν λέξιν ***«κατανόησις»***. Τό δεχόμεθα; ... Τό ἀποδεχόμεθα καί προχωροῦμεν εἰς τήν § 9.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

> **9.** *Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοί διάλογοι, κηρυχθέντες ὑπό Πανορθοδόξων Διασκέψεων, ἐκφράζουν τήν ὁμόθυμον ἀπόφασιν πασῶν τῶν κατά τόπους ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὕψιστον χρέος νά συμμετέχουν ἐνεργῶς καί συνεχῶς εἰς τήν διεξαγωγήν αὐτῶν, ἵνα μή παρακωλύηται ἡ ὁμόφωνος μαρτυρία τῆς Ὀρθοδοξίας πρός δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ. Ἐν ᾗ περιπτώσει Ἐκκλησία τις ἤθελεν ἀποφασίσει νά μή ὁρίσῃ ἐκπροσώπους αὐτῆς εἴς τινα διάλογον ἤ συνέλευσιν διαλόγου, ἐάν ἡ ἀπόφασις αὕτη δέν εἶναι πανορθόδοξος, ὁ διάλογος συνεχίζεται. Πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ διαλόγου ἤ τῆς συνελεύσεως ἀντιστοίχως, ἡ ἀπουσία Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως συζητηθῇ ὁπωσδήποτε ὑπό τῆς Ὀρθοδόξου Ἐπιτροπῆς τοῦ διαλόγου πρός ἔκφρασιν τῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Εἰς τήν παράγραφον αὐτήν ἔχομεν ἤδη ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας μίαν παρατήρησιν. Τήν δεχόμεθα καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τό ὕψιστον χρέος; Τήν δεχόμεθα. Ὡραῖα. Λοιπόν, ἐπειδή ἔχομεν φθάσει εἰς τήν 11ην ὥραν, νά κάνωμεν τό διάλειμμα καί ἐπανερχόμεθα εἰς ἡμισείαν ὥραν ἐδῶ. Εὐχαριστῶ πολύ.

Τετάρτη, 14 Ὀκτωβρίου 2015

***

Β΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἀπουσιάζει ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ὁπότε θά πρέπει νά περιμένωμεν. Δέν θέλω νά προχωρήσωμεν, χωρίς νά εἶναι ὅλαι αἱ ἀντιπροσωπίαι ἐδῶ. Εἰς τήν § 9 ὑπάρχουν ἤδη προτάσεις ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Δυνάμεθα νά ἀκούσωμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Εἰς τήν § 9 ἔχει τό ἑξῆς κείμενον*:*

Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἥν κάποια Ἐκκλησία ἀποφασίσει νά μή ὁρίζῃ τούς ἀντιπροσώπους της εἰς κάποιον Διάλογον ἤ εἰς Συνεδρίαν τοῦ Διαλόγου, ἐάν ἡ ἀπόφασις αὐτή δέν εἶναι πανορθόδοξος, ὁ Διάλογος συνεχίζεται. Πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ Διαλόγου ἤ τῆς συνελεύσεως ἀντιστοίχως ἡ ἀπουσία Ἐκκλησίας τινός δέον νά συζητηθῇ ὁπωσδήποτε ὑπό τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Διαλόγου πρός ἔκφρασιν τῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Θά ἦτο σημαντικόν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τάς συγχρόνους φιλελευθέρας τάσεις τῆς κοινότητος τῶν Διαμαρτυρομένων, νά ἐκφράσωμεν αὐτά τά φαινόμενα εἰς τό κείμενον, ἐπειδή αὐτό ἀκριβῶς κατά κανόνα ἀποτελεῖ τήν αἰτίαν τῆς ἀρνήσεως τῆς μιᾶς ἤ μερικῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν νά ἀνοίξουν διάλογον μέ αὐτάς καί ἴσως καί τῆς ἀρνήσεως ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά διεξαγάγουν Διάλογον μαζί τους καί προτείνομεν νά ἀντικατασταθῇ αὐτό τό ἀπόσπασμα τοῦ κειμένου μέ τό ἑξῆς κείμενον*:*

Συγχρόνως εἰς τάς ἀρχάς τῆς δεκαετίας τοῦ 2000 πολλαί κοινότητες Διαμαρτυρομένων ἀπέστησαν τῶν ἐπί τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐρειδομένων χριστιανικῶν ἠθικῶν νόμων. Ἐνεφανίσθη ἡ πρᾶξις «εὐλογίας» τῶν ὁμοφύλων ἑνώσεων, χειροτονίας τῶν ὁμοφυλοφίλων εἰς ἀξίωμα παστόρων καί ἐπισκόπων. Ὡς ἐκ τούτου δύναται νά προκύψῃ ἡ κατάστασις καθ' ἥν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τις ἤ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τινές ἀποφασίσουν νά μή ὁρίσουν ἐκπροσώπους αὐτῶν εἴς τινα διάλογον ἤ συνέλευσιν διαλόγου.

Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν προσοχήν σας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν ἔχομεν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί θά ἤθελον ἐπ' αὐτοῦ νά ἴδω, ἐάν ὑπάρξῃ κάποια τοποθέτησις ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε, ὑποστηρίζομεν τήν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὡς πρός τήν πρότασίν της. Προσθέτομεν, ὅπως λέγεται *«εἰς τάς ἀρχάς τοῦ 2000»*, νά προσθέσωμεν ***«ἰδιαιτέρως*** *εἰς τάς ἀρχάς τῆς δεκαετίας τοῦ 2000»* καί νά προσθέσωμεν εἰς τήν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν καί αὐτήν τῶν ὁμοφυλοφίλων, ἐπειδή ἔχει συμβῇ καί αὐτό.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος

Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Θά ἤθελον νά εὐχαριστήσω δι' αὐτήν τήν πρότασιν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, τήν ὁποίαν συμμεριζόμεθα ὡς Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας. Θά προέτεινα ἐπίσης νά προστεθῇ εἰς αὐτήν καί τό πρόβλημα τῆς υἱοθετήσεως τῶν παιδιῶν ἀπό ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Σιεμιατίτσε. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι εἰς τήν παράγραφον αὐτήν γίνεται μία περιγραφή, ὡς πρός τό ποία διαδικασία πρέπει νά ἀκολουθηθῇ, μᾶλλον ποία θά εἶναι ἡ στάσις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἰς τά πλαίσια τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, εἰς περίπτωσιν καθ' ἥν μία Ἐκκλησία δέν θελήσει νά ὁρίσῃ ἐκπροσώπους. Ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν κάνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ἀφ' ἑνός εἶναι μία ἐξειδικευμένη περίπτωσις, διά ποίους λόγους δέν δύναται νά συμμετάσχῃ μία Ἐκκλησία εἰς τόν Διάλογον, ἀλλά δέν ἔχει σχέσιν, κατά τό περιεχόμενον, μέ αὐτήν καθ' ἑαυτήν τήν παράγραφον. Θά ἠδύνατο νά τεθῇ κάπου ἀλλοῦ, εἰς ἄλλην παράγραφον, ὅταν θά ὁμιλῶμεν ἤ ἄν θά ὡμιλούσαμεν περί διμερῶν Διαλόγων καί ἐκεῖ κατεγράφοντο τά διάφορα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν οἱ Διάλογοι, ἀλλά εἰς τήν συγκεκριμένην παράγραφον δέν βλέπω, πῶς δύναται νά συσχετισθῇ μία περιγραφή διαδικασίας σεβασμοῦ καί ἀποδοχῆς τῆς θέσεως μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἔναντι ὁποιουδήποτε διαλόγου μέ αὐτήν τήν πρότασιν διά τήν συγκεκριμένην μορφήν Θεολογικῶν Διαλόγων, τήν ὁποίαν κάνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ἐάν κατενόησα καλῶς, ἡ πρότασις αὐτή δύναται νά τεθῇ εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ κειμένου. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν Σεβασμιώτατον Ἀνδρέαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε εἶναι σημαντικόν καί συμφωνῶ βεβαίως μέ ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ἀλλ' ἐπειδή ἐδῶ προκύπτει ἕν θέμα, ἤτοι ὅταν κάποια Ἐκκλησία δέν δυνηθῇ νά συμμετάσχῃ. Θά ἠδυνάμεθα ἐδῶ νά δεχθῶμεν τήν τελευταίαν φράσιν τῆς προτάσεως τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, χωρίς νά ἀναφερθῶμεν εἰδικῶς καί εἰς κατάλογον ἁμαρτημάτων, τά ὁποῖα διαπράττουν οἱ Διαμαρτυρόμενοι, διότι τά διαπράττουν καί εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Ὡρισμέναι Ἐκκλησίαι, ἀλλ' ὄχι μόνον οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Ὑπάρχουν καί ἄλλαι, καί οἱ Ρωμαιοκαθολικοί καί ἄλλαι ἔχουν προβλήματα, τά ὁποῖα θά ἔδει νά καταγράψωμεν. Τά γνωρίζομεν, διότι τά βλέπομεν καί εἰς τήν τηλεόρασιν. Λέγω λοιπόν ὅτι ἡ τελευταία φράσις θά ἠδύνατο νά εἶναι*: «Ὡς ἐκ τούτου δύναται νά προκύψῃ ἡ κατάστασις καθ' ἥν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τις ἤ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τινές ἤθελον ἀποφασίσει νά μή ὁρίσουν ἐκπροσώπους αὐτῶν εἴς τινα διάλογον ἤ συνέλευσιν διαλόγου»*. Ἐδῶ θά ἤθελον νά προσθέσω*:* «*διά λόγους, κανονικούς, ἐκκλησιαστικούς* ***ἤ ἠθικῆς τάξεως***», ἤτοι, χωρίς νά ἀναφέρωμεν ρητῶς τά παραπάνω, νά προσθέσωμεν*: «ἤ ἠθικῆς τάξεως»*. Νά προσδιορισθοῦν εἰς τήν φράσιν αὐτήν σαφῶς*:* «*διά λόγους ἐκκλησιολογικούς, ἤ κανονικούς ἤ πρακτικούς ἤ ἠθικούς*» καί καλύπτεται οὕτω, χωρίς νά κάνωμεν

εἰδικόν κατάλογον περιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι δέν εἶναι ἀναγκαῖον νά ὑπάρχουν εἰς ἕνα κείμενον Συνόδου. Τοιαῦται φράσεις δέν δύνανται νά ὑπάρχουν εἰς συνοδικά κείμενα, διότι δέν θά ἐγκριθῇ ἀπό τήν Σύνοδον μεθαύριον αὐτό καί δέν θά ἔδει νά τεθῇ ἀπό ἡμᾶς. Ἑπομένως, ἔχομεν τήν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν, ἔχομεν ὅμως καί χίλια ἄλλα πράγματα μέ τούς ἑτεροδόξους. Εἶναι ἐκκλησιολογικῆς φύσεως ἡ ὑπόθεσις τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν, ἐνῷ ὁ γάμος ὁμοφυλοφίλων εἶναι ἠθικῆς φύσεως. Ἑπομένως, δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι, ἄν διά λόγους ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ἐκκλησιαστικούς καί ἠθικούς, ἐπικαλουμένους ὑπό ὡρισμένων Ἐκκλησιῶν, διότι πρέπει νά λεχθῇ ἐδῶ γενικῶς ὁ χαρακτηρισμός τῶν λόγων, ἤτοι ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι, διά τούς ὁποίους μία Ἐκκλησία δύναται νά δηλώσῃ ὅτι δέν συμμετέχει. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου, διό καί θά ἐθεώρουν πολύ σημαντικόν νά φύγῃ τό πρῶτον μέρος καί εἰς αὐτό νά διατυπωθοῦν οἱ λόγοι*: «**Διά λόγους ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ἐκκλησιαστικούς καί ἠθικούς**»*. Ὁπότε περιλαμβάνονται ὅλα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κύριε καθηγητά. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν πολύ περιεκτικήν συζήτησιν. Φρονῶ ὅτι πράγματι δέν δυνάμεθα εἰς ἕν κείμενον νά ἀπαριθμήσωμεν τάς παρεκκλίσεις ἀπό τήν ἠθικήν, ἀπό τήν ἐκκλησιολογίαν, ἀπό τό κανονικόν δίκαιον. Ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Βουλγαρίας προέτεινε νά ἀναφερθῇ ἡ ἱερωσύνη τῶν γυναικῶν, ἕν θέμα, τό ὁποῖον δέν ἔχει σχέσιν μέ τήν ἠθικήν, ἔχει ὅμως σχέσιν μέ τήν ἐκκλησιολογίαν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας προέτεινε νά προστεθῇ ἡ υἱοθεσία ἀπό ὁμόφυλα ζευγάρια, αὐτό ἔχει σχέσιν μέ τήν ἀστικήν νομοθεσίαν καί ὄχι μέ τήν πρακτικήν τῶν Ἐκκλησιῶν. Πιστεύω ὅτι ἡ πρότασις τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ θά ἀπετέλει ἕνα καλόν συμβιβασμόν. Συμφώνως πρός τήν γενομένην πρότασιν θά προέτεινον νά τήν ἐπαναδιατυπώσωμεν μέ τόν ἑξῆς τρόπον*: «Συγχρόνως, ἰδιαιτέρως εἰς τάς ἀρχάς τῆς δεκαετίας τῶν 2000, πολλαί κοινότητες Διαμαρτυρομένων ἀπέστησαν τῶν ἐπί τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐρειδομένων χριστιανικῶν ἠθικῶν νόμων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν καί τῶν κανονικῶν κανόνων τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας»*, καί νά φύγουν αἱ χειροτονίαι τῶν ὁμοφυλοφίλων καί αἱ ἑνώσεις τῶν ὁμοφυλοφίλων, εἰς τήν συνέχειαν δέ, *«ὡς ἐκ τούτου δύναται νά προκύψῃ ἡ κατάστασις»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ λόγος εἰς τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν διά νά τό διατυπώσῃ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Σεβασμιώτατε ἅγιε Βολοκολάμσκ, ἀλλάζει τό *ὑποκείμενον* τοῦ κειμένου. Ἀπό τό *ὑποκείμενον*, ἤτοι ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι καί ἀποφασίζωμεν, ἐάν θά κάνωμεν διάλογον ἤ ὄχι, *μεταφέρομεν τό ὑποκείμενον* τῆς παραγράφου αὐτῆς εἰς τούς Προτεστάντας. Ἐνῷ εἴμεθα ἡμεῖς ὑποκείμενον, ἤτοι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἀποφασίζουν μέ ποίους κάνομεν διάλογον, μετά μεταφέρομεν τό θέμα καί κάνομεν ὑποκείμενον τούς Διαμαρτυρομένους διά τά παραπτώματα, τά ὁποῖα ἔχουν κάνει. Δέν χρειάζεται νά τούς περιγράψωμεν. Διατί μόνον οἱ Διαμαρτυρόμενοι; Οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ἔχουν ὀλιγώτερα; Ἑπομένως, καλύτερον εἶναι νά μή ἀναφερθῶμεν μόνον

εἰς μίαν Ἐκκλησίαν καί νά ἀποδώσωμεν μομφήν, διότι δύναται καί αἱ Ἐκκλησίαι μας εἰς τήν Σύνοδον νά μή θέλουν νά τό κάνουν. Νά περιγράψωμεν τά πράγματα, τά ὁποῖα ἡμεῖς θεωροῦμεν ἀπαραίτητα νά ὑπάρχουν, διά νά κάνωμεν διάλογον μέ κάποιους. Ἡμεῖς εἴμεθα τό ὑποκείμενον εἰς ὅλην αὐτήν τήν παράγραφον καί δέν πρέπει νά τό μεταφέρωμεν εἰς τούς Διαμαρτυρομένους. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου. Συμφωνῶ ἀπολύτως μαζί σας, ἀλλά νά τό διατυπώσετε οὕτως, ἤτοι χωρίς νά ἀναφέρωμεν καί Ἐκκλησίας ἤ Διαμαρτυρομένους. Δέν εἶναι μόνον οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἀλλά καί οἱ ἄλλοι ἔχουν προβλήματα ἠθικῆς τάξεως.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Γκόρι καί ὁ ἅγιος Περιστερίου. Ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Εἴχομεν ἀντίστοιχον παρατήρησιν, ἀναφερομένην εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου, ἡ ὁποία λέγει ὅτι θά ἦτο ὀρθόν νά δώσωμεν ἕνα χαρακτηρισμόν εἰς τούς διεξαγομένους Διαλόγους μέ ὅλας τάς χριστιανικάς Ὁμολογίας καί νά παραπεμφθῇ πρός συζήτησιν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τό θέμα τῆς περαιτέρω διεξαγωγῆς καί στρατηγικῆς τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐν λόγῳ Διαλόγων. Ὡστόσον, ἐάν καλύπτῃ ὅλους ἡ παρατήρησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρός τήν § 9 τό ἀνακαλοῦμεν ἀπό τήν § 11 καί συμφωνοῦμεν νά ἐνσωματωθῇ ἡ πρότασις τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ εἰς τήν παράγραφον, τήν ὁποίαν συζητοῦμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Γκόρι. Ὅ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἅγιε Πρόεδρε, δέν δύναμαι νά καταλάβω, διότι τήν μίαν φοράν ἀποφασίζωμεν τό ἕν καί τήν ἄλλην φοράν ἀποφασίζωμεν τό ἕτερον. Ὅταν ἔγινε λόγος εἰς τήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν περί τῆς συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τούς Διαλόγους, ὅλοι τότε συνεφώνησαν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νά συμμετέχουν καί ἄν μία Ἐκκλησία ἔχει λόγον ἀποχῆς, ἀπευθύνει αὐτόν τόν λόγον εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον. Τότε αἱ λοιπαί Ἐκκλησίαι καλοῦνται νά ἐργασθοῦν, μέχρις ὅτου πείσουν τήν Ἐκκλησίαν αὐτήν, ἡ ὁποία διά σοβαρούς λόγους δέν ἤθελε νά συμμετάσχῃ. Τώρα ἀνοίγομεν ἕν παράθυρον, τό ὁποῖον δέν γνωρίζομεν πῶς θά τό κλείσωμεν. Ἑκάστη Ἐκκλησία ἀνά πᾶσαν στιγμήν θά ἐπικαλεῖται τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλον λόγον διά νά μή συμμετέχῃ εἰς τόν Διάλογον. Αὐτό δέν εἶναι πλέον πανορθόδοξος ἀπόφασις, διότι περιορίζομεν πλέον τό κῦρός της καί γινόμεθα Προτεσταντική Ἐκκλησία. Ὁσάκις θά εὑρίσκωμεν κώλυμα, δέν θά συμμετέχωμεν εἰς ἕνα Διάλογον ἤ δέν θά συμμετέχωμεν εἰς τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ ἐν λόγῳ θέματος. Ὑπάρχουν αἱ γενικαί πανορθόδοξοι ἀρχαί, τάς ὁποίας ἀπεδέχθημεν διά τό πῶς καί τίνι τρόπῳ συμμετέχομεν εἰς τούς διμερεῖς καί τούς πολυμερεῖς Διαλόγους. Δέν πρέπει λοιπόν νά ἀναιρέσωμεν αὐτήν τήν πανορθόδοξον ἀπόφασιν τώρα. Αὐτή εἶναι ἡ ταπεινή μου γνώμη. Διά τόν λόγον αὐτόν δέν συμφωνῶ μέ τήν προσθήκην, τήν ὁποίαν προτείνει ἡ ἀδελφή Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κύριον Φειδᾶ.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε,

νομίζω ὅτι, συγγνώμην ἄν εἶναι θέμα ἰδικόν σας αὐτό, ἐάν κάποια Ἐκκλησία δέν δέχεται καθόλου τήν πρότασιν καί θέτει τρόπον τινά veto, καίτοι ὁ ὅρος νομίζω δέν εἶναι δόκιμος διά τήν Ἐκκλησίαν, νομίζω πρέπει νά τό λέγῃ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καί νά τό δηλώνῃ, ὥστε νά μή γίνεται συζήτησις καί νά τοποθετεῖται ἀναλόγως καί ἡ προτείνουσα Ἐκκλησία. Τώρα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων, ἐπί τῆς παραγράφου ταύτης, ἡμεῖς δέν προετείναμεν τίποτε. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἐδόθη ἡ δυνατότης εἰς τάς Ἐκκλησίας νά ἔχουν προτάσεις, μία ἀπό αὐτάς τάς προτάσεις εἶναι τῆς Ρωσσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καί δεδομένου ὅτι γίνεται συζήτησις, ἐγώ, παρά τό ὅτι εἰς τό κείμενον δέν προετείναμεν τροποποίησιν ἐπ' αὐτοῦ, θά ἔλεγον ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, προτείνων κατά τό δυνατόν συνδυασμόν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ καί τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ, ὅτι δέν δύναται νά τεθῇ ἐκεῖ *«συγχρόνως εἰς τάς ἀρχάς τῆς δεκαετίας τῶν 2000»* Τό *«συγχρόνως»* δέν ἔχει θέσιν. Νομίζω ὅτι θά ἠδύνατο νά οἰκονομηθῇ τό πρᾶγμα, ἐάν θά ἐλέγομεν ἐκεῖ ὅπου λέγομεν *«εἴς τινα Διάλογον ἤ συνέλευσιν Διαλόγου»*, «*διά τό γεγονός ὅτι εἰς τάς ἀρχάς τῆς δεκαετίας τοῦ 2000 πολλαί κοινότητες*» – τάς ὁποίας δυνάμεθα νά μή κατονομάσωμεν *–ἀπέστησαν τῶν ἐπί τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐρειδομένων χριστιανικῶν ἐκκλησιαστικῶν, κανονικῶν καί ἠθικῶν νόμων»*. Καί μετά συνεχίζει. Αὐτό θά ἤθελον νά προτείνω. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης, νά δευτερολογήσῃ ὁ κύριος Φειδᾶς ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Μίαν διευκρίνησιν μόνον εἰς τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Περιστερίου. Ἡ πανορθόδοξος ἀπόφασις λέγει ὅτι ἐάν μία Ἐκκλησία ἔχῃ πρόβλημα... Εἶναι σοβαρόν ζήτημα, ὅτι μία Ἐκκλησία ἔχει πρόβλημα. Ἑπομένως, δέν δύναται νά λάβῃ καί τήν ἀπόφασιν μόνη της, διότι δύναται, ἄν ἔχῃ σοβαρόν πρόβλημα, εἰς αὐτό τό πρόβλημα νά συμμετέχουν καί αἱ ἄλλαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ὥστε νά ἀντιμετωπίσουν τό κοινόν πρόβλημα, ἄν εἶναι πράγματι κοινόν τό πρόβλημα. Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν, ἡ ὁποία ἀποχωρεῖ τοῦ Διαλόγου, κοινοποιεῖ διά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τήν ἀπόφασίν της προηγουμένως εἰς ὅλας τάς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ, ὅπως ὅλαι εἰσῆλθον μαζί, ἤ ἐνδεχομένως νά πρέπει νά ἐξέλθουν ὅλαι μαζί. Οὕτω, θά δύνανται νά γνωρίζουν καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, μήπως καί αὐταί πρέπει νά ἔχουν τόν ἴδιον λόγον διά νά μή συνεχίσουν τόν Διάλογον, ἤτοι ὅπως ἐτέθη τό θέμα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν εἰς τήν Γ΄ Προσυνοδικήν Διάσκεψιν (1986). Εἰς τήν Γ΄ Προσυνοδικήν Διάσκεψιν ἐτέθησαν ὅλα τά ἠθικά αὐτά ζητήματα καί ἦσαν μεγάλοι καί πολύ σπουδαῖοι ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι καί σήμερον ἐκπροσωποῦνται. Πολλοί εἶπον*:* «*Νά διακόψωμεν τόν Διάλογον μέ τούς Ἀγγλικανούς*». Ὡστόσον, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἅγιος Κρουτίτσκης Ἰουβενάλιος εἶπεν*:* «*...ἀφοῦ κάνομεν Διάλογον μέ τούς Προτεστάντας, διατί νά διακόψωμεν μέ τούς Ἀγγλικανούς;*» Τά Πρακτικά εἶναι εἰς τήν διάθεσίν σας. Ἑπομένως, ἐάν ὑπάρχῃ λόγος νά διακόψῃ μία Ἐκκλησία τόν διάλογον ἤ νά ἀποσύρῃ τούς ἐκπροσώπους της πρέπει νά διευκολύνῃ καί τάς ἄλλας Ἐκκλησίας, διότι πρέπει καί αἱ ἄλλαι νά ἀποσυρθοῦν, ἐάν εἶναι τόσον σοβαρόν τό ζήτημα, ὅπως εἶναι ὅλα τά ζητήματα, τά ὁποῖα περιγράφονται ἐδῶ. Αὐτή ἦτο ἡ ἔννοια, ἤτοι ὄχι νά ἀνακοινώσῃ ἤ νά

δώσῃ λόγον, ἀλλά διά νά διευκολυνθῇ ἡ κατανόησις καί ὄχι διά νά τήν πείσουν νά συμμετάσχῃ, ἀφοῦ δύνανται νά πεισθοῦν καί αἱ ἄλλαι ὅτι πρέπει νά ἀποχωρήσουν. Εἶναι λοιπόν ἀμφοτεροβαρής ὑποχρέωσις ἡ Διορθόδοξος συνεργασία, ἀφοῦ δέν εἶναι μόνον διά νά πείσουν τήν Ἐκκλησίαν νά συμμετάσχῃ, ἀλλά καί διά νά πληροφορηθοῦν ἄν πρέπει καί αὐταί νά ἀποχωρήσουν μαζί μέ τήν ἀποχωρήσασαν Ἐκκλησίαν. Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἀποφάσεως εἰς τό συγκεκριμένον κείμενον. Ἁπλῶς ἤθελον νά τό εἴπω, διότι αὐτό ἦτο τό πνεῦμα μέ τό ὁποῖον συνετάχθη.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, τά ὅσα εἶπε τώρα ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, ἡμεῖς τό προετείναμεν διά τήν § 10. Ἡ πρότασίς μας διά τήν § 9 ἀφορᾷ εἰς τήν κατάστασιν, καθ' ἥν μία ἤ περισσότεραι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, δι' ὅσους λόγους ἀναφέρομεν, λαμβάνουν τήν ἀπόφασιν νά μή ὁρίσουν ἐκπροσώπους των εἰς κάποιον Διάλογον ἤ διά κάποιαν συνέλευσιν τοῦ Διαλόγου. Εἰς τήν § 10 προτείνομεν νά εἴπωμεν, τί συμβαίνει εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον, ἤτοι ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτή ἐνημερώνει τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί τάς λοιπάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Κατόπιν τούτου δηλαδή τό ζήτημα αὐτό παραπέμπεται εἰς πανορθόδοξον συζήτησιν, ἀφ' ἑνός μέν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τάς ὑπαρχούσας ἀνησυχίας σχετικῶς μέ τά ὅσα συμβαίνουν εἰς τάς κοινότητας τῶν Διαμαρτυρομένων, διαπιστώνομεν ὅτι ὡρισμέναι Ἐκκλησίαι δύνανται νά λάβουν τήν ἀπόφασιν νά μή συμμετέχουν εἰς ὡρισμένους Διαλόγους, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τήν § 10 λέγομεν ὅτι τοιούτου εἴδους μή συμμετοχή μιᾶς ἤ μερικῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νά ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἀνησυχίας συνόλου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Θά ἤθελον νά διευκρινήσω ὅτι ἡ ἐκδοχή τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον, ἀναθέτει τήν εὐθύνην διά τήν ἔξοδον ἀπό τόν Διάλογον εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία λαμβάνει τήν ἐν λόγῳ ἀπόφασιν, ἀφοῦ περιλαμβάνει ὄχι ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως, τήν ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας. Σήμερον, δέν δυνάμεθα νά καταδικάζωμεν τάς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἐγκαταλείπουν τόν Διάλογον διά λόγους ἀρχῆς, ἐπειδή οἱ λόγοι αὐτοί εἶναι πάρα πολύ σημαντικοί, δι' αὐτό προτείνομεν εὐελίκτους χαρακτηρισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀφ' ἑνός ἐπιτρέπουν εἰς αὐτάς τάς Ἐκκλησίας νά ἀποχωρήσουν ἤ νά ἀναστείλουν τήν συμμετοχήν των εἰς τόν Διάλογον, ὡς ἔπραξαν αἱ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας καί τῆς Βουλγαρίας ὅταν ἀπεχώρησαν ἀπό τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Δέν ἀμφισβητοῦμεν τό δικαίωμά των εἰς τήν ἀποχώρησιν καί δέν τάς καταδικάζομεν, διό καί δέν πρέπει τό κείμενόν μας νά περιλαμβάνῃ ἐμφανῆ ἤ κεκαλυμμένην καταδίκην τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι δι' ἰδίους λόγους δέν θέλουν νά συμμετέχουν εἰς κάποιους Διαλόγους. Ταυτοχρόνως, προτείνομεν εἰς τήν § 10, νά προσδιορίζωμεν τήν διαδικασίαν τῆς ἀνταποκρίσεως εἰς τήν ἐν λόγῳ ἀπόφασιν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Διά νά μή περιπλέξωμεν τά πράγματα θά δώσω τόν λόγον εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἁπλῶς ἤθελον νά συνοψίσω, ἐάν κατενόησα καλῶς. Ὁ καθηγητής ὁ κύριος Φειδᾶς ἔχει προτείνει νά κρατήσωμεν τήν τελευταίαν φράσιν, ἡ ὁποία ἀναφέρει*: «Ὡς*

ἐκ τούτου δύναται νά προκύψῃ ἡ κατάστασις καθ' ἥν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τις ἤ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τινες ἀποφασίσουν νά μή ὁρίσουν ἐκπροσώπους αὐτῶν εἴς τινα Διάλογον ἤ συνέλευσιν Διαλόγου διά λόγους ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς καί ἠθικούς». Εἰς τό σημεῖον αὐτό, ἄν ἐνθυμοῦμαι, ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἦτο θετική. Εἰς αὐτό τό σημεῖον θά ἤθελον νά ρωτήσω, ἐξακολουθοῦμεν νά ὑποστηρίζωμεν αὐτήν τήν πρότασιν διά νά εὕρωμεν τόν τρόπον διαμορφώσεως τῆς τελικῆς προτάσεως ἤ, ἄν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις, ἐκ μέρους κάποιας Ἐκκλησίας εἰς τό σημεῖον αὐτό; Μόνον εἰς τό σημεῖον αὐτό σᾶς παρακαλῶ ἅγιοι ἀδελφοί. Δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις... Ἅγιε Πάφου ἔχετε ἀντίρρησιν εἰς τό σημεῖον αὐτό;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος*:* Δέν ἔχω ἀντίρρησιν ἁπλῶς διευκολύνω τά πράγματα μέσα εἰς τά πλαίσια, εἰς τά ὁποῖα καί ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἔχει τοποθετηθῇ καί ὁ κύριος Φειδᾶς. Ἐάν προσέξωμεν, θά ἀναγνώσω τήν πρώτην πρότασιν καί θά παρεμβάλω αὐτό, τό ὁποῖον νομίζω ὅλοι λέγομεν*: «ἐν ᾗ περιπτώσει Ἐκκλησία τις ἤθελεν ἀποφασίσει νά μή ὁρίσῃ ἐκπροσώπους της εἴς τινα Διάλογον ἤ συνέλευσιν Διαλόγου»*, καί παρεμβάλλω, *«καί τοιαῦται περιπτώσεις ἀνεφάνησαν λόγῳ ἀποκλίσεως Ἐκκλησιῶν ἤ Ὁμολογιῶν τινῶν ἐκ τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου»*, καί συνεχίζομεν διά τό ποία εἶναι ἡ ἀπόφασις αὕτη. Εἶναι διά νά δικαιολογηθῇ καί αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ἤτοι νά μή ρίξωμεν ἔστω καί ἐμμέσως τό βάρος εἰς μίαν Ἐκκλησίαν ὅτι ἀπεχώρησεν. Αὐτή ἦτο ἡ πρότασίς μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πάφου. Ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Θά παρεκάλουν τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ νά ὁριστικοποιήσῃ τήν θέσιν του, διότι εἶπεν ὅτι μία Ἐκκλησία δύναται νά συμμετάσχῃ εἰς τήν μίαν ἤ τήν ἄλλην συνέλευσιν τοῦ αὐτοῦ Διαλόγου, δηλαδή, à la carte. Πρῶτον, συμμετέχομεν εἰς τήν μίαν συνεδρίασιν, εἰς τήν μίαν συνέλευσιν τοῦ Διαλόγου αὐτοῦ, εἰς τήν ἄλλην, ἐπειδή θά ἔχῃ ἕν θέμα, τό ὁποῖον θίγει, δέν συμμετέχομεν. Αὐτό δέν δύναται νά γίνῃ. Δεύτερον, ἔπρεπε αὐταί αἱ Ἐκκλησίαι νά ἔχουν τήν γενικήν ἀρχήν, ὄχι νά εἶναι ἀσυνεπεῖς. Εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον π.χ. νά ἀποχωροῦν καί νά συμμετέχουν εἰς ἄλλους Διαλόγους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχεδόν τά αὐτά κωλύματα. Πρέπει νά ὑπάρχῃ μία συνέπεια. Φεύγουν ἀπό τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἔχει αὐτό, ἀλλά φεύγομεν καί ἀπό τόν ἄλλον διμερῆ Διάλογον, ὁ ὁποῖος ἔχει καί αὐτός τό ἴδιον θέμα. Δέν δύναται νά ἀποχωροῦμεν ἀπό τόν ἕνα Διάλογον καί συγχρόνως νά συμμετέχωμεν εἰς ἕνα διμερῆ. Δέν εἶναι σοβαρά πράγματα αὐτά. Πρέπει νά εἴμεθα συνεπεῖς καί νά καθορίσωμεν τήν θέσιν μας καί πρέπει νά παραπέμψωμεν τό ζήτημα εἰς τήν ἀπόφασιν τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, ἡ ὁποία ἐλήφθη, ὅπως εἶπε καί ὁ καθηγητής ὁ κ. Φειδᾶς, τῇ παρουσίᾳ ὡρισμένων μεγάλων προσωπικοτήτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δέν ἦσαν τυχαῖοι οἱ ποιμένες ἤ οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι συμμετεῖχαν τότε εἰς τήν Γ΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν καί καθώρισαν αὐτά, οὔτε προδόται τῆς Ὀρθοδοξίας ἦσαν, οὔτε ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῶν Ἐκκλησιῶν των. Πρέπει λοιπόν νά ἀναλογισθῶμεν καί τήν εὐθύνην καί νά εἴμεθα καί ἡμεῖς συνεπεῖς διά νά ἀρθῶμεν εἰς τό ὕψος τῶν περιστάσεων.

Ὄχι τήν μίαν φοράν καταδικάζομεν καί τήν ἄλλην ἀποδεχόμεθα. Δέν εἶναι σοβαρά αὐτά τά πράγματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος ἐπ' αὐτοῦ καί ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Ἐπανερχόμεθα εἰς ἕν θέμα, τό ὁποῖον μᾶς εἶχεν ἀπασχολήσει, ὅταν ἐπεξηργάσθημεν αὐτό τό κείμενον καί ὡς Εἰδική Ἐπιτροπή. Ἐπειδή λοιπόν ἡ συζήτησις ἔχει ἀνοίξει, ἐπιτρέψατέ μοι νά θέσω τό θέμα ἐπί ἠθικῆς βάσεως. Διατί δέχονται ὡρισμέναι Ἐκκλησίαι ὅτι ἔχουν περισσοτέρας εὐαισθησίας ἠθικάς ἀπό ἄλλας Ἐκκλησίας; Αὐτό πῶς θά τό δικαιολογήσωμεν; Πῶς εἶναι δυνατόν κάποιας Ἐκκλησίας νά τάς δικαιολογήσωμεν ἐν τῷ κειμένῳ ὅτι ἔχουν ἠθικά ἐρείσματα νά μή εἶναι εἰς ἕνα Διάλογον καί αἱ λοιπαί δέν ἔχουν ἠθικά ἐρείσματα; Φοβοῦμαι λοιπόν ὅτι ὁδηγούμεθα εἰς διαχωρισμόν Ἐκκλησιῶν καί εἰς τήν κρίσιν τῶν πολλῶν θά φανῶμεν ὅπως οἱ Προτεστάνται, ἤτοι ὅτι κάποιαι Ἐκκλησίαι εἶναι αὐστηραί, κάποιαι εἶναι φιλελεύθεραι, κάποιαι συντηρητικαί, κάποιαι μή συντηρητικαί. Αὐτό θέλομεν νά εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία εἰς τά ὅμματα τῶν ἄλλων, καί μάλιστα εἰς συνοδικόν κείμενον; Εἰς ἕν κείμενον, τό ὁποῖον πρέπει νά ἔχῃ διάρκειαν αἰώνων; Θά βάλωμεν χρονικά ὅρια καί θά χωρίσωμεν ἡμεῖς μόνοι τάς Ἐκκλησίας μας; Νομίζω, ὅτι ἐδῶ κάτι δέν ἔχει καλῶς. Ἐάν καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ λόγος νά μή συνεχισθῇ εἷς Διάλογος, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι ἔχει βάσιμον λόγον νά τόν θέσῃ καί νά ἀποφασίσωμεν ὅλοι ἀπό κοινοῦ, ἐάν θά μετέχωμεν ἤ ὄχι. Λυποῦμαι πάρα πολύ πού τό σημειώνω, ἀλλ' εἶναι ἔλλειμμα, κάποιαι Ἐκκλησίαι νά θεωροῦν ἑαυτάς ἠθικῶς περισσότερον εὐαισθήτους ἀπό ἄλλας Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι μετέχουν εἰς τούς Διαλόγους. Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι τό κείμενον ἀκριβῶς αὐτό θέλει νά διασφαλίσῃ. Ὅταν ζητῶμεν τήν ἑνότητα εἰς τούς Διαλόγους, νά ἔχωμεν προεξοφλήσῃ τουλάχιστον τήν ἑνότητα μεταξύ μας. Φοβοῦμαι ὅτι τείνομεν νά εἰσαγάγωμεν ἕνα διχασμόν εἰς τό κείμενον, τόν ὁποῖον τουλάχιστον ἡμεῖς ὡς ἑλληνική ἀντιπροσωπία δέν θά τόν ἐγκρίνωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ἔχει ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ κάτι νά προσθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ;.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά σχολιάσω τά ὅσα εἶπον οἱ ἀδελφοί μας ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καί ὁ ἅγιος Περιστερίου μᾶς ὑπενθύμισε τήν Γ΄ Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ὡστόσον πρέπει νά κατανοῶμεν ὅτι ἡ Γ΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις συνεκλήθη πρό 29 ἐτῶν, ὅταν ἡ κατάστασις ἦτο ἐντελῶς διαφορετική. Δέν δυνάμεθα νά ζῶμεν σήμερον μέ τάς ἀναμνήσεις διά τούς ἄθλους τῶν σεβαστῶν μας πατέρων. Ἦσαν πράγματι σεβαστοί καί ἐκοπίαζον διά τό καλόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καί ἡμεῖς 29 ἔτη ἀργότερον, κοπιάζομεν διά τό καλόν τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τάς περιστάσεις, τάς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀλλάξει. Καί τό βλέπομεν κρίνοντες ἀπό ὅσα συμβαίνουν εἰς πολλάς κοινότητας τῶν Διαμαρτυρομένων, δι' αὐτό καί ἡμεῖς ἔχομεν ὄχι ὀλιγώτερον κῦρος ἀπό τό κῦρος τῆς Γ΄ Προσυνοδικῆς. Ἔχομεν τήν Ε΄ Προσυνοδικήν τώρα καί ἔχομεν τό δικαίωμα νά λαμβάνωμεν τάς ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τάς ἀπαιτήσεις τῆς τρεχούσης στιγμῆς καί

ὄχι εἰς αὐτάς πρό 29 ἐτῶν. Ὡρισμέναι Ἐκκλησίαι δύναται νά ἔχουν μεγαλυτέρας εὐαισθησίας εἰς κάποια ζητήματα ἀπό ὅ,τι ἄλλαι, εἶπεν ὁ ἅγιος Δημητριάδος. Ναί, εἶναι ἡ σύγχρονος πραγματικότης. Ἴσως ἐπειδή εὑρίσκονται εἰς τήν ἰδίαν χώραν μέ τάς κοινότητας τῶν Διαμαρτυρομένων, αἱ ὁποῖαι παραβιάζουν βαναύσως τούς χριστιανικούς ἠθικούς κανόνας, διά νά διατηρήσουν τήν ἐσωτερικήν των ἑνότητα, ὥστε τό ὀρθόδοξον ποίμνιον εἰς αὐτάς τάς Ἐκκλησίας νά μή διαμαρτύρεται, δύνανται νά λάβουν τήν ἀπόφασιν νά μή συμμετέχουν εἰς ὡρισμένους Διαλόγους ἤ εἰς ὡρισμένας συνεδρίας τῶν Διαλόγων. Καί τοιαῦται περιπτώσεις ὑπάρχουν, δι' αὐτό νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβούμεθα, ἀλλά ὅλη ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά ἀντιδρᾷ εἰς αὐτάς τάς περιπτώσεις, αὐτό προτείνομεν νά καταγράψωμεν εἰς τήν § 10. Συνεπῶς, αἱ προτάσεις δέν ἀποτελοῦν ἔνδειξιν ἀσεβείας πρός τήν στάσιν τῶν Πατέρων μας, πρό 29 ἐτῶν, δέν ἀποτελοῦν προσπάθειαν νά χωρίσωμεν τάς Ἐκκλησίας εἰς ἠθικάς καί ὀλιγώτερον ἠθικάς, ἁπλῶς ἀντανακλοῦν τήν σύγχρονον πραγματικότητα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Διά νά ἴδωμεν πῶς θά προχωρήσωμεν. Ἤδη ἔχει ἐκφρασθῆ ἡ ἄποψις ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία δέν φαίνεται νά συμφωνῇ μέ τήν πρότασιν αὐτήν. Εἶναι αὐτή ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος; Τήν κατενόησα καλῶς;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ναί.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε, βλέπομεν ὅτι ὑπάρχει ἀντίρρησις ἀπό μίαν Ἐκκλησίαν καί ἐπομένως δέν δύναται ἡ πρότασις αὐτή νά υἱοθετηθῇ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου, μετά πάσης συντομίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ναί. Καί διά νά δικαιολογήσωμεν τήν θέσιν μας, ὅταν ἐγένετο λόγος εἰς τό Π.Σ.Ε., ἐπί παραδείγματι, περί τῶν ὁμοφυλοφίλων ἦτο παρών καί ὁ πρῴην Πατριάρχης Ρωσσίας Ἀλέξιος καί ὁ νῦν Πατριάρχης Ρωσσίας Κύριλλος, οὐδόλως ἀντέδρασαν. Καί ἡμεῖς ὡς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡμιλούσαμεν, ἀλλά ὡμιλούσαμεν εἰς ὦτα μή ἀκουόντων, οὔτε τῶν Προτεσταντῶν, οὔτε τῶν Ὀρθοδόξων. Οὐδέποτε μᾶς ἐκάλυψαν, μᾶς ἄφησαν ὡς ἁπλῶς διαμαρτυρομένους. Τώρα λοιπόν ἔρχονται διά νά δικαιολογηθοῦν. Ὑπάρχει μία συνέχεια καί μία συνέπεια εἰς τήν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἅγιε Περιστερίου, εὐχαριστῶ. Ἐγώ θά ἤθελον ἁπλῶς αὐτό, τό ὁποῖον ἤκουσα προηγουμένως ὅτι ὑπάρχει ἐκ μέρους σας ἔνστασις ὡς πρός τήν πρότασιν γενομένην ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας πρότασιν. Καί εἴπατε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει θέμα. Ὁπότε μένομεν εἰς αὐτό τό σημεῖον. Λυποῦμαι, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς αὐτήν τήν παράγραφον. Ὑπάρχει ὅμως ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μία προσθήκη εἰς τήν παράγραφον αὐτήν, εἰς τήν 6ην σειράν προτείνει τήν προσθήκην τῆς λέξεως*: «τοπική»* πρό τῆς λέξεως*: «Ἐκκλησία»*. Ἅγιε Περιστερίου, ἔχετε τήν πρότασιν αὐτήν πάντοτε διά τήν προσθήκην;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Νά καθορισθῇ ὅτι εἶναι τοπική Ἐκκλησία, διότι ὑπάρχει μία σύγχυσις εἰς τόν ὅρον *«Ἐκκλησία»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐντάξει.

Ἔχομεν ἀντίρρησιν ὡς πρός τήν προσθήκην τῆς λέξεως *«τοπική»* εἰς τόν ὅρον «*Ἐκκλησία*»; Τότε προσθέτομεν τήν λέξιν *«τοπική»* καί εἰς τάς δύο περιπτώσεις εἰς τήν 6ην καί εἰς τήν 9ην σειράν. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Θά ἐπανέλθω, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὄχι, δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν, μία Ἐκκλησία ἔφερε ἀντίρρησιν. Δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν, συμφώνως μέ τόν *Κανονισμόν*.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἐδῶ προκύπτει μία σύγχυσις, εἰς τήν ὁποίαν ἀνεφέρθη ὁ ἅγιος Περιστερίου, διότι συνώψισε λέγων ὅτι, ἄν ἡ Ἐκκλησία δέν συμμετέχῃ εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, τότε δέν δύναται νά παρευρίσκεται καί εἰς τούς διμερεῖς Διαλόγους. Ἐδῶ εἰς τήν τελευταίαν παράγραφον λέγεται ὅτι πρίν ἀπό τήν ἔναρξιν τοῦ Διαλόγου ἤ τῆς συνελεύσεως τοῦ Διαλόγου, ἡ ἀπουσία ὁποιασδήποτε Ἐκκλησίας ὁπωσδήποτε πρέπει νά συζητηθῇ εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν. Εὑρισκόμεθα εἰς σύγχυσιν. Ἡμεῖς, ὅπως καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας, δέν συμμετέχομεν εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἀποχωρήσωμεν καί ἀπό τούς Διαλόγους μέ τάς ἄλλας Ἐκκλησίας; Δυνάμεθα νά κατανοήσωμεν κατ' αὐτόν τόν τρόπον τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Περιστερίου, τήν σκέψιν πού ἐξέφρασε. Διά τοῦτο θά ἤθελον νά προσθέσω, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, πολύ καλῶς ἔχετε διατυπώσει τήν πρότασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ καί ἄν ἡ Ἐκκλησία δέν ἔχῃ ἀντίρρησιν σχετικῶς μέ αὐτήν τήν διατύπωσιν, θά ἐχαιρόμεθα, ἄν ἠδύνατο νά ἐνσωματωθῇ εἰς τήν § 9. Ἄλλως θά ἀναγκασθῶμεν εἰς τήν § 11 νά εἴπωμεν ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νά δώσωμεν χαρακτηρισμόν εἰς ὅλα τά εἴδη τῶν Διαλόγων καί ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἄς προγραμματίσῃ τά περαιτέρω, πῶς θά διεξαχθοῦν οἱ Διάλογοι, μέ ποῖον τρόπον καί μέχρι πότε θά κρατήσουν αὐτοί οἱ Διάλογοι. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δέν δυνάμεθα, ἅγιοι ἀδελφοί, ἐφ' ὅσον εἴδομεν ὅτι ὑπάρχει μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δέν συμφωνεῖ καί ἔχομεν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἔκανε προηγουμένως, δέν δυνάμεθα δυστυχῶς, νά δεχθῶμεν τήν πρότασιν, ὅπως διετυπώθη ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας. Λυποῦμαι, ἀλλά αὐτή εἶναι ἡ διαδικασία καί πρέπει νά τήν σεβασθῶμεν. Δέν μπορῶ νά συνεχίσω. Δέν δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν μέ αὐτό τό πνεῦμα. Λυποῦμαι. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 10.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

10. *Τά προβλήματα, τά ὁποῖα ἀνακύπτουν κατά τάς θεολογικάς συζητήσεις τῶν Μικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν δέν συνιστοῦν πάντοτε ἐπαρκῆ αἰτιολόγησιν μονομεροῦς ἀνακλήσεως τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ἤ καί ὁριστικῆς διακοπῆς τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς ὑπό τινος κατά τόπον Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποχώρησις ἐκ τοῦ Διαλόγου Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως κατά κανόνα ἀποφεύγηται, καταβαλλομένων τῶν δεουσῶν διορθοδόξων προσπαθειῶν διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς ὁλοκληρίας τῆς ἐν τῷ Διαλόγῳ τούτῳ ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ἐδῶ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑπάρχει κείμενον. Λέγει*:*

Ἐάν Ἐκκλησία τις ἤ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τινές ἀρνοῦνται νά συμμετέχουν εἰς τάς συζητήσεις ἐντός τῶν πλαισίων τῶν Μικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἐπικαλούμεναι τούς ὡς ἄνω ἤ ἑτέρους θεμελιώδους σημασίας λόγους, ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται δέον ὅπως ἐγγράφως κοινοποιήσουν τήν ἄρνησιν αὐτῶν εἰς τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καί εἰς πάσας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ὁριστική ἀπόφασις περί τοῦ θέματος παραπέμπεται εἰς τήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἥτις, ἀφοῦ ἐξετάσει πάντα τά προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα καί ἐπί τῇ βάσει τῆς ἐξασφαλισθείσης ὁμοφωνίας, εἴτε ἀποδέχεται τήν μή συμμετοχήν Ἐκκλησίας τινός εἰς συγκεκριμένον Διάλογον, εἴτε ἀποφαίνεται περί τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ Διαλόγου παντός τοῦ Ὀρθοδόξου Πληρώματος.

Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἔχετε νά προσθέσετε κάτι;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, σᾶς εὐχαριστῶ, διότι ἀνεγνώσατε αὐτήν τήν παράγραφον. Θά προετείναμεν νά ἐνσωματωθῇ εἰς τήν § 10, καθώς δέν ἐνεκρίθη ἡ πρότασίς μας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τήν § 9. Θά ἔδει νά εἴπωμεν*: «διά λόγους θεμελιώδους σημασίας»*, καθώς οἱ λοιποί λόγοι δέν ἔχουν ἐνσωματωθῆ εἰς τήν § 9. Δηλαδή προτείνομεν τήν ἰδίαν διατύπωσιν χωρίς τάς λέξεις*: «ὡς ἄνω»* ἤ *«ἑτέρους»*. Ἁπλῶς*: «θεμελιώδους σημασίας λόγους»*.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης: Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Ἕν ἐρώτημα σχετικῶς μέ τήν δευτέραν παράγραφον τῆς προτάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία λέγει*: «Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ὁριστική ἀπόφασις περί τοῦ θέματος παραπέμπεται εἰς τήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν»*. Ποίαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν; Ἴσως θά πρέπει νά γραφῇ*: «εἰς Διορθόδοξον Διάσκεψιν»*, ἡ ὁποία θά συγκληθῇ. Δέν εἶναι σαφές, εἰς ποίαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἀναφέρεται τό θέμα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, π. Γεώργιε. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου ἀκολουθούμενος ἀπό τόν Μητροπολίτην Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Εὐχαριστῶ. Σεβασμιώτατε. Διά λόγους διευκρινιστικούς θά ἤθελον νά ἐρωτήσω ἀκριβῶς τί εἶπεν ὁ π. Τσέτσης, διότι δέν ἔχομεν ἕν ἀνώτερον θεσμικόν ὄργανον, ἄς εἴπωμεν*: «Πανορθόδοξος Διάσκεψις»*. Εἴχομεν Πανορθοδόξους Διασκέψεις μόνον εἰς συνάφειαν μέ τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐάν λοιπόν ἐδῶ πρόκειται δι' ἀπόφασιν, ἡ ὁποία εἶναι σημαντική διά τό μέλλον, θά πρέπει εἴτε νά ἔχωμεν κατά νοῦν νά προτείνωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον νά ἐγκαταστήσῃ μίαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἥτις θά συνέρχεται τακτικῶς διά τοιαῦτα θέματα, εἴτε νά γίνῃ μία διευκρίνησις, διά τό τί εἶναι αὐτή ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ὥστε νά ἔχῃ συνοχήν τό κείμενον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Δημητριάδος.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εὐχαριστῶ πολύ. Τό πνεῦμα τῆς παραγράφου αὐτῆς κινεῖται εἰς τήν πλευράν νά ἐκφράζεται ἡ ἑνότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς θεσμικόν πλαίσιον καί αὐτό εἶναι τό θετικόν τῆς παραγράφου. Θά πρέπει νά διευκρινηθῇ ποῖον θά εἶναι τό ὄργανον, τό ὁποῖον θά ἀποφασίσῃ διά τήν συμμετοχήν ἤ ὄχι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλά πάντως, κατά τήν ἄποψίν μου, κρίνεται θετική ἡ πλευρά αὐτή ἡ θεσμική, νά ἐκφρασθῇ ἡ ἑνότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Προηγεῖται ὁ ἅγιος Βάρνης καί ἔπεται ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης*:* Σᾶς εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε. Συμφωνοῦμεν πλήρως μέ τάς θέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας πιστεύει, ὅτι πρέπει νά προβλέψωμεν τήν διαδικασίαν τερματισμοῦ τοῦ Διαλόγου. Ἡ διαδικασία ἐνάρξεως τοῦ Διαλόγου εἶναι προκαθωρισμένη. Αἱ σχετικαί ἀποφάσεις λαμβάνονται Πανορθοδόξως. Μία προσθήκη*: «Ἄν μία ἤ ἕνιαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, διά λόγους θεμελιώδους σημασίας, ἀρνοῦνται νά συμμετέχουν εἰς τήν συζήτησιν εἰς τό πλαίσιον τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, εἶναι τό δικαίωμα ἑκάστης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας»* καί ἀκολουθεῖ τό ὑπάρχον κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Πρόεδρε. Ὄντως ἡ παράγραφος αὐτή ἔχει ἕν ζητούμενον, ἐάν καί κατά πόσον θά πρέπει εἷς Διάλογος νά διακοπῇ ἤ νά συνεχισθῇ. Ἐπειδή ὅμως ἀκριβῶς δέν ὑπάρχει θεσμοθετημένη Πανορθόδοξος Διάσκεψις, τό θέμα λύεται ἁπλούστατα μέ τόν φυσικόν φορέα τοῦ Διαλόγου, δηλαδή θά παραπέμπεται εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν τοῦ συγκεκριμένου Διαλόγου, διότι εἶναι οἱ πλέον εἰδικοί, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τά τοῦ Διαλόγου διά νά ἀποφασίσουν, ἐάν θά προτείνουν ἤ ὄχι τήν συνέχισιν ἤ τήν διακοπήν τοῦ Διαλόγου. Ὑπάρχει τό ὄργανον δηλαδή. Ἐάν λοιπόν ὑπάρχῃ πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην τό αἴτημα καί πρός τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, τότε συγκαλεῖται ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου ἐπί τούτου, ὄχι διά νά ἀρχίσῃ τόν Διάλογον, ἀλλά διά νά ἀποφασίσῃ, ἐάν θά συνεχίσῃ ἤ θά διακόψῃ τόν Διάλογον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ἀκολουθοῦντος τοῦ π. Βιορέλ Ἰονίτσα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Ἐάν τελικῶς γίνῃ ἀποδεκτή αὐτή ἡ παράγραφος, αὐτό εἶναι εἰς ἕν δεύτερον ἐπίπεδον. Θά ἤθελον νά ἐρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ δύο ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι τουλάχιστον εἰς τό ἑλληνικόν κείμενον εἶναι ἀσαφεῖς. Τί σημαίνει ἡ ἔκφρασις*: «θεμελιώδους σημασίας λόγοι»*; Τί λόγοι εἶναι, ἐκκλησιολογικοί, κανονικοί, ἠθικοί, ἀνθρωπιστικοί, ἀνθρωπολογικοί, κοινωνικοί; Ποῖοι εἶναι αὐτοί οἱ *«θεμελιώδεις λόγοι»*; Εἶναι πολύ ἀσαφής ἡ ἔκφρασις, καί, δεύτερον, εἰς τήν τελευταίαν παράγραφον. Εἰς τήν τελευταίαν φράσιν*: «...εἴτε ἀποφαίνεται περί*

τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ διαλόγου παντός τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος». Εἰς τούς Διαλόγους δέν συμμετέχει τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Συμμετέχουν ἀντιπρόσωποι Ἐκκλησιῶν εἰς ἕνα συγκεκριμένον θεολογικόν Διάλογον. Τί ἐννοεῖ μέ αὐτήν τήν ἔκφρασιν; Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ ἅγιε Μεσσηνίας. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Διά νά κατανοήσωμεν καί τάς ἀδελφάς Ἐκκλησίας καί ἐπειδή ὡρισμέναι ἐκ τῶν θέσεών των εἶναι ἀποδεκταί, νομίζω ὅτι, προκειμένου νά μή ἀνατινάξωμεν τόν Διάλογον ἤ τήν συνέλευσίν μας εἰς τόν ἀέρα, πρέπει νά ὑπάρξῃ μία παράγραφος, ἡ ὁποία θά καταδικάζῃ αὐτά τά φαινόμενα, τά ὁποῖα φέρουν συνεχῶς αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ρωσσίας καί τῆς Γεωργίας, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν συμφωνεῖ οὔτε μέ τό κίνημα τῶν ὁμοφυλοφίλων, οὔτε μέ τούς γάμους, οὔτε μέ τήν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν, ὥστε νά μή ἀποτελῇ σημεῖον προστριβῶν. Ὅλαι ὅμως αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συμφωνοῦν, ὅτι δέν δυνάμεθα νά ἀποδεχθῶμεν τόν γάμον τῶν ὁμοφυλοφίλων ἤ τό κίνημα τῶν ὁμοφυλοφίλων ἤ τήν χειροτονίαν τῶν γυναικῶν. Μία παράγραφος, ἡ ὁποία θά λύσῃ τό πρόβλημα καί δέν θά τό ἔχωμεν κάθε φοράν διά νά εἶναι ἀντικείμενον προστριβῶν. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου, βάσει τῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῆς Πατερικῆς παραδόσεως. Ὅλοι συμφωνοῦμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ἀκολουθοῦν δύο ὁμιληταί καί μετά θά θέσωμεν τό θέμα, διά νά ἴδωμεν πῶς θά τό τροποποιήσωμεν. Ὁ π. Ἰονίτσα, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Γκαντούρ.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βιορέλ Ἰονίτσα: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Θά ἤθελον κατ' ἀρχήν νά ὑπογραμμίσω, συνεχίζων ἀπό ἐκεῖ, ὅπου ἐσταμάτησεν ὁ ἅγιος Περιστερίου Χρυσόστομος, ὅτι ὅλαι αὐταί αἱ ἀνησυχίαι, τάς ὁποίας ἐξέφρασαν αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔναντι τῶν παρεκτροπῶν εἰς τάς Προτεσταντικάς Διαμαρτυρομένας Ἐκκλησίας εἶναι ἀκριβῶς αὐτό, τό ὁποῖον καί ἐγώ θέλω νά θίξω. Δέν θά πρέπει νά εἴπωμεν ὅτι, ἄν μία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποχωρῇ ἀπό ἕνα διμερῆ ἤ πολυμερῆ Διάλογον, λόγῳ τῶν γάμων τῶν ὁμοφυλοφίλων ἤ τῆς ἀποδοχῆς τῶν γάμων τῶν ὁμοφυλοφίλων, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι συνεχίζουν, ἀποδέχονται αὐτό τό θέμα τῶν γάμων τῶν ὁμοφυλοφίλων. Ἐάν μία Ἐκκλησία ἀποχωρήσῃ ἀπό ἕνα Διάλογον, ἔγινε αὐτό μέ τούς Λουθηρανούς, ἐάν ἡ Ἐκκλησία ἀποχωρήσῃ διά ἠθικούς λόγους, εἶναι πολύ δύσκολον, διά τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι παραμένουν εἰς τόν Διάλογον, νά συνεχίσουν, διότι ὑπάρχουν οἱ Λουθηρανοί, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά τούς εἴπουν ὅτι ναί μέν σεῖς ὑποστηρίζετε αὐτήν τήν θέσιν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἀπεχώρησαν. Τά λέγω ὅλα αὐτά, διότι θέλω νά ὑπογραμμίσω τήν πανορθόδοξον διάστασιν τοῦ Διαλόγου. Χωρίς αὐτήν δέν δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν, οὔτε δυνάμεθα νά ἔχωμεν διαφορετικάς ταχύτητας οἱ μέν ἀπό τούς δέ. Καί σκέπτομαι ὅτι θά ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἥν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ μία καί ἀδιαίρετος, θά πρέπει νά κάνῃ τήν ἐπισκόπησιν τῆς στάσεώς της εἰς τούς Διαλόγους καί νά ἴδῃ ποῖαι εἶναι αἱ συνέπειαι διά τούς Διαλόγους τῆς στάσεως αὐτῆς. Ἀναφορικῶς πρός τήν § 10 θά ἤθελον νά

ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας, ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται διά τά κίνητρα, διά τά ὁποῖα μία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποχωρεῖ ἀπό ἕνα Διάλογον. Ἐδῶ πρόκειται διά τήν θέσπισιν τῶν ὑπευθυνοτήτων τῶν μικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, ἀφοῦ αἱ μικταί Ἐπιτροπαί δέν εἶναι μόνον οἱ Ὀρθόδοξοι, διότι εἶναι οἱ μικταί μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Λουθηρανῶν. Περιέχουν καί τούς δύο. Καί θά πρέπει μέ αὐτήν τήν παράγραφον νά θέσωμεν κάποια ὅρια, ὅτι δηλαδή μία μικτή Θεολογική Ἐπιτροπή δέν ἔχει τήν ἁρμοδιότητα νά διακόψῃ τόν Διάλογον, ἐάν μία Ἐκκλησία ἀποχωρήσῃ ἀπό αὐτόν. Αὐτό νομίζω εἶναι τό νόημα τῆς ἐν λόγῳ παραγράφου. Δέν νομίζω ὅτι ἡ παράγραφος ἀφορᾷ εἰς τήν ἀποχώρησιν αὐτήν καθ' αὐτήν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά τά ὅρια τῆς ἁρμοδιότητος τῶν μικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, π. Βιορέλ. Ἀκολουθεῖ ὁ κ. Γκαντούρ, ἀλλά πρίν θά ἤθελον νά ἀναφερθῶ εἰς σᾶς, ἐάν ἔχετε ἕν σημεῖον, τό ὁποῖον θά μᾶς βοηθήσῃ νά προχωρήσωμεν καί νά προσπαθήσωμεν ὅλοι μαζί νά μή σχολιάζωμεν ἐπί τῶν σχολίων, διότι δέν θά φθάσωμεν ποτέ εἰς τό τέλος.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Μία πολύ ἁπλῆ καί συγκεκριμένη πρότασις. Τήν τελευταίαν φοράν ἐσταματήσαμεν τάς συζητήσεις μας εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν ἀκριβῶς εἰς αὐτό τό θέμα, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι θά ἔπρεπε νά συνεχίσωμεν νά ἐργαζώμεθα εἰς αὐτό τό κείμενον, ἀξιολογοῦντες ὅλους τούς Διαλόγους. Τότε ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ εἶχε κάνει τήν πρότασιν καί εἴχομεν συμφωνήσει ὅτι θά ἔπρεπε νά προχωρήσωμεν αὐτό τό θέμα πρό τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου διά νά εἶναι ἐπίκαιρον. Ἄρα, προτείνω νά κρατήσωμεν τήν παράγραφον ὡς ἔχει, διότι τελικῶς θά πρέπει νά ἀξιολογήσωμεν τούς Διαλόγους καί νά ἔχωμεν κατευθυντηρίους γραμμάς διά νά εἴπωμεν πότε πρέπει νά τερματισθῇ ἕνας Διάλογος. Αὐτή εἶναι ἡ ἰδική μας πρότασις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Κατανοῶ, ὅτι αὐτήν τήν στιγμήν λέγετε ὅτι, ὡς Ἐκκλησία Ἀντιοχείας, δέν στηρίζετε τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἔτσι εἶναι;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Δέν εἶναι θέμα στηρίξεως ἤ μή, νομίζω θά πρέπει νά λάβωμεν τήν ἀπόφασιν, διά νά διευκρινήσωμεν, ἐάν θά κάνωμεν τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων ἤ ὄχι. Ἐάν ναί, τότε δέν ἔχει νόημα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἔχομεν μίαν πολύ σαφῆ πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Εἶσθε ὑπέρ τῆς προτάσεως νά τεθῇ ἐδῶ εἰς τήν § 10 ἤ ὄχι; Ἡ ἐρώτησις εἶναι πολύ συγκεκριμένη. Δέν εἶναι σαφής ἡ ἀπάντησίς σας. Σᾶς ζητῶ μίαν νομικήν ἀπάντησιν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Στηρίζομεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐπί τῆς προτάσεως αὐτῆς ἔχει νά εἴπῃ κάτι ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας εἶχε ζητήσει διευκρίνησιν περί τῶν *«θεμελιωδῶν λόγων»*. Τί εἶναι εἷς θεμελιώδης λόγος;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σᾶς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Οἱ θεμελιώδεις λόγοι, διά τούς ὁποίους γίνεται λόγος εἰς τήν § 10

ὡς τήν προτείνομεν, εἶναι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἀνεφέρθησαν εἰς τήν πρότασίν μας ἐπί τῆς § 9. Πρόκειται κυρίως διά θεμελιώδεις ἐκκλησιολογικούς, ἠθικούς καί κανονικούς λόγους.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Ἐάν τεθῇ ἡ διευκρίνησις αὐτή περί τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρου*: «Θεμελιώδους σημασίας λόγους»*, διά νά γνωρίζωμεν ποῖοι θά εἶναι αὐτοί οἱ λόγοι, συμφωνῶ μέ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ. Δέν μοῦ ἀπήντησεν ὅμως εἰς τό ἐρώτημα τί σημαίνει *«ἀποχώρησις ἐκ τοῦ Διαλόγου παντός τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος»*; Τί σημαίνει αὐτό;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Εἶμαι ἕτοιμος νά ἀπαντήσω εἰς τήν ἐν λόγῳ ἐρώτησιν. Ἡ ἀποχώρησις μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἤ μιᾶς ὁμάδος Ἐκκλησιῶν ἀπό τόν Διάλογον, διά λόγους θεμελιώδους σημασίας, δύναται νά δώσῃ τό σῆμα εἰς ὅλον τό ὀρθόδοξον πλήρωμα, ὅτι πρέπει νά τερματισθῇ ὁ Διάλογος. Ἀντιστοίχως, ἡ πρότασίς μας ἐπί τῆς § 10 συνίσταται εἰς τό ἑξῆς*:* Ἄν ἡ ἀποχώρησις αὐτή ἔχῃ λάβει χώραν καί ἡ ἐν λόγῳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχῃ ἐνημερώσει τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί τάς λοιπάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας διά τούς λόγους ἀποχωρήσεως ἀπό τόν Διάλογον, λαμβάνεται πλέον εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον ἡ ἀπόφασις ὅτι ὁ Διάλογος συνεχίζεται παρά τήν ἀπουσίαν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἤ ὅτι σύσσωμος ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, δηλαδή ὅλαι αἱ κατά τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τερματίζουν αὐτόν τόν Διάλογον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Βολοκολάμσκ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Κρατοῦμεν ὡς σημείωσιν ὅτι ἀντί *«**πληρώματος**»* ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ λέγει διά τήν ἀποχώρησιν ἐκ τοῦ Διαλόγου **πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν**. Ἑπομένως, αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ «*πληρώματος*».

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὑπάρχουν δύο σημεῖα. Ποῖος λαμβάνει τήν ἀπόφασιν; Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή θά ἀποφασίσῃ; Αὐτό εἶναι ἕν θεμελιῶδες ἐρώτημα. Ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Ἀφοῦ ἐμπλέκεται ἡ πανορθόδοξος συναίνεσις διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος αὐτοῦ, τότε ἀντί *«εἰς Πανορθόδοξον Διάσκεψιν»*, προτείνω νά εἴπωμεν *«εἰς πανορθόδοξον **διαβούλευσιν**»* κατά τά καθιερωμένα. Ὅταν ἔχωμεν ἕν πρόβλημα, πῶς γίνεται; Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης θά συζητήσῃ μέ ὅλας τάς ἄλλας Ἐκκλησίας, τί θά κάνουν διά τό ζήτημα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ σημείου καί μόνον ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Δύναται νά παραπέμπεται τό θέμα αὐτό εἰς τήν Σύναξιν Προκαθημένων;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι δέν εἶναι θέμα τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, κύριε καθηγητά. Ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ

σημείου καί μόνον, ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἡ μέχρι τοῦδε πρᾶξις εἶναι ὅτι τό ὄργανον, τό ὁποῖον ἀποφασίζει διά τήν συνέχισιν τοῦ Διαλόγου ἤ μή εἶναι μόνον μία Πανορθόδοξος Διάσκεψις. Τό συνεζητήσαμεν τόσας φοράς καί εἴπομεν ὅτι, ἄν μία Ἐκκλησία δέν συμφωνῇ, ὑποβάλλει τό αἴτημά της εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ὁρίζει μίαν ἴσως *ad hoc* Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἤ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄλλης καί συζητεῖται τό θέμα καί ἀποφασίζει. Τήν ἀπόφασίν της αὐτήν τήν ἀποστέλλει εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν μετά τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων καί αὐτονόμων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μέ συγχωρεῖτε. Ὑπάρχει ἡ πρότασις τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ, τήν ὁποίαν διετύπωσεν ὅτι τό θέμα παραπέμπεται εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, κατά τά καθιερωμένα. Εἰς αὐτό καί μόνον αὐτό τό σημεῖον, συμφωνεῖτε νά διατυπωθῇ μέ τόν τρόπον αὐτόν ἤ ὄχι; Ἕν ἐρώτημα. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Συμφωνῶ καί νομίζω ὅτι ὁ δόκιμος ὅρος εἶναι αὐτός, τόν ὁποῖον εἶπεν ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς ***«διαβούλευσις»***, διότι *«Διάσκεψις»* ἤ *«Σύσκεψις»* ἤ *«Πανορθόδοξος Συνάντησις»* δέν γνωρίζομεν πότε δύναται νά γίνῃ. Ὁ ὅρος *«ὀρθόδοξος διαβούλευσις»* τά περιλαμβάνει ὅλα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Καί ἡμεῖς συμφωνοῦμεν μέ τήν διατύπωσιν τοῦ κ. Φειδᾶ. Ἐπίσης εἰς αὐτήν τήν ἐπεξήγησιν, τήν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ἐκεῖ ὅπου λέγεται ἐπικαλούμεναι *«θεμελιώδεις ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς καί ἠθικῆς φύσεως λόγους ἡ Ἐκκλησία...»* κ.λπ. Μέ αὐτήν τήν διατύπωσιν νομίζω ὅτι ἱκανοποιεῖται καί ὁ ἅγιος Περιστερίου. Καί νομίζω, ὄχι μόνον ὁ ἴδιος, ἀλλά εἶναι σημαντικόν εἰς αὐτό τό κείμενον, ἤτοι νά τεθῇ τουλάχιστον ἐδῶ αὐτή ἡ ἀνησυχία, τήν ὁποίαν συμμερίζονται σχεδόν ὅλοι οἱ παρόντες. Εἶναι θέμα πολύ σοβαρόν. Δέν εἴμεθα πλέον, ὅπως κάποιος εἶπεν εἰς τήν ἐποχήν τοῦ 1960 ἤ 1970, τώρα ἔχουν γίνει βασικαί ἀλλαγαί ἠθικῆς, δογματικῆς καί ἐκκλησιολογικῆς φύσεως εἰς πολλάς Διαμαρτυρομένας Ἐκκλησίας, ἀφοῦ πλέον αὗται δέν ἐνδιαφέρονται οὐσιαστικῶς διά τήν ἐπιστροφήν των εἰς τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά βαδίζουν ὅπως τούς ἀρέσει καί πλέον ἄς εἴπωμεν διά πολλάς ἀπό αὐτάς εἶναι ζήτημα ἄν ἀνήκουν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶναι πολύ σοβαρόν. Μία ἐκκοσμίκευσις εἰς τήν ρίζαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως προχωρεῖ σήμερον καί δι' αὐτό ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη, ἡ ὁποία πρέπει νά μαρτυρήσῃ μέ κάποιον τρόπον, ἀκριβῶς ἐπειδή σέβεται τούς ἄλλους χριστιανούς. Ἀπό σεβασμόν καί μέριμναν διά τήν σωτηρίαν καί αὐτῶν καί τῆς ἀνθρωπότητος νά μαρτυρήσῃ σήμερον τήν πίστιν, τήν τάξιν καί τήν ἠθικήν τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μαυροβουνίου. Ὁ κ. Γκαντούρ, ἀκολουθούμενος κατά σειράν, ἀπό τόν

ἅγιον Μεσσηνίας, τόν ἅγιον Ἀργυροκάστρου καί τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἤδη ἀνεφέρθη ἡ πρότασίς μου, ἄρα τήν ἀποσύρω.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε, ἅγιε Πρόεδρε. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διά νά ἀπαντήσῃ, ἐάν κάνῃ ἀποδεκτήν ἤ ὄχι τήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, θά ἤθελε ἀπό τήν Γραμματείαν τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, μετά ἀπό τήν συζήτησιν, νά ἴδῃ πῶς ἔχει διαμορφωθῆ ἡ συγκεκριμένη παράγραφος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν. Ὁ κύριος Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ὑποθέτω ὅτι εἶναι ὡς ἑξῆς*: «Ἐάν τοπική τις Ἐκκλησία* – ἀφοῦ καθιερώσαμεν τόν ὅρον – *ἤ καί ἄλλαι Ὀρθόδοξοί τινες Ἐκκλησίαι ἀρνοῦνται νά συμμετέχουν εἰς τάς συζητήσεις ἐντός τῶν πλαισίων τῶν μεικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἐπικαλούμεναι τούς ὡς ἄνω θεμελιώδους...».*

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*: «Τούς ὡς ἄνω»* πρέπει νά ἀφαιρεθῇ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «... θεμελιώδους σημασίας ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς* – θά προσέθετον – *ἐκκλησιαστικούς καί ἠθικῆς φύσεως λόγους, ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται δέον ὅπως ἐγγράφως κοινοποιήσουν τήν ἄρνησιν αὐτῶν εἰς τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καί πάσας τάς κατά τόπους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας διά πανορθόδοξον διαβούλευσιν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ καί ἡ ὁποία θά ἐξετάσῃ πάντα τά θέματα».* Μεταφέρω τήν ἀπόφασιν, δέν ἔχομεν κάνει διατύπωσιν τελικήν ἡμεῖς ὡς Γραμματεία, ἀλλά θά τήν διατυπώσωμεν, διότι εἶναι σαφές ἄν αἱ βασικαί ἰδέαι εἶναι ἀναγκαῖαι νά εἶναι ἐκεῖ, *«ἤτις, ἀφοῦ ἐξετάσει πάντα τά προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα καί ἐπί τῇ βάσει τῆς διασφαλισθείσης ὁμοφωνίας τῶν κατά τόπους ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἴτε ἀποδέχεται τήν μή συμμετοχήν τῆς συγκεκριμένης τοπικῆς Ἐκκλησίας εἰς συγκεκριμένον διάλογον, εἴτε ἀποφαίνεται περί τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ Διαλόγου πασῶν τῶν ἄλλων κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».* Αὐτό εἶναι περίπου τό πνεῦμα καί θέλει διατύπωσιν ἐκφραστικήν. Ἡ ἄποψίς μου εἶναι καί παρακαλῶ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ μαζί μέ τούς *«ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς»* νά δεχθῇ τούς *«ἐκκλησιαστικούς»*, ὅσον καί τούς *«ἠθικῆς φύσεως»* λόγους. Εἶναι πολύ σημαντικόν νά ὑπάρχουν καί *ἐκκλησιαστικοί λόγοι*, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά ὁδηγήσουν εἰς τήν διακοπήν ἑνός Διαλόγου. Εἰς τήν Ρωσσίαν λ.χ. τά ἐζήσατε μέ τήν ἐνεργοποίησιν τῆς Οὐνίας. Ἑπομένως, νομίζω ὅτι πρέπει νά ὑπάρχῃ καί ἡ λέξις *«ἐκκλησιαστικοί λόγοι»*, ἤτοι νά ὑπάρχουν *«ἐκκλησιολογικοί, κανονικοί, ἐκκλησιαστικοί καί ἠθικῆς φύσεως λόγοι»*. Ἡ φραστική ὅμως διατύπωσις θά πρέπει νά γίνῃ ἀπό πλευρᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς μίαν πιστήν εἰς τό γράμμα καί τό πνεῦμα ἀπόδοσιν. Ἄν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας ἔχῃ ἐμπιστοσύνην ὡς Γραμματείαν διά νά τό διατυπώσωμεν, νά κάνωμεν τό ἴδιον, ὅπως εἴχομεν κάνει καί εἰς τήν προηγουμένην.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Διά τοῦτο καί σᾶς ἐπεκαλέσθην κ. Φειδᾶ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Αὐτή εἶναι ἡ εἰκών τοῦ κειμένου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Ἔχομεν ἐμπιστοσύνην.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Νά τό ἐπαναλάβω;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Ἔχομεν ἐμπιστοσύνην.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ἐάν συμφωνῇ, ὡς πρός τήν πρότασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Θά προέτεινον ἡ Γραμματεία μέ τήν συμμετοχήν ἑνός ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἐπειδή ἔχομεν ὑποβάλει αὐτήν τήν πρότασιν, νά ἐργασθῇ εἰς αὐτήν τήν διατύπωσιν καί νά τήν παρουσιάσῃ ὁλοκληρωμένην, ἴσως μετά τό διάλειμμα διά φαγητόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ἁπλῶς νά εἴπω ὅτι ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ εἶπε προηγουμένως καί νά τό λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ κ. Φειδᾶς, δεδομένου ὅτι δέν ἐδέχθημεν τήν προηγουμένην πρότασιν τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν*: «ἐπικαλούμενοι τούς ὡς ἄνω λόγους»*. Ἐπειδή τό ἀνέφερεν ὁ κ. καθηγητής, διά τοῦτο λέγω νά παραλειφθῇ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Δέν μᾶς ἔχετε ἐμπιστοσύνην διά τήν διατύπωσιν;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ἔχομεν βεβαίως, ἀλλά ἐπειδή τό εἴπατε. Ἐντάξει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Τότε ἐφ' ὅσον θά προχωρήσῃ ἡ σύνταξις τοῦ κειμένου αὐτοῦ, μέ τήν συμμετοχήν καί ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, εἰς τήν διατύπωσιν, θά προχωρήσωμεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἔχω μίαν μεθοδολογικήν πρότασιν, ὅτι αὐτό θά πρέπει νά τεθῇ ὡς ἰδιαιτέρα παράγραφος, ὄχι ὡς συνέχεια τῆς παραγράφου...

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Θά εἰσέλθωμεν εἰς ἄλλην διαδικασίαν. Ἔχομεν εἴπει ὅτι αὐτό τίθεται εἰς τήν § 10, ἡ ὁποία ἀπό τήν δευτέραν πρότασιν, ἀπό τό σημεῖον, ὅπου λέγει*: «ἀποχώρησις»*, εἰς τό σημεῖον αὐτό θά πρέπει νά τεθῇ ἡ προσθήκη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 11. Ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

11. *Ἡ κατά τήν διεξαγωγήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων ἀκολουθουμένη μεθοδολογία ἀποσκοπεῖ εἴς τε τήν λύσιν τῶν παραδεδομένων θεολογικῶν διαφορῶν ἤ τῶν τυχόν νέων διαφοροποιήσεων καί εἰς τήν ἀναζήτησιν τῶν κοινῶν στοιχείων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, προϋποθέτει δέ τήν σχετικήν πληροφόρησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τῶν διαφόρων ἐξελίξεων τῶν Διαλόγων. Ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας ὑπερβάσεως συγκεκριμένης τινός θεολογικῆς διαφορᾶς ὁ θεολογικός διάλογος συνεχίζεται, καταγραφομένης τῆς διαπιστωθείσης ἐπί τοῦ*

συγκεκριμένου θέματος θεολογικῆς διαφωνίας καί ἀνακοινουμένης τῆς διαφωνίας ταύτης πρός πάσας τάς κατά τόπους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας διά τά ἐφεξῆς δέοντα γενέσθαι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Εἰς τό σημεῖον αὐτό ἔχομεν ἤδη πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας νά ἀντικατασταθῇ «*συνεχίζεται*» διά «*δύναται νά συνεχίζεται*».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Ἐντάξει. Καλόν εἶναι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε γίνεται δεκτή ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί ἔχομεν τήν γραπτήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Εἴχομεν μίαν πρότασιν, ἀφοῦ ὅμως ἠκούσαμεν τήν πρότασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ καί θά παρουσιασθῇ ἡ νέα διατύπωσις, νομίζω ὅτι θά μᾶς καλύψῃ αὐτή ἡ πρότασις. Αὐτήν τήν στιγμήν δηλαδή θά ἀναμείνωμεν τήν πρότασιν, ἡ ὁποία θά ὑποβληθῇ ὑπό τοῦ κ. Φειδᾶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἀποσύρεται ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἀναμένομεν τήν πρότασιν τοῦ κ. Φειδᾶ, ἡ ὁποία θά παρουσιασθῇ τό ἀπόγευμα, ἄν μᾶς καλύψῃ, βεβαίως.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἔχω τήν ἐντύπωσιν, ἅγιε Πρόεδρε καί Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ὅτι ἐν μέρει ἔχομεν μίαν συμπλοκήν αὐτῶν, τά ὁποῖα εἰσηγάγομεν προηγουμένως, μέ τό περιεχόμενον αὐτῆς τῆς παραγράφου. Ἴσως θά πρέπει νά συνεκτιμηθοῦν αὐτά.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Μέ βάσιν τά ὅσα ἔχουν προηγηθῆ εἰς τήν § 10, ἡ δευτέρα περίοδος τῆς § 11 θά ἠδύνατο νά ἀπαλειφθῇ ἐντελῶς, διότι*: «Ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας ὑπερβάσεως συγκεκριμένης τινός θεολογικῆς διαφορᾶς ὁ θεολογικός Διάλογος συνεχίζεται, καταγραφομένης τῆς διαπιστωθείσης ἐπί τοῦ συγκεκριμένου θέματος θεολογικῆς διαφωνίας καί ἀνακοινουμένης τῆς διαφωνίας...»*. Ἐδῶ ὁμιλεῖ ὅμως διά θεολογικήν διαφοράν κ. καθηγητά, δέν ὁμιλεῖ διά...

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Διά τοῦτο πρέπει νά συνεκτιμηθοῦν καί τά δύο καί νά διατυπωθοῦν κατά τρόπον, ὥστε νά εἶναι σαφῆ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Διότι εἰς τήν § 10 ἀναφερόμεθα εἰς τά προβλήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν ἀπό τούς ἑτεροδόξους, ἐδῶ ὁμιλοῦμεν διά καθαρῶς θεολογικά προβλήματα, δύναται νά παραμείνουν χωριστά.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Διά τοῦτο λέγω πρέπει νά συνεκτιμηθοῦν καί τά δύο καί νά διατυπωθοῦν καλύτερον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Δέν ἔχουν πρόβλημα μεταξύ των. Τό θεολογικόν τό λύνει ἡ ἰδία ἡ Ἐπιτροπή.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ἡ προηγουμένη παράγραφος πού συνεζητήσαμεν, Σεβασμιώτατε, ἀπετέλει, μετά καί τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τήν περιγραφήν μιᾶς διαδικασίας ἀποχωρήσεως ἀπό τήν πορείαν καί τήν διεξαγωγήν κάποιου Θεολογικοῦ Διαλόγου. Αὐτό τό ὁποῖον ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τήν § 11 εἶναι ἡ ἀνάδειξις θεολογικῶν διαφορῶν καί ἡ περιγραφή τοῦ τρόπου ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν αὐτῶν, τό ὁποῖον εἶναι ἐσωτερικόν θέμα ἑκάστου Διαλόγου. Οὐδεμία σχέσις τό ἕν μέ τό ἄλλο. Τό πρῶτον περιγράφει μίαν διαδικασίαν ἀποχωρήσεως μιᾶς Ἐκκλησίας ἤ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας ἀπό ἕνα Θεολογικόν Διάλογον. Ἡ παράγραφος αὐτή συζητεῖ τήν ὕπαρξιν διαφορᾶς θεολογικῆς ἀντιλήψεως ἤ προσεγγίσεως θεμάτων ἑνός συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου καί διαδικασίας ἀντιμετωπίσεώς του ὡς ἐσωτερικῆς ὑποθέσεως ἑκάστου Διαλόγου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Διά νά μή ὑπάρχῃ σύγχυσις, δι' αὐτόν τόν λόγον πρέπει ἴσως νά διατυπωθῇ καλύτερον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Θά διατυπωθῇ ἀπό τήν Γραμματείαν καί θά ἔλθῃ. Ἅγιε Μαυροβουνίου, ἔχετε ἐπ' αὐτοῦ κάτι;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Νομίζομεν ὅτι τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου δύναται νά παραμείνῃ δι' αὐτούς τούς λόγους, ἀλλά τό δεύτερον μέρος, μετά ἀπό τήν προηγουμένην διατύπωσιν, εἶναι περιττόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐδόθη διευκρίνησις, ἅγιε Μαυροβουνίου ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἅγιε Πρόεδρε, ἡ ἑλληνική ἀντιπροσωπία οὐδεμίαν δέχεται ἀλλαγήν εἰς τήν ἐν λόγῳ παράγραφον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐκτός εἰς τό θέμα...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἐκτός ἀπό αὐτάς, τάς ὁποίας ἤδη ἐνεκρίναμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Τότε προχωροῦμεν εἰς τήν § **12**.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

12. *Εἶναι εὐνόητον, ὅτι κατά τήν διεξαγωγήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων κοινός πάντων σκοπός εἶναι ἡ τελική ἀποκατάστασις τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καί τῇ ἀγάπῃ ἑνότητος. Ὁπωσδήποτε ὅμως αἱ ὑφιστάμεναι θεολογικαί καί ἐκκλησιολογικαί διαφοραί ἐπιτρέπουν ποιάν τινα ἱεράρχησιν ὡς πρός τάς ὑφισταμένας δυσχερείας διά τήν πραγμάτωσιν τοῦ πανορθοδόξως τεθειμένου σκοποῦ. Ἡ ἑτερότης τῶν προβλημάτων ἑκάστου διμεροῦς διαλόγου προϋποθέτει διαφοροποίησιν μέν τῆς τηρηθησομένης ἐν αὐτῷ μεθοδολογίας, ἀλλ' οὐχί καί διαφοροποίησιν σκοποῦ, διότι ὁ σκοπός αὐτός εἶναι ἑνιαῖος εἰς πάντας τούς διαλόγους.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τήν παράγραφον αὐτήν ὑπάρχει κείμενον τροποποιήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ρωσσίας. Τό κείμενον λέγει ὅτι*: «τό κείμενον τοῦ παρόντος ἄρθρου προτείνεται νά ἀπαλειφθῇ»*. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας δύνασθε νά τό τεκμηριώσετε;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, εἰς τήν παράγραφον αὐτήν λέγεται, ὅτι ὁ κοινός σκοπός ὅλων τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων εἶναι ἡ τελική ἀποκατάστασις τῆς ἑνότητος εἰς τήν ὀρθήν πίστιν καί τήν ἀγάπην. Ἐν τῷ μεταξύ αὐτήν τήν στιγμήν διεξάγονται Διάλογοι, οἱ ὁποῖοι δέν θέτουν αὐτόν τόν σκοπόν, ἐπειδή ὁ σκοπός αὐτός δέν εἶναι ρεαλιστικός. Ἐκτός ἀπό τούς Θεολογικούς Διαλόγους, οἱ ὁποῖοι διεξάγονται μέ σκοπόν τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος, ὑπάρχουν ἐπίσης Διάλογοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἠθικά, οἰκολογικά καί ἄλλα θέματα, δι' αὐτό τώρα δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι ὅλοι οἱ Διάλογοι ἔχουν τόν ἴδιον σκοπόν. Πιστεύομεν ἐπίσης ὅτι δέν εἶναι ἐντελῶς σαφής ἡ διατύπωσις, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τό παρόν κείμενον, ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι διαφοραί ἐπιτρέπουν νά ἐκδηλωθῇ μία ἱεράρχησις δυσκολιῶν. Ποία εἶναι αὐτή ἡ ἱεράρχησις; Εἴτε πρέπει νά δοθῇ μία ἐξήγησις, ἤ νά συντομευθῇ τό κείμενον. Ὡστόσον, πιστεύομεν ὅτι ὁ σκοπός ὅλων τῶν Διαλόγων δέν εἶναι ἴδιος, δι' αὐτό προτείνομεν νά ἀπαλειφθῇ ἐντελῶς ἡ παροῦσα παράγραφος, ἐπειδή δέν ἀνταποκρίνεται ἐντελῶς εἰς τήν πραγματικότητα καί ἐπειδή δέν εἶναι ἐντελῶς σαφής ἡ διατύπωσίς της.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἐάν δεχθῶμεν αὐτήν τήν πρότασιν καταπίπτει καί ἡ § 13. Θά ἤθελον εἰς τό σημεῖον αὐτό νά σᾶς ὑπενθυμίσω, ὅτι ἡ ὥρα εἶναι 1 μ.μ. Θά ἀκούσωμεν τόν ἅγιον Ἀργυροκάστρου καί θά διακόψωμεν διά τό γεῦμα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Ἡμεῖς οὐδεμίαν δεχόμεθα ἀλλαγήν εἰς αὐτό τό ἄρθρον καί τό ἀποδεχόμεθα ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἅγιε Μαυροβουνίου. Σᾶς παρακαλῶ, διότι τελειώνομεν. Σᾶς ἀκούω, ἅγιε Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νομίζω ὅτι ἐάν παραλειφθοῦν καί οἱ δύο παράγραφοι, τό κείμενον δέν θά χάσῃ τίποτε, διότι αὐτή ἡ μεθοδολογία δέν εἶναι ζήτημα τῆς Μεγάλης Συνόδου, εἶναι ζήτημα Ἐπιτροπῶν καί ἄλλων κατωτέρων ὀργάνων. Ἡ Σύνοδος αὐτάς τάς λεπτομερείας δέν εἶναι ἀνάγκη νά τάς ὁρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλά εἶναι ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως μέχρι τώρα ἔχει γίνει αὐτό τό πρᾶγμα θά συνεχισθῇ. Ἑπομένως, θεωρῶ ὅτι δέν ἔχει νόημα νά παραμείνουν αἱ δύο παράγραφοι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Πλήν ὅμως, ὡς ἠκούσατε, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας εἶπεν ὅτι θέλουν νά παραμείνῃ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Ἄν ἐπιμένουν, νά παραμείνουν, ἀλλά δέν βλέπω τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Ἐπιθυμοῦμεν νά παραμείνῃ ὡς εἶναι διατετυπωμένη ἡ παράγραφος αὐτή. Οὐδεμία νά ὑπάρξῃ τροποποίησις, οὔτε εἰς τήν ἑπομένην, διότι αἱ δύο παράγραφοι συνδέονται.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁπότε, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἐξέφρασεν αὐτήν τήν ἄποψιν δέν δυνάμεθα νά

ὑποστηρίξωμεν ἄλλην ἀλλαγήν. Οὕτω, μέ αὐτήν τήν τελευταίαν πρότασιν προχωροῦμεν εἰς τό γεῦμα. Τέσσαρες τό ἀπόγευμα εἶναι ἡ κοινή φωτογραφία... Τέσσαρες καί ἡμισείαν. Καλήν ὄρεξιν.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Τετάρτη 14 Ὀκτωβρίου 2015
***
Ἀπογευματινή Συνεδρία

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ζητῶ συγγνώμην διά τήν πρωινήν ἀπουσίαν μου, λόγῳ ἀδιαθεσίας καί εὐχαριστῶ τόν ἀδελφόν ἅγιον Γαλλίας, διότι εἶχε τήν καλωσύνην νά μέ ἀντικαταστήσῃ. Πληροφοροῦμαι, ὅτι τό ἔργον συνεχίσθη καί ἐφθάσατε εἰς τό σημεῖον... ... Εἰς ποίαν παράγραφον εἶσθε;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Εἰς τήν § **14**.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Πρίν ἀρχίσωμεν τάς ἐργασίας μας, θά σᾶς ἀναγνώσω δύο ἀκόμη ἀπαντήσεις τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων, αἱ ὁποῖαι κατέφθασαν τώρα, ἀπό τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας κ. Ἰωάννην. Εἶναι εἰς τήν ἀγγλικήν, τήν διαβάζω καί αἱ μεταφράσεις θά γίνουν ἀναλόγως*:*

Ἀγαπητοί ἀδελφοί συμμετέχοντες εἰς τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἐλάβομεν μέ μεγάλην χαράν τήν ἐπιστολήν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου Περγάμου, ἡ ὁποία μᾶς ἀπέστειλε τούς χαιρετισμούς ὅλων σας. Ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καί τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας σᾶς ἀποστέλλομεν τάς καλυτέρας εὐχάς μας καί παρακαλοῦμεν τόν Παντοδύναμον νά σᾶς δώσῃ τήν σοφίαν του ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας μας. Προσευχόμεθα νά καταστῇ μέ τή βοήθειάν του ἐπιτυχής ἡ συνάντησις αὐτή καί νά δώσετε μαρτυρίαν ὀρθόδοξον καί σταθεράν εἰς αὐτόν τόν πολύ ταλαιπωρημένον κόσμον.

Μέ τήν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ,
Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Ἐν συνεχείᾳ σᾶς διαβάζω τό Μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου*:*

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἰωάννην, Πρόεδρον τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως Σαμπεζύ Γενεύης. Σεβασμιώτατε καί λίαν ἀγαπητέ ἀδελφέ ἅγιε Περγάμου ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συγχαίρομεν ἐγκαρδίως καί εὐχόμεθα ὁλοψύχως πλήρη εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Μετά βαθείας ἐν Χριστῷ ἀγάπης,
ὁ Τιράνων Ἀναστάσιος.

Εὐχαριστοῦμεν τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους, οἱ ὁποῖοι ἀπέστειλαν καί σήμερον τά Μηνύματά των καί τάς εὐχάς των. Πληροφοροῦμαι, ὅτι ἐφθάσατε εἰς τήν § 14 τοῦ κειμένου. Ἡ παράγραφος αὐτή ἔχει ἀναγνωσθῆ ἤ ὄχι; Λοιπόν, ἀναγινώσκομεν τήν παράγραφον καί ἐπίσης τάς παρατηρήσεις ἤ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι τυχόν ἀπεστάλησαν καί ἐν συνεχείᾳ τήν ἐγκρίνομεν μετά ἤ ἄνευ τροποποιήσεων. Παρακαλῶ ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ὑπάρχει μία πρακτική ἀνακοίνωσις, τήν ὁποίαν ὁ ἅγιος Ἀρχιγραμματεύς θά σᾶς μεταφέρῃ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἐκ μέρους τοῦ φωτογράφου, ὁ ὁποῖος ἔκανε τώρα τήν ἀναμνηστικήν φωτογραφίαν, διατίθεται νά φωτογραφήσῃ πορτραῖτα τῶν συνέδρων αὔριον τό πρωί περί ὥραν 9 π.μ. εἰς

ὅσους ἐπιθυμοῦν, τά ὁποῖα θά ἀποτελοῦν προσφοράν εὐγενικήν τοῦ ἰδίου. Κατ' ἰδίαν πορτραῖτα βεβαίως τοῦ καθενός.

14. *Ἡ περάτωσις οἱουδήποτε ἐπισήμως κηρυχθέντος θεολογικοῦ διαλόγου συντελεῖται διά τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀντιστοίχου Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁπότε ὁ Πρόεδρος τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλει ἔκθεσιν πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος, ἐν συμφωνίᾳ καί μετά τῶν Προκαθημένων τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, κηρύσσει τήν λῆξιν τοῦ διαλόγου. Οὐδείς διάλογος θεωρεῖται περατωθείς πρίν ἤ κηρυχθῇ λήξας διά τοιαύτης πανορθοδόξου ἀποφάνσεως.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ἐξ ὅσων βλέπω, ἐδῶ δέν ὑπάρχει παρατήρησις εἰς τό κείμενον. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, ἐν πρώτοις δέν ἐνθυμοῦμαι νά ἔχωμεν διαβάσει τήν § 13 εἰς τήν πρωινήν συνεδρίασιν. Καί δεύτερον, σχετικῶς μέ τήν § 10 προετάθη νά γίνῃ τροποποίησις καί νά ἀναδιατυπωθῇ ἀπό τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν μέ τήν συμμετοχήν τοῦ πρωθιερέως π. Νικολάου Μπαλασώφ. Θά ἔπρεπε νά παρακαλέσωμεν τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν νά ἀναγνώσῃ αὐτήν τήν νέαν διατύπωσιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὡς πρός τήν § 13 λυποῦμαι, ἀλλά εἶχα τήν πληροφορίαν αὐτήν καί, ἐφ' ὅσον δέν ἀνεγνώσθη, πρέπει νά ἀναγνωσθῇ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

13. Ἐν τούτοις, ἐπιβάλλεται, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ὅπως ἀναληφθῇ προσπάθεια συντονισμοῦ τοῦ ἔργου τῶν διαφόρων Διορθοδόξων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον ἡ ὑπάρχουσα ἄρρηκτος ὀντολογική ἑνότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀποκαλύπτηται καί ἐκδηλῶται καί ἐν τῷ χώρῳ τῶν διαλόγων τούτων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Προφανῶς, δέν ὑπῆρξε παρατήρησις ἤ τροποποίησις ἐπ' αὐτοῦ, δι' αὐτό ἐπροχωρήσαμεν εἰς τήν § 14, διά τήν ὁποίαν, ἀπό ὅ,τι ἠκούσαμεν ἀπό τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ὑπάρχει πρότασις νά τροποποιηθῇ μέ κείμενον, τό ὁποῖον ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς ἔχει προφανῶς ἐνώπιόν του καί δύναται νά μᾶς τό ἀναγνώσῃ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης. κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἀφορᾷ εἰς τήν § 10, ἐπειδή ἐγένετο διάλογος τό πρωί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἶναι δηλαδή ἐκρεμμής ἡ § 10. Ἔπρεπε νά μοῦ τό εἴπετε αὐτό.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Νά διαβάσω Σεβασμιώτατε;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Παρακαλῶ, ναί.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:*

10. *Τά προβλήματα, τά ὁποῖα ἀνακύπτουν κατά τάς θεολογικάς συζητήσεις τῶν μεικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν δέν συνιστοῦν πάντοτε ἐπαρκῆ αἰτιολόγησιν μονομεροῦς ἀνακλήσεως τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ἤ καί ὁριστικῆς διακοπῆς τῆς συμμετοχῆς ὑπό τινος τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας.*

Ἐδῶ παρεμβάλλεται τό κείμενον, τό ὁποῖον μᾶς ἔδωσεν ἐντολήν ἡ Ὁλομέλεια νά συντάξωμεν μέ τόν π. Νικόλαον Μπαλασώφ καί τόν π. Ἀνατόλιον. Τό

κείμενον ἔχει ὡς ἑξῆς*:*

Ἐάν τοπική τις Ἐκκλησία ἤ καί ἄλλαι τινές Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀρνοῦνται νά συμμετάσχουν εἰς τάς συνελεύσεις τῶν μεικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐπικαλούμεναι σοβαρούς ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ποιμαντικούς ἤ ἠθικῆς φύσεως λόγους, ἡ Ἐκκλησία ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται κοινοποιοῦν ἐγγράφως τήν ἄρνησιν αὐτῶν εἰς τόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καί εἰς πάσας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας κατά τά πανορθοδόξως καθιερωμένα. Κατά τήν διαβούλευσιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καί τήν ἔκφρασιν τῆς πανορθοδόξου συναινέσεως, ἀποδέχονται ***οὗτοι*** *τήν μή συμμετοχήν Ἐκκλησίας τινός εἰς τόν συγκεκριμένον διάλογον ἤ ἀποφαίνονται καί περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.*

Αὐτή εἶναι ἡ προσθήκη, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, καί συνεχίζομεν.

Ἡ ἀποχώρησις ἐκ τοῦ Διαλόγου Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως κατά κανόνα ἀποφεύγηται, καταβαλλομένων τῶν δεουσῶν διορθοδόξων προσπαθειῶν δι᾽ ἀποκατάστασιν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς ὁλοκληρίας τῆς ἐν τῷ Διαλόγῳ τούτῳ Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Αὐτή εἶναι ἡ πλήρης μορφή τοῦ κειμένου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Παρακαλῶ τήν πρότασιν αὐτήν νά τήν προσέξωμεν ἰδιαιτέρως, ἐάν νομίζετε ὅτι ὑπάρχουν σοβαραί ἀντιρρήσεις περί αὐτῆς, νά μή σπαταλήσωμεν χρόνον, ἐάν δηλαδή πρόκειται νά μή ὑπάρξῃ ὁμοφωνία. Ἐρωτῶ λοιπόν, ἐάν ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἕτοιμαι νά ἀποδεχθοῦν αὐτήν τήν παρεμβολήν τῆς προτάσεως ὡς εἶναι διατετυπωμένη. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Θά ἤθελον μόνον νά εἴπω ὅτι κατά τήν ἀπουσίαν ὑμῶν ἐγένετο συζήτησις καί συνεφωνήσαμεν εἰς αὐτό τό κείμενον. Αὐτό εἶναι ἤδη ἀποδεδεγμένον, ἁπλῶς εἶχε μείνει ἡ διατύπωσις ὑπό τῆς Γραμματείας. Αὐτό τό θέμα δέν ὑπάρχει πλέον. Ἔχομεν συνεννοηθῆ ἐπ᾽ αὐτοῦ. Αὐτό εἶναι ἤδη δι᾽ ὁμοφωνίας ἐπίτευγμα ὅλων μας κατά τήν πρωινήν συζήτησιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αἱ πληροφορίαι μου λέγουν, ὄχι.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νομίζω ἤθελεν ὁ ἅγιος Περιστερίου νά ὁμιλήσῃ; Ὁρίστε ἅγιε Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε, ἅγιε Πρόεδρε, δέν ἀπεφασίσαμεν περί τοῦ κειμένου, ἀπεφασίσαμεν περί τῆς προτάσεως. Καί ἐδόθη ἡ ἐντολή εἰς τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν νά διαμορφώσῃ αὐτήν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν διεμόρφωσε γραπτῶς καί τήν παρουσιάζει εἰς τήν Ὁλομέλειαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἑπομένως, ἡ πρότασις κρίνεται. Δέν ἐνεκρίθη. Εἶναι ὑπό κρίσιν. Ἄρα ἰσχύει τό ἐρώτημα, τό ὁποῖον ἔθεσα, ἐάν κατόπιν τῆς προτάσεως αὐτῆς ὑπάρχει Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δέν θά ἤθελε τήν πρότασιν αὐτήν ὡς εἶναι διατετυπωμένη. Δέν ἔχω ἀντίρρησιν, ἐάν θέλετε χρόνον νά σκεφθῆτε, ἀλλά ἐγώ προσωπικῶς ἔχω ἕν ἐρώτημα. Ἔχω μίαν δυσκολίαν μέ τήν πρότασιν αὐτήν.

Ὅπως εἶναι διατετυπωμένη μέ προβληματίζει ἡ τελευταία, ἡ κατάληξις αὐτῆς τῆς προτάσεως, διότι λέγει ὅτι οἱ Προκαθήμενοι κάνουν δύο πράγματα, ἤτοι ἀποδέχονται τήν μή συμμετοχήν τῆς Ἐκκλησίας ἤ ἀποφαίνονται περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Δέν ὑπάρχει περίπτωσις οἱ Προκαθήμενοι νά κρίνουν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτή δέν πρέπει νά ἀποχωρήσῃ; Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἐγώ δέν συμφωνῶ. Μόνον εἰς τήν ἀρχήν ἐδῶ εἰς τήν τρίτην σειράν νά βάλωμεν *«τῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐπικαλούμενοι ἀποδεδειγμένως σοβαρούς θεολογικούς λόγους»*. Ὡς πρός τήν δευτέραν πρότασιν κατ' ἐμέ τό κείμενον θά ἠδύνατο νά ἔχῃ τόν ἐξῆς τρόπον*: «κατά τήν διαβούλευσιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καί τήν ἔκφρασιν τῆς πανορθοδόξου συναινέσεως ἀποφαίνεται καταλλήλως ἡ βάσει τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων»*, χωρίς νά ἀναφέρωμεν οὔτε τήν μίαν περίπτωσιν, οὔτε τήν ἄλλην. Τό ἀφήνομεν πλέον εἰς τήν σοφίαν καί εἰς τήν σύνεσιν τῶν Προκαθημένων. Δέν δυνάμεθα ἡμεῖς νά τούς εἴπωμεν*: «Ἔχετε αὐτάς τάς δύο λύσεις»*. Ἠμπορεῖ νά ὑπάρχῃ καί τρίτη καί τετάρτη καί πέμπτη λύσις.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀλλά τί κάνομεν τώρα; Τροποποιοῦμεν πάλιν τό κείμενον; Διά νά τό κάνετε ἀποδεκτόν, αὐτό μέ ἐνδιαφέρει, διά νά τό κάνετε αὐτό δεκτόν ζητεῖτε...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Τήν μικράν αὐτήν τροποποίησιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καί ἐγώ ζητῶ τήν τροποποίησιν νά προστεθῇ καί ἡ δυνατότης τῆς μή ἀποδοχῆς, τῆς μή ἐγκρίσεως τῆς ἀποχωρήσεως. Δέν νοεῖται, οἱ Προκαθήμενοι νά ὑποχρεωθοῦν ἀπό ἡμᾶς νά ἀποφασίσουν εἴτε νά φύγῃ μία Ἐκκλησία, εἴτε νά φύγουν ὅλαι, χωρίς νά ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης μιᾶς ἀποφάσεως θετικῆς. Ἡ τροποποίησις, ὡς εἶναι διατετυπωμένη, πάσχει καί νομίζω ὅτι δέν θά ἠδύνατο νά γίνῃ ἀποδεκτή. Ἐάν θέλετε νά τό ἐπανατροποποιήσετε, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς καθυστερήσεις. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, ἐπειδή ἡμεῖς προετείναμεν νά γίνῃ αὐτή ἡ τροποποίησις καί ἐπειδή ἔγινε πολύ ἐκτενής συζήτησις σήμερον τό πρωί ἐπί τοῦ θέματος καί ἐγένετο πολύ μεγάλο ἔργον εἰς τό διάλειμμα, θά συνεφωνούσαμεν μέ τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἔχετε ὑποβάλει, οὕτως ὥστε νά προβλέψωμεν καί τήν τρίτην λύσιν, καί τήν τρίτην ἐκδοχήν, δηλαδή ὅτι οἱ Προκαθήμενοι δύνανται νά πείσουν τόν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει ἀποχωρήσει ἀπό τόν Διάλογον, νά ἐπανέλθῃ εἰς τόν Διάλογον. Διά τοῦτο θά προέτεινον εἰς τό τέλος νά γίνῃ ἡ ἑξῆς προσθήκη. Ἀναγιγνώσκω τήν τελευταίαν πρότασιν*:*

> *Εἰς τήν πορείαν τῆς μετέπειτα συζητήσεως οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀξιολογοῦν τά προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα καί εἴτε ἀποδέχονται τήν μή συμμετοχήν τινός εἰς τόν Διάλογον, ἤ ἀποφαίνονται περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπό τόν Διάλογον ἤ καί προτείνουν εἰς τήν προαναφερθεῖσαν Ἐκκλησίαν νά ἐπανέλθῃ διά νά συνεχίσῃ νά συμμετέχῃ εἰς τόν Διάλογον.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἁπλούστερος τρόπος ἀντιμετωπίσεως αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Ἀντί νά προσθέσωμεν τήν παράγραφον, ἡ ὁποία θά ἐπαναλάβῃ τά προηγούμενα, διότι λέγομεν ἐπανειλημμένως*: «διαβούλευσιν, ἀξιολόγησιν κ.λπ.»*, τό νά τά εἴπωμεν πάλιν δέν χρειάζεται. Ἐγώ θά ἔβλεπα τήν ἑξῆς ἁπλῆν τροποποίησιν*: «Ἀποδέχωνται ἤ ἀποφασίζουν περί τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας τινος εἰς τόν συγκεκριμένον Διάλογον ἤ περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».* Δέν εἶναι ἁπλούστερον; Ἐπαναλαμβάνω: *«κατά τήν διαβούλευσιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καί τήν ἔκφρασιν τῆς πανορθοδόξου συναινέσεως, οὗτοι ἀποφασίζουν περί τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή τοῦ αἰτήματος ἀποχωρήσεως Ἐκκλησίας τινός ἀπό τόν συγκεκριμένον Διάλογον ἤ ἀποφαίνονται περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».* Ἀντί νά ἐπαναλάβωμεν πάλιν τήν ἰδίαν πρότασιν. Νά τό εἴπω μίαν φοράν ἀκόμη κ. Φειδᾶ. Τό ἐσημειώσατε ὡς τό εἶπον; Καί μετά θά ἴδωμεν, ἄν θά εἶναι ἀποδεκτόν ἤ ὄχι. «*Κατά τήν διαβούλευσιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καί τήν ἔκφρασιν τῆς Πανορθοδόξου συναινέσεως οὗτοι ἀποφαίνονται...».*

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Εἴχατε εἴπει *«ἀποφασίζουν».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*: «...ἀποφασίζουν περί τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή τοῦ αἰτήματος συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης...».* Πῶς;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «τοῦ αἰτήματος ἀποχωρήσεως».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*: «Τοῦ αἰτήματος ἀποχωρήσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἀπό τόν συγκεκριμένον Διάλογον, ἤ ἀποφαίνονται περί τῆς ἀποχωρήσεως καί πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».*

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «περί τῆς συμμετοχῆς ἤ μή...».* Διατί δέν τό θέτομεν θετικῶς; *«Οὗτοι ἀποφασίζουν περί τῆς ἀποδοχῆς τῆς συμμετοχῆς ἤ μή...».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὄχι. Τό αἴτημα εἶναι ἡ ἀποχώρησις. Δέν εἶναι ἡ συμμετοχή.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «ἀποφασίζουν περί τοῦ αἰτήματος...».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀποφασίζουν περί τοῦ αἰτήματος. Τό αἴτημα εἶναι ἡ ἀποχώρησις. Αὐτό περιλαμβάνει καί τήν παραμονήν; Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, μετά παντός σεβασμοῦ πρός τούς ἐκπονήσαντας καί νῦν διορθώσαντας τήν πρότασιν ταύτην θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἀναγκάζομαι νά διαφωνήσω ριζικῶς πρός αὐτήν, κατά τήν πρώτην καί κατά τήν δευτέραν ἐκδοχήν της. Εἰσάγομεν μοῦ φαίνεται καινά δαιμόνια εἰς τήν ἐκκλησιολογίαν μας, χωρίς νά τό παίρνωμεν εἴδησιν. Δέν εἶναι δυνατόν, ὅσον ἀντιλαμβάνομαι, οἱ Προκαθήμενοι ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν νά διατάξουν τρόπον τινά, νά εἴπουν τί θά κάνῃ ὁ Προκαθήμενος μιᾶς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Εἶναι ἐλευθέρα ἡ Ἐκκλησία αὕτη νά συμμετέχῃ ἤ νά μή συμμετέχῃ, ἄνευ γνώμης τῶν ἄλλων Προκαθημένων. Μόνον ἡ Οἰκουμενική

Σύνοδος εἶναι ὑποχρεωτική διά τούς Προκαθημένους καί διά τάς τοπικάς Ἐκκλησίας. Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων ὡς θεσμός δέν ὑφίσταται. Εἶναι ὄργανον βοηθητικόν, ὄργανον διαβουλεύσεων, ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας, ἐξευρέσεως λύσεων ἐν δυσκόλοις περιστάσεσιν, ἀλλά ἄν χρειάζεται ἀπόφασις, ὄχι ἁπλῶς ἀπόφανσις, τότε συγκαλεῖται Μείζων καί Ὑπερτελής Σύνοδος ἤ οἱονδήποτε ἄλλον εὑρίσκομεν τρόπον, ἐκκλησιολογικῶς παραδεκτόν καί νόμιμον. Δέν πρέπει νά δώσωμεν αὐτήν τήν λύσιν. Ἐάν μία Ἐκκλησία ἔχῃ λόγους, τούς ὁποίους πιστεύει ὅτι εἶναι πραγματικοί, ἀποδεδειγμένοι, ὅ,τι καί νά εἴπωμεν ἄλλο, τό δικαίωμά της εἶναι νά συμμετέχῃ ἤ νά μή συμμετέχῃ. Ἐάν πεισθῇ διά λόγου ἀδελφικοῦ, πέπεισται. Ἐντάξει. Ἄν δέν πεισθῇ, δέν δύναται κανείς νά τήν διατάξῃ. Διά τοῦτο διαφωνῶ πρός αὐτήν τήν διατύπωσιν, περί τῆς μή ἀποδοχῆς ἤ ἀποδοχῆς κ.λπ. Ὅλα αὐτά ὄζουν μίαν εἰσαγωγήν ἤ εἰσήγησιν, ὄχι κακόβουλον, ἀλλά κάποιαν ἀπροσεξίαν μας νά ἀποκτήσωμεν μίαν κυρίαν Πανορθόδοξον ἐν εἴδει Συνάξεως Προκαθημένων. Δέν γίνεται αὐτό. Πρέπει νά μείνωμεν εἰς τό πρᾶγμα, ὡς ἔχει. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας εἶχε λόγους καί ἡ ἄλλη ἀδελφή Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας πάλιν εἶχε κάποιους λόγους νά μή θέλῃ νά συμμετέχῃ. Δέν ἐμποδίζει τούς ἄλλους νά συμμετέχουν. Οὔτε μποροῦν οἱ ἄλλοι νά εἴπουν*:* «*Σεῖς τώρα ὀφείλετε νά συμμετέχητε, διότι ἡμεῖς οὕτω κρίνομεν ὡς πλειοψηφία*». Ἐγώ αὐτό τό πρᾶγμα δέν δύναμαι νά τό δεχθῶ κατά κανένα τρόπον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ἑπομένως, ἀκούων προσεκτικῶς, βλέπω ὅτι τό ἀρχικόν κείμενον ἐκφράζει αὐτό πού θέλετε, διότι λέγει*: «Ἡ ἀποχώρησις ἐκ τοῦ διαλόγου Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως κατά κανόνα ἀποφεύγηται»*, αὐτό δέν εἶναι κακόν νά τό εἴπωμεν, *«καταβαλλομένων τῶν δεουσῶν διορθοδόξων προσπαθειῶν διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς ὁλοκληρίας τῆς ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς»*. Ἔχετε ἀντίρρησιν, ἅγιε Μπάτσκας εἰς τήν ἀρχικήν διατύπωσιν; Δέν ἔχετε.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εἶναι καλυτέρα αὐτῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Διότι αὐτό πού λέγεται*: «καταβάλλεται προσπάθεια...»* δέν εἶναι κακόν. Δέν ἐπιβάλλει κανείς. Ἀλλά μία προσπάθεια ὁλοκληρωτικῆς διά τῆς πειθοῦς προφανῶς...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μέ συγχωρεῖτε, ἅγιε Πρόεδρε, εἴπατε εἰς τήν πρότασιν*:* «*νά ἀποφασίσουν*», ἐχρησιμοποιήσατε τήν λέξιν*:* «*ἀποφασίσουν περί τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή ἀποδοχῆς τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ*». Αὐτό δέν δύναται νά γίνῃ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Σᾶς λέγω. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐάν δέν ἀναμείξωμεν τούς Προκαθημένους, ὅπως εἰσηγεῖσθε, διότι δέν πρέπει, κατά τήν γνώμην σας, τότε ἡ καλυτέρα περίπτωσις εἶναι αὐτή, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τό ἀρχικόν. Ἄρα ἡ γνώμη σας εἶναι νά παραμείνῃ τό ἀρχικόν. Αὐτό ἀντιλαμβάνομαι. Θέλω νά καταλήξω κάπου. Διά τοῦτο σᾶς τό λέγω. Ἑπομένως, τουλάχιστον μία Ἐκκλησία προτιμᾷ τό ἀρχικόν ἀπό τήν οἱανδήποτε τροποποίησιν, ἡ ὁποία θά εἰσαγάγῃ κρίσιν τῶν Προκαθημένων, κατά τήν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ ἁγίου Μπάτσκας. Τό νά ἀναμείξωμεν τήν κρίσιν τῶν Προκαθημένων, δηλαδή νά εἴπουν οἱ Προκαθήμενοι*:* «*πρέπει νά γίνῃ αὐτό ἤ τό ἄλλο*». Αὐτό τό θεωρεῖ ὁ ἅγιος Μπάτσκας

ἕν εἶδος ἄγνωστον εἰς τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν. Ἄρα, ἡ καλυτέρα διατύπωσις εἶναι νά γίνῃ προσπάθεια, ἀλλά ὄχι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ, τόν ὁποῖον εἰσηγεῖται ἡ τροπολογία. Ἑπομένως, ἡ τροπολογία δέν γίνεται ἀποδεκτή καί παραμένομεν εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Προχωροῦμεν λοιπόν εἰς τήν ἀνάγνωσιν τῆς § 14, τήν ὁποίαν ἀνεγνώσαμεν, ἀλλ' ἐδῶ δέν βλέπω παρατήρησιν. Καμμίαν τροπολογίαν. Ἑπομένως, δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τήν § 15.

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:*

15. *Ἡ μετά τήν τυχόν ἐπιτυχῆ ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου θεολογικοῦ τινος διαλόγου πανορθόδοξος ἀπόφασις διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δέον ὅπως ἐρείδηται ἐπί τῆς ὁμοφωνίας πασῶν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.*

Δέν ὑπῆρξαν παρατηρήσεις.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Δέν ὑπάρχουν παρατηρήσεις διά τήν § 15. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 16. Ὁρίστε; Δέν δυνάμεθα πλέον νά γυρίσωμεν εἰς τήν § 13.

***Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ**:* Δέν συνεζητήσαμεν τάς παραγράφους § 13 καί 14 ἔχομεν διανείμει μίαν πρότασιν. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ εἶπεν ὅτι δέν ἀνεγνώσθη ἡ § 13 καί νομίζω, ὅτι θά πρέπει νά ἀρχίσωμεν ἀπό ἐκεῖ, κατόπιν δέ νά προχωρήσωμεν εἰς τάς παραγράφους 14 καί 15.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Τό πρωί δέν ἀνεγνώσατε τήν § 13; Διατί μέ πληροφοροῦν διαφορετικῶς;

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:* Ἐξ ὅσων ἐνθυμεῖται ὁ ἅγιος Γαλλίας καί ἐγώ, ὅταν ἀνεγνώσθη ἡ § 12, ὁ ἐπί κεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας Ἀλβανίας εἶπεν ὅτι δέν δέχονται τροποποίησιν τῶν παραγράφων 12 καί 13. Μετά ἀπό τήν κατηγορηματικήν αὐτήν δήλωσιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλβανίας, ἡ § 13 δέν χρήζει ἀλλαγῆς. Ἐκτός ἄν ὑπάρχῃ λάθος.

***Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ**:* Ἔχομεν μίαν προσθήκην εἰς τήν § 13, τήν ὁποίαν δέν ἀνεγνώσαμεν.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου τό εἶπεν αὐτό χωρίς νά ἔχῃ ἀκούσει αὐτήν τήν προσθήκην;

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης. κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:* Ἐπί τῇ συζητήσει τῆς § 12, διετύπωσε τήν ἄποψιν...

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ναί, ἀλλά δέν εἶναι ὀρθόν αὐτό. Ἐφ' ὅσον εἰς τήν § 13 ὑπάρχει μία προσθήκη, πρέπει νά τήν ἀκούσωμεν καί μετά νά τήν ἀπορρίψωμεν. Τώρα πῶς ἔγιναν οὕτω τά πράγματα; Ἐπιστρέφομεν ἀπό τό ἕν εἰς τό ἄλλο. Λυποῦμαι δι' αὐτό κ. Γκαντούρ, ἀλλά δέν ἤμην ἐδῶ καί δέν γνωρίζω τί ἀκριβῶς ἔγινε. Πρέπει λοιπόν νά ἀκούσωμεν τήν προσθήκην τῆς §13, ὁπότε ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου, ἄν θέλῃ, δύναται νά ἐκφράσῃ αὐτό, τό ὁποῖον ἐξέφρασε τό πρωί.

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης. κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:* Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι ζητεῖ τόν λόγον.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ἐπί ποίου θέματος θά ὁμιλήσῃ ὁ ἀδελφός Γεράσιμος; Ἐπί τῆς § 13;

***Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος**:* Σεβασμιώτατε, ὅταν ἔγινε ἡ προσθήκη σχετικῶς πρός τήν § 10, ἡ ὁποία εἶχεν ἀναγνωσθῆ, εἴπομεν ὅτι ἄν

περνάῃ αὐτή ἡ νέα διατύπωσις, τότε ἀνακαλοῦμεν τήν τροποποίησίν μας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τήν § 11. Ἔχομεν ἀνακαλέσει τήν τροποποίησίν μας, ἐπειδή μᾶς εἶπον, ὅτι θά γίνῃ δεκτή ἡ πρότασις τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας. Ἄν δέν συμφωνῶμεν μέ αὐτήν τήν πρότασιν, τότε θά ἐπιμείνωμεν εἰς τήν τροποποίησιν, τήν ὁποίαν ἔχομεν ὑποβάλει εἰς τήν Γραμματείαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δηλαδή ἐπιστρέφομεν εἰς τήν § 11. Ἀλλά αὐτή ἡ μέθοδος δέν εἶναι πολύ ὀρθή. Δέν δυνάμεθα νά ἐργαζώμεθα οὕτω. Δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν τροποποιήσεις, ὑπό τόν ὅρον ὅτι θά γίνῃ δεκτή μία ἄλλη τροποποίησις. Αὐτά εἶναι πρωτάκουστα. Δέν δύναμαι νά ἀποδεχθῶ αὐτή τήν μέθοδον. Δέν μέ πειράζει, ἐπί τῆς οὐσίας βλέπω ὅτι δέν ἔχομεν πρόβλημα νά δεχθῶ αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε, ἀλλά δέν εἶναι ὀρθή αὐτή ἡ τακτική. Νά λέγωμεν ὅτι κάνομεν μίαν τροποποίησιν ὑπό τόν ὅρον, ὅτι θά γίνῃ δεκτή μία ἄλλη τροποποίησις. Γνώμη μου εἶναι ὅτι δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν εἰς τήν § 11.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Σεβασμιώτατε, πρόκειται διά μίαν πρότασιν. Σεῖς δύνασθε νά τήν ἐξετάσετε καί νά γίνῃ ἀποδεκτή ἤ ὄχι. Ἡμεῖς ὑποβάλλομεν τήν πρότασίν μας. Ἑκάστη Ἐκκλησία δύναται νά τό πράξῃ, δηλαδή νά νά ὑποβάλῃ μίαν πρότασιν. Καί ἡ πρότασις αὐτή δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή ἤ ὄχι.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐπαναλαμβάνω, ἅγιε ἀδελφέ, ὅτι ἑκάστη Ἐκκλησία δύναται νά κάνῃ μίαν πρότασιν, ἀλλά ὄχι νά ἐξαρτήσῃ τήν ἀποδοχήν της ἤ ὄχι τῆς προτάσεως ἀπό τήν ἀποδοχήν μιᾶς ἄλλης προτάσεως. Αὐτό εἶναι πλέον γρίφος. Ἑπομένως, ἡ πρότασίς σας εἶναι μέν σεβαστή, ἀλλά νομίζω ὅτι δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Σεβασμιώτατε, μέ συγχωρεῖτε θά ἤθελον νά τονίσω, σεῖς θά ἀποφασίσητε, ἡμεῖς κατεθέσαμεν τάς παρατηρήσεις μας εἰς τήν Γραμματείαν σήμερον τό πρωί, ὅταν ἐλείπατε. Εἰς τάς παρατηρήσεις αὐτάς ἔχομεν τήν ἰδικήν μας ἄποψιν σχετικῶς πρός τήν § 11. Ὅταν ἠκούσαμεν, ὅτι ἡ § 10 θά διατυπωθῇ ὑπό τοῦ κ. Φειδᾶ ἀπό κοινοῦ μέ τόν Μητροπολίτην Ἱλαρίωνα, μᾶς ἐκάλυπτεν αὐτή ἡ τροποποίησις καί εἴπομεν ὅτι θά ἀνακαλέσωμεν τήν ἰδικήν μας, ἐάν γίνῃ ἀποδεκτή αὐτή ἡ νέα διατύπωσις τῆς § 10, θά ἀνακαλέσωμεν καί τήν τροποποίησίν μας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τήν § 11. Ἄν ὅμως δέν γίνῃ ἀποδεκτή ἡ πρότασις τοῦ κ. Φειδᾶ καί τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ, θεωροῦμεν ὅτι πρέπει νά ἐπανέλθωμεν εἰς τήν § 11 καί νά τήν ἐξετάσωμεν. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ πρότασίς σας τῆς § 11 συνεζητήθη ἐδῶ; Τήν κατεθέσατε ὑπό τόν ὅρον, ὅτι θά γίνῃ ἀποδεκτή μία ἄλλη τροποποίησις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Ἀνεμείναμεν τήν τελικήν διατύπωσιν ἐπί τῆς § 10.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐγώ δέν δύναμαι νά συμφωνήσω μέ αὐτήν τήν τακτικήν. Δέν δυνάμεθα νά ἐπανερχώμεθα, νά τροποποιῶμεν, νά ὑποβάλλωμεν προτάσεις ὑπό τόν ὅρον, ὅτι θά γίνῃ ἀποδεκτή μία ἄλλη τροποποίησις. Ἑπομένως, δέν δυνάμεθα τώρα νά ἐπανέλθωμεν εἰς τήν § 11. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 15. Ὁ ἅγιος

Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Συγγνώμην, ἐπειδή ἀπουσιάζατε διά λόγους δικαιολογημένους, ἡμεῖς αὐτό τό πρᾶγμα τό εἴχομεν συζητήσει κατά κόρον, εἴχομεν ἐξαντλήσει, ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ ἐγένετο δεκτή κατ' ἀρχήν ὑπό πάντων, τό μόνον τό ὁποῖον εἶχε μείνει, ἦτο ἡ διατύπωσις καί τήν διατύπωσιν τήν ἔκανεν ἡ Γραμματεία, τῇ συμμετοχῇ καί τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Καί ὅπως εἶχε διατυπωθῆ, ἦτο εὐαπόδεκτον. Καί ἐγώ τό δέχομαι ὑπό τήν μορφήν, ὅπως διετυπώθη ὑπό τοῦ κ. Φειδᾶ καί ὑπό τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ. Ἀλλά μέ αὐτήν τήν προσθήκην, τήν ὁποίαν σεῖς, μέ ὅλον τόν σεβασμόν, εἰσηγήθητε καί ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἔστερξε, δέν δύναται νά συμφωνήσῃ κατ' οὐδένα τρόπον ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας. Προτείνω λοιπόν, διά νά μή ἔχωμεν ἐμπλοκήν καί ἐπιστρέφωμεν εἰς τήν § 11 ἐκ νέου, νά γίνῃ δεκτή αὐτή ἡ διατύπωσις τοῦ κ. Φειδᾶ, τῆς Γραμματείας δηλαδή, καί χωρίς ἄλλην προσθήκην νά προχωρήσωμεν καί νά μή ἔχωμεν πλέον οὔτε τήν § 11, οὔτε ἄλλην χρονοτριβήν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δηλαδή, δέν ἀντελήφθην, νά γίνῃ δεκτή ἡ προσθήκη...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Νά γίνῃ δεκτή, ὅπως ἔχομεν ἐδῶ τό κείμενον χωρίς τήν προσθήκην, ὅτι οἱ Προκαθήμενοι θά εἴπουν εἰς τόν ἄλλον Προκαθήμενον, ἄν δέχωνται ἤ δέν δέχωνται τήν ἀπόφασιν μιᾶς Ἐκκλησίας περί ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ Διαλόγου...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό ἄγιε ἀδελφέ, δέν εἶναι προσθήκη ἰδική μου...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εἶναι προσθήκη. Δέν ὑπῆρχεν ἐδῶ εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔδωσεν ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τό κείμενον λέγει ὅτι συνέρχωνται οἱ Προκαθήμενοι καί ἀποφασίζουν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Δέν λέγει ὅτι *«ἀποφασίζουν»*. Θέλετε νά σᾶς τό διαβάσωμεν; Μοῦ ἐπιτρέπετε; Μέ τήν ἄδειάν σας διαβάζω, πῶς λέγει ἐδῶ*: «Κατά τήν διαβούλευσιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καί τήν ἔκφρασιν τῆς πανορθοδόξου συναινέσεως, ἀποδέχονται τήν μή συμμετοχήν Ἐκκλησίας τινος εἰς τόν συγκεκριμένον διάλογον ἤ ἀποφαίνονται καί περί τῆς ἀποχωρήσεως πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν»*. Αὐτό ἐκφράζει τήν συναίνεσίν μας τήν πρωινήν. Καί σεῖς εἴπατε νά προστεθῇ καί τό νά δύναται νά ὑπάρχῃ τρίτη ἐκδοχή, ὅτι οἱ Προκαθήμενοι λέγουν*: «ὄχι, πρέπει νά συνεχίσετε τόν Διάλογον»*. Αὐτό κατ' ἐμέ δέν δύναται νά γίνῃ καί ἐάν ἐκλείψῃ αὐτό, ἔχομεν ἕτοιμον τό κείμενον καί προχωροῦμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἀκούσατε τότε. Ἐγώ ἠννόησα ὅσα εἴπατε διαφορετικῶς. Ἠννόησα ὅτι οἱ Προκαθήμενοι καθ' ἡμᾶς δέν πρέπει νά ἀποφασίζουν ἐπί τοιούτων θεμάτων. Ἐκάνατε ὁλόκληρον ὁμιλίαν ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ Προκαθήμενοι δέν πρέπει νά ἀποφασίζουν. Ἀλλά ἀπό ὅ,τι βλέπω τώρα, ἐσεῖς, δέχεσθε νά ἀποφασίζουν, διά νά φύγουν, ἀλλά ὄχι διά νά μή φύγουν. Αὐτό δέν τό δεχόμεθα ἡμεῖς.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μέ συγχωρεῖτε, δέν εἶπον

ἐγώ αὐτό. Δέν εἶπον ὅτι δέν πρέπει νά ἀποφασίζουν. Ἐδῶ μέ τό κείμενον αὐτό οἱ Προκαθήμενοι ἀκούουν τούς λόγους, συζητοῦν, προσπαθοῦν νά ἀξιολογήσουν. Ὅλα αὐτά λέγονται ἐδῶ, καί *ἀξιολόγησις* καί *διαβούλευσις*. Δέν λέγεται ὅμως πουθενά *ἀπόφασις*.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**: «Ἀποδέχονται»* δέν εἶναι ἀπόφασις; Τί εἶναι;

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Ὄχι, *ἀποδέχονται* σημαίνει, αὐτό, τό ὁποῖον λέγει.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ἀποδέχονται τήν μή συμμετοχήν. Αὐτό εἶναι ἀπόφασις.

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Ὁ ἄλλος τούς ἀνακοινώνει, σημαίνει ὅτι καί αὐτοί λαμβάνουν γνῶσιν. Τό ἀποδέχονται.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ἄγιε ἀδελφέ, ἤ θά δέχεσθε τήν ἀνάμειξιν τῶν Προκαθημένων ἤ δέν θά τήν δέχεσθε. Ἐάν θέλετε τήν ἀνάμειξιν τῶν Προκαθημένων, δέν δύναται νά τήν ἔχετε μόνον ὑπό τόν ὅρον ὅτι θά εἶναι ἀρνητική ἡ ἀπόφασίς των.

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Δέν ἔχομεν καμμίαν ἀπόφασιν. Δέν εἶναι ἀπόφασις.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ὑπάρχει ἀπόφασις. Τό *«ἀποδέχονται»* εἶναι ἀπόφασις.

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Δέν εἶναι τό ἴδιον. Ἄλλο τό *«ἀποδέχομαι»*. Ἐγώ ἀποδέχομαι μέ σεβασμόν τήν ἄποψίν σας, ἀλλά δέν σημαίνει ὅτι συμφωνῶ.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ὅταν ἀποδέχωνται, ἀποφασίζουν καί ἀποδέχονται.

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Δέν δύνανται νά ἀποφασίζουν.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ἄρα δέν δύνανται καί νά ἀποδέχωνται.

***Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος**:* Νά δέχωνται δύνανται, νά ἀποφασίζουν δέν δύνανται.

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Ἐφ' ὅσον τά πράγματα εἶναι οὕτως, ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία δέν δέχεται τήν τροποποίησιν. Ἐτελείωσε τό θέμα. Ἑπομένως, δέν γίνεται ἡ τροποποίησις, ἐφ' ὅσον σεῖς παλινωδεῖτε. Ἔχομεν εἰς τήν § 13 παρεμβολήν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, τήν ὁποίαν παρακαλῶ νά ἀναγνώσωμεν.

***Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Γεώργιος Γκαντούρ**:* Εἰς τήν § 13, εἰς τό τέλος τῆς παραγράφου εἶναι μία προσθήκη οὐσιαστικῶς, ὡς ἑξῆς*:*

> *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἐπίγνωσιν ὅτι ἡ ἑνότης μεταξύ τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀποτελεῖ μαρτυρίαν εἰς τόν χριστιανικόν κόσμον. Εἶναι σημαντικόν μετά ἀπό μίαν ἀντικειμενικήν ἀνάγνωσιν τῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος νά λάβῃ μορφήν καί αἱ διαφορετικαί Ὀρθόδοξοι Θεολογικαί Ἐπιτροπαί νά προετοιμάσουν εἰς πνεῦμα ἑνότητος ἑκάστην Οἰκουμενικήν Σύναξιν.*

***Ὁ Σεβ. Πρόεδρος**:* Αὐτό δέν ἔχει σχέσιν μέ τούς Διαλόγους. Αὐτό ἀπευθύνεται, ἀπ' ὅ,τι ἀντιλαμβάνομαι, εἰς τούς Ὀρθοδόξους, διά τά ἐνδο-ορθόδοξα ζητήματα. Οὕτω δέν εἶναι; Αὐτό δέν ἔχει σχέσιν μέ τούς Διαλόγους.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητὴς κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Ὅλον τό περιεχόμενον αὐτό τῆς προτάσεως ὑπάρχει εἰς τήν § 6. Ὅλη ἡ πρότασις τοῦ κ. Γκαντούρ. Ἡ τελευταία φράσις τῆς παραγράφου*: «...δίδει δυναμικήν μαρτυρίαν τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας...»*. Ἔχομεν ἤδη καλύψει αὐτό τό θέμα. Δέν πρέπει νά τό ἐπαναλάβωμεν εἰς ἑκάστην παράγραφον, ἐπειδή τό θέλει ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λοιπόν, προχωροῦμεν εἰς τήν § 14, τήν ὁποίαν ἀνεγνώσαμεν. Δέν δεχόμεθα τήν τροποποίησιν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἡ § 14 ἀνεγνώσθη.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἔχομεν ἐκεῖ τροποποιήσεις;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Γραπτάς δέν ἔχομεν. Ἔχει προσθήκας ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὁρίστε, διαβάσατε κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Εἰς τήν § 14 ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας προτείνει*:*

> *Τότε ὁ Πρόεδρος τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλει ἔκθεσιν εἰς τούς Προκαθημένους τῶν ἁγίων κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, τῇ συναινέσῃ πάντων τῶν Προκαθημένων διά τῶν Συνόδων αὐτῶν, κηρύσσει τήν λῆξιν τοῦ Διαλόγου.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λέγομεν ὅτι οὐδείς Διάλογος θεωρεῖται περατωθείς πρίν ἤ κηρυχθῇ ἡ λῆξις διά τοιαύτης πανορθοδόξου ἀποφάσεως, δηλαδή χρειάζεται πανορθόδοξος ἀπόφασις διά νά κηρυχθῇ εἷς Διάλογος λήξας. Ποῖον εἶναι τό *«τότε»*; ... *«Ὁ πρόεδρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλει...»* Καί ποῖος Πρόεδρος Ὀρθοδόξου Ἐπιτροπῆς; Δέν κατανοῶ. Ὑπάρχει ἐδῶ καμμία Ἐπιτροπή; ... Α! Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου. Ἄρα δέν εἶναι προσθήκη αὐτή. Πρέπει νά παρεμβληθῇ προηγουμένως. Ἐάν κατενόησα καλῶς, μέ τάς ἐξηγήσεις, τάς ὁποίας μοῦ δίνει ὁ κ. Δεληκωσταντῆς, τό νόημα τῆς προτάσεως εἶναι ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, ἀντί νά ἀπευθυνθῇ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος ἐν συνεχείᾳ θά συμβουλευθῇ, θά ζητήσῃ τήν συναίνεσιν τῶν Προκαθημένων, νά ἀπευθυνθῇ εἰς ὅλους τούς Προκαθημένους. Καί μετά ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, δέν γνωρίζω πότε, θά ἀναλάβῃ τάς καθιερωμένας πρωτοβουλίας. Ἐγώ νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι ἀσταθές, δέν κατανοῶ δέ καί τόν λόγον, διά τόν ὁποῖον γίνεται.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ὁ λόγος εἶναι ἁπλός, Σεβασμιώτατε. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης εἶναι εἷς μεταξύ τῶν Προκαθημένων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ὅμως ἡ ἀπόφασις εἰς τό ἐπίπεδον ἑκάστης Ὀρθοδόξου τοπικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ληφθῇ συνοδικῶς. Ἔτσι, πληροφοροῦνται ὅλοι οἱ Προκαθήμενοι τῶν ἁγίων κατά τόπους Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι συνέρχονται εἰς Σύνοδον, λαμβάνουν τήν ἀπόφασιν καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, τῇ συναινέσει πάντων, κηρύσσει τήν λῆξιν τοῦ Διαλόγου, δηλαδή παρεμβαίνει δίς. Εἰς τήν ἀρχήν καί εἰς τό τέλος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νομίζω, ὅτι αὐτό εἶναι ἀνατροπή τῆς ἰσχυούσης παραδόσεως. Εἰς τήν ἰσχύουσαν παράδοσιν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης δέν εἶναι

μόνον αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀνακοινοῖ τό ἀποτέλεσμα τῆς συναινέσεως, ἀλλά εἶναι καί αὐτός, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τήν συναίνεσιν. Δέν εἶναι δυνατόν αὐτό νά τό ἀνατρέψωμεν, διότι τό ἐφαρμόζομεν εἰς ὅλας τάς περιπτώσεις. Δέν δύναται νά ἀνατραπῇ αὐτό. Ἑπομένως καί οἱοσδήποτε ἄλλος νά ἤθελε νά δεχθῇ αὐτήν τήν πρότασιν, ἡμεῖς δέν δυνάμεθα νά τήν δεχθῶμεν. Λήγει λοιπόν αὐτό. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 16.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

16. *Ἓν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὡρισμέναι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὑπῆρξαν ἱδρυτικά μέλη καί ἐν συνεχείᾳ ἅπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τό Π.Σ.Ε. εἶναι ἕν συγκεκροτημένον διαχριστιανικόν σῶμα, παρά τό γεγονός ὅτι τοῦτο δέν συμπεριλαμβάνει ἁπάσας τάς Χριστιανικάς Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καί ἄλλοι Διαχριστιανικοί Ὀργανισμοί καί περιφερειακά ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.) καί τό Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.). Ταῦτα μετά τοῦ Π.Σ.Ε. πληροῦν σημαντικήν ἀποστολήν διά τήν προώθησιν τῆς ἑνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Γεωργίας καί Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μέν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δέ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι ἰδίαν αὐτῶν γνώμην περί τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί οὕτω δέν συμμετέχουν εἰς τάς ὑπ᾽ αὐτοῦ καί ὑπό τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ἐδῶ δέν βλέπω τροποποίησιν κατατεθειμένην. Ὑπάρχει μήπως κάποια, ἡ ὁποία κατετέθη σήμερον ἤ χθές τό βράδυ; Ὄχι. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 17.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

17. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς ἔχει δηλωθῆ πανορθοδόξως (Δ΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 1968), ἐκπροσωπουμένη ὑπό τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχει πλήρως καί ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί συμβάλλει δι᾽ ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῆς μέσων εἰς τήν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας καί τήν προαγωγήν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδέχθη προθύμως τήν ἀπόφασιν τοῦ Π.Σ.Ε. νά συστήσῃ τό 1998 τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν διά τήν συμμετοχήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τό Π.Σ.Ε., συμφώνως πρός τήν ἐντολήν τῆς Διορθοδόξου Συναντήσεως τῆς Θεσσαλονίκης (1998). Τά ὑπό τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς καθιερωθέντα κριτήρια, τά ὁποῖα προετάθησαν ὑπό τῶν Ὀρθοδόξων καί ἐγένοντο δεκτά ὑπό τοῦ Π.Σ.Ε., ὡδήγησαν εἰς τήν σύστασιν τῆς Μονίμου Ἐπιτροπῆς Συνεργασίας καί Συναινέσεως, ἐπεκυρώθησαν καί ἐνετάχθησαν εἰς τό Καταστατικόν καί εἰς τόν Κανονισμόν λειτουργίας τοῦ Π.Σ.Ε.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ἐδῶ ὑπάρχουν ὡρισμέναι τροποποιήσεις. Εἰς τήν ἀρχήν τῆς παραγράφου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας προτείνει εἰς τήν φράσιν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς ἔχει δηλωθῆ πανορθοδόξως (Δ΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 1968), ἐκπροσωπουμένη ὑπό τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε.»* νά ἀλλάξῃ καί νά γίνῃ*: «Αἱ Ὀρθόδο-*

ξοι κατά τόπους Ἐκκλησίαι – μέλη τοῦ Π.Σ.Ε.». Ἀντί νά εἴπωμεν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία»*, νά εἴπωμεν*: «αἱ κατά τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι»*. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης θέλει νά ὁμιλήσῃ περί αὐτοῦ.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι ἡ τροποποίησις δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή, ἴσως μερικοί ἐνθυμοῦνται οἱ γηραιότεροι, ὅτι ἡ φύσις τῆς συμμετοχῆς τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου εἶχεν ἤδη συζητηθῆ κατά τήν πρώτην ἱδρυτικήν συνέλευσιν τοῦ Ἀμστερνταμ τό 1948. Ἄν δηλαδή ἡ συμμετοχή θά ἦτο βάσει ὁμολογιακῆς ταυτότητος ἤ γεωγραφικῶν κριτηρίων καί ἐπεκράτησεν ἡ δευτέρα ἐκδοχή, γεωγραφικά κριτήρια. Ἄρα λοιπόν ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μόσχας εἶναι ὀρθή. Οἱ Ἀγγλικανοί φερ' εἰπεῖν, ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία, οἱ Ἐπισκοπιανοί τῆς Ἀμερικῆς, οἱ Λουθηρανοί τῆς Λιβύης, οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς Ρωσσίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κύπρου κ.λπ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄλλος θέλει νά ὁμιλήσῃ ἐπί τῆς τροπολογίας αὐτῆς; Ἡ τροπολογία γίνεται ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ὡς πρός τήν τροπολογίαν αὐτήν, εἶχε γίνει ἤδη εἰς τήν προπαρασκευαστικήν Ἐπιτροπήν καί ἁπλῶς τώρα πρέπει νά τήν δεχθῶμεν, διότι τό εἴχομεν συζητήσει διά μακρόν. Δέν εἶναι κάτι τό ὁποῖον τίθεται τώρα ὡς πρόβλημα εἶναι ἐνώπιόν μας. *«Αἱ κατά τόπους Ἐκκλησίαι»* ἀντί*: «ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία»*. Αὐτό εἶναι λελυμένον. Ἀλλά ἐγώ, ἄν ἐτελειώσαμεν μέ αὐτό, εἶχον κάτι ἄλλο νά προτείνω, εἰς τό δεύτερον τμῆμα τῆς παραγράφου αὐτῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νά τό ἀκούσωμεν, ἀλλά δέν κατανοῶ αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε. Ἐάν ἡ Ἐπιτροπή τό συνεζήτησε καί ἀπεφάσισε, πῶς εἶναι εἰς τό κείμενον διαφορετικόν ἀπό αὐτό, τό ὁποῖον προτείνετε; Ἐγώ ἐνθυμοῦμαι τήν συζήτησιν, καθ' ὅσον δύναμαι νά τήν θυμηθῶ, ἄν ὄχι εἰς αὐτό τό σημεῖον πάντως εἰς κάποιον σημεῖον ἔγινε μακρά συζήτησις, διά τό ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν πρέπει νά ἀποκαλῇ ἑαυτήν*:* «*κατά τόπους Ἐκκλησίας*», ἀφοῦ εἶναι μία Ἐκκλησία. Βεβαίως, εἰδικῶς εἰς τήν περίπτωσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί ἐξ ἐπόψεως Ὀργανισμοῦ του, ὅπως τήν ἀνέλυσεν ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης, ἀλλά καί ἐξ ἐπόψεως τῆς ὅλης στάσεως τῶν Ὀρθοδόξων, δέν εἴμεθα ἐκεῖ ὡς ἑνιαία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Εἴμεθα ὡς τοπικαί Ἐκκλησίαι. Ἑπομένως, νομίζω ἡ τροπολογία δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή. Δέν ὑπάρχει λόγος νά μείνωμεν περισσότερον εἰς αὐτήν. Τότε, εἰς τήν παρατήρησιν*:* «*περαιτέρω*» δηλαδή εἰς τήν δευτέραν τροπολογίαν, εἰς αὐτό θέλει νά ὁμιλήσῃ ὁ ἅγιος Μπάτσκας; Παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εἶναι ἁπλῶς μία ἀκριβεστέρα περιγραφή ἑνός ἱστορικοῦ γεγονότος. Ἐδῶ, λέγεται εἰς τό κείμενόν μας, εἰς τήν § 17, ὅτι*: «ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδέχθη προθύμως τήν ἀπόφασιν τοῦ Π.Σ.Ε. νά συστήσῃ τήν Ἐπιτροπήν εἰς τό Π.Σ.Ε.»*. Αὐτό δέν ἔγινεν οὕτω. Δέν ἦτο ἀπόφασις. Ἦτο ἀνταπόκρισις εἰς τό αἴτημα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῇ προτάσει τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσσίας καί Σερβίας, τήν ὁποίαν τότε ἔστερξαν καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, εἶχε ζητηθῆ ἀπό τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ εἰσαγωγή τοῦ τρόπου διά τῆς ὁμοφωνίας εἰς τάς ἀποφάσεις καί αὐτοί τό ἐδέχθησαν εὐγενῶς. Ἡμεῖς τό ἐζητήσαμεν. Δέν εἶναι ἰδική των πρωτοβουλία καί ἀπόφασις.

Διά τοῦτο προτείνω νά εἴπωμεν ὅτι*: «ἀπεδέχθη προθύμως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τήν ἀπόφασιν τοῦ Π.Σ.Ε. νά ἀνταποκριθῇ εἰς τό αἴτημα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί νά συστήσῃ τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν»* κ.ο.κ. Εἶναι ἀκριβέστερον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό εἶναι τώρα μία νέα τροπολογία. Ἀλλά εἶναι ἁπλῆ καί δυνάμεθα νά τήν δεχθῶμεν. Εἶναι καλή. Νά τήν σημειώσῃ ἡ Γραμματεία, ἀλλά δέν εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας. Εἶναι ἄλλη τροπολογία αὐτή, ἀλλά ἡ ἰδική σας νομίζω, δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή, διότι πρόκειται περί ἱστορικοῦ γεγονότος, ἀναμφισβητήτου. Ἀλλά ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας προτείνει τήν ἀντικατάστασιν μέ τήν φράσιν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδέχθη προθύμως νά συστήσῃ Ἐπιτροπήν...»*. Ἀντί νά εἴπωμεν *«διά τήν συμμετοχήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας...»*, νά εἴπωμεν*: «Εἰδικήν Ἐπιτροπήν διά τήν Ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν»*. Συμφωνεῖτε εἰς αὐτήν τήν τροποποίησιν; Ἤ διά νά τό εἴπωμεν καί ἀντιστρόφως, ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις εἰς αὐτήν τήν τροποποίησιν;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Οὕτω, ὑπάρχει καί εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τά κείμενά του, ὅπως προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τί εἴπατε ἅγιε Κωνσταντίνης, δέν ἤκουσα.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ὅπως προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, οὕτω φέρεται καί εἰς τά κείμενα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. *«Εἰδική Ἐπιτροπή διά τήν Ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν»*. Ὁπότε, κατά τήν γνώμην μου δύναται νά γίνῃ δεκτή.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί. Ἠρώτησα, ἄν ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἐάν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἅγιε Πρόεδρε, δέν εἶναι πρότασις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν διά νά γίνῃ αὐτή ἡ Ἐπιτροπή. Εἶναι πρότασις τῶν Ὀρθοδόξων καί μάλιστα ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κυροῦ Μελίτωνος, λέγοντος ὅτι*: «πλέον θά συζητήσωμεν καί θά γίνῃ μία Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία θά συζητήσῃ αὐτά τά θέματα»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἔχομεν ἀποφασίσει ὅτι θά τροποποιηθῇ. Δεχόμεθα τήν τροποποίησιν αὐτήν; Προφανῶς τήν δεχόμεθα. Δέν ἤκουσα ἀντίρρησιν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ἐζήτησε τροποποίησιν ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὄχι νέας τροποποιήσεις, ἅγιε Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μία μικρά, ἅγιε Πρόεδρε. Οὐσιαστική. Εἰς τήν αὐτήν παράγραφον...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐάν τώρα εἰσαγάγωμεν νέας τροποποιήσεις, καταλαβαίνετε ὅτι δέν θά τελειώσωμεν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Θά εἶναι πολύ ἐλαφρά μέν, οὐσιαστική δέ. Παρακαλῶ νά τήν διατυπώσω ἐν συντομίᾳ, διότι πρόκειται περί λανθασμένης δογματικῶς διατυπώσεως, ἡ ὁποία ἔλαθεν εἰς ἡμᾶς. Ἐπιτρέπετε νά

ἀναγνώσω;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁρίστε.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Λοιπόν, λέγεται εἰς τό κείμενόν μας, ὅτι *«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία... ...καί συμβάλλει»*, δηλαδή τό Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν συμβάλλει *«δι' ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῆς μέσων ὡς μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας»*, ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν δηλαδή...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἰς ποῖον σημεῖον εἶναι αὐτό;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εἶναι εἰς τήν ἀρχήν*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μετέχει πλήρως καί ἰσοτίμως...».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό ἐτροποποιήθη καί λέγομεν...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ὄχι, δέν ἐτελειώσαμεν. Δέν λέγομεν αὐτό. Εἴμεθα εἰς τήν § 17 ἀκόμη.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Αὐτό ἐννοῶ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Δέν ἐτελειώσαμεν, ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε νά τό ὁλοκληρώσω. *«... καί συμβάλλει δι' ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῆς μέσων εἰς τήν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας καί τήν προαγωγήν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας»*. Ἡμεῖς εἴχομεν ἤδη προηγουμένως πολλάς συζητήσεις περί τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας καί ἔχομεν καί μίαν διατύπωσιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀντολογικῶς δέν δύναται νά διαιρεθῇ καί ὅτι εἶναι πάντοτε μία καί ἑνιαία. Αὐτό καί σεῖς ὀρθῶς τονίζετε κάθε τόσον, δι' αὐτό προτείνω ἀντί*: «τήν προαγωγήν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας»*, νά εἴπωμεν*: «τήν προαγωγήν τῆς ἑνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου...»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*: «Τῶν χριστιανῶν»*.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*: «Τῶν χριστιανῶν»* ἤ κάτι ἀνάλογον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*: «Τῶν χριστιανῶν»*. Αὐτό εἶναι ἀποδεκτόν καί εὐχαριστοῦμεν, διότι τό ἐπεσημάνατε. Λοιπόν, ἡ § 17 δέν ἔχει ἄλλην τροποποίησιν. Εἰσερχόμεθα εἰς τήν § 18.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

18. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστή εἰς τήν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τήν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καί εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τήν ἰδέαν τῆς «ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν» καί οὐδόλως δύναται νά δεχθῇ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινα διομολογιακήν προσαρμογήν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἑνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π. Σ.Ε. δέν δύναται νά εἶναι προϊόν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλά καί τῆς ἐν τῷ μυστηρίῳ τηρουμένης καί βιουμένης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἑνότητος τῆς πίστεως.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ὑπάρχει πρότασις ἀλλαγῆς ἐπ' αὐτοῦ καί ἑπομένως νά προχωρήσωμεν. ... Πῶς; Τό *«ἐν τῷ μυστηρίῳ»* θά ἔλεγον νά γίνῃ*: «ἐν τοῖς μυστηρίοις»*. Δέν εἶναι ὀρθόν*: «ἐν τῷ μυστηρίῳ»... «Βιοῦται ἡ πίστις ἐν τοῖς μυστηρίοις»*, ὄχι *«ἐν τῷ μυστηρίῳ»* ἁπλῶς. Ἄν θέλετε αὐτό νά τό ἀποδεχθῆτε, ἄν δέν θέλετε. Ἑπομένως, γίνεται τροποποίησις ἐκεῖ. Ὁ ἅγιος Γαλλίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἐπίσης ἐδῶ, ὅπως εἶπε προηγουμένως καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας, ὅταν ἀναφέρωμεν*: «νά δεχθῇ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας»* εἶναι*: «τήν ἑνότητα **τῶν χριστιανῶν**»*. Εἶναι εἰς τήν § 18. Ἐκεῖνος ἀνεφέρθη εἰς τήν § 17.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωνσταντῆς: Εἶναι διαφορετικόν. Ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἂς μείνῃ ὡς ἔχει. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 19.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς:

19. *Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι-μέλη θεωροῦν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τό ἄρθρον-βάσιν τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Π.Σ.Ε., συμφώνως τῷ ὁποίῳ, μέλη αὐτοῦ δύνανται νά εἶναι μόνον αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ἀναγνωρίζουσαι τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ὡς Θεόν καί Σωτῆρα κατά τάς Γραφάς καί ὁμολογοῦσαι τόν ἐν Τριάδι Θεόν, Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα. Ἔχουν δέ βαθεῖαν τήν πεποίθησιν, ὅτι αἱ ἐκκλησιολογικαί προϋποθέσεις τῆς Δηλώσεως τοῦ Toronto (1950), τιτλοφορουμένης «Ἡ Ἐκκλησία, αἱ Ἐκκλησίαι καί τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν», εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας διά τήν Ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Συμβούλιον. Ὅθεν, αὐτονόητον, ὅτι τό Π.Σ.Ε. δέν εἶναι καί ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νά καταστῇ ὑπέρ-Ἐκκλησία: «Σκοπός τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν δέν εἶναι νά διαπραγματεύεται ἑνώσεις μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ δύναται νά γίνῃ μόνον ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνεργουσῶν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἀλλά νά φέρῃ τάς Ἐκκλησίας εἰς ζῶσαν ἐπαφήν πρός ἀλλήλας καί νά προαγάγῃ τήν μελέτην καί συζήτησιν τῶν ζητημάτων τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος» (Δήλωσις τοῦ Toronto, § 2).*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ἐδῶ ἔχομεν ὡρισμένας παρατηρήσεις, προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*: «Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι-μέλη θεωροῦν ὅρον τό ἄρθρον...»*. Θά ἠδύναντο οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά μᾶς ἐξηγήσουν τί ἀκριβῶς προτείνουν;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Μάλιστα Σεβασμιώτατε. *«Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι-μέλη θεωροῦν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον...»*. Προτείνομεν τήν προσθήκην*: «συμμετοχῆς εἰς τό Π.Σ.Ε. τό ἄρθρον-βάσιν τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ...»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Δέν ἤκουσα τί εἴπατε...

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἡ συμμετοχή αὐτή χρειάζεται, διαφορετικά εἶναι ἐλλιπής ἡ ἔκφρασις*:* «*Θεωροῦν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τῆς συμμετοχῆς*». Διαφορετικά δέν ὑπάρχει νόημα. Ἔχετε δίκαιον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Καί συνεχίζομεν*: «Συμφώνως τῷ ὁποίῳ μέλη αὐτοῦ δύνανται νά εἶναι μόνον αἱ Ἐκκλησίαι»*, προτείνεται*: «καί Ὁμολογίαι»*, *«αἱ ἀναγνωρίζουσαι τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ὡς Θεόν καί Σωτῆρα κατά τάς Γραφάς καί ὁμολογοῦσαι τόν ἐν Τριάδι Θεόν, Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα κατά τό Σύμβολον Νικαίας Κωνσταντινουπόλεως».*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Σαφῶς εἶναι ἀπαραίτητον, εἶναι ἡ διευκρίνησις μεταξύ Ὁμολογιῶν καί Ἐκκλησιῶν καί ἐπομένως νομίζω εἶναι σωστή ἡ παρατήρησις, ὅπως ἐπίσης καί *«κατά τό σύμβολον Νικαίας Κωνσταντινουπόλεως»*. Αὐτό τό

«*Document No A03, Amendments...*» χρειάζεται;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά τεθῇ. Τό κείμενον ἐνεκρίθη εἰς τό Πόρτο Ἀλέγκρε, ἀλλά δέν χρειάζεται νά τεθῇ εἰς τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ναί, δέν χρειάζεται νά τεθῇ εἰς τό κείμενον αὐτό.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ἀρκεῖ νά ἀναφέρεται τό Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Εὐχαριστοῦμεν πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστοῦμεν καί ἡμεῖς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐδῶ τώρα ἔχομεν προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας ἐπί τοῦ τμήματος τοῦ τελευταίου καί αὐτό πού διαβάζω τώρα ἐγώ εἶναι ὅτι*: «Κατά τούς παρόντας καιρούς ἡ συμμετοχή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τάς κοινάς προσευχάς διαχριστιανικοῦ χαρακτῆρος φαίνεται ἄσκοπος, συμφώνως πρός τό περιεχόμενον τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων καί συγκεκριμένως τοῦ Ι' καί τοῦ ΜΕ' (πρβλ. Κανόνες ΜΣΤ' καί ΞΣΤ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου)»*. Αὐτό πῶς ἐντάσσεται ἐδῶ;

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Σεβασμιώτατε, ὡς προσθήκη εἰς τό τέλος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ἔχει τό ἴδιον νόημα μέ τήν ὑπόλοιπον παράγραφον. Αὐτό δύναται νά ἀποτελέσῃ χωριστόν ἄρθρον, ἐάν ἐγκριθῇ, ἀλλ' ὄχι ὡς προσθήκη, κατά τήν γνώμην μου, ἄν θέλετε νά προσθέσετε ἕν ἄρθρον, διότι πρόκειται περί θέματος, τό ὁποῖον εἶναι πολύ ἐξειδικευμένον καί τό ὁποῖον βεβαίως χρήζει μεγάλης συζητήσεως, δέν εἶναι τόσον ἁπλοῦν. Θά τό ἠθέλατε ὡς προσθήκην ἄρθρου; Πάντως ὡς προσθήκην παραγράφου δέν νομίζω ὅτι δύναται νά εἰσαχθῇ.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Τό ἐφέραμεν ὡς προσθήκην εἰς τήν δήλωσιν τοῦ Τορόντο, διά νά εἴμεθα ἀκριβεῖς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἡ δήλωσις τοῦ Τορόντο δέν ἀναφέρεται εἰς τήν συμπροσευχήν.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος*:* Ναί, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τόν σκοπόν τοῦ Π.Σ.Ε. καί μετά ἀπό τήν ἀνάλυσιν εἰς τάς Συνοδικάς Ἐπιτροπάς ἐθεωρήσαμεν ὅτι ἡ προσθήκη αὐτή ἁρμόζει ἀκριβῶς εἰς αὐτήν τήν παράγραφον, δι' αὐτό τήν προτείνομεν ἐδῶ ἀκριβῶς. Δύναται ὅμως νά γίνῃ καί ὡς μία χωριστή παράγραφος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἑπομένως, πρέπει νά ἀποφασισθῇ αὐτό, ἅγιε ἀδελφέ. Ἐάν εἶναι ἄλλη παράγραφος ἤ ὄχι, διότι πρέπει νά τήν κρίνωμεν ἀναλόγως ἤ αὐτοτελῶς, ἐάν εἶναι ἄλλη παράγραφος. Τίθεται λοιπόν τό ἐρώτημα διά νά μή καθυστερῶμεν*: πρῶτον*, ἐάν τό περιεχόμενον αὐτῆς τῆς παραγράφου, τῆς προσθήκης, εἶναι ἀποδεκτόν ἀπό ὅλους, καί, *δεύτερον*, ἐάν δέν εἶναι ἀποδεκτόν ἀπό ὅλους, δέν δύναται νά γίνῃ οὔτε προσθήκη οὔτε παράγραφος. Ἄς ἀρχίσωμεν λοιπόν μέ αὐτό τό ἐρώτημα. Ποῖος ζητεῖ τόν λόγον; Ὁ κ. Φειδᾶς πρῶτος, ἀκολουθοῦντος τοῦ π. Γεωργίου Τσέτση.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, τό θέμα τῆς συμπροσευχῆς εἶναι πολύ μεγάλο ζήτημα εἰς τάς σχέσεις μας μέ τό Π.Σ.Ε. καί εἰς τούς Διαλόγους. Νομίζω ὅτι ἡ ἐπίκλησις μόνον τῶν κανόνων αὐτῶν δέν ἐπιβεβαιώνει τό περιεχόμενον καί τήν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας διαχρο-

νικῶς. Εἶναι ἐπιλεκτικοί οἱ κανόνες διά νά θεμελιώσουν αὐτό, τό ὁποῖον θέλει νά προβάλῃ ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας. Ἀλλά τό θέμα αὐτό, ἐπειδή ἔτυχε νά μοῦ δοθῇ ἐντολή νά τό μελετήσω, ἔχει κανονικόν περιεχόμενον, εὐρύτατον καί ἀπροσδιόριστον. Ἑπομένως, θά ἤθελον, ἐάν εἶναι νά γίνῃ δεκτή, τότε πρέπει τεθῇ καί ὁ κανών 9 τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος ἀνατρέπει πλήρως τήν ἑρμηνείαν τῶν ἀνωτέρω κανόνων, ἀφοῦ τό περιεχόμενόν του εἶναι σαφές, περιορίζει *τήν κανονικήν ἀπαγόρευσιν εἰς μόνην τήν συλλειτουργίαν μετά τῶν αἱρετικῶν* καί ἔχει ἐγκριθῇ ἀπό τήν Πενθέκτην Οἰκουμενικήν Σύνοδον. Ὁ κανών 9 τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, εἰς τόν ὁποῖον γίνεται παραπομπή ὅλων τῶν σχολιαστῶν τῶν σχετικῶν κανόνων, δέν ἐπιτρέπει μίαν τοιαύτην διατύπωσιν μέ μόνους τούς ἐπιλεγέντας ἀνωτέρω κανόνας, ἀφοῦ προέρχονται ἀπό Τοπικάς Συνόδους καί δέν γνωρίζομεν ποίας προελεύσεως εἶναι. Ἑπομένως, νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἑτοίμη μία τοιαύτη ἀπόφασις ἐδῶ, διό καί ἄς μείνωμεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τάς ἀποφάσεις, τάς ὁποίας ἔχομεν λάβει. Καί εἰς τήν συνάντησιν τῆς Θεσσαλονίκης ἔχουν ληφθῇ ἀποφάσεις, ἀλλά μή βιαζώμεθα νά κάνωμεν γενικεύσεις, αἱ ὁποῖαι δέν εἶναι δυνατόν νά βεβαιωθοῦν μέ τούς σχετικούς κανόνας, μάλιστα μέ τήν ἐπίκλησιν μόνον τῶν συγκεκριμένων κανόνων. Παραπέμπω λοιπόν τόν ἐκπρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας νά ἀναγνώσῃ τόν κανόνα 9 Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας καί θά διαπιστώσῃ ὅτι δέν δύναται νά ὑποστηρίξῃ ὅσα λέγει ἐδῶ, ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω κανόνων. Ἂν θέλωμεν νά μή ἔχωμεν συμπροσευχήν, νά μή ἔχωμεν, ἀλλ' ὅμως ὄχι μέ βάσιν ἐπιλεγμένους κανόνας. Αὐτό ἤθελον νά εἴπω μόνον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης*:* Μέ ἐκάλυψεν, ἅγιε Πρόεδρε, ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης ἐκαλύφθη ἀπό τόν κ. Φειδᾶν. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Αὐτό εἶναι ἕν πολύ σύνθετον θέμα, ὡς ἔχει ἤδη τονισθῆ. Φοβοῦμαι ὅτι ἡ μία ὄψις τοῦ νομίσματος δύναται νά εἶναι θετική, ἀλλ' ὑπάρχουν καί ἀρνητικαί ὄψεις καί ἴσως μέ τήν ὀλιγόλογον αὐτήν διατύπωσιν θά εὑρεθῶμεν αἰχμάλωτοι νά ἀνατρέψωμεν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως π.χ. ὁ ἐκχριστιανισμός τῶν Ρώσσων προέκυψεν τρόπον τινά ἀπό μίαν συμπροσευχήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄλλος θέλει νά ὁμιλήσῃ περί αὐτοῦ τοῦ θέματος; Ὁ π. Ἰονίτσα.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βιορέλ Ἰονίτσα*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἐν σχέσει πρός τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καί πέραν τῶν κανονικῶν πλευρῶν, θά ἤθελον νά γνωρίζω, ἄν δυνάμεθα πράγματι, ἐάν θέλωμεν νά κάνωμεν μίαν τοιαύτην ἀναφοράν διά τήν μή συμμετοχήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν συμπροσευχήν. Αὐτό δέν δύναται νά γίνῃ, ἐπικαλούμενοι τήν *Δήλωσιν* τοῦ Τορόντο. Ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή διά τήν ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Π.Σ.Ε. ἀνησύχει ὄχι μόνον διά τήν συναίνεσιν, ἀλλά διά τήν συμπροσευχήν. Καταλαβαίνετε τί θέλω νά εἴπω. Δέν εἶναι εἰς τήν § 19, ὅπου πρέπει νά ἴδωμεν αὐτό, ἀλλά εἰς τήν § 17, διότι τό θέμα τῆς συμπροσευχῆς δέν ἔχει νά κάνῃ τίποτε

μέ τήν δήλωσιν τοῦ Τορόντο.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ π. Ἰονίτσα, ἀλλ' ἐγώ ἔθεσα τό ἐρώτημα, ἀνεξαρτήτως ποῦ θά τοποθετηθῇ αὐτό τό θέμα, ἤτοι ἐάν εἶναι τό περιεχόμενόν του ἀποδεκτόν, διότι ἐάν δέν εἶναι ἀποδεκτόν, δέν ὑπάρχει λόγος νά διερωτώμεθα, ποῦ θά τό βάλωμεν. Οἱ προηγούμενοι ὁμιληταί ἀνεφέρθησαν εἰς τό περιεχόμενον, ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῦ θά τοποθετηθῇ, διό καί θά παρεκάλουν καί σᾶς, ἐάν θέλετε ἐπ' αὐτοῦ νά τοποθετηθῆτε, δηλαδή ἐπί τοῦ περιεχομένου. Ἑπομένως, πρέπει νά διαπιστώσωμεν συντόμως, ἐάν θά ἦτο ἀποδεκτόν τό περιεχόμενον αὐτῆς τῆς προτάσεως, ἀνεξαρτήτως τό ποῦ θά τοποθετηθῇ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε Πρόεδρε, πρέπει νά ὁμολογήσωμεν ὅτι δι' ὡρισμένας Ἐκκλησίας καί δι' ὡρισμένους πιστούς μας δημιουργεῖ ἕν πρόβλημα ἡ κοινή προσευχή. Πρέπει λοιπόν νά ἑρμηνεύσωμεν τί σημαίνει κοινή προσευχή, ὅτι δέν σημαίνει πλήρη συμμετοχήν εἰς τήν λειτουργικήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας ἤ τῶν μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε., πάντως δημιουργεῖ ἕν πρόβλημα καί πρέπει ὁπωσδήποτε νά γράψωμεν κάτι, ὥστε νά δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς ὅλους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι κατηγοροῦν ὅλους ἡμᾶς, ἐπειδή συμμετέχωμεν εἰς τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν. Εἶναι σημεῖον αἰχμῆς, εἶναι ἡ ἀχίλλειος πτέρνα διά πολλούς πιστούς, διό καί νομίζω ὅτι κάτι πρέπει νά ἀποφασίσωμεν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Προτείνω, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή, ὁ κ. Φειδᾶς μαζί μέ ἄλλους, νά κάνουν μίαν πρότασιν γραπτήν, ἡ ὁποία θά ἱκανοποιεῖ τήν Ὁλομέλειαν τῆς Συνελεύσεως ταύτης καί τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Ὅπως γνωρίζετε, εἰς τήν Ἑλλάδα ἔχομεν μεγάλο πρόβλημα μέ τούς Παλαιοημερολογίτας, βεβαίως ἡ Ἐκκλησία ἐπισήμως οὐδέποτε ἀπεφάνθη θετικῶς ὑπέρ τοῦ αἰτήματος τῶν Παλαιοημερολογιτῶν, ἐξακολουθεῖ δέ εἰς τούς ἀπεσταλμένους νά δίδῃ ἐντολήν νά ἀκολουθοῦν τάς λοιπάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἀλλά παρ' ὅλα αὐτά εἶναι ἕν καθαρῶς ποιμαντικόν πρόβλημα, τό ὁποῖον δημιουργεῖ προβλήματα ἐσωτερικά εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Βεβαίως, δέν πρέπει ἕν τοιοῦτον πρόβλημα νά τό ἀναγάγωμεν εἰς ὕψιστον θεολογικόν ζήτημα καί νά δίδωμεν τροφήν εἰς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι δέν ἀποδέχονται τήν Οἰκουμενικήν κίνησιν. Πρέπει νά τούς δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἅγιε Περιστερίου, ἡ πρότασίς σας δύναται νά ἔχῃ δικαιολογημένην βάσιν, ἀλλά δέν βλέπω τήν δυνατότητα τῆς πραγματοποιήσεώς της. Διά νά καταλήξωμεν εἰς μίαν πρότασιν πανορθοδόξως ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ δέν ἀρκεῖ ὁ κ. Φειδᾶς καί οἱοσδήποτε ἄλλος νά κάνῃ αὐτήν τήν στιγμήν μίαν πρότασιν. Εἶναι ἕν θέμα, τό ὁποῖον χρῄζει εὐρυτέρας ἐξετάσεως. Νομίζω ὅτι δέν εἴμεθα ἕτοιμοι αὐτήν τήν στιγμήν νά εἰσαγάγωμεν αὐτό τό πρόβλημα καί διά τόν ἴδιον λόγον δέν εἴμεθα ἕτοιμοι, μετά ἀπό ὅσα εἶπεν ὁ κ. Φειδᾶς καί ὁ κ. Γιάγκου, νά ἀποδεχθῶμεν τήν πρότασιν ὡς ἔχει. Ἐάν κάνωμεν μίαν μελέτην τοῦ θέματος εἰς βάθος, προφανῶς ἐξ ὅσων εἶπον οἱ δύο καθηγηταί, ἀλλά καί ἐξ ὅσων γνωρίζω προσωπικῶς, τό θέμα δέν εἶναι τόσον ἁπλοῦν εἰς τήν παράδοσιν. Δέν ἦταν τόσον ἁπλᾶ τά πράγματα, ὡς ἐμφανίζονται μέ τήν ἐπίκλησιν ἑνός συγκεκριμένου κανόνος. Νομίζω ὅτι δέν δυνάμεθα νά ἀντιμετωπίσωμεν τό θέμα αὐτό εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν. Ἑπομένως, δέν βλέπω νά δύναται νά περιληφθῇ, εἴτε μέ τήν μορφήν τῆς προτάσεως τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, εἴτε μέ οἱανδήποτε

ἄλλην μορφήν, ὡς θά ἤθελεν ὁ ἅγιος Περιστερίου. Αὐτή εἶναι ἡ γνώμη μου. Ὁ π. Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης*:* Εὐχαριστῶ, διότι λαμβάνω τόν λόγον, ἄν καί μέ ἐκάλυψεν ὁ κ. Φειδᾶς προηγουμένως, εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ἔχουν ἀπαυδήσει ἀπό μερικάς λειτουργικάς ἐκκεντρικότητας εἰς τό Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, κυρίως εἰς περιπτώσεις Γενικῶν Συνελεύσεων, ὅπου συνάγονται 2.000 – 3.000 ἄνθρωποι, δημοσιογράφοι κ.λπ. καί βλέπουν ἐκκεντρικάς λειτουργικάς δῆθεν ἐκδηλώσεις. Ἀπό τήν ἄλλην πλευράν εἶναι ἀδιανόητον νά πηγαίνωμεν εἰς μίαν συνάντησιν ἑνός Ὀργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀπώτερον σκοπόν τήν χριστιανικήν ἑνότητα, χωρίς νά ἐπικαλεσθῶμεν τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τό ἔργον μας. Τουλάχιστον τό «*Πάτερ ἡμῶν*» νά λέγωμεν μαζί. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καί αὐτό ἀκόμη τό ἀμφισβητοῦν καί θέλουν νά ἀπέχωμεν ἀπό ὁποιανδήποτε κοινήν προσευχήν. Ὅταν εἰς τάς Ἐκκλησίας μας εὐλογῶμεν μεικτούς γάμους, δέν συμπροσευχόμεθα μέ μή Ὀρθοδόξους; Δέν τούς εὐλογοῦμεν; Διατί αὐτή ἡ διγλωσσία;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, π. Γεώργιε, ἁπλῶς ἤθελον νά ἐπιβεβαιώσετε αὐτό, τό ὁποῖον εἶπον ὅτι τό θέμα δέν εἶναι ὥριμον αὐτήν τήν στιγμήν. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν καθηγητήν κ. Φειδᾶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Εὐχαριστῶ. Ἅγιε Πρόεδρε συμφωνῶ, ὅτι ὑπάρχει μία ἀρνητική χροιά εἰς τήν μετατροπήν, τήν ὁποίαν θέλομεν νά ἐπιφέρωμεν ἐδῶ, διότι ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τήν *Εἰδικήν Ἐπιτροπήν* διά τήν συμμετοχήν τῶν Ὀρθοδόξων εἰς τό Π.Σ.Ε. συνεζητήσαμεν πάρα πολύ τό θέμα τῆς συμπροσευχῆς καί ἡ διαφορά κατέστη πολύ σαφής*:* «*Λατρεία καί προσευχή*». Οἱ Ὀρθόδοξοι λέγουν ὅτι δέν δύνανται νά λατρεύσουν τά ἱερά μυστήρια μέ μυστηριακόν τρόπον. Εἶναι κατηγορηματικῶς ἐναντίον. Ὅμως ὁ ὅρος «*προσευχή*» εἶναι ἀρκετά γενικός ὅρος, ἐάν συντρώγωμεν μέ κάποιον ἤ μέ κάποιους, προσευχόμεθα ἀπό κοινοῦ καί ζητοῦμεν ἀπό τόν Κύριον νά εὐλογήσῃ τήν τροφήν μας. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ἀπορρίψωμεν ἀπορρίψωμεν ἐντελῶς. Ἐνθυμοῦμαι εἰς μίαν Οἰκουμενικήν συνάντησιν εἰς ἕν συνέδριον, ὅπου ἔγινε σεισμός, ὁ καθείς προσηυχήθη τήν στιγμήν τοῦ σεισμοῦ καί ὅλοι ἦσαν εὐτυχεῖς δι' αὐτό. Ὑπάρχει λοιπόν μία διαφορά μεταξύ τῆς λατρείας καί τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχή εἶναι ἄλλο πρᾶγμα καί δι' αὐτό θεωρῶ ὅτι τό ὅλον ζήτημα εἶναι πολύ πολύπλοκον καί δέν δυνάμεθα νά τό ἐπιλύσωμεν τήν στιγμήν αὐτήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Νομίζω ὅτι παρέβημεν τήν ἀρχήν τῆς διαπιστώσεως, ἐάν μία πρότασις εἶναι ἀποδεκτή ἤ ὄχι, ὥστε νά μή ἐμπλακῶμεν εἰς ἀτέρμονα συζήτησιν. Δίνω τόν λόγον τελευταίως εἰς τόν ἅγιον Μπάτσκας... Προηγεῖται ὁ κ. Φειδᾶς. Ὁρίστε κ. Φειδᾶ, ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί τελειώνει...

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἁπλῶς διά νά συνειδητοποιηθῇ ἡ πραγματική διάστασις τοῦ προβλήματος. Ἀποδεδειγμένα καί ἄνευ συζητήσεων ὁ ὅρος*: «εὔχεσθαι»* καί *«συνεύχεσθαι»* καί *«εὐχή»* εἰς τόν Δ' αἰῶνα καί εἰς ὅλους τούς σχετικούς κανόνας σημαίνει ἁπλῶς καί μόνον τήν *θείαν Λειτουργίαν*. Ἑπομένως, δέν ὑπάρχει δυνατότης νά ἀγνοηθῇ αὐτό. Σᾶς διαβάζω λοιπόν τόν κανόνα, διά νά ἔχητε ἤρεμον τήν συνείδησίν σας

καί νά μή προβληματισθοῦν ἀπό τούς κανόνας, οἱ ὁποῖοι παρατίθενται ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας. Κανών 9 τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου*: «Εἰ ὀφείλει κληρικός εὔχεσθαι»*, ἤτοι τελεῖν τήν θείαν Λειτουργίαν, «*παρόντων Ἀρειανῶν ἤ ἄλλων αἱρετικῶν ἤ οὐδέν αὐτόν βλάπτει, ὁπόταν αὐτός ποιῇ τήν εὐχήν*», ἤτοι βλάπτει ἤ δέν βλάπτει, ὅταν ποιῇ τήν «*εὐχήν*», *«ἤγουν τήν προσφοράν»*, δηλαδή τήν θείαν Λειτουργίαν. Αὐτό εἶναι τό ἐρώτημα, ἤτοι *«βλάπτει ἤ οὐ βλάπτει»*, ἄν εἶναι καί αἱρετικοί, ὅταν τελεῖται ἡ θ. Λειτουργία. *Ἀπόκρισις: «Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ»*, ἤτοι ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ, *«ὁ Διάκονος προσφωνεῖ πρό τοῦ ἀσπασμοῦ, οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε»*, ἤτοι ὅσοι δέν εἶσθε εἰς κοινωνίαν μέ τήν Ἐκκλησίαν (*κατηχούμενοι, μετανοοῦντες, μή ὀρθόδοξοι*) ἐξέλθετε. *«Οὐκ ὀφείλουσιν οὐν παρεῖναι, εἰ μή ἄν ἐπαγγέλλωνται μετανοεῖν καί ἐκφεύγειν τήν αἵρεσιν»*, ἤτοι δέν δύνανται οἱ κατηχούμενοι καί οἱ ἀκοινώνητοι νά μείνουν εἰς τήν κυρίαν θείαν Λειτουργίαν. Συνεπῶς, εἰς τήν Λειτουργίαν τοῦ λόγου οὐδέν πρόβλημα ἐκ τῆς παρουσίας τῶν αἱρετικῶν, *«οὐδέν βλάπτει»*. Εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν ὅμως, *τήν μυστηριακήν*, δέν δύνανται νά μείνουν, ἐκτός ἄν δηλώσουν ὅτι θέλουν νά γίνουν ὀρθόδοξοι. Αὐτός εἶναι ὁ κανών 9 διά νά ἔχετε ἤρεμον τήν συνείδησίν σας ὡς πρός τόν τρόπον συζητήσεως τοῦ θέματος. Αὐτός ὁ κανών εἶναι μεταγενέστερος τῶν σχετικῶν κανόνων τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (καν. 45, 46, 47, 49, 50) καί τῆς Συνόδου τῆς Λαοδικείας, εἰς τούς ὁποίους ἐπίσης οἱ ὅροι *«εὐχή»* καί «*εὔχεσθαι*» σημαίνουν πάντοτε καί σαφῶς *«λειτουργεῖν»* καί *«συλλειτουργεῖν»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ τελευταῖος ὁμιλητής ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι ἐλέχθησαν ἱκανά ὡς πρός τό νόημα τοῦ *«συνεύχεσθαι μετά τῶν αἱρετικῶν»* καί τό τελευταῖον, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ καθηγητής, ὁ κ. Φειδᾶς, εἶναι ἄκρως διαφωτιστικόν, ἀλλά καί τά προηγούμενα τοῦ κ. Γιάγκου καί τῶν ἄλλων προλαλησάντων. Δέν πρέπει, νομίζω, νά ἔχωμεν τόσον πρόβλημα, διότι εἰς τό Π.Σ.Ε. κατόπιν διαμαρτυριῶν καί αἰτημάτων τῶν Ὀρθοδόξων, ἔπαυσαν νά ἐπιβάλουν τά διάφορα ἰδικά των σχήματα. Ὅταν ὑπάρχουν κάποιαι οἱονεί ἀκολουθίαι εἰς τήν ἀρχήν Συνελεύσεων τῶν οἰκουμενικῶν Ὀργανισμῶν, αὐταί τώρα δομοῦνται κατά τρόπον, ὥστε ὅλοι νά ἔχουν τό τμῆμα αὐτῶν. Ὅταν εἶναι ἡ σειρά τῶν Ὀρθοδόξων, οἱ Ὀρθόδοξοι προσεύχονται καθ' ὅν τρόπον παραδοσιακῶς προσεύχονται, ἐνῷ οἱ ἄλλοι παρίστανται καί παρακολουθοῦν. Τό ἴδιον καί ἐμεῖς. Ποῖοι ἐξ ἡμῶν καί τῶν τῆς ὑπερορίου Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας μελῶν μή ἀποκλειομένων, δέν παρέστημεν εἰς διαφόρους περιπτώσεις, εἰς λειτουργίας Ρωμαιοκαθολικῶν ἤ ἀκολουθίας Διαμαρτυρομένων, ἤτοι καθ' ἥν στιγμήν ἐκεῖνοι προσεύχονται*: «Κύριε ἔρχου, Κύριε ἐλέησον, Κύριε δός τοῦτο, ἐκεῖνο»*, λέγομεν ἡμεῖς ταυτοχρόνως*: «Κύριε μή τό κάνεις διότι εἶναι αἱρετικοί;»* Δέν λέγομεν τίποτε. Ἄς τούς εἰσακούσῃ ὁ Κύριος, θά εἶναι ἀκόμη καλύτερον, θά γίνουν καί ὀρθόδοξοι μίαν ἡμέραν. Λοιπόν καί ἡμεῖς ἔχομεν εἰς τήν πατρίδα μου, ἀλλά τό ἴδιον ἔχουν καί ἄλλοι εἰς τάς πατρίδας των, συναντήσεις καί μετά τῶν Μωαμεθανῶν. Διά λόγους λοιπόν ἀβροφροσύνης καί κάποιας γειτνιάσεως καί ἀνθρωπιᾶς. Λέγομεν πρό τοῦ κοινοῦ γεύματος, κατόπιν μακρῶν συζητήσεων, ἡμεῖς οἱ χριστιανοί θά εὐλογήσωμεν τά ἐδέσματα καί τά πόσιμα καί

μετά θά εὐχαριστήσουν οἱ Μουσουλμάνοι παρόντων ἡμῶν. Δέν φεύγομεν. Εἶναι συμπροσευχή αὐτή; Δέν νομίζω. Ὁ Μουσουλμάνος κάθεται, κάνει κάτι σάν νά πλύνῃ τό πρόσωπόν του, ἀλλ' ἐναερίως καί κάτι μουρμουρίζει εἰς τήν ἀραβικήν. Εἶναι προσευχή του, τήν ὁποίαν ἐγώ οὔτε καταλαβαίνω, ἀλλά οὔτε ἔχω δικαίωμα νά τήν περιφρονῶ. Αὐτός ὅπως πιστεύει οὕτω καί προσεύχεται καί ἐγώ εἶμαι παρών ἐκείνην τήν στιγμήν ὡς συνάνθρωπος καί δέν φοβοῦμαι κανένα νά μοῦ εἴπῃ, σύ προσεύχεσαι μέ χοτζάδες. Δέν ἀληθεύει αὐτό. Τό ἴδιον καί ὁ Ἀμφιλόχιος καί ἐγώ εἴχομεν προσκληθῆ κατά καιρούς νά κάνωμεν κήρυγμα εἰς τήν λειτουργίαν τῶν Λατίνων καί τό ἐκάναμεν. Εἶναι συμπροσευχή αὐτό; Βεβαίως ἐλέγομεν τά ὅσα εἶναι δεκτά καί δι' ἡμᾶς καί δι' ἐκείνους. Δέν ἠσχολήθημεν οὔτε μέ τόν πάπαν, οὔτε μέ τό *Filioque*, ἀλλά μέ γενικά σημεῖα, κοινούς τόπους. Νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά μᾶς ἀνησυχῇ τόσον πολύ, ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει ποιμαντικόν πρόβλημα, νά εἴμεθα προσεκτικοί. Νά μή προκαλοῦμε. Τί ἐχρειάζετο εἰς ἕνα κληρικόν, εἰς μίαν οἰκουμενικήν Σύναξιν ὅπου εἴμεθα παρόντες καί μερικοί ἐκ τῶν ἐδῶ παρακαθημένων ἀδελφῶν, ὅταν εἷς κληρικός ἰδικός μας προκλητικώτατα προσέρχεται, ἀντιπαρέρχεται τούς παρόντας ὀρθοδόξους ἐπισκόπους καί πηγαίνει νά μεταλάβῃ ἐκ χειρός ρωμαιοκαθολικοῦ κληρικοῦ, ἤ ἀκόμη εἷς ἐπίσκοπος νά λαμβάνῃ κοινωνίαν ἐκ τῶν οὐνιτικῶν χειρῶν, πάλιν κατά τρόπον προκλητικόν. Αὐτά εἶναι τά σκανδαλώδη, τά ὁποῖα προκαλοῦν ἀνησυχίαν τῶν πιστῶν μας. Τό ὅτι θά εἴπωμεν ἡμεῖς τό *«Πάτερ ἡμῶν»* καί θά τό εἴπουν καί χίλιοι ἄλλοι, δέν μᾶς πειράζει. Διά τοῦτο νομίζω, ὅτι εἰς αὐτό τό κείμενον, εἰς αὐτήν τήν συνάφειαν, δέν χωρεῖ ἕν τοιοῦτον θέμα, τό ὁποῖον ἐν τῇ πράξει λύεται κατόπιν τῆς αἰσθήσεως εὐθύνης μας καί τῶν περιστάσεων καί τῆς ἑκάστοτε οἰκονομίας εἴτε ἐπί τό ἀκριβέστερον εἴτε ἐπί τό φιλανθρωπότερον κ.λπ. Νομίζω ὅτι ἐδῶ δέν πρέπει νά ὑπάρξῃ αὐτό τό πρᾶγμα, παρά τήν κατανόησιν διά τήν εὐαισθησίαν τῶν ἀδελφῶν μας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας, μέ τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον ἐτελειώσατε, τελειώνει καί ἡ συζήτησις περί αὐτοῦ. Θά ἤθελον νά εἴπω πολλά καί ἐγώ περί αὐτοῦ ἀπό τάς ἰδικάς μου προσωπικάς μελέτας καί ἐρεύνας, ἀλλά δέν εἶναι ἡ ὥρα τώρα. Ἑπομένως, δέν δύναται νά παρεμβληθῇ μία τοιαύτη τροπολογία εἰς τό κείμενον. Προχωροῦμεν λοιπόν εἰς τήν § 20. Θά ἤθελον ἀπόψε νά τελειώσωμεν αὐτό τό κείμενον ἀδελφοί. Νά καταβάλωμεν πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν. Ἔστω καί ἄν χρειασθῇ καί μετά τό φαγητόν νά συναντηθῶμεν. Ἀλλά ἤδη εὑρισκόμεθα εἰς τό τέλος, μέ ὀλίγην αὐτοπειθαρχίαν ἴσως κατορθώσωμεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

20. *Αἱ προοπτικαί τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν προσδιορίζονται πάντοτε ἐπί τῇ βάσει τῶν κανονικῶν κριτηρίων τῆς ἤδη διαμεμορφωμένης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως (κανόνες 7 τῆς Β΄ καί 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου).*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ὑπάρχει τροπολογία ἐπ' αὐτοῦ. Γίνεται ἀποδεκτή. Ὑπάρχει τροπολογία; ... Ἀντί*: «Οἰκουμενικῆς»* νά βάλωμεν*:* «*Οἰκουμενικῶν*». Ἡ Γραμματεία πρέπει νά τό κοιτάξῃ αὐτό.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

21. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ τήν ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καί Τάξις» καί μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τήν μέχρι τοῦδε θεολογικήν αὐτῆς προσφοράν. Ἐκτιμᾷ θετικῶς τά ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντα θεολογικά κείμενα, τῇ σπουδαίᾳ συνεργίᾳ καί ὀρθοδόξων θεολόγων, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀξιόλογον βῆμα εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν διά τήν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐν τούτοις, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διατηρεῖ ἐπιφυλάξεις διά κεφαλαιώδη ζητήματα πίστεως καί τάξεως.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν βλέπω τροπολογίαν ἐπ' αὐτοῦ. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 22.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

22. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καταδικαστέαν πᾶσαν διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπό ἀτόμων ἤ ὁμάδων, ἐπί προφάσει τηρήσεως ἤ δῆθεν προασπίσεως τῆς γνησίας Ὀρθοδοξίας. Ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὅλη ζωή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ διατήρησις τῆς γνησίας ὀρθοδόξου πίστεως διασφαλίζεται μόνον διά τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τό ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπετέλει τόν ἁρμόδιον καί ἔσχατον κριτήν περί τῶν θεμάτων πίστεως.*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἶναι πολύ σημαντική αὐτή ἡ παράγραφος. Δέν ὑπάρχει τροποποίησις. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 23.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

23. *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Οἰκουμενική Κίνησις λαμβάνει νέας μορφάς, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τάς νέας συνθήκας καί ἀντιμετωπίσῃ τάς νέας προκλήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Εἰς τήν πορείαν ταύτην εἶναι ἀπαραίτητος ἡ δημιουργική συμβολή καί μαρτυρία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεώς της. Δεόμεθα, ὅπως ἅπασαι αἱ Χριστιανικαί Ἐκκλησίαι ἐργασθῶσιν ἀπό κοινοῦ, ὅπως ἀποβῇ ἐγγύς ἡ ἡμέρα, καθ' ἥν ὁ Κύριος θά ἐκπληρώσῃ τήν ἐλπίδα τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως γένηται «μία ποίμνη, εἷς ποιμήν» (Ἰω. 10, 16).*

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εὐχαριστῶ. Ἐδῶ ἔχομεν αἰτήματα. Ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας προτείνει τήν ἀντικατάστασιν τοῦ ὅρου εἰς τήν ἀρχήν τῆς παραγράφου*: «Οἰκουμενική Κίνησις»* μέ τάς λέξεις*: «Κίνησις **πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν χριστιανῶν**»*. Τί φρονεῖτε ἐπ' αὐτοῦ; Ὑπάρχει ἀντίρρησις; Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Τό εἴχομεν συζητήσει αὐτό τό θέμα καί εἰς τήν προετοιμασίαν τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν. Ἡ τάσις ἦτο νά διαγραφῇ ὁ ὅρος «*Οἰκουμενική Κίνησις*», ἀλλά εἴχομεν εἴπει, ὅτι ἦταν *terminus technicus* καί ἔχει διατηρηθῆ εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις. Τουλάχιστον, ἀπ' ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι εἶναι εἰς δύο σημεῖα. Χρησιμοποιοῦμεν τόν ὅρον *«Οἰκουμενική Κίνησις»*. Τώρα, ἐάν αὐτοί οἱ δύο ὅροι καλύπτουν, ἡ μνεία δίς τοῦ ὅρου καλύπτει τήν χρῆσιν τοῦ τεχνικοῦ ὅρου, θά ἔλεγον ὅτι δέν πειράζει νά ἀναφερθῆ καί ἐδῶ περιφραστικῶς, ἀλλά κατ' οὐσίαν τό ἴδιον πρᾶγμα λέγομεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἄλλος ἔχει κάτι περί αὐτοῦ; Δέν βλέπω ἀντίρρησιν ἐπί τῆς προτάσεως αὐτῆς. Συμφωνεῖτε ὅλοι ὅτι δύναται νά παραμείνῃ; Ὁ ἅγιος

Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Συμφωνοῦμεν νά γίνῃ ἀποδεκτή ἡ ἐπ' αὐτοῦ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐρωτῶ, ποῖοι ἔχουν ἀντίρρησιν, ὄχι ποῖοι συμφωνοῦν; Δέν βλέπω κανένα, ἐπομένως ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτή. Εἰσάγεται ἡ ἄλλη τροποποίησις, τήν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας. *«Εἰς τήν πορείαν ταύτην εἶναι ἀπαραίτητος ἡ δημιουργική συμβολή καί μαρτυρία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεώς της»*. Εἶναι τό κείμενον καί ἡ τροποποίησις*: «Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συνέχισις τῆς μαρτυρίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας* ***εἰς τόν διῃρημένον χριστιανικόν κόσμον*** *ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεώς της»*. Δηλαδή προστίθεται*: «εἰς τόν διῃρημένον χριστιανικόν κόσμον»*. Διατί προστίθεται αὐτό; Ὑπάρχει ἐξήγησις; Τί γνώμην ἔχετε ἐπ' αὐτοῦ; Νά γίνῃ δεκτόν; Γίνεται δεκτόν. Κατωτέρω πάλιν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας. «*Δεόμεθα ὅπως ἅπασαι αἱ Χριστιανικαί Ἐκκλησίαι ἐργασθῶσιν ἀπό κοινοῦ*», νά γίνῃ*: «ὅπως* ***οἱ χριστιανοί*** *ἐργασθῶσιν ἀπό κοινοῦ»*. Ἐδῶ, ἔχομεν τό πρόβλημα μέ τόν ὅρον *«Ἐκκλησία»*. Νομίζω ὅτι ἡ τροποποίησις εἶναι ὀρθή. Γίνεται ἀποδεκτή. Ἀλλά εἰς τήν ἰδίαν παράγραφον ὑπάρχει πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Δύνασθε νά μᾶς τήν ἐξηγήσετε; Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ἡ φράσις*: «ἀπό κοινοῦ ὅπως ἀποβῇ ἐγγύς ἡ ἡμέρα»*, τήν διορθώνει*: «ἀπό κοινοῦ* ***ὥστε*** *νά ἀποβῇ ἐγγύς ἡ ἡμέρα»*, καί εἰς τήν τελευταίαν φράσιν*: «ὅπως γένηται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν»*, *«****καί*** *γένηται μία ποίμνη εἷς ποιμήν»*.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ναί, εἶναι νομίζω, φιλολογικῆς φύσεως περισσότερον, δέν βλάπτουν, δύνανται νά γίνουν ἀποδεκταί. Εἰς τό ἴδιον σημεῖον ἡ Ἐκκλησία Πολωνίας ἔχει κάτι. Τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτό, Θεοφιλέστατε;

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμτιατίτσε κ. Γεώργιος: Σεβασμιώτατε μᾶς καλύπτει ἡ τροποποίησις ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, ὁπότε τήν ἀποσύρωμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Καί ἡμᾶς καλύπτετε ὅλους.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωνσταντῆς: Ὑπάρχει μία προσθήκη, τήν ὁποίαν θέλει νά κάνῃ ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ποῦ ὑπάρχει αὐτό;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Εἴχομεν εἴπει νά τήν βάλωμεν μετά τήν § 23.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νά τήν ἴδωμεν. Τί εἶναι αὐτό, τήν τελευταίαν στιγμήν νά λαμβάνωμεν τάς προσθήκας κ. Γκαντούρ, δέν εἶναι ἀποδεκτόν εἰς κανένα διεθνῆ Ὀργανισμόν, ἀλλά θά τό δεχθῶ μέ μεγάλην δυσφορίαν. Δέν γνωρίζετε ἀπό διεθνεῖς Ὀργανισμούς; Πῶς δύνασθε τήν τελευταίαν στιγμήν νά ζητῆτε προσθήκας;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, ἅγιε Πρόεδρε, μή ἐπιτίθεσθε. Αὐτή ἡ συζήτησις ἔλαβε χώραν τό πρωί, ἔγινε δεκτή ἀπό ὅλον τόν κόσμον, κανείς δέν προσπαθεῖ νά κάνῃ ὁ,τιδήποτε. Θά πρέπει νά σεβασθῆτε κάποτε τούς ἄλλους.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νά ἀποσύρητε παρακαλῶ αὐτήν τήν συμβουλήν σας περί σεβασμοῦ τῶν ἄλλων. Δέν τήν δέχομαι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Ὄχι δέν τήν ἀποσύρομεν, διότι ἐγώ τήν προηγουμένην φοράν σᾶς εἶπον διά τήν Ἐκκλησίαν ἡνωμένην, ἡ ὁποία ὁμιλεῖ διά τό μέλλον τοῦ Διαλόγου τῶν Ἐκκλησιῶν, διά τήν προοπτικήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δέν γνωρίζω ἄν σεῖς εἴχατε ὑπογράψει, ἀλλά σεῖς δέν θέλετε νά ἔχετε τίποτε ἀπό τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Τίποτε ἀπολύτως. Θέλετε νά τό σβήσετε, νά τό ἀκυρώσετε, ὁ,τιδήποτε. Οὔτε νά ἀκούσετε τάς συμβουλάς μας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ποῦ εἶναι αὐτή ἡ πρότασις; Ποία εἶναι ἡ πρότασις;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Εἶναι εἰς τήν Γραμματείαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ποῖον εἶναι τώρα;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωνσταντῆς*:* Ἡ § 6.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε εἶχον ζητήσει τόν λόγον, δύναμαι νά λάβω τόν λόγον;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐπί ποίου θέματος ἅγιε Μπάτσκας;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἐπί τῆς τελευταίας παραγράφου, τήν ὁποίαν τώρα ἐπεξεργαζόμεθα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ἔχομεν τροποποίησιν. Τώρα θά κάνετε νέαν τροποποίησιν; Ἔχομεν μίαν τροποποίησιν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας, τήν ὁποίαν αὐτήν τήν στιγμήν λαμβάνω.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Δέν ἔχει ἀκόμη τελειώσει αὐτό;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν ἔχει κἄν ἀρχίσει αὐτό. Ἀλλά δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν νέας προσθήκας αὐτήν τήν στιγμήν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ὅταν τελειώσῃ, παρακαλῶ νά ἔχετε ὑπ' ὄψιν καί τήν ταπεινότητά μου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν δύναμαι νά δεχθῶ νέας τροποποιήσεις, Σεβασμιώτατε. Ἡ τροποποίησις τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας εἶναι ἡ ἐξῆς. Ἀναγνώσατέ την. Ποῦ τίθεται;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Εἰς τήν § 6.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ἐδῶ, συνεννοοῦνται μέ τήν Γραμματείαν. Ἡ προεδρία δέν γνωρίζει τίποτε. Παρά μόνον δέχεται τάς μομφάς.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*: «Διά τοῦτο»...* Προσθήκη εἰς τήν παράγραφον...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δέν εἶναι ἡ § 23 αὐτή. Νέα παράγραφος; Ἐξηγήσατέ μας, ἀγαπητοί μου, δέν δυνάμεθα νά φανταζώμεθα καί νά ἐρωτῶμεν. Νέαν παράγραφον θέτομεν μεταξύ τῆς § 23;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Μεταξύ τῶν παραγράφων 22 καί 23.

Διά τοῦτο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι ἡ κοινή συνείδησις περί τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου ὀφείλει νά συνοδεύηται καί ἀπό τήν ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίαν, διά πράξεων, αἵτινες ἀντικατοπτρίζουν τήν χαράν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ σημαντικόν, ὅπως ἐπιλέξωμεν ὅλοι ὡς χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ἀπό τάς κοινάς βασικάς

ἀρχάς τῆς πίστεως ἡμῶν, νά προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα, τά ὁποῖα θέτει εἰς ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος, καί θά βασίζηται εἰς τό περί ἀνθρώπου ἰδανικόν τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Τήν ἔχετε αὐτήν τήν τροποποίησιν; Γραπτήν; Πῶς θά συζητηθῇ λοιπόν; Τήν ἔχουν ὅλοι; Ἐάν τήν ἔχετε, ἀποφανθεῖτε, παρακαλῶ, νά τελειώνωμεν τό θέμα. Δέχεσθε νά τεθῇ ἤ ὄχι;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ζητοῦν τόν λόγον ὁ ἅγιος Ζουγδίδι καί ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι καί κατόπιν ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Σᾶς εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε, μήπως εἰς τήν παράγραφον § 23 δυνάμεθα νά ἀντικαταστήσωμεν*:* «*νά φέρωμεν ἐγγύτερον τήν ἡμέραν, ὅταν ὁ Θεός θά ἐκπληρώσῃ τήν ἐλπίδα ὅλων τῶν χριστιανῶν*». Πρότασις*: «Προσευχόμεθα ὥστε ὅλαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νά ἐργασθοῦν ἀπό κοινοῦ, διά νά φέρουν ἐγγύτερον τήν ἡμέραν, ὅταν ὁ Θεός θά ἐκπληρώσῃ τάς ἐλπίδας τῶν Ἐκκλησιῶν»*, προτείνομεν νά ἀντικατασταθῇ *«τῶν Ἐκκλησιῶν»* ἀπό «*τῶν Χριστιανῶν*».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Παρακαλῶ κρατήσατε αὐτό δι' ἀργότερον, διότι ἔχομεν τώρα νέαν παράγραφον μεταξύ τῶν παραγράφων 22 καί 23. Αὐτό, τό ὁποῖον προτείνετε σεῖς εἶναι εἰς τήν § 23.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Αὐτό ἔγινεν. Αὐτό τό ἠλλάξαμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Τήν ἐκάναμεν αὐτήν τήν ἀλλαγήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Ποῖον ἠλλάξαμεν; Αὐτό τό ὁποῖον προτείνει ὁ ἅγιος Ζουγδίδι. Ναί αὐτό ἔγινεν ἀλλαγή. Λοιπόν, συζητοῦμεν τώρα τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, τήν ὁποίαν ἔχετε, καί ἐρωτῶ, ἐάν σᾶς ἱκανοποιῇ καί ἐάν ἔχετε ἀντίρρησιν νά περιληφθῇ ἤ ὄχι;... Νά μή ζητῆτε τόν λόγον δι' ἄσχετα πράγματα. Ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἡ πρότασις ἔχει κάποιον περιεχόμενον καί θά συνεφωνούσαμεν ὅλοι, ἀλλά δέν δύναται μία τοιαύτη πρότασις, ἡ ὁποία εἶναι λίαν ἐκτεταμένη, νά προστεθῇ εἰς τό κείμενον. Ἴσως αὐτό, τό ὁποῖον ζητεῖ ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, θά ἠδύνατο νά τεθῇ εἰς τόν σκοπόν τῶν Διαλόγων εἰς τήν ἀρχήν, ἀλλ' ὄχι εἰς αὐτό τό σημεῖον, διότι εἶναι αὐτονόητον ὅτι σκοπός τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων εἶναι αὐτά, τά ὁποῖα ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας. Θά ἠδύνατο λοιπόν νά τεθῇ, ἀλλ' ὄχι πάντως εἰς αὐτήν τήν παράγραφον, τήν ὁποίαν ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Εἶσθε λοιπόν ἀντίθετος εἰς τήν ἀποδοχήν ἤ ὄχι; Ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου καί μετά ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης. Ἐπί τοῦ ἐρωτήματος, ἐάν αὐτή ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτή, ἤ ὄχι. Αὐτό εἶναι τό ἐρώτημα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων*:* Ευχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Θά πρέπει νά εἴμεθα πιστοί εἰς τάς σημερινάς συζητήσεις τοῦ πρωινοῦ. Συνεφωνήσαμεν ὅλοι ὅτι πρόκειται περί χρησίμου προτάσεως, ὅταν ὅμως συνεζητήσαμεν περί τῆς § 6 εἴπομεν, ὅτι δέν ἦτο ἡ ὀρθή θέσις, διά νά τεθῇ αὐτή ἡ προ-

σθήκη καί δι' αὐτό εἴπομεν νά τεθῇ εἰς τήν τελευταίαν παράγραφον τοῦ κειμένου. Αὐτό τό ἀπεφασίσαμεν σήμερον τό πρωί. Ἤθελον λοιπόν νά σᾶς ἀναφέρω ὅτι αὐτά ἀπεφασίσαμεν καί συνεζητήσαμεν σήμερον τό πρωί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Προφανῶς ἐγώ, λόγῳ τῆς ἀπουσίας μου, δέν γνωρίζω ὅτι τήν παράγραφον αὐτήν τήν ἔχετε συζητήσει. Ἀκούω τώρα ὅτι τήν ἔχετε συζητήσει. Ἀπό τήν ἄλλην πλευράν, διά πρώτην φοράν τήν ἔχομεν ἐνώπιόν μας. Πῶς τήν συνεζητήσατε; Ἄνευ κειμένου; Ὁρίστε.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἅγιε Πρόεδρε, ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία Ἀντιοχείας τό πρωί ἐζήτησε τόν λόγον καί ἔκανεν ἐκτεταμένην παρέμβασιν. Κατ' ἀρχήν ὡς γενική ἰδέα καί διατύπωσις ἐγένετο δεκτή ἡ παρέμβασις. Πλήν ὅμως ἐζητήθη νά μεταφερθῇ ἡ διατύπωσις τῆς παραγράφου αὐτῆς ἀπό τήν § 6 εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου. Οὕτω, μέ συμφωνίαν τῆς ὁλομελείας ἐκρίθη σκόπιμον νά τεθῇ μετά τήν § 22, διό καί παρεκλήθη ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας νά τήν συντάμη, διότι ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέρα καί νά μᾶς τήν φέρῃ τό ἀπόγευμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἄρα ἡ παράγραφος αὐτή ὡς ἔχει, ὡς εἶναι διατετυπωμένη ἐδῶ, δέν συνεζητήθη.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἡ διατύπωσις, ὄχι. Ἡ ἀρχική ἰδέα ναί.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἡ διατύπωσις συζητεῖται, ἡ ἀρχική ἰδέα θά συζητηθῇ; Τί νόημα ἔχει ἡ ἀρχική ἰδέα; Ἡ διατύπωσις συζητεῖται.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Τήν διατύπωσιν τήν ἐλάβομεν Σεβασμιώτατε, αὐτήν τήν στιγμήν. Καί τό πρωί ἐκρίναμεν ἐδῶ ὡς σῶμα ὑπό τόν Προεδρεύοντα, τόν ἅγιον Γαλλίας, τήν παρέμβασιν καί εἴπομεν ὅτι εἶναι ὀρθή, ὡς καί ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης. Ἐν τούτοις, ἀπό ὅ,τι βλέπω τώρα, κατά τήν γνώμην μου εἶναι ἐκτεταμένη καί θά πρέπει νά μελετηθῇ, ὥστε αἱ τρεῖς παράγραφοι νά συνοψισθοῦν εἰς μίαν παράγραφον πρός τό τελικόν κείμενον. Δηλαδή αὐτήν τήν στιγμήν δέν γνωρίζω, ἄν δύναται νά γίνῃ αὐτό. Εἶναι ἔργον τῆς Γραμματείας καί ἔργον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας. Αὐτό θά ἔλεγον ἐπ' αὐτοῦ. Διότι τώρα τήν ἐλάβομεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Λοιπόν, ἠκούσατε. Ἐδῶ εἶναι θέμα διαδικασίας, διό καί παρακαλῶ νά εἴμεθα ἀκριβεῖς καί προσεκτικοί, ἀντί νά ὑβρίζωμεν ὁ εἷς τόν ἄλλον καί μάλιστα τήν προεδρίαν, διότι αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτον. Ἕν κείμενον, τό ὁποῖον δέν ὑπῆρχε διατυπωμένον τό πρωί, λέγετε ὅτι συνεζητήθη καί ἀπεφασίσθη. Καί εἶμαι ὑποχρεωμένος ἐγώ αὐτό νά τό δεχθῶ. Τό κείμενον ἔρχεται τώρα, διατί λέγει ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου, ὅτι τό θέμα αὐτό συνεφωνήθη τό πρωί, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχεν;

Ἐκ τοῦ Κοινοῦ: Ὡς ἰδέα...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Πῶς συνεζητήθη ὡς ἰδέα;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ὡς ἰδέα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Τήν ἰδέαν θά συζητήσωμεν; Τό κείμενον θά συζητήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Σεβασμιώτατε,

ἐπιτρέπετε; Μπορῶ νά ὁμιλήσω;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ποῖος ζητάει τόν λόγον;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὁρίστε, ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Παρακαλῶ, Σεβασμιώτατε, αὐτό τό κείμενον τό εἴχομεν τό πρωί μέ τάς παραγράφους 1, 2, 4, 6 κ.λπ. 13. Τάς παραγράφους 1, 2 καί 4 δέν τάς συνεζητήσαμεν, διότι δέν μᾶς ἀπησχόλησαν. Ὅμως τήν § 6 τήν συνεζητήσαμεν, τήν ἐμελετήσαμεν καί προετάθη νά τεθῇ μετά ἀπό τήν § 22. Τήν εἴχομεν αὐτήν. Συνεζητήθη. Ἀπορῶ δηλαδή, ὅλοι εἴμεθα ἐδῶ καί τήν ἠκούσαμεν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἐγώ ὁμολογῶ, ὅτι θά τρελλαθῶ εἰς τό τέλος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Ὁμολογῶ ὅτι ἐκπλήσσομαι...

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Διότι οἱ μισοί λέγουν ὅτι δέν τό εἶχον τό κείμενον καί δέν τό συνεζήτησαν, οἱ ἄλλοι λέγουν ὅτι τό εἶχον καί τό συνεζήτησαν. Ἡ ἀπουσία δηλαδή τοῦ Προέδρου ἐδημιούργησε πραγματικόν χάος. Ὁ ἅγιος Γαλλίας, ὁ ὁποῖος προήδρευε, δέν δύναται νά μᾶς διαβεβαιώσῃ περί τίνος πρόκειται;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ πολύ. Ὄντως εἰς τήν § 6 ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν ἔφερεν ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας καί τήν ὁποίαν κατέθεσε, τουλάχιστον ἐγώ τήν εἶχα εἰς τήν ἕδραν, ἦτο μία πρότασις, ἡ ὁποία δέν ἠδύνατο νά τεθῇ εἰς τήν § 6 καί εἴπομεν ὅτι ἦτο χρήσιμος, ἀλλά θά πρέπει νά τεθῇ εἰς τό τέλος πλέον τοῦ κειμένου. Ἐπειδή ὅμως ἡ παράγραφος ἦτο μεγάλη, εἴπομεν νά συντμηθῇ καί ἡ ἐργασία αὐτή θά ἐγίνετο ἀπό τήν Γραμματείαν εἰς συνεργασίαν μέ τόν κ. Γκαντούρ. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότης. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα δέν ὑπῆρξε συζήτησις. Ὅλοι εἶπαν, ὅτι ἦτο χρήσιμον τό περιεχόμενον, ἀλλά ὅτι ἔπρεπε νά τεθῇ εἰς τό τέλος, διότι δέν ἠδύνατο νά τεθῇ εἰς τήν § 6. Αὐτά ἅγιε Πρόεδρε συνεζητήσαμεν σήμερον τό πρωί. Ἦσαν σύμφωνοι ὅλοι, δέν ὑπῆρξεν ἀντίρρησις εἰς τήν προσθήκην τῆς ἐν λόγῳ προτάσεως, ἀλλά εἴπομεν νά τεθῇ εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου μας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Μέ συγχωρεῖτε, ἀλλά αὐτό σημαίνει ὅτι ἀπεφασίσατε διά κάτι, τό ὁποῖον δέν εἶχε διατυπωθῆ ὁριστικῶς. Δέν δύναται νά ληφθῇ τοιαύτη ἀπόφασις, χωρίς ὁριστικήν διαμόρφωσιν τοῦ κειμένου. Εἶναι λάθος διαδικασίας. Καί δι' αὐτό ἀκριβῶς ἐδημιουργήθη τό θέμα, ὅτι ἐνῷ ἐγένετο ἀποδεκτή, κατ' ἄλλους ἐγένετο ἀποδεκτή, κατ' ἄλλους δέν ἐγένετο ἀποδεκτή. Λοιπόν, ἔχομεν ἐδῶ τήν σύγχυσιν αὐτήν, ἀλλά νά τό λύσωμεν παρακαλῶ διά νά τελειώνωμεν, νά μή ἐπεκταθῶμεν. Νά δεχθῶμεν αὐτήν τήν στιγμήν τό κείμενον ὡς διεμορφώθη, διότι αὐτή εἶναι ὁριστική πλέον καί ἐλπίζω νά μή ὑπάρξῃ τώρα μία παραπομπή πρός νέαν τροποποίησιν. Αὐτό εἶναι τό τελικόν. Αὐτό λοιπόν τό τελικόν τό δεχόμεθα, ἤ ὄχι; Νά θέσωμεν αὐτό τό ἐρώτημα καί νά μή ἀναφερώμεθα εἰς τό παρελθόν, διότι ἡ ἀναφορά εἰς τό παρελθόν ἐδημιούργησεν αὐτήν τήν παρεξήγησιν, πρῶτον, διότι ἐγώ δέν ἤμην παρών, δεύτερον, διότι καί σεῖς οἱ ἴδιοι, ἄλλοι μέν λέγετε ὅτι δέν τό ἐνεκρίνατε καί ἄλλοι ὅτι τό ἐνεκρίνατε.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Μία πρότασις ἐποικοδομητική. Ἐπιτρέπετε;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Νομίζω ὅτι πρέπει τώρα νά τελειώσωμεν νά τό δεχθῶμεν ἤ νά μή τό δεχθῶμεν.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Δέν δυνάμεθα νά τελειώσωμεν, ἅγιε Πρόεδρε, ἐπιτρέψατέ μοι νά εἴπω ὅτι εἶναι ἐκτενές κείμενον. Κατ' ἀρχήν τό εἴχομεν δεχθῆ, ἀλλά τώρα, μέχρι αὔριον τό πρωί, ἡ Γραμματεία μέ τήν συμμετοχήν τοῦ κ. Γκαντούρ, ἄς δώσῃ μίαν σύντομον εὐπρεπισμένην μορφήν αὐτοῦ τοῦ κειμένου, ἀφοῦ δέν δύναται νά περάσῃ ὡς ἔχει. Ἀλλά τό ἴδιον τό περιεχόμενον νά διατυπωθῇ καταλλήλως ὑπό τῆς Γραμματείας, τῇ συμμετοχῇ καί τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, καί αὔριον τό πρωί θά τό δεχθῶμεν εἰς πέντε λεπτά, δέν ὑπάρχει πρόβλημα. Τό εἶπον καί ἀρκετοί ἀδελφοί. Δέν πρέπει τώρα νά συζητῶμεν αὐτό τό κείμενον, τό ἀνεπεξέργαστον καί ἀκόμη ἀνευπρέπιστον. Πρέπει αὔριον τό πρωί νά μᾶς παρουσιάσῃ ἡ Γραμματεία κείμενον, τό ὁποῖον θά εἶναι εὐαπόδεκτον. Σύντομον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ἑπομένως λήγει ἡ συζήτησις. Αὔριον τό πρωί θά ἔχωμεν τό τελευταῖον κείμενον, τό ὁποῖον ἐλπίζω νά εἶναι τό τελευταῖον, διότι αὐτή εἶναι πρωτοφανής διαδικασία. Δέν ἔχω συναντήσει ποτέ τοιοῦτον πρᾶγμα. Δέν θά ὁμιλήσῃ κανείς διά τό θέμα αὐτό. Ἐτελειώσαμεν. Δέν ἔχομεν τίποτε ἄλλο.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ζητοῦν ἐπιμόνως τόν λόγον ὁ Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας καί ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος: Ὡραῖα. Ὁ Μητροπολίτης Ἀνδρέας ἔχει τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ζητῶ συγγνώμην ἐπειδή σᾶς κουράζω καί κουράζω ὅλους τούς ἀδελφούς. Κατά τήν διάρκειαν τῶν προηγουμένων συναντήσεών μας, κατά τάς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς, πάντοτε ἐδείκνυτε ὑπομονήν καί μεγαλοψυχίαν ἔναντι τῶν παρατηρήσεων μας, ἀναζητῶν τήν ὁμοφωνίαν καί τήν συναίνεσιν, ἐλπίζω δέ ὅτι θά δείξετε τήν αὐτήν μεγαλοψυχίαν καί τήν ὑπομονήν τώρα καί εἰς τό ἑξῆς. Καί ἡμεῖς εὑρισκόμεθα εἰς μίαν ἀόριστον κατάστασιν, ὅπως καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας. Ἔχομεν καταθέσει τάς παρατηρήσεις μας καί τάς προτάσεις μας σήμερον τό πρωί εἰς τήν Γραμματείαν. Χθές δέν ἦτο κατανοητή καί εἰς ἕνα βαθμόν προσβλητική ἡ διαδικασία τῆς ψηφοφορίας, ἡ ὁποία ἐστέρει τό δικαίωμα λόγου ἀπό τάς Ἐκκλησίας νά φέρουν τά μηνύματα τῶν Πατριαρχῶν τους. Θεωροῦμεν ὅτι αὐτό ἦτο προσβλητικόν δι' ἡμᾶς. Ἀκόμη καί εἰς τόν Ἄρειον δέν τοῦ ἐστέρησαν τόν λόγον καί τόν ἤκουσαν εἰς τήν Α' Οἰκουμενικήν Σύνοδον, δι' αὐτό, ὅταν σήμερον τό πρωί κατεθέσαμεν τάς προτάσεις μας, ἔγιναν δεκταί, συνεζητήθησαν καί ἀνέφερον ὅτι εἴχομεν μίαν παρατήρησιν σχετικῶς πρός τήν § 11. Ἐπειδή ὅμως εἰς τήν § 10 προετάθη νέα διατύπωσις ὑπό τοῦ κ. Φειδᾶ, δι' ἡμᾶς ἦτο ἀποδεκτή καί διά τοῦτο ἐπεράσαμεν εἰς τήν συζήτησιν τῆς § 12. Ἡ ἀπόφασις ὅμως διά τήν § 10 ἀνεβλήθη διά τήν ἀπογευματινήν συνεδρίασιν. Ἀπηυθύνθην εἰς σᾶς, ἀλλ' ὅμως ἀπερρίψατε τήν συζήτησιν τῆς § 10, ἐπικαλούμενος τό γεγονός ὅτι ἐτέθη κάποιος ὅρος. Ἡμεῖς δέν εἴχομεν θέσει κάποιον ὅρον. Εἴπομεν ὅτι θά ἀναγνώσωμεν τήν παρατήρησίν μας, ἡ ὁποία ἀφεώρα εἰς τήν § 11, ἐάν ἡ § 10 δέν γίνῃ τελικῶς ἀποδεκτή.

Δέν ἐπεθυμοῦμεν διαμάχας, χρονοτριβήν, χάσιμον χρόνου, καί δά τοῦτο εἴπομεν ὅτι, ἐάν ἡ § 10 γίνῃ ἀποδεκτή, ἀποσύρωμεν τήν πρότασίν μας. Σήμερον εὑρισκόμεθα εἰς τήν ἰδίαν κατάστασιν μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας. Ἔχομεν καταθέσει τάς προτάσεις μας, ἔχουν γίνει ἀποδεκταί ἀπό τήν Γραμματείαν καί μετά δέν ἠκούσθησαν κἄν. Σεβασμιώτατε, ὅλοι μας ἐνθυμούμεθα ὅτι εἰς μίαν ἀπό τάς συνεδριάσεις ἐπί 7 ἤ 8 ὥρας συνεζητήσαμεν ἕν ζήτημα καί ἐν συνεχείᾳ ἀπεδείχθη ὅτι μία πρότασις ἔκρινε τά πάντα καί ἀντελήφθημεν ὅτι εἴμεθα κουρασμένοι καί ἴσως δι' αὐτόν τόν λόγον δέν εἴχομεν παρατηρήσει, δέν εἴχομεν προσέξει αὐτήν τήν πρότασιν. Νομίζω ὅτι δυνάμεθα νά ἀφιερώσωμεν περισσότερον χρόνον, ὥστε νά καταλήξωμεν εἰς συναίνεσιν. Νομίζω ὅτι εἶναι λάθος ἀρχή νά περιορίζετε τά χρονικά ὅρια τῆς συζητήσεως. Νομίζω ὅτι ἐάν βασισθῶμεν εἰς τήν χριστιανικήν ἀγάπην καί ὑπομονήν θά φθάσωμεν εἰς τήν συναίνεσιν. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Δυσκολεύομαι πολύ ἀδελφοί νά ἀπαντήσω εἰς αὐτά. Ὁ ἅγιος ἀδελφός ὑπῆρξε πολύ κατηγορηματικός ἐναντίον μου καί βεβαίως ὑπάρχει καί παράπονον καί ἀπό ἄλλας Ἐκκλησίας. Αὐτό, τό ὁποῖον διαπιστώνω εἶναι ὅτι τό ἱερόν τοῦτο σῶμα θέλει συγχρόνως καί νά προχωρήσωμεν γρήγορα, ἀλλά καί νά ἔχῃ τό δικαίωμα ὁ καθείς νά ὁμιλῇ ὅσον θέλει καί ὅποτε θέλει καί δι' ὅσα θέλει. Ὁμολογῶ ὅτι αὐτό τό πρᾶγμα δέν δύναται νά τό ἐπιτύχῃ ἄνθρωπος. Ἐάν ἐπικαλούμεθα τήν ἀγάπην καί τήν ὑπομονήν καί μεμφώμεθα τόν Πρόεδρον ὅτι δέν ἔχει ἀγάπην καί ὑπομονήν, τότε σημαίνει ὅτι περιφρονῶμεν τό ἄλλον αἴτημα, τό ὁποῖον πρέπει ὁ Πρόεδρος νά ἱκανοποιήσῃ. Τό νά ὁλοκληρώσωμεν τό κείμενον πρό τῆς ἀναχωρήσεώς μας. Ἀσκεῖτε λοιπόν ψυχολογικήν πίεσιν εἰς τόν Πρόεδρον εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε δέν εἶναι δυνατόν νά συνεχίσῃ. Δέν δύναμαι νά ἱκανοποιῶ αὐτάς τάς δύο ἀντιθέτους ἐπιθυμίας τοῦ σώματος. Καί γρήγορα, καί ὁ καθείς ὅσον θέλει νά ὁμιλῇ μέ ὑπομονήν καί μέ ἀγάπην. Ὡραῖα. Ἐγώ δέν ἔχω οὔτε ὑπομονήν, οὔτε ἀγάπην, εἶμαι κακός, ἀλλά ἐάν δέν ἐπιτύχωμεν τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ κειμένου, ὁ ἀδελφός Ἀνδρέας θά ἀναλάβῃ τήν εὐθύνην; Ὄχι, δέν θά τήν ἀναλάβῃ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Ἐμένα ἐρωτᾶτε;

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος*:* Καί θεωρεῖ αὐτό τό πρᾶγμα ἀγάπην. Δέν εἶναι χριστιανική ἀγάπη. Πρέπει νά κατανοήσωμεν τάς δυσκολίας, ὑπό τάς ὁποίας ὁ Πρόεδρος ἐργάζεται. Εἶναι φυσικόν, ἐάν θέλωμεν νά τελειώσωμεν, νά συντάμωμεν τόν χρόνον τῶν παρεμβάσεών μας καί νά μή ἐπανερχώμεθα εἰς προηγουμένας παραγράφους, διότι, ἐάν ἐπανερχώμεθα εἰς προηγουμένας παραγράφους δέν δυνάμεθα νά τελειώσωμεν. Μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο λοιπόν ἐγώ θεωρῶ χρέος μου νά ἐπιλέξω τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ κειμένου. Κατηγορήσατέ με ὅσον θέλετε καί ὅπως θέλετε. Ἀρκεῖ νά μοῦ δώσῃ ὁ Θεός δύναμιν νά μή κλονισθῶ ἀπό τάς ἐπιθέσεις σας καί ἀπό τήν συμπεριφοράν σας ἀπέναντί μου. Ἐάν ἐπανέλθωμεν λοιπόν εἰς τήν § 11, δέν ἐγγυῶμαι ὅτι θά τελειώσωμεν τό κείμενον. Ἑκάστη Ἐκκλησία, δέν θέλω νά κάνω τόν διδάσκαλον, ἀλλά, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τό γενικώτερον συμφέρον δέν τό σκεπτόμεθα; Μόνον τήν ἰδικήν μας θέσιν προβάλωμεν; Τό ἐάν φύγωμεν ἀπό ἐδῶ χωρίς κείμενον δέν τό σκεπτόμεθα; Ἀλλά ζητοῦμεν καί τά δύο. Δέν γίνονται καί τά δύο, ἀλλ' ὅμως τήν εὐθύνην τήν ἔχει πάντοτε ὁ Πρόεδρος. Δέν δύναμαι ἐγώ αὔριον, ἐάν δέν βγάλωμεν κείμενον νά ἀπολογηθῶ ὅτι πταίει ὁ ἀδελφός Ἀνδρέας,

ὁ ὁποῖος ἤθελεν ὑπομονήν καί ἀγάπην, διά νά ὁμιλῇ καί νά ἐπανέρχηται εἰς τά κείμενά του. Λοιπόν, νομίζω ὅτι δέν διαθέτω δυνάμεις, τουλάχιστον ἐγώ, διά νά συνεχίσω ἀπόψε καί παρακαλῶ νά ἐπανέλθωμεν αὔριον τό πρωί.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Πέμπτη, 15 Ὀκτωβρίου 2015

***

Α΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἡ πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας: προσθήκη παραγράφου μετά τήν § 22 τήν ὑπ' ἀριθμόν 23.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει κοινήν τήν συνείδησιν περί τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ Διαχριστιανικοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, διό καί κρίνει ἀναγκαῖον νά συνοδεύηται οὗτος πάντοτε ὑπό τῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας διά πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν τήν ἀνεκλάλητον χαράν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ σημαντικόν, ὅπως ὅλοι οἱ χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ὑπό τῶν κοινῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως ἡμῶν, προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν μίαν πρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, τά ὁποῖα ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς, καί ἡ ὁποία θά βασίζηται εἰς τό ἰδανικόν πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ, ἦτο ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν εἴχομεν εἴπει ὅτι θά ἐτίθετο εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου. Ἔχετε νά προσθέσετε κάτι; Μάλιστα, ἅγιε Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ὡς ἔχει ἡ διατύπωσις τῆς προτάσεως, εὔληπτος καί συνοπτική, εἶναι πολύ καλή. Δέν ἔχω παρατηρήσεις. Μίαν παράκλησιν: Πρῶτον, πρός τούς προτείναντας Ἀντιοχεῖς ἀδελφούς, ἔπειτα καί πρός τήν Ὁλομέλειαν, νά ἐνταχθῇ ἐδῶ καί κάτι, τό ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τό πρῶτον κείμενον, εἰς τήν πρώτην πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, ὅπου γίνεται λόγος περί τοῦ ἀσυμβιβάστου ἀφ' ἑνός μέν θεολογικοῦ λόγου ἀληθείας καί ἀγάπης μεταξύ ἡμῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ τοῦ προσηλυτισμοῦ καί τῆς Οὐνίας. Νομίζω ὅτι εἰς μίαν κατάλληλον μορφήν πρέπει νά ἐνταχθῇ ἐδῶ, ὅπου λέγεται ὅτι *«πρέπει ὁ Διάλογος νά συνοδεύηται πάντοτε ὑπό τῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας διά πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν τήν ἀνεκλάλητον χαράν τοῦ Εὐαγγελίου»*, αὐτή εἶναι ἡ θετική ἔκφρασις, καί νά προστεθῇ ἐδῶ ἐν συνεχείᾳ, *«νά ἀποφεύγωνται δέ αἱ πράξεις προσηλυτισμοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπέφερε καί ἐνιαχοῦ συνεχίζει νά ὑποφέρῃ ὡς ὑπό τῆς Οὐνίας...»* ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Τοιοῦτον ἀπό τήν πρότασιν τήν προγενεστέραν τῆς Ἀντιοχείας νά τεθῇ ὡς δεύτερον σκέλος αὐτῆς τῆς ὡραίας πρώτης προτάσεως καί τότε θά εἶναι πλήρης ἡ ἔννοια. Δηλαδή λέγομεν τί πρέπει, ἀλλά καί τί δέν πρέπει, διότι, δυστυχῶς, ὅσας φοράς καί νά τό λέγωμεν, δέν ἐννοοῦν νά παύσουν ὡρισμένοι, οὔτε ἀπό προσηλυτισμόν, ὅπως ἐλέγομεν καί προχθές, ἀλλά οὔτε καί ἀπό τήν Οὐνίαν καί τήν ἐπιθετικότητα καί τήν βιαιότητα αὐτῆς. Χωρίς αὐτήν τήν προσθήκην νομίζω ὅτι τό κείμενον μένει κάπως ἰσχνόν καί ἄχρωμον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Εὐχαριστῶ τόν ἅγιον Μπάτσκας.

Ἔχετε ἀναφέρει τήν § 4 τῆς προτάσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Καί θεωροῦμεν ὅτι θά ἦτο χρήσιμον νά τό προσθέσωμεν ἐκεῖ, ἀλλά ἐγώ ἐξακολουθῶ νά πιστεύω ὅτι πρέπει νά ἐνταχθῇ εἰς τό τέλος τῆς παραγράφου. Συμφώνως πρός αὐτό, τό ὁποῖον προσετέθη ἀπό ἡμᾶς εἰς τήν § 4*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι ὁ προσηλυτισμός ἀπό τόν ὁποῖον ὑπέφερε καί συνεχίζει νά ὑποφέρῃ, καθώς καί αἱ πολιτικαί τῆς Οὐνίας εἰς πολλάς περιοχάς, ὅπου ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἐγκατεστημένη ἀπό αἰώνων, δέν δύνανται παρά νά ἐμποδίσουν»* κ.λπ. Αὐτό θά ἠδύνατο νά ἐνταχθῇ εἰς τήν § 4 καί τό ἄλλο εἰς τό τέλος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Δέν ἔχω ἐνώπιόν μου αὐτήν τήν στιγμήν τήν § 4. Πιστεύω ὅτι μετά ἀπό τήν παραπομπήν εἰς τό Β' Πέτρου 1, 8 δύναται νά τεθῇ ἕν κόμμα καί νά προστεθῇ ἡ ἑξῆς φράσις, ἡ ὁποία καλύπτει αὐτά, τά ὁποῖα ἐζήτησεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας. *«Ἀποκλειομένης ἤ ἀποφευγομένης πάσης πράξεως προσηλυτισμοῦ ἤ ἄλλης προκλητικῆς ἐνεργείας ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ»*. Νά ἐπαναλάβω;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ναί κ. καθηγητά, σᾶς παρακαλῶ νά ἐπαναλάβετε.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Μετά τό*: «ἀνεκλάλητον χαράν τοῦ Εὐαγγελίου»*, συνεχίζει ἡ φράσις*: «ἀποκλειομένης πάσης πράξεως προσηλυτισμοῦ ἤ ἄλλης προκλητικῆς ἐνεργείας ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Συμφωνεῖ ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας; Ἐλπίζω ὅτι ὅλοι συμφωνοῦμεν εἰς αὐτό. Εἶναι γενικώτερον καί δέν εἰσερχόμεθα εἰς λεπτομερείας διά νά περιγράψωμεν, ποῖαι εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἡ 2ᵅ πρότασις εἶναι ὀλίγον τι κατηχητική καί διά μίαν συνέλευσιν, ὅπως εἶναι ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, δέν εἶναι τοῦ ὕψους της. Εἶναι καθαρῶς κατηχητικοῦ χαρακτῆρος. Θά ἠδύνατο νά μείνῃ τό 1ον μέρος καί ἡ 2ᵅ πρότασις νά ἀπαλειφθῇ, διότι δέν ἔχει τίποτε τό οὐσιαστικόν, ἁπλῶς αὐτά, τά ὁποῖα λέγομεν εἰς τά κατηχητικά.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἡ πρότασις ἐνεκρίθη χθές ὡς ἔχει, ἁπλῶς ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἡ σχετική ἐντολή τῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καί τῆς μεταφράσεως καί προσεθέσαμεν μίαν παραπομπήν εἰς τήν Β' ἐπιστολήν Πέτρου. Ἑπομένως, εἶχεν ἐγκριθῆ χθές καί δι' αὐτό ἀπεφασίσθη νά τεθῇ εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου, ἐπειδή εἶχε ποιμαντικόν, πρακτικόν χαρακτῆρα, εἴπομεν νά μεταφερθῇ εἰς τό τέλος τοῦ κειμένου, ἄλλως θά τό εἴχομεν ἐντάξει εἰς τήν § 6, ὅπως λέγει ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Συμφωνεῖτε, ἅγιε Περιστερίου ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ὅ,τι εἴπει ἡ Ὁλο-

μέλεια.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Λοιπόν, προχωροῦμεν. Ὁ π. Νικόλαος Ἰωαννίδης.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Συγγνώμην, Σεβασμιώτατε, ἐδῶ πρός τό τέλος λέγει*: «νά δώσωμεν μίαν πρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, τά ὁποῖα ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς»*. Νομίζω δέν τά ἐπιβάλλει. Ἴσως καλύτερον*: «Τά ὁποῖα βιώνωμεν εἰς καθημερινήν βάσιν»*, ἀλλά ὁ σύγχρονος κόσμος δέν ἐπιβάλλει διά τῆς βίας τά ἀκανθώδη προβλήματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «Τά ὁποῖα ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος»* εἶναι ἡ ὀρθή γραφή. Καί θά τό διορθώσῃ ἡ Γραμματεία, διότι ἐγώ εἶχον γράψει*: «τά ὁποῖα ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος»*, ἀφοῦ ἄλλως θά εἴχομεν δύο φοράς ἀναφορικήν ἀντωνυμίαν εἰς τήν ἰδίαν φράσιν. *«Τά ὁποῖα ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος καί...»*

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μήπως θά ἠδύνατο...

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης*:* Συγγνώμην κ. καθηγητά, δέν τά ἐπιβάλλει διά τῆς βίας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Πῶς δέν μᾶς ἐπιβάλλει σύγχρονα προβλήματα; Ἡ παγκοσμιοποίησις δέν εἶναι σύγχρονον πρόβλημα;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μήπως νά εἴπωμεν*: «τά ὁποῖα θέτει πρό ἡμῶν ὁ σύγχρονος κόσμος»*.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Δέν κατενόησα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἅγιε Μπάτσκας. Τήν πρότασίν σας παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*: «Τά ὁποῖα θέτει πρό ἡμῶν ὁ σύγχρονος κόσμος»*. Διατί νά ἐπιβάλῃ; Τά θέτει ἐνώπιόν μας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Μᾶς τά ἐπιβάλλει νά ἔχωμεν, εἴτε τό θέλομεν εἴτε ὄχι. Ἕνα αἰῶνα δέν ἐζήσατε αὐτά τά προβλήματα εἰς τήν Σερβίαν;

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης*:* Ἀκριβῶς, τά βιώνομεν κ. καθηγητά. Δέν μᾶς τά ἐπιβάλλει διά τῆς βίας.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Πῶς δέν τά ἐπέβαλεν; Εἰς τήν Σερβίαν δέν τά ἐπέβαλε τό 1995;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Νομίζω ὅτι ἡ τελευταία πρότασις χωλαίνει λεκτικῶς. Καί ἐγώ ἔχω κάποιο πρόβλημα, ἐάν εἴπωμεν *«ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος»*, ἀλλά νομίζω ὅτι ἡ δευτερεύουσα πρότασις, ἀφίσταται πολύ ἀπό τό *«ἀπάντησις»*, διότι δίδομεν ἀπάντησιν *«εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ κόσμου, τά ὁποῖα...»* καί κατόπιν *«καί ἡ ὁποία»*. Θά ἠδυνάμην νά προτείνω τό ἑξῆς*: «Νά δώσωμεν εἰς*

τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου μίαν πρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν, βασιζομένην εἰς τό ἠθικόν πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου». Εὐχαριστῶ. Ἐάν παραμείνῃ ὅπως εἶναι, χωλαίνει λεκτικῶς. Θέλει μίαν διόρθωσιν ἐκεῖ. Νομίζω τήν προέτεινον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Συμφωνεῖτε, ἅγιοι ἀδελφοί ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ἡ γαλλική ἐκδοχή εἶναι σαφής. Ἐάν εἶναι θέμα συντακτικοῦ εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν, νομίζω ὅτι αὐτό θά πρέπει νά τό διευθετήσετε σεῖς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἄγιε Κωνσταντίνης, τότε θά τό καταθέσετε εἰς τήν Γραμματείαν προκειμένου νά τεθῇ ὅπως εἴπατε. Εὐχαριστῶ. Ὑπῆρχε χθές, εἰς τό τέλος, προτοῦ ὁλοκληρωθῇ τό κείμενον μία δυσαρέσκεια ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας. Δέν θέλομεν νά ὑπάρχῃ αὐτή ἡ δυσαρέσκεια καί δέν θέλω ἐπ' οὐδενί νά φύγωμεν ἀπό ἐδῶ χωρίς νά εἴμεθα πράγματι ἀγαπημένοι. Δέν δυνάμεθα μόνον εἰς τήν θ. Λειτουργίαν νά ἀσπαζώμεθα ἀλλήλους καί μετά νά εἴμεθα χωρισμένοι. Θά πρέπει αὐτή ἡ ὁμόνοια καί ἡ ἀγάπη νά εἶναι εἰς τήν καθημερινήν μας ζωήν. Μέσα εἰς αὐτό τό πνεῦμα θά ἤθελον, ἐάν ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ὑπάρχῃ κάποιο θέμα διά τό κείμενον εἰς τήν παράγραφον, νά ἴδωμεν, διότι νομίζω ὅτι εἶναι καλύτερον νά λύωνται ὅλαι αἱ παραξηγήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἅγιε Πρόεδρε, συμφωνοῦμεν πλήρως μαζί σας καί εἴμεθα πεπεισμένοι ἀκόμη ὅτι ἡ ἀγάπη μεταξύ μας θά ἐπικρατήσῃ. Δέν ἔχομεν ὡς πρός τήν παράγραφον, τήν ὁποίαν συζητοῦμεν, ἀλλά ἄν ἐνθυμῆσθε, εἴχομεν παρατηρήσεις ἐν σχέσει πρός τήν § 10 καί εἰς περίπτωσιν, καθ'ἥν ἡ § 10 ἐγένετο ἀποδεκτή θά ἀνεκαλοῦμεν τήν παρατήρησίν μας. Ζητῶ συγγνώμην διά μίαν εἰσέτι φοράν. Δέν ἐπιθυμοῦμεν νά γυρίσωμεν ὅλον τό σεβαστόν σῶμα ὀπίσω. Ἁπλῶς θέλομεν νά λάβωμεν ἀπαντήσεις. Ἔχομεν παρατηρήσειςὡς πρός τήν § 11. Δέν εἶναι τόσον παρατηρήσεις, ὅσον προτάσεις καί προσθῆκαι, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τήν § 11. Δυνάμεθα νά τάς συζητήσωμεν καί θά εἰσαχθοῦν αἱ προσθῆκαι, ἄν συμφωνοῦν οἱ ἅγιοι ἀδελφοί. Σᾶς εὐχαριστῶ. Ἡ § 11, συμφώνως πρός τήν πρότασίν μας, τελειώνει μέ τόν ἑξῆς τρόπον*: «Νά χαρακτηρισθῇ ἡ μέθοδος καί ἡ στρατηγική τῆς περαιτέρω διεξαγωγῆς τῶν Διαλόγων, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τήν ἁρμοδιότητα τῆς Μεγάλης Συνόδου»*. Θέλομεν νά γίνῃ μία προσθήκη, ἅγιε Πρόεδρε, δέν πρόκειται διά καινοτομίαν, ἄν ἐνθυμῆσθε. Τό παλαιόν κείμενον, τό ὁποῖον ἐνεκρίθη τό 1986 ἐχαρακτήριζε ἕκαστον Διάλογον χωριστά, δι' αὐτό ἔχομεν ὑποβάλει τήν πρότασίν μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὑπῆρχεν ἡ πρότασις εἰς τήν § 11. Τό ἠκούσατε, ἅγιοι ἀδελφοί. Ὑπάρχει κάποια τοποθέτησις ἐπ' αὐτοῦ ἤ ἀντίρρησις; Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Δέν ἔχω ἀντίρρησιν, θά ἤθελον νά παρακαλέσω νά ἀκούσω τήν κατακλεῖδα, τάς τελευταίας λέξεις, καί μάλιστα ἐν βραδεῖ ρυθμῷ διά νά κάνω σύγκρισιν μέ τήν ἑλληνικήν. Θά ἤθελον νά ἀκούσω τάς τελευταίας λέξεις αὐτῆς τῆς φράσεως διά νά τήν κατανοήσω. *«...*

στρατηγικῆς καί περαιτέρω διεξαγωγῆς τούτων». Νομίζω ὅτι τώρα κατενόησα. Εἶναι ἐντάξει. Δέν ἔχω ἀντίρρησιν. Διότι δέν εἶχον κατανοήσει προηγουμένως τήν κατάληξιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Δέν ἔχω νά εἴπω τίποτε. Εἶναι ἰδικόν μας ζήτημα, γραμματειακόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἅγιε Περιστερίου, ἀναφερόμεθα εἰς τήν § 11.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν κάνει ἡ ἀδελφή Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας δέν εἶναι τό καθῆκον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἡ ἀξιολόγησις τῶν Διαλόγων γίνεται ἀπό ἡμᾶς καί ἡμεῖς προτείνομεν. Αὐτήν τήν ἀξιολόγησιν δέν θά τήν κάνῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Αὐτός εἶναι ἄλλωστε ὁ σκοπός τῆς Προπαρασκευαστικῆς καί τῶν προηγουμένων Διασκέψεων, αἱ ὁποῖαι συνέρχονται, κάνουν τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων, βλέπουν τά θετικά καί τά ἀρνητικά καί ἀναλόγως προτείνουν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, ἀλλά ἡμεῖς θά κάνωμεν τήν ἀξιολόγησιν. Ἑπομένως, τό ἰδικόν μας καθῆκον τό ἀναθέτωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Τουλάχιστον ἐδῶ καί δύο δεκαετίας συχνάκις ὁμιλοῦμεν διά τήν ἀνάγκην ἀξιολογήσεως τῶν διμερῶν Διαλόγων, διότι εἶναι γεγονός ὅτι οἱ συνομιληταί μας, ἄλλα λέγουν εἰς ἡμᾶς, ἄλλα λέγουν εἰς τούς Ρωμαιοκαθολικούς, ἄλλα λέγουν εἰς τούς Ἀγγλικανούς, διό καί εἶναι νομίζω ἀπαραίτητος ἡ ἀξιολόγησις αὐτή. Βεβαίως, θά τήν κάνουν αἱ Ἐκκλησίαι καί ὄχι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, διά τοῦτο νομίζω ὅτι ἡ παρεμβολή τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἔχει τήν θέσιν της ἐκεῖ, ὅπου ἐπιθυμεῖ, εἰς τήν § 11. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, π. Γεώργιε. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Τήν παρατήρησίν μου ἔχει καλύψει ἤδη ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης, ἁπλῶς θεωρῶ ὅτι εἶναι περισσότερον ἔργον τῆς μελλούσης Συνόδου νά ἀξιολογήσῃ τήν ἔκβασιν τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων τῆς Ὀρθοδοξίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὅ,τι σπουδαῖον ὑπῆρχεν εἰς τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας κατά τόν Κ΄ αἰῶνα καί, κατόπιν τῆς ἰδικῆς μας κρίσεως, νά ἔχωμεν τήν κρίσιν τῆς Μεγάλης Συνόδου παρά νά ἐξιστορῇ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τά τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως καί νά ἀποσιωπᾷ τούς Θεολογικούς Διαλόγους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πρωτοβουλία καί δραστηριότης τῆς ἰδίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, ἡ πρότασις τῶν Ἰβήρων ἀδελφῶν εὐσταθεῖ πλήρως καί νομίζω ὅτι πρέπει νά υἱοθετηθῇ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Ἐγώ θά ἤθελον νά συγχαρῶ τούς ἀδελφούς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νά συντομεύσουν αὐτά, τά ὁποῖα ἤθελον νά μᾶς εἴπουν καί νά μᾶς παρουσιάσουν κείμενον, τό ὁποῖον εἶναι συγκεκροτημένον καί τό ὁποῖον δύναται νά ἐνταχθῇ εἰς τήν § 11 διά νά ἀποτελέσῃ ὁλοκληρωμένον σύνολον, τό ὁποῖον ἀποδεχόμεθα πλήρως. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀργυροκάστρου. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Καί ἐγώ δέχομαι τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, θά ἤθελον ὅμως νά κάνω μίαν παρατήρησιν. Πρῶτον, ποῖον θά εἶναι τό ὄργανον, τό ὁποῖον θά κάνῃ αὐτήν τήν ἀξιολόγησιν; Θά πρέπει νά τό ἀναφέρωμεν. Ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου; Ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις; Ποῖος θά κάνῃ αὐτήν τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων; Καί, δεύτερον, ἡ πρότασις αὐτή, θεωρῶ ὅτι εἶναι φρόνιμον νά τεθῇ εἰς τό τέλος τῆς πρώτης περιόδου τῆς § 11 καί ὄχι εἰς τό τέλος. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν διαφωνίαι, θά πρέπει νά εἴπωμεν ὅτι χρειάζεται ἀξιολόγησις. Ἔτσι ἦτο καί ἡ ἀρχική πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Ἀλλά θά πρέπει εἰς τήν πρότασιν αὐτήν νά εἴπωμεν ποῖος θά ἀξιολογήσῃ αὐτούς τούς Διαλόγους, ποῖον ὄργανον θά κάνῃ τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε, ὅλοι οἱ ὁμιληταί εἶπον ὅτι ὑποστηρίζουν τήν στάσιν μας καί διά ποῖον λόγον τήν ὑποστηρίζουν. Θεωροῦμεν ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος εἶναι ἕν οἰκουμενικόν φαινόμενον, τό ὁποῖον ἀνέμενε σχεδόν 1200 χρόνια ὅλη ἡ ὀρθόδοξος κοινότης. Ὅλος ὁ ὀρθόδοξος κόσμος καί ἕκαστον ὀρθόδοξον μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀναμένουν τήν ἀξιολόγησιν, τήν ὁποίαν θά δώσωμεν εἰς τόν Διάλογον, ὁ ὁποῖος διεξάγεται ἐδῶ καί 50 χρόνια. Βεβαίως, θεωροῦμεν ὅτι ἡ Μεγάλη Σύνοδος δέν θά ἀρχίσῃ τήν ἐξέτασιν ἑκάστου Διαλόγου κεχωρισμένως. Θά κάνῃ ἀξιολόγησιν καί θά προτείνῃ μεθοδολογίαν, διά νά καθορίσῃ τήν στρατηγικήν τῆς περαιτέρω διεξαγωγῆς τοῦ Διαλόγου, ἄν ἀξίζῃ τόν κόπον νά συνεχίσωμεν τόν Διάλογον ἤ ἄν πρέπει νά τον τερματίσωμεν. Ἀναμένομεν μίαν τοιαύτην ἀξιολόγησιν ἀπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας. Ἐπ' αὐτοῦ, σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Εὐχαριστῶ διά τήν δυνατότητα δευτερολογίας, ἀλλά νομίζω ὅτι εἰς τάς ἁρμοδιοτήτας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου δέν εἶναι νά προβῇ εἰς τήν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου καί τῆς μεθοδολογίας τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων. Εἶναι ἕν ἔργον ἐπίπονον, πολύχρονον, ἀπαιτεῖ μίαν συστηματικήν ἐργασίαν ἐκ μέρους τῶν προέδρων καί τῶν γραμματέων τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων καί δέν εἶναι δυνατόν εἰς τά πλαίσια τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου νά γίνῃ τοιαύτη καταγραφή, ὅταν μάλιστα δι' ἕκαστον Θεολογικόν Διάλογον ὑπάρχουν ἰδιάζοντα προβλήματα. Ἐάν ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας

ἐπιμένῃ νά γίνῃ αὐτή ἡ ἀξιολόγησις καί ἐγώ θεωρῶ ὅτι πρέπει νά ὑπάρχῃ αὐτή ἡ ἀξιολόγησις, θά ἠδύνατο νά ἀνατεθῇ εἰς ἕν πανορθόδοξον ὄργανον ἤ Διάσκεψιν, ἀλλά ὄχι εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Αὐτό νά τό διευκρινήσωμεν, διότι εἶναι μετέωρος ἡ ἀξιολόγησις, ἐάν δέν ὁρίσωμεν ποῖος θά τήν κάνῃ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τήν ἀρχικήν μου πρότασιν καί λέγω ὅτι δέν εἶναι καθῆκον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου νά ἀξιολογήσῃ τούς Διαλόγους. Καθῆκον πάντων ἡμῶν εἶναι νά κάνωμεν τήν ἀξιολόγησιν, νά τήν ὑποβάλωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον καί ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά ἀναγνώσῃ αὐτήν τήν ἀξιολόγησιν, τήν ὁποίαν θά κάνωμεν ἡμεῖς καί ἀναλόγως θά κρίνῃ, θά ἀποφασίσῃ ποῦ ἔχομεν δίκαιον, ποῦ δέν ἔχομεν καί τί δέον γενέσθαι. Δέν δυνάμεθα νά ἀναθέτωμεν... Ἀλλά φαντασθεῖτε, εἰς μίαν τοιαύτην Μεγάλην Σύνοδον, εἰς τήν ὁποίαν θά συμμετέχουν 400 ἄτομα καί θά ἔλθουν ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι θά μετέχουν διά πρώτην φοράν καί οἱ ὁποῖοι δέν θά γνωρίζουν, δέν θά ἔχουν τάς προσλαμβανούσας παραστάσεις διά τούς Θεολογικούς Διαλόγους. Τί θά πράξουν αὐτοί; Ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι συμμετέχομεν συνεχῶς ἐπί τόσα ἔτη εἰς τούς Θεολογικούς Διαλόγους καί δέν ἠμπορέσαμεν νά κάνωμεν τήν ἀξιολόγησιν, θά ἔχωμεν τήν ἀπαίτησιν ἀπό τούς ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι θά ἀντιπροσωπεύουν τάς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, νά κάνουν αὐτό τό ἔργον; Πρέπει νά εἴμεθα λογικοί. Νά ἀναλάβωμεν τάς εὐθύνας μας. Ὅπως εἶπεν καί ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, αὐτό πρέπει νά τό πράξῃ ἕν ὄργανον ὑπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, διά νά προτείνῃ εἰς αὐτήν τό δέον γενέσθαι. Καί τό ὁποῖον ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά κρίνῃ, δέν εἶναι δεσμευτικόν, καί αὐτή θά ἀποφασίσῃ θετικῶς ἤ ἀρνητικῶς ἐπί τῶν σημείων τῶν ὑποβαλλομένων εἰς αὐτήν. Αὐτή εἶναι ἡ πρότασίς μου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ κ. Γκαντούρ, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, διά νά κάνω μίαν πολύ σύντομον ἀνασκόπησιν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ κειμένου. Τό πρῶτον κείμενον ἦτο ἐπί τοῦ Διαλόγου μέ τάς ἄλλας Ἐκκλησίας τό 1968, ὅταν εἴχομεν κάνει μίαν τοιαύτην ἀξιολόγησιν. Τό κείμενον, τό ὁποῖον συνεζητήθη κατά τήν Γ' Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἶχε μίαν τοιαύτην ἀξιολόγησιν δι' ἕκαστον Διάλογον. Ὅμως κατά τήν τελευταίαν σύναξιν τῆς Ἐπιτροπῆς, κατά τήν ὁποίαν ἐπεξηργάσθημεν τό κείμενον αὐτό, ἀπεφασίσαμεν νά συγχωνεύσωμεν τά δύο κείμενα, δηλαδή τό κείμενον τῶν σχέσεων μέ τάς ἄλλας Ἐκκλησίας καί τό Π.Σ.Ε. Διά τό τμῆμα, τό ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τόν Διάλογον μέ τάς ἄλλας Ἐκκλησίας εἴπομεν ὅτι θά ἐγένετο συζήτησις, ἀξιολόγησις, πρό τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ὥστε ἡ ἀξιολόγησις αὐτή νά ἀντικατοπτρίζῃ τήν πραγματικήν θέσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δι' ἕκαστον Διάλογον ὀλίγον πρό τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἄρα ἡ εὐθύνη αὐτοῦ τοῦ ἔργου εἶναι εὐθύνη τῆς παρούσης Διασκέψεως, ἡ ὁποία θά πρέπει νά ἀφιερώσῃ χρόνον εἰς αὐτό τό θέμα, ἀλλά οὕτως ἤ ἄλλως αὐτό

γίνεται ἐξ ἀρχῆς διά τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων. Θά πρέπει νά συζητήσωμεν τάς ἀδυναμίας, τήν πρόοδον, τάς μελλοντικάς κατευθύνσεις τῶν Διαλόγων αὐτῶν. Πρέπει νά τό ἑτοιμάσωμεν αὐτό. Δέν δυνάμεθα νά τό ζητήσωμεν ἀπ' εὐθείας ἀπό τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά ὑποστηρίξω τήν πρότασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας εἰς τό σύνολόν της σχετικῶς πρός τήν ἀνάγκην ἀξιολογήσεως τῶν θεολογικῶν Διαλόγων, οἱ ὁποῖοι διεξάγονται σήμερον εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον. Ἤμην, συμμετεῖχον καί συμμετέχω ἀκόμη εἰς τούς περισσοτέρους ἐκ τῶν Διαλόγων καί δύναμαι νά εἴπω ὅτι ὡρισμένοι ἐξ αὐτῶν διεξάγονται ἀπό κεκτημένην ταχύτητα. Ἠρχίσαμεν πρό 40 ἐτῶν καί συνεχίζομεν. Ὡστόσον, ἡ ἀντίθετος πλευρά, οἱ συνομιληταί μας εἰς τόν Διάλογον, ἀπομακρύνονται ὁλονέν καί περισσότερον ἀπό τάς ἐκκλησιαστικάς θέσεις, ἀπό τάς ἐκκλησιολογικάς ἀρχάς καί ἀπό τούς ἠθικούς κανόνας. Ἐκεῖ τίθεται τό ζήτημα. Ἄν εἶναι σκόπιμος ἡ συνέχισις τοῦ Διαλόγου μετά τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἤ μετά τῶν Μετερρυθμισμένων, δι' αὐτό καί μία τοιαύτη ἀξιολόγησις εἶναι ἀπαραίτητος καί κάποτε θά πρέπει νά τήν κάνωμεν. Ἄλλο θέμα εἶναι ὅτι δέν δυνάμεθα νά τήν κάνωμεν σήμερον. Ὅπως εἶπεν ὁ ἅγιος Περιστερίου, πρέπει νά ἐξετάσωμεν ἕκαστον Διάλογον κεχωρισμένως, διότε ἕκαστος ἔχει τήν ἰδιατερότητά του καί διά νά δυνηθῇ ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος νά δώσῃ μίαν τοιαύτην ἐκτίμησιν θά ἔπρεπε νά ὀργανώσωμεν μίαν Προπαρασκευαστικήν Διάσκεψιν, εἰς τήν ὁποίαν οἱ ἐμπειρογνώμονες, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν εἰς αὐτούς τούς Διαλόγους, νά μᾶς εἴπουν τί συμβαίνει ἐκεῖ, ποῖα εἶναι τά ὑπό συζήτησιν θέματα καί νά συζητήσουν μαζί μας τάς ἀπόψεις των σχετικῶς μέ τό ἄν ἀξίζῃ ἤ ὄχι νά συνεχίσωμεν τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλον Διάλογον. Θά ἠδυνάμεθα μέ τήν Α΄ ἤ Β΄ μορφήν νά ἐκφράσωμεν τήν εὐχήν, ὥστε νά δοθῇ μία τοιαύτη ἀξιολόγησις καί νά τήν συμπεριλάβωμεν εἰς τό παρόν κείμενον. Ἴσως ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων θά δυνηθῇ νά καθορίσῃ ὑπό ποίαν μορφήν θά ἦτο δυνατόν νά δοθῇ τοιαύτη ἀξιολόγησις. Θά ἤθελον νά σᾶς ὑπενθυμίσω, καί οἱ ἀδελφοί μας Γεωργιανοί μᾶς τό ὑπενθύμισαν ὅτι εἰς τό ἀρχικόν κείμενον ὑπῆρχε τοιαύτη ἀξιολόγησις, ἀλλά ἐκεῖνο τό κείμενον συνετάχθη πρό 30 ἐτῶν καί δέν ἀνταπεκρίνετο εἰς τό σημερινόν στάδιον. Διά τοῦτο εἰς τό προκαταρκτικόν στάδιον ἀπεφασίσαμεν νά ἀπορρίψωμεν ἐκεῖνο τό τμῆμα τοῦ κειμένου ἐν γένει. Ἄν ληφθῇ ἡ ἀπόφασις διά τήν ἀνάγκην ἐπανεκτιμήσεως τῶν Διαλόγων, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν πρέπει νά ἐπανέλθωμεν εἰς τό παλαιόν κείμενον. Πρέπει νά διεξαγάγωμεν νέαν ἔρευναν, νά μελετήσωμεν τό θέμα καί νά συντάξωμεν νέον κείμενον ἐπί ἑνός ἑκάστου τῶν Διαλόγων. Θά ἤθελον, ὅταν ὁλοκληρώσωμεν τήν ἐργασίαν μας ἐπί τοῦ κειμένου, νά ἐπανέλθωμεν εἰς τήν § 10, ἐπί τῆς ὁποίας ἔχομεν προτάσεις. Νομίζω ὅτι τό σεβαστόν σῶμα συνεφώνησε μέ τάς προτάσεις αὐτάς χθές καί, ἔχοντες ἐπανέλθει εἰς αὐτό τό θέμα θά ἠδυνάμεθα νά συνεισφέρωμεν εἰς τήν συζήτησιν τοῦ θέματος τῶν Διαλόγων καί τῶν ὁδῶν ἤ τῶν δυνατοτήτων ἐξόδου τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν Διάλογον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀδελφέ. Ἐπειδή σᾶς εἶπον ὅτι δέν ἔχομεν ἀρκετόν χρόνον καί μακρηγοροῦμεν δυστυχῶς εἰς αὐτό τό σημεῖον. Διά νά δυνηθῶμεν ἐνδεχομένως νά δεχθῶμεν, ἐάν ἡ ἀξιολόγησις αὐτή ἐγένετο *«κατά τά Πανορθοδόξως ἰσχύοντα»* θά ἦσθε σύμφωνοι νά τό δεχθῶμεν; Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Αὐτή εἶναι μία πρότασις, ἡ ὁποία δύναται νά ἐκφράζῃ, νά δίδῃ κάποιαν διέξοδον καί τήν διατυπώνω κατά τά ἑπόμενα*: «Διά τόν σκοπόν αὐτόν ὅπως ἀξιολογηθοῦν οἱ μέχρι τοῦδε διεξαγόμενοι Διάλογοι ὑπό ἁρμοδίου ὀργάνου, ὁριζομένου ὑπό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, πρός προσδιορισμόν τῆς μεθοδολογίας καί τῆς περαιτέρω στρατηγικῆς».*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἅγιε Πρόεδρε, συγχωρήσατέ με καί ὅλοι νά μέ συγχωρήσουν, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά καταστήσωμεν τούς Προκαθημένους πανορθόδοξον κουρίαν, τύπου παπικῆς κουρίας. Δέν εἶναι αὐτό ἔργον τῶν Προκαθημένων. Ἤδη γίνεται ἀξιολόγησις τακτική ὑπό τῶν ἱερῶν Συνόδων Ἱεραρχίας τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν. Ὅλοι οἱ Διάλογοι τίθενται ὑπό ἀξιολόγησιν. Οἱ συμμετέχοντες εἰς τούς Διαλόγους κάνουν ἀναφοράν εἰς τήν οἰκείαν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας καί αὐτή ἀξιολογεῖ, κάνει παρατηρήσεις, δίδει νέας ὁδηγίας. Εἶναι ἡ μόνη ὀρθόδοξος παραδοσιακή μέθοδος. Μέχρι τήν μέλλουσαν Σύνοδον ὑπό τῶν ἁρμοδίων ὀργάνων, τά δέ ἁρμόδια ὄργανα εἶναι αἱ Ἱεραρχίαι τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν, αἱ Σύνοδοι τῶν Ἱεραρχῶν. Ἡ Σύνοδος καλεῖται νά δώσῃ, ἄς εἴπωμεν, τήν πλέον αὐθεντικήν ἀξιολόγησιν. Τό κείμενον, τό ὁποῖον ἐπεξεργαζόμεθα τιτλοφορεῖται *Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*. Τί σπουδαιότερον εἰς τήν σχέσιν μας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον ὑπάρχει ἀπό τούς Θεολογικούς Διαλόγους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πρωτοβουλία καί ἔργον τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μας. Εἶναι σπουδαιότερον δηλαδή νά ἐξιστορῶμεν ἐδῶ τά τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί ἄλλων Οἰκουμενικῶν Ὀργανώσεων παρά αὐτό, τό ὁποῖον κάνει ἡ ἰδία ἡ Ἐκκλησία μας. Δέν τό πιστεύω. Δέν πρέπει νά ἐπινοοῦμεν ὄργανα. Ὄργανα ὑπάρχουν ἐπί 20 αἰῶνας, ὑπάρχουν ὄργανα. Εἶναι αἱ Ἱεραρχίαι τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν καί θά εἶναι ἐν τέλει καί αὐτή ἡ Σύνοδος. Ἐάν ἡ Σύνοδος δέν ἀντιμετωπίσῃ τά θέματα, τά ὁποῖα ἀπειλοῦν τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά θά ἔκαναν δηλαδή ἕν μικρόν συνέδριον, τό ὁποῖον θά τό ὠνόμαζον Σύνοδον, τότε πρός τί νά συνέλθῃ μία τοιαύτη Σύνοδος; Δέν ἔχει ὁ κόσμος ἀνάγκην τοιαύτης Συνόδου. Πρέπει, νομίζω, νά ἀφήσωμεν καί τούς Προκαθημένους ἐν ἡσυχίᾳ, νά ἔχωμεν τήν εὐχήν των, ἔχουν ἤδη ἀρκετά προβλήματα καί χωρίς αὐτά τά θέματα. Αἱ Σύνοδοι, οὕτως ἤ ἄλλως ἤδη τώρα ἀξιολογοῦν τούς Διαλόγους καί ἡ μέλλουσα Σύνοδος πρωτίστως εἶναι καί κεκλημένη καί ἁρμοδία νά δώσῃ μίαν ἀξιολόγησιν ὅλων αὐτῶν τῶν γενομένων Διαλόγων. Νομίζω ὅτι πρέπει ἡ πρότασις, χωρίς αὐτάς τάς λεπτολογίας, νά γίνῃ ἀποδεκτή ὡς ἔχει προταθῆ ὅτι χρειάζεται ἀξιολόγησις. Τώρα ποῖος θά τήν κάνῃ; Γνωρίζομεν ἡμεῖς ποῖος θά τήν κάνῃ. Εἶπον ἀδελφοί συγγνώμην, τό λέγω διά τρίτην φοράν. Τήν ἀξιολόγησιν ἤδη

τήν κάνουν αἱ κατά τόπους Ἐκκλησίαι διά τῶν Ἱεραρχιῶν των καί ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν τῷ ἐγγύς μέλλοντι, θά τήν κάνῃ καί ἡ Μεγάλη Σύνοδος. Ποῖος ἄλλος νά τήν κάνῃ; Αἱ Ἐπιτροπαί;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ἅγιε Μπάτσκας, ἡ ἀξιολόγησις, τήν ὁποίαν κάνει ἑκάστη Ἐκκλησία ἐν Συνόδῳ εἶναι διά τήν ἰδίαν τήν Ἐκκλησίαν. Ἐδῶ ὁμιλοῦμεν πῶς θά ἀξιολογηθοῦν πανορθοδόξως.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Διά τό πανορθόδοξον αὐτό συγκαλεῖται ἡ Μεγάλη Σύνοδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ποῖος θά ἑτοιμάσῃ τό κείμενον τῆς ἀξιολογήσεως; Ἐκείνην τήν στιγμήν οἱ Προκαθήμενοι θά καθήσουν νά συντάξουν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ εἶπεν νά ἑτοιμάσουν οἱ συμμετέχοντες καί εἶναι ὀρθόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ποῖοι συμμετέχοντες;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Εἰς τούς Διαλόγους.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ποῖον ὄργανον θά εἶναι αὐτό; Τί εἶναι τό ὄργανον αὐτό; Πῶς θά τό ὀνομάσωμεν;

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Δέν εἶναι ὄργανον. Τέλος πάντων.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μέ συγχωρεῖτε, δέν δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν κατ' αὐτόν τόν ρυθμόν, καταλαβαίνετε ὅτι δέν θά προχωρήσωμεν. Σᾶς ἐζήτησα νά εἴμεθα σύντομοι καί δυστυχῶς ἔχει περάσει ἤδη ἀρκετός χρόνος καί ὑπερέβημεν τό ὅριον αὐτό. Μέ συγχωρεῖτε, ἅγιοι ἀδελφοί. Ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ὁ ἅγιος Περιστερίου καί ὁ π. Ἰονίτσα.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Δύο λέξεις, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε. Τό πρόβλημα εἶναι περί τῆς ἀξιολογήσεως, ἡ ὁποία γίνεται πάντοτε ἀπό τά πανορθόδοξα σώματα, ἔγινε τό 1976 εἰς τήν Α΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Ὑπάρχει κείμενον περί Διαλόγων, ὅπου ἔγινεν ἀξιολόγησις. Τό 1986 ἔγινεν ἐνδελεχής καί βαθύτατος ἔλεγχος τῆς πορείας τῶν Διαλόγων δι' ὅλα τά θέματα, τά ὁποῖα καί τώρα θά συζητήσετε, ἀφοῦ εἶναι καταγεγραμμένα καί εἶναι ἐπίκαιρα τά κείμενα ἐκεῖνα καί δέν δύναται νά τά ἀποφύγῃ κανείς διότι ὑπάρχουν. Συνεπῶς, ἄν προκύψουν διαφωνίαι μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως λέγει καί ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ὑπάρχει τρόπος νά ἀντιμετωπισθοῦν. Πῶς ἔχει ἀντιμετωπίσει ἕν πρόβλημα, τό ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς ἕνα Διάλογον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (1995); Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου ἦτο παρών καί γνωρίζει, πῶς ἀντιμετωπίσθη τό θέμα τῆς μή ἀποδοχῆς τοῦ κειμένου τοῦ Μπαλαμάντ. Συνεκλήθη ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Διορθόδοξος Ἐπιτροπή τοῦ Διαλόγου καί ἀπεφάσισε τί θά κάνῃ μέ τό κείμενον τοῦ Μπαλαμάντ εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν. Ἦτο παρών ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου. Θά ἤθελον λοιπόν νά εἴπω ὅτι τότε ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου εἶπεν ὅτι ἐπί ἕξ μῆνας, καίτοι εἶχε λάβει τό κείμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, λόγῳ τῶν περιστάσεων, δέν εἶχεν εἰσαγάγει πρός συζήτησιν τό θέμα εἰς τήν Σύνοδον, ἀλλ' ὅμως ἦτο βέβαιος ὅτι, ἄν τό εἶχε λάβει καί ἄν τό εἶχε συζητήσει, θά συνεφώνει μέ τάς προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Συνεπῶς, ἔγινε μία Διορθόδοξος Ἐπιτροπή ἐπί τοῦ Διαλόγου. Ὅλοι οἱ συμμετέχοντες εἰς τόν συγκεκριμένον Διάλογον, ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν προσῆλθον καί ἀντιμετώπισαν τό θέμα. Νομίζω, ὅπως προέτεινεν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, οἱ πρόεδροι καί οἱ γραμματεῖς τῶν Διαλόγων δύνανται νά ἀποτελέσουν ἕν εἰσηγητικόν ὄργανον, ὡς πρός τό ποῦ εὑρίσκεται ἕκαστος Διάλογος. Ἑπομένως, ἑκάστη Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τά ἁρμόδια πρόσωπα, ὅπως ἔκανε τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί ἐφέτος, Σεβασμιώτατε. Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐζήτησεν ἀπό ὅλους τούς Προέδρους καί τούς γραμματεῖς τῶν Διαλόγων νά ὑποβάλουν ἐκθέσεις ἐπί τῆς πορείας τῶν Διαλόγων μέχρι σήμερον (2015). Καί ἔχει αὐτήν τήν στιγμήν τό Πατριαρχεῖον τήν 1ην Σεπτεμβρίου ἕν ὑλικόν σημαντικόν. Ἑπομένως, αὐτό δύναται νά γίνῃ καί εἰς τήν πανορθόδοξον προοπτικήν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά προτείνω τήν ἑξῆς διατύπωσιν τῆς § 10, ἡ ὁποία ἴσως θά καλύψῃ καί τούς Γεωργιανούς ἀδελφούς καί τούς ἄλλους ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐκφράσει διαφόρους ἀνησυχίας των διά τούς διμερεῖς Διαλόγους. Θά τήν ἀναγνώσω.

> *Τά προβλήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν εἰς τήν πορείαν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων εἰς τάς μεικτάς Θεολογικάς Ἐπιτροπάς, ἀπαιτοῦν τήν πανορθόδοξον συζήτησιν. Ἄν μία ἤ μερικαί κατά τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀρνοῦνται νά συμμετάσχουν εἰς τάς συνεδριάσεις τῶν μεικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν διά σοβαρούς ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ποιμαντικούς καί ἠθικούς λόγους, ἡ Ἐκκλησία ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὐταί, συμφώνως μέ τά πανορθοδόξως καθιερωμένα, ἐνημερώνουν ἐγγράφως τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί ὅλας τάς κατά τόπους Ἐκκλησίας διά τήν ἄρνησίν τῆς συμμετοχῆς των. Εἰς τήν πορείαν τῆς μετέπειτα συζητήσεως, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀναζητεῖ τήν συναίνεσιν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τάς περαιτέρω ἐνεργείας, περιλαμβανομένης καί τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπαναξιολογήσεως τῆς πορείας τοῦ συγκεκριμένου θεολογικοῦ Διαλόγου.*

Ἡ πρότασις αὐτή βασίζεται εἰς τό κείμενον τῆς § 10, τό ὁποῖον ἔχομεν καί ἡτοιμάσθη χθές ἀπό τόν κ. Φειδᾶν ἀπό κοινοῦ μέ τόν π. Νικόλαον Μπαλασώφ, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἐπίσης τήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τό σημεῖον αὐτό κατανοῶ τήν τοποθέτησίν σας, ἐάν τήν κατανοῶ ὀρθῶς. Λέγετε ὅτι θά παραλείψωμεν τήν § 11 εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην; Ἐάν θεωρεῖτε ὅτι θά παραλειφθῇ ἡ § 11 καί δέν χρειάζεται, θά ἐνθυμεῖσθε ὅμως ὅτι ἡ πρότασις, ὅταν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας τήν εἶχε φέρει, ἀπερρίφθη ἀπό τόν ἅγιον Περγάμου χθές τό ἀπόγευμα καί καταλαβαίνετε ὅτι ὑπάρχει ἕν πρόβλημα, τό ὁποῖον δεσμεύει τήν θέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Κατανοεῖτε πολύ καλῶς,

ποία εἶναι ἡ θέσις τήν στιγμήν αὐτήν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, δι' αὐτό θέλω νά τό κατανοήσω. Τί προτείνετε αὐτήν τήν στιγμήν καί θά ἴδωμεν πῶς θά προχωρήσωμεν. Σεβασμιώτατε, ἅγιε Βολοκολάμσκ, ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ διά νά κατανοηθῇ ὀρθῶς, ποία εἶναι ἡ ἰδική σας πρότασις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, δέν προτείνω τήν παράγραφον αὐτήν εἰς τήν θέσιν τῆς § 11. Προτείνω νέαν διατύπωσιν τῆς § 10. Δέν ἀναφέρομαι εἰς τήν § 11 καί πιστεύω ὅτι αἱ παράγραφοι 10 καί 11 διαφέρουν μεταξύ των ὡς πρός τήν θεματολογίαν. Ἡ § 10 ἀναφέρεται εἰς τά προβλήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν εἰς τήν πορείαν τῶν Διαλόγων, ἐνῷ ἡ § 11 ἀναφέρεται εἰς τήν μεθοδολογίαν διεξαγωγῆς τῶν Διαλόγων. Διά τοῦτο ἡ πρότασίς μου ἀφορᾷ εἰς τήν § 10 καί δέν ἔχει σχέσιν μέ τήν § 11.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἅγιε Πρόεδρε, μέχρι χθές ἠκολουθήσαμεν μίαν ἀρχήν. Εἴπομεν ὅτι δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν εἰς τά ἤδη συζητηθέντα. Ἡ § 10 συνεζητήθη, δέν δυνάμεθα ἐκ τῶν ὑστέρων τώρα νά ἐπανέλθωμεν εἰς τά ἴδια σημεῖα. Ἑπομένως, πρῶτον, ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ δέν δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Δεύτερον, ἔχω πλήρη κατανόησιν τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, ἀλλά ἐπειδή ὑπάρχει πρόβλημα, ποῖος θά ἑτοιμάσῃ τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων, διότι, ἅγιε Μπάτσκας, διαφορετικῶς ἀξιολογεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλον Διάλογον, ὅπως ἀπεδείχθη εἰς τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, δι' αὐτό ὑπῆρχε καί διαφωνία μεταξύ ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων ἐντός τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων. Νά μή τά κρύπτωμεν αὐτά. Πρέπει νά τά λέγωμεν. Εἴχομεν διαφορετικήν προσέγγισιν τῶν θεμάτων, διότι διαφορετικῶς ἠξιολόγει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, ἡ ὁποία εἶχε τό δικαίωμά της, διαφορετικῶς ἡ Ἐκκλησία ἡ ἰδική μου, δι' αὐτό λοιπόν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐναντίον αὐτῆς τῆς προσθήκης καί, παρακαλῶ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἔνστασις, νά προχωρήσωμεν περαιτέρω.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε, νομίζω ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἔνστασις, τό κατανοεῖτε ὅλοι νά μή προχωρήσωμεν καί δημιουργήσωμεν περαιτέρω πρόβλημα. Δέν δυνάμεθα, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία φέρει ἔνστασιν, νά ἔχωμεν δευτερολογίαν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ζητῶ συγγνώμην πού λαμβάνω οὕτω τόν λόγον. Ἡ ἔνστασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὀφείλεται εἰς τό ὅτι δέν καθωρίσαμεν τό ὄργανον, τό ὁποῖον θά προβῇ εἰς τήν ἀξιολόγησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μέ συγχωρεῖτε. Ἦτο ἡ ἔνστασις εἰς τήν § 10, κ. καθηγητά.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἐγώ ὁμιλῶ διά τήν...

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐγώ ὁμιλῶ διά τήν § 10, ὅπως ἀνεγνώσθη ἀπό τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Βολοκολάμσκ. Αὐτήν τήν στιγμήν ὑπάρχει ἔνστασις. Σᾶς παρακαλῶ νά ἀκούετε αὐτά, τά ὁποῖα λέγονται, διά νά μή περιπλέκωμεν τά πράγματα περαιτέρω. Εἰς τήν § 10 ὑπάρχει ἔνστασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι σαφές, ἅγιε Περιστερίου; Διά μίαν ἀκόμη φοράν εἴπατέ το μέ ἕνα λόγον διά νά μή μακρηγορῶμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Εἶπον ὅτι ἡ Ἐκ-

κλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἔνστασιν διά τήν § 10 καί ἐπιμένομεν, ὅπως τό κείμενον παραμείνῃ τό ἴδιον. Ἐπίσης ἔχομεν ἔνστασιν, καίτοι ἔχομεν πλήρη κατανόησιν τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, διά τήν προσθήκην, τήν ὁποίαν ζητεῖ. Δέν δυνάμεθα νά τήν ἐντάξωμεν εἰς τό κείμενον, δι' αὐτό παραμένει τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἤθελον νά ὁμιλήσω ἐδῶ καί ὀλίγα λεπτά ἤδη, ἀλλά ἐν τῷ μεταξύ παρενεβλήθησαν πολλαί συζητήσεις καί τώρα τό πρᾶγμα ἔχει περιπλεχθῆ ἀκόμη περισσότερον. Ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἀπό ὅλας αὐτάς τάς συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν ἐδῶ, θά πρέπει νά ἐκφράσωμεν τήν εὐγνωμοσύνην μας εἰς τήν Γεωργιανήν ἀντιπροσωπίαν, διότι εἰσήγαγεν εἰς τήν συζήτησιν τό θέμα τῆς ἀξιολογήσεως τῶν Διαλόγων καί νομίζω ὅτι θά πρέπει ὅλοι νά κατανοήσωμεν, ὅτι χρειάζεται μία ἀξιολόγησις εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον ὅλων τῶν διεξαγομένων Διαλόγων. Βεβαίως, αἱ Σύνοδοι προβαίνουν εἰς τάς ἰδικάς των ἀξιολογήσεις, ἀλλά νομίζω ὅτι αὐτό θά πρέπει νά εἶναι τό ἀπόσταγμα τῆς συζητήσεως, ὅτι δηλαδή χρειαζόμεθα ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον. Βεβαίως, θά ἦτο παράλογον νά θεωρηθῇ καθῆκον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Πρέπει ὅμως νά ἐπαναλάβω ὅτι θά ἦτο ἀπολύτως ἀναγκαία μία ἀξιολόγησις τῶν Διαλόγων εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον. Δέν χρειάζεται νά ὑπεισέλθωμεν κἄν εἰς λεπτομερείας. Θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἕν διορθόδοξον σῶμα, μία Διορθόδοξος διαβούλευσις τῶν Διαλόγων. Αὐτό εἶναι ἀρκετόν. Καί νά βάλωμεν εἰς τό τέλος τῆς § 11, κατά τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, τό ζητούμενον, ὅτι δηλαδή χρειάζεται ἀξιολόγησις εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον, ὅταν αὐτό εἶναι δυνατόν καί ἐφικτόν. Αὐτό νομίζω, εἶναι τό ἀπόσταγμα, ἡ οὐσία τῶν συζητήσεων, αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐδῶ μέχρι στιγμῆς σήμερον. Ἄλλως, ὁ καθείς ἔχει πολλάς καί ἀξιολόγους ἰδέας ἀλλά θά πρέπει νομίζω νά ἀντλήσωμεν τήν οὐσίαν τῶν συζητήσεων αὐτῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ἔχετε μεγάλην ἐμπειρίαν ἐπί τῶν διορθοδόξων θεμάτων. Δέν ἦτο ὅτι δέν ἤθελον νά σᾶς δώσω τόν λόγον, ἀλλά εἴδατε ὅτι ὑπῆρχον αἱ συζητήσεις ἐπί συγκεκριμένων προτάσεων. Σᾶς εὐχαριστῶ δι' αὐτά, τά ὁποῖα εἴπατε, ἀλλά γνωρίζετε καί ὁ ἴδιος ὅτι δεσμευόμεθα ἀπό τό γεγονός ὅτι ἔχομεν τήν ὁμοφωνίαν καί ὅταν μία Ἐκκλησία φέρῃ ἔνστασιν, δέν δυνάμεθα δυστυχῶς νά δεχθῶμεν μίαν πρότασιν. Δέν εἶναι ἰδικόν μου τό πρόβλημα, οὔτε ἰδική μου ἡ θέλησις νά μή δεχθῶμεν αὐτήν τήν πρότασιν. Κατανοοῦμεν τήν σοβαρότητα, κατανοοῦμεν ὅτι πρέπει νά ὑπάρχῃ ἀξιολόγησις, ἀλλά δέν εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάβει αὐτήν τήν ἀπόφασιν, ἡμεῖς ἀπεδέχθημεν ὅμως ὅτι ἀκολουθοῦμεν τήν ὁμοφωνίαν. Δεσμευόμεθα αὐτήν τήν στιγμήν. Διό καί θεωρῶ ὅτι θά πρέπει νά τελειώσωμεν τήν συζήτησιν, νά εὐχαριστήσωμεν τήν Ἐκκλησίαν Γεωργίας διά τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἔφερε καί τήν ὁποίαν κατανοοῦμεν. Κατανοοῦμεν ὅτι χρειάζεται ἡ ἀξιολόγησις, ἀλλά αὐτήν τήν στιγμήν δέν δυνάμεθα νά ἀποφασίσωμεν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἔνστασις ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Αὐτό

νομίζω ὅτι τό κατανοεῖτε καί τό ἀντιλαμβάνεσθε ὅλοι. Εἴπατέ μοι, ἐάν ὑπάρχῃ ἄλλη λύσις. Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, εἰς τήν πορείαν τῆς συζητήσεως ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ κατέστη σαφές τουλάχιστον εἰς ἐμέ, ὅτι ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι ὑποστηρίζουν αὐτήν τήν πρότασιν καί τήν θεωροῦν ἀναγκαίαν. Ἀκόμη καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ἀπαραίτητον νά γίνῃ ἀξιολόγησις. Τό θέμα εἶναι πῶς δύναται νά γίνῃ αὐτό. Κατανοοῦμεν ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος δέν θά ἐξετάσῃ ἕκατον Διάλογον κεχωρισμένως. Πολύ ὀρθῶς εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας ὅτι πρέπει νά προηγηθῇ κάποιος διάλογος, κάποια διάσκεψις, κάποια συνάντησις, ἴσως τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς αὐτό τό θέμα, ὅπου θά δοθῇ περιγραφή, ἀξιολόγησις τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν Διαλόγων. Ὑπάρχει ἐπίσης τό θέμα τῆς μεθοδολογίας. Πῶς πρέπει νά διεξάγεται ὁ Διάλογος. Ὑπάρχουν ὡρισμέναι ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι πρέπει νά ἐγκριθοῦν ὑπό Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Θέτομεν καί αὐτό τό ζήτημα. Καί κατανοοῦμεν ὅτι δέν ἔχομεν τό δικαίωμα νά ἐπιλύσωμεν αὐτά τά ζητήματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μακρηγοροῦμεν. Μέ συγχωρεῖτε. Ὅλοι κατανοοῦμεν τήν σοβαρότητα τοῦ θέματος, τό ὁποῖον ἐθέσατε. Ἁπλῶς δεσμευόμεθα αὐτήν τήν στιγμήν ἀπό τόν Κανονισμόν καί ἀπό τάς ἐν προκειμένῳ ἀποφάσεις τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων. Δέν τό ἀπεφασίσαμεν ἡμεῖς. Λοιπόν θά ἀναγκασθῶ νά κλείσω τήν συζήτησιν. Ἔζήτησαν τόν λόγον ὁ ἅγιος Δημητριάδος, ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου καί ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, ὁ ὁποῖος θά εἶναι ὁ τελευταῖος ὁμιλητής, διά νά ἴδωμεν πῶς θά προχωρήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, κάνοντες μίαν ὑστάτην προσπάθειαν διά νά δυνηθῶμεν νά ὁλοκληρώσωμεν τό θέμα μέ ὁμοφωνίαν καί νά τό κλείσωμεν, ἐγώ θά ἔβλεπον μίαν φράσιν μόνον*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀξιολογεῖ τήν πορείαν τῶν Διαλόγων κατά τά πανορθοδόξως καθιερωμένα»*. Μία φράσις μόνον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Δημητριάδος. Ὑπάρχει εἰς τήν πρότασιν αὐτήν ἄλλη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θέλει νά εἴπῃ κάτι; Μονολεκτικῶς «*Ναί*» ἤ «*Ὄχι*» κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Συμφωνῶ μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἁπλῶς νά προσθέσω τόν ὅρον*: «συνεχής»*. Χρειάζεται συνεχής ἀξιολόγησις, διότι τό κείμενον πρέπει νά ἔχῃ ἀξίαν καί διά τό μέλλον, πρέπει νά εἶναι ἀνοικτόν πρός τό μέλλον. Διά τοῦτο ἤθελον νά προσθέσω τήν λέξιν*: «συνεχής ἀξιολόγησις»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ τόν κ. Γκαντούρ, ὁπότε ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν ἔφερεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, γίνεται ἀποδεκτή εἰς τήν § 11. Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Δέν συμφωνοῦμεν μέ τοιαύτην διατύπωσιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἔνστασις τό κείμενον δέν γίνεται ἀποδεκτόν, παραμένει ὡς ἔχει καί θά ἔλθῃ ὡς ὡλοκληρωμένον πλέον κείμενον πρός ὑπογραφήν. Ἐάν συμφωνεῖτε, νά

περάσωμεν εἰς τό κείμενον περί *Νηστείας*. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἄν ἐπιτρέπετε. Ἡ παλαιά § 23 ἔγινε § 24.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα. Ὁπωσδήποτε.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Μέ τήν εὐλογίαν σας, θά ἤθελον νά προτείνω μίαν μικράν παρένθεσιν εἰς τήν § 24. Ἠμπορῶ νά τήν διατυπώσω;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα, Σεβασμιώτατε.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Τό κείμενον λέγει ὡς ἑξῆς*: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Οἰκουμενική κίνησις λαμβάνει νέας μορφάς, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τάς νέας συνθήκας καί ἀντιμετωπίσῃ τάς νέας προκλήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου»*. Προτείνω, ἅγιε Πρόεδρε καί ἅγιοι ἀδελφοί, διότι μέχρι τώρα συνεχῶς ὡμιλούσαμεν εἰς ὑπερθετικόν βαθμόν περί Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Πρέπει νά εἴπωμεν ἴσως καί ἕνα λόγον κριτικῆς καλοπροαιρέτου και προτείνω νά βάλωμεν ἐδῶ μίαν παρένθεσιν, μίαν προσθήκην, ἡ ὁποία θά λέγῃ*: «ἐσχάτως δέ»*, ἐκεῖ εἴπομεν*: «λαμβάνει νέας μορφάς»*, *«ἐσχάτως δέ διέρχεται καί βαθεῖαν πνευματικήν κρίσιν»*, τό ὁποῖον δηλοῦν καί οἱ ἴδιοι εἰς τάς συνεδριάσεις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Λοιπόν, ἡμεῖς, καί συνεχίζομεν*: «Εἰς τήν πορείαν ταύτην εἶναι ἀπαραίτητος ἡ δημιουργική συμβολή καί ἡ μαρτυρία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»* κ.ο.κ. Νά προστεθῇ αὐτό τό σημεῖον ὄχι μόνον νέων μορφῶν, ἀλλά καί κρίσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καί τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως ἐν γένει. Ὑπάρχει ἡ λεγομένη οἰκουμενική κόπωσις, τήν ὁποίαν τώρα ἐπεξεργάζονται, ὡς γνωρίζετε καί σεῖς κάλλιον ἡμῶν εἰς τά διάφορα οἰκουμενικά ὄργανα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, γενομένης συζητήσεως ἐπί τοῦ κειμένου αὐτοῦ, εἶχον προτείνει καί τότε καί θά τό ἴδωμεν εἰς τήν συνέχειαν, ὅτι μετά τήν παράγραφον § 22 εἶναι ὡρισμένα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τάς Ἐκκλησίας ἡμῶν καί τά ὁποῖα δέν δυνάμεθα νά ἀγνοήσωμεν καί πρέπει νά δώσωμεν ἀπάντησιν καί εἰς ὡρισμένα κινήματα, τά ὁποῖα ἐμφανίζονται ἐντός τῆς Ἐκκλησίας. Διά τοῦτο ἔγραψα τήν πρότασιν*:*

> *Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα στερρῶς εἰς τάς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, δέν ἀποδέχεται καινοφανεῖς διδασκαλίας, ἤ φαινόμενα, ὅπως ἐπί παραδειγματι ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν, ἡ ὁμοφυλοφιλία, ἡ βία καί ἡ τρομοκρατία, ὁ νεοφασισμός, ὁ θρησκευτικός φανατισμός καί ἡ θρησκευτική μισαλλοδοξία.*

Ἁπλῶς τό θέτω. Δέν ἔχω τήν ἀπαίτησιν νά συμπεριληφθῇ. Εἰς τά πρακτικά ἄς ἀναφερθῇ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὡραῖα. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁπότε κλείνομεν τό θέμα καί...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Συγγνώμην, ἔγινε δεκτή ἡ πρότασίς μου;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὄχι, Σεβασμιώτατε, διότι νομίζω ὅτι ἔχει καταγραφῆ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Συγγνώμην, ἐγώ θά ἤθελον νά γνωρίζω, ἐάν εἶναι δεκτή ἡ πρότασίς μου ἤ ὄχι ἀπό τήν Ὁλομέλειαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἀπό τήν Ὁλομέλειαν. Ὑπάρχει κάποια θέσις Ἐκκλησίας ἐπ' αὐτοῦ; Σᾶς παρακαλῶ. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Σεβασμιώτατε, κατ' ἀρχήν ἔχει ἀντικατασταθῆ ὁ ὅρος «*Οἰκουμενική κίνησις*» κατόπιν προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί ἔγινε δεκτόν ὡς *«κινήσεις, αἱ ὁποῖαι οἰκοδομοῦν τήν ἐπανένωσιν τῶν χριστιανῶν»*. Πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος. Δέν ὑπάρχει ὁ ὅρος «*Οἰκουμενική κίνησις*». Χθές τό βράδυ διωρθώθη μέ πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἄρα δέν δύναται νά εἰσαχθῇ αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε, δέν ὑπάρχει *«Οἰκουμενική κίνησις»*, ἡ ὁποία διέρχεται κρίσιν ἠθικήν καί πνευματικήν. Ὑπάρχουν κινήσεις πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἀποσύρω τήν πρότασιν ὡς ἔχει, διότι δέν ἐγνώριζον, ἔχω τό παλαιόν κείμενον ἐδῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Χθές τό βράδυ ἤλλαξε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας, εὐχαριστῶ, ἅγιοι ἀδελφοί, διά τήν κατανόησιν καί τήν συνεργασίαν. Θά ἤθελον νά προτείνω τό ἑξῆς: Ἐάν γίνεται νά διακόψωμεν αὐτήν τήν στιγμήν καί νά ἀρχίσωμεν 11.10 π.μ. τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ κειμένου περί **Νηστείας**. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Πέμπτη, 15 Ὀκτωβρίου 2015

***

Β΄ Πρωινή Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μετά ἀπό ἕν πολύ μεγάλο διάλειμμα, τό ὁποῖον ὅμως πιστεύω ὅτι ἦτο καί καρποφόρον, διότι προκειμένου νά ὑπάρξῃ ἡ ἑνότης καί ἡ εἰρήνη μεταξύ ἡμῶν ἐπανερχόμεθα εἰς τήν § 10, εἰς τήν ὁποίαν μετά τήν εἰσήγησιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας προτείνομεν τό κείμενον, τό ὁποῖον θά σᾶς διανεμηθῇ, νά τεθῇ εἰς τό τέλος τῆς § 10. Τό διαβάζω*: «Ἐάν τοπική τις Ἐκκλησία ἤ καί ἄλλαι τινες Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀρνοῦνται νά συμμετάσχουν εἰς τάς συνελεύσεις...»*. Ἐν τῷ μεταξύ διά νά κερδίζωμεν χρόνον εἰσέρχομαι εἰς ἄλλην διαδικασίαν. Εἶχον εἴπει ὅτι ἡ Γραμματεία θά περάσῃ μέ τό κείμενον τοῦ *Αὐτονόμου* καί εἰς τάς τρεῖς γλώσσας καί θά πρέπει οἱ ἐπί κεφαλῆς ἑκάστης ἀντιπροσωπίας νά μονογράψουν τάς δύο πρώτας σελίδας καί εἰς τάς τρεῖς γλώσσας καί νά ὑπογράψουν εἰς τήν ἑπομένην σελίδα, ὅπου εἶναι τό ὄνομά των. Ὁπότε, αὐτό θά πρέπει νά τό πράξουν μόνον οἱ ἐπί κεφαλῆς ἑκάστης ἀντιπροσωπίας. Ἔχετε ὅλοι τό κείμενον; Δυνάμεθα νά τό ἀκούσωμεν;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἔχουν λάβει ὅλοι τό κείμενον; Προσθήκη εἰς τήν § 10*:*

> *Ἐάν τοπική τις Ἐκκλησία ἤ καί ἄλλαι τινές Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀρνοῦνται νά συμμετάσχουν εἰς τάς συνελεύσεις τῆς μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὡρισμένου Διαλόγου, ἐπικαλούμεναι σοβαρούς ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ποιμαντικούς ἤ ἠθικῆς φύσεως λόγους, ἡ Ἐκκλησία ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται κοινοποιοῦν ἐγγράφως τήν ἄρνησιν αὐτῶν εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί εἰς πάσας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα. Κατά τήν πανορθόδοξον διαβούλευσιν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀναζητεῖ τήν ὁμόφωνον συναίνεσιν τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τά ἐφ' ἑξῆς δέοντα γενέσθαι, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἐπαναξιολογήσεως τῆς πορείας τοῦ συγκεκριμένου θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐφ' ὅσον τοῦτο κριθῇ ὁμοφώνως ἀναγκαῖον.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Παρακαλῶ, ἐάν ὑπάρχουν θέσεις, τοποθετήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἄλλως πως αὐτή εἶναι ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν φέρομεν ἐνώπιόν σας, νομίζω ὅτι εἶναι πρότασις, ἡ ὁποία δεικνύει πράγματι τήν συναίνεσιν μεταξύ αὐτῶν, τά ὁποῖα ἠκούσαμεν σήμερον τό πρωί καί ἀκόμη καί χθές. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἁπλῶς καί μόνον θέλω νά ὑπογραμμίσω ὅτι ἡ παράγραφος αὐτή ἀποτελεῖ μίαν ὑποχώρησιν ἀπό τήν Γ' Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἡ ὁποία δέν ἔθετε τοιοῦτον πρόβλημα ἀποχωρήσεως Ὀρθοδόξου τινός Ἐκκλησίας. Αὐτό καί μόνον. Τίποτε ἄλλο.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συμφωνεῖ μέ τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Δημητριάδος. Ὑπάρχει κάτι ἄλλο; Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἔχομεν ἐνώπιόν μας τήν § 10, ἐπί τῆς ὁποίας εἴχομεν δώσει τήν συγκατάθεσίν μας. Ἁπλῶς ἡ παράγραφος αὐτή τώρα ἔχει διαφορετικήν διατύπωσιν καί ἐξ ὅσων κατανοοῦμεν ἔχουν ἐνσωματωθῆ εἰς αὐτήν καί αἱ προτάσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Τό ἀντιλαμβανόμεθα οὕτω. Θά ἠθέλομεν ὡστόσον ἡ πρότασίς μας νά ἐνσωματωθῇ εἰς τήν § 11 καί ἴσως, ἄν τήν ἀναγνώσω τώρα, θά εἶναι ἀποδεκτή δι' ὅλους, περιλαμβανομένης καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐζήτησα τήν συναίνεσίν σας διά τήν § 10. Εἶναι σαφές αὐτό, τό ὁποῖον εἶπον. Συμφωνοῦμεν ὅλοι διά τήν § 10. Ἐτελείωσεν. Ὡραῖα. Ἀμήν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Δέν συμφωνοῦμεν μέ τήν διατύπωσιν. Αὐτό ἤθελον νά σᾶς εἴπω.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τότε ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας δέ συμφωνεῖ μέ τήν διατύπωσιν αὐτήν, δέν ὑπάρχει ἄλλη λύσις. Θά καταπέσῃ ἡ παράγραφος, τήν ὁποίαν προτείνομεν. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἐπιτρέψατέ μοι νά ἀπευθυνθῶ κατ' εὐθεῖαν εἰς τόν ἅγιον Γκόρι. Ἀδελφέ Ἀνδρέα, Ἡ ἀπαίτησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἔχει ἐνσωματωθῆ εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχετε ἐνώπιόν σας. Σᾶς παρακαλῶ νά μή ἐπιμείνετε, ὅλοι συμφωνοῦμεν καί τό παρόν κείμενον ἐκφράζει καί τάς ἰδικάς σας θέσεις. Προβλέπεται ἡ δυνατότης ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ Διαλόγου διά σοβαρούς λόγους. Ὅλα ἐκφράζονται σαφῶς καί δέν κατανοῶ διατί δέν θέλετε νά ὑποστηρίξετε αὐτήν τήν παράγραφον καί νά τήν ἀποδεχθῆτε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, παρακαλῶ νά μᾶς δώσετε ὀλίγον χρόνον διά νά συσκεφθῶμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ναί, ἀλλά συντόμως. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ἔχουν συζητήσει τό θέμα καί ἀποδεχόμεθα τήν § 10. Ἐν μέρει ἀντανακλᾷ καί τάς ἰδικάς μας θέσεις. Θέλομεν ὅμως νά κάνωμεν μίαν μικράν παρεμβολήν εἰς τήν § 11. Ἀπεδέχθητε ἐξ ὅσων γνωρίζω τήν τροποποίησιν εἰς τήν § 9, τήν ὁποίαν ἔχομεν ὑποβάλλει. Μᾶς ἐνδιαφέρει ἄν θά συζητηθῇ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας διά τήν ἀποδοχήν τῆς § 10. Ἐάν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, χθές εἴχατε εἴπει ὅτι ἄν ἀποδεχθῶμεν τήν § 10, σεῖς παραιτεῖσθε τῶν προτάσεων, τάς ὁποίας εἴχατε διά τήν § 11. Τό ἐνθυμοῦμαι πολύ καλῶς. Τώρα ἐπανέρχεσθε. Νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐπιδείξωμεν τήν ἀπαραίτητον σοβαρότητα εἰς τήν στιγμήν, εἰς τήν ὁποίαν εὑρισκόμεθα. Σᾶς τό λέγω καί σᾶς ἱκετεύω πράγματι. Θέλομεν νά προχωρήσωμεν ἤ ὄχι; Ἤ θέλομεν νά εἴμεθα συνεχῶς εἰς τό κείμενον αὐτό; Κάνομεν ὅλοι παραχωρήσεις. Καί εἴδατε ὅτι ἐπανήλθομεν εἰς τό κείμενον

χάριν τῆς ἑνότητος. Σᾶς παρακαλῶ μή χαλάσωμεν αὐτό τό πνεῦμα. Καί μή ὁδηγούμεθα εἰς ἀδιέξοδα. Ζητῶ συγγνώμην, ἀλλά εἶναι πράγματι μία κραυγή, ἡ ὁποία ἐξέρχεται μέ πόνον, πράγματι σᾶς το λέγω. Νά τελειώσωμεν τό κείμενον, νά κλείσωμεν τό θέμα καί νά περάσωμεν εἰς τά ἑπόμενα. Ἔχομεν ἀκόμη πολύν δρόμον πρό ἡμῶν καί πρέπει νά τελειώσωμεν μέχρι αὔριον. Ποῖος ἐζήτησε τόν λόγον; Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, ἄν κατενόησα καλῶς τούς ἀδελφούς μας ἀπό τήν Γεωργίαν, ἡ τροποποίησις, τήν ὁποίαν προτείνουν διά τήν § 11 εἶναι πολύ μικρά. Δέν πρόκειται κἄν διά πρότασιν, ἀλλά διά προσθήκην μερικῶν λέξεων εἰς μίαν πρότασιν. Ὡστόσον, ἔχει χαρακτῆρα ἀρχῶν, καθώς ἡ τροποποίησις αὐτή ἀνταποκρίνεται εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Γεωργίας. Ἴσως θά ἠδυνάμεθα νά ἀφιερώσωμεν ἀκόμη μερικά λεπτά διά τήν συζήτησιν αὐτῆς τῆς τροποποιήσεως καί τήν ἀποδοχήν της καί τότε πράγματι οὐδεμία Ἐκκλησία θά ἔχῃ διαφωνίαν σχετικῶς πρός τό ὑπό ἐξέτασιν κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Δύναμαι νά ἔχω τήν πρότασιν αὐτήν, τήν ὁποίαν ὑποστηρίζετε αὐτήν τήν στιγμήν; Εἶναι αὐτή ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν ἔχετε. Ὡραῖα. Ἡ πρότασις λέγει εἰς τό τέλος τῆς § 11*: «Καί τήν ἔγκαιρον...*

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Ὄχι εἰς τό τέλος, Σεβασμιώτατε. Εἰς τήν δευτέραν φράσιν. Εἰς τό τέλος τῆς δευτέρας φράσεως. Μετά *«τοῦ διαλόγου»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*: «Καί τήν ἔγκαιρον ἐπαναξιολόγησιν τῆς μεθοδολογίας αὐτοῦ καί τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως αὐτοῦ»*. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὑπάρχει, ἔχει ἐνσωματωθῆ εἰς τήν παράγραφον, τήν ὁποίαν μόλις ἀπεδέχθημεν, εἰς τό τέλος τῆς § 10. Διατί νά τό ἐπαναλαμβάνωμεν; Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε Πρόεδρε, ἡ συμπερίληψις τῆς τελευταίας φράσεως εἰς τήν προσθήκην τῆς § 10 ἀφεώρα ἀκριβῶς εἰς ὅ,τι ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας. Τήν δυνατότητα ἐπαναξιολογήσεως συγκεκριμένου Διαλόγου. Εἰς τήν ἐπαναξιολόγησιν συμπεριλαμβάνεται καί ἡ μεθοδολογία καί ἡ θεματολογία καί ὅλα. Ὅταν λέγωμεν *«ἐπαναξιολόγησιν»* εἰς τήν βάσιν ποίων πραγμάτων θά ἐπαναξιολογηθῆ εἷς Διάλογος; Ἐπί τῶν ἀποτελεσμάτων, τῆς μεθόδου καί τῶν θεμάτων. Δέν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἀξιολογήσεως ἑνός Θεολογικοῦ Διαλόγου. Ἡ ἐπανάληψις λέξεων, αἱ ὁποῖαι φορτίζουν τό κείμενον, χωρίς νά δίδουν εἰς τήν οὐσίαν τίποτε περισσότερον, νομίζω ὅτι εἶναι ἐπιβάρυνσις χωρίς συγκεκριμένον σκοπόν. Δέν γνωρίζω, ἐάν ὑπάρχουν ἄλλαι ἀπόψεις ὑπό τόν ὅρον *«ἐπαναξιολόγησις»* καί μάλιστα ὄχι ἁπλῶς ἀξιολόγησις. Ὑπάρχει κάτι ἄλλον, τό ὁποῖον δέν ἔχομεν συμπεριλάβει; Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας διά τό σημεῖον αὐτό. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος καί κλείνει.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, εἰς τήν § 10, ὅπως συνεπληρώθη, διασώζεται καί ἡ μέθοδος τῆς ἐπανα-

ξιολογήσεως. Δέν ἀρκεῖ μόνον νά προσθέτωμεν μίαν λέξιν, ἀλλά πλέον καθορίζομεν καί τό πῶς. Ἄρα νομίζω ὅτι πλήρως καλύπτεται ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας. Διότι εὑρίσκει καί τόν τρόπον, ἐφ' ὅσον εἰς ἕνα διάλογον δέν θέλει νά συμμετάσχῃ, δύναται νά ἀπευθυνθῇ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην καί εἰς τάς Ἐκκλησίας, θά συγκληθῇ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, καί ἐκεῖ ἐάν καί ὁμοφώνως κριθῇ, θά ἐπαναξιολογηθῇ καί ὁ Διάλογος. Νομίζω ὅτι ἔχει καλυφθῆ πλήρως καί ἀπολύτως.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ὁ Μητροπολίτης Ἀνδρέας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡ παρατήρησίς μας ἀφεώρα καί εἰς τήν μεθοδολογίαν καί εἰς τήν περαιτέρω στρατηγικήν ἐξελίξεως τῶν Διαλόγων. Αἱ ἐξηγήσεις, τάς ὁποίας ἔδωσαν οἱ ἀδελφοί ἡμῶν ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, μᾶς καλύπτουν πλήρως καί συμφωνοῦμεν μέ αὐτό τό σημεῖον καί δέν θά ἐπιμείνωμεν εἰς τήν ἐνσωμάτωσιν τῶν τροποποιήσεών μας εἰς τήν § 11. Ἀποδεχόμεθα τήν ἐν λόγῳ παράγραφον ὡς ἔχει διαμορφωθῆ ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας. Δόξα τῷ Θεῷ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὡλοκληρώθη λοιπόν αἰσίως τό κείμενον περί τῶν **Σχέσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον** προκειμένου νά προχωρήσωμεν εἰς τά ἀναθεωρηθέντα, συμφώνως μέ τήν ἐντολήν, τήν ὁποίαν εἶχον λάβει αἱ Ἐκκλησίαι ἀπό τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν τόν Μάρτιον τοῦ 2014, θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἐξέτασιν τοῦ θέματος*:* **Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν προώθησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καί τήν ἐξαφάνισιν τῶν φυλετικῶν καί ἄλλων διακρίσεων**. Εἶναι τό ἄλλον κείμενον, μεταξύ ἐκείνων, τά ὁποῖα ἔπρεπε νά ἀναθεωρηθοῦν. Ἅγιοι ἀδελφοί, ἐάν συμφωνεῖτε ἤ θά ἀναγνώσωμεν καί αὐτό τό κείμενον παράγραφον πρός παράγραφον διά νά προχωρῶμεν καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ἤδη αἱ θέσεις, παρατηρήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, θά τάς συζητῶμεν διά νά προχωρήσωμεν ταχύτερον. Συμφωνεῖτε; Ὡραῖα. Ὁ Καθηγ. κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Μόνον νά ἀναγνώσωμεν τάς παραγράφους, αἱ ὁποῖαι ἔχουν παρατηρήσεις καί ἔχουν ἐνδεχομένως ἐπισημανθῆ. Ἐάν μία Ἐκκλησία δέν ἔχῃ παρατήρησιν διά κάποιαν παράγραφον, τότε δέν τήν διαβάζωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τότε νά ἀναγνώσωμεν μόνον τά σημεῖα, εἰς τά ὁποῖα ὑπάρχουν παρατηρήσεις. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Μόνον μίαν ἁπλῆν πρότασιν, Σεβασμιώτατε. Ὑπάρχει ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας μας. Αἱ δύο τελευταῖαι παράγραφοι εἶναι μόνον εἰς τήν γαλλικήν. Ἐάν δυνάμεθα νά ζητήσωμεν ἐκ τῆς Γραμματείας νά τάς μεταφράσῃ εἰς τήν ἑλληνικήν, ὥστε, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νά τάς συζητήσωμεν, νά εἶναι ἕτοιμοι καί αὐταί αἱ παράγραφοι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Βεβαίως

καί θά γίνῃ. Ὁπότε ἡ Γραμματεία νά τό κάνῃ. Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἑλβετίας.

Ὁ Σεβ. Γραμματεύς: Ἐλάβομεν μέριμναν κ. Γκαντούρ, νά μεταφράσωμεν αὐτό τό κείμενον ἀπό προχθές, ὅτε ἔπρεπε νά τό μεταφράσωμεν, ἀλλά ἡ Γραμματεία ἀδυνατεῖ νά ἐκφράσῃ εἰς τήν ἑλληνικήν ἀκριβῶς αὐτό, τό ὁποῖον λέγεται, δι' αὐτό καί δέν τό μετεφράσαμεν, διά νά μή δημιουργηθῇ σύγχυσις. Ἑπομένως, δέν δύναται νά τό μεταφράσῃ ἀκριβῶς. Τί πρέπει λοιπόν νά πράξωμεν, ἅγιε Πρόεδρε, εἰς αὐτό τό θέμα; Ἡ μία σελίδα ἔχει γίνει, τήν προηγουμένην, τήν ὁποίαν σᾶς παρουσιάσαμεν, ἀλλά εἰς αὐτό τό σημεῖον, τό ὁποῖον λέγετε δηλώνει ἁπλῶς καί μόνον ὄχι τίποτε ἄλλο, ἀδυναμίαν ἀκριβοῦς μεταφράσεως, διότι εἶναι περίπλοκον τό κείμενον αὐτό. Τί θέλετε νά κάνωμεν τώρα εἰς αὐτό τό θέμα; Δέν εἶναι ὅτι ἠμελήσαμεν, ἀλλά διότι δηλοῦμεν ἀδυναμίαν, τί ἄλλο νά σᾶς εἴπωμεν; Εἶναι δύσκολον νά μεταφρασθῇ. Μήπως θέλετε κάπως νά τό διαμορφώσετε εἰς αὐτήν τήν φάσιν;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Θά ζητήσω νά μεταφρασθῇ τό κείμενον ἀπό τό Πατριαρχεῖον, ἀλλά τότε θά ἤθελον νά ζητήσω τήν κατανόησίν σας, Σεβασμιώτατε, νά τό συζητήσωμεν αὔριον, ὥστε νά ἔχωμεν ἐν τῷ μεταξύ τήν μετάφρασιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Συμφώνως πρός τό εὐρικόμενον ἐνώπιον ἡμῶν κείμενον τῆς συγκεντρώσεως τῶν παρατηρήσεων ὑπό τῆς Γραμματείας, ἡ πρώτη παρατήρησις ἀφορᾷ εἰς τόν τίτλον τοῦ κειμένου, κατατεθεῖσα ὑπό τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία εἰσηγεῖται τήν σύμπτυξιν τοῦ τίτλου ἀπό τόν ὑφιστάμενον εἰς τόν ἑξῆς: «*Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ*» καί δίπλα ὑπάρχει ἡ τεκμηρίωσις τῆς προτάσεως αὐτῆς, κατά τήν ὁποίαν ὁ τίτλος τοῦ κειμένου πρέπει νά εἶναι κατά τό δυνατόν σύντομος καί νά ἀντανακλᾷ τό περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί θά ἤθελον νά ἀκούσω, ἐάν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις ἐπ' αὐτοῦ ἤ ἄλλη τοποθέτησις. Κατατεθειμένη ἄλλη πρότασις ἐπ' αὐτοῦ δέν ὑπάρχει γραπτή. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος. κ. Γεώργιος Τσέτσης: Ἅγιε Πρόεδρε, ἤδη κατά τήν συνεδρίαν τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς εἶχε λεχθῆ νά συντομευθῇ ὁ τίτλος καί νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἶναι ὀρθή καί δύναται νά γίνῃ ἀποδεκτή. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, π. Γεώργιε. Συμφωνοῦμεν ἐπ' αὐτοῦ; Ὡραῖα. Τότε ὁ τίτλος συντομεύεται καί γίνεται ἀποδεκτός ὡς **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ**.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ὑπάρχει διαφωνία.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε

Πρόεδρε, ὅτι ὁ σύντομος τίτλος, τόν ὁποῖον προτείνει ἡ ἀδελφή Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τό περιεχόμενον αὐτοῦ. Δέν σημαίνει τίποτε *«ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ»*. Εἶναι ἀόριστον. Δύναται νά εἶναι καί τά ποιμαντικά προβλήματα ἤ ὁτιδήποτε ἄλλο. Ἐδῶ ἔχει κάποιαν εἰδικήν σημασίαν. Ἀφορᾷ εἰς ἀναφερομένας εἰς τό κείμενον περιπτώσεις, δι' αὐτό πρέπει νά παραμείνωμεν εἰς τό ἀρχικόν. Ἄλλωστε, ὅλος αὐτός ὁ τίτλος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θά ἐλκύσῃ τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου. Τό νά βάλωμεν ἁπλῶς **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ** δέν εἶναι τόσον ἑλκυστικός, ὅσον ὅταν βάλωμεν ὁλόκληρον τήν ἐπεξήγησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Γκαντούρ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Θεωρῶ ὅτι καί ἡ ἀντικατάστασις τῆς λέξεως *«συμβολή»* ὑπό τῆς λέξεως *«ἀποστολή»* πάλιν δέν ἀποδίδει τό περιεχόμενον αὐτό καθ' αὐτό τοῦ κειμένου. Ἡ Ἐκκλησία συμβάλλει εἰς ὅλα αὐτά τά θέματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τόν σύγχρονον κόσμον. Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον εἶναι νά προτείνῃ λύσεις, νά συμβάλῃ εἰς τήν ἐπίλυσιν, ἀλλά ὄχι νά τά ἐπιλύσῃ. Θεωρῶ ὅτι ἡ ἔννοια τῆς συμβολῆς εἶναι περισσότερον ἀκριβής καί περισσότερον καθοριστική ὡς πρός τήν περιγραφήν τοῦ περιεχομένου τοῦ κειμένου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, ἡ ἀλλαγή τοῦ τίτλου κατά τήν ἄποψίν μου προϋποθέτει καί ἀλλαγήν τῆς ἡμερησίας διατάξεως, διότι εἶναι εἷς τίτλος, ὁ ὁποῖος υἱοθετήθη διά τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Διά τοῦτο ἀκριβῶς θά ἤθελον νά προτείνω ὡς τίτλον **Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τήν πραγμάτωσιν τῶν χριστιανικῶν ἰδανικῶν, ἰδεωδῶν**. Αὐτό κάνει καί μίαν σύντμησιν τοῦ τίτλου, ὅπως τό ἐζήτησεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας καί εἶναι καί πλησιέστερος ὡς πρός τό περιεχόμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ π. Ἰωαννίδης.

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε, θεωρῶ ὅτι ἡ σύντμησις τοῦ τίτλου δέν παραπέμπει εἰς τό περιεχόμενον, ἤτοι εἰς αὐτό, τό ὁποῖον ὁ ἀρχικός τίτλος θέλει νά προβάλῃ. Ἑπομένως, πᾶσα σύντμησις, ἔστω καί ὑπό τήν μορφήν, τήν ὁποίαν προτείνει ὁ κ. Γκαντούρ, δέν μᾶς εὑρίσκει συμφώνους, διό καί θά ἐπαναλάβω αὐτό τό σημαντικόν, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Περιστερίου, ὅτι ὁ τίτλος θά εἶναι περισσότερον ἑλκυστικός, ἐάν ὅστις θέλει νά προσεγγίσῃ τό κείμενον, βλέπει εἰς τόν τίτλον τό περιεχόμενόν του, ὅπως τό δηλώνει ὁ ἀρχικός τίτλος. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, π. Νικόλαε. Ὁ κ. Γιάγκου... Ἐκαλύφθητε. Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἀφ' ἑνός μέν συμμερίζομαι τήν γνώμην τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας, διότι ὄντως θά ἦτο καλυτέρα λέξις ἡ *«συμβολή»*, ἀλλά δέν δύναμαι νά συμμερισθῶ

τήν γνώμην τοῦ ἁγίου Περιστερίου. Ὅσοι ἔχουν ἀσχοληθῆ μέ ἐπιστημονικάς διατριβάς γνωρίζουν ὅτι ὁ τίτλος εἶναι πολύ βασικός εἰς ἕν βιβλίον, εἰς κάποιαν διατριβήν. Διά νά περιγράψωμεν ὅλον τό περιεχόμενον τοῦ μεγάλου τίτλου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τό πρῶτον κείμενον, ὁ μεγάλος τίτλος, θά ἔπρεπε νά γράψωμεν ὁλόκληρον διατριβήν. Οὕτως ἤ ἄλλως, τήν ἐλευθερίαν, τήν ἀδελφοσύνην δέν δυνάμεθα νά τήν περιγράψωμεν εἰς πέντε ἤ ἕξ σελίδας, δι' αὐτό ὑποστηρίζω ὅτι θά ἦτο καλυτέρα ἡ σύντμησις τοῦ τίτλου, ἴσως μέ τήν ἀλλαγήν τῆς λέξεως *«ἡ ἀποστολή»*. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ κ. Φειδᾶς, ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου καί ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Σεβασμιώτατε, ὁ τίτλος τοῦ θέματος τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Γκαντούρ, εἶναι ὁ ἐκτενής. Ἐάν ἡ ἰδική μας ἐδῶ Διάσκεψις κρίνῃ ὅτι θά ἔπρεπε νά εἶναι εἷς περισσότερον περιεκτικός τίτλος, διά νά δύναται νά παρατίθεται εἰς τήν βιβλιογραφίαν, θά ἠδύνατο νά γίνῃ εἷς συνδυασμός. Νά υἱοθετηθῇ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὡς ὁ κύριος τίτλος, μέ ὑπότιτλον τόν τίτλον τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, τόν ὁποῖον δέν δυνάμεθα νά καταργήσωμεν ἡμεῖς. Θά πρέπει νά ὑπάρχῃ πανορθόδοξος ἀπόφασις διά νά καταργηθῇ αὐτός ὁ τίτλος. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἀντικατασταθῇ αὐθαιρέτως. Νά δεχθῶμεν: **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον**, ἀφοῦ αὐτό θέλει νά εἴπῃ τό κείμενον, καί ὡς ὑπότιτλος θά εἶναι ὁ τίτλος τοῦ θέματος*: «Ἡ συμβολή»*, ὁπότε καλύπτεται καί ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, διότι ἡμεῖς δυνάμεθα μόνον *συμβολήν* νά ἔχωμεν καί ἔχομεν μέ τούς δύο τίτλους, ἤτοι νά εἶναι ὁ ὑπότιτλος ἐπεξηγηματικός, ἀφοῦ οὕτως ἤ ἄλλως ὁ τίτλος θά χρησιμοποιηθῇ εἰς τήν βιβλιογραφίαν. Πῶς θά παραπέμψῃ αὐτός, ὁ ὁποῖος θά θέλῃ νά χρησιμοποιήσῃ τό ἐν λόγῳ κείμενον; Πρέπει νά ἔχῃ περιεκτικήν μορφήν καί, κατά τήν γνώμην μου, εἶναι ὀρθή ἡ ἄποψις τοῦ ἁγίου Βολοκολάμσκ καί τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, νά ἔχωμεν ἕνα περιεκτικόν τίτλον, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά καταργήσωμεν καί τό θέμα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Θά ἤθελον νά ἐκφρασθῶ ὑπέρ τῆς ἰδέας νά ἔχωμεν συντομώτερον τίτλον, διότι παρά τό γεγονός ὅτι ἀναφέρονται ἐδῶ ὅλα τά θέματα, τά συναφῆ μέ τόν καιρόν μας, δηλαδή εἰρήνη, δικαιοσύνη, ἐλευθερία, ἀδελφοσύνη, ἀγάπη κ.λπ., ὅλα αὐτά τά θέματα δέν γίνονται ἀντικείμενον τοῦ ἰδίου χειρισμοῦ εἰς τό κείμενον. Εἶναι ἑτεροβαρής ὁ χειρισμός τῶν θεμάτων εἰς τό κείμενον καί δι' αὐτό νομίζω ὅτι εἶναι προτιμότερον νά εἴπωμεν **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον**. Καί δέν ἤμην βεβαίως προητοιμασμένος νά τό εἴπω αὐτό, ἀλλά ἐφ' ὅσον τό ἀνέφερεν ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, θά ἦτο ἴσως ὄντως μία καλή ἰδέα νά βάλωμεν τόν προηγούμενον τίτλον, τόν μακροσκελῆ, ὡς ὑπότιτλον ὑπό τόν συντετμημένον τίτλον, τόν ὁποῖον προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά ἐξηγήσω διά ποῖον λόγον προετείναμεν ἀλλαγήν τοῦ τίτλου. Ὑπάρχουν δύο λόγοι, πρῶτον, ὁ τίτλος τοῦ κειμένου διετυπώθη τήν ἐποχήν, καθ' ἥν ἐχρησιμοποιεῖτο μία ὡρισμένη γλῶσσα καί ὁρολογία. Τοιαῦται ἔννοιαι, ὡς ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀδελφοσύνη, ἡ ἀγάπη, εἰρήνη, ἡ δικαιοσύνη, εἶναι μία γλῶσσα, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποιεῖτο πρό τριάκοντα ἐτῶν. Τώρα οὐδείς ὁμιλεῖ τοιαύτην γλῶσσαν καί θά φαίνεται περίεργον, ἐάν ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐκδώσῃ ἕν κείμενον μέ τοιοῦτον τίτλον. Ὁ τίτλος, τόν ὁποῖον προτείνομεν εἶναι συμβατικός, δέν ἀντανακλᾷ βεβαίως ὅλον τό περιεχόμενον τοῦ κειμένου μας, ἐπειδή τό κείμενον ἀναφέρεται εἰς πολλά ζητήματα κοινωνικῆς φύσεως. Συμφωνῶ μέ τόν ἅγιον Σιεμιατίτσε, ὅτι τό περιεχόμενον τοῦ κειμένου δέν δύναται νά ἐξαντληθῇ εἰς τόν τίτλον, ὅσον μακρύς καί ἄν εἶναι, διό θά ἦτο προτιμότερον νά ἀποδεχθῶμεν ἕνα συμβατικόν καί σύντομον περιεκτικόν τίτλον τοῦ κειμένου καί νά ἐργασθῶμεν ἐν συνεχείᾳ ἐπί τοῦ περιεχομένου του.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅλα τά λεχθέντα ἀπό τούς ἀγαπητούς ἀντιπροσώπους, νομίζω ὅτι καλύπτει ὅλους ἡ πρότασις τοῦ κ. Φειδᾶ, διά τοῦτο δέ ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων συντάσσεται ἀπολύτως μέ αὐτήν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε, καί ἐγώ μέ τήν ἄδειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπροσωπίας ἡμῶν συντάσσομαι τῇ ἀπόψει τῶν προλαλησάντων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑπέρ τῆς συντμήσεως τοῦ ἐκτενεστάτου τίτλου, ἀφοῦ εἶναι ἀπαράδεκτος ὄχι μόνον διά τήν μακρότητά του, ἀλλά καί διότι, ὅπως ὑπηνίχθη ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, εἶναι τίτλος ἀπό τήν Σοβιετικήν προπαγανδιστικήν φρασεολογίαν. Δέν εἶναι πράγματι ἀναγκαῖος, οὔτε χρήσιμος αὐτός ὁ μακροσκελής τίτλος. **Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ** εἶναι περιεκτικός τίτλος καί χωρητικός διά διάφορα περιεχόμενα. Ἡμεῖς δέν θά ἐξαντλήσωμεν τόν τίτλον μέ τό περιεχόμενον αὐτό, ἀλλά ὁπωσδήποτε εἶναι ὁ καταλληλότερος αὐτήν τήν στιγμήν. Δι' ἡμᾶς εἶναι ἐντελῶς φυσικός καί ἀποδεκτός αὐτός ὁ νέος τίτλος: «*ἡ ἀποστολή*», ὅπως εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἤ μέ τήν παραλλαγήν τοῦ κ. Φειδᾶ, τό ἴδιον εἶναι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας ὑποστηρίζει πλήρως τήν ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Συμφωνοῦμεν ἐπίσης μέ τήν παρέμβασιν τοῦ ἁγίου Μπάτσκας κ. Εἰρηναίου, ἐπειδή εἷς σύντομος τίτλος εἶναι περιεκτικός καί σαφής. Οὕτως ἤ ἄλλως θά ἀναγνώσωμεν αὐτό τό κείμενον καί ὅποιος τό ἀναγνώσει, θά κατανοήσῃ τό περιεχόμενον τοῦ κειμένου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ καθη-

γητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Δυστυχῶς, δέν δύναμαι νά ἀποδεχθῶ τήν μομφήν, ἡ ὁποία ἐγένετο διά τήν Γ΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἤτοι ὅτι οἱ ἐκεῖ συνελθόντες ἐπηρεάσθησαν εἰς τήν διατύπωσιν τοῦ τίτλου ἀπό τά κομμουνιστικά πρότυπα τῶν χωρῶν καί τήν ὁρολογίαν τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν. Ὅλοι οἱ ὅροι τοῦ τίτλου εἶναι βασικοί εἰς ὅλην τήν πατερικήν παράδοσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί κανείς ἀπό αὐτούς δέν ἀπουσιάζει, διό καί ὅλον τό κείμενον τῆς Γ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, μέχρι τό σημεῖον ὅπου ἀρχίζει καί τίθεται εἰς κάθε ἑνότητα ἰδιαίτερος τίτλος, προέβαλλε τήν πατερικήν θεολογίαν κατά τρόπον συστηματικόν καί ἀπόλυτον, ἡ ὁποία ὅμως δέν ὑπάρχει πλέον εἰς τό ἀναθεωρηθέν νέον κείμενον. Συνεπῶς, ἡ ὁρολογία τοῦ κειμένου οὔτε ἦταν, οὔτε θά ἠδύνατο νά εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπό τήν ὁρολογίαν, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τήν περίοδον τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ὡς βεβαιοῦν καί τά δημοσιευθέντα πρακτικά τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Ὅλη ἡ πατερική θεολογία αὐτούς ἔχει ὡς ὅρους, διό εὑρήκαμεν τό ὑλικόν καί ἔχομεν τόσας πατερικάς χρήσεις εἰς τό κείμενον. Δέν ὑπῆρχον εἰς τούς Πατέρας τά θέματα αὐτά; Εἶναι βαρεῖα καί ἀβάσιμος ἡ μομφή, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται ἀκρίτως εἰς μίαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν μέ τόσους ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς καί θεολόγους, ὅτι ἔγραφαν δῆθεν τά θεολογικά κείμενα καθ' ὑπόδειξιν τῆς ὁρολογίας τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, διά νά ἀποδομήσωμεν τά κείμενα. Εἶναι ἄδικον, δέν δύναμαι νά τό ἀποδεχθῶ, ἤμην ἐκεῖ καί γνωρίζω μέ ποῖον πόνον καί ποῖον κόπον ἠργάσθησαν οἱ ἄνθρωποι διά τήν σύνταξιν τῶν κειμένων αὐτῶν, τά ὁποῖα θά κρίνουν τελικῶς καί τά ἡμέτερα κείμενα. Αἱ ἑπτά πρῶται σελίδες ἦτο ἡ θεμελιώδης θεολογική βάσις κάθε ἑπομένης λέξεως εἰς τό κείμενον καί εἶχον ἐπιλεγῆ ἐπί τῇ βάσει τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς πρός τάς πατερικάς χρήσεις, ὅταν ἡμεῖς συνεζητήσαμεν τό κείμενον ἐδῶ, εἶπον ὅλοι ὅτι εἶναι κουραστικαί καί ὅτι πρέπει νά ἀφαιρέσωμεν μερικάς καί τάς ἀφῆρεσαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά διά τήν διευκρίνησιν. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι καί ἐκκλησιολογικῶς εἶναι περισσότερον, ὀρθόν ὁ τίτλος νά εἶναι*: Ἡ* ***ἀποστολή*** *τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, διότι ἐάν εἴπωμεν, *Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας,* εἶναι ὡς νά λησμονῶμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτή καθ' αὐτήν εἶναι εἰρήνη μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου. Ἑπομένως, δέν βλέπω τόν λόγον νά παραμείνωμεν εἰς τίτλον, ἀσχέτως ποῖος τόν ἐπηρέασεν, ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι ἐπηρεασμένος ἀπό τήν ἐποχήν καθ' ἣν ἐζούσαμεν ὅλοι μας καί εἶναι ἐπηρεασμένον καί ἀπό τά κοσμικά συμβάντα. Ἑπομένως, *Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, εἶναι ἐκεῖνον, τό ὁποῖον ἀνταποκρίνεται καί εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Μαρτυρεῖ τήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας, δέν δίδει ἁπλῶς μίαν συμβολήν εἰς τά ἐπίκαιρα ζητήματα τῆς ἐποχῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μαυροβουνίου. Ἀκολουθοῦν ὁ ἅγιος Περιστερίου, ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης, ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ζῶμεν οἱ περισσότεροι εἰς τήν Εὐρώπην σήμερον. Ἐάν παρακολουθήσῃ τις τάς συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι γίνονται τόσον εἰς τάς Βρυξέλλας, ὅσον καί εἰς τό Εὐρωπαϊκόν Συμβούλιον τοῦ Στρασβούργου, εἶναι αὐτή ἀκριβῶς ἡ ὁρολογία. Εἶναι μία ἤ δύο περιπτώσεις ἀκόμη, ὅπου λέγει *«κοινωνική ἀλληλεγύη»*, ὅλα τά ἄλλα προβλήματα εἶναι αὐτά, τά ὁποῖα συζητοῦνται σήμερον, μετά τήν ὁμαδικήν εἰσροήν τῶν προσφύγων. Ἑπομένως, ἐάν εἴπωμεν *Ἡ* ***ἀποστολή*** *τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον*, ὁ τίτλος δέν λέγει τίποτε. Ἡμεῖς θέλομεν νά εἴπωμεν ὅτι ἔχομεν θέσιν σήμερον εἰς τά προβλήματα, τά ὁποῖα συζητοῦν οἱ πολιτικοί, αὐτοί οἱ ὁποῖοι ἀποφασίζουν διά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης καί διά τό μέλλον τῶν χωρῶν μας. Ἔχομεν καί ἡμεῖς θέσιν εἰς αὐτήν τήν προβληματολογίαν, δι᾽ αὐτό πρέπει ὁπωσδήποτε νά παραμείνωμεν εἰς τόν παλαιόν τίτλον, ἐάν θέλωμεν νά κάνωμεν τό κείμενον δυναμικόν. Ἐάν θέλωμεν νά εἴπωμεν*: «εἰς τόν σύγχρονον κόσμον»*, ἐάν τό λάβῃ εἷς πιστός καί εἴπει, δέν ἔχετε νά εἴπετε καί διά ἄλλα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τήν Ἐκκλησίαν, κανονικά, ποιμαντικά ἤ ὅ,τι ἄλλο θέλετε ἤ διά τήν νεολαίαν, ἐάν δέν θά εἴπωμεν δι᾽ αὐτά. Ἑπομένως, πρέπει νά ἐκσυγχρονισθῶμεν καί ὀλίγον, ὄχι ὅπως ἠκούσθη ὅτι εἶναι προβληματολογία, τήν ὁποίαν ἔφερον ἀπό τάς ἀνατολικάς χώρας. Σήμερον εἶναι ἡ ζῶσα προβληματολογία τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης καί πρέπει ὁπωσδήποτε νά τήν χρησιμοποιήσωμεν καί νά δώσωμεν δυναμικόν παρόν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἡ Ἑλληνική ἀντιπροσωπία συμφωνεῖ μέ τόν μικτόν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ. Πρέπει νά κλείσωμεν τήν συζήτησιν, ἅγιε Πρόεδρε, χάνομεν πολύ χρόνον. Ἄς ψηφισθῇ αὐτή ἡ μικτή πρότασις διά νά κλείσωμεν τήν συζήτησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ σημείου ἀκριβῶς, ἐάν δύναται ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε, συγγνώμην ἐάν δευτερολογῶ. Νομίζω ὅτι συζητοῦμεν διά μίαν πρότασιν, ἡ ὁποία ἔχει προταθῆ ἀπό τόν κ. Φειδᾶ καί ἡ ὁποία καλύπτει καί τάς δύο προτάσεις. Ὡμίλησεν ὁ καθηγητής διά τίτλον καί ὑπότιτλον. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων δέχεται καί τόν τίτλον τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας καί τήν πρότασιν τοῦ κ. Φειδᾶ, ἤτοι νά παραμείνῃ ὡς ὑπότιτλος αὐτός, τόν ὁποῖον ἔβαλαν οἱ πατέρες μας, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ δέ ἀκόμη νά εἴπω ὅτι αὐτά δέν εἶναι προβλήματα. Ὀρθῶς εἶπεν ὁ ἅγιος Περιστερίου ὅτι συζητοῦνται σήμερον, ἀλλά εἶναι προβλήματα, τά ὁποῖα συζητοῦνται ἐπειδή ὑπάρχουν αὐτά ὡς προβλήματα εἰς τόν κόσμον. Ὑπάρχει σήμερον εἰρήνη εἰς τόν κόσμον; Ὑπάρχει δικαιοσύνη; Ὑπάρχει ἐλευθερία; Ἐλύθησαν ὅλα αὐτά; Δέν εἶναι τά προβλήματα, τά ὁποῖα εἴπομεν εἰς τήν § 23, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Μπάτσκας ὅτι τίθενται πρό ἡμῶν; Δέν εἶναι προκλήσεις αὐταί; Καί δέν καλεῖται ἡ Ἐκκλησία νά συμβάλῃ σήμερον εἰς τήν ἐπίλυσιν αὐτῶν; Αὐτά ὑπῆρχον καί ὑπάρχουν, ἡ δέ Ἐκκλησία καλεῖται νά συμβάλῃ. Συγγνώμην πού τό ἐπαναλαμβάνω, ἀλλά, διά νά μή χάνωμεν καί χρόνον, νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Φειδᾶ μέ τίτλον τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας καί ὑπότιτλον τόν ὑπάρχοντα τίτλον, λύει τό πρόβλημα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου ἔχει κάτι ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Κάποτε, Σεβασμιώτατε, πρέπει νά τελειώνωμεν. Καί ἐγώ ἀποδέχομαι, ὡς καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, αὐτό τό ὁποῖον προέτεινεν ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς. Τίτλος καί ὑπότιτλος διά νά λήξῃ τό θέμα. Οὐδεμίαν ἄλλην πρότασιν δεχόμεθα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Θά εἶμαι πολύ σύντομος. Νομίζω ὅτι ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον ἔχει καί ἕν σφάλμα δογματικόν. Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν δέν λέγωμεν κάτι ἀπό τήν πλευράν τῆς σωτηριολογίας καί τονίζωμεν μόνον τήν πτυχήν τῶν κοινωνικῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀγνοοῦμεν ἕν μεγάλο μέρος τῆς θεολογίας. Ἑπομένως, ὁ νέος τίτλος δέν ἀποτυπώνει πλέον ἐκ τῶν πραγμάτων τό ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, αὐτό τό ὁποῖον θέτομεν ὡς ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἅγιε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ. Λυποῦμαι, διότι παρεξηγήθη ἡ παρεμβολή μου ὑπό τοῦ ἀγαπητοῦ καθηγητοῦ κ. Φειδᾶ. Ἐγώ οὐδόλως μέμφομαι τό περιεχόμενον, τουναντίον τό θαυμάζω, ἀλλά ὅσοι εἴχομεν ζήσει τότε, γνωρίζομεν ποία ἦτο ἡ φρασεολογία. Τό ὅτι ἡ σημερινή φρασεολογία τῶν Βρυξελλῶν εἶναι ἀκόμη περισσότερον ἐξειλιγμένη εἰς ὅλα αὐτά, καταργοῦντες τήν εἰρήνην, νά ὁμιλοῦν συνεχῶς περί εἰρήνης, αὐτά δύνανται νά μᾶς ἐξηγήσουν καλύτερον οἱ ἀδελφοί μας ἀπό τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Ἡ φρασεολογία τῶν Βρυξελλῶν, ἡ σημερινή τῆς λεγομένης Ἡνωμένης Εὐρώπης, εἶναι περισσότερον βδελυκτή καί ἀπό τήν σοβιετικήν πρό πεντηκονταετίας. Βεβαίως, δέν ἀσχολούμεθα ἡμεῖς μέ φρασεολογίας τοῦ κόσμου τούτου καί λυποῦμαι, διότι ἔδωσα ἀφορμήν διά τοιαύτην συζήτησιν καί παρεξήγησιν. Ζητῶ συγγνώμην. Λοιπόν, θά ἔλεγον ὅτι διά τό ὡραῖον αὐτό καί χρήσιμον κείμενον θά εὕρωμεν τήν λύσιν, ἐφ' ὅσον διατυπώνονται δύο ἀπόψεις εἰς τήν γραμμήν τοῦ κ. Φειδᾶ ἀκριβῶς καί τήν ὁποίαν ἀποδέχονται καί οἱ ἄλλοι ἀδελφοί. Νά ἔχωμεν τόν σύντομον τίτλον διά τάς παραπομπάς κ.λπ. καί νά ἔχῃ καί τόν ὑπότιτλον, ὁ ὁποῖος συγκεκριμενοποιεῖ καί ἐπεξηγεῖ τόν τίτλον καί οὕτω λύεται τό πρόβλημα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὡραῖα. Τότε θέτω αὐτήν τήν πρότασιν. Δέν δυνάμεθα νά τό ἀφήσωμεν καί νά ἐπανέλθωμεν ἐπ' αὐτοῦ. Φαντασθεῖτε εἴμεθα εἰς τόν τίτλον ἀκόμη. Λοιπόν, συμφωνεῖτε μέ τήν πρότασιν αὐτήν νά παραμείνῃ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί ὡς ὑπότιτλος ὁ ὁρισθείς ὑπό τῆς Γ' ΠανορθοδόξουΠροσυνοδικῆς Διασκέψεως; Ὡραῖα. Εὐχαριστῶ. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Ναί, ἀλλά αὐτό σημαίνει ὅτι τό κείμενον θά ἀνταποκρίνεται μόνον εἰς ὅσα εἶναι εἰς τόν ὑπότιτλον. Δέν δυνάμεθα

δηλαδή νά τό ἀνοίξωμεν εἰς ἄλλο θέμα ἐκτός αὐτῶν, τά ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τόν ὑπότιτλον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. Γκαντούρ. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, μᾶς καλύπτει ἡ πρότασις σχετικῶς μέ τήν ἀποστολήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον μέ τόν ὑπότιτλον, ἔχομεν ὅμως μίαν παρατήρησιν ὡς πρός τόν ἴδιον τόν τίτλον. Ἴσως ἡ λέξις *«φυλετικῶν»* δέν πρέπει νά ὑπάρχῃ εἰς τόν τίτλον, ἁπλῶς νά γράψωμεν ἐξάλειψιν ὁποιωνδήποτε διακρίσεων. Ὁποιασδήποτε μορφῆς διακρίσεων, ἤ λοιπῶν διακρίσεων. Νά φύγῃ ἡ λέξις *«φυλετικῶν»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μέ συγχωρεῖτε Σεβασμιώτατε, ἀλλά νά μή κάνωμεν διάλογον, δέν θά δυνηθῶμεν νά τόν παρακολουθήσωμεν. Ὁ ἅγιος Καρπασίας.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος: Ἔχω τήν αἴσθησιν ὅτι συγχέομεν τόν τίτλον μέ τό περιεχόμενον. Αὐτό εἶναι τό πρῶτον, τό ὁποῖον θέλω νά εἴπω. Τό δεύτερον, ἐάν προσέξωμεν τήν δομήν τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον ἔχομεν ἐνώπιόν μας, ὑπάρχουν ὑπότιτλοι, οἱ ὁποῖοι χωρίζουν τό κείμενον αὐτό εἰς ἑνότητας. Ὁπότε τό πλέον ὀρθόν θά ἦτο νά δεχθῶμεν τήν πρότασιν τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἀπό τήν στιγμήν, καθ' ἥν ὑπάρχουν ὑπότιτλοι, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν τά θέματα αὐτά εἰς τό ἐνώπιον ἡμῶν κείμενον. Διότι θά ἔχωμεν πλεονασμόν, μετά νά λέγωμεν τίτλον, ὑπότιτλον καί νά ὑπάρχουν καί πάλιν ἄλλοι ὑπότιτλοι εἰς τό κείμενον, οἱ ὁποῖοι νά χωρίζουν εἰς ὑποθέματα καί παραγράφους. Ἄρα, τό κείμενον ἀπό μόνον του, ὅπως εἶναι δομημένον, χρειάζεται ἕνα τίτλον – ἐπιτρέψατέ μοι τήν φράσιν – καί δημοσιογραφικόν, δηλαδή σύντομον. Καί αὐτός, τόν ὁποῖον προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας εἶναι εἷς τοιοῦτος τίτλος καί μέσα εἰς τό ἴδιον τό κείμενον ὑπάρχουν ὑπότιτλοι, οἱ ὁποῖοι λέγουν εἰς τήν πρώτην ἑνότητα*:* **Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου**, εἰς τήν δευτέραν, **Ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας**, εἰς τήν τρίτην, **Περί εἰρήνης καί δικαιοσύνης** κ.ο.κ. Ἄρα, νομίζω, λύεται τό ἐνώπιον ἡμῶν πρόβλημα ἀπό τήν δομήν τοῦ κειμένου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Εἶναι παραπλανητικός ὁ τίτλος ***Ἡ ἀποστολή*** *τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον*. Ἀποστολή της εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Δέν ἐκφράζεται τό περιεχόμενον τοῦ τίτλου, ἐάν δέν τεθοῦν ὑπότιτλοι, οἱ ὁποῖοι θά καθορίζουν τόν τίτλον. Δέν δυνάμεθα νά περιορίσωμεν τήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας μόνον εἰς αὐτά τά θέματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε ἐπανερχόμεθα εἰς τήν πρότασιν νά ὑπάρχῃ ὁ τίτλος **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον** καί ἐντός παρενθέσεως ὡς ὑπότιτλος ὁ ὑπάρχων σήμερον τίτλος. Ἐτελειώσαμεν. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 1. Δέν βλέπω νά ὑπάρχῃ κάποια παρατήρησις. Ἔχομεν εἰς τήν § 2 τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία λέγει*:*

Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, ὡς κορυφώσεως τῆς θείας δημιουργίας εἰς τό ἀρχέγονον μεγαλεῖον καί κάλλος τοῦ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν τοῦ δημιουργοῦ του συνιστοῦν ἐν ταὐτῷ τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας καί τόν σκοπόν τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον.

Εἰς τήν § 1 οὐδεμία ὑπάρχει παρατήρησις. Εἴμεθα εἰς τήν § 2*: «Ὁ ἄνθρωπος ὡς κορύφωσις καί συγκεφαλαίωσις*», ἔχομεν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας νά ἀντικατασταθῇ ἀπό αὐτήν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἔχετε ἐνώπιόν σας. Εἶναι εἰς τήν § 2. Μήπως ἐκ μέρους κάποιας Ἐκκλησίας ὑπάρχει διαφορετική γνώμη ἐπ' αὐτοῦ; Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ὁμολογῶ ὅτι δέν δύναμαι νά διακρίνω κατ' οὐσίαν ποία εἶναι ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ ὑπάρχοντος κειμένου καί τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἀφαιρεῖ τήν τελευταίαν παράγραφον*: «Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τό ἀρχέγονον μεγαλεῖον τοῦ κάλλους τοῦ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν καί ἡ ἀνακαίνισίς του ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς θείας οἰκονομίας»*; Ἀφαιρεῖ αὐτήν τήν τελευταίαν πρότασιν ἤ τήν ἀλλάσσει ὅλην; Δέν κατανοῶ τί προτείνει. Ἐννοῶ εἰς ἐπίπεδον περιεχομένου ὄχι εἰς ἐπίπεδον λεκτικόν ἤ φραστικόν. Πῶς θά σωθῇ ὁ κόσμος; Τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας μέσῳ ποίου θά ἐμφανισθῇ; Πῶς θά γίνῃ; Μέ τήν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ δέν δύναται ἄλλως νά γίνῃ. Ἡ κτίσις ἀπό μόνη της δέν σώζεται, ἐν Χριστῷ σώζεται καί διά μέσου τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία ἔφερε τήν πρότασιν, μήπως ὑπάρχει κάποια διευκρίνησις ἐπ' αὐτοῦ; Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, εἶναι μία τῶν τροποποιήσεων, εἰς τάς ὁποίας δέν θά ἐπιμείνωμεν, ἄν τό ἱερόν σῶμα θεωρήσῃ ὅτι τό προηγούμενον κείμενον εἶναι πλέον κατάλληλον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Μέ συγχωρεῖτε, Σεβασμιώτατε, μέ ἐκάλυψεν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας καί θέλω νά εἴπω ὅτι τό κείμενον, ὡς ἔχει διαμορφωθῇ ὑπό τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον μᾶς καλύπτει καί αὐτό δεχόμεθα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀργυροκάστρου. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, θά εἶμαι σύντομος. Νομίζω, ὅπως προεῖπε καί ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἶναι ἁπλῶς ἡ βραχυτέρα μορφή τοῦ προηγουμένου κειμένου. Δέν ἔχει καθόλου διαφοράν περιεχομένου. Εἴτε κρατήσωμεν τό παλαιόν, εἴτε ἀντικατασταθῇ ὑπό τοῦ νέου, εἶναι τό ἴδιον. Ἁπλῶς εἶναι ὀλίγον συντομώτερον τό ἄλλον. Μᾶλλον εἶναι τό ἁπλούστερον νά μή χάνωμεν ὥραν, νά μείνῃ ὅπως ἔχῃ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ πολύ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Νομίζω ὅτι καί τά

δύο κείμενα λέγουν τό αὐτό. Θά ἔλεγον ὅμως, ἄν συμφωνεῖτε, ὅτι εἰς τό τέλος τοῦ παλαιοῦ κειμένου δύναται νά προστεθῇ ἡ πρότασις τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, διά τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας καί τόν σκοπόν τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον, εἰς τό παλαιόν κείμενον. Δηλαδή δύναται νά προστεθῇ μέρος τῆς προτάσεως τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας εἰς τό παλαιόν κείμενον. Ἀποτελοῦν τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας καί ὁπωσδήποτε καί τόν σκοπόν τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον. Εἶναι δηλαδή τό παλαιόν κείμενον μέ τήν προσθήκην αὐτήν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Τό λέγει παραπάνω, ἅγιε Κωνσταντίνης. Εἶναι εἰς τήν προηγουμένην πρότασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σᾶς παρακαλῶ, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας δέν ἐπιμένει εἰς αὐτό τό σημεῖον, νά προχωρήσωμεν εἰς τήν § 3. Εὐχαριστῶ διά τήν κατανόησιν. Εἰς τήν § 3, ἐκεῖ ὅπου λέγει*: «ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου»*, ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἶναι*:*

> *... ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τοῦ προσκαλουμένου ὅπως καταστῇ συνεργός τοῦ Θεοῦ εἰς τήν ἐφαρμογήν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ περί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, ὑπῆρξεν ἡ πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐνεβάθυναν εἰς τό μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας.*

Ἐπ' αὐτοῦ θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐάν ὑπάρχουν παρατηρήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἤ τοποθετήσεις. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Νομίζω ὅτι ἡ ρωσσική πρότασις εἶναι ἁπλῶς διεύρυνσις καί κατά τινα τρόπον ἐμπλουτισμός τοῦ παλαιοῦ κειμένου καί ὅτι δύναται νά γίνῃ δεκτή. Δέν ἀλλάζει οὐσιαστικῶς τό κείμενον ἀλλά τό συμπληρώνει καί τό ἐμπλουτίζει. Θεολογικῶς εἶναι πλουσιώτερον τό ρωσσικόν κείμενον τοῦ πρωταρχικοῦ. Νομίζω ὅτι πρέπει νά τό υἱοθετήσωμεν. Εἶναι καλόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Συμφωνῶ μέ τόν ἅγιον Μπάτσκας, ὁ ὁποῖος ἀνέλυσεν ὀρθῶς τό θέμα, διότι ἡ λέξις, μέ τήν ὁποίαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐνεβάθυναν εἰς τό μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, ἀναλύεται κάπως, ἀλλά ἐμπεριέχεται πλήρως καί εἰς τήν ρωσσικήν πρότασιν. Ἑπομένως, διατί νά μή μείνωμεν εἰς αὐτό, τό ὁποῖον ἡ Εἰδική Διορθόδοξος Ἐπιτροπή συνέταξε, εἶναι δέ περισσότερον περιεκτικόν καί ἁρμόζον. Δέχομαι τό κείμενον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ καί ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Δέν γνωρίζω εἰς τήν ρωσσικήν γλῶσσαν πῶς ἀποδίδεται, ἀλλά ἡ ἑλληνική ἀπόδοσις τῆς ρωσσικῆς προτάσεως ἀλλάσσει τό νόημα. *«Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὑπῆρξεν ἡ πηγή ἐμπνεύσεως»*. Ἡ ἑλληνική μετάφρασις τοῦ ρωσσικοῦ κειμένου*: «Ἡ ἱερότης*

τοῦ προσώπου, τοῦ καλουμένου ὅπως καταστῇ συνεργός τοῦ Θεοῦ». Ἡ ἱερότης δέν δύναται νά καταστῇ συνεργός τοῦ Θεοῦ. Τό πρόσωπον δύναται νά καταστῇ συνεργός τοῦ Θεοῦ ὄχι ἡ ἰδιότης τοῦ προσώπου. Εἰς τήν ἑλληνικήν μετάφρασιν τοῦ ρωσσικοῦ κειμένου, ὑπάρχει ἡ ἰδιότης τῆς ἱερότητος τοῦ προσώπου, ἡ ὁποία εἶναι πηγή ἐμπνεύσεως. Φαίνεται ὡς ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καθίσταται συνεργός, ἔχει καταστῇ συνεργός ὑπό τοῦ Θεοῦ. Θέλει προσοχήν ἐδῶ, διότι ἀλλάσσει ἀκριβῶς τό ὑποκείμενον. Εἰς τό ἕνα εἶναι τό πρόσωπον καί εἰς τό ἄλλον εἶναι ἡ ἰδιότης. Δέν δύναμαι νά κατανοήσω τί θέλει νά εἴπῃ ἡ Ρωσσική ἀντιπροσωπία.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Θά μᾶς εἴπῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Θά ἤθελον νά ἐξηγήσω, ἀπαντῶν καί εἰς τήν ἀπορίαν τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας, ὅτι εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον προτείνομεν *«συνεργός τοῦ Θεοῦ καλεῖται νά γίνῃ τό ἀνθρώπινον πρόσωπον»*. Θέλω νά ἐξηγήσω, διατί προτείνομεν νά γίνῃ ἀλλαγή εἰς τήν ἐν λόγῳ παράγραφον. Ἡ ἔννοια τῆς ἱερᾶς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, κατά τήν ἄποψίν μας, δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί εἰς τήν Ἱεράν Παράδοσιν καί ἡ παράγραφος αὐτή τοῦ κειμένου συνεζητήθη ἐκτενῶς εἰς τήν συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς ὁποίας τά μέλη ἠμφεσβήτησαν τήν ἰδίαν τήν ἔννοιαν τῆς ἱερᾶς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Κατά τήν ἄποψίν των, ἡ ὁποία ἐξεφράσθη κατά τήν συζήτησιν, τώρα ἀναφέρομεν τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς συζητήσεως μετά σεβασμοῦ εἰς τά μέλη τῆς Προσυνοδικῆς. Αὐτή ἡ ἔννοια ἐπιτρέπει νά ἑρμηνευθοῦν τά ὅσα λέγομεν ὡς ἀναφερόμενα εἰς ὁποιονδήποτε ἀνθρώπινον πρόσωπον, ἀνεξαρτήτως ἄν ἀνήκῃ εἰς τήν Ἐκκλησίαν ἀπό τό ἦθος του, ἀπό τό πῶς ὁ ἄνθρωπος καθορίζει τόν ἑαυτόν του ἔναντι τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή ὁποιονδήποτε ἀνθρώπινον πρόσωπον ἔχει ἱεράν ἀξίαν. Θεωροῦμεν ὅτι εἰς τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν ἡ ἱερά ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου συνδέεται πρωτίστως μέ τήν παραμονήν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν Ἐκκλησίαν, μέ τήν ἠθικότητα, μέ τό ἦθος του, μέ τήν συμπεριφοράν του. Διά τοῦτο ἀναφερόμεθα εἰς τόν ἱερόν προορισμόν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἐννοοῦντες ὅτι ὁ πλασθείς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος προορίζεται διά νά ἀποκαταστήσῃ τήν ὁμοίωσιν πρός τόν Θεόν, ἡ ὁποία ἀπολέσθη ἐξ αἰτίας τῆς πτώσεως.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Κατενόησα, ἀλλά νομίζω ὅτι, ὅπως τό κείμενον ἀποδίδεται εἰς τήν ἑλληνικήν, δέν εἶναι ὀρθόν, δι' αὐτό ὑπάρχει αὐτή ἡ σύγχυσις. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι κατά τήν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχήν Πατέρος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περί τοῦ προσώπου, δέν ὑπάρχει διαχωρισμός προσώπου καί ἀνθρώπου. Εἶναι ὁ ὅλος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐκφράζεται ὡς πρόσωπον. Ἑπομένως, ὅλη αὐτή ἡ διάκρισις, τήν ὁποίαν θέλετε τώρα νά θέσωμεν, εἶναι μία σχολαστική θεολογία, τήν ὁποίαν πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἀποφύγωμεν. Δέν εἶναι πατερική θεολογία. Ἄν μελετήσῃ τις τόν ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητήν θά ἀπορήσῃ, πῶς Ὀρθόδοξοι γράφουν αὐτό τό πρᾶγμα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε, νομίζω ὅτι αὐτό πού προτείνει ἡ Ρωσσική Ἐκκλησία δέν ἀφίσταται αὐτοῦ, τό ὁποῖον ἔχομεν εἰς τό παλαιόν κείμενον. Καί θά ἔλεγον ὅτι ἡ ρωσσική πρότασις ἐξηγεῖ καλύτερον αὐτό, τό ὁποῖον θέλομεν νά εἴπωμεν, διότι ὅταν λέγῃ ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ὅταν προσθέτῃ*: «τοῦ καλουμένου»*, αὐτό ἀναφέρεται εἰς τό πρόσωπον καί ὄχι εἰς τήν ἱερότητα*: «τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τοῦ καλουμένου ὅπως καταστῇ»*, *«Συνεργός τοῦ Θεοῦ εἰς τήν ἐφαρμογήν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἤ τῆς βουλῆς αὐτοῦ»*, νομίζω ὅτι δέν εἶναι δόκιμον. Ἄν τελικῶς γίνῃ ἀποδεκτή ἡ πρότασις, νά εἴπωμεν περί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου. Θά πρέπει νά εἴπωμεν *«εἰς τήν ἐφαρμογήν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ διά τόν κόσμον καί διά τόν ἄνθρωπον»*. Πάντως, εἰς ἀμφότερα τά κείμενα εἶχον καί ἐγώ τήν δυσκολίαν αὐτήν καί ἀπό τήν προηγουμένην φοράν, ἀφοῦ ὁμολογεῖται ὅτι ἡ πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας εἶναι τό ἀνθρώπινον πρόσωπον. Βεβαίως δέν ἀποφεύγεται καί εἰς τήν ρωσσικήν πρότασιν ἡ ἐρώτησις. Πάντως, νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας ἐμπλουτίζει τήν παράγραφον αὐτήν καί θά ἔλεγον ὅτι δύναται νά γίνῃ δεκτή μέ τήν διόρθωσιν, τήν ὁποίαν ἀνέφερον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Περιστερίου, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας λέγουν ὅτι πρό τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ εἴμεθα ἐν Θεῷ, ἐνῷ μετά ἀπό τήν ἐνσάρκωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴμεθα σύν Θεῷ, μαζί μέ τόν Θεόν. Εἴμεθα ὡς ἄνθρωποι σῶμα καί πρόσωπον. Δέν χωρίζονται. Δέν δύναμαι νά εἴπω τό πρόσωπόν μου εἶναι σύν Θεῷ, ἀλλά ὄχι καί ἡ σάρξ μου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Δέν τό χωρίζει μόνον τό ρωσσικόν κείμενον, ἀλλά καί τό ἑλληνικόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Δέν γνωρίζω, πάντως τοιοῦτος δυϊσμός δέν ὑπάρχει. Δέν δυνάμεθα νά τά χωρίσωμεν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἑνιαῖος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἅγιε Πρόεδρε, ὡς προεῖπον, τό ρωσσικόν κείμενον εἶναι πολύ ὀρθόν, ἀλλ' ἄς μέ συγχωρήσῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ νά εἴπω ὅτι ἡ ἰδική του ἑρμηνεία, ἡ ἐπεξήγησις ἀδικεῖ τό κείμενον τῆς ρωσσικῆς προτάσεως. Δέν λέγει τίποτε τό διαφορετικόν ἡ ρωσσική πρότασις ἀπό τό ἀρχικόν κείμενον. Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἶναι δεδομένη. Δέν

ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἠθικήν μας ἤ οἱανδήποτε κατάστασίν μας, ἐάν ἀνήκωμεν εἰς τό ἕν θρήσκευμα ἤ εἰς οἱοδήποτε, ἐάν εἴμεθα καλοί ἤ κακοί, διότι ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου μας εἶναι εἰς τό κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν, τό δέ ρωσσικόν κείμενον αὐτό ἐξηγεῖ. Δηλαδή τό πρῶτον, τό πρωταρχικόν, οὕτως εἰπεῖν, τονίζει περίπου *τό κατ' εἰκόνα*. Τό ρωσσικόν προσθέτει καί *τό καθ' ὁμοίωσιν* λέγον: ***«καλουμένου*** *ὅπως καταστῇ* ***συνεργός»***. Δηλαδή, ἐπεξηγεῖ, ἀναπτύσσει τό θέμα τῆς ἱερότητος, διατί εἶναι αὐτό καθ' αὐτό ἱερόν τό ἀνθρώπινον πρόσωπον. Μεταξύ τῶν ἄλλων καί διότι καλεῖται εἰς τήν θέωσιν. Λοιπόν, εἰς τό ρωσσικόν κείμενον ἡ πρότασις εἶναι ὀρθή, λέγει τά αὐτά ὅπως τό προηγούμενον, ἀλλά εἶναι ἐμπλουτισμένον, δι' αὐτό τάσσομαι ὑπέρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς προτάσεως τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ἐδῶ τώρα δέν θά γράψωμεν θεολογικήν διατριβήν ἐπί μιᾶς καί μόνης παραγράφου. Θέλω νά ἐρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ἐάν, κατόπιν τῶν ὅσων ἐλέχθησαν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἐμμένῃ εἰς τήν πρότασιν αὐτήν, διότι ἠκούσθη ἡ πρότασις ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Θά μᾶς ἐκάλυπτε τό κείμενον μέ τήν προσθήκην δύο λέξεων. *«Ἱερά ἀξία»* τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τό ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἀπό τόν πλάστην καί δημιουργόν. *«Ἱερά ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τοῦ πλασθέντος ὑπό τοῦ Δημιουργοῦ»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἄν κατενόησα καλῶς *«ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἰς τήν ἀρχικήν μορφήν ἀπορρέουσα ἐκ τῆς θείας δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ὡς συνεργοῦ Θεοῦ εἰς τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας»*, τό ἔχομεν παρακάτω, δέν χρειάζεται αὐτό, ἤτοι *«ὡς συνεργοῦ αὐτοῦ ὑπῆρξε πάντοτε πηγή ἐμπνεύσεως»*. *«Πλασθέντος ὑπό τοῦ Θεοῦ...»*, διότι συνδέεται μέ ὅλα τά προηγούμενα καί μέ ὅλα τά ἑπόμενα χωρία, τά ὁποῖα ἔχομεν. Πρέπει νά φανῇ ὅτι ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ διά νά γίνῃ οἰκονόμος τῆς ὅλης θείας δημιουργίας, συνεργός δηλαδή τοῦ Θεοῦ. Νομίζω ὅτι αὐτό ζητεῖται ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ δύναται νά τεθῇ ἐδῶ ὡς ἐξῆς εἰς τό πρῶτον κείμενον. *«Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου,* ***ἀπορρέουσα ἐκ τῆς θείας δημιουργίας αὐτοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ νά εἶναι συνεργός Θεοῦ εἰς τό ὅλον σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας*** *διά τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον ὑπῆρξε πηγή...»*. Ἄν ἀρέσῃ αὐτό εἰς τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ. Αὐτό νομίζω ὅτι ἤθελε νά εἴπῃ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ συμφωνεῖ μέ αὐτήν τήν πρότασιν;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Θά πρέπει νά τήν ἴδωμεν γραπτῶς, ἐπειδή δέν τήν κατενόησα πλήρως ἀκούων τήν μετάφρασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δύνασθε νά τήν ἐπαναλάβετε κ. καθηγητά;

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*: «Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα Θεοῦ διά νά εἶναι/διά νά καταστῇ συνεργός εἰς τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας διά τόν ἄνθρωπον καί διά τόν κόσμον, ὑπῆρξε πάντοτε ἡ πηγή ἐμπνεύσεως»*. Οὐδείς δύναται νά ἔχῃ ἀντίρρησιν, διότι αὐτή εἶναι ἡ ὅλη πατερική θεολογία.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Βλέπω ὅτι ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ συμφωνεῖ, ὁπότε δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, δέν εἶναι ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου, ἡ ὁποία κατεστάθη καί ἐκλήθη νά εἶναι συνεργός τοῦ Θεοῦ, εἶναι τό ἀνθρώπινον πρόσωπον, τό ὁποῖον καθίσταται συνεργός τοῦ Θεοῦ. Μή συγχέωμεν μίαν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ὅπως εἶναι ἡ ἱερότης, μέ αὐτό καθ' αὐτό τό ἀνθρώπινον πρόσωπον. Ἐάν θέλωμεν νά τεθῇ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, θά φύγῃ ἡ ἔκφρασις*:* «*ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου*» καί θά βάλωμεν «*τό ἀνθρώπινον πρόσωπον, τό ὁποῖον ἐκλήθη νά καταστῇ συνεργός τοῦ Θεοῦ εἰς ἐφαρμογήν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ περί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, ὑπῆρξε καί ἡ πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας*». Δέν εἶναι ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου πού καθίσταται, κατέστη, συνεργός τοῦ Θεοῦ. Δέν γνωρίζω τί λέγει ἀκριβῶς τό ρωσσικόν κείμενον.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*: «Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου»*, *«**κεκλημένου**»*, τοῦ προσώπου ὄχι τῆς ἰδιότητος. Δέν λέγει *«κεκλημένης»* τῆς ἱερότητος, ἀλλά *«κεκλημένου»* τοῦ προσώπου, νά καταστῇ συνεργός. Δέν ὑπάρχει τό πρόβλημα, τό ὁποῖον σεῖς βλέπετε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Τό ἑλληνικόν κείμενον λέγει*: «Ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου ὑπῆρξε ἡ πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας»*.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ὄχι, δέν ὁμιλῶ περί αὐτοῦ. Προτείνω τήν ρωσσικήν ἐκδοχήν, ἡ ὁποία λέγει*: «Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου **καλουμένου**»*, δηλαδή τοῦ προσώπου, τοῦ ἀνθρώπου ὄχι τῆς ἰδιότητος. Αὐτό λέγει τό ρωσσικόν κείμενον, δι' αὐτό προτείνομεν τό ρωσσικόν κείμενον ὄχι τό παλαιόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Μά ἐγώ προτείνω νά φύγῃ ἡ ἔννοια τῆς ἱερότητος καί νά μεταβῶμεν εἰς τό πρόσωπον κατ' εὐθεῖαν. Τό ἀνθρώπινον πρόσωπον ἐκλήθη.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Ἐπιτρέψατε νά ἐπισημάνωμεν ἕν θέμα. Ὑπάρχει ἕν πρόβλημα εἰς τήν ρωσσικήν μετάφρασιν. Τό ὑπογεγραμμένον κείμενον τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τήν ρωσσικήν ἀναφέρει*: «Ἡ ἱερά ἀξία τοῦ προσώπου»*. Πρέπει κάποιος πού γνωρίζει καλῶς τήν ρωσσικήν καί τήν ἑλληνικήν νά μᾶς βοηθήσῃ. Μήπως εἶναι λανθασμένη ἡ μετάφρασις εἰς τήν ρωσσικήν τοῦ κειμένου τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος

Περιστερίου ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Κωνσταντίνης, ἀλλά πρέπει νά λήξῃ ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἐκπλήσσομαι πάρα πολύ, ἅγιε Πρόεδρε, διά τήν συζήτησιν, ἡ ὁποία γίνεται τώρα. Ἐάν τις μελετήσῃ τόν Μ. Βασίλειον, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περί τῆς συνεργίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν Δημιουργίαν καί περί τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν διατήρησιν τοῦ κόσμου, ὡς ἔχει σήμερον, δέν γίνονται αὐταί αἱ διακρίσεις. Ὁμιλεῖ περί ἀνθρώπου. Ἀρχίζομεν νά δεχώμεθα τώρα τήν θεολογίαν τῆς Δύσεως καί θέλομεν νά τήν εἰσαγάγωμεν εἰς τά κείμενά μας. Περί τοῦ ἀνθρώπου ὁμιλεῖ. Καί ἴσως ἀναφέρεται πολλάκις καί εἰς τόν Πλάτωνα, ὅπως οὗτος δίδει τήν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐνιαίου ὄντος. Ψυχή καί σῶμα. Ὄχι μόνον ὡς πρόσωπον. Δέν κάνει διάκρισιν εἰς αὐτά.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, εὐχαριστῶ. Εἶπον ὅτι καί εἰς τό ἑλληνικόν κείμενον ὑπάρχει ἕν πρόβλημα. Κατ' ἐμέ ὑπῆρχεν ἀπό τήν ἄλλην φοράν ἕν ἐρώτημα. Εἶναι ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἡ ὁποία ὑπῆρξε πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας ἤ τό ἀνθρώπινον πρόσωπον αὐτό καθ' αὐτό; Ἑπομένως, θεωρῶ ὅτι εἶναι ὀρθωτέρα ἡ ἄποψις τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας νά τοποθετηθῇ τό ἀνθρώπινον πρόσωπον. Δηλαδή τήν δυσκολίαν αὐτήν δέν τήν ἀποφεύγει οὔτε τό ἑλληνικόν, οὔτε τό ρωσσικόν κείμενον. Προφανῶς, μέ ὅλον τόν σεβασμόν πρός τόν ἅγιον Περιστερίου, νομίζω ὅτι τά λεγόμενα διά σχολαστικισμόν εἰς τήν ρωσσικήν ἄποψιν θά ἠδύνατο νά τά εἴπῃ τις καί διά τήν ἑλληνικήν. Ἐφ' ὅσον ὅμως τό υἱοθετήσαμεν, θά πρέπει νά εὑρεθῇ τρόπος διά νά ἱκανοποιηθοῦν καί αἱ δύο ἐκδοχαί. Νομίζω ὅτι υἱοθετῶ τήν ἄποψιν τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας *«τό ἀνθρώπινον πρόσωπον»* καί ὄχι *«ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου»*. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Οἱ Πατέρες ὁμιλοῦν περί τῆς ἱερότητος τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ κορωνίς τῆς δημιουργίας, ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σεβασμιώτατε, ἕν λεπτόν. Ἔχομεν τήν πρότασιν, ὡς ἔχει καταγραφῆ ἀπό τόν κ. Φειδᾶ. Νά τήν ἀκούσωμεν.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἔχομεν καλυφθῆ εἰς ὅλας τάς προοπτικάς τῶν προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν. «*Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τό σχέδιον τοῦ Θεοῦ διά τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον, ὑπῆρξε ἡ πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας*». Δέν ἔχει τίποτε περισσότερον ἀπό αὐτό, τό ὁποῖον πράγματι λέγομεν καί εἰς τάς ἑπομένας παραγράφους καί εἰς τάς προηγουμένας. Ἂν συνδεθῇ τό κείμενον αὐτό, εἶναι γέφυρα διά νά περάσωμεν εἰς τήν ἑπομένην παράγραφον, ἡ ὁποία ἔχει ὅλην τήν πατερικήν θεμελίωσιν. Δέν χρειάζεται νά ψάξωμεν εἰς τόν ἅγιον Μάξιμον τόν Ὁμολογητήν ἤ εἰς ἄλλον Πατέρα. Ἔχομεν παραπομπάς, αἱ ὁποῖαι λέγουν αὐτό πού θέλει νά

εἴπῃ ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας. Δέν γνωρίζω ἄν τό δέχεται. Νά τό ἐπαναλάβω;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐάν θέλετε νά τό ἐπαναλάβωμεν. Ὁρίστε.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: «*Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου*», ἔφυγε τό ὑποκείμενον αὐτό μετά τήν παρέγκλιτον φράσιν*:* «*ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τό σχέδιον τοῦ Θεοῦ διά τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον, ὑπῆρξε*» καί συνεχίζει ὅπως εἰς τό παλαιόν κείμενον*:* «*ἡ πηγή...*» καί ἔχομεν τό κείμενον, τό ὁποῖον ὑποστηρίζει αὐτό πού λέγω. Ἔχομεν τά πατερικά κείμενα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Νά ρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ἐάν ἐπ᾽ αὐτοῦ ὑπάρχῃ ἀντίρρησις. Συμφωνεῖτε; Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ συμφωνεῖ, ὁπότε νά δεχθῶμεν αὐτήν τήν γραπτήν τοποθέτησιν, ἡ ὁποία θά τεθῇ εἰς τήν § **3**. Καί μέ τήν παράγραφον αὐτήν περατοῦται ἡ συνεδρία. Ἐπανερχόμεθα εἰς τάς 4.30 μ.μ.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Πέμπτη, 15 Ὀκτωβρίου 2015

***

Α΄ Ἀπογευματινή Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἴμεθα εἰς τήν § **3**. Ὑπάρχουν καί ἄλλαι προτάσεις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κατατεθῆ, ἐν ἀναμονῇ τοῦ κειμένου διά τήν προηγουμένην πρότασιν τό ὁποῖον, διεμορφώθη καί θά διανεμηθῇ διά νά τό ἀναγνώσωμεν. Ἔχομεν τήν ἀκόλουθον πρότασιν εἰς τήν ἰδίαν παράγραφον*:*

> *Τοῦτο διότι ὅπως εἰς τόν παλαιόν Ἀδάμ ἐνυπῆρχεν ἤδη ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος, οὕτω καί ἐν τῷ Χριστῷ, τῷ νέῳ Ἀδάμ, ἐπίσης ἀνακεφαλαιοῦνται ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν (Ἐφ. 1, 10).*

Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί ἡ τεκμηρίωσις, ὅπως διαβάζω εἶναι*:*

> *Δέν εἶναι ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος ἡνωμένον ἐν τῷ Χριστῷ, ἀλλά μόνον ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κοινωνίαν μέ τήν Ἐκκλησίαν διά τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος.*

Ὑπάρχει κάποια παρατήρησις; Συμφωνεῖτε οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν; Ὁ π. Ἀνδρέας Κούζμα.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἀνδρέας Κούζμα: Σᾶς εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Θά ἐκφρασθῶ εἰς τήν ρωσσικήν. Ἔχω μίαν πρότασιν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς αὐτήν τήν παράγραφον. Ὀρθῶς ὑπάρχει ἡ παραπομπή τοῦ ἀποστόλου πρός τούς Ἐφεσίους. Θά ἤθελον ὅμως νά ἐπισημάνω ὅτι εἰς τήν ἐπιστολήν αὐτήν ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει διά τήν ἀνανέωσιν τῶν πάντων, ὄχι μόνον τῶν πιστευόντων, ἀλλά καί τῶν ἀνθρώπων καί ὅλης τῆς κτίσεως. Ἡμεῖς περιοριζόμεθα ἐδῶ εἰς τούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν. Ἴσως δέν ἐδόθη προσοχή εἰς τό πρῶτον κεφάλαιον τῆς ἐπιστολῆς, εἰς τόν στίχον 10, ἀλλ' ἡ πρώτη ἐκδοχή εἶναι πληρεστέρα καί ἡ νέα ἐκδοχή, τήν ὁποίαν προτείνετε, περιορίζει τήν ἀποκατάστασιν τῶν πάντων ἐν Χριστῷ μόνον μέ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν εἰς τόν Χριστόν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Συμφωνῶ πλήρως μέ τήν παρατήρησιν τοῦ πατρός Ἀνδρέου Κούζμα. Εἰς τό πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἀνεκεφαλαιώθη ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος καί ὁλόκληρος ἡ δημιουργία. Ἐν τούτοις, ποῖος σώζεται ἀπό ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀνεκεφαλαιώθησαν εἰς τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι θέμα ἐκκλησιαστικόν. Σώζονται αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐντάσσονται εἰς τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, *«ἥτις ἐστὶ σῶμα Χριστοῦ»*, ἀλλά ὅτι ἀνεκεφαλαιώθη κατά τήν ἐνανθρώπησιν ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος εἰς τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ εἶναι θεολογικῶς αὐτονόητον, διό καί δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ἄλλως, παρά μόνον ὡς ἔχει εἰς τό πρῶτον κείμενον. Δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν αὐτό, τό ὁποῖον λέγει ἡ πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, διότι ἁπλῶς εἶναι ἀντίθετον πρός τήν θέσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κύριε καθηγητά. Ὁπότε ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας ἔχει ἔνστασιν. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Καί ἡμεῖς συμφωνοῦμεν μέ τήν ἑρμηνείαν, τήν ὁποίαν περιέχει ἡ πρότασις τοῦ π. Ἀνδρέου Κούζμα καί προτείνομεν νά μή γίνῃ ἀποδεκτή ἡ τροποποίησις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁπότε, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αὐτή ἡ ἀντιπρότασις διά νά παραμείνῃ ὡς ἔχει εἰς τό κείμενον, νά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἑπομένην πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς*:*

Προϋπόθεσις διατηρήσεως ὑπό τοῦ ἀνθρώπου τῆς θεοσδότου ἀξίας τοῦ προσώπου καί ἡ αὔξησις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ ζωή συμφώνως πρός τάς ἠθικάς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι καί ἐκφράζουν τήν ἀρχέγονον, τήν μή διεφθαρμένην ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρωπίνην φύσιν.

Καί ἡ τεκμηρίωσις λέγει*:*

Εἰς τήν ἁγιοπατερικήν παράδοσιν ἡ ἀξία ἔχει κυρίως ἠθικόν περιεχόμενον. Ἡ Ἐκκλησία ἀδυνατεῖ νά στηρίζῃ τά περί ἀξίας καί μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου εἰς περιπτώσεις, ὅταν αὐταί συνδέωνται μέ τήν δικαιολόγησιν τῆς αὐθαιρεσίας ἤ μέ ἁμαρτωλόν τρόπον ζωῆς.

Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτός. Νά ὁδηγήσῃ ὅλους τούς ἀνθρώπους εἰς τήν ἀλήθειαν, ἀκόμη καί τούς ἁμαρτωλούς. Διά ποίους ἦλθεν ὁ Χριστός εἰς τήν γῆν; Διά τούς σεσωσμένους; Ἄν ὑπῆρχεν ἔνστασις διά τήν χρῆσιν τοῦ ὅρου «*ἀξία*» μόνον καί ἀποκλειστικῶς ἀπό ἠθικόν περιεχόμενον, θά ἐγίνετο ἀποδεκτή ἡ πρότασις. Ἀλλά ἡ πρότασις ὅτι δέν δύναται ἡ Ἐκκλησία νά σώσῃ τόν ἄνθρωπον, πρό παντός τόν ἁμαρτωλόν ἄνθρωπον, δέν δύναται νά γίνῃ δεκτή, ἀφοῦ αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν κόσμον, ἄλλως δέν θά ὑπῆρχε λόγος ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου νομίζω ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν θά κάνῃ ἀποδεκτήν τήν τροποποίησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ ἅγιε Μεσσηνίας. Τοιουτοτρόπως προχωροῦμεν εἰς τήν ἑπομένην πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τήν § 4*:*

Ὡς γνώμονα ἔχουσα τήν ἀντίληψιν ταύτην, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναπτύσσει τήν διαχριστιανικήν καί διαθρησκειακήν συνεργασίαν διά τήν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, αὐτονοήτως δέ καί τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, ἐνῷ ἐπίσης κρίνει σημαντικήν τήν συνεργασίαν μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τήν ἀληθῆ εἰρήνην ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἡ διακονία αὐτή εἶναι ἐντολή Θεοῦ (Ματθ. 5,9).

Ἡ τεκμηρίωσις ἔχει ὡς ἑξῆς*:*

Ἡ θέσις περί τῆς σπουδαιότητος τῆς διαχριστιανικῆς καί διαθρησκειακῆς συνεργασίας εἶναι καλύτερον νά διατυπωθῇ λακωνικώτερον καί ὑπό τήν μορφήν διαπιστώσεως τῆς ἤδη ὑφισταμένης συνεργασίας καί ὄχι ὑπό μορφήν

προσταγῆς. Ἡ πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις ἀνάπτυξις τῆς διαχριστιανικῆς συνεργασίας διά τήν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ὅπως αὐτή ἑρμηνεύεται ἀπό τόν Ὀρθόδοξον Χριστιανισμόν, εἶναι δύσκολον ἐγχείρημα σήμερον, λόγῳ ἐκτροπῆς πολλῶν Προτεσταντικῶν κοινοτήτων ἀπό τάς βιβλικάς ἠθικάς ἀρχάς. Ἡ ἀποδοκιμασία τῆς ἐπιδιώξεως ἐπιβολῆς οἱασδήποτε θρησκείας ἐπί τῶν ἄλλων δύναται νά ἐκληφθῇ ὡς ἀπόρριψις τῆς ἱεραποστολῆς. Περί τοῦ φανατισμοῦ ἀρκετά ἐλέχθησαν εἰς τήν ἑνότητα Δ' § 3 ὅπου καί ἁρμόζουν αὐτά.

Ἐπί τῆς § 4 ἔχομεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ὑπάρχει ἄλλη θέσις Ἐκκλησίας τινός; Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω ὅτι δέν διορθώνει ἤ λέγει κάτι τό νέον ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Διά τοῦτο, προτείνω ὅπως παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει. Δέν φέρει κάποιο νέον στοιχεῖον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Ἀργυροκάστρου ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, δέν ἠκούσθη τό κείμενον τῆς τετάρτης παραγράφου, παρά μόνον ἡ τροποποίησις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δέν δύναμαι νά διαβάζω καί τά δύο, Σεβασμιώτατε. Διαβάζω τάς προτάσεις, τάς ὁποίας ἔχομεν λάβει. Τό κείμενον τό ἔχετε ἤδη ἐνώπιόν σας, διότι δέν γίνεται νά διαβάζωμεν συγχρόνως καί τά δύο κείμενα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος*:* Πάντως ἡμεῖς αὐτό, τό ὁποῖον ἔχομεν, αὐτό καί ἀποδεχόμεθα. Τό σταθερόν κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα. Ὁπότε καταπίπτει καί αὐτή ἡ πρότασις. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 5. Δέν ἔχομεν παρατηρήσεις. Συγγνώμην.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Αὐτή ἡ παρατήρησις ἀφορᾷ εἰς τήν ἐπικεφαλίδα τῆς ἑπομένης ἑνότητος.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἡ ἑπομένη ἑνότης, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τήν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἶναι **Περί ἐλευθερίας καί εὐθύνης**. Συμφωνεῖτε; Ὡραία. Καί εἰς τήν § 1 ἔχομεν ἄλλην πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας: *«μίαν ἐκ τῶν ἐκφάνσεων τοῦ κατ' εἰκόνα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀποτελεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας»*. Ἔχετε κάποιαν παρατήρησιν ἐπ' αὐτοῦ; Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἀποτελεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας, διότι τό κατ' εἰκόνα προϋποθέτει τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι κάτι τό ὁποῖον εἶναι σύμφυτον μέ τήν ἐλευθερίαν, δι' αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁμιλεῖ περί τῆς διασπάσεως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ὅμως διασπασθῇ ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου τότε παύει πλέον νά ἔχῃ καί τήν ἐλευθερίαν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ἡ παράγραφος αὐτή συνδέει ὄντως τό κατ' εἰκόνα μέ τό δῶρον τῆς ἐλευθερίας καί αὐτό τό ὁποῖον πάρα πολύ συνεπτυγμένως κάνει ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Νομίζω ὅτι ἡ § 1 ἀναλύει καί περιγράφει μέ ποῖον τρόπον σχετίζεται τό κατ' εἰκόνα καί τό

δῶρον τῆς ἐλευθερίας. Δέν εἶναι ἁπλῶς μία ὁδηγία, ἀλλά ἀναλύει μέ ποῖον τρόπον, μέσῳ τῆς εἰκόνος τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ, φθάνομεν ἡ ἐλευθερία νά ἀποτελῇ θεῖον δῶρον διά τόν ἄνθρωπον. Δέν ἀμφισβητεῖ κανείς ὅτι τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας ἀποτελεῖ ἔκφανσιν τοῦ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ἡ ἰδία ἡ παράγραφος ἀναλύει μέ ποῖον τρόπον φθάνωμεν εἰς αὐτήν τήν σκέψιν καί τήν θεολογικήν θέσιν. Καί νομίζω ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀναλυθῇ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ὁπότε προτείνετε νά παραμείνῃ ἡ παράγραφος ὡς ἔχει. Προχωροῦμεν. Εἰς τήν ἑπομένην § 2. Ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἔχει ὡς ἀκολούθως*:*

Συνέπεια τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι ἡ βία, οἱ πόλεμοι, ὁ φυλετισμός, ἡ καταπίεσις κοινωνικῶν ὁμάδων, θρησκευτικῶν κοινοτήτων καί λαῶν ὁλοκλήρων, ὁ περιορισμός τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τόν χῶρον τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων καί τῆς θρησκευτικῆς εἰδικώτερον ἐλευθερίας, ἡ κοινωνική ἀνισότης ἤ οἰκονομική ἀθλιότης χωρῶν τινων καί περιοχῶν, ἡ ἄνισος κατανομή ἤ καί ἡ παντελής στέρησις τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρός τό ζῆν ἀγαθῶν, ἡ πεῖνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Τήν ἔντονον ἡμῶν ἀνησυχίαν προκαλοῦν αἱ νέαι ἀπειλαί, ὡς καί ἡ ὑπερεκκοσμίκευσις καί κοσμικοποίησις, αἱ ἐπικρατοῦσαι σήμερον ἐν τῇ ζωῇ συγχρόνων τινων κρατῶν καί λαῶν, συμπεριλαμβανομένων καί ἐκείνων μέ χριστιανικάς παραδόσεις. Ἡ ἀπόλυτος ἔκκλυσις τῶν ἠθῶν, προωθουμένη ἐνίοτε ὑπό ἰσχυρῶν πολιτικῶν κύκλων, μέσων ἐνημερώσεως καί διαφημίσεως. Ἡ μαζική ἐξάπλωσις ναρκομανίας καί ἄλλων παθολογικῶν ἐξαρτήσεων καί ἰδιαιτέρως εἰς τήν νεότητα. Ἡ παραπληροφόρησις καί ἡ χειραγώγησις τῆς κοινῆς γνώμης, αἱ βίαιαι μετακινήσεις πληθυσμῶν καί ἡ ἀθέμιτος μετακίνησις ἀνθρώπων, τό προσφυγικόν χάος, ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀνεξέλεγκτος χρῆσις τῆς γενετικῆς βιοτεχνολογίας καί βιοϊατρικῆς ἀναφορικῶς πρός τήν ἀρχήν, τήν διάρκειαν καί τό τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, πάντα ταῦτα ὑφαίνουν τό ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιώδους συγχρόνου ἀνθρωπότητος.

Ζητῶ συγγνώμην, διότι ὑπάρχει καί πρότασις τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, τήν ὁποίαν ἐλπίζω ὅτι ἔχετε. Εἶναι εἰς τήν γαλλικήν τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχω ἐγώ, ἀλλά ζητῶ συγγνώμην, διότι πρέπει πρῶτον νά ἀκούσωμεν τήν πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καί μετά θά συζητήσωμεν τήν πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:*

Αἱ συνέπειαι αὐτοῦ τοῦ δεινοῦ διά τούς καιρούς μας εἶναι τά ἀποτελέσματα τῆς ἐκκοσμικεύσεως καί παγκοσμιοποιήσεως εἰς τό ἔπακρον. Ὑπάρχει μεγάλη ἀνισορροπία μεταξύ τῆς τεχνικῆς προόδου καί τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως. Τό κέρδος, τό ὁποῖον ἔχει θεοποιηθῇ καί παραπλανᾷ τούς ἀνθρώπους, τούς ὁδηγεῖ πρός τόν ἄκρατον καταναλωτισμόν. Ἡ καταστροφή τῶν ἠθῶν καί ἡ προσφυγή τῶν νέων εἰς τά ναρκωτικά, τά δεινά, οἱ πόλεμοι, τά κοινωνικά δεινά, ἡ ἀχαλίνωτος βία τῶν τρομοκρατικῶν ὀργανώσεων, ὁ ἀτομισμός, ὁ ἀποκλεισμός, τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, συμφώνως πρός τά ὁποῖα ἔχουν διαστραφῇ, ὅπου

ὅλα ἐπιτρέπονται, δηλαδή ὁ καθείς δύναται νά κάνῃ ὅ,τι θέλει, ὁ καθείς διά τόν ἑαυτόν του, ἀψηφῶν τά δικαιώματα τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων, τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων ὁλοκλήρους ὁμάδας, αἱ ὁποῖαι καταπιέζονται εἰδικῶς εἰς τόν τομέα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καί εἰδικώτερον τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὁ ρατσισμός, ἡ πανταχοῦ παρουσία τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, ἡ χειραγώγησις τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ ἔντασις μεταξύ τοῦ πάμπλουτου Βορρᾶ καί τοῦ πάμπτωχου Νότου, ἔχουν ὑποθάλψει τάς κοινωνικάς ἀνισοτήτας ἐνῷ ὑπάρχουν ἐπίσης οἱ βίαιαι μετατοπίσεις πληθυσμῶν καί τά ὀξέα προβλήματα τῶν προσφύγων πού προέρχονται ἀπό τήν βίαν ἤ τόν πόλεμον, διό καί δέν ἔχουν ὅλοι πρόσβασιν εἰς τήν παιδείαν. Ὑπάρχει μία ἐκμετάλλευσις βουλιμική τῶν φυσικῶν πόρων, κάτι τό ὁποῖον διαταράσσει τήν κοσμικήν ἰσορροπίαν καί προκαλεῖ κλιματικήν ἀλλαγήν μέ καταστροφικάς συνεπείας. Ἡ οἰκογενειακή δομή καταστρέφεται, ἡ ἰατρική βιοτεχνολογία καί ἡ βιοϊατρική ἔχουν ἀλλάξει τήν ἀρχήν καί τό τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὑπάρχει ἄγχος καί τεραστία ἀγωνία, εἰς τήν ὁποίαν παλαίει ἡ ἀνθρωπότης σήμερον. Ἡ ἀνθρωπότης ἀπωθεῖ τόν Θεόν ἤ θέλει νά τόν κατανοήσῃ, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τόν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θέλει νά ἐξηγήσῃ τά πάντα μέ μίαν ἐξελικτικήν θεωρίαν βιολογικῆς φύσεως. Λησμονεῖ ὅτι προέρχεται ἀπό τόν Δημιουργόν του μέσῳ τοῦ Ἀδάμ, ἐνῷ τώρα προσπαθεῖ νά εὕρῃ ἕνα νέον θεανθρώπινον Ἀδάμ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε ἀπό ὅτι ἠμπόρεσα νά ἀντιληφθῶ, νομίζω ὅτι τά προτεινόμενα ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας ὑπάρχουν ἤδη εἰς τήν § 2, ἀφοῦ καί εἰς τάς ἰδικάς των προτάσεις εἶναι μέ τάς ἰδίας λέξεις ἤ μέ μετακίνησιν τῶν λέξεων, εἶναι δέ κείμενον, τό ὁποῖον καί ἡμεῖς ἐδῶ υἱοθετήσαμεν. Θά ἔλεγον λοιπόν διά νά μή κάνωμεν ἀναδόμησιν τῆς ὅλης παραγράφου, ἡ ὁποία θά μᾶς δυσκολεύσῃ περισσότερον, ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας νά προταθοῦν ἐκεῖνα, τά ὁποῖα δέν ὑπάρχουν εἰς τήν § 2, διότι νομίζω ὅτι λέγονται πράγματα, τά ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τήν § 2 μέ ἄλλας λέξεις ἤ εἰς ἄλλην θέσιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ὅταν συνετάσσομεν τήν συγκεκριμένην παράγραφον ὄντως ὑπῆρχον πολλαί προτάσεις ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῶν ἀντιπροσωπιῶν διά νά περιγράψωμεν ὅσον τό δυνατόν πληρέστερον τάς συνεπείας αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τήν ἀνθρωπίνην πραγματικότητα. Ἡ ἐπιλογή τῶν συγκεκριμένων ἀναφορῶν ὡς φαινομένων ἐκφάνσεως καί φανερώσεως τοῦ κακοῦ εἶναι ἐνδεικτική, τό εἴπομεν καί τότε, ἀλλ' ἐάν νομίζετε ὅτι πρέπει νά προστεθοῦν, νά προστεθῇ μία ἀκόμη σειρά θεμάτων, τά ὁποῖα νά ἐπιβεβαιώνουν τήν ἤδη ὑφισταμένην κατάστασιν πτώσεως ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ εἰς τόν κόσμον. Ὡστόσον, φοβοῦμαι ὅτι ὑπάρχει μία συνεχής ἐπανάληψις μέ ἄλλα λόγια κάποιων ἰδίων ἀπόψεων καί ἀντιλήψεων.

Ἂν νομίζῃ ἡ σύναξις ὅτι πρέπει νά ἐπιβαρύνωμεν τήν παροῦσαν παράγραφον μέ τόσας πολλάς ἀναφοράς ἐκφάνσεων ἑνός κακοῦ, τότε νά γίνῃ, ἀλλά θεωρῶ ὅτι θά εἶναι ἐπιβάρυνσις τοῦ κειμένου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Δημητριάδος, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Γιάγκου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἅγιε Πρόεδρε, ὄντως εἶναι ἁπλῶς ἀλλαγή τῆς σειρᾶς τῶν λέξεων καί τῶν καταστάσεων. Βεβαίως ὑπάρχει ἕν σημεῖον, ὅπου θά ἤθελον ἄν εἶναι δυνατόν μίαν διευκρίνησιν ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας ἐδῶ, ὅπου λέγει ὅτι*: «Ἡ ἀπόλυτος ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, ἐνίοτε προωθουμένη καί ὑπό ἰσχυρῶν πολιτικῶν κύκλων, μέσων ἐνημερώσεως καί διαφημίσεως»*. Τό περί ἰσχυρῶν πολιτικῶν κύκλων τί ἐννοοῦμεν ἐάν τό συμπεριλάβωμεν εἰς ἰδικόν μας κείμενον; Ἐάν μᾶς ζητήσουν νά ὁρίσωμεν ἄν γνωρίζωμεν τούς ἰσχυρούς αὐτούς πολιτικούς κύκλους; Θά ἤθελον εἰς αὐτό μίαν διευκρίνησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μήπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔχει κάποιαν ἀπάντησιν εἰς αὐτό τό σημεῖον;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, ἡ πρότασίς μας εἶχεν ὡς κίνητρον τήν ἐπιθυμίαν νά τακτοποιήσωμεν τά ἀρνητικά φαινόμενα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, διά τά ὁποῖα πρέπει νά ἐκφράσωμεν τήν ἀνησυχίαν μας. Ἐθεωρήσαμεν τόν κατάλογον, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνεται εἰς τήν ἀρχικήν ἐκδοχήν τοῦ κειμένου, ὅπως συνετάχθη ἀπό τήν Εἰδικήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν ἐλλιπῆ καί προσεπαθήσαμεν νά τήν συμπληρώσωμεν μέ τά ἀρνητικά φαινόμενα, τά ὁποῖα ὑφίστανται εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τό συγκεκριμένον σημεῖον, ἐάν ἔχετε κάποιαν ἀπάντησιν. Ἔθεσεν ἕν ἐρώτημα ὁ ἅγιος Δημητριάδος, ἐάν ἔχετε εἰς τό σημεῖον αὐτό κάποιαν ἀπάντησιν, θά ἤθελον νά ἐρωτήσω. Διά τούς *πολιτικούς κύκλους*.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Δέν κατενόησα πλήρως τό νόημα τῆς ἐρωτήσεως, Σεβασμιώτατε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Δύνασθε, ἅγιε Δημητριάδος, νά ἐπαναλάβετε;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἅγιε Πρόεδρε, πρέπει νά ἔχωμεν συνείδησιν ὅτι ἑτοιμάζωμεν ἕν κείμενον, τό ὁποῖον θά φέρωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τά κείμενά μας δέν θά περάσουν μόνον ἀπό ὀρθοδόξους χεῖρας, ἀλλά καί ἀπό ὅλον τόν κόσμον. Καί ἐδῶ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς φράσις. Βεβαίως, τό κείμενον τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας θέλει μίαν ἐπεξεργασίαν εἰς τήν ἑλληνικήν, ἀλλά αὐτό εἶναι τό ὀλιγώτερον. Ἐδῶ λοιπόν διασώζεται ἡ ἐξῆς φράσις*: «Ἡ ἀπόλυτος ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, ἐνίοτε προωθουμένη ὑπό ἰσχυρῶν πολιτικῶν κύκλων, μέσων ἐνημερώσεως καί διαφημίσεως»*. Τά μέσα ἐνημερώσεως καί διαφημίσεως τά κατανοῶ. Θά ἠμποροῦσα καί ἐγώ τυχόν νά κατονομάσω, ἄν καί αὐτό εἶναι ἐπικίνδυνον. Ἀλλά οἱ *«ἰσχυροί πολιτικοί κύκλοι»* ποῖοι εἶναι, πῶς ὁδηγοῦν εἰς τήν ἀπόλυτον ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν καί τήν προωθοῦν; Αὐτό πρέπει νά τό καταγγείλωμεν ὀνομαστικῶς. Δέν

δυνάμεθα νά τό καταγγείλωμεν οὕτω, διότι θά μᾶς ἐρωτήσουν, ποῖοι εἶναι αὐτοί οἱ *πολιτικοί κύκλοι*; Πρέπει νά τούς γνωρίζωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Δυνάμεθα νά κατονομάσωμεν ἐκείνους τούς προέδρους τῶν χωρῶν, οἱ ὁποῖοι προωθοῦν τοιούτου εἴδους φαινόμενα. Φερ' εἰπεῖν ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. κ. Ὀμπάμα, ὁ ὁποῖος, ἀμέσως μετά ἀπό τήν ἀναχώρησιν τοῦ πάπα Ρώμης Φραγκίσκου ἀπό τήν Ἀμερικήν, εἶπεν ὅτι τά δικαιώματα τῶν ὁμοφυλοφίλων εἶναι περισσότερον σημαντικά ἀπό τά δικαιώματα τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων καί κοινοτήτων. Εἶναι ὁ Πρωθυπουργός τῆς Μ. Βρετανίας κ. Κάμερον, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι θά ὑπερασπισθῇ τήν ἐλευθερίαν τῶν ὁμοφύλων ἑνώσεων καί ὄχι τήν ἐλευθερίαν τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν. Ὑπάρχουν πάρα πολλά παρόμοια παραδείγματα. Νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά κατονομάσωμεν αὐτούς τούς πολιτικούς κύκλους μέ ἐπιρροήν, ὡστόσον πρέπει νά ἐπισημάνωμεν αὐτό τό φαινόμενον, καθώς ἡ προώθησις τοιούτου εἴδους φιλελευθέρας ἰδεολογίας, ἡ προώθησις τῆς ἀνηθίκου συμπεριφορᾶς, ἡ δικαιολόγησίς της, περιλαμβανομένης ὄχι μόνον τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ὁμοφύλων ἑνώσεων, ἀλλά καί τῆς υἱοθεσίας τῶν παιδιῶν ἀπό τά ὁμόφυλα ζευγάρια, ὅλα αὐτά γίνονται μέ τήν ἄμεσον ὑπόδειξιν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν σειρᾶς κρατῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω ἅγιε Πρόεδρε ὅτι κάνομεν εἰς ἐπίσημον πανορθόδοξον κείμενον κήρυγμα ἠθικολογίας καί μάλιστα κατά τρόπον καζουϊστικόν. Νομίζω ὅτι δέν ἁρμόζει εἰς ἕν τόσον ἐπίσημον κείμενον νά ὑπάρχῃ τοιαύτη λεπτομερής ἠθικολογία. Ὅλα αὐτά, τά ὁποῖα περιγράφει, δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι εἶναι τά ἀποτελέσματα τῆς μεταπτωτικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι ὑπάρχει σήμερον εἰς τόν κόσμον καί ὅ,τι γίνεται εἶναι τά ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἑπομένως, πρέπει νά συντομεύσωμεν τό κείμενον ὄχι νά τό πλατυάσωμεν. Δέν κάνομεν ἠθικόν κήρυγμα ἐδῶ, ἀλλά ὡρισμένα κείμενα, τά ὁποῖα δίδουν μίαν μαρτυρίαν. Μίαν μαρτυρίαν καθαρῶς θεολογικήν χωρίς νά κάνωμεν καζουϊστικήν θεολογίαν, οὔτε ἠθικολογίαν, τήν ὁποίαν κάνει ἡ Δύσις, ἀφοῦ τήν κάνομεν αὐτήν κατά τόν χειρότερον τρόπον. Νομίζω ὅτι ὅλη αὐτή ἡ παράγραφος δέν μέ ἐκφράζει. Δέν δύναμαι νά δεχθῶ ὅτι μία Σύνοδος θά γράψῃ αὐτά τά κείμενα διά νά περιγράψῃ τήν μεταπτωτικήν κατάστασιν ἤ τήν μεταπτωτικήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου. Δυνάμεθα νά γράψωμεν βιβλίον περιγράφοντες τά φαινόμενα τῆς μεταπτωτικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἤ τῆς ἀκοινωνησίας τοῦ ἀνθρώπου ἤ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νά συντομεύσωμεν τό κείμενον αὐτό, διότι εἶναι πολύ πλατύ καί δέν ἀνταποκρίνεται εἰς παρόμοιον ἐπίσημον κορυφαῖον πανορθόδοξον κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Γιάγκου καί τόν ἅγιον Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, συμφωνῶ εἰς ἕνα βαθμόν μέ τόν ἅγιον Περιστερίου, ἀλλά, ἄν αὐτό ἰσχύῃ διά τό κείμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας τό λεγόμενον καζουϊστικῶς, ἰσχύει εἰς ἕνα βαθμόν καί διά τό κείμενον τῆς Ἐπιτροπῆς. Λοιπόν, ὁ ἅγιος Περγάμου τήν προηγουμένην φοράν εἶχε κάποιο πρόβλημα μέ αὐτό. Μᾶς εἶπε δηλαδή ὅτι δέν πρέπει νά τονίζωμεν τόσον πολύ τά ἀρνητικά ἀποτελέσματα τῆς παραβιάσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καί τό περιωρίσαμεν. Ἐγώ εὐχαριστῶ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, διότι εἶχε τό θάρρος νά κατονομάσῃ τούς κύκλους αὐτούς καί εἶναι οὕτω νομίζω. Θά πρέπει νά εὕρωμεν ἕνα τρόπον νά τό διατυπώσωμεν. Ἀλλά καί πάλιν θά ἔλεγον, ὅτι θά πρέπει ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας νά εὑρεθοῦν τά νέα, τά ὁποῖα ἐκεῖνοι προτείνουν, ὥστε νά τά δώσουν εἰς τήν Γραμματείαν, διά νά προστεθοῦν εἰς τήν παράγραφον αὐτήν καί νά μή γίνῃ πολύ μεγάλη. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Εὐχαριστῶ πολύ. Εὐχαριστῶ κατ' ἀρχήν τάς δύο Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί Ἀντιοχείας διά τάς προτάσεις των, ἀλλά ὀλίγον θά ὁμιλήσω καί θά εἴπω ἀπό αὐτά τά κείμενα, τά ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπό τά ἐπιστημονικά μου ἐνδιαφέροντα. Μοῦ ἐνεθύμισεν ὀλίγον αὐτός ὁ κατάλογος τόν κατάλογον τῶν παθῶν καί τῶν ἁμαρτιῶν, τά ὁποῖα ἔχουν τά ἐξομολογητάρια τῆς βυζαντινῆς καί τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου. Εἶναι τόσα πολλά τά ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, τά ὁποῖα καλύπτουν σελίδας εἰς τήν ὕλην τῶν ἐξομολογηταρίων. Ἐάν κάνωμεν τοιαύτην καταγραφήν, φοβοῦμαι ὅτι θά δημιουργήσωμεν μίαν μορφήν μελαγχολίας εἰς τόν κόσμον. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν πολλά κακά, ἀλλά ὑπάρχει καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πού τά ἀναιρεῖ. Πρέπει νά εἶναι ἕν τοιοῦτον συνοδικόν κείμενον, τό ὁποῖον νά ἔχῃ τήν προοπτικήν εἰς τήν χάριν τοῦ Θεοῦ, νά ἀποπνέῃ δηλαδή τό κείμενον αὐτό μίαν ἐλπίδα. Ἐάν διευρύνωμεν ὑπερβολικῶς τόν κατάλογον, θά ὁδηγήσωμεν τούς ἀνθρώπους εἰς μίαν μορφήν ἀπελπισίας, διαβάζοντας αὐτόν τόν βαρύν κατάλογον τῶν πολλῶν παθῶν καί ἁμαρτιῶν. Ἐπειδή ἔχω μίαν ἔντονον σχέσιν μέ τούς νέους εἰς τόν χῶρον, εἰς τόν ὁποῖον ἐργάζομαι, νομίζω ὅτι διά τήν ἑλληνικήν νεολαίαν ἕν τοιοῦτον κείμενον δέν θά εἴπῃ τίποτε. Ἀσφαλῶς πρέπει νά καταγγείλωμεν τό μεγάλο κακόν, τήν μεγάλην προσβολήν, τά ὁποῖα ὑποστηρίζουν οἱ ἰσχυροί τῆς γῆς καί ἄλλοι τινές εἰς βάρος τῆς παραδοσιακῆς ἠθικῆς κ.ο.κ., ἀλλά ταυροχρόνως πρέπει νά δίδωμεν καί ἐλπίδα, μή δίδωμεν βάρος εἰς τούς ἀνθρώπους μέ τήν ἀναγραφήν τόσων πολλῶν παθῶν καί ἁμαρτιῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, κ. Γιάγκου. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας ἔχει ζητήσει τόν λόγον καί ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι ἴσως πράγματι νά μή χρειάζεται τόσον ἐκτενέστατος κατάλογος περιγραφῆς τῶν πτώσεων καί ἐκλύσεως ἠθῶν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀλλά μή λησμονῶμεν ὅτι κατάλογοι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὀλιγώτερον ἐκτενεῖς ὑπάρχουν καί εἰς

τήν Ἁγίαν Γραφήν καί εἰς τήν Πατερικήν παράδοσιν, ἰδίως δέ εἰς τήν ἀσκητικήν περί τῶν ὀκτῶ κυρίων παθῶν κ.λπ. Νομίζω, πρῶτον, ὅτι ἄν περιορισθῶμεν μόνον εἰς ὡραιολογίαν καί εἰς ἐξωτερικῶς θεωρουμένην κοινωνικήν προβληματολογίαν τῆς ἐποχῆς μας καί δέν ἔχομεν νά εἴπωμεν ὡς Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τίποτε ἀπολύτως περί καταστάσεων, ἄν δέν ἔχωμεν φωνήν προφητικήν περί καταστάσεως τοῦ τέως χριστιανικοῦ κόσμου, ὅπου αἱ κυβερνήσεις καί οἱ πολιτικοί κύκλοι τῶν χωρῶν τῆς πρώην χριστιανικῆς οἰκουμένης διώκουν κατά τρόπον ἔμμεσον, ἀλλά ἀμείλικτον, τά ἴχνη τοῦ χριστιανισμοῦ καί τήν ἐκδήλωσιν τῆς πίστεως δημοσίᾳ. Ἔπρεπε νά ἀγωνίζωνται εἰς τήν Δυτικήν Εὐρώπην οἱ Ρωμαιοκαθολικοί καί ἄλλοι διά τό δικαίωμα νά φανερώνουν πρός τά ἔξω εἰς δημοσίους χώρους τήν θρησκευτικήν των ὑπόστασιν. Αὐτή εἶναι ἡ μία πλευρά τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ διωγμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι, ἄς μοῦ συγχωρηθῇ ὁ λόγος, ὑπουλότερος καί κινδυνωδέστερος τῶν ὠμῶν διωγμῶν τῆς κομμουνιστικῆς ἐποχῆς. Δεύτερον, ἡ ἄρνησις τοῦ χριστιανικοῦ ἤθους, ἡ βιαία ἐπιβολή τῶν ἀπολύτως ἀνηθίκων συμπεριφορῶν εἰς πληθυσμούς καί τοῦ δυτικοῦ κόσμου καί τῶν ὀρθοδόξων χωρῶν, διό καί ἡμεῖς ἔχομεν λόγον. Ἄν σβήσωμεν τό ἠθικόν κήρυγμα τότε θά διαγράψωμεν καί τά 2/3 τῆς Καινῆς Διαθήκης καί τά 2/3 τῆς Πατερικῆς γραμματείας καί τά 2/3 τῆς πίστεώς μας, ἡ ὁποία εἶναι ὄχι μόνον δογματική, ἀλλά καί ἠθική, ὡς ἐφηρμοσμένη δογματική. Εἶναι αἱ δύο πλευραί τοῦ αὐτοῦ νομίσματος. Λοιπόν, νομίζω ὅτι ἴσως μέ κάποιαν σύντμησιν, μέ κάποιαν διατύπωσιν ἁρμόζουσαν, πρέπει νά μείνῃ αὐτό τό στοιχεῖον ὡς μία διαμαρτυρία, ὅπως καί οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοί διεμαρτύροντο κατά τῶν ἠθῶν τῆς τότε ἑλληνο-ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Οὕτω καί ἡμεῖς πλέον εἰς αὐτήν τήν ρωμαϊκήν ἤ πῶς νά τήν ἀποκαλέσωμεν σήμερον αὐτήν τήν αὐτοκρατορίαν, ἔχομεν ὄχι μόνον δικαίωμα, ἀλλά χρέος ἱερόν νά εἴπωμεν λόγον προφητικόν καί αὐτή εἶναι ἡ προσπάθεια, τήν ὁποίαν διετύπωσαν αἱ δύο Ἐκκλησίαι. Ἄν πρέπει ὀλίγον νά ἀλλάξῃ, νά ἀλλάξῃ, ἀλλά ἡ οὐσία πρέπει νά παραμείνῃ κατ' ἐμέ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Πρέπει νά δηλώσω ὅτι, ἐπειδή δέν εἶμαι Ρωμαιοκαθολικός καί ζῶ εἰς μίαν δυτικήν χώραν, δέν νομίζω ὅτι δέν δίδωμεν μαρτυρίαν τῆς πίστεώς μας εἰς τήν Δύσιν, εἰς τήν ὁποίαν ζῶμεν. Ἄς μή προσπαθήσωμεν, ἅγιοι ἀδελφοί, νά κάνωμεν κείμενον, τό ὁποῖον θά καταφέρεται κατά τῆς Δύσεως, ἄς προσέξωμεν τό σημεῖον αὐτό, διότι ἔχομεν καί ἡμεῖς ποίμνιον καί ζῶμεν εἰς χώρας τῆς Δύσεως, ἀσχέτως ἄν δέν εἴμεθα Ρωμαιοκαθολικοί ἤ Προτεστάνται. Δέν εἶναι ἡ Δύσις μόνον προτεσταντική ἤ ρωμαιοκαθολική. Ὑπάρχουν καί οἱ Ὀρθόδοξοι καί ζῶμεν εἰς ἀρκετάς χώρας καί ἔχομεν παρουσίαν καί ἔχομεν ἐλευθερίαν, τήν ὁποίαν βιοῦμεν. Σκεφθεῖτε ὅτι ἐδῶ εἰς τό κέντρον τοῦ Καλβινισμοῦ ὑπάρχει αὐτό τό Ὀρθόδοξον Κέντρον. Αὐτό δέν δεικνύει ὅτι ὑπάρχει ἐλευθερία; Ἁπλῶς σᾶς τό λέγω ὡς παράδειγμα, δέν θέλω νά κάνω κήρυγμα ἀπό τῆς ἕδρας. Τόν λόγον ἔχει ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου. Σᾶς βλέπω ὅλους. Εὐχαριστῶ, μή ὑψώνητε τάς χεῖρας σας. Βλέπω ποῖοι εἶναι, ὁπότε νά γνωρίζετε ὅτι θά λάβετε τόν λόγον. Σᾶς παρακαλῶ ὅμως, διά νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν καί νά τελειώσωμεν ἄν εἶναι δυνατόν, αὐτό τό κείμενον, τό ὁποῖον εἶναι πάρα πολύ σπουδαῖον, χρειάζομαι τήν ἰδικήν σας κατανόησιν, σύμπνοιαν καί συμπαράστασιν. Νά τελειώσωμεν, ἄν εἶναι δυνα-

τόν, σήμερον, ἔστω καί μέ μίαν συνεδρίαν ἐπί πλέον πρό τοῦ φαγητοῦ, νά τελειώσωμεν μέχρι τάς 9 μ.μ., ἐάν συμφωνεῖτε, ἀλλά πρέπει νά εἶσθε καί σεῖς εἰς τάς τοποθετήσεις σύντομοι, ὥστε νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν. Μή πλατύνωμεν ὅταν λαμβάνωμεν τόν λόγον. Ἔχουν ζητήσει ἤδη τόν λόγον πολλοί ἀδελφοί καί ὁπωσδήποτε δέν θά πρέπει νά εἶναι αἱ παρατηρήσεις μακραί. Δέν προσθέτωμεν περισσότερα, ἀπό αὐτά τά ὁποῖα ἔχομεν ἐνώπιόν μας. Ἔχομεν δύο τοποθετήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου σᾶς παρακαλῶ. Τόν λόγον ἔχει ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Θά ἀκολουθήσω τήν συμβουλήν σας καί θά εἶμαι πολύ σύντομος, ἀφοῦ εἴμεθα εἰς μίαν κρίσιν χρόνου. Θά μέ στενοχωροῦσε πολύ ἐάν δέν καταλογογραφήσωμεν μερικά ἐκ τῶν πολλῶν δεινῶν τῶν καιρῶν μας. Ὅταν συνετάξαμεν αὐτό τό κείμενον τήν τελευταίαν φοράν, εἴχομεν εἴπει ὅτι ἔπρεπε νά εἴμεθα ὅσον τό δυνατόν συγκεκριμένοι, ὥστε ὁ κόσμος νά κατανοήσῃ, νά ἀποκτήσῃ ἐπίγνωσιν τοῦ τί συμβαίνει εἰς τόν κόσμον. Ἐάν πρέπει τώρα νά βραχύνωμεν τόν κατάλογον αὐτῶν τῶν φαινομένων, αὐτό νομίζω θά ἀδυνάτιζε πολύ τό κείμενον. Νομίζω ὅτι ὑπάρχουν καί δύο ἤ τρία ἄλλα σημεῖα, τά ὁποῖα προσέθεσεν ἡ ρωσσική πρότασις, ὅμως τό 90% τῆς ρωσσικῆς προτάσεως εὑρίσκεται εἰς τό ἀρχικόν κείμενον καί δι'αὐτό προτείνω νά παραμείνωμεν εἰς τό ἀρχικόν κείμενον, τό ὁποῖον πράγματι περιγράφει ὅλα ὅσα συμβαίνουν εἰς τόν κόσμον καί νομίζω ὅτι αὐτό θά ἦτο μία ἱκανοποιητική λύσις. Ἐάν ἀποδυναμώσωμεν τό κείμενον καί ἐάν δέν ἔχωμεν αὐτόν τόν κατάλογον τῶν δεινῶν ἐκδηλώσεων τῆς νεωτερικότητος, νομίζω ὅτι θά ἀποδυναμώσωμεν τό μήνυμα, τό ὁποῖον τό κείμενον αὐτό θέλει νά ἀποστείλῃ. Ἄν δέν συμφωνήσωμεν νά προσθέσωμεν τάς ρωσικάς προτάσεις εἰς τόν κατάλογον τῶν δεινῶν, τουλάχιστον ἄς κρατήσωμεν τό ἀρχικόν κείμενον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης: Μέ ἐκάλυψεν ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὡραῖα. Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σᾶς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε. Στηρίζομεν τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Τιργοβιστίου καί συμμεριζόμεθα τήν ἀνησυχίαν, ἡ ὁποία ἐκφράζεται εἰς τό κείμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας σχετικῶς πρός τούς πολιτικούς κύκλους μέ ἐπιρροήν. Θά ἤθελον νά δώσω μίαν ἐξήγησιν. Ἐνίοτε θεσπίζονται νόμοι, εἰς τούς ὁποίους δέν δυνάμεθα νά ἀντισταθῶμεν. Οἱ νόμοι αὐτοί δίδουν τήν δυνατότητα νά υἱοθετῶνται παιδιά ἀπό ὁμόφυλα ζευγάρια, διό καί μόνον ἡ κοινή γνώμη δύναται νά ἀντιταχθῇ εἰς αὐτό. Δυστυχῶς, ὁ νόμος δέν δίδει τοιαύτην δυνατότητα. Ἴσως θά ἠδυνάμεθα νά ἀναδιατυπώσωμεν αὐτήν τήν πρότασιν διά νά ἐκφράσωμεν αὐτό τό πνεῦμα. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι πρέπει νά μείνωμεν εἰς τό ἀρχικόν κείμενον. Ἐάν προσπαθήσωμεν νά προσθέσωμεν ἄλλα πράγματα, πρέπει νά προσθέσωμεν δύο βασικά. *Πρῶτον*, τά πάθη τῆς σαρκός. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν ὁμιλῇ ὅτι ὑπάρχουν δύο κόσμοι, οἱ ὁποῖοι παλαίουν ἐντός ἡμῶν, δέν στερεῖται τήν ἐλευθερίαν του. Δέν νομίζω ὅτι στερεῖται τήν ἐλευθερίαν του καί περιγράφει αὐτόν τόν πόλεμον τῆς σαρκός. *Δεύτερον*, ὅτι ἡ κοσμολογία τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγει ὅτι ὁ κόσμος συνωδίνει καί συμπάσχει μαζί μας. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπόν τό ἀρχικόν κείμενον ὡς ἔχει καί ἄς μή πλατυάσωμεν περισσότερον, διότι τότε πρέπει νά προσθέσωμεν τά δύο αὐτά βασικά σημεῖα. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ἐάν κατανοῶ καλῶς τάς τοποθετήσεις τουλάχιστον τοῦ ἁγίου Τιργοβιστίου καί τοῦ ἁγίου Περιστερίου, ὑπάρχει ἡ σκέψις νά παραμείνῃ τό ἀρχικόν κείμενον ὡς ἔχει. Τό κατενόησα ὀρθῶς; Ἠμπορεῖτε νά τό εἴπετε, Σεβασμιώτατε; Συμφωνεῖ καί ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω ὅτι συμφωνοῦμεν ἀπολύτως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος*:* Καί ἡ Ἐκκλησία Κύπρου συμφωνεῖ ἐπ᾽ αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Θέλω νά εἴπω κάτι, ἐάν εἶναι δυνατόν. Λυπούμεθα, διότι δέν ἔχομεν φέρει τό κείμενον εἰς τήν ἑλληνικήν, ὥστε νά δοθῇ ὁ χρόνος εἰς τούς παρευρισκομένους νά τό διαβάσουν μέ τήν ἡσυχίαν των. Ἡμεῖς δέν ἐπιμένωμεν εἰς αὐτό τό κείμενον διά τάς προτάσεις καί δι᾽ αὐτό εἴμεθα ἱκανοποιημένοι, ἄν παραμείνῃ τό ἀρχικόν κείμενον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σεβασμιώτατε τό ἐκτιμῶμεν αὐτό καί δυνάμεθα νά περάσωμεν εἰς τήν ἑπομένην § 3. Ὑπάρχει πρότασις ἐπίσης τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καί ὑπάρχει καί δευτέρα πρότασις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας. Θά ἤθελον νά ἀκούσω τήν συγκεκριμένην πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας εἰς τήν § 3.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἡ πρότασις εἶναι εἰς τό γαλλικόν κείμενον δευτέρα σειρά, μετά τό «*σήμερον*». Ἀρχίζω λοιπόν*: «Ἔναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τήν ἀποδυνάμωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τό καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔγκειται σήμερον»* καί ἐκεῖ ἄρχεται ἡ ἰδική μας πρότασις, «*νά μή πέσῃ εἰς τάς παγίδας νά σκεφθῇ, νά ἀντιμετωπίσῃ τόν Θεόν ὡς ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά νά σκεφθῇ τήν νεωτερικότητα ὡς ἐναντίαν τοῦ Θεοῦ*».

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Δύνασθε νά τοποθετηθεῖτε εἰς αὐτήν τήν πρότασιν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας; Ναί, κ. Γκαντούρ, δυνάσθε νά ἐπαναλάβετε, ὥστε νά τήν κατανοήσουν ὅλοι;

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἐπαναλαμβάνω λοιπόν. Ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ κειμένου*: «ἔναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τήν ἀποδυνάμωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τό καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου*

Ἐκκλησίας ἔγκειται σήμερον» καί ἐκεῖ ἄρχεται ἡ ἰδική μας πρότασις, *«νά μή πέσῃ εἰς τάς παγίδας καί νά σκεφθῇ νά ἀντιμετωπίσῃ τόν Θεόν ὡς ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά νά σκεφθῇ τήν νεωτερικότητα ὡς ἐναντίαν τοῦ Θεοῦ»*. Αὐτό εἶναι ἡ εἰσαγωγή τῆς παραγράφου. Καί μετά εἶναι καί μία ἄλλη, μία δευτέρα παράγραφος, τήν ὁποίαν προτείνωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μόνον εἰς τό σημεῖον αὐτό. Διά νά ἴδωμεν ἄν συμφωνοῦν ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι ἤ ὄχι. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Δέν ἀποδέχομαι τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, διότι ἡ νεωτερικότης δύναται νά εἶναι καλή, δύναται νά εἶναι καί κακή. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρήσεως, τήν ὁποίαν θά κάνῃ ὁ ἄνθρωπος. Δέν δυνάμεθα νά βάλωμεν πράγματα, τά ὁποῖα εἶναι διαμφισβητούμενα, τά ὁποῖα ἐπιδέχωνται πολλάς ἑρμηνείας. Κατ' ἄλλους, ἕν μέρος τῆς νεωτερικότητος δύναται νά χρησιμοποιηθῇ, ἀλλ' ἕν ἄλλο μέρος τῆς νεωτερικότητος εἶναι διά τήν καταστροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Νεωτερικότης εἶναι καί αἱ ἀτομικαί βόμβαι, δυνάμεθα νά τήν ἀποδεχθῶμεν; Καί νά εἴπωμεν ὅτι εἶναι θετικόν; Ὁπότε προτείνομεν νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁπότε ὑπάρχει ἔνστασις ἐκ μέρους μιᾶς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἐπίσης ὡς πρός τήν δομήν τῆς παραγράφου ἡ παρεμβολή, τήν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας δέν εἶναι σύμφωνος, διότι ἡ συνέχεια τῆς παραγράφου ἀπό τό «*σήμερον*» ἀναφέρεται ἀκριβῶς εἰς τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θά προβάλῃ τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Μέ ποῖον τρόπον θά τήν προβάλῃ; Διά τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καί τοῦ ποιμαντικοῦ της ἔργου. Αὐτό λέγει ἡ παράγραφος ἐδῶ. Ὅτι ὑπάρχει ἀποδυνάμωσις τῆς θεωρήσεως τῆς ἐννοίας τοῦ προσώπου καί καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μέσα ἀπό τό κήρυγμα, ἀπό τήν θεολογίαν καί τό ποιμαντικόν ἔργον νά ἀποκαταστήσῃ τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Δέν λέγει τί νά μή κάνῃ ἡ Ἐκκλησία. Εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία θά παρουσιάσῃ τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Αὐτό λέγει ἡ παράγραφος ἐδῶ. Ἄρα ἡ παρεμβολή, τήν ὁποίαν προέτεινεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας δέν συνάδει μέ τό σκεπτικόν τῆς παραγράφου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ὁπότε κ. Γκαντούρ προχωροῦμεν εἰς τήν δευτέραν παρατήρησίν σας.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἄν δέν γίνεται δεκτή ἡ πρότασις προτιμῶ νά μή προτείνω τήν δευτέραν, διότι εἶναι παρομοία, ὁπότε τήν ἐγκαταλείπω.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Θά ἀναγνώσω τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἰς τήν § 3*: «Ἔναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὡδήγησεν εἰς τήν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ὅπως προβάλῃ*

σύμερον διά τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καί τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας ἀναποσπάστου ἐκ τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον καί τῆς εὐθύνης ἔναντί του». Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης*:* Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως, ἅγιε Πρόεδρε. Συμφωνοῦμεν πλήρως ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ μέ τήν ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Πρόκειται περί ἑνός πολύ σημαντικοῦ σημείου εἰς τήν σημερινήν κατάστασιν. Συνεχῶς δεχόμεθα διάφορα αἰτήματα ἀπό τάς κοινότητας τῶν ὁμοφυλοφίλων καί ἀπό κάποιας ἄλλας κοινότητας καί ἄν δεχώμεθα τήν ποικιλομορφίαν τῶν ἀρετῶν εἶναι ἕν πρᾶγμα, ἀλλ' ἄν πρέπει νά ἀποδεχθῶμεν τήν ποικιλομορφίαν τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἄλλον πρᾶγμα. Δέν δυνάμεθα νά τό πράξωμεν. Ἡ στάσις αὐτή εἶναι σαφέστατη καί συμφωνοῦμεν πλήρως μέ τήν ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας.

Ἀντιπρόσωπος Ἐκκλησίας Γεωργίας*:* Εὐχαριστῶ πολύ, Σεβασμιώτατε. Καί ἐγώ ἤθελον νά εἴπω ἐξ ὀνόματος τῆς ἀντιπροσωπίας μας ὅτι συμφωνοῦμεν πλήρως. Δίδονται καλύτεροι καί σαφέστεροι ὁρισμοί. Ἡ μία λέξις, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τήν πρώτην πρότασιν διά τό καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πιστεύω ὅτι αὐτό τό καθῆκον εἶναι διαχρονικόν, διό καί πρέπει νά παραλειφθῇ ἡ λέξις *«σήμερον»*. Συμφωνῶ κατά τά ἄλλα μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί θά ἤθελον νά εὐχαριστήσω ὅσους ἔχουν κάνει αὐτήν τήν πολύ σαφῆ καί ὡραίαν διατύπωσιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡ πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἀναγιγνωσκομένη καθ' αὐτήν εἶναι ὀρθή. Ὅμως ἀπό τήν παράγραφον, τήν ὁποίαν ἔχομεν, χάνεται διά τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἕν σημαντικόν, κατ' ἐξοχήν βασικόν καί ἀναπαλλοτρίωτον στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τῆς ἐλευθερίας. *«Ἡ ἐλευθερία»* λέγει, δηλαδή πρίν ἀπό ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει τό κείμενον τῆς Ρωσσίας, ὑπῆρχεν *«ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου»*. Αὐτό ἐκπίπτει. Θεωρεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ὅτι αὐτό πρέπει νά ἐκπέσῃ, διότι ἡ ἐλευθερία δέν εἶναι *«ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου»*. Ἐδῶ χάνεται μέ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἐγώ πιστεύω ὅτι εἰς τό κείμενον αὐτό δέν πρέπει νά χαθῇ αὐτό τό στοιχεῖον, τό ὁποῖον εἶναι θεμελιῶδες καί ἀπαραίτητον δι' ὅσα λέγομεν πρίν καί δι' ὅσα λέγομεν μετά. Ἐάν ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι ἀναπαλλοτρίωτον ὀντολογικόν στοιχεῖον, τότε τίποτε ἀπό ὅσα λέγομεν δέν ἰσχύουν, διότι ὁ ἄνθρωπος θά ἦτο ἕν ἄβουλον ὄν. Ἑπομένως, δέν εἶμαι διατεθειμένος βεβαίως νά εἴπω ἐπίσης ὅτι δέν χάνεται καί ἡ τελευταία παράγραφος. Ἔχει ὅμως καί ἕν σημαντικόν στοιχεῖον ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Ἄν ἠδυνάμεθα νά πάρωμεν τήν λέξιν *«ἀγάπη»* καί νά τήν συνδέσωμεν εἰς τήν σχέσιν μας πρός τούς ἄλλους. Ἡ λέξις *«ἀγάπη»* δηλώνει κίνησιν, εἶναι στοιχεῖον τῆς ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀπόλυτος θεϊκή ἔκφρασις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου. *«Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστί»*, διό καί ἡ ἀκτινοβολία αὐτή εἶναι ἡ πηγή τῆς ἰδικῆς μας ἀγάπης. Ἡ

ἀγάπη, ἄν ἠμπορούσαμεν νά τήν βάλωμεν εἰς τήν σχέσιν μας πρός τόν ἄλλον εἰς οἱονδήποτε σημεῖον, τότε θά συμπληρώσῃ τό παλαιόν κείμενον μέ τήν ὡραίαν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, χωρίς νά καταστρέφεται τό βασικόν καί ἀναπαλλοτροίωτον στοιχεῖον τῆς ἐλευθερίας, ἀφοῦ ἡ ἐλευθερία εἶναι τό σταθερόν, ἀπόλυτον καί ἀμετάβλητον *ὀντολογικόν στοιχεῖον* τοῦ προσώπου. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ὀντολογικόν στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἶναι τό *αὐτεξούσιον*. Ὅ,τι ἄλλο νά ἀφήσῃ ἔξω κανείς θά ἠδύνατο νά συζητηθῇ. Τό *αὐτεξούσιον ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον* τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δέν ὑπόκειται εἰς συζήτησιν. Ὅταν κανείς ἀφήσῃ αὐτό ἔξω, τότε δέν ὑπάρχει τίποτε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑπάρχει κάποια ἀπάντησις ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, εἰς τό ἐρώτημα τοῦ κ. καθηγητοῦ; Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε φρονῶ ὅτι τό κείμενον αὐτό ἔχει ἕν πολύ σοβαρόν γενικόν ἐλάττωμα, τό ὁποῖον δύναται νά διορθωθῇ μέ τόν τρόπον τῆς ἐντόνου τροποποιήσεως, τῆς σημαντικῆς τροποποιήσεως τῶν συγκεκριμένων παραγράφων ἤ ἄλλως θά παραμείνῃ μία γενική καί οὐσιώδης ἔλλειψις ὅλου τοῦ κειμένου. Ἡ ἀξία τοῦ προσώπου εἰς τό κείμενον μέ κανένα τρόπον δέν συνδέεται μέ τήν ἠθικότητα ἤ μέ τό ἦθος. Ὁ λόγος γίνεται διά τό ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἰς τό κείμενον μέ κανένα τρόπον δέν περιορίζεται. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τήν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία λειτουργεῖ εἰς τήν ἀνθρωπίνην κοινότητα πλήρως μόνον ὅταν συνδέεται μέ τήν ἀντίληψιν διά τήν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου διά τάς πράξεις του. Ἄν ἀναφερώμεθα εἰς τήν ἐλευθερίαν, ἀλλά δέν ἀναφερόμεθα εἰς τήν εὐθύνην, ἄν ἀναφερώμεθα εἰς τήν ἀποδοχήν τοῦ ἄλλου, ἀλλά δέν ἀναφερόμεθα εἰς τό ὅτι ἡ ἀποδοχή τοῦ ἄλλου θά πρέπει νά περιορίζεται ἀπό ὡρισμένους ἠθικούς κανόνας, τότε ἁπλῶς ἐπαναλαμβάνομεν τά ὅσα μᾶς ἐπιβάλλει ὁ ἐκκοσμικευμένος κόσμος. Ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος καί δύναται νά συμπεριφέρεται ὅπως νομίζει, ἀλλά τό ἠθικόν κριτήριον, ἡ ἠθική ἐκτίμησις, ἀπουσιάζει πλήρως. Καί εἰς αὐτό τό κείμενον ἀπό τήν μίαν πράγραφον εἰς τήν ἄλλην μεταφέρεται αὐτή ἡ ἀντίληψις διά τόν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος, τό ἴδιον τό πρόσωπον, ἔχει ἕν ἱερόν καί ἀπαραβίαστον καθεστώς, ἀφοῦ ἐξαρτᾶται ἀπό τήν συμπεριφοράν του. Ἡ ἐλευθερία του δέν περιορίζεται μέ τίποτε, ἀλλά δέν ἀναφέρεται τίποτε διά τήν εὐθύνην του, δέν ἀναφέρονται τά ἠθικά ὅρια, οἱ ἠθικοί φραγμοί, αὐτό δέ κάνει τό κείμενόν μας πολύ ἀδύναμον καί τρωτόν ἀπό θεολογικῆς ἀπόψεως. Διά τοῦτο ὅταν συνεζητήθη τό κείμενον αὐτό εἰς τήν συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἐξεφράσθη ἡ ἀρνητική της στάσις καί ἐγένοντο οὐσιώδεις τροποποιήσεις εἰς αὐτό τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τόν λόγον ἔχει ὁ ἅγιος Καρπασίας, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν ἅγιον Μαυροβουνίου καί τόν ἅγιον Περιστερίου.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος: Νομίζω ὅτι ὁ ἅγιος Βολοκολάσμκ ἔχει δίκαιον εἰς αὐτό, τό ὁποῖον λέγει, διότι ἡ ἀποδοχή τοῦ ἄλλου, χωρίς πνευματικάς ἤ ἠθικάς προϋποθέσεις, ἐνέχει κινδύνους. Αὐτό λέγει καί εἰς

τήν τεκμηρίωσιν καί αὐτό μᾶς λέγει τώρα καί ὁ ἴδιος. Ὁπότε δέν γνωρίζω, ἐάν θά ἐκάλυπτε τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας ἡ ἀλλαγή τῆς λέξεως*: «ἀποδοχή τοῦ ἄλλου»* μέ αὐτό, τό ὁποῖον εἶπε καί ὁ κ. Φειδᾶς, δηλαδή μέ τόν σεβασμόν καί τήν ἀγάπην πρός τόν ἄλλον. Νομίζω ὅτι ἐάν θά ἐκάλυπτεν αὐτή ἡ ἀλλαγή τῆς συγκεκριμένης λέξεως, ἄν μέ κάποιον τρόπον ἔμπαινε καί αὐτό περί τῆς εὐθύνης ἔναντί του, διότι ἄν ἔχωμεν ἐκτροπήν ἀπό τήν πίστιν ἤ τήν πνευματικήν ἤ καί τήν ἠθικήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, τότε ἔχομεν καί κάποιαν εὐθύνην ἔναντι τοῦ ἄλλου νά ἐπισημάνωμεν τήν ἐκτροπήν ἐνδεχομένως. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Καρπασίας. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης καί ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά προτείνω ὅτι δύνανται νά οἰκονομηθοῦν τά πράγματα καί νά συνδυασθῇ αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, μέ ἐκεῖνο, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς. Ἐάν ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας τεθῇ μετά ἀπό τήν λέξιν*: «ἐλευθερία»*, νά τεθῇ ἕν κόμμα ἐκεῖ, *«ἀναποσπάστου οὔσης ἐκ τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον καί τῆς εὐθύνης ἔναντι αὐτοῦ»*. Καί νά ἀκολουθήσῃ καί ὅλον τό ἄλλο κείμενον, τό προηγούμενον. Καί τό ἕν εἶναι ἀπαραίτητον καί τό ἄλλο*: «ἐλευθερίας ἀναποσπάστου ἐκ τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον καί τῆς εὐθύνης ἔναντι αὐτοῦ»* καί δίδεται ἐπεξήγησις μετά. Αὐτό ἤθελον νά προτείνω. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Πῶς θεωρεῖται ἡ ἔννοια τῆς εὐθύνης;

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἡ ἐλευθερία, Σεβασμιώτατε, ἔχει τήν ἔννοιαν τῆς εὐθύνης καί ἔναντι τοῦ ἄλλου. Ἡ ἐλευθερία μου περιορίζεται ἀπό τήν εὐθύνη μου ἔναντι τοῦ ἄλλου. Δέν εἶναι ἀχαλίνωτος ἐλευθερία, ἀφοῦ ἔχω εὐθύνην ἔναντι τοῦ ἄλλου, νά τόν σεβασθῶ ὡς πρόσωπον Θεοῦ, νά τοῦ ὑποδείξω κάτι*: «ἀναποσπάστου οὔσης ἐκ τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον καί τῆς εὐθύνης ἔναντι αὐτοῦ»*. Καί μετά νά ἀκολουθήσῃ τό ἄλλο. Νομίζω ὅτι καί τό ἄλλο κείμενον χρειάζεται, δένει κατά τήν γνώμην μου, ἔτσι αὐτό θά ἤθελον νά εἴπω. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νά ἀκούσωμεν τόν ἅγιον Μαυροβουνίου ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Πάντως ἅγιε Πρόεδρε ἡ συζήτησις δεικνύει ὅτι κάτι δέν ὁδεύει καλῶς εἰς αὐτό τό κείμενον, ὅπως εἶναι διατετυπωμένον καί νομίζω πρωτίστως σχετικῶς μέ τόν ὅρον *«ἡ ἐλευθερία»*. Ὡς ὅρος ἡ *«ἐλευθερία»* δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τήν ἐλευθερίαν, ὅπως τήν διδάσκει ἡ Ἐκκλησία καί τό Εὐαγγέλιον. Εἶναι κάτι τό ἀφῃρημένον. Ἡ ἐλευθερία εἰς τό εὐαγγελικόν ἦθος εἶναι ἐλευθερία ἀπό τήν ἁμαρτίαν, ἀπό τόν θάνατον καί ἀπό τόν σατανᾶν. Αὐτό εἶναι ἡ ἐλευθερία καί δι' αὐτό θά ἠδυνάμεθα ἐδῶ κάτι νά συμπληρώσωμεν ἐκεῖ, ὅπου ἀναφέρεται εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Τό ἀνθρώπινον πρόσωπον κατά τήν Ἐκκλησίαν εἶναι τό πρόσωπον τοῦ κηρύγματος, τῆς λατρείας, τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της, ἡ ἀλήθεια τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τῆς ἀποτεκούσης τήν πραγματικήν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἐλευθερίαν. Χωρίς αὐτό δέν ἔχει κανένα νόημα, εἶναι μία ἔννοια ἐλευθερίας τελείως ἐκκοσμικευμένης, ἡ ὁποία δέν προ-

σφέρει τίποτε, ἄν τό γράψωμεν οὕτω, θά εἶναι μέν ὡραῖα διατετυπωμένον, ἀλλά δέν θά ἔχῃ οὐσιαστικόν νόημα καί δέν ἔχει περιεχόμενον, οὔτε θά εἶναι μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς ἐλευθερίας, ὅπως τήν ἔχομεν μάθει ἀπό τό ἴδιον τόν Κύριον, δηλαδή ἡ ἐλευθερία τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ἀλήθεια τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῆς τεκούσης τήν πραγματικήν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι αἰώνιον ἐλευθερίαν. Τί σημαίνει ἐλευθερία εἰς τήν γῆν, ἐάν δέν ἀπελευθερωθῶμεν ἀπό τόν θάνατον, ἀπό τά πάθη καί ἀπό τήν δαιμονικήν δύναμιν, ἡ ὁποία σήμερον δρᾷ εἰς τόν κόσμον περισσότερον ἀπό ποτέ μέσα εἰς τήν ἱστορίαν. Αὐτό πού λέγομεν σήμερον δημοκρατία κατά τήν γνώμην μου ἔχει γίνει πλέον δαιμονοκρατία. Αὐτό δέν εἶναι δημοκρατία, εἶναι δαιμονοκρατία, ἡ ὁποία ὅλον καί περισσότερον ἀναλαμβάνει δύναμιν ἐπί τοῦ κόσμου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μαυροβουνίου. Θά ἤθελον νά ἀκούσωμεν τόν κ. Φειδᾶ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Νά κάνωμεν μίαν πρότασιν συγκερασμοῦ τῶν δύο κειμένων εἰς τό κρίσιμον σημεῖον, τό ὁποῖον μᾶς ἀφορᾷ. Ὅπως εἶναι τό κείμενον τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου»* καί μετά ἀρχίζει ἡ σύνθεσις*: «περικλείει τόσον τήν ἀγάπην πρός τόν πλησίον, ὅσον καί τήν εὐθύνην διά τήν ἀποδοχήν τοῦ ἄλλου»*. Εἶναι δύο ἔννοιαι διαφορετικαί, ὁ *«πλησίον»* καί ὁ *«ἄλλος»*. Εἶναι διαφορετικαί ἔννοιαι καί μέ τό *«τόσον»* καί *«ὅσον»* πλουτίζεται τό κείμενον καί τονίζονται ἰδιαιτέρως καί αἱ διακρίσεις μεταξύ τοῦ *«πλησίον»* καί τοῦ «*ἄλλου*». Ἐάν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας θεωρῇ ὅτι δέν πρέπει νά συνδεθῇ ἡ ἐλευθερία μέ τήν ὀντολογία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου τότε δέν δύναται νά ἐξαρθῇ καί ἡ σχέσις της ὡς πρός τήν εὐθύνην. Ἄλλωστε, ἡ ἀποσύνδεσίς των ἀπό τήν ὀντολογίαν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἶναι θεολογικῶς ἀδιανόητος, διό καί ὀφείλομεν νά τονίσωμεν τήν ἄρρηκτον σχέσιν των, ὡς ἐτόνισαν αὐτήν ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, ὅλη ἡ θεολογία τοῦ ἁγίου Μαξίμου καί ὅλη ἡ Πατερική θεολογία. Συνεπῶς, διατί νά μή τό εἴπωμεν ὀντολογικόν στοιχεῖον ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου; Τό αὐτεξούσιον, εἶναι τό ἀνθρώπινον θέλημα, τό ὁποῖον προσέλαβεν ὁ Χριστός εἰς τήν ἰδικήν του ἀνθρωπότητα, τό ἔλαβε δέ διά νά τό ἔχωμεν ἡμεῖς. Νά τό ἀφήσωμεν ὡς ἔχει εἰς τό κείμενον καί νά προσθέσωμεν τήν πρότασιν τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἄν δέχεται.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά. Θά ἐρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ἐάν δέχεται τήν πρότασιν τοῦ συγκερασμοῦ τῶν δύο κειμένων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, ἡ πρότασίς μας εἶχεν ὡς κίνητρον τήν μή ἱκανοποίησιν μέ τό κείμενον, τό ὁποῖον ὑπάρχει. Διά τοῦτο δι' ἡμᾶς ἡ πρότασις νά ἀποδεχθῶμεν καί τάς δύο ἐκδοχάς εἰς συγκερασμόν δέν εἶναι ἀποδεκτή. Θεωροῦμεν ὅτι ἡ ἐκδοχή, τήν ὁποίαν προετείνομεν, θά ἔπρεπε νά ἀντικαταστήσῃ τό ἀρχικόν κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Περιστερίου καί ἀκολουθεῖ ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε

Πρόεδρε, ὅτι τό κέντρον τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ὅπως εἶπε καί ὁ κ. Φειδᾶς, εἶναι ὅτι εἰς τό κείμενον τῆς Πανορθοδόξου λείπει ἡ ἀγάπη πρός τόν πλησίον καί ἡ εὐθύνη. Ἐάν λοιπόν προστεθοῦν εἰς τό κείμενον μετά ἀπό τό*: «διά τοῦ κηρύγματος τῆς θεολογίας καί τῆς λατρείας, τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας καί τῆς ἀγάπης πρός τόν πλησίον καί τῆς εὐθύνης ἔναντι τούτου»*, διότι ὑπάρχει κάποιος εἰς τούς νηπτικούς Πατέρας, ὁ ὁποῖος λέγει*: «Πές μου ποῖος εἶναι ὁ πλησίον σου, νά σοῦ εἴπω ποῖος εἶναι ὁ Θεός σου»*. Ἔχομεν εὐθύνην ἔναντι τοῦ ἄλλου καί τήν εὐθύνην αὐτήν τήν ἀσκοῦμεν μέσῳ τῆς προσωπικῆς μας ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται μέσῳ τῆς ἀγάπης. Ἔχομεν τήν ἀγάπην καί χρησιμοποιοῦμεν τήν ἐλευθερίαν, συνδυασμός τῶν δύο ἀπόψεων.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν, Σεβασμιώτατε. Νά ἀκούσωμεν ἀκόμη δύο ἀδελφούς. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου ἔχει ζητήσει τόν λόγον καί ὁ ἅγιος Μιχαλουπόλεως, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν Γραμματέα τῆς Ἐκκλησίας Τσεχίας καί Σλοβακίας.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Ἅγιε Πρόεδρε θά εἶμαι πάρα πολύ σύντομος, νομίζω ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Μαυροβουνίου νά συνδεθῇ ἡ ἐλευθερία μέ τήν ἐν Χριστῷ ζωήν ἴσως καθορίζει, δίδει καί διέξοδον καί εἰς αὐτήν τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν ἔφερεν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ ἅγιος Μιχαλουπόλεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιχαλουπόλεως κ. Γεώργιος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Δέν θά πολυλογήσω, ἐκαλύφθην ἐντελῶς ἀπό τόν καθηγητήν κ. Γιάγκου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ὁ π. Γκέρκα.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Μίλαν Γκέρκα*:* Θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἐλευθερία δέν σημαίνει ὅτι δέν δύναμαι νά κάνω ὅ,τι θέλω, ὅ,τι μοῦ ἀρέσει, ἀλλά ὅ,τι θά ἠδυνάμην νά πράξω συμφώνως μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖον ἐκφράζεται εἰς τήν ἀποκάλυψιν. Ἄν πράττω συμφώνως πρός τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε θά εἶμαι ἐλεύθερος. Ἄν δέν δύναμαι νά τό κάνω, τότε δέν εἶμαι ἐλεύθερος. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἠκούσαμεν τάς τοποθετήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καί θά ἤθελον διά μίαν ἀκόμη φοράν νά ἐρωτήσω, ἐάν ἡ τελευταία πρότασις, τήν ὁποίαν ἠκούσαμεν, ἦτο τοῦ κ. Γιάγκου. Ἠμπορεῖτε νά τό ἐπαναλάβετε διά νά ἐρωτηθῇ τό σῶμα;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Αὐτό τό εἶχεν εἴπει καί ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου καί ὡς ἔκφρασις τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς»*. Νομίζω ὅτι δύναται νά δώσῃ μίαν διέξοδον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Συμφωνεῖ μέ τήν τοποθέτησιν αὐτήν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Δέν ἠκούσαμεν τί γίνεται μέ τό ὑπόλοιπον μέρος αὐτῆς τῆς παραγράφου. Ἠκούσαμεν τήν διατύπωσιν, ἀλλά παραμένει ἡ ὑπόλοιπη παράγραφος, ἡ ὁποία εἶναι γραμμένη μέ ἔντονους

χαρακτήρας; Τότε συμφωνοῦμεν. Ἐάν δέν παραμένῃ, δέν συμφωνοῦμεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου καί ὡς ἔκφρασις τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς περικλείει τόν σεβασμόν καί τήν ἀποδοχήν τοῦ ἄλλου»*. Καί μετά νά συνεχίσωμεν τό ἴδιον καί ὁλοκληρώνεται μέ τό χωρίον. Ὁλοκληρώνεται ὅλη ἡ παράγραφος διά τόν καθορισμόν τῆς ἐλευθερίας μέ τό βιβλικόν χωρίον, τό ὁποῖον παραθέτομεν παρακάτω.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σεβασμιώτατε, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων*:* Εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν παραμένει μή ἀποδεκτόν δι' ἡμᾶς. Δέν συμφωνοῦμεν μέ τό δεύτερον μέρος τῆς παραγράφου ἐπί τῆς οὐσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Δημητριάδος, παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, τό πρόβλημα, τό ὁποῖον ὑπάρχει εἶναι ἀπό τήν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας νά δεχθῇ τόν ὅρον*: «ἡ ἀποδοχή τοῦ ἄλλου»*. Διερωτῶμαι, διατί ἔχομεν δυσκολίαν νά δεχθῶμεν τόν ἄλλον; Μήπως συγχέομεν τόν ἄλλον μέ τήν ἁμαρτίαν του; Ὅταν δέχωμαι τόν ἄλλον, δέν δέχομαι τήν ἁμαρτίαν του. Δέχομαι τόν ἄνθρωπον. Φυσικά πάντοτε τόν μετανοοῦντα ἄνθρωπον. Αὐτόν δέχεται ἡ Ἐκκλησία μέ τό κήρυγμά της, μέ τήν θεολογίαν της, μέ τήν λατρείαν της, μέ τό ποιμαντικόν της ἔργον, ποτέ δέν ἔχει ἐξαιρέσει κανέναν. Τόν δέχεται μέ τό βάπτισμα καί μετανοοῦντα. Αὐτό δέν δύναμαι νά κατανοήσω, διατί ὑπάρχει αὐτός ὁ φόβος τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἄλλου; Θά ἠδυνάμεθα λοιπόν νά κάνωμεν ἕνα συγκερασμόν*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου ἀναποσπάστως περικλείει τήν ἀγάπην πρός τόν πλησίον καί τήν εὐθύνην καί ἀποδοχήν τοῦ ἄλλου»* ἤ *«σεβασμόν τοῦ ἄλλου»*. Ἐπαναλαμβάνω*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου ἀναποσπάστως περικλείει τήν ἀγάπην πρός τόν πλησίον καί τήν εὐθύνην καί σεβασμόν τοῦ ἄλλου»*.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ἀποδοχήν τώρα. Διατί;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Λοιπόν ἅγιοι ἀδελφοί, ἐπειδή συζητοῦμεν, ἀλλά δέν βλέπω οὐσιαστικήν αὐτήν τήν στιγμήν μίαν θέσιν. Νά ἐρωτήσω εὐθέως ὅλους σας. Δέχεσθε τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ὅπως ἔγινε ἤ θά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει; Θέλω μίαν καθαράν θέσιν ἀπό τάς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Κατόπιν αὐτῆς τῆς μεγάλης συζητήσεως καί πρό ἑνός ἀδιεξόδου, προτείνω, ὅπως τό κείμενον παραμείνῃ ὡς ἔχει, διότι θά συνεχίσωμεν τήν διαφοροποίησιν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἄς παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, ἐάν παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει, πρός τί ἡ ματαιοπονία ὅλων; Συγγνώμη, δη-

λαδή πρός τί ἡ ματαιοπονία καί ἡ συζήτησις ἐπί μίαν ὥραν; Νομίζω ὅτι δύναται νά γίνῃ εἷς συγκερασμός τῶν δύο ἀπόψεων. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἐδέχθη τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας νά ἐνταχθῇ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν μή ἀποδοχήν τοῦ ὑπολοίπου τῆς παραγράφου, σέβομαι τήν ἐλευθερίαν τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας νά μή τήν δεχθῇ. Δέν δύναμαι ὅμως νά κατανοήσω τό σκεπτικόν της περί αὐτοῦ, δέν δύναμαι νά κατανοήσω τί εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον τήν ἐνοχλεῖ. Καί θά ἔλεγον ὅτι δύναται ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας μέ τόν τρόπον, τόν ὁποῖον ὑπέδειξα, ἤ μέ τόν τρόπον, τόν ὁποῖον ὑπέδειξεν ὁ ἅγιος Δημητριάδος, νά συμπεριληφθῇ καί νά συγκερασθοῦν καί αἱ δύο ἀπόψεις. Διαφορετικῶς λιμνάζομεν καί δέν θά καταλήξωμεν ποτέ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Αὐτό λέγω καί ἐγώ, ἀλλά δέν δύναμαι καί νά καταπιέσω τήν ἐλευθερίαν σας ἤ τήν ἐλευθερίαν τῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐτήν τήν στιγμήν θέτω τό θέμα ἐνώπιόν σας. Θά ἐρωτήσω διά τελευταίαν φοράν. Ὁ ἅγιος Περιστερίου ἐτοποθετήθη. Καί εἶπεν ὅτι θέλει τό κείμενον νά παραμείνῃ ὡς ἔχει. Δέν δυνάμεθα, ὅταν ὑπάρχῃ αὐτή ἡ ἄποψις νά προχωρήσωμεν. Εἶναι σαφές. Μέ συγχωρεῖτε. Ἀλλά δέν βλέπω ἄλλην λύσιν καί μᾶλλον ὄντως ματαιοπονοῦμεν. Καλός ὁ διάλογος, ἀλλά νομίζω ὅτι δέν ἤλθομεν ἐδῶ διά νά μή τελειώσωμεν ποτέ. Παραμένει ὡς ἔχει τό κείμενον, ἐφ' ὅσον δέν ἔχομεν ὁμοφωνίαν ἐπ' αὐτοῦ. Σεβασμιώτατε, ἐτελείωσεν ἡ συζήτησις. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, θά εἶμαι πολύ σύντομος. Θεωροῦμεν ὅτι ἡ τροποποίησις, τήν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, εἶναι θεμελιώδους σημασίας καί πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τό γεγονός ὅτι, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νά ὑπογράψωμεν τό κείμενον, πῶς θά ἀντιδράσῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας; Πιστεύω ὅτι πρέπει νά ἐξαντλήσωμεν τά ὅρια τῆς συζητήσεως. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἔχουν ἐξαντληθῆ καί τά ἰδικά μας ὅρια, Σεβασμιώτατε, διότι αὐτήν τήν στιγμήν αὐτό κάνομεν. Δέν πρέπει νά θέτωμεν θέμα κάθε φοράν καί τρόπον τινά νά ἐκβιάζωμεν τήν ὑπογραφήν. Νομίζω ὅτι ἐδῶ ἀκολουθοῦμεν μίαν διαδικασίαν, ἡ ὁποία βασίζεται ἐπί τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας καί τό κατανοεῖτε ὅλοι. Εἴτε δέν θά τήν κάνωμεν χρηστικήν, ἤτοι ὅταν θέλωμεν ὁμοφωνίαν νά τήν δεχώμεθα καί ὅταν δέν θέλωμεν νά μή τήν δεχώμεθα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Σεβασμιώτατε, μέ τό σκεπτικόν, τό ὁποῖον ἔθεσεν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας, ἐάν δέν γίνῃ σεβαστή ἡ ἀρχή τῆς ὁμοφωνίας καί ἄν δέν παραμείνῃ ἡ πρότασις ὡς τήν κατέθεσεν ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή, οὔτε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θά ὑπογράψῃ τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι ἔδωσα ἀρκετά τόν λόγον διά νά συζητήσωμεν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου καί δέν δύναται νά ἔχῃ κανείς παράπονον ὅτι δέν ἔλαβε τόν λόγον. Ἐάν δέν ἔχωμεν ὅμως ὁμοφωνίαν ἐπ' αὐτοῦ, δέν δυνάμεθα νά δεχθῶμεν μίαν πρότασιν. Σᾶς παρακαλῶ πάρα πολύ νά τό δεχθῆτε, κάνω μεγάλην ὑπομονήν καί δεικνύω πολλήν ἀγάπην.

Μή μέ κατηγορήσετε ὅτι δέν ἔχω ὑπομονήν. Ἅγιε Κωνσταντίνης, νομίζω ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς ἕν σημεῖον... Σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Θά ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας καί αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι εἴχομεν ἄλλην γνώμην, νά δεχθῶμεν νά τελειώσῃ ἡ παράγραφος τοῦ ἄλλου; Δηλαδή νά τεθῇ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί μετά*: «Ἡ ἐλευθερία ὡς ὀντολογικόν στοιχεῖον τοῦ προσώπου περιέχει τόν σεβασμόν καί τήν ἀποδοχήν τοῦ ἄλλου»*. Πῶς τό βλέπετε; Δηλαδή ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας δύναται νά τό δεχθῇ οὕτω; διά νά διαγραφῇ ἀπό τό *«εἶναι ὁ τρόπος...»* μέχρι *«...πρός τόν ἄλλον»*; Ὁ κ. καθηγητής τί θά ἔλεγε ἐπ' αὐτοῦ; Συγγνώμην. Ἐρώτησις. Ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε. Πρός ἐσᾶς εἶναι πρῶτα, πρός τό βῆμα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Περιστερίου καί μετά θά δώσω τόν λόγον εἰς τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Πρέπει νά τελειώσωμεν τήν συζήτησιν. Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἐγένετο τώρα, ἀλλοιώνει ὅλον τό κείμενον, ἐάν ἀφήσωμεν τήν τελευταίαν πρότασιν. Ἀπεφασίσαμεν καί προχωροῦμεν. Δέν πρέπει, νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅταν ὑπάρχῃ μία θεολογική διαφοροποίησις, νά λέγῃ μία Ἐκκλησία*: «δέν ὑπογράφω τό κείμενον»*, διά μίαν θεολογικήν διαφοροποίησιν. Αὐτό εἶναι κάτι τό ἀδιανόητον δι' ἡμᾶς τούς Ὀρθοδόξους. Αὐτό μαρτυρεῖ Προτεσταντισμόν. Εἴμεθα Ὀρθόδοξοι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Κατανοητόν ἅγιε Περιστερίου, ἐφ' ὅσον δέν γίνεται δεκτή αὐτή ἡ πρότασις, ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις, δέν δυνάμεθα νά τήν δεχθῶμεν καί μέ τήν ἄδειάν σας θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἑπομένην ἑνότητα **Γ' Περί εἰρήνης καί δικαιοσύνης**. Εἰς τό κείμενον ἐδῶ ἔχομεν μίαν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, τήν ὁποίαν καί θά ἀναγνώσω*:*

> *Καί τοῦτο διότι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ὥριμος ἔκφρασις τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μεταξύ ἀνθρώπων καί λαῶν ἐκδηλουμένης, εἰδικώτερον δέ διά τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, διά τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐλευθερίας τόσον τοῦ ἐπιμέρους ἀνθρώπου, ὅσον καί τῶν λαῶν ὁλοκλήρων, τοῦ αἰσθήματος εὐθύνης ἑνός ἔναντι τοῦ ἄλλου καί τοῦ πλασθέντος ὑπό τοῦ Θεοῦ κόσμου. Ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις ἐξαιτουμένη ταύτην παρά τοῦ Θεοῦ, τοῦ τά πάντα δυναμένου καί εἰσακούοντος τάς προσευχάς τῶν μετά πίστεως αὐτῷ προσερχομένων.*

Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ μόνη γραπτή πρότασις, τήν ὁποίαν ἔχομεν. Μήπως θά ἤθελεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας νά δώσῃ κάποιαν ἐξήγησιν; Διά νά τεκμηριώσῃ περισσότερον τό κείμενον αὐτό; Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Αἱ ἐξηγήσεις μας ἔχουν κατατεθῆ καί γραπτῶς καί ἐξηγοῦμεν ὅτι διά τήν ὀργανικήν ἑνότητα ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν Χριστῷ δέν δυνάμεθα νά ὁμιλήσωμεν, ἐάν δέν ἔχῃ ἐπιτευχθῆ αὐτή ἡ ἑνότης. Εἰς τόν κόσμον ζῇ τεράστιος ἀριθμός ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι

δέν ἀνήκουν εἰς τήν χριστιανικήν Ἐκκλησίαν, εἰς οὐδεμίαν ἀνήκουν χριστιανικήν Ὁμολογίαν, μάχονται ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξολοθρεύουν τούς χριστιανούς εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, δυνάμεθα νά εἴπωμεν δι' αὐτούς ὅτι ἀποτελοῦν τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ; Ὡστόσον, εἰς τήν ἀρχικήν ἐκδοχήν αὐτοῦ τοῦ κειμένου δέν λέγεται καθόλου ὅτι ἀναφερόμεθα μόνον εἰς τήν ἑνότητα τῶν πιστευόντων ἐν Χριστῷ. Ἀναφέρεται ἡ ἑνότης ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν Χριστῷ. Αὐτή ἡ ἑνότης ἴσως ἐπιτευχθῇ κάποτε, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὡστόσον, εὑρισκόμεθα ἀκόμη πολύ μακράν ἀπό αὐτήν τήν κατάστασιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι τό θέμα, τό ὁποῖον θέτει ἡ ἀδελφή Ἐκκλησία ὡς πρός τάς ἀμφιβολίας αὐτῆς περί τῆς δυνατότητος νά ὁμιλῶμεν διά τήν ἑνότητα ἐν Χριστῷ, θέτει ὑπό ἀμφισβήτησιν αὐτό τό ὁποῖον λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὁμιλεῖ περί τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας τήν στιγμήν, κατά τήν ὁποίαν ὑπάρχει ἕν μέρος, τό ὁποῖον δέν ἀποδέχεται τήν Ἐκκλησίαν καί εἶναι διῃρημένον. Καί ὅμως ὁμιλεῖ περί ἑνότητος. Ἑπομένως, σήμερον εἶναι αὐτή ἡ προέκτασις τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς μεγαλύτερον βαθμόν. Ἀλλά καί τότε ὑπῆρχον διασπάσεις. Τά σχίσματα τί ἦσαν; Καί ὅμως ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ περί τῆς ἑνότητος. Ἕν σῶμα... Τώρα, ἐάν δέν φανεροῦται αὐτή ἡ ἑνότης, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεταπτωτικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, δι' αὐτό πρέπει νά ὑπερβῶμεν αὐτήν τήν κατάστασιν τήν μεταπτωτικήν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Φειδᾶν καί τόν ἅγιον Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος*:* Ἁπλῶς ἤθελον νά ἐρωτήσω τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ μήπως διέφυγεν ἀπό τό κείμενόν τους ἡ ἔκφρασις αὐτή ἤ δέν ἀπεδόθη σωστά εἰς τήν ἑλληνικήν. Δέν δέχεται ὅτι ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν; Διατί τό ἀφαιροῦν ἀπό τό κείμενόν των. Δέν λέγω ὅτι δέν εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ἡ ἐπικράτησις τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν δέν ἀποτελεῖ ἔκφρασιν πραγματικῆς εἰρήνης εἰς τόν ἄνθρωπον καί εἰς τόν κόσμον; Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου, μήπως θά ἤθελε νά ἀπαντήσῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Ναί, συμφωνῶ πλήρως μέ τόν ἅγιον Μεσσηνίας, ὅτι ἡ ἐπικράτησις τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλον τόν κόσμον καί εἰς ὅλους τούς λαούς εἶναι τό ἰδεῶδες, τό ὁποῖον πρέπει νά ἐπιδιώκωμεν καί διά τό ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία πάντοτε προσεύχεται. Διά τοῦτο εἰς τήν ἐκδοχήν τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον προτείνομεν, ἔχομεν ἀφήσει ὅλα αὐτά καί εἰς τήν τελευταίαν φράσιν λέγομεν ὅτι ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ἡ εἰρήνη, διά τήν ὁποίαν πάντοτε προσεύχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις. Ὡστόσον, προτείνομεν νά φύγουν κάποια μέρη, τά ὁποῖα δίδουν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἔχει ἐπιτευχθῆ ἤδη ἡ ἑνότης ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐνῷ δέν ἔχει ἐπιτευχθῆ καί ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῶν προσδοκιῶν μας τῶν προσευχῶν μας κ.λπ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Μεσσηνίας καί, ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Συμφωνῶ μέ αὐτά, τά ὁποῖα εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ, οὐδεμίαν ἔχω ἀντίρρησιν, ἀλλά εἰς τό κείμενόν των ἀφαιροῦν τήν φράσιν, ἡ ὁποία λέγει ὅτι ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Αὐτό δέν τό δέχονται καί τό ἀφαιροῦν ἀπό τό κείμενον ἤ θά τό ἐντάξουν εἰς τό κείμενον καί ἁπλῶς ἐλησμόνησαν νά τό γράψουν εἰς τήν ρωσσικήν μετάφρασιν;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ μήπως δύναται νά ἀπαντήσῃ ἐπ' αὐτοῦ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Ναί, εἶμαι ἕτοιμος νά ἀπαντήσω. Φρονοῦμεν ὅτι τά λόγια αὐτά πρέπει νά ἀφαιρεθοῦν, ἐπειδή, ὡς ἔχει διατυπωθῆ ἡ παράγραφος, ἡ ἐπικράτησις τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν γῆν συνδέεται μέ τήν ἐπίτευξιν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Θεωροῦμεν ὅμως ὅτι ἡ ἐπικράτησις τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν γῆν δέν ἐξαντλεῖται μέ τήν ἐπικράτησιν τῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἐπειδή πρωτίστως ἡ ἐπικράτησις τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν γῆν πρέπει νά γίνῃ καρπός τοῦ ὅτι οἱ λαοί τῆς γῆς θά πιστεύσουν εἰς τόν Χριστόν. Ἔχοντες πιστεύσει εἰς τόν Χριστόν, θά γίνουν μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Δέν γίνεται καθόλου λόγος δι' αὐτό εἰς τήν συγκεκριμένην παράγραφον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε νά κάνω μίαν πρότασιν εἰς τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ καί ἄν τήν δέχεται, τότε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν θά ἔχῃ ἀντίρρησιν νά δεχθῇ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. *«Ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις, ἐξαιτουμένη ταύτην παρά τοῦ Θεοῦ τοῦ τά πάντα δυναμένου καί εἰσακούοντος τάς προσευχάς τῶν μετά πίστεως αὐτῷ προσερχομένων»*. Κοινωνική εἰρήνη διά τήν Ἐκκλησίαν χωρίς χριστιανικάς ἀρχάς δέν δύναται νά ὑπάρξῃ. Δέν εἶναι σύστημα κοινωνικόν, οὔτε κοινωνιολογία ἡ εἰρήνη, τήν ὁποίαν δίδει ἡ Ἐκκλησία. Ἐνισχύω αὐτό, τό ὁποῖον λέγει ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ μέ τήν φράσιν, τήν ὁποίαν τοῦ προτείνω νά λάβῃ ἀπό τό παλαιόν κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Μεσσηνίας. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ νομίζω ὅτι συμφωνεῖ ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Συμφωνοῦμεν μέ τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας καί τόν εὐχαριστοῦμεν διά τόν ἐποικοδομητικόν διάλογον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Δύνασθε, ἅγιε Μεσσηνίας, νά τό ἐπαναλάβετε διά νά τό γράψῃ ἡ Γραμματεία;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Τό κείμενον τῆς προτάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ὅπως τό θέτει καί τό ἔχει προτείνει ἀπό τήν ἀρχήν ἕως τήν πρώτην τελείαν εἶναι δεκτόν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. *«Ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί*

γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις» καί συνεχίζει ὅπως εἶναι τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐάν κατανοῶ καλῶς, συμφωνεῖτε καί δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις εἰς τό νά δεχθῶμεν αὐτήν τήν τοποθέτησιν. Ἐντάξει διά τά τυπογραφικά. Ἐπί τῆς οὐσίας συμφωνεῖτε, ἅγιε Ἀργυροκάστρου;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Δημήτριος: Δέν συμφωνοῦμεν ἅγιε Πρόεδρε, διότι τό κείμενον, τό ὁποῖον συνέταξεν ἡ Εἰδική Διορθόδοξος Ἐπιτροπή περιέχει ὅλα αὐτά. Διά ποῖον λόγον νά ἀλλάξωμεν πράγματα, τά ὁποῖα ἔγιναν ὕστερον ἀπό πολύν κόπον; Καί διατί νά τοποθετῶμεν κάποια ἄλλα; Προτείνω καί ἡμεῖς δεχόμεθα μόνον τό κείμενον τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς, ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Ἐπί τοῦ θέματος, Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε. Εἶναι μεῖζον τό ζήτημα, ἄν συνεκτιμηθῇ ἡ προτεινόμενη τροπολογία μέ τήν αἰτιολόγησίν της εἰς τήν ρωσσικήν τεκμηρίωσιν. Ὑπάρχουν ἀμφιβολίαι, λέγει ἡ τεκμηρίωσις, ὡς πρός τήν δυνατότητα νά ὁμιλῶμεν διά τήν ὀργανικήν ἑνότητα ἐν Χριστῷ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τοῦ κόσμου, ὅταν ἕν σημαντικόν μέρος τῶν ἀνθρώπων δέν ἀποδέχεται τόν Χριστόν καί τόν πολεμᾷ. Αὐτό δέν δύναται νά τό εἴπῃ κανείς θεολόγος, ὀρθόδοξος ἤ μή, διότι ἡ θέσις αὐτή καταργεῖ ὅλην τήν βιβλικήν καί τήν πατερικήν παράδοσιν διά τήν Χριστολογίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία διεκηρύχθη εἰς ὅλας τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι προσελήφθησαν εἰς τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ ἀπό τόν Ἀδάμ μέχρι καί τόν τελευταῖον, ὁ ὁποῖος θά ἐμφανισθῇ μέχρι τήν Δευτέραν Παρουσίαν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅλου τοῦ κόσμου, ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος καί ἐπομένως ἐν Χριστῷ ὅλοι προσελήφθημεν, δι' αὐτό καί ὁ Χριστός χαρακτηρίζεται ἀπό τόν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας ὡς *«τό κοινόν πρόσωπον ἡμῶν»*, ὅπως καί κατά τήν ὅλην πατερικήν παράδοσιν. Δύναμαι νά ἀναφέρω ἀπείρους πατερικάς παραπομπάς, ἄν θέλετε ἐδῶ καί τώρα δι' αὐτό τό θέμα. Εἶναι ἀδιανόητον νά διατυπωθῇ καί πολλῷ μᾶλλον νά αἰτιολογηθῇ τοιαύτη πρότασις. Συνεπῶς, μέ αὐτήν τήν θεολογικήν αἰτιολόγησιν ἐγώ προσωπικῶς δέν θά ἠδυνάμην νά δεχθῶ τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, διότι εἶναι παντελῶς ἀντίθετος πρός τήν ὅλην πατερικήν παράδοσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστός ἀνεκεφαλαίωσεν εἰς τήν ἰδικήν του ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος καί ὁλόκληρον τήν θείαν δημιουργίαν, διά νά δυνάμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά ἐγκεντρισθῶμεν εἰς αὐτήν τήν ἀνθρωπότητα. Αὐτή εἶναι ὅλη ἡ Χριστολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ ὁμοφώνους ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καί ἀπό ὅλους τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, οὔτε καί αὐτῶν εἰσέτι τῶν αἱρετικῶν ἀκόμη.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά, καίτοι ὑπάρχει ἡ ἀντίρρησις ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας

τῆς Ἀλβανίας καί τό κείμενον θά πρέπει νά παραμείνῃ ὡς ἔχει. Ἔχει ζητήσει τόν λόγον ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ καί εὐχαρίστως τόν παρέχομεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, νομίζω ὅτι ἡ συζήτησις ἔδειξεν ὅτι εἰς τά μέλη τοῦ σώματός μας ὑπάρχουν διαφοραί ἐπί τῆς οὐσίας, τάς ὁποίας δέν δυνάμεθα νά ἐξαλείψωμεν μέ τήν ἀναδιατύπωσιν. Ἐπί μίαν ὥραν προσεπαθήσαμεν νά ἀναδιατυπώσωμεν τό κείμενον, ὡστόσον παραμένουν αἱ διαφοραί ἐπί τῆς οὐσίας. Πάντοτε ἀκολουθοῦμεν τό ἴδιον σενάριον. Εἴτε ἀφήνομεν τό παλαιόν κείμενον, εἴτε κάνομεν ἀποδεκτήν τήν τροποποίησιν. Ὡστόσον, ὑπάρχει καί ἡ τρίτη ἐκδοχή, τήν ὁποίαν δέν ἔχομεν χρησιμοποιήσει οὔτε μίαν φοράν καί ἴσως θά ἠδύνατο νά εἶναι σωτήριος δι' ἡμᾶς εἰς αὐτάς τάς περιπτώσεις. Νά παραλειφθῇ ἡ Α΄ ἤ Β΄ παράγραφος τοῦ κειμένου. Τό κείμενον εἶναι ἐκτενές, εἶναι περιεκτικόν ἀπό θεολογικῆς ἀπόψεως, περιέχει πολλάς παραγράφους, ἐπί τῶν ὁποίων δέ ὑπάρχουν διαφοραί καί ἐπί τῶν ὁποίων δέν ἔχομεν ἀποδεχθῆ καμμίαν τροποποίησιν. Βεβαίως, ὑπάρχουν κάποιαι παράγραφοι, ἐπί τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολλαί οὐσιώδεις διαφοραί καί ἴσως πρέπει νά ἐξετάσωμεν τήν τρίτην ἐκδοχήν, ἤτοι νά παραλειφθοῦν κάποιαι παράγραφοι καί ἴσως αὐτό δέν θά βλάψῃ σημαντικῶς τό κείμενον, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν αὐτό πού θέλωμεν νά εἴπωμεν εἰς αὐτό τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι, ἄν ὄχι εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν, ἀλλ' εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ἔχομεν ἤδη δεχθῆ τήν τρίτην ἐκδοχήν, ὅπως εἴπατε, ὁπότε δέν μεροληπτοῦμεν ὑπέρ τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης προτάσεως καί τήν τρίτην πρότασιν τήν ἔχομεν ἐφαρμόσει πολλάς φοράς. Ἀλλά ἐδῶ εἶναι σαφές. Συγγνώμην, ἕν λεπτόν ἅγιε Κορυτσᾶς, δέν εἶναι ὅτι δέν θέλω νά μή τό δεχθῶμεν, ἀλλά ὑπῆρχεν ἡ ἔνστασις μιᾶς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Κορυτσᾶς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Συμφωνῶ μέ τά ὅσα εἶπεν ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ. Εἶναι ὄντως ἴσως μία ριζοσπαστική σκέψις εἰς τήν θεολογίαν. Ἄν ὅμως ἀκούσωμεν τόν ἅγιον Μεσσηνίας, ὁ ὁποῖος προέτεινε ἕνα συμβιβασμόν ἤ μίαν παραχώρησιν, τότε συμφωνοῦμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς παρακαλῶ...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορυτσᾶς κ. Ἰωάννης: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἐπανέρχεται εἰς τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας, ἡ ὁποία, ἄν γίνῃ ἀποδεκτή καί ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, καί αὐτοί ἀποδέχονται τήν πρότασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τότε, ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἠκούσθη ἐνωρίτερον καί ἡ ὁποία ἔγινεν ἀποδεκτή ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, γίνεται ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων δέν δύναται νά ἀποδεχθῇ τήν ἀλλαγήν καί τόν συνδυασμόν, ἄν ἀφαιρεθῇ τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου ἐκ τοῦ παλαιοῦ κειμένου. Συγγνώμην, πρέπει νά παραμείνῃ. Δέν παραμένει εἰς τήν δευτέραν ἐκδοχήν. Δέν τό περιέχει ἡ παράγραφος τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας. Πολλάς φοράς ἐτάχθην καί ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ὑπέρ τῶν προτάσεων τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας καί προσεπάθησα

νά δημιουργήσω γεφύρας, ἀλλά ἔχω πρόβλημα μέ αὐτό, τό ὁποῖον ἔθεσεν ὁ κ. Φειδᾶς. Δέν δυνάμεθα νά ἔχωμεν ἀμφιβολίας καί νά λέγωμεν ὅτι δέν ὑπάρχει ὀργανική ἑνότης ἐν Χριστῷ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄν θά γίνῃ συνδυασμός, πρέπει νά μείνῃ τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου τοῦ παλαιοῦ κειμένου, περί τῆς ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων ἐν Χριστῷ. Ἐάν δέν γίνῃ οὕτω, δέν δύναται ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων νά συμφωνήσῃ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Περιστερίου ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ὑποστηρίζω ἀπολύτως τήν πρότασιν τοῦ κ. Φειδᾶ, διότι κατά τήν θεολογίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἡ περί ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων εἶναι ἡ βασικωτέρα ἀλήθεια, τήν ὁποίαν περιέχει. Ἐάν ἀφαιρέσωμεν αὐτήν τήν διδασκαλίαν, παραλείποντες τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου, τότε κάνωμεν μίαν θεολογίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀβάσιμος. Ὁ Θεός νά τήν κάνει θεολογίαν. Θά τρίζουν τά κόκκαλα τοῦ ἀποστόλου Παύλου καί θά λέγει: «ἔγραψα ἐγώ, ἀλλά φαίνεται οἱ Ὀρθόδοξοι δέν διαβάζουν τήν ἁγίαν Γραφήν».

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Θά κάνω μίαν πρότασιν, ἐπειδή νομίζω ὅτι ἐάν κάνωμεν ἕν διάλειμμα, ἔστω εἰκοσάλεπτον, θά ἔχητε τήν εὐκαιρίαν νά συζητήσετε μεταξύ σας διά τάς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν καί ἠκούσαμεν διά νά ἴδωμεν, ἐάν δυνάμεθα νά ἔλθωμεν εἰς συνεννόησιν ἤ θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἑπομένην παράγραφον. Σᾶς δίδω εἴκοσι λεπτά καί ἐπανερχόμεθα ἐδῶ εἰς τάς 7 μ.μ., διά νά δυνηθῶμεν νά συνεχίσωμεν. Ἄν ἠδύναντο αἱ ἀντιπροσωπίαι τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν Ἱεροσολύμων, Ρωσσίας καί Ἑλλάδος νά ἔλθουν εἰς μίαν συνεννόησιν, θά ἦτο πολύ θετικόν. Εὐχαριστῶ.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Πέμπτη, 15 Ὀκτωβρίου 2015

***

Β΄ Ἀπογευματινή Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐλπίζω ὅτι μετά ἀπό αὐτό τό διάλειμμα θά ἔχωμεν κάποιαν πρότασιν, ἡ ὁποία νά δύναται νά κατατεθῇ συμφώνως μέ τό πνεῦμα, εἰς τό ὁποῖον ἀφήσαμεν αὐτήν τήν παράγραφον πρίν κάνωμεν τό διάλειμμα. Θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐάν ὑπάρχῃ τοιαύτη πρότασις, ἡ ὁποία νά εἶναι συναινετική καί τήν ὁποίαν θά ἠδυνάμεθα νά ἀκούσωμεν. Ἔγινε κάποια συνεννόησις, ἅγιε Βολοκολάμσκ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, δέν ἔχομεν καταλήξει εἰς συναίνεσιν καί ἐν σχέσει μέ αὐτό θά προέτεινον νά παραλειφθῇ ἡ ἐν λόγῳ παράγραφος ἀπό τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐπάνω εἰς αὐτήν τήν πρότασιν ὑπάρχει κάποια ἄλλη θέσις Ἐκκλησίας; Συμφωνεῖτε νά παραλειφθῇ ὅλη αὐτή, ὅπως προτείνῃ ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ; Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος: Δέν ἔχομεν ἡμεῖς πρόβλημα νά παραλειφθῇ, ἀλλά τότε θά πρέπει νά μετατραπῇ ἡ ἑπομένη παράγραφος, ἡ ὁποία ἀρχίζει*: «ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται...»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου καί ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Ἐάν ἔχω καταλάβει ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ὁμηγύρεως ταύτης εἶχε συμφωνήσει νά παραμείνῃ τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου, ὅπως ἔλεγε καί ὁ κ. Φειδᾶς, καί τό δεύτερον μέρος νά ἀλλάξῃ καί νά συμπληρωθῇ μέ τήν πρότασιν τοῦ ρωσσικοῦ κειμένου*: «Ἡ πραγματική εἰρήνη, εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί τῆς γῆς ἐπικρατήσεως, ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καί τά ἑξῆς»*. Ἑπομένως, αὐτή ἡ πρότασις εἶναι οὐσιαστική καί βασική, ἀφοῦ δίδει ἔν τελείως νέον φῶς εἰς ὅλον αὐτό τό δεύτερον μέρος τῆς παραγράφου. Τό πρῶτον μέρος ὄντως εἶναι ἐκκλησιολογικόν, εἶναι πατερικόν, αὐτή ἡ ἐν Χριστῷ ἀνακεφαλαίωσις εἶναι κάτι, τό ὁποῖον εἶναι κοινόν σημεῖον εἰς ὅλην τήν πατερικήν καί τήν βιβλικήν παράδοσιν, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Φειδᾶς. Μέ αὐτήν τήν πρότασιν ἀπό τό ρωσσικόν κείμενον ἀποφεύγομεν μίαν οὐμανιστικήν ἀντίληψιν περί τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία φοβοῦμαι ὅτι συχνάκις παρουσιάζεται εἰς αὐτό τό κείμενον καί δι' αὐτόν τόν λόγον εἶναι πολύ καλόν νά ἔχῃ αὐτήν τήν πατερικήν Χριστολογικήν βάσιν ἡ ἄνωθεν εἰρήνη καί γενικῶς ὅλοι οἱ καρποί τῆς ἄνωθεν εἰρήνης ἐπί τῆς γῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μαυροβουνίου. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον νά ἀπαντήσω εἰς τήν ἀνησυχίαν τοῦ ἁγίου Σιεμιατίτσε καί νά ὁμολογήσω ὅτι δέν ἐξεφράσθην μέ σαφήνειαν, δέν ἠννόουν νά παραλειφθῇ ὅλη ἡ § 1, ἀλλά μόνον τό μέρος τῆς παραγράφου, τό ὁποῖον ὑπάρχει εἰς δύο ἐκδοχάς. Ἐκεῖνο τό μέρος, τό ὁποῖον δέν προεκάλεσε κάποιαν κριτικήν, κατά τήν ἄποψίν μας θά ἠδύ-

νατο νά παραμείνῃ καί νά περάσῃ εἰς τήν § 2, καθώς ὁ λόγος εἰς τάς παραγράφους 1 καί 2 γίνεται διά τήν εἰρήνην. Δηλαδή ὁ λόγος μου ἀφεώρα μόνον εἰς τό πρῶτον μέρος τῆς § 1, ἡ ὁποία προεκάλεσε τόσας ἀντιρρήσεις εἰς τήν Ἐκκλησίαν μας καί ἐπί τοῦ ὁποίου προετείναμεν μίαν ἐναλλακτικήν ἐκδοχήν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἶναι κατανοητόν τώρα. Εἰς αὐτήν τήν πρότασιν, θά ἤθελον νά ἀκούσω ἐάν συμφωνεῖτε. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης καί κατόπιν ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε, ἄν κατενόησα καλῶς τά λεχθέντα, ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων θά συνεφώνει μέ τήν πρότασιν τοῦ ἁγίου Μαυροβουνίου, δηλαδή νά παραμείνῃ τό πρῶτον θεολογικόν μέρος τῆς παραγράφου αὐτῆς καί μετά νά τεθῇ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, δηλαδή*: «μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν τοῦ κόσμου»* καί μετά*: «ἡ πραγματική εἰρήνη»* νά τεθῇ ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας*: «εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία»*. Νομίζω ὅτι οὕτω δύναται νά γίνῃ συγκερασμός τῶν δύο ἀπόψεων, οὕτως ὥστε νά καταλήξωμεν εἰς συμφωνίαν, δεδομένου ὅτι ἤλθομεν ἐδῶ διά νά συμπληρώνωμεν ἀλλήλους καί ὄχι διά νά ἀντιτιθέμεθα καί νά μή φθάσωμεν εἰς συμφωνίαν. Δηλαδή δέν θά συνεφώνει ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων μέ τό νά παραλειφθῇ ἡ πρώτη παράγραφος αὐτή. Μετά ἔχομεν πρόβλημα καί μέ τήν δευτέραν. Νομίζω ὅτι ἔγινα σαφής καί μέ τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν δέχεται καί ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων. Εἶναι νομίζω ἡ θέσις, τήν ὁποίαν ὑπεστήριξε καί ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἐάν δέν ὑπάρχῃ ὁμοφωνία, εἶναι περιττόν νά συζητῶμεν καί νά προκαλῶμεν ἔριδας εἰς τό σῶμα τῆς Διασκέψεως. Πρῶτον, ἡ εἰρήνη, ὅπως ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει, εἶναι δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δέν ἔχω ἀντίρρησιν διά τήν πρότασιν τῆς Ρωσσίας, ἐφ' ὅσον ὅμως δέν ὑπάρχει ὁμοφωνία...

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σεβασμιώτατε, ἐγώ αὐτό ἔθεσα καί θέλω νά ἀκούσω ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἐφ' ὅσον δέν ἠδυνήθησαν νά εὕρουν λύσιν τά τρία πρόσωπα τῆς Ἐπιτροπῆς, περιττεύει πᾶσα συζήτησις. Ἔπρεπεν οἱ τρεῖς νά καταλήξουν εἰς συμπέρασμα, δέν κατέληξαν. Ἑπομένως προχωροῦμεν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε, ἐάν δέν συμφωνήσωμεν εἰς τά ἐπί μέρους τώρα καί ἐάν δέν κάνωμεν γεφύρας τώρα, θά εὑρεθῶμεν εἰς τήν κατάστασιν αὔριον νά διαφωνήσωμεν καί νά ἀποχωρήσωμεν διαφωνοῦντες. Θά πρέπει νά συμφωνήσωμεν εἰς τά ἐπί μέρους, μετά καί ἀπό τήν συζήτησιν, ἡ ὁποία ἔγινε, πρέπει νά εὕρωμεν τρόπους διά νά συμφωνῶμεν, διά νά μή καταλήξωμεν εἰς αὐτό τό ἀποτέλεσμα αὔριον. Δέν δύναται ἑκάστη Ἐκκλησία νά λέγῃ*: «δέν συμφωνῶ»* ἤ *«διαφωνῶ»* καί ἐτελείωσεν. Αὐτό θά φανῇ αὔριον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Καρπασίας.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου διαφωνεῖ πλήρως καί καθέτως εἰς τό νά παραλειφθῇ ἡ παράγραφος αὐτή, ἡ πρώτη, διότι θεωροῦμεν ὅτι εἶναι θεμελιώδους σημασίας νά παραμείνῃ εἰς τό κείμενον αὐτό, ἀφοῦ δηλώνει τήν Χριστολογικήν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐάν αὐτό παραλειφθῇ, τότε οὐδεμίαν ἀξίαν καί σημασίαν ἔχει ἡ προσθήκη, τήν ὁποίαν ἔχει εἰσηγηθῆ ὁ ἅγιος Μεσσηνίας εἰς τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Τότε ἔχει σημασίαν αὐτή ἡ προσθήκη, ἐάν παραμείνῃ τό πρῶτον μέρος τῆς παραγράφου, ὡς ἔχει διατυπωθῆ εἰς τήν Προπαρασκευαστικήν συνάντησιν. Νά μή θιγῇ δηλαδή καθόλου. Ὁπότε εἰς αὐτό νά μείνῃ τό παλαιόν κείμενον. Τό μόνον, τό ὁποῖον δυνάμεθα νά δεχθῶμεν εἶναι νά παραμείνῃ τό παλαιόν κείμενον μέ τήν προσθήκην ὅτι εἶναι καρπός ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, ὡς ἔχει διατυπωθῆ ὑπό τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας, διαφορετικῶς οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν νά συζητῶμεν τό θέμα αὐτό.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Τώρα ἐκφράζω μίαν ἀπορίαν περισσότερον. Ὅταν αὐταί αἱ διδασκαλίαι ὑπάρχουν εἰς ὅλας τάς Ὀρθοδόξους Δογματικάς, εἰς ὅλα τά πατερικά κείμενα, ἀπορῶ διατί νά μή γίνῃ ἀποδεκτή αὐτή ἡ παράγραφος. Τήν ἔχομεν εὕρει εἰς τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν, ὅλαι αἱ σύγχρονοι Δογματικαί, εἰς ὅλα τά θεολογικά ἐγχειρίδια, δέν κατανοῶ τόν λόγον νά μή ὑπάρχῃ αὐτή ἡ διδασκαλία εἰς τό κείμενόν μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Λοιπόν, αὐτό, τό ὁποῖον βλέπω εἶναι ὅτι δέν συμφωνοῦν αἱ Ἐκκλησίαι, ἔχομεν διαφοροποιήσεις μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, δέν δυνάμεθα νά εὕρωμεν μίαν κοινῶς ἀποδεκτήν πρότασιν. Λυποῦμαι, σᾶς ἔδωσα ἀρκετόν χρόνον διά νά τό ἴδητε καί μεταξύ σας. Ὅταν ἐρχώμεθα πάλιν καί βλέπωμεν ὅτι δέν ἔχομεν κοινῶς ἀποδεκτήν λύσιν δέν δυνάμεθα νά ἀποδεχθῶμεν τό κείμενον, διό καί θά πρέπει, ὅπως κατανοῶ, νά μείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει, διότι δέν βλέπω ἄλλην δυνατότητα, ἀφοῦ δέν δυνάμεθα νά μείνωμεν εἰς μίαν καί μόνην παράγραφον. Ὁ ἅγιος Τιργοβιστίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τιργοβιστίου κ. Νήφων: Σεβασμιώτατε, θά ἦτο πράγματι ἀπογοητευτικόν, ἐάν ἀφήσωμεν κατά μέρος αὐτήν τήν παράγραφον. Κάποιαν στιγμήν, ὅταν ὁ ἅγιος Μεσσηνίας προέτεινε μίαν διατύπωσιν ἐπί τῆς βάσεως τῆς προτάσεως τοῦ κ. Φειδᾶ, μέ τήν ὁποίαν διετηρεῖτο καί ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἔδωσε τήν συγκατάθεσίν του, ὅμως τήν στιγμήν ἐκείνην, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας εἶπε ὅτι δέν συνεφώνει. Ἀργότερον ὅμως ἀπέσυρε τήν ἄρνησίν της. Ὡς ἐκ τούτου συνεφώνησε καί ἐπειδή ἀκριβῶς ἡ συζήτησις διήρκεσε τόσην ὥραν, θά ἦτο κρῖμα νά χάσωμεν τόν καρπόν μιᾶς τόσον καλῆς συζητήσεως. Ἄς διατηρήσωμεν λοιπόν αὐτό πού προέτεινεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας καί μέχρι τό σημεῖον, ὅπου λέγει*: «ἡ εἰρήνη εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ εἰρήνη», «ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ»*, αὐτή ἦτο ἡ συμφωνία. Ὅλοι συνεφωνήσαμεν εἰς αὐτό καί ἀπό τήν στιγμήν, ἐπαναλαμβάνω,

καθ' ἥν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἀπέσυρε τήν ἄρνησίν της, ἔχομεν συμφωνίαν μεταξύ μας. Ἄς προσπαθήσωμεν μίαν τελευταίαν φοράν, ὥστε νά συμφωνήσωμεν εἰς κάτι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Θά ἠδυνάμην διά μίαν τελευταίαν προσπάθειαν νά ζητήσω ἀπό τόν ἅγιον Μεσσηνίας νά ἐπαναλάβῃ τήν πρότασιν, ὅπως τήν εἶχε κάνει προηγουμένως, ἀλλά νά τό ἴδωμεν εἰς τό πλαίσιον ὅλης τῆς παραγράφου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Προέτεινα νά παραμείνῃ ἡ πρότασις, ἡ παράγραφος ἀπό τήν ἀρχήν ἕως τήν παραπομπήν Ἰωάν. 14, 27. Τήν πρότασίν μου λέγω, τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχομεν ὑπογράψει συζητῶ, μέχρι Ἰωάν. 14, 27 καί μετά ταῦτα, ὅλη ἡ ἑπομένη περίοδος φεύγει καί συνεχίζομεν*: «ἡ πραγματική εἰρήνη»* μέχρι τό τέλος τῆς παραγράφου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τήν πρότασιν αὐτήν...

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος: Ὅλη δηλαδή ἡ Χριστολογική αὐτή θεμελίωσις τῆς εἰρήνης οὕτω πως ἀναπτύσσεται εἰς τό κείμενον, νομίζω ὅτι ἐπαναλαμβάνεται εἰς τό κείμενον πάρα πολλάς φοράς διά πολλά πράγματα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Βλέπω ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας συμφωνεῖ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Συμφωνοῦμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Ὑπάρχει κάποια ἄλλη ἀντίρρησις; Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ὑπάρχει ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, διότι ἀφαιρεῖται ἡ θεολογική θεμελίωσις αὐτοῦ, τό ὁποῖον λέγεται, ὅτι ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Ἐγώ νομίζω πρέπει νά μείνῃ ἡ παράγραφος αὐτή καί νά ἀκολουθήσῃ ἡ παράγραφος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Αὐτή ἦτο ἡ ἀντίρρησις τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καί πρίν. Δέν δυνάμεθα νά συμφωνήσωμεν, ἄν ἀφαιρεθῇ αὐτή ἡ παράγραφος. Νομίζω ὅτι ἀποδυναμώνει τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Μή ὑπαρχούσης συμφωνίας, ὁμοφωνίας, προχωροῦμεν. Ἀφοῦ ὑπάρχει διαφωνία μεταξύ μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε, ὅλη ἡ παράγραφος παραμένει ὡς ἔχει. Προχωροῦμεν εἰς τό ἑπόμενον σημεῖον, εἰς τό ὁποῖον ἔχομεν προτάσεις, εἰς τήν § 2 τῆς ἑνότητος Ε'. Ὑπάρχει πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας*: «Συνεπής πρός τήν πίστιν αὐτήν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν δέχεται τάς διακρίσεις δι' ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ' ὅσον αὗται προϋποθέτουν ἀξιολογικήν διαφοράν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων»*. Ὑπάρχει ἀντίρρησις ἐπ' αὐτῆς τῆς προτάσεως; Δέ ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὁπότε γίνεται ἀπο-

δεκτή ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Σεβασμιώτατε ἐτελειώσαμεν. Εἶπον, ἐάν δέν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις, δέν ὑπῆρχε δέ καμμία ἀντίρρησις, δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν, πρέπει νά προχωρήσωμεν. Προχωροῦμεν εἰς τήν § 3. Ὑπάρχει πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία λέγει*:*

Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ πνεύματι τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀξιολογεῖ τήν ἐφαρμογήν αὐτῶν τῶν ἀρχῶν ὑπό τό φῶς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περί τῶν μυστηρίων, τῆς οἰκογενείας, τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῶν ἐν γένει ἀξιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει δικαίωμα, ἵνα διακηρύττῃ τήν μαρτυρίαν τῆς διδασκαλίας της εἰς τόν δημόσιον χῶρον.

Σεβασμιώτατε ἅγιε Βολοκολάμσκ. Παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Θά ἤθελον νά διευκρινήσω, Σεβασμιώτατε, ὅτι ἐδῶ οὐδεμία ὑπάρχει διαφορά ἐπί τῆς οὐσίας. Ὡστόσον, ἔχομεν ἐπαναδιατυπώσει αὐτήν τήν παράγραφον, δίνοντας εἰς αὐτήν θετικήν ἔννοιαν. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν δύναται νά παραιτηθῇ ἀπό τήν διδασκαλίαν της διά τά μυστήρια καί ἀπό τήν θέσιν της περί τῶν δύο φύλων. Αὐτό ὑπονοεῖ ὅτι κάποιος μᾶς ἀναγκάζει νά παραιτηθῶμεν καί ἡμεῖς δέν συμφωνοῦμεν μέ αὐτό. Αἱ ἀρχαί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἴσης στάσεως ἔναντι τῶν ἀνθρώπων, ἐκτιμῶνται πρακτικῶς ἀπό τήν Ἐκκλησίαν ὑπό τό φῶς τῆς διδασκαλίας της διά τά μυστήρια. Δέν τίθεται τό θέμα ὅτι ἡ Ἐκκλησία δύναται νά παραιτηθῇ, δέν ὑπάρχει διαμάχη ἐπί τοῦ θέματος, εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν δύναται νά παραιτηθῇ ἀπό τήν διδασκαλίαν της, δι' αὐτό προετείναμεν αὐτήν τήν ἐκδοχήν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Ὑπάρχει ἄλλη πρότασις ἤ ἀντίρρησις ἐκ μέρους τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν; Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Αὐτή ἡ θετική διατύπωσις τῆς παραγράφου νομίζω ὅτι εἶναι περισσότερον κατάλληλος. Τό περιεχόμενον εἶναι τό αὐτό, ἀλλά μόνον ἐδῶ τό ἔχομεν θετικῶς. Νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά μή τό δεχθῶμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ πολύ, ὁπότε γίνεται ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ὑπάρχει μία ἀντίθεσις μεταξύ τῆς προηγουμένης καί τῆς παρούσης παραγράφου. Ἐκεῖ λέγει*: «ἐφ' ὅσον αὕτη προϋποθέτει ἀξιολογικήν διαφοράν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων»*. Ἐδῶ λέγει*: «ἴσην μεταχείρισιν»*. Ὑπάρχει ἀντίθεσις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Περιστερίου, δέν εἶναι διαφωνία, ἐφ' ὅσον ἡ πρώτη, ἡ ὁποία προϋποθέτει ἀξιολόγησιν, ἀπορρίπτεται, ἐνῷ ἐδῶ λέγει *ἴσην μεταχείρισιν*. Δέν ὑπάρχει ἀντίθεσις μεταξύ τῶν δύο παραγράφων, διότι ὑπάρχει ταυτότης πνεύματος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἡ μία προϋποθέτει...

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Νομίζω ὅτι ὁ ἅγιος Περιστερίου κοιτάζει τήν § 2, ἄν δέν κάνω λάθος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Κοιτάζω τήν § 2 καί τήν συγκρίνω μέ τήν § 3.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Ἅγιε Περιστερίου, εἰς τήν πρώτην *δέν δέχεται τήν ἀξιολογικήν διαφοράν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων*, διό καί εἶναι ταυτόσημος μέ *τήν ἴσην μεταχείρισιν τῶν ἀνθρώπων*. Δέν ὑπάρχει διαφωνία μεταξύ τῶν δύο παραγράφων, ὅπως διαισθάνεσθε, ἁπλῶς εἰς μέν τήν πρώτην εἶναι ἀρνητική ἡ διατύπωσις, εἰς δέ τήν δευτέραν εἶναι θετική, ἀλλά διά τό ἴδιον πρᾶγμα. Ποῦ βλέπετε τήν ἀντίθεσιν; Ποῦ τήν βλέπετε καί δέν τήν βλέπει κανείς ἄλλος;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι εἶναι σαφές ὅτι δυνάμεθα νά δεχθῶμεν αὐτήν τήν § 3, συμφώνως πρός τήν νέαν διατύπωσιν. Εὐχαριστῶ καί ἀκολούθως...

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Εἰς τήν εἰς τήν § 1 τῆς ἐπομένης ἐνότητος Η' ἔχει κάποιας προσθήκας λέξεων*: «τούς ἀστέγους»*, *«τῶν καταστροφῶν καί πολεμικῶν συγκρούσεων»*, δύο λέξεις προστίθενται.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι αὐτά γίνονται ἀποδεκτά.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Καί εἰς τήν § 10 τῆς ἰδίας ἐνότητος γίνεται μία ἀφαίρεσις*: «ὑπερθέρμανσις τοῦ πλανήτου»*, προφανῶς ὑπό τήν ἔννοιαν ὅτι ἐντάσσεται εἰς τάς κλιματολογικάς ἀλλαγάς. Νομίζω ὅτι εἶναι ὁ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τήν § 10, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τό θέμα τῆς ὑπερθερμάνσεως τοῦ πλανήτου. Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης: Βλέπω τήν τεκμηρίωσιν, ἡ ὁποία συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς ἀπαλείψεως τῆς ὑπερθερμάνσεως τοῦ πλανήτου. Ἐνδεχομένως ὡρισμένοι ἐπιστήμονες νά τό ἀμφισβητοῦν, ἀλλ' ἕτεροι τό παραδέχονται καί εἶμαι μεταξύ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι αἱ κλιματολογικαί ἀλλαγαί εἰς μεγάλην κλίμακα ὀφείλονται καί εἰς τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου. Εἰς τήν χώραν αὐτήν, εἰς τήν ὁποίαν συνερχόμεθα σήμερον, εἰς τήν Ἑλβετίαν, αἰωνόβιοι παγετῶνες κάθε χρόνον μικραίνουν κατά 10, 20 μέτρα. Τό ἐρώτημα εἶναι, τί ποιότητα ζωῆς θά ἀφήσωμεν εἰς τά παιδιά μας. Ἔχω παιδιά, ἔχω ἐγγόνια, θά ἔχω καί δισέγγονα. Οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς δέν ἔχουν τέκνα, ἔχουν τό ποίμνιον, τό ὁποῖον ἔχει τέκνα καί ἐγγόνια καί δισέγγονα. Τί ποιότητα ζωῆς θά δώσωμεν εἰς τά παιδιά αὐτά; Νομίζω ὅτι πρέπει νά παραμείνῃ ἡ ἀναφορά εἰς τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Παρακαλῶ νά μέ βοηθήσετε, διότι κάπου ἔχω χάσει τό κείμενον. Ποῦ εἴμεθα;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τήν § 10, τῆς ἐνότητος Η'.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἴσως μοῦ λείπει κάτι ἐδῶ, διατί λείπουν σελίδες. Εἰς ποῖον; Δηλαδή ἐτελειώσαμεν τήν παράγρα-

φον*:* «*Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*»; Δέν εἶναι μόνον ἰδικόν μου πρόβλημα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Αὐτά εὑρίσκονται εἰς τό φυλλάδιον τῶν παρατηρήσεων.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ἔχομεν τό φυλλάδιον τῶν παρατηρήσεων, ἀλλά δέν ἔχομεν τό παλαιόν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Συγγνώμην, νά σᾶς ἐξηγήσω. Ἐπειδή ἐκρίναμεν τό δεύτερον τμῆμα τόν Ἀπρίλιον, εἶναι δύο φυλλάδια, ἅγιε Κωνσταντίνης. Αὐτό εἶναι τό κείμενον.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ἄρα, εὑρισκόμεθα εἰς αὐτό τό κείμενον. Δέν ἐλέχθη αὐτό. Συγγνώμην, δηλαδή μετέβημεν εἰς τό ἄλλο. Αὐτό εἶναι ἄλλο τμῆμα. Ἔχω χάσει τήν συνέχειαν. Εὐχαριστῶ κ. καθηγητά. Αὐτό εἶναι*:* **Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας**...

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Εἶναι χωριστόν. Ἔχουν χωρισθῆ ὡς κείμενα. Αὐτό, τό ὁποῖον ἐμφανίζεται εἰς τό παλαιόν κείμενον ὡς Ζ' ἀποτελεῖ χωριστόν κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς μαρτυρία ἀγάπης ἐν διακονίᾳ**.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Τό ἄλλο ἐτελείωσε;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Τό ἄλλο ἐτελείωσε. Δέν εἴχομεν παρατηρήσεις εἰς τό ἄλλο κείμενον.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Δέν μᾶς ἐνημέρωσαν περί τούτου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σεβασμιώτατε, ἀνέφερα ὅτι εἴμεθα εἰς τό Η'. Τό εἶπον. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Σεβασμιώτατε, θέλω νά ὑποστηρίξω τήν πρότασιν τοῦ πατρός Γεωργίου Τσέτση, σχετικῶς μέ τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου, τοσοῦτον μᾶλλον, διότι ὁ Ο.Η.Ε. ἀπεφάσισε νά συγκληθῇ Παγκόσμιον συνέδριον, τό ὁποῖον θά ἐξετάσῃ ἀκριβῶς μέ ὅλους τούς ἐπιστήμονας τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου ὡς αἰτίαν ὅλων αὐτῶν τῶν φαινομένων, τά ὁποῖα βιώνομεν εἰς τόν κόσμον κυρίως κατά τό τρέχον ἔτος μέ τάς μεγάλας φυσικάς καταστροφάς. Εἰς τήν Ἀνταρκτικήν ἐπί παραδείγματι λυώνουν οἱ παγετῶνες, δι' αὐτό προτείνομεν νά παραμείνῃ ἡ φράσις*:* «*ὑπερθέρμανσις τοῦ πλανήτου*». Αὐτή εἶναι ἡ πρότασίς μου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Νομίζω ὅτι εἶναι βασικόν θέμα, τό ὁποῖον γνωρίζουν τουλάχιστον ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τό περιβάλλον, ὅτι δηλαδή τά φαινόμενα αὐτά ὁπωσδήποτε ὀφείλονται καί εἰς τήν κλιματολογική ἀλλαγήν. Ἡ ὑπερθέρμανσις εἶναι γεγονός, εἴτε ὑπάρχουν ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι τό ἀποδέχονται, εἴτε ἄλλοι ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι τό ἀπορρίπτουν. Δέν παύει νά εἶναι γεγονός, ὁπότε καί ἐγώ νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀφαιρεθῇ ἡ φράσις ἀπό τό κείμενον. Ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης μας ἐπα-

νειλημμένως ἔχει ἀναφερθῆ εἰς τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου. Δέν δύναμαι λοιπόν παρά νά συμφωνήσω τουλάχιστον ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέ τήν θέσιν τοῦ Πατριαρχείου μας. Διά τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, νομίζω ὅτι ἡ τροπολογία αὐτή θά δημιουργήσῃ πρόβλημα εἰς τό κείμενον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας συμφωνεῖ ἐπ' αὐτοῦ; Σεβασμιώτατε ἅγιε Βολοκολάμσκ, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Ἔχομεν ἐκφράσει τήν ἄποψίν μας. Θεωροῦμεν ὅτι ἡ θεωρία τῆς ὑπερθερμάνσεως τοῦ πλανήτου εἰς αὐτήν τήν συνάφειαν εἶναι ἐπίμαχος, ἐπειδή πράγματι ὑπάρχουν μετεωρολογικαί ἔρευναι, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλύπτουν ὅτι ἡ θερμοκρασία βαθμιαίως ἀνεβαίνει καί πράγματι λυώνουν οἱ παγετῶνες. Συνδέεται ὅμως αὐτό μέ τούς καρπούς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος; Δέν ὑπάρχει ἑνιαία ἀπάντησις εἰς αὐτό καί πιστεύω ὅτι ἡ ἔκφρασις *κλιματική ἀλλαγή* περιλαμβάνει καί τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου, δι' αὐτό καί προτείνωμεν νά διαγραφῆ ἡ ἔκφρασις *«ὑπερθέρμανσις τοῦ πλανήτου»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι νά παραμείνῃ ἡ φράσις αὐτή, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν ὑπερθέρμανσιν, διότι εἶναι μία θέσις, τήν ὁποίαν ἔχει ἐκφράσει ἐπανειλημμένως ὁ Πατριάρχης εἰς ἀνακοινώσεις καί εἰς ὁμιλίας του καί θά εἶναι πολύ δύσκολον αὐτήν τήν στιγμήν νά λάβω ὁποιανδήποτε ἄλλην θέσιν. Ὁπότε, ἡ Ἐκκλησία μας εἰς αὐτό τό σημεῖον δέν ἀποδέχεται. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Συχνάκις γίνεται λόγος ἀπό τά μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως καί δεικνύει καί εἰς τήν τηλεόρασιν τήν πτῶσιν παγετώνων, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τάς κλιματολογικάς ἐπεμβάσεις τοῦ ἀνθρώπου, δι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων συνεισηγεῖται μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον νά παραμείνῃ ἡ φράσις *«ὑπερθέρμανσις τοῦ πλανήτου»*. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπότε, ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἀντιρρήσεις ἐπ' αὐτοῦ, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν. Ἐπειδή ἔχομεν δύο χωριστά κείμενα, ὑπενθυμίζω ὅτι τό κείμενον, εἰς τό ὁποῖον εὑρισκόμεθα τώρα, εἶναι: **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρίας ἀγάπης ἐν διακονίᾳ**, ἐγκριθέν ὑπό τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τόν Ἀπρίλιον ἐ.ἔ. Ὁπότε, τό κείμενον τό πρῶτον, τό ὁποῖον ἐνεκρίθη, θά προχωρήσῃ εἰς τήν ὑπογραφήν. Ὁ καθηγ. κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἡμεῖς τά διεχωρίσαμεν, διότι δέν προελάβομεν εἰς τήν πρώτην συνεδρίαν νά τά ὁλοκληρώσωμεν. Οὕτως, ὑπεγράφησαν, ἀλλ' ὡλοκληρώθησαν εἰς δύο διαφορετικάς συνεδρίας. Ὡστόσον, εἶναι ἕν καί ἑνιαῖον τό κείμενον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἐντάξει. Ζητῶ συγγνώμην, ἐπειδή ἔβλεπον ὅτι εἶναι διαφορετική ἡ παράγραφος αὐτή, δι' αὐτό τό λέγω. Εἰς τήν § 12 φεύγουν, συμφώνως πρός τήν πρότασιν, τά γονίδια, τήν διαγράφωμεν. Ἀποδεκτή; Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Πάφου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος: Νομίζω νά φύγῃ καί *«ἀπό τούς βιολογικούς παράγοντες»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Συμφωνοῦμεν; Δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὁπότε προχωροῦμεν.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἔχομεν μίαν προσθήκην τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τήν καταστροφήν καί τήν βεβήλωσιν τῶν σεβασμάτων. Εἶναι ἡ τελευταία πρότασις τῆς § 14.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Εἰς τήν § 14 ἔχομεν τήν διαγραφήν τῆς ἐμφανίσεως νέων. Ὄχι αὐτό παραμένει*: «τῆς ἐμφανίσεως νέων»*. Ὁπότε, τό κείμενον, ἅγιοι ἀδελφοί, ὅπως ἐπροχωρήσαμεν, ἐγκρίνεται, ἐτελείωσεν. Κύριε Γιάγκου, μή εἴπετε κάτι διαφορετικόν, σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ὄχι, συμφωνῶ ἀπολύτως. Μόνον μίαν ἐπισήμανσιν καί παρακαλῶ διά τήν κατανόησιν ὅλων, διότι πρόκειται περί μιᾶς βελτιώσεως καί δέν θά τήν ἔκανα, ἐάν δέν ἦτο μόνον μία λέξις. Εἰς τόν τίτλον εἴπομεν*: Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον*. Θά ἦτο ἴσως καλύτερον*: Ἡ* ***κοινωνική*** *ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ὄχι ἐπειδή ἀντιπροσωπεύομεν τήν ἰδίαν Ἐκκλησίαν, ἀλλά ὅταν μοῦ τό εἶπεν ὁ κ. Γιάγκου, εἶδον ὅτι ἔχει δίκαιον, διότι δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον εἶναι μόνον αὐτό. Νομίζω, ὅτι ὅλα ὅσα ἔχομεν εἴπει εἶναι ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν κοινωνίαν. *Ἡ κοινωνική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας*. Θά ἐδεχόμην καί αὐτόν τόν τίτλον, ἀλλά νομίζω ὅτι μειώνει τό περιεχόμενον τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. *Κοινωνική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας*. Δέν εἶναι ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας μόνον αὐτό. Εἶναι ἡ κοινωνική της ἀποστολή. Συγγνώμην, διότι τό προετείναμεν τώρα, ἀλλά κάποιαν στιγμήν σκέπτεται κανείς καί διά τά ἀποφασισθέντα. Τό θέτομεν ὑπ' ὄψιν ὑμῶν ὡς Προέδρου καί ὑπ' ὄψιν τοῦ σώματος, νομίζω ὅτι εἶναι εὐστοχώτερον ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας ἐάν εἴπωμεν*:* **Ἡ κοινωνική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον**. Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καί ἄλλα, *«μυστική, σωτηριολογική»*, ἐδῶ ὅμως κάνομεν λόγον διά τήν κοινωνικήν ἀποστολήν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Ἐδῶ δέν περιέχει μόνον κοινωνικήν ἀποστολήν, ἔχει καί ἄλλας πτυχάς. Ἑπομένως, εἶναι προτιμότερον νά μείνῃ ὡς τό εἴχομεν συμφωνήσει.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Δέν τό θέτομεν ὡς ἀξίωμα. Ἐντάξει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τότε μένει καί ὁ τίτλος καί τό κείμενον, ὅπως τό ἀπεφασίσαμεν ὅλοι μαζί. Σᾶς εὐχαριστῶ ἅγιοι ἀδελφοί. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἅγιε Προεδρε, ἁπλῶς νά ἐπισημάνω αὐτό, τό ὁποῖον εἶχον ζητήσει τό πρωί. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας εἶχε προτείνει τήν προσθήκην μιᾶς παραγράφου ἐπί τῶν ἰδιαιτέρων εὐθυνῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δεδομένου ὅτι δέν εἴχομεν τήν ἑλληνικήν μετάφρασιν τῆς παραγράφου, θά ἤθελον νά σᾶς ζητήσω νά μᾶς δώσετε τήν ἄδειαν νά κάνωμεν τήν πρότασίν μας αὔριον τό πρωί, ὅταν θά ἔχωμεν καί τήν ἑλληνικήν μετάφρασιν, οὕτως ὥστε νά ὑπογράψωμεν ὁριστικῶς τό κείμενον. Ἐάν δέν ἔχωμεν τήν ἑλληνικήν μετάφρασιν αὔριον τό πρωί, θά ἴδωμεν τότε. Θά τό ἀναγνώσωμεν εἰς τήν γαλλικήν αὔριον τό πρωί, διά νά εἶναι εἰς τά *Πρακτικά* τῶν συζητήσεών μας. Θά τήν ἀναγνώσωμεν δηλαδή καί θά προχωρήσωμεν, ἐάν δέν ἔχωμεν τήν ἑλληνικήν μετάφρασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ κ. Γκαντούρ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Καλύτερον νά τήν ἀναγνώσῃ τώρα, ἀφοῦ ψηφίζομεν καί τό κείμενον, διά νά τελειώσωμεν. Νά μή ἐπανέλθωμεν αὔριον. Νά ἀναγνώσῃ τό γαλλικόν κείμενον.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Ἐπληροφορήθην σήμερον τό πρωί ὅτι οἱ συνάδελφοι τῆς Γραμματείας εἶχον κάποιας δυσκολίας εἰς τήν μετάφρασιν τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἰς τήν ἑλληνικήν καί δι' αὐτό θά προετίμων νά ἔχω μίαν μετάφρασιν ἀπό τό πρωτότυπον ἀραβικόν κείμενον διά νά εἶναι περισσότερον σαφές, ἐάν τό ἐπιτρέπετε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Τό δέχομαι καί βλέπομεν αὔριον τό πρωί, ἐάν ἔχετε τάς προτάσεις αὐτάς, δηλαδή τήν παράγραφον αὐτήν εἰς τήν ἑλληνικήν, διότι ὄντως δυσκολεύομαι καί ὁ ἴδιος ὅταν τό ἀνέγνωσα εἰς τήν γαλλικήν εἰς ὡρισμένα σημεῖα διά νά τό κατανοήσω, ὁπότε θά ἦτο καλύτερον ἐάν εἴχομεν ἕν κείμενον σαφές μέ τάς θέσεις σας. Ἄλλως, τό κείμενον, ὅπως τό ἀπεδέχθημεν θά εἶναι ἀποδεκτόν καί ἕτοιμον δι' ὑπογραφήν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Δι' εὐχῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος*:* Ἔχω μίαν ἐρώτησιν. Ὄχι ἐπί τοῦ θέματος. Θά συζητήσωμεν τό θέμα τῆς ἐθιμοτυπίας, τοῦ *πρωτοκόλλου* ἤ ὄχι;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δέν εἶναι εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς παρούσης Διασκέψεως. Νομίζω ἔχετε λάβει τήν ἐπιστολήν τοῦ Παναγιωτάτου, δέν ἔχομεν τοιαύτην ἐντολήν διά νά συζητήσωμεν αὐτήν τήν στιγμήν, τό θέμα τοῦ *πρωτοκόλλου* θά εἶναι καρπός συζητήσεων ἀργότερον, ὅταν θά ἔχωμεν τήν συζήτησιν τόν Δεκέμβριον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων*:* Σεβασμιώτατε, ἡ ἐπιστολή, τήν ὁποίαν ἔλαβον αἱ Ἐκκλησίαι ἔλεγεν ὅτι θά συζητηθοῦν ὅλα τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχουν συνταχθῆ ἀπό τήν Ἐπιτροπήν καί εἰς τόν φάκελον, τόν ὁποῖον ἐλάβομεν, ὑπῆρχε καί τό πρωτόκολλον. Ἔχομεν συζητήσει καί τό *πρωτόκολλον* ἐπίσης καί ἀναφέρονται τά ζητήματα αὐτά εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Παναγιωτάτου καί τά δύο ζητήματα τοῦ πρωτοκόλλου. Θεωροῦμεν αὐτά τά δύο ζητήματα ἐξαι-

ρετικῶς σημαντικά. Ἴσως πρέπει νά διευκρινηθοῦν τουλάχιστον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Διά ποῖον *Πρωτόκολλον* ὁμιλεῖτε; Ἄλλο τά *Δίπτυχα*, ἄλλο τό *Πρωτόκολλον*. Ἄλλο ἡ ἐθιμοτυπία καί ἄλλο τά Δίπτυχα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Διά τά *Κωλύματα γάμου*, τά *Δίπτυχα,* τό *Αὐτοκέφαλον* καί τό *Ἡμερολογιακόν ζήτημα* εὑρίσκονται ἐνώπιόν μου καί ἔχουν πρωτοκολληθῆ.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ὑπάρχει εἰς τό ἀρχεῖον τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρου πρακτικόν ὑπογραφέν ὑπό πάντων τῶν μελῶν τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τήν 2ᾳν Ἀπριλίου, εἰς τό ὁποῖον λέγει ὅτι τά κείμενα διά τό ζήτημα τοῦ *Κοινοῦ ἡμερολογίου* καί τά *Κωλύματα γάμου* δέν ὑπέστησαν τροποποιήσεις λόγῳ μή ἐπιτεύξεως ὁμοφωνίας τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν προταθεισῶν μεταβολῶν, ἐνῷ τό *Αὐτοκέφαλον* καί τά *Δίπτυχα*, τά ὁποῖα ἡ Σύναξις τῶν Σεπτῶν Προκαθημένων ἔκρινεν ὅτι θά ἦτο εὐκταῖον νά συζητηθοῦν περαιτέρω ὑπό τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, δέν κατέστη δυνατόν νά ἐξετασθοῦν λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου. Συμφώνως πρός τόν *Κανονισμόν*, Προσυνοδικαί Διασκέψεις ἐξετάζουν μόνον κείμενα τυχόντα ὁμοφώνου ἀποδοχῆς. Ἄρα τό ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξηγγέλθη διά τῆς προσκλητηρίου ἐπιστολῆς τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διά τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Διάσκεψιν ἀφορᾷ μόνον εἰς τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔτυχον ὁμοφώνου ἀποδοχῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἂν δύνασθε νά μοῦ διευκρινήσετε, τί ἐννοεῖ ὁ ἅγιος Ζουγδίδι μέ τό *Πρωτόκολλον*. Τά ἄλλα τά κατενόησα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἐννοεῖ τά *Δίπτυχα*.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἄλλο *Πρωτόκολλον*, ἄλλο *Δίπτυχα*. Ἄρα δέν ὑπάρχει θέμα Πρωτοκόλλου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Ἐννοῶ τό ἴδιον τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχομεν ἐνώπιόν μας. Ὄχι τά *Δίπτυχα*, ἀλλά αὐτό τό κείμενον, τό ὁποῖον λέγεται *Πρωτόκολλον*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Δέν δύναμαι νά ἴδω ἀπό τόσον μακράν. Μέ συγχωρεῖτε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Μέ τήν λέξιν *«Πρωτόκολλον»* ἐννοεῖ τό *Πρακτικόν*, τό ὁποῖον ἀνεγνώσθη. Αὐτό τό Πρακτικόν ἐννοεῖ μέ τήν λέξιν *«Πρωτόκολλον»*, ὄχι τά *Δίπτυχα*. Τό αἴτημα εἶναι νά ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτό διά νά μή παραπεμφθοῦν μόνον αὐτά, ἐπί τῶν ὁποίων δέν ὑπῆρξεν ὁμοφωνία, ἀλλά ἴσως τυχόν νά τά ἐπανεξετάσωμεν. Αὐτό τό ἔγγραφον ἐννοεῖ *«Πρωτόκολλον»*.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἔχω ἐνώπιόν μου ἀντίγραφον τοῦ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ γράμματος, τό ὁποῖον ἀπηυθύνθη εἰς ὅλας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καί καθορίζει τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς παρούσης

Διασκέψεως, εἰς τήν ὁποίαν ἀνταπεκρίθησαν αἱ Ἐκκλησίαι μας καί μᾶς ἔστειλαν ἐνταῦθα ὡς ἀντιπροσώπους. Λέγει ὁ Παναγιώτατος*:*

Χρόνος τῆς Συνελεύσεως τῆς ἐν λόγῳ Διασκέψεως ἔσται ἡ ἑβδομάς ἀπό 10ης, ἡμέρα ἀφίξεως, ἕως 17ης ἡμέρα ἀναχωρήσεως, προσεχοῦς Ὀκτωβρίου 2015. Ἔργον δέ αὐτῆς θέλει ἀποτελέσῃ: 1ον. Ἡ τελική ἔγκρισις τοῦ ὑπό τῶν προηγηθεισῶν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν καταρτισθέντος κειμένου περί τοῦ Αὐτονόμου καθεστῶτος καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί 2ον, ἡ τελική ἔγκρισις τῶν ὑπό τῆς ἀποφάσει τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συσταθείσης Ἐπιτροπῆς ὁμοφώνως ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων τῶν ὑπό τῶν Β΄ καί Γ΄ Προσυνοδικῶν Διασκέψεων ἐγκριθέντων κειμένων. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ὅσα ἐκ τῶν κειμένων τούτων δέν ἔτυχον ὁμοφώνῳ γνώμῃ τροποποιήσεων ὑπό τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς παραπέμπονται ὡς ἔχουν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον ὡς διελθόντα ἤδη τό στάδιον τῆς ἐγκρίσεως αὐτῶν ὑπό Προσυνοδικῶν Διασκέψεων. Πᾶν ἄλλον θέμα μή διελθών διά τῆς ὑπό τοῦ Κανονισμοῦ προβλεπομένης διαδικασίας Προπαρασκευῆς αὐτοῦ, ἐκφεύγει τῆς ἁρμοδιότητος τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως.

Αὐτή εἶναι ἡ παράκλησις, τήν ὁποίαν ἀπηύθυνεν ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης πρός τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τήν ὁποίαν, κατανοήσαντες συνοδικῇ ἀποφάσει τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν κατ᾽ αὐτούς Ἐκκλησιῶν, ἀπέστειλαν ἡμᾶς ὅλους ὡς ἀντιπροσώπους, ὁπότε πᾶν ἄλλον θέμα ἐκφεύγει τῆς ἁρμοδιότητος ἡμῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Πανοσιολογιώτατε, θά ἠθέλαμεν νά εἴπωμεν διά μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ἡ ἐπιστολή, τήν ὁποίαν ἀπέστειλεν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς αὐτό τό σημεῖον, θά σᾶς παρεκάλουν νά τήν προσέξετε, νά προσέξετε τό σημεῖον 4, τό ὁποῖον λέγει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας θεωρεῖ ἀπαράδεκτον ὅτι εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον θά παραπεμφθῇ τά περί *Κοινοῦ Ἡμερολογίου* καί *Κωλυμάτων γάμου* κείμενα μέ τήν μορφήν, τήν ὁποίαν ἔχουν σήμερον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας δέν ἐγκρίνει τά κείμενα αὐτά νά παραπεμφθοῦν πρός συζήτησιν εἰς τήν Σύνοδον, ἐνῷ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τά *Δίπτυχα* καί τό *Αὐτοκέφαλον* θεωροῦμεν ὅτι δέν ἐχρησιμοποιήθη ὁ χρόνος μέ ὀρθολογικόν τρόπον. Κατά τάς τρεῖς συναντήσεις, ἴσως κάποιος ἀπό τούς παρόντας νά ἐνθυμεῖται, εἰς τήν τελευταίαν συνάντησιν ἠρώτησα τόν ἅγιον Πρόεδρον*: «Ἐξ ὅσων κατανοῶ δέν θά συζητήσωμεν τό θέμα τῶν Διπτύχων»*, μοῦ ἀπήντησεν ὄχι, διότι δέν ἔχομεν χρόνον. Ὡστόσον, ἡ συζήτησις τοῦ ζητήματος αὐτοῦ πρέπει νά διασφαλισθῇ ἀπό τόν Κανονισμόν καί τήν διαδικασίαν. Πρέπει νά προβλεφθῇ χρόνος διά νά δυνηθῶμεν νά συζητήσωμεν ὅλα τά ζητήματα. Ὁ χρόνος δέν ἠξιοποιήθη μέ ὀρθολογικόν τρόπον. Καί τώρα εἰς ἡμᾶς παρουσιάζεται ἡ κατάστασις ὡς νά μή εἴχομεν τήν δυνατότητα νά συζητήσωμεν αὐτά τά ζητήματα. Θεωρῶ ὅτι εἴχομεν τοιαύτην δυνατότητα, δέν γνωρίζω, ἐάν αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι στηρίζουν τό κείμενον διά τό *Ἡμερολόγιον* καί πῶς δυνάμεθα νά τό παραπέμψωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Νά κάνω μίαν διευκρίνησιν. Ὁ λόγος δι' ὅν δέν συνεζητήθησαν τά δύο κείμενα, τό *Ἡμερολόγιον* καί τά *Κωλύματα γάμου* εἶναι ὅτι δέν εἴχομεν ἐντολήν νά ἀναμορφώσωμεν τά κείμενα αὐτά ἤ νά τά ἐπικαιροποιήσαμεν. Καί οὕτω συνεφωνήσαμεν ὅλοι ὅτι τά κείμενα αὐτά θέλουν ἀναμόρφωσιν καί ὄχι ἁπλῆν ἐπιμέλειαν. Ἑπομένως, δι' αὐτόν τόν λόγον ἤδη τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν τήν πρότασίν του, ὅτι τά περί *Κωλυμάτων γάμου* καί περί *Ἡμερολογίου* κείμενα χρειάζονται ἀναθεώρησιν. Διά τόν λόγον τοῦτον, ἐπειδή δέν εἴχομεν ἐντολήν ἀπό τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων νά προβῶμεν εἰς τήν ἀναθεώρησιν τοῦ κειμένου αὐτοῦ, δέν προέβη ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή εἰς αὐτό τό ἔργον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ κ. Γιάγκου. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας συμμερίζεται τήν ἀνησυχίαν, ἡ ὁποία ἐξεφράσθη ὑπό τῆς Ἐκκλησίας Γεωργίας. Ἔχομεν ἐκφράσει καί ἡμεῖς πολλάκις τήν ἀνησυχίαν μας μεταξύ ἄλλων εἰς τάς ἐπιστολάς τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κυρίλλου πρός τόν Παναγιώτατον Πατριάρχην Βαρθολομαῖον. Ἔχομεν εἴπει καί ἡμεῖς ὅτι τό κείμενον διά τό *Ἡμερολόγιον,* τό ὁποῖον ἔχει διατυπωθῆ ἀπό τάς προηγουμένας διαβουλεύσεις δέν εἶναι ἀποδεκτόν δι' ἡμᾶς, χρῄζει ἐπιμελείας καί τό κείμενον διά τά *Κωλύματα γάμου* χρῄζει ἐπιμελείας καί διευκρινήσεων. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν πρέπει νά ἐκθέσωμεν τήν χριστιανικήν διδασκαλίαν διά τόν γάμον καί ὄχι μόνον διά τό θέμα τῶν *Κωλυμάτων γάμου*. Κατά τήν ἄποψίν μας, ἡ συζήτησις διά τό θέμα τοῦ *Αὐτοκεφάλου*, καίτοι δέν ἐστέφθη ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας, ἐπετεύχθη σημαντική πρόοδος καί βάσει τῶν ὅσων ἐπετεύχθησαν θά ἠδυνάμεθα νά ἑτοιμάσωμεν διά τήν Σύνοδον σχετικόν κείμενον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ἔχει θέσει ἕν σοβαρόν ζήτημα καί νομίζω ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γιάγκου δέν δίδει τήν ἀπάντησιν εἰς αὐτήν τήν ἐρώτησιν. Εἴχομεν τήν ἐντολήν ἀπό τούς Προκαθημένους νά ἐπιμεληθῶμεν αὐτά τά κείμενα, ἠμπορούσαμεν νά τά ἐπιμεληθῶμεν, συμφωνοῦμεν ὅτι ὁ χρόνος δέν ἠξιοποιήθη μέ ὀρθολογικόν τρόπον, κάποιαν φοράν ἐπί 7 ὥρας συνεζητούσαμεν ἐπί ἑνός σημείου ἀντί νά προχωρήσωμεν καί τώρα πλησιάζομεν εἰς τό σημεῖον νά παρουσιάσωμεν εἰς τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τούς καρπούς τῶν ἐργασιῶν μας, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ αὐτά τά θέματα δέν ἔχουν συζητηθῆ. Διά τοῦτο πρόκειται δι' ἕν σοβαρόν ζήτημα, τό ὁποῖον δέν δυνάμεθα μᾶλλον νά τό λύσωμεν ἀπόψε, ὡστόσον θά ἠθέλαμεν μέχρι τήν ἀναχώρησίν μας ἀπό τήν Ε' Προσυνοδικήν νά λάβωμεν μίαν ἀπάντησιν, ἄν θά συζητηθοῦν αὐτά τά κείμενα, ἄν ναί, πῶς καί μέ ποῖον τρόπον, καί ἄν ὄχι διά ποῖον λόγον καί τί πρέπει νά εἴπωμεν εἰς τάς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, ἀναφέρομαι εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας πρός τήν Διάσκεψιν. Εἰς τό δεύτερον

σημεῖον ἐκφράζει μέ σαφήνειαν, ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη νά γίνῃ ἐπεξεργασία καί ἐπιμέλεια ὅλων τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως πρίν παραπεμφθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ἡ ἰδική μας ἀντιπροσωπία συμφωνεῖ μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, αἱ ὁποῖαι εἶπον ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετά θέματα, τά ὁποῖα μέχρι στιγμῆς συνεζητήθησαν καί δέν ἔγιναν ἀντικείμενον ὁμοφωνίας, ὥστε νά ὁδηγηθοῦν πρός τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ἀναφέρομαι δέ εἰς τό ἄρθρον 4 τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τήν θεματικήν καί λέγει ὅτι ἡ θεματολογία ἑκάστης Πανορθοδόξου Προσυνοδικῆς Διασκέψεως ὁρίζεται ὑπό τῆς προηγουμένης αὐτῆς Διασκέψεως καί ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ἀπαλειφθῇ ἤ νά προστεθῇ θέμα, τό ὁποῖον ἔχει ἀποτελέσει ἀντικείμενον εἰς πανορθόδοξον κλίμακα μέχρι τελικῆς ἐξαντλήσεώς του, μετά ἀπό τό ὁποῖον θά συνέλθῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Ἡ θέσις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας εἶναι ἡ ἑξῆς*:* Τό Πατριαρχεῖον θά ἤθελεν αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 4 νά γίνουν σεβασταί, διότι μέχρι στιγμῆς ὑπάρχουν θέματα, τά ὁποῖα δέν ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον συζητήσεων καί ἀναφέρομαι εἰς τό σημεῖον 4 τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, ὅπου γίνεται ἀναφορά εἰς τά ὅσα λέγονται εἰς τάς *Ἐπισκοπικάς συνελεύσεις*, θέμα, τό ὁποῖον συνεζητήθη κατά τήν Δ΄ Προσυνοδικήν Διάσκεψιν. Τό θέμα δέ τῆς *Διασπορᾶς* θά πρέπει νά διευκρινηθῇ καί προτείνω εἰς αὐτήν τήν Διάσκεψιν νά συζητήσῃ τό θέμα αὐτό, διότι μέχρι στιγμῆς πολλά ἦσαν τά θέματα, τά ὁποῖα δέν ἡτοιμάσθησαν συμφώνως μέ τό ἄρθρον 4 τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων, ἐνῷ σήμερον τό πρωί συνεζητήσαμεν διά τήν ἀξιολόγησιν τῶν Διαλόγων καί αὐτό ἀπετέλει ἀναπόσπαστον τμῆμα τῶν κειμένων μας. Δέν δυνάμεθα λοιπόν νά συμμετάσχωμεν εἰς μίαν Σύνοδον, ἐάν δέν ἔχουν συζητηθῆ ὅλα τά θέματα ἐπί τῆς ἡμερησίας διατάξεως εἰς ἐπίπεδον Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Διά τοῦτο ἀκριβῶς θά ἤθελον νά προτείνω νά συζητήσωμεν ποῖα εἶναι τά θέματα, τά ὁποῖα δέν ἔτυχον ὁμοφωνίας καί νά προσπαθήσωμεν νά τά ἐπεξεργασθῶμεν, ὥστε νά ὑπάρξῃ ὁμοφωνία μέχρι τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ἄλλως θά ἔχωμεν καί ἡμεῖς πρόβλημα νά συμμετάσχωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Κύριε Γκαντούρ, ἀπό τήν ἄλλην πλευράν πρέπει νά σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι ἐδῶ συνήλθομεν μέ συγκεκριμένην ἀτζέντα καί δέν δυνάμεθα νά εἰσέλθωμεν εἰς ὅλα τά θέματα, τά ὁποῖα αἱ Ἐκκλησίαι καί οἱ Προκαθήμενοι τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν ἐκφράζουν εἰς τάς ἐπιστολάς των. Ὅπως γνωρίζετε, τόν Ἰανουάριον θά ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης εἰς τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων νά τεθοῦν αὐτά τά θέματα, τά ὁποῖα δέν δυνάμεθα νά καλύψωμεν τώρα, διότι ἡμεῖς ἔχομεν συγκεκριμένην ἀτζέντα καί δέν δυνάμεθα νά ἐκτραπῶμεν. Δέν ἔχομεν ἄλλωστε τελειώσει αὐτήν τήν στιγμήν, δέν ἔχομεν ὁλοκληρώσει τό ἔργον μας. Λοιπόν, μή ζητεῖτε πράγματα αὐτήν τήν στιγμήν, τά ὁποῖα δέν δύνανται νά γίνουν. Ὄχι ὅτι δέν εἶναι λογικά καί ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά γίνουν, ἀλλά εἴδατε ὅτι θά ἔπρεπε πράγματι νά πιεσθῶμεν διά νά εὕρωμεν χρόνον καί νά τελειώσωμεν τό κείμενον αὐτό. Ἔχομεν ἀκόμη ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἔχει τύχει ἀναθεωρήσεως καί τό ὁποῖον σύν Θεῷ θά ἐξετάσωμεν αὔριον τό πρωί. Ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Αἱ προτάσεις τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας καί Ρωσσίας εἶναι γνωσταί, μάλιστα τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν Ρωσσίας καί Γεωργίας εἶναι γνωσταί εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἀπό ἐπισήμους ἐπιστολάς τῶν ἁγιωτάτων Προκαθημένων αὐτῶν. Αἱ ἐπιστολαί τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Μόσχας καί Γεωργίας ἐλήφθησαν κατά τάς ἀρχάς αὐτοῦ τοῦ μηνός, 1ην περίπου Ὀκτωβρίου διά τηλεομοιοτύπου, τό γραφεῖον τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου καί ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης τάς παρέπεμψεν πρός θεώρησιν εἰς τήν Συνεδρίαν τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς 7ης Ὀκτωβρίου. Ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος ἔλαβε γνῶσιν αὐτῶν τῶν θεμάτων, τά ἠξιολόγησε κατά τήν τάξιν τοῦ Πατριαρχείου, εἶναι δέ ὑπό μελέτην ὑπό τῆς ἁρμοδίας ἐπί τῶν Διορθοδόξων ζητημάτων Ἐπιτροπῆς καί βεβαίως οἱ ἐπιστέλοντες Μακαριώτατοι θά λάβουν τάς ἀπαντήσεις των ἀπό τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην. Ὅπως ἀπάντησιν ἔλαβε καί ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας εἰς ἐπιστολήν, τήν ὁποίαν εἶχεν ἀπευθύνει καί τήν παρέλαβον οἱ Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς. Θά παρεκάλουν, ἐάν μοῦ ἐπιτρέπῃ ὁ ἅγιος Προεδρεύων, ὡς Πατριαρχική ἀντιπροσωπία νά λάβωμεν καί τήν ἐπιστολήν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀντιοχείας διά νά τήν ὑποβάλωμεν εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, διότι δέν τήν ἔχομεν ἴδει οὔτε εἰς τό Πατριαρχεῖον ἔχει παραληφθῆ καί ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ καί ἐν κατακλεῖδι νά εἴπω, ἀπό ὅλην ταύτην τήν ἐμπειρίαν, τήν ὁποίαν ἔχομεν ὡς σώματα, τά σώματα συγκαλοῦνται καί ἐργάζονται ἐπί τῇ βάσει συγκεκριμένου Κανονισμοῦ καί ἐπί τῇ βάσει συγκεκριμένης ἡμερησίας διατάξεως. Ἡμεῖς τουλάχιστον ὡς Πατριαρχική ἀντιπροσωπία καί φαντάζομαι αὐτό μᾶς δεσμεύει ὅλους, πρέπει νά ἐπιτελέσωμεν τό ἔργον, διά τό ὁποῖον ἐκλήθημεν, εἰς δέ τά ἄλλα ἐρωτήματα θά ἀπαντήσῃ ὁ Παναγιώτατος εἰς τούς Μακαριωτάτους. Ὑπάρχει δρόμος πρό ἡμῶν. Αὐτό ἔχω νά καταθέσω καί ἀπό πλευρᾶς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Δέν θέλω νά κάνω τό ἔργον μας περισσότερον δύσκολον, ἁπλῶς ἕν σημεῖον. Ἡμεῖς, ὡς Πανορθόδοξος Διάσκεψις, θά πρέπει νά ἴδωμεν, ποῖα θέματα δέν τυγχάνουν ὁμοφωνίας, ὥστε νά τά συζητήσωμεν ἀργότερον. Εἶναι ἡ ἐντολή, τήν ὁποίαν ἐδέχθη ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις καί πρέπει νά τό συζητήσωμεν αὐτό διά νά ἴδωμεν καί νά καθορίσωμεν ποῖα εἶναι τά θέματα, τά ὁποῖα δέν τυγχάνουν ὁμοφωνίας ἤ συναινέσεως. Εἶναι μία εὐθύνη, τήν ὁποίαν μᾶς ἔχουν ἀναθέσει καί νομίζω ὅτι πρέπει νά τήν σεβασθῶμεν, συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν μας. Δέν ζητῶ τίποτε ἄλλο. Νά ἴδω ποῖα θέματα ἀπομένουν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, εὐχαριστῶ. Πρῶτον, θά ἤθελον νά συμπληρώσω τό λεχθέν ὑπό τοῦ κ. Γιάγκου, ὅτι τά θέματα *Ἡμερολογιακόν* καί *Κωλύματα τοῦ γάμου* δέν τά συνεζητήσαμεν ὄχι μόνον ἐπειδή δέν εἴχομεν χρόνον, ἀλλά καί ἐπειδή διεφωνήσαμεν μεταξύ ἡμῶν ὡς

Εἰδική Ἐπιτροπή, διό καί παρεπέμφθησαν καί δι' αὐτόν τόν λόγον. Δεύτερον, θά ἤθελον νά ἐρωτήσω. Ὑποθέτω, εἰκάζω ἤ πρέπει νά εἶμαι βέβαιος. Ἡ ἀποσταλεῖσα ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τώρα διά τό ποία εἶναι ἡ ἀποστολή μας νομίζω πρέπει νά ἐναρμονίζεται πρός τά συμφωνηθέντα ἀπό τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων. Βεβαίως, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ρωσσίας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Γεωργίας καί ἄλλαι δύνανται νά ὑποβάλουν τά αἰτήματά των, τά ὁποῖα λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ὅπως ἔδωσε τήν ἀπάντησιν ἡ Ἀρχιγραμματεία. Καί ἡμεῖς ὑπεβάλομεν. Καί ἐγώ θά ἤθελον νά εἴπω αὐτά ἄν ἐπιτρέπετε καί, τρίτον, παρά τό ὅτι τό λέγω ἐκ τῶν ὑστέρων καί εὐχαριστῶ τόν ὑποδείξαντά με καί ἔχει κλείσει τό θέμα, ἀλλά τό θέτω ὑπ' ὄψιν ὑμῶν καί τοῦ σώματος, ὅτι ἐπιλέγοντες τόν γενικόν τίτλον εἰς τό κείμενον **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ**, μήπως πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔχομεν καί μίαν ἄλλην ἑνότητα; Ὅπου κάνομεν λόγον δι' ἀποστολήν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρία ἀγάπης ἐν διακονίᾳ; Συγνώμην ἔχομεν **Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ**. Συγνώμην, ἀπαγορεύεται νά εἴπῃ κανείς κάτι; Δηλαδή θέλω νά εἴπω αὐτό, ἄν δέν εὐσταθῇ, ἀλλά μέ ἀπησχόλησε, κάποιος μοῦ τό ὑπέδειξε καί λέγω ὅτι ἔχομεν γενικόν τίτλον **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ** καί ἔχομεν καί μίαν ἑνότητα ἐπιγραφομένην **Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρίαν ἀγάπης ἐν διακονίᾳ**. Ἄς τό σκεφθῶμεν καί ἄν πρέπει νά διορθώσωμεν κάτι, ἄς τό διορθώσωμεν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Θά ἤθελον νά εὐχαριστήσω τόν π. Βαρθολομαῖον διά τήν ἀπάντησίν του καί ἐλπίζομεν ὅτι θά λάβωμεν συντόμως αὐτήν τήν ἐπιστολήν. Δέν δύναμαι ὅμως νά συμφωνήσω μέ τόν καθηγητήν κ. Γιάγκου εἰς αὐτήν τήν περίπτωσιν, ὅτι δέν εἴχομεν ἐντολήν διά τήν ἐπιμέλειαν τοῦ κειμένου. Εἰς τό γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου ἀνεφέρθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔχει εὐρυτάτας ἁρμοδιότητας νά συζητήσῃ ἐπί ὅλων τῶν ζητημάτων καί νά συντάξῃ καί νέαν ἐκδοχήν τῶν κειμένων. Καί ἡμεῖς ὡς ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας εἴχομεν τάς ἰδίας ἁρμοδιότητας. Ὅσα ἀνέφερεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης διά τήν ἐπιθυμίαν νά μελετηθοῦν ὅλα τά ζητήματα καί νά παρουσιασθοῦν τά κείμενα, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν καρπόν τῆς κοινῆς συναινέσεως, αὐτή εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῶν Πατριαρχῶν, δι' αὐτό εἶπον ὅτι ὁ χρόνος δέν ἠξιοποιήθη μέ ὀρθολογικόν τρόπον. Χθές καί σήμερον ἔχομεν ἕν καλόν παράδειγμα. Ἠδυνήθημεν νά ὁλοκληρώσωμεν δύο κείμενα. Διά τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, ἅγιε Πρόεδρε, νά δοθῇ ἡ δυνατότης νά μελετήσωμεν αὐτά τά κείμενα. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Διά νά κατανοήσω πλήρως τό θέμα. Κατανοῶ τήν ἀνησυχίαν σας καί συμμερίζομαι τήν ἀγωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν καί νά εἶσθε βέβαιοι ὅτι, ὅπως ἀνέφερε καί ὁ ἅγιος Ἀρχιγραμματεύς, ἡμεῖς θά τό μεταφέρωμεν εἰς τόν Παναγιώτατον, ὥστε νά ἴδωμεν μέ τόν καλύτερον τρόπον πῶς δύναται νά ἀντιμετωπισθῇ αὐτό τό θέμα. Ἀπό τήν ἄλλην πλευράν, πρέπει νά σᾶς εἴπω ὅτι τά ἀναθεωρηθέντα κείμενα, τά ὁποῖα εἴχο-

μεν ἐντολήν νά συζητήσωμεν εἰς τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἶναι τά κείμενα, τά ὁποῖα ἐτελειώσαμεν μόλις καί τό περί *Νηστείας* κείμενον, τό ὁποῖον θά ἔλθῃ αὔριον τό πρωί. Τά ἄλλα κείμενα χρῄζουν ἀκόμη ἐπιμελείας πρίν ἔλθουν, διότι δέν ὑπῆρχεν ὁμοφωνία εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν ἐπί αὐτῶν. Ἐγώ τουλάχιστον δέν ἤμην εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν καί σᾶς παρακαλῶ, μή ἀναφέρεσθε εἰς αὐτήν, διότι δέν θέλω νά εἶμαι εἰς δύσκολον θέσιν. Δέν γνωρίζω, τί ἔγινε οὔτε εἰς τήν ἱστορίαν, οὔτε εἰς τήν προϊστορίαν αὐτῶν τῶν γεγονότων. Γνωρίζω τί ἔκανα, ὅταν ἤμην ἐδῶ. Καί ἐπ' αὐτοῦ δύνασθε καί νά μέ κατακρίνετε καί νά μοῦ ὑποδείξετε τόν καλύτερον τρόπον, μέ τόν ὁποῖον δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν τήν ἐργασίαν μας. Κατανοήσατέ το καί κατανοῶ καί ἐγώ τήν ἰδικήν σας ἀγωνίαν. Νά γνωρίζετε ὅτι τό λέγω εἰλικρινῶς. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Μία πρώτη γενική παρατήρησις. Τό φαινόμενον, τό ὁποῖον παρουσιάζεται ἐδῶ δέν παρουσιάζεται εἰς κανένα διάλογον. *Πρῶτον*. Ὅταν λαμβάνεται μία ἀπόφασις, δέν ἐπανέρχεται τό σῶμα νά συζητήσῃ αὐτό. Μή ταράζεσθε, αὐτή εἶναι ἡ συνήθεια, τήν ὁποίαν πάντοτε ἐφαρμόζομεν εἰς τάς Πανορθοδόξους Διασκέψεις. Ὅταν ἐτελείωνε τό θέμα καί ἐψηφίζαμεν καί ἐθεωρεῖτο τετελεσμένον. Πᾶσα περαιτέρω συζήτησις δέν ἐπετρέπετο ὑπό τοῦ Προεδρείου. *Δεύτερον*. Ἡμεῖς δέν εἴμεθα ὄργανον ἀποφασιστικόν. Δέν καθορίζομεν ἡμεῖς τήν ἡμερησίαν διάταξιν, οὔτε ἀπεφασίσαμεν ὅτι θά συζητήσωμεν αὐτά τά θέματα. Τό νά συνέλθωμεν διά μίαν εἰσέτι φοράν διά νά ἐπαναβεβαιώσωμεν τήν διαφωνίαν ἐπί τῆς διαφωνίας ἀποτελεῖ τραγικόν φαινόμενον τῆς Ὀρθοδοξίας. Διεπιστώθη ἡ διαφωνία. Πρέπει νά ἀφήσωμεν ὀλίγον νά ὡριμάσει τό πρᾶγμα, νά σκεφθῶμεν, νά συσκεφθῶμεν, νά ἴδωμεν πλέον πῶς γίνονται τά πράγματα καί κατόπιν νά συζητήσωμεν. Τήν ἡμερησίαν διάταξιν δέν τήν καθορίζομεν ἡμεῖς, νά λέγωμεν ὅτι θά βάλωμεν αὐτό τό θέμα ἤ θά συζητήσωμεν ἐκεῖνο. Ἐφ' ὅσον οἱ Προκαθήμενοι ἀπεφάσισαν, ὅτι αὐτά τά θέματα θά συζητήσωμεν, τελεία καί παῦλα. Δέν ὑπάρχει ἄλλο θέμα, οὔτε νά προσθέσωμεν οὔτε νά ἀφαιρέσωμεν. Εἶναι συγκεκριμένα τά θέματα καί ἑπομένως πρέπει νά ἀκολουθήσωμεν τήν ἐπιστολήν τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, χωρίς περαιτέρω συζητήσεις. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ἤθελον μόνον νά ὑπενθυμίσω καί αὐτό νομίζω τό ἔχετε πληροφορηθῆ, ἤτοι τήν ἀπόφασιν τῶν Προκαθημένων τόν Μάρτιον τοῦ 2014. Οἱ Προκαθήμενοι ἀπεφάσισαν διά τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον ἔπρεπε νά γίνῃ ἀναθεώρησις τῶν τριῶν κειμένων, τά ὁποῖα ἀνεθεωρήθησαν καί διά τήν ἐπιμέλειαν τῶν ἄλλων κειμένων, πρίν παραπεμφθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ὑπάρχει ἀπόφασις τῶν Προκαθημένων. Ἡμεῖς δέν δυνάμεθα νά ἀλλάξωμεν αὐτήν τήν στιγμήν τήν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῶν Προκαθημένων. Δέν εἴμεθα Προκαθήμενοι καί δέν ἔχωμεν τοιαύτην ἐντολήν νά τό κάνωμεν. Ὁπότε τά κείμενα αὐτά, τά ὁποῖα δέν ἔχουν τύχει κοινῆς ἀποδοχῆς, ἤ μᾶλλον ὁμοφώνως δέν ἔχουν γίνει ἀποδεκτά, θά ἀποσταλοῦν ὡς ἔχουν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Αὐτή εἶναι ἡ ἀπόφασις τῶν Προκαθημένων. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Σχετικῶς μέ

αὐτήν τήν συζήτησιν, ὅπως τό εἶχον εἴπει καί εἰς τήν ἀρχήν εἰς τήν προσφώνησιν, θέλω νά ὑπενθυμίσω ἐκ νέου τό γράμμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δέν ἦτο τό γράμμα τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας οὔτε τοῦ Μακαριωτάτου, οὔτε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλά τῆς ὁλοκλήρου Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τό ὁποῖον ἀπευθύνεται εἰς τόν Παναγιώτατον καί τό ἐκοινοποιήσαμεν καί εἰς τά ἄλλα Πατριαρχεῖα. Εἰς τό ἐν λόγῳ γράμμα ἀναφέρεται μεταξύ τῶν ἄλλων, ὅτι, ἐάν τά δύο θέματα, περί ὧν ἔγινεν ὁ λόγος τό *Ἡμερολόγιον* καί *Κωλύματα γάμου*, τό εἴπαμεν καί τό ἀνεφέραμεν, δέν προσαρμοσθοῦν, ἡ Ἐκκλησία μας δέν δέχεται νά παραπεμφθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον καί τό τρίτον θέμα, κατά τήν ἀπόφασιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν, τό κείμενον περί τοῦ *Αὐτοκεφάλου* παρεμπέμφθη εἰς τήν Δ' Προσυνοδικήν καί ἑπομένως καί εἰς τήν Ε΄ Διάσκεψιν ὡς εὐκταῖον νά μελετηθῇ καί νά τελειοποιηθῇ. Τήν ἄλλην φοράν ὁ ἅγιος Πρόεδρος, ὁ ἅγιος Περγάμου, εἶπεν ὅτι δέν προελάβομεν νά τό μελετήσωμεν καί οὕτως ἠγνοήθη. Ὡστόσον, ἡμεῖς πάλιν ἐπιμένομεν, ὅτι αὐτό τό κείμενον, ἐάν τελικῶς τό κείμενον περί Αὐτοκεφαλίας δέν τεθῇ εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, δέν βλέπομεν τόν λόγον νά γίνῃ μία Μεγάλη Σύνοδος. Ἐνδεχομένως ὅλα τά θέματα, τά ὁποῖα ἡτοιμάσαμεν, δύνανται νά λυθοῦν εἰς τοιαύτην Διάσκεψιν ἤ παρομοίαν τῶν Προκαθημένων, διότι δέν ἀξίζει μία Σύνοδος, μετά ἀπό 1200 χρόνια, νά περιορισθῇ μόνον εἰς ὡρισμένα θέματα, τά ὁποῖα εἶναι ἀξιόλογα ἀλλά οὐσιαστικά δέν ἀφοροῦν, αὐτό εἶναι γεγονός πασίγνωστον, εἰς τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς τῆς στιγμῆς. Εἶναι ὡραῖα θεολογικά, ἀλλά τά κύρια θέματα, τά ὁποῖα σήμερον ἀγγίζουν τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας καί τήν μαρτυρίαν της εἰς τόν σύγχρονον κόσμον τά παραθεωροῦμεν καί ἀσχολούμεθα μέ θέματα, τά ὁποῖα δύναται ἕν θεολογικόν συνέδριον ἀνέτως νά τά ἐπιλύσῃ. Διά τοῦτο ὑπενθυμίζω ἐκ νέου, εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἱεραρχίας μίας τοπικῆς Ἐκκλησίας, τήν ὁποίαν δέν τήν ἠλλάξαμεν. Ἡμεῖς καί πάλιν, μετά ἀπό αὐτήν τήν συνεδρίασιν, ὅταν θά δώσωμεν τήν ἀναφοράν εἰς τήν Σύνοδον. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Σύνοδος ἐκ νέου θά γράψῃ εἰς τόν Παναγιώτατον καί εἰς ἄλλους σχετικῶς μέ αὐτό τό θέμα τῆς *Αὐτοκεφαλίας*, τό *Αὐτόνομον* τό ἐπεράσαμεν καί δόξα τῷ Θεῷ, ἀλλά ἡ Αὐτοκεφαλία εἶναι πολύ σπουδαιότερον θέμα διά μίαν Μεγάλην Σύνοδον ἀπό ὅλα τά ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα ἔχομεν. Ἄλλα θέματα, ὅπως τά *Δίπτυχα,* δύνανται νά παραμείνουν καί εἰς τό μέλλον, δέν εἶναι καί τόσον σπουδαῖα. Ἀλλά τό θέμα τῆς *Αὐτοκεφαλίας*, ἀφοῦ τό 2009 καί 2011 ἔχει διατυπωθῇ μόνον τυπικῶς, μόνον δι' αὐτό δέν δύναται νά παραπεμφθῇ εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον; Δέν δύναμαι νά τό κατανοήσω. Μέ συγχωρεῖτε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε Ἐγώ θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι καί μόνη ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος εἶναι ἕν γεγονός καί εἶναι κρῖμα νά θεωρῶμεν ὅτι δέν ἀξίζει τόν κόπον νά γίνῃ ἡ Σύνοδος, διότι μόνον ἡ πρόσωπον πρός πρόσωπον ἐπικοινωνία τῶν Προκαθημένων καί τῶν λοιπῶν, οἱ ὁποῖοι θά λάβουν μέρος εἰς τήν Σύνοδον, θά εἶναι αὐτό καθ' αὐτό ἕν γεγονός. Καί μόνον τό γεγονός ὅτι δέν εἶναι μόνον αὐτά τά θέματα, τά ὁποῖα θά συζητηθοῦν καί διά τά ὁποῖα θά ἀποφασίσῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος. Εἶναι σεβαστή ἡ τοποθέτησις τοῦ Πατριάρχου Σερβίας, θά λά-

βετε ὁπωσδήποτε τήν ἐπιστολήν τοῦ Παναγιωτάτου καί αὐτό τό γνωρίζετε καί δέν εἴμεθα εἰς θέσιν νά ἀποφασίσωμεν καί νά δώσωμεν περαιτέρω διευκρινήσεις δι' αὐτά, τά ὁποῖα εἴπατε μέχρι τώρα. Αὐτό, τό ὁποῖον γνωρίζετε εἶναι ὅτι οἱ Προκαθήμενοι εἰς τήν Σύναξιν αὐτῶν τόν Μάρτιον τοῦ 2014 ἀπεφάσισαν νά πορευθῶμεν πρός τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον μέ τά ὀκτώ θέματα. Τό γνωρίζετε νομίζω ὅλοι, ἀφοῦ εἶναι δικαίωμα τῶν Προκαθημένων, εἶναι ἰδικόν των θέμα τό νά ἐπικοινωνοῦν. Ἄλλωστε, αὐτό εἶναι, ὅπως ἐλέχθη καί ὅπως τό γνωρίζομεν, δικαίωμα καί καθῆκον, ἀλλ' ὅμως δέν ἔχω αὐτήν τήν στιγμήν δυνατότητα νά ἱκανοποιήσω ὅλους μέ τάς τοποθετήσεις, τάς ὁποίας ἔχετε. Καταγράφονται αὐτά, τά ὁποῖα λέγετε καί νομίζω ὅτι δέν ἀξίζει αὐτήν τήν στιγμήν νά εἰσέλθωμεν εἰς ἄλλην διαδικασίαν καί νά χαλάσωμεν αὐτό τό πνεῦμα, μέ τό ὁποῖον συνηργάσθημεν σήμερον. Νομίζω ὅτι εἶναι κατανοητόν ἀπό ὅλους σας, ὅτι ὑπάρχει, ὅπως εἶπον, μία συγκεκριμένη ἀποστολή δι' αὐτήν τήν Διάσκεψιν, ἄς ὁλοκληρώσωμεν πρῶτον τό ἔργον, διά τό ὁποῖον ἔχομεν κληθῆ καί μετά θά ἔχομεν ὅλην τήν δυνατότητα νά ἴδωμεν ἐνδεχομένως ἄλλα θέματα. Ἄς τελειώσωμεν μέ τό καλόν αὔριον τό πρωί. Ἔχομεν ἤδη νά ἀκούσωμεν ἀπό τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας τήν προσθήκην εἰς τό κείμενον, ἐάν τήν κάνετε ἀποδεκτήν, διά νά ἐξετάσωμεν τό κείμενον περί *Νηστείας*, διά τό ὁποῖον ἔχομεν ἐπίσης κληθῆ. Ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης, ὁ κ. Φειδᾶς καί ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Θέλω νά κάνω μίαν διευκρίνησιν. Τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἔστειλε γράμμα εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὅπου λέγει ὅτι τά κείμενα περί *Κωλυμάτων γάμου* καί *Ἡμερολογίου* δέν χρειάζονται ἁπλῶς ἐπιμέλειαν, χρειάζονται περαιτέρω ἐπεξεργασίαν. Ἑπομένως, εἶναι ἕν θέμα, τό ὁποῖον θά πρέπει νά ἐξετασθῆ εἰς τό μέλλον. Πρέπει νά ἐπισημάνω ὅτι εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία συνεστήθη διά τήν ἀναμόρφωσιν τῶν κειμένων, ὅπου εἴμεθα ἐγώ, ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου, ὁ ἅγιος Μεσσηνίας, ὁ κ. Γκαντούρ καί ἄλλοι. Ὁ κ. Γκαντούρ ἐπέμενεν ὅτι εἰς αὐτά τά κείμενα δέν εἶναι ἁπλῶς ἐπιμέλεια αὐτό, τό ὁποῖον ἐκάναμεν, ἦτο ἀναμόρφωσις. Ἑπομένως, δι' αὐτόν τόν λόγον δέν προέβημεν εἰς αὐτήν τήν ἀναμόρφωσιν, διότι δέν εἴχομεν τήν ἐντολήν. Δι' αὐτόν τόν λόγον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἐπειδή ὑπάρχουν καί νέα μέλη ἐδῶ καί δέν ἦσαν εἰς τάς Διορθοδόξους καί τάς Προσυνοδικάς Ἐπιτροπάς θά ἤθελον νά κάνω μίαν διευκρίνησιν ὡς πρός αὐτά, τά ὁποῖα εἶπεν ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου. Τά θέματα περί τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καί περί τῶν *Διπτύχων* συνεζητήθησαν ἐκτενῶς, ὅπως γνωρίζει πολύ καλῶς, διότι συμμετεῖχε καί δι' ἰδιαιτέρως ἐκτενῶν μάλιστα παρεμβάσεων εἰς τάς δύο Διορθοδόξους Προπαρασκευαστικάς Ἐπιτροπάς (2009, 2011), ἀλλ' ὅμως δέν ἐπετεύχθη συμφωνία. Συνεπῶς, δύο Προπαρασκευαστικαί Ἐπιτροπαί εἶχον ὡς κύρια θέματα τό *Αὐτοκέφαλον* καί τά *Δίπτυχα,* ὡμιλούσαμεν ἐπί μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα δι' ἕκαστον θέμα καί δέν εὕρομεν μίαν συγκλίνουσαν πορείαν διά νά ἔχωμεν μίαν ἑνιαίαν θέσιν καί εἰς ἀσήμαντα εἰσέτι ζητήματα. Δέν εἶναι δυνατόν νά λέγωμεν, ὅπως λέγετε, ὅτι δέν

συνεζητήθησαν. Συνεζητήθησαν ἐπί δύο ἑβδομάδας αὐτά τά θέματα. Πῶς λέγετε ὅτι δέν συνεζητήθησαν; Ποῖος ἀκούει αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε, ὅταν ὅλοι γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχουν *Πρακτικά* καί τηροῦνται.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Περιστερίου εἶναι ὁ τελευταῖος ὁμιλητής, πρίν κάνῃ μίαν διευκρίνησιν ὁ Ἀρχιγραμματεύς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Συμφωνῶ ἀπολύτως εἰς αὐτό, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Φειδᾶς. Καί τάς δύο φοράς, καθ' ἅς συνεζητήσαμεν αὐτά τά θέματα δέν ὑπῆρξεν ὁμοφωνία, διό καί κάνω πάντοτε ἔκκλησιν. Εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἀλλάξωμεν τήν ἐκκλησιολογίαν, ὅπως προτείνω διά τήν Διασποράν; Διότι θέλομεν δύο πράγματα. Εἰς τάς ἐπαρχίας μας, εἰς Σερβίαν, Ἑλλάδα κ.ἄ., λέγομεν ὅτι εἷς ἐπίσκοπος καί δέν δύναται νά εἶναι ἄλλος. Εἰς τήν Διασποράν θέλομεν ἄλλην ἐκκλησιολογίαν. Εἰς ἑκάστην ἤπειρον, μίαν ἄλλην ἐκκλησιολογίαν. Ἑπομένως, τά χάνωμεν ὅλα. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη μου παρατήρησις. Δέν ἐπετεύχθη συμφωνία. Δεύτερον, εἰς ἑκάστην συνέλευσιν, πρός τῆς συγκλήσεως αὐτῆς, ὑπάρχει καί προσυνεννόησις. Ὑπάρχουν ὡρισμένα κοινά σημεῖα, διά τά ὁποῖα συνέρχεται αὐτή ἡ συνέλευσις. Ἄν δέν ὑπάρχουν αὐτά τά κοινά σημεῖα, δέν δύναται νά συνέλθῃ. Ἐπί τῶν θεμάτων λοιπόν αὐτῶν, τά ὁποῖα ἀναφέρει ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου, οὐδεμία ὑπάρχει συμφωνία. Τί νά κάνωμεν; Δέν ἠδυνήθημεν. Δέν ἦτο δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ συμφωνία εἰς ἕνα περιορισμένον κύκλον. Φαντασθεῖτε, ὅταν θά συνέλθῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, ἡ ὁποία θά ἔχει τόσα ἄτομα, θά εἶναι δυνατή ἡ ἐπίτευξις ὁμοφωνίας; Διά νά εἶμαι εἰλικρινής καί τελειώνω, τό κριτήριον τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ τῆς Συνόδου τοῦ 1872 ἐπανέρχεται καί πάλιν καί δι' αὐτό θά καταστρέψωμεν αὐτό τό ὡραῖον, τό ὁποῖον εἴχομεν, τήν ἐκκλησιολογίαν μας. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μᾶλλον ὁ ἅγιος Ἀρχιγραμματεύς θά τοποθετηθῇ δι' ἕν θέμα.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε, διότι μοῦ δίδετε τόν λόγον, ἄν καί σύμβουλος τῆς Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπίας, ἁπλῶς μία μικρά διευκρίνησις καί πληροφόρησις εἰς τόν ἀγαπητόν κ. Γκαντούρ, ὁ ὁποῖος ὡς καλός νομικός μελετᾷ τά κανονιστικά κείμενα καί νά εἴπω ὅτι ἔχει δίκαιον εἰς τήν τοποθέτησίν του αὐτήν, διότι συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν, ὁ ὁποῖος συνετάγη ἀπό τήν Γ΄ Προσυνοδικήν Διάσκεψιν τό 1986, ἐκεῖ γράφεται ὅτι ἑκάστη Προσυνοδική Διάσκεψις καθορίζει τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς ἑπομένης. Ἡ Γ΄ Προσυνοδική Διάσκεψις καθώρισε τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Δ΄ καί μάλιστα ἔκανε τήν ἐξαίρεσιν καί εἶπεν, ὅτι τά θέματα *Αὐτοκέφαλον* καί *Αὐτόνομον*, *Δίπτυχα* καί *Διασπορά,* ἐπειδή ἔχουν μίαν ἐσωτερικήν συνάφειαν, δέν θά συγκληθῇ Δ΄ Προσυνοδική Διάσκεψις μέχρις ὅτου ἐπεξεργασθοῦν εἰς ἀλλεπαλλήλους συνελεύσεις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Διά λόγους, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι τῆς παρούσης νά ἀναπτυχθοῦν, αὐτό δέν κατέστη δυνατόν δι' αὐτόν τόν λόγον, διό καί μέ ἀπόφασιν ἑνός μείζονος ὀργάνου, τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, συνεκλήθη ἡ Δ΄ Προσυνοδική Διάσκεψις τό 2009 διά τό θέμα τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς. Καί πάλιν μέ νέαν ἀπόφασιν πάλιν μείζονος

ὀργάνου, τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, συνεκλήθη καί αὐτή ἡ Ε΄ Προσυνοδική Διάσκεψις ὑπό τήν συγκεκριμένην ἡμερησίαν διάταξιν, ἄν καί ὡρισμένα θέματα δέν κατέστη δυνατόν νά ἐξετασθοῦν διά λόγους, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι τῆς παρούσης νά ἀναπτύξω. Συνεπῶς, ἀπό τό 2008 καί μετά ὑπάρχει ἕν μεῖζον ὄργανον, οἱ Προκαθήμενοι, οἱ ὁποῖοι συνέρχονται καί καθορίζουν τήν ἡμερησίαν διάταξιν. Ὁπότε, μέ βάσιν τήν ἀλληλογραφίαν, ἡ ὁποία ἀνταλλάσσεται μεταξύ τῶν Προκαθημένων, θά λάβωμεν καί πάλιν ὁδηγίας διά τήν συνέχειαν διαχειρίσεως τῆς καταστάσεως. Ἡμεῖς δέν εἴμεθα ἁρμόδιοι αὐτήν τήν στιγμήν νά χειρισθῶμεν θέματα, τά ὁποῖα εὑρίσκονται ἐκτός αὐτῆς τῆς ἀτζέντας καί ζητῶ τήν κατανόησίν σας. Ὡς Ἀρχιγραμματεύς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου παρακολουθῶ τήν ἀλληλογραφίαν καί ὁ Παναγιώτατος καί ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θά δώσουν τάς προσηκούσας ἀπαντήσεις. Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Πολλοί ἔχουν ζητήσει τόν λόγον, ἀλλά νομίζω ὅτι ἡ ὥρα παρῆλθε. Λυποῦμαι, ἀλλά θά πρέπει κάποιαν στιγμήν νά τελειώσωμεν. Ποῖον εἶναι τό θέμα; Δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν διάλογον, μέ συγχωρεῖτε. Εἴπατέ το εἰς τόν Ἀρχιγραμματέα εἰς κατ᾽ ἰδίαν συνάντησιν. Δέν δύναμαι νά δώσω πλέον τόν λόγον, ἐγώ τουλάχιστον ἔχω κουρασθῆ. Σᾶς εὐχαριστῶ. Λοιπόν καλήν ὄρεξιν.

Λύεται ἡ συνεδρία.

Παρασκευή, 16 Ὀκτωβρίου 2015

***

Καταληκτήριος Συνεδρία

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἂς ἀναμείνωμεν τήν ἀντιπροσωπίαν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας. Εὐχαριστῶ διά τήν μέχρι σήμερον συνεργασίαν καί ἐλπίζω ὅτι θά δυνηθῶμεν χάριτι Θεοῦ νά ὁλοκληρώσωμεν σήμερον τάς ἐργασίας τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Ἔχομεν λάβει δύο Μηνύματα τῶν Πατριαρχῶν καί θά ἤθελον νά παρακαλέσω τόν ἅγιον Καλῆς Ἐλπίδος νά ἀναγνώσῃ τό Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Θεοδώρου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος:

Πρός τόν Σεβασμιώτατον Γέροντα Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἰωάννην, Πρόεδρον τῆς Ε΄Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, εἰς Σαμπεζύ Γενεύης.

Σεπτέ γέροντα, εὑρισκόμενος εἰς ἱεραποστολικήν περιοδείαν, νοερῶς μετά πολλῆς ἀγάπης συμπαρίσταμαι ὑμῖν ἐπευλογῶν καί χαιρετίζων τά ἐργασίας τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, εὐχόμενος πλούσιον τόν φωτισμόν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τόσον εἰς ὑμᾶς, ὅσον καί εἰς τά τίμια μέλη αὐτῆς πρός ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτῇ σκοποῦ. Ἐπί δέ τούτοις, εὐχόμενος ὑγείαν καί δύναμιν εἰς τήν ἐπιτέλεσιν τῆς πολυσχιδοῦς ἀρχιερατικῆς διακονίας ὑμῶν, ἀσπάζομαι ὑμᾶς φιλήματι ἁγίῳ,

ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός,
ὁ Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς Θεόδωρος Β΄ἐν τῇ μεγάλη πόλει τῆς Ἀλεξανδρείας, τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 2015.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστοῦμεν διά τό *Μήνυμα* τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί τώρα θά ἀναγνώσω τό Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου Γεωργίας Ἠλίου τοῦ Β΄*:*

Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Περγάμου κ. Ἰωάννην εἰς Σαμπεζύ.

Ἀπευθύνομεν πρός τούς συμμετέχοντας εἰς τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἐγκάρδιον χαιρετισμόν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας. Χαιρόμεθα διά τάς πολλάς συναντήσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν, διά τόν κάματον καί τήν ὅλην προετοιμασίαν διά τήν προπαρασκευήν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Παρακαλοῦμεν τόν Κύριον καί αὕτη ἡ Προσυνοδική Διάσκεψις νά εἶναι καρποφόρος διά τήν ἑνότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μετσκένδης καί Τιφλίδος καί
Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας
καί Μητροπολίτης Μιτβίντα καί Ἀπχαζίας Ἠλίας ὁ Β΄.

Εὐχαριστοῦμεν τόν Μακαριώτατον διά τό *Μήνυμα* αὐτό καί ὅπως εἴχομεν μείνει σύμφωνοι χθές, ἅγιοι ἀδελφοί, τό κείμενον περί τῆς *Ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας*, ὡς διεμορφώθη μέ τήν συμμετοχήν ὅλων ἡμῶν, θά προετοιμασθῇ διά

νά ὑπογραφῆ. Εἴχομεν ἀκούσει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας εἶχεν ἕν κείμενον, τό ὁποῖον ἐπρόκειτο νά φέρῃ σήμερον εἰς μετάφρασιν καί νά τό προτείνῃ νά τεθῇ ὡς μία χωριστή παράγραφος εἰς τό τέλος. Ὅπως ὅμως μέ ἐπληροφόρησεν ὁ σύμβουλος τῆς ἀντιπροσωπίας, ὁ κ. Γεώργιος Γκαντούρ, τό κείμενον αὐτό ἐπιθυμεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας νά τεθῇ εἰς τά Πρακτικά καί νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, χωρίς ὅμως νά εἶναι μέρος τοῦ κειμένου περί τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι τό ὑπόλοιπον κείμενον. Αὐτό τουλάχιστον ἔχω κατανοήσει. Νομίζω ὅτι αὐτή εἶναι καί ἡ ἰδική σας ἐπιθυμία. Ὁπότε, ἐάν δέν ἔχωμεν κάτι ἄλλο, θά ἔλεγον, ὅτι θά ἠδυνάμεθα νά περάσωμεν εἰς τό ἀναθεωρημένον τρίτον κείμενον, τό ὁποῖον εἶναι*: Ἡ σπουδαιότης τῆς νησταίας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον*. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Νά ἐρωτήσω. Τό κείμενον, ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, τό ὁποῖον εἴπατε διά τά Πρακτικά, θά μᾶς δοθῇ νά τό ἴδωμεν;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δέν ἔχω τό κείμενον, ἀλλά πιστεύω ὅτι θά μᾶς τό δώσουν. Θά ἐνταχθῇ, ὅπως εἶπον, εἰς τά Πρακτικά, δέν εἶναι μέρος τοῦ κειμένου, Σεβασμιώτατε. Ὄχι βεβαίως, δέν εἶναι δεσμευτικόν, εἶναι ἕν κείμενον, τό ὁποῖον θέλει ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας ἁπλῶς νά παραμείνῃ εἰς τά Πρακτικά. Τό ἔχετε εἰς τό γαλλικόν πρωτότυπον. Τό ἔχετε. Ἁπλῶς δέν τό ἔφεραν εἰς ἑλληνικήν μετάφρασιν, ὁπότε δέν δυνάμεθα νά τό ἐπεξεργασθῶμεν, δέν ἐντάσσεται εἰς τό κείμενον. Τό δεύτερον κείμενον, περί τῆς *Ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας* ἔχει κλείσει καί θά τό ὑπογράψετε ὡς ἔχει, μή λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ κειμένου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Εἴπατε ὅτι δέν ἔχει δεσμευτικόν χαρακτῆρα διά κάποιαν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Νομίζω ὄχι, διά καμμίαν Ἐκκλησίαν. Τότε ἡ Γραμματεία νά ἑτοιμάσῃ τό κείμενον περί τῆς *Ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας*, διότι πρέπει νά ὑπογραφῇ. Εἰσερχόμεθα εἰς τό κείμενον*: Ἡ σπουδαιότης τῆς νησταίας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον*.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:* Ὑπάρχει ἡ παρατήρησις τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς*:*

> *Προτείνεται ὅπως εἰς τό περί νησταίας κείμενον τονισθῇ ἡ ἀνάγκη διδασκαλίας τῶν πιστῶν διά τήν συχνήν προσέλευσιν εἰς τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, χωρίς ἡ αὐστηρά τήρησις τῆς νησταίας νά καθίσταται ἐμπόδιον δι' αὐτήν. Ἐξ ἄλλου ἡ πατερική μεσότης συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς Εὐχαριστιακῆς καί ἀσκητικῆς θεολογίας.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου*:* Τό περί *Νησταίας* κείμενον, ὅπως ἐλέχθη καί εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν, εἶναι ἐξαιρετικόν, ἀλλ' ὅμως ἀπουσιάζει καί ἐν μέρει ὑποτονικά τονίζεται ἐδῶ ἡ σχέσις τῆς νησταίας μέ τήν Θ. Εὐχαριστίαν, δηλαδή ὁ εὐχαριστιακός της χαρακτήρ. Καί ἐπειδή δέν πρέπει νά φαίνεται ὅτι ἡ νησταία εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά ὅτι κατατείνει εἰς τήν μετοχήν εἰς τήν Θ. Εὐχαριστίαν, προτείνω εἰς τήν τελευταίαν παράγραφον, ὅπου γίνεται

μνεία διά τήν Θ. Εὐχαριστίαν, νά παραμείνῃ ἡ ἀναφορά διά τάς περιστασιακάς νηστείας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τήν παράγραφον αὐτήν καί νά τεθῇ μία § 10, ἡ ὁποία νά λέγῃ τό ἑξῆς:

Ἡ νηστεία δέν εἶναι αὐτοσκοπός. Τό πλῆρες νόημα αὐτῆς ἐκφράζεται διά τοῦ εὐχαριστιακοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος. Οὕτω, ὀφείλουν οἱ πιστοί νά τηροῦν τάς ἱεράς νηστείας καί ἀπό τοῦ μεσονυκτίου ἀσιτίαν, προκειμένου νά προσέρχωνται τακτικῶς εἰς τήν θ. Εὐχαριστίαν, ἥτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος.

Δηλαδή νά φύγουν αἱ δύο πρῶται γραμμαί, νά προστεθοῦν καί τά ὑπόλοιπα, τά ὁποῖα ἀνέφερον εἰς αὐτό τό κείμενον καί νά τεθοῦν ὡς § 10. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη παρατήρησις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. Γιάγκου. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Νά ἐρωτήσω τόν κ. Γιάγκου νά μέ βοηθήσῃ. Τό θέμα τοῦτο ἐθίγετο, ἴσως ἔστω ὑποτονικῶς καί εἰς τό κείμενον τῆς Ἐπιτροπῆς. Δύνασθε νά μοῦ εἴπετε εἰς ποίαν παράγραφον τό εἴχομεν θίξει;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Εἰς τήν § 9.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εἰς τήν § 9; Δέν βλέπω ὅμως νά λέγωμεν εἰς τήν ἐν λόγῳ παράγραφον, ἐνῷ τό εἴχομεν συζητήσει καί τό εἴχομεν εἴπει, δέν βλέπω νά περιέχεται ὅτι ἡ νηστεία νά μή καθίσταται ἐμπόδιον διά τήν θ. μετάληψιν. Αὐτό δέν τό βλέπω.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἐπομένως, δύναται νά προστεθῇ καί αὐτή ἡ παράγραφος...

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Δηλαδή, ἐνῷ εἶχον τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπάρχει αὐτό εἰς τό παλαιόν κείμενον, τώρα δέν τό βλέπω. Δύνασθε νά μέ βοηθήσετε νά τό εὕρω;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Δέν ὑπάρχει.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἄν δέν ὑπάρχῃ, τό Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων προέτεινεν αὐτό, τό ὁποῖον ἐπεξήγησεν ὁ κ. Γιάγκου. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἐάν γίνεται ἀποδεκτή ἡ πρότασις, δύναται νά διαμορφωθῇ, ὅπως ἐλέχθη ἤ καί κάπως τροποποιημένη.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἁπλῶς θέλω νά θέσω ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι ἡ νηστεία ὑπῆρξε πάντοτε καί παραμένει αὐτοτελές πνευματικόν μέγεθος, ἤτοι ἀνεξάρτητον ἀπό τήν θ. Εὐχαριστίαν, ἀλλά καί ἀναγκαῖον διά τήν θ. Εὐχαριστίαν. Ἄν τήν συνδέσωμεν εὐχαριστιακῶς, τότε ὑπάρχει κατ' ἀναφοράν μόνον πρός τήν θ. Εὐχαριστίαν. Αὐτό εἶναι ἴσως μία ὑπερβολή, ἡ ὁποία δέν ἐνδείκνυται νά εἶναι ἐδῶ εἰς τό κείμενόν μας, διότι ὅπου ὑπάρχει κυρία θ. Εὐχαριστία, ἐκεῖ δέν ὑπάρχει νηστεία. Ὅπου ὑπάρχει κυρία Εὐχαριστία, ἤτοι ὄχι Προηγιασμένη, δέν ὑπάρχει νηστεία, διότι ὁ Κύριος εἶναι

παρών ἐπί τῆς Ἁγίας Τραπέζης, καί ὅταν εἶναι ὁ Κύριος παρών, δέν ὑπάρχει νηστεία. Ἑπομένως, ἐάν τονίσωμεν ὅτι εἶναι εὐχαριστιακή ἡ ἔννοια τῆς νηστείας θά πρέπει νά προσέξωμεν πολύ τόσον τόν λόγον, ὅοσν καί τόν τρόπον. Εἰς τήν Μ. Τεσσαρακοστήν ἀποσυνδέεται ἀπό τήν θ. Εὐχαριστίαν, διό καί ἔχομεν Προηγιασμένην, ἀφοῦ δέν τελεῖται θ. Εὐχαριστία κατά τάς νηστησίμους ἡμέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ἑπομένως, ἡ νηστεία εἶναι αὐτοτελές μέγεθος πνευματικότητος, τό ὁποῖον, λόγου χάριν, δύναται εἰς τάς μονάς νά ὑπάρχῃ καί χωρίς νά συνδέεται μέ τήν θ. Λειτουργίαν. Μή τά συνδέσωμεν κατά τρόπον ἀποκλειστικόν, ἤτοι ὅτι συνδέεται μόνον μέ τήν θ. Εὐχαριστίαν. Ὁ σκοπός ἐκεῖ τῆς ἀσκήσεως δικαιώνει τήν νηστείαν αὐτήν καθ' αὐτήν. Ἡ νηστεία λοιπόν εἶναι αὐτοτελές μέγεθος, ἀλλά συνδέεται μέ τήν ὅλην μυστηριακήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δέ μέ τήν θ. Εὐχαριστίαν. Αὐτή εἶναι μία ἄποψις.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Καρπασίας, ὁ ἅγιος Περιστερίου καί ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος: Εἰς τήν § 9, ὅπως τίθεται τό θέμα τῆς νηστείας, δέν συνδέεται μέ τήν θ. μετάληψιν, ἀλλά μέ τήν μετάνοιαν καί τήν προετοιμασίαν διά τήν θ. μετάληψιν, ὁπότε ἡμεῖς θεωροῦμεν ὅτι ὅπως εἶναι εἰς § 9 τό θέμα αὐτό, ὁ συσχετισμός δηλαδή τῆς νηστείας μέ τήν μετάνοιαν ὡς προετοιμασίαν διά τήν θ. μετάληψιν, πρέπει νά παραμείνῃ ὡς ἔχει. Δηλαδή τό ἀρχικόν κείμενον εἶναι πάρα πολύ καλόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Καρπασίας. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Συμφωνῶ μέ τόν προλαλήσαντα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Πρέπει νά βάλωμεν ὅτι ἡ νηστεία δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά τό συνδέσωμεν μόνον μέ τήν θ. Εὐχαριστίαν, ὅπως εἶπε καί ὁ κ. Φειδᾶς. Ἐάν τό συνδέσωμεν, τότε θά ἴδωμεν μίαν ἀντίθεσιν μεταξύ ὅλων αὐτῶν τῶν τροπαρίων, τά ὁποῖα ψάλλομεν κατά τήν περίοδον τῆς νηστείας καί μέ αὐτό τό ὁποῖον προτείνει ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἔχομεν παραδείγματα οἱ μοναχοί καί οἱ ἐρημῖται ἐνήστευον, ἀλλά δέν ἐνήστευον ἐπειδή εἶχον σκοπόν νά κοινωνήσουν, διότι ἦτο μία καθαρῶς πνευματική ἄσκησις, τήν ὁποίαν ἔκαναν διά πολλούς καί διαφόρους λόγους καί ὄχι μόνον διά τήν θ. Εὐχαριστίαν. Θά ἤθελον ἐπίσης νά προσθέσω ὅτι δέν δυνάμεθα ἡμεῖς νά εἴπωμεν ὅτι πρέπει ἐπισήμως νά εἴπωμεν αὐτό, τό ὁποῖον λέγει ὁ λαός, ὅτι ἡ μή νηστεία δέν ἐμποδίζει τήν συμμετοχήν τοῦ πιστοῦ εἰς τήν θ. Εὐχαριστίαν. Ἡ θ. Εὐχαριστία προϋποθέτει τήν νηστείαν. Ὑπάρχουν ὡρισμένοι ἄνθρωποι καί εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἐκ συνηθείας καί κοινωνοῦν εἰς μίαν ἐνορίαν, ὅπου τελεῖται καθημερινῶς ἡ θ. Λειτουργία κοινωνοῦν, διότι εἶναι μία συνήθεια. Αὐτή ἡ πρακτική, τήν ὁποίαν ἔχει καί ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, δέν πρέπει ἡμεῖς νά τήν ἀσπασθῶμεν, διότι ἡ συμμετοχή εἰς τήν θ. Εὐχαριστίαν εἶναι κάτι τό ἰδιάζον διά τήν πνευματικήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου. Ἑπομένως, πρέπει νά τά ἀφήσωμεν τά πράγματα ὅπως ἔχουν καί ὄχι νά εἴπωμεν ὅτι δυνάμεθα νά κοινωνῶμεν. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπόν τήν πίστιν τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σοφώτερος ἀπό ἡμᾶς, παρά νά ἔλθωμεν ἡμεῖς ὡς θεολόγοι καί νά ἐπιβάλωμεν μίαν ξένην

παράδοσιν ἤ μίαν ξένην πρᾶξιν εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Αὐτό ἦτο μία πρότασις τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ὥστε νά διευκολύνῃ ὡρισμένους πιστούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μία ἀκρότητα εἰς τήν τήρησιν τῆς νηστείας καί δυσκολεύονται νά προσέλθουν εἰς τήν θ. κοινωνίαν. Ἐάν τό σῶμα τῆς Διασκέψεως δέν τό κάνῃ ἀποδεκτόν καί ἐάν θέλῃ νά παραμείνωμεν εἰς τό παλαιόν κείμενον, νομίζω κ. Γιάγκου καί ἅγιε Καπιτωλιάδος ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων δέν θέτει θέμα ὑπογραφῆς. Ἁπλῶς αὐτό ἤθελον νά ἐξηγήσω.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ κ. Γιάγκου καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Κατ' ἀρχήν δέν ὑπάρχει σκέψις ὅτι θά πρέπει νά περιορισθῇ ἡ προετοιμασία πρίν ἀπό τήν θ. Εὐχαριστίαν. Ἄλλωστε, διατηρεῖται εἰς τήν πρότασιν τήν ἰδικήν μας αὐτή ἡ ἰδία διατύπωσις, ἡ ὁποία ἐπίσης εἶναι πρότασις τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον πρέπει νά φανῇ εἶναι τό μεῖζον εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην διά τήν ἐκκλησιαστικήν ὀντότητα εἶναι ἡ θ. Εὐχαριστία καί θά πρέπει νά προβληθῇ. Ὅταν εἰς τό κείμενον αὐτό προβάλλεται ἡ σχέσις τῆς νηστείας μέ τήν προσευχήν, διατί νά μή δεθῇ καί νά τονισθῇ ὅτι αὐτό, τό ὁποῖον ἐκφράζει τήν ἐκκλησιαστικήν ὀντότητα εἶναι ἡ μετοχή εἰς τήν θ. Εὐχαριστίαν. Καί τό ἔχομεν εἴπει ὅτι δέν εἶναι αὐτοσκοπός ἡ νηστεία. Ἄν θέλετε νά διαμορφωθῇ κάπως εἰς τήν ἰδίαν συνάφειαν, δυνάμεθα νά εἴπωμεν ἐκεῖ ὅπου λέγει διά τήν θ. Εὐχαριστίαν, τήν θ. μετάληψιν, νά προσθέσωμεν μίαν δευτερεύουσαν πρότασιν, ἡ ὁποία νά λέγῃ*: «ἥτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος»*, δηλαδή πρέπει νά προβληθῇ κάπως ἡ θ. Εὐχαριστία. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἔχωμεν τήν σχέσιν τῆς νηστείας μέ τήν προσευχήν καί μέ τήν μετάνοιαν καί νά μή προβληθῇ ὅτι τό κέντρον, ὅτι ὁ σκοπός τοῦ χριστιανοῦ δέν εἶναι μόνον ἡ νηστεία, ὁ σκοπός τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἡ μετοχή εἰς τήν θ. Εὐχαριστίαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. Γιάγκου. Θά ἤθελον νά ἐπανέλθω εἰς αὐτό, τό ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης προηγουμένως, ὅτι τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἄν δέν γίνῃ δεκτή αὐτή ἡ πρότασις, δέν ἔχει πρόβλημα μέ τήν ὑπογραφήν καί θά ἤθελον αὐτό νά τό τονίσω διά νά εἴπω ὅτι οὕτω ἐργαζόμεθα ἐδῶ. Καί δέν σημαίνει ὅτι ἐάν δέν περάσῃ μία πρότασίς μας, λέγομεν ὅτι «*δέν ὑπογράφω*». Ἐδῶ εἴτε θά προχωρῶμεν μέ τήν ἀρχήν τῆς ὁμοφωνίας καί δέν θά χάνωμεν τόν καιρόν μας συζητοῦντες ἀσκόπως. Θά σεβώμεθα τάς ἀρχάς, τάς ὁποίας οἱ πατέρες μας ἔχουν ἀφήσει ὡς παρακαταθήκην καί οὕτω θά πρέπει νά συνεχίσωμεν μέχρι καί τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Αὐτό τό λέγω ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης, διό καί θερμῶς τόν εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι δέν θά ἔπρεπε, ἐπειδή ὑπάρχει ἀκόμη ὡς κατανοῶ πολλή ἐργασία ἐντός τῆς σήμερον ἡμέρας, νά εἰσέλθωμεν τώρα εἰς μίαν ἐκ νέου λεπτομερῆ ἀνά-

λυσιν τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον εἶναι καλόν χωρίς σοβαράς παρατηρήσεις. Λοιπόν, νομίζω ὅτι ἀρκεῖ, διότι ἡ νηστεία εἶναι ὄντως, ὅπως εἶπε καί ὁ ἅγιος Περιστερίου, τρόπος ζωῆς, εἶναι ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ φρονήματος ὄχι μόνον τῶν μοναχῶν, ἀλλά ὅλων τῶν πιστῶν καί ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοιαν εἰς εὐρυτάτην ἔννοιαν συνδυάζεται πρός τήν ὅλην χριστιανικήν ζωήν καί ὡς μόνιμος προετοιμασία διά τήν θ. Εὐχαριστίαν. Ἐν στενοτέρᾳ ἐννοίᾳ ὑπάρχει μόνον ὑποχρεωτική εὐχαριστιακή νηστεία ἀφ' ἑσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας. Εἰς αὐτάς τάς λεπτομερείας ἴσως εἰς ἕν τοιοῦτον κείμενον ἀρχῶν νά μή ὑπεισέλθωμεν, δέν εἶναι ὁ σκοπός του, αὐτά γράφονται εἰς ἄλλα συγγράμματα, ἁπλῶς, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Γιάγκου, κάπου νά ἐμνημονεύομεν τήν θ. Εὐχαριστίαν, νά παρεμβληθῇ ἡ ἔκφρασις ὅτι αὐτή εἶναι τό κέντρον, ἡ πηγή τῆς ὀντότητος τῶν χριστιανῶν καί ἡ κατ' ἐξοχήν ἐκδήλωσις τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὅπου Εὐχαριστία ἐκεῖ καί Ἐκκλησία κατά τό ἀρχαῖον ρητόν ἤ ὅπου Εὐχαριστία ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία. Ἕν ἄλλο μόνον θά προέτεινον ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ, πολύ μικρά εἶναι αὐτή ἡ παρένθεσις, εἰς τήν § 5, ὅπου λέγεται ὅτι τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως διά τούς χριστιανούς κατά τήν παράδοσίν μας εἶναι πολύ ὑψηλά. Αὐτό εἶναι κάτι τό γενικόν καί ἀπροσδιόριστον. Θά ἐλέγομεν ἐν βιβλικοῖς λόγοις, ὅτι τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως εἶναι τό μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ μέ τήν ἀνάλογον παραπομπήν, εἶναι τό θεανθρώπινον ἰδεῶδες μας, ὁ Χριστός ὡς ὁ τέλειος ἄνθρωπος, καί μετά συνεχίζομεν τήν πρότασιν. Νομίζω οὕτω θά εἶναι ἐπί τό ὀρθοδοξώτερον καί ἐπί τό ἐκκλησιαστικώτερον διατετυπωμένη.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μέ συγχωρεῖτε, εἰς ποῖον σημεῖον, εἰς τήν § 5; Δέν τό βλέπω...

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ἡ πρώτη φράσις τῆς §5. Προτείνομεν λοιπόν κατά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως εἶναι τό μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ. Παραπομπή εἶναι αὐτή.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: *«Καί ἕκαστος ὀφείλει...»* κ.ο.κ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Συμφωνεῖτε; Νομίζω ὅτι εἶναι μία καλή παρατήρησις. Εὐχαριστοῦμεν, ἅγιε Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Ὡς πρός τήν θ. Εὐχαριστίαν, ὅπου μνημονεύεται αὐτή νά προστεθῇ αὐτό, τό ὁποῖον προτείνῃ ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Γίνεται ἀποδεκτόν καί αὐτό; Ὁ κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἔχω μίαν μικράν παρατήρησιν, τήν ὁποίαν ἔθεσεν εἰς τήν Εἰδικήν Ἐπιτροπήν ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου καί τήν ἐπαναλαμβάνω τώρα. Εἶναι πάρα πολύ μικρά καί τίθεται εἰς τήν κρίσιν προφανῶς ὑμῶν. Εἰς τήν § 6, ὅπου μνημονεύεται ἡ νηστεία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, νά εἴπωμεν ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου καί εἰς παρένθεσιν, διά τάς ἑορτάς τῆς *Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος* καί τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*. Αὐτήν τήν ἀναφοράν καί τήν πρότασιν δύναμαι νά τήν τεκμηριώσω εἰς τάς πηγάς, μέ ἀναφοράν μάλιστα καί εἰς τά κανονικά κείμενα καί μέ αὐτό θά φανῇ ὅτι δέν ὑποτι-

μᾶται κατά τι ἡ νηστεία καί ἡ προετοιμασία διά τήν Μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχουν ἀρκεταί τοιαῦται ἀναφοραί εἰς τάς κανονικάς πηγάς καί εἰς τά σχετικά κείμενα, αἱ ὁποῖαι δίδουν αὐτήν τήν δυνατότητα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. Γιάγκου. Ὁ καθηγητής κ. Φειδᾶς ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἐντιμολ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδᾶς: Ἠμπορεῖ νά γίνῃ ἀποδεκτόν αὐτό, τό ὁποῖον λέγομεν ὑπό τόν ἐξῆς ὅρον, ὅτι γνωρίζομεν τόν λόγον, διά τόν ὁποῖον τό λέγομεν. Καί γνωρίζομεν τόν λόγον διά τόν ὁποῖον τό λέγομεν, διότι ὡς δηλοῖ ὁ Θεόδωρος Βαλσαμών, ὁ ὁποῖος κάνει πρῶτος τήν διακριτικήν τομήν αὐτῶν τῶν δύο νηστειῶν, *ἤτοι τῆς Μεταμορφώσεως καί τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*, εἶναι εἰς τό ἐγκύκλιον γράμμα του πρός τόν κλῆρον καί τόν λαόν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, εἰς τό ὁποῖον λέγει ὅτι δέν δέχεται ὅλας τάς ἄλλας νηστείας, ὡς ἀπεφάσισεν αὐτάς ἡ Μείζων Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1156), ἤτοι τῶν *Χριστουγέννων,* τῶν *ἁγίων Ἀποστόλων* καί τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*, ἀλλά μόνον ὡς ἑβδομαδιαίας νηστείας πρό τῶν ἀνωτέρω ἑορτῶν. Ἑπομένως, δέν γνωρίζω, ἐάν πρέπει νά κάνωμεν τήν διάκρισιν αὐτήν μεταξύ τῆς νηστείας τῆς Μεταμορφώσεως καί νηστείας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, διότι αὐτό εἶναι ἕν ἐγκύκλιον γράμμα, τό ὁποῖον ἀπέστειλεν εἰς τήν Ἐκκλησίαν του καί λέγει ὅτι δέν ἀποδέχεται τάς ἀνωτέρω συνοδικάς ἀποφάσεις. Ὡς ἔγραφεν ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, δι' ἐμέ *μία εἶναι ἡ νηστεία, ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή*, ἐνῷ αἱ νηστεῖαι Χριστουγέννων, Ἀποστόλων, Μεταμορφώσεως καί Κοιμήσεως γίνονται, διά τόν Θεόδωρον Βαλσαμῶνα, *ἁπλῶς ἑβδομαδιαῖαι νηστεῖαι κοινωνίας*. Ἐάν θέλετε νά τό εἴπωμεν οὕτω κάνετέ το, ἀλλά νά γνωρίζωμεν ἀκριβῶς τί λέγομεν ἤ τί προτείνομεν εἰς τήν Σύνοδον, ἀφοῦ δέν εἶναι γενικός κανών περί νηστείας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. καθηγητά. Ὁ π. Ἰονίτσα.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βιορέλ Ἰονίτσα: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν νηστείαν τῆς Μεταμορφώσεως θά ἤθελον νά σᾶς εἴπω ὅτι ἤμην παρών εἰς τό ἔργον τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς καί ὑπῆρχεν ἡ πρότασις ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας εἰς αὐτό τό πνεῦμα. Συνεζητήσαμεν λοιπόν πολύ καί τελικῶς ἀπεφασίσαμεν νά διατηρήσωμεν τό κείμενον ὡς εἶχε, διότι ἐάν ὡμιλούσαμεν διά τήν νηστείαν τῆς Μεταμορφώσεως, θά ἐδίδομεν τήν ἐντύπωσιν εἰς τούς πιστούς ὅτι πρόκειται περί δύο διαφορετικῶν περιόδων νηστείας. Ἔγιναν ἔντονοι συζητήσεις κατά τήν συνάντησιν τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀπεφασίσαμεν νά διατηρήσωμεν τό κείμενον ὡς εἶχε διά νά μή προκαλέσωμεν σύγχυσιν μεταξύ τῶν πιστῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ τόν π. Βιορέλ. Ὡς πρός τήν § 6, ἅγιε Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Δέν ἤμην εἰς αὐτήν τήν Ἐπιτροπήν, ἀλλά ὅταν ἔγινε διά πρώτην φοράν συνάντησις καί συνεζητήσαμεν τό πρόβλημα τῆς νηστείας εἴχομεν καταλήξει εἰς ὡρισμένα συμπεράσματα, τά ὁποῖα δέν βλέπω εἰς τό κείμενον. Οὕτω, π.χ., ἕν ἐκ τῶν βασικῶν συμπερασμάτων, εἰς τά ὁποῖα εἴχομεν καταλήξει, ἦτο τί δύναται ὁ πιστός νά καταναλώσῃ

κατά τήν περίοδον τῆς νηστείας. Αὐτό δέν ὑπάρχει ἐδῶ. Καί τό λέγομεν διά λόγους ποιμαντικούς. Λέγομεν εἰς τούς κληρικούς μας ὅτι ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισεν αὐτό καί αὐτό, ἀλλά δέν δυνάμεθα νά τό ζητήσωμεν, διότι δέν ὑπάρχει. Τώρα μάλιστα τό καταργοῦμεν, ἀλλά δέν κάνομεν ποιμαντικόν ἔργον. Εἴχομεν ἀναφέρει τότε ὅτι πρέπει νά συνειδητοποιήσωμεν ὅτι, ἐάν μετρήσωμεν τάς περιόδους τῆς νηστείας καί προσθέσωμεν Τετάρτην καί Παρασκευήν, τότε τά ¾ τῆς περιόδου τοῦ χρόνου εἶναι νηστεία. Νά εἴμεθα ρεαλισταί, δέν δύναται νά γίνῃ. Τό ἄλλον, τό ὁποῖον εἶπον εἶναι ἄν ὑπάρχῃ κάποιος, ὁ ὁποῖος σήμερον εἰς αὐτήν τήν κοινωνίαν, ἡ ὁποία ἔχει ἀλλάξει περιβαλλοντολογικῶς, δέν πίνει γάλα τό πρωί. Ποῖος δέν πίνει; Εἴμεθα ὑποκριταί.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Τάς τηροῦν. Πολλοί πιστοί τηροῦν τάς νηστείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Ἀφήσατέ τα αὐτά. *Πρῶτον*, δέν ὁμιλοῦμεν διά τούς καλογήρους, διά τούς πιστούς ὁμιλοῦμεν. *Δεύτερον*, φαντασθεῖτε νά τό ἀποφασίσωμεν ἡμεῖς. Εἷς ἐργαζόμενος, ὁ ὁποῖος θά μεταβῇ εἰς τό ἐργοστάσιον καί θά ἐργασθῇ, εἶναι ὑποχρεωμένος νά πίῃ γάλα. Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐργοστασίου τοῦ δίδει ἀπαραιτήτως νά πίῃ ἕν ἤ δύο ποτήρια γάλα. Τί θά εἴπῃ, «νηστεύω καί δέν τό πίνω»; Δι' αὐτόν νομίζω οἱ προσδιορισμοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον γίνει τότε, πρέπει νά τούς εὕρωμεν νά τούς ἐνσωματώσωμεν εἰς αὐτό τό κείμενον διά νά ἀνακουφίσωμεν τό ποίμνιόν μας, νά μή αἰσθάνωνται ἐνοχάς, ὅταν π.χ. πηγαίνωμεν μέ τούς προσκυνητάς εἰς τό Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων, κάνωμεν ὁλόκληρον ἀγῶνα νά τούς πείσωμεν ὅτι τό βράδυ, ἐκείνην τήν ἡμέραν πρέπει νά νηστεύσουν. Καί δέν τό ἐπιτυγχάνομεν πάντοτε, καίτοι τό ταξίδιον εἰς τά Ἱεροσόλυμα εἶναι μία κατ' ἐξοχήν στιγμή τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Διά τοῦτο λοιπόν, ἅγιε Πρόεδρε, διά νά βοηθήσωμεν καί διά νά κάνωμεν τό κείμενόν μας ἕν κείμενον, τό ὁποῖον θά ἀνταποκρίνεται εἰς τάς ποιμαντικάς καθημερινάς ἀνάγκας, νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αὐτά τά πράγματα, τά ὁποῖα λέγομεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Πρός τί ὅμως ὁ κόπος ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἠργάσθησαν δι' αὐτό τό κείμενον εἰς τήν Διορθόδοξον Ἐπιτροπήν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος*:* Θέλω νά μοῦ εἴπουν, διατί τά παρέλειψαν αὐτά.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ἕν ἀναθεωρημένον κείμενον, Σεβασμιώτατε, τό ὁποῖον μᾶλλον εἶναι καλύτερον ἀπό αὐτό, τό ὁποῖον εἴχομεν προηγουμένως. Ἄς τό ἴδωμεν ὅλοι μαζί. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης ἔχει μίαν παρατήρησιν. Μήν μακρηγορεῖτε ὅμως διά νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Μέ συγχωρεῖτε, μέ ὅλον τόν σεβασμόν πρός τόν ἅγιον Περιστερίου καί ἐπειδή εἶναι γηραιότερος ἐμοῦ καί ἐμπειρότερός μου καί περισσότερον μορφωμένος ἀπό ἐμέ, θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι τό κείμενον αὐτό εἶναι συγκεκροτημένον, εἶναι περιεκτικόν καί νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά τό χαλάσωμεν καί δέν πρέπει νά εἰσέλθωμεν εἰς μίαν σχολαστικήν ἀπαρίθμησιν τροφῶν. Δεδομένου μάλιστα ὅτι ὡρισμέναι τροφαί, αἱ ὁποῖαι

συνιστῶνται ὡς νηστήσιμοι διά κάποιας Ἐκκλησίας, δι' ἄλλας λόγῳ κλιματολογικῶν περιστάσεων ἤ ἐργασιακῶν συνθηκῶν δέν δύνανται νά εἶναι. Ἑπομένως, θά ἔλεγον, δεδομένου ὅτι καί εἰς τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἡ ὁποία εἶναι πρότασις ἑνός Προκαθημένου καί τήν προετείναμεν, ἐφ' ὅσον δέν γίνεται δεκτή, νομίζω νά παραμείνῃ τό κείμενον ὡς ἔχει, νά μή τό χαλάσωμεν μέ σχολαστικήν ἀπαρίθμησιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε, σᾶς εὐχαριστῶ. Θεωροῦμεν ὅτι τά ζητήματα, τά ὁποῖα ἐτέθησαν ἀπό τόν ἅγιον Κωνσταντίνης καί ἀπό τόν ἅγιον Περιστερίου ὑπάρχουν εἰς τό κείμενον εἰς διάφορα σημεῖα του πρό παντός, εἰς τήν § 6 ἀναφέρεται σαφῶς ὅτι διά ποιμαντικούς λόγους ὁ ἱερεύς δύναται νά προτείνῃ εἰς τό πνευματικόν του τέκνον νά νηστεύσῃ πρίν ἀπό τήν θ. μετάληψιν, διά ποιμαντικούς λόγους δύναται νά διευκολύνῃ τήν νηστείαν. Θεωρῶ ὅτι τά ὅσα ἐλέχθησαν δέν δύνανται νά περιληφθοῦν εἰς τό κείμενον, δέν χρειάζεται νά περιληφθοῦν καινοτομίαι εἰς τό κείμενον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος: Ἅγιε Πρόεδρε, εὐχαριστῶ διά τόν χρόνον, ὅμως δέν γνωρίζω διατί παίρνομεν μίαν φράσιν ἤ μίαν παράγραφον καί δίνομεν ὅλην τήν σημασίαν εἰς αὐτήν τήν φράσιν ἤ σέ αὐτήν τήν πρότασιν, ὡς ἐάν αὐτή μόνη διδάσκει διά τήν νηστείαν. Δέν διδάσκει μόνον διά τήν θ. μετάληψιν. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει πολλάς ποιμαντικάς πτυχάς. Νά βλέπουν ὅτι εἰς τήν νηστείαν ὅλαι αὐταί αἱ πλευραί, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τό κείμενον. Δι' αὐτόν τόν λόγον αὐτό τό κείμενον δέν εἶναι μόνον διά τήν νηστείαν, ἄν πρέπει ἤ ἄν δέν πρέπει, ἔχει καί ποιμαντικόν χαρακτῆρα. Δι' αὐτόν τόν λόγον αὐτό τό κείμενον δέν χρειάζεται βελτίωσιν ἤ κάποιαν ἄλλην πρότασιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρκαδίας. Ὑπάρχει ἐπίσης μία πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἰς τήν § 9.

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἡ τροπολογία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας*:*

> *Ὅθεν, διά τούς ἔχοντας δυσκολίαν εἰς τήν τήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν περί νηστείας διατάξεων εἴτε ἐκ λόγων ἀτομικῶν, ἀσθενείας, στρατεύσεως, συνθῆκαι ἐργασίας, διαβιώσεως ἐν τῇ Διασπορᾷ κ.λπ. εἴτε γενικώτερον γενικαί συνθῆκαι ἤ κρατοῦσαι εἴς τινας χώρας ἀπό πλευρᾶς κλίματος, καθώς καί αἱ κοινωνικο-οικονομικαί ἰδιαιτερότητες ὡρισμένων χωρῶν, λόγου χάριν ἡ ἀδυναμία εὑρέσεως νηστησίμων τροφῶν ἐπαφίεται εἰς τήν διάκρισιν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά καθορίσουν τήν φιλάνθρωπον οἰκονομίαν καί ἐπιείκειαν ἀπαλύνουσαι κατά τάς εἰδικάς ταύτας περιπτώσεις τόν τυχόν στύφον τῶν ἱερῶν νηστειῶν.*

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Αὐτή εἶναι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Εἶναι εἰς τήν § 8. Μάλιστα. Ὁ ἅγιος

Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας*:* Σεβασμιώτατε, συμφωνοῦμεν μέ ὅλον τό κείμενον, ἁπλῶς ἔχομεν μίαν παρατήρησιν. Ἐδῶ χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκφρασις*: «ἡ ζωή εἰς τήν Διασποράν»*, διά νά μή εἶναι εἷς κοινῶς ἀποδεκτός κανών, ὅτι ἡ ζωή εἰς τήν Διασποράν δίδει τινάς διευκολύνσεις ὡς πρός τήν νηστείαν. Ἄν ἡ Διασπορά εὑρίσκεται εἰς τήν ἔρημον τῆς Σαχάρας ἤ κάπου εἰς τόν Βορρᾶν, δέν ὑπάρχει νηστήσιμον φαγητόν. Ἄν ἡ Διασπορά εὑρίσκεται εἰς τήν Εὐρώπην εἰς τήν Ἀμερικήν δέν πρέπει νά τίθεται κἄν τό ζήτημα. Ἴσως πρέπει νά φύγῃ αὐτό*: «διαβίωσις ἐν τῇ Διασπορᾷ»*.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἡ παράγραφος αὐτή ἀσχολεῖται περί τό γνωστόν εἰς ὅλους μας θέμα καί τήν τάξιν τῆς οἰκονομίας. Ἡ Ἐκκλησία κινεῖται πάντοτε σωτηριολογικῶς καί φιλανθρώπως κατά τό Κυριακόν λόγιον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι διά τό Σάββατον, ἀλλά τό Σάββατον διά τόν ἄνθρωπον. Οὕτω καί ἡ νηστεία εἶναι διά τόν ἄνθρωπον καί ὄχι τό ἀντίθετον. Καί ἐγώ ὅσον τό εἶδον πάλιν καί βλέπω καί τό παλαιότερον τό προκείμενον εἰς ἡμᾶς κείμενον, ἔχει ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα, τά ὁποῖα ἀναφέρει καί ἡ ρωσσική πρότασις καί ἔχει μάλιστα καί ὡραιότατον χωρίον ἀπό τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν καί λέγει τά ἴδια περίπου. Δέν βλέπω οὐσιαστικόν λόγον νά ἀπαλειφθῇ αὐτή ἡ παράγραφος καί πολύ περισσότερον αὐτή ἡ ὡραία παράθεσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Εἶναι ἀνέκαθεν γνωστή αὐτή ἡ τακτική τῆς Οἰκονομίας καί ἐφαρμόζεται. Ἕν παράδειγμα μόνον νά ἀναφέρω ἀκριβῶς εἰς τήν Ρωσσίαν. Εἶναι ἄλλο τό κλῖμα καί ἄλλαι αἱ συνθῆκαι καί ἐνῷ εἰς ὅλην τήν Μεσογειακήν περιοχήν εἶναι εὔκολος νηστεία, πολλαί ὀπῶραι, πολλά θαλασσινά κ.λπ., ἡ Ρωσσία δέν τά ἔχει αὐτά. Διά τοῦτο ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος λέγει ὅταν περιγράφῃ τάς νηστείας, ὅτι «*τοῖς Μοσχοβίταις ἐπιτέτραπται τόν ἰχθῦν ἐδωδεῖν καί κατά τήν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν. Διά τό διαπορεῖν ἐκείνους οἴνου καί ἐλαίου*». Οὕτω λοιπόν αὐτή ἡ Οἰκονομία ὑπάρχει, τό λέγει αὐτό τό κείμενον τό παλαιόν μέ τά ἴδια σχεδόν λόγια. Ἑπομένως, δέν γνωρίζω πρός τί νά ἐπεμβαίνωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Δηλαδή δέν θέλετε, δέν δέχεσθε τροποποιήσεις.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ὄχι, δέχομαι καί τό ἕν καί τό ἄλλο, εἶναι τό ἴδιον περίπου. Δέν βλέπω τόν λόγον, διατί νά εἴπωμεν μέ ἄλλα λόγια κάτι τό ὁποῖον ἤδη ὑπάρχει. Ἀλλ' ἐάν θέλωμεν αὐτήν τήν διατύπωσιν παρακαλῶ νά μείνῃ τό χωρίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί ὅποια ἄλλα χωρία ὑπάρχουν εἰς τήν παράγραφον εἴτε ἁγιογραφικά εἴτε πατερικά.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Εἰς αὐτό, πρίν δώσω τόν λόγον εἰς τόν ἅγιον Καλῆς Ἐλπίδος, θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐάν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔχει κάποιαν ἀντίρρησιν, εἰς τό νά παραμείνουν τά χωρία. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίων*:* Σεβασμιώτατε θεωροῦμεν ὀρθήν τήν παρατήρησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας νά ἀποκλεισθῇ *ἡ δι-*

αβίωσις ἐν τῇ Διασπορᾷ ἀπό τόν κατάλογον τῶν αἰτίων, διά τά ὁποῖα ἐπιτρέπεται ἡ χαλάρωσις τῆς νηστείας καί προτείνομεν ἐπίσης νά ἀναδιατυπωθῇ τό κείμενον ὄχι ὑφολογικῶς, ἀλλά πρέπει νά γίνῃ σαφεστέρα καί ἡ διατύπωσις. Ἔχει ἤδη ἀναγνωσθῆ, ἀλλά δέν ἔχομεν ἀκούσει τάς ἀντιδράσεις, δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν λόγον διά τήν ἀπουσίαν τῶν ἀντιστοίχων κοινωνικῶν δομῶν. Αὐτό δύναται νά ἐγείρῃ ἐρωτήσεις, ποῖαι εἶναι αὐταί αἱ κοινωνικαί δομαί, αἱ ὁποῖαι πρέπει νά ἐξασφαλίζουν τήν δυνατότητα εἰς τούς ἀνθρώπους νά νηστεύουν. Διά τοῦτο προτείνωμεν μίαν ἀναδιατύπωσιν *«αἱ κλιματικαί ἀλλαγαί»*, καθώς καί κοινωνικο-οἰκονομικαί ἰδιαιτερότητες ὡρισμένων χωρῶν, ὅπως ἡ ἔλλειψις νηστησίμων προϊόντων ἤ νηστησίμων τροφῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης ἐπ᾽ αὐτοῦ.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσης: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Μοῦ ἀρέσει ἡ προτεινομένη ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας τροπολογία, εἶναι καλή, ἀλλά ἀφορᾷ μόνον εἰς τήν δευτέραν πρότασιν τῆς § 8. Ἀπό τό*: «μετά ταῦτα»* μέχρι τήν ρῆσιν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ παραμένουν εἰς τό κείμενον. Δέν φεύγουν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ λέγει ὅτι παραμένει τό κείμενον ὡς ἔχει. Ὁ ἅγιος Καλῆς Ἐλπίδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλῆς Ἐλπίδος κ. Σέργιος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἁπλῶς ἤθελον νά διορθώσω κάτι, τό ὁποῖον ἐλέχθη εἰς τήν ρίμην τοῦ λόγου τοῦ μητροπολίτου Ἀνδρέου τοῦ Πατριαρχείου Γεωργίας. Ἡ περιοχή τῆς Σαχάρας δέν εἶναι Διασπορά, εἶναι κανονική περιοχή τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καί ἀρχαία Ἐκκλησία. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μή φοβεῖσθε. Ὑπάρχουν καί ἄλλαι ἔρημοι. Ὁ ἅγιος Περιστερίου καί ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Θά ἠδυνάμην κάλλιστα νά ὑποστηρίξω τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, δεδομένου ὅτι ὁ μητροπολίτης Κιέβου Φιλάρετος εἶχεν εἴπει τό ἑξῆς*: «Ἐάν θά εἴχομεν καί ἡμεῖς πλουσίους ἀνθρώπους εὐχαρίστως θά ἠκολουθοῦμεν αὐτό, τό ὁποῖον ἔχετε σεῖς εἰς τήν Μεσόγειον καί εἰς τήν Εὐρώπην»*. Ἑπομένως, διά τόν λόγον αὐτόν, διά λόγους καθαρῶς ποιμαντικούς, εἶμαι ὑπέρ τῆς ἐνσωματώσεως τῆς προτάσεως τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, διατηρουμένης πάντοτε τῆς παραθέσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ἑπομένως, δεχόμεθα τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἰς αὐτό τό σημεῖον, μετά τό χωρίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Τό χωρίον μένει ἄθικτον. Μοῦ ἐξήγησε τώρα ὁ π. Μπαλασώφ, ὅτι δέν θίγεται τό χωρίον, μένει. Εἶναι καλή αὐτή ἡ πρότασις, πρέπει νά τήν δεχθῶμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαρι-

στῶ, ἅγιε Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Καί νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι ἡ πρότασις τῶν Γεωργιανῶν ἀδελφῶν νά μή μνημονεύωμεν τήν Διασποράν εἰς αὐτό τό σημεῖον εἶναι ὀρθή, διότι εἰς τήν Διασποράν δέν ὑπάρχει πρόβλημα νηστείας, ὅπως καί εἰς ἄλλας χώρας εἶναι τό ἴδιον.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μπάτσκας. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ*:* Βλέποντες τάς πολύ διαφορετικάς καταστάσεις εἰς τήν Διασποράν, ἔχομεν ἐδῶ μητροπολίτας, οἱ ὁποῖοι ἐκπροσωποῦν τήν Διασποράν. Ἄλλωστε, θά ἐλέγομεν ὅτι τό Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας δέν εἶναι καθόλου ὑπέρ τῆς ἰδέας νά ἀφαιρεθῇ ἡ Διασπορά ἀπό τό κείμενον. Νά μείνῃ ὅ,τιδήποτε ἀφορᾷ εἰς τήν Διασποράν, διότι ὑπάρχουν πολύ διαφορετικαί συνθῆκαι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν Διασποράν. Ἑπομένως, νά τό ἀφήσωμεν ὡς ἔχει.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, κ. Γκαντούρ. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος*:* Πάντως, ἅγιε Πρόεδρε, ἡ Ἐκκλησία ὁλόκληρος εὑρίσκεται ἐν τῇ Διασπορᾷ. Δέν βλέπω τόν λόγον νά μνημονεύωμεν κάποιαν Διασποράν, διότι ἡ ἔννοια τῆς Διασπορᾶς εἶναι μία ἔννοια Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἑπομένως, δέν βλέπω λόγον νά τεθῇ αὐτό τό πρᾶγμα καί αὐτή ἡ διαφοροποίησις μεταξύ τῆς Διασπορᾶς καί μεταξύ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καί θεολογικῶς δέν στέκει αὐτό τό πρᾶγμα. Ὅλα συμπεριλαμβάνονται εἰς τάς παραγράφους καί περί τῆς Διασπορᾶς καί περί τῶν ἄλλων πραγμάτων.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Θά ἤθελον ὄχι νά ἀντείπω, ἀλλά νά συμπληρώσω τήν θέσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐξ ἀριστερῶν, τοῦ ἁγίου Μαυροβουνίου, ὅτι ἄλλως δύναται νά τηρηθῇ ἡ νηστεία εἰς μίαν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας π.χ. εἰς τόν τόπον της ἤ τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Ἑλλάδα καί ἄλλως δύναται νά τηρηθῇ εἰς τάς χώρας, εἰς τάς ὁποίας ὅλοι παραδεχόμεθα ὅτι εἶναι Διασπορά, δεδομένου ὅτι ἐκεῖ τά ποίμνιά μας εὑρίσκονται εἰς μή ὀρθόδοξον περιβάλλον. Καί ἔχουν τήν δυσκολίαν αὐτήν. Καί σήμερον ἔχομεν αὐτό τό γεγονός, ὅτι καί ἡ Σερβία ἔχει Διασποράν εἰς τήν Εὐρώπην, ἔχει Διασποράν εἰς τήν Αὐστραλίαν, δι' αὐτό λοιπόν δέν θά ἔβλεπον ὡς ἀδόκιμον τόν ὅρον*:* «*Διασπορά*» μέ κεφαλαῖον. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μάλιστα. Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἡμεῖς εἰς τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἔχομεν πρόβλημα, ὅταν λέγωμεν ἐπαρχίαι εἰς τήν Διασποράν. Ὅλοι λέγουν ὅτι ἐπειδή ἔχουν τρεῖς ἤ τέσσαρας γενεάς καί ἔχουν γεννηθῇ ἐκεῖ, εἶναι πατρίδες μας. Δέν εἶναι ξένα μέρη δι' ἡμᾶς. Εἶναι αἱ πατρίδες, εἰς τάς ὁποίας βιοῦμεν ὅλην τήν ζωήν μας καί ὅταν ἐρχώμεθα, ἄς εἴπωμεν εἰς τήν Συρίαν, εἰς τόν Λίβανον κ.λπ., ἐρχόμεθα ὡς φιλοξενούμενοι. Ναί μέν ἦτο τῶν παππούδων μας, ἀλλά ἡ Ἀμερική, ἡ Εὐρώπη, ἡ Αὐστραλία δι' ἡμᾶς

εἶναι πατρίδες. Ἡμεῖς ἔχομεν αὐτό τό ἄγχος νά ἄρωμεν τόν πνευματικόν ἀγῶνα ἀπό αὐτούς τούς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἔχομεν ποιμαντικόν ἔργον. Ἔχουν οἱ πατέρες, οἱ ἀρχιερεῖς τήν ἐλευθερίαν νά ποιμαίνουν τούς ἀνθρώπους διά τήν σωτηρίαν τους, συμφώνως πρός τάς συνθήκας, εἰς τάς ὁποίας ζοῦν οἱ ἴδιοι. Διατί νά ἀσχολούμεθα μέ αὐτά τά πράγματα; Ἐγώ γνωρίζω, κάποτε ἤμην εἰς τό Ἅγιον Ὄρος καί μᾶς ἔλεγεν εἷς ἁγιορείτης, ὁ π. Ἰσαάκ, ὅτι κάποιον πνευματικόν του τέκνον τοῦ λέγει, ὅτι εἶναι μανάβης, πηγαίνει εἰς τάς 2 τήν νύκτα διά νά πάρῃ τά πράγματά του, ἀλλά προτοῦ ὑπάγει κάνει 400 μετανοίας, νηστεύει καί πολλοί πράττουν ὅπως αὐτός. Διατί ἡμεῖς νά δίδωμεν αὐτήν τήν εὐκαιρίαν εἰς τούς ἀνθρώπους νά χαλαρώσουν τόν ἀγῶνα των μέ ἥσυχον συνείδησιν. Ἡ ἥσυχος συνείδησις ἔρχεται ἀπό τόν ποιμένα πού ποιμαίνει τόν ἄνθρωπον διά νά σωθῇ, ἀλλά ὄχι νά τοῦ δίδωμεν τήν εὐκαιρίαν νά εἴπῃ ὅτι τώρα δέν νηστεύω. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὁ ἀδελφός μου ἦτο εἰς τήν σχολήν στρατοῦ. Ἐνήστευεν. Ἡμεῖς εἰς τήν Θεσσαλονίκην εἴμεθα φοιτηταί. Παραπάνω ἀπό 2000 φοιτηταί ἐνήστευον τήν νηστείαν τῶν Χριστουγέννων. Ὄχι μόνον τήν Τετάρτην καί τήν Παρασκευήν. Διατί νά δώσωμεν μέ ποιμαντικόν πνεῦμα καί σκοπόν καί νά ἴδωμεν ποῖος εἶναι ἠναγκασμένος νά μή νηστεύσῃ. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀρκαδίας. Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι, ἐγώ θά ἤθελον νά ζητήσω ἀπό ὅλους νά ὑποστηρίξωμεν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας, διότι ὅσοι ἔχουν ὄντως διαβάσει τό κείμενον αὐτό, εἰς τό ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ Διασπορά ὡς μία δικαιολογημένη κατάστασις, προκαλεῖ χαμόγελον. Καί τό λέγω αὐτό, διότι εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα πνευματικόν τό ζήτημα ἀκόμη καί εἰς τήν Διασποράν, διό καί ἕκαστος διακριτικός πνευματικός τό πρόβλημα αὐτό θά τό λύσῃ κατ' ἰδίαν μέ τό πνευματικόν του τέκνον. Ἄλλωστε, νομίζω ὅτι ἐπειδή κατάγομαι ἀπό μίαν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία βιώνει τήν Ὀρθοδοξίαν ἐν μειονότητι ἔχει πολύ μεγαλυτέραν ἀξίαν ἡ νηστεία ἑνός ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ζῇ εἰς τήν Διασποράν. Νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά δίδωμεν ἐδῶ ἀφορμήν διά παρεξήγησιν, ὅτι ἡ Διασπορά δικαιολογεῖ τήν μή νηστείαν καί ἀντιθέτως νά ὑπογραμμίσωμεν ὅτι ἡ νηστεία εἰς δυσκόλους συνθήκας προσφέρει εἰς τόν ἄνθρωπον μεγαλυτέραν δυνατότητα νά δώσῃ τήν μαρτυρίαν περί τοῦ νοήματος τῆς νηστείας. Διά τοῦτο θά παρεκάλουν πάρα πολύ νά φύγῃ ὄντως τό σημεῖον αὐτό περί τῆς Διασπορᾶς, διότι ὑπονοεῖται αὐτό εἰς τό πλαίσιον τῶν ποιμαντικῶν ζητημάτων, διότι τότε τό κείμενον θά εἶναι πολύ πιό ἀκριβές καί ὀρθόδοξον κατά τήν ταπεινήν μου γνώμην. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Σιεμιατίτσε διά τάς παρατηρήσεις σας αὐτάς. Ὁ ἅγιος Πάφου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος: Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι εἶναι ἀδιάφορον ἄν μείνῃ ἤ ἄν φύγῃ, ἀλλά ἀπό ὅ,τι ἠκούσθη, γίνεται μία σύγχυσις ὡς πρός τόν ὅρον *«Διασπορά»*. Ὅπως ὡμίλησεν ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας, δέν νομίζω ὅτι εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον ἐννοοῦμεν. Ὁ ὅρος *«Διασπορά»* σημαίνει ὅτι ζοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι εἰς ἕνα χῶρον μέ διαφορετικά ἤθη καί ἔθιμα, ἀδυναμίαν ἐξευρέσεως τρο-

φῶν. Ἔν παράδειγμα, ὑπῆρχεν σήμερον εἰς τό ξενοδοχεῖον νηστήσιμον φαγητόν; Εἶναι αὐταί αἱ πρακτικαί ἀδυναμίαι, αἱ ὁποῖαι θά λυθοῦν. Ἀλλά εἶναι ἀδιάφορον, εἴτε μείνῃ εἴτε φύγῃ, εἶναι κάτι, τό ὁποῖον θά οἰκονομήσουν οἱ πνευματικοί.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πάφου. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ὅποιος ἔζησεν εἰς τήν Ἀμερικήν καί εἶχε ποιμαντικά προβλήματα, πρέπει νά κατανοήσῃ αὐτήν τήν ὀνομασίαν τῆς «*Διασπορᾶς*». Τά ἑλληνόπουλα, λ.χ., τά ὁποῖα ἐπήγαιναν εἰς τό σχολεῖον, τούς προσέφεραν εἰς τάς 10.30 κάτι. Θά εἴπωμεν εἰς τό σχολεῖον*:* «Δέν θά προσφέρετε εἰς αὐτά τά παιδιά»; Ἡ Ἐκκλησία εἶναι διά νά διευκολύνῃ τόν ἄνθρωπον. Δέν πρέπει νά βάζωμεν δυσβάστακτα φορτία ἐπί τῶν τραχήλων τῶν ἀνθρώπων, νά εἴμεθα, ὅπως τό λέγει τό κείμενον, «*φιλόστοργος μήτηρ*» καί νά προσπαθῶμεν ὄχι νά περιπλέξωμεν τήν ζωήν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά νά τήν διευκολύνωμεν ὅσον δυνάμεθα. Ἐάν εἴμεθα αὐστηροί ἴσως νά κερδίσωμεν δεκάδας, ἀλλά θά χάσωμεν χιλιάδας τῶν πιστῶν ἡμῶν. Πρέπει λοιπόν νά εἴμεθα περισσότερον ἀνεκτικοί, περισσότερον φιλόστοργοι, ὅπως ἀκριβῶς ἦσαν καί οἱ πατέρες. Δέν πρέπει νά συγχέωμεν τήν νηστείαν, ἡ ὁποία εἶναι διά τούς μοναχούς ἤ δι' ἡμᾶς τούς κληρικούς, πρός τήν νηστείαν, ἡ ὁποία εἶναι διά τούς λαϊκούς. Θέλομεν νά ἐπιβάλωμεν ἡμεῖς τήν νηστείαν τῶν μοναστηριῶν ἤ τῶν μοναχῶν εἰς τούς λαϊκούς, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τήν κοινωνίαν καί οἱ ὁποῖοι ἀντιμετωπίζουν ὡρισμένα προβλήματα οἰκογενειακά. Πρέπει νά βοηθήσωμεν αὐτούς τούς ἀνθρώπους καί ὄχι νά τούς διώξωμεν ἀπό τήν Ἐκκλησίαν ἐπιβάλλοντες, ὅπως ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, διατάξεις. Ἄς δώσωμεν λοιπόν τήν εὐκαιρίαν εἰς τούς πιστούς μας, νά τούς κάνωμεν περισσότερον πνευματικούς καί νά τούς ἑλκύσωμεν εἰς τήν Ἐκκλησίαν μας. Ἐγώ πάντως εἰς τήν ἐποχήν μου λέγω αὐτό, τό ὁποῖον εἶπε ἡ Πανορθόδοξος*:* «Τήν νηστείαν, ὅποιος δύναται νά νηστεύσῃ. Ὅποιος δέν δύναται νά νηστεύσῃ, δύναται νά φάγῃ τά προϊόντα τοῦ γάλακτος καί τό αὐγόν». Ἴσως σκανδαλίζει τούς ὑποκριτάς. Αὐτοί εἶναι οἱ ὑποκριταί καί αὐτοί θέλουν νά διευθύνουν τήν Ἐκκλησίαν διά νά χάσωμεν τούς ἄλλους. Μέ συγχωρεῖτε. Εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Σιεμιατίτσε.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος: Ἐπ' αὐτοῦ θά ἤθελον ἐν κατακλεῖδι νά εἴπω, Σεβασμιώτατε, ἔχετε δίκαιον. Σεῖς τό κατανοεῖτε καί ἡμεῖς τό κατανοοῦμεν. Τό πρόβλημα ἔγκειται εἰς κάτι ἄλλον. Ὑπάρχουν εἰς τάς Ἐκκλησίας καί νομίζω ὅτι ἔχω τό δίκαιον νά τό εἴπω καί εἰς τήν Ρωσσίαν καί εἰς τήν Γεωργίαν καί εἰς τήν Πολωνίαν καί εἰς τήν Ἑλλάδα φαντάζομαι, ὑπάρχουν ὁμάδες ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶναι κατά τῆς Μεγάλης Συνόδου. Καί μᾶς ἐλέγχουν εἰδικῶς εἰς τό θέμα τῆς νηστείας. Ἐρχόμενοι ἐδῶ εἰς τό Σαμπεζύ ἠρωτήθην ἀπό πολλούς κληρικούς, ἀκόμη καί ἀπό Ἐπισκόπους, ἐάν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Σύνοδος αὐτή θά καταργήσῃ τάς νηστείας. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, δέν δυνάμεθα νά δίνωμεν γραπτῶς τήν ἀφορμήν διά τοιούτου εἴδους προπαγάνδαν καί διά τοιούτου εἴδους παρεξηγήσεις, δι' αὐτό τό κείμενον πρέπει νά εἶναι ἀκραιφνῶς ὀρθόδοξον καί πρέπει νά εἶναι πολύ συγκεκριμένον εἰς τό θέμα τῆς νηστείας. Αὐτά τά ὁποῖα λέγετε εἶναι

ἀλήθεια. Καί εἶναι ὄντως πράγματα, τά ὁποῖα βιώνωμεν. Ἀλλά αὐτά νομίζω ὅτι λύνονται καί ἅπαντες συμμερίζονται τήν γνώμην αὐτήν, κατ' ἰδίαν εἰς τήν σχέσιν πνευματικοῦ καί πνευματικοῦ τέκνου. Δέν δυνάμεθα ὅμως εἰς Συνοδικόν κείμενον νά γράψωμεν ὅτι τήν Τετάρτην καί τήν Παρασκευήν ἐπιτρέπεται τό γάλα, διότι θά μᾶς ἐπιτεθοῦν αὐτοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι κατά τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Αὐτά ἤθελον νά εἴπω ἐν κατακλεῖδι, διότι εἰς αὐτό ἔγκειται τό ὅλον πρόβλημα τῆς νηστείας, τοῦ ἡμερολογίου, τῶν γάμων κ.λπ. Νά τό εἴπετε εἰς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι δέν θέλουν νά ἀναγνώσουν τό κείμενον, ἀλλά στηρίζονται εἰς τό διαδίκτυον, στηρίζονται εἰς τήν συκοφαντίαν, στηρίζονται καί εἰς ἄλλα, τά ὁποῖα λέγονται, ἀλλά δέν ἀληθεύουν. Αὐτά ἤθελον ἐν κατακλεῖδι νά εἴπω, διότι εἶναι πρόβλημα, τό ὁποῖον πρέπει νά συνειδητοποιήσωμεν ὅλοι μας. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ Σεβασμιώτατος Μᾶρκος τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἐν Βερολίνῳ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μᾶρκος: Σεβασμιώτατε, θεωρῶ ὅτι ἡ λέξις «*Διασπορά*» δέν ἔχει θέσιν ἐδῶ, ἐπειδή, ὅπως εἶπον οἱ προλαλήσαντες, ἡμεῖς ἐδῶ π.χ. ζῶμεν εἰς τήν Εὐρώπην. Δέν αἰσθάνομαι ὅτι εὑρίσκομαι εἰς τήν Διασποράν. Ἐδῶ ἐγεννήθην, ἐδῶ ζῶ, ὅπως καί τό ποίμνιόν μου, δι' αὐτό ὁ ὅρος «*Διασπορά*» δέν εἶναι ἀποδεκτός δι' ἡμᾶς. Πρέπει νά κάνωμεν λόγον δι' αὐτά πού γράφει ὁ Καταστατικός χάρτης, τό τυπικόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ὑποδεικνύεται ποῖαι εἶναι αἱ τροφαί, τάς ὁποίας λαμβάνομεν. Ἕκαστον μέτρον ἐξαρτᾶται ἀπό τήν κοινωνίαν τοῦ πιστοῦ μέ τόν πνευματικόν του καί ὁ πνευματικός δύναται κατ' οἰκονομίαν νά τόν διευκολύνῃ ἤ ὄχι. Γνωρίζει τά πνευματικά του τέκνα, γνωρίζει τί δύναται νά ζητήσῃ ἀπό τό καθένα, γνωρίζει τί δύναται νά τό συμβουλεύσῃ καί αὐτό ἀντανακλᾶται καί εἰς τό κείμενόν μας. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ κ. Γκαντούρ καί ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Σεβασμιώτατε, ἁπλῶς ὀλίγον διά νά διευκρινήσωμεν τήν ἔννοιαν τῆς Διασπορᾶς καί διά λόγους συνεπείας μέ τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Ὡς Ὀρθόδοξοι γνωρίζομεν καί ἔχομεν προσδιορίσει τήν Διασποράν. Τό ἐρώτημα λοιπόν, τό ζήτημα εἶναι σαφές, ὅταν χρησιμοποιῶμεν τήν ἔννοιαν εἰς τά κείμενά μας καί πιστεύω ὅτι δέν χρειάζεται κάθε φοράν νά προσδιορίζωμεν πάλιν τήν ἔννοιαν αὐτήν. Δεύτερον, εἶναι ἐπίσης κάτι, τό ὁποῖον εἶναι πολύ προσφιλές εἰς τό Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Εἰς τήν ἀρχήν τό θέμα εἶχε τόν τίτλον*:* **Ἀναπροσαρμογή τῶν περί νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.** Πολλά κείμενα συνετάχθησαν, πολλαί συζητήσεις καί ἐφθάσαμεν εἰς αὐτό τό κείμενον, τό ὁποῖον θεωροῦμεν ὅτι εἶναι ἰσορροπημένον. Καί οὐσιαστικῶς ἐδῶ ἐπαναλαμβάνομεν τήν διδασκαλίαν περί τῆς νηστείας, ἀλλά δέν δυνάμεθα καί νά παραμελήσωμεν τήν ἰδέαν ὅτι εἰς χώρας, ὅπου ὑπάρχει Ὀρθόδοξος Διασπορά, ὑπάρχουν διαφορετικοί ὅροι διαβιώσεως. Τό συνεζητήσαμεν τό θέμα αὐτό καί μάλιστα κατά τήν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καί εἰς αὐτό τό Ὀρθόδοξον Κέντρον, ὅλοι παρετηρήσαμεν ὅτι ὑπῆρχε μία διαφορετική πραγματικότης καί προσπαθούσαμεν νά προσαρμοσθῶμεν ὅλοι εἰς αὐτήν τήν διαφορετικήν πραγματικότητα. Διατί λοιπόν

νά μή διευκολύνωμεν τήν ζωήν τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς αὐτήν τήν Διασποράν καί δι' αὐτό θέλομεν νά διατηρήσωμεν αὐτήν τήν ἔννοιαν εἰς τό κείμενον, διότι εἶναι καθοριστική.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, κ. Γκαντούρ. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Σεβασμιώτατε εὐχαριστῶ. Πιστεύω ὅτι αἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, παρά τό ὅτι κατά μέσον ὅρον ἔγιναν δεκταί, αὐτό θά φανῇ καί ἀπό τά κείμενα, ἀλλά ὅσον ἀφορᾷ εἰς τό συζητούμενον θέμα, ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων νομίζω δέν ἔχει ἰδιαίτερον πρόβλημα, διατί δέν ἔχομεν Διασποράν καί δι' αὐτό εἴτε παραμείνῃ ὁ ὅρος εἴτε ὄχι, θά ἠδυνάμεθα καί μέ τήν μίαν ἤ τήν ἄλλην ἐκδοχήν νά συμφωνήσωμεν. Νά ὑπενθυμίσω ὅμως ὅτι ὁ ὅρος αὐτός ἐγένετο δεκτός ἀπό ἡμᾶς ὡς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξου καί μάλιστα ὁ Προεδρεύων τότε τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ἅγιος Περγάμου, ἐξήγησε διά ποίους λόγους πρέπει νά παραμείνῃ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τόν ἅγιον Βερολίνου Μᾶρκον κατανοῶ τήν θέσιν του. Ἀπό τήν ἄλλη πλευράν ὅμως, ἐνῷ πιστεύω ὅτι ἀντιπροσωπεύει τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καί ἐκεῖνος, νομίζω ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας εἰς τήν πρότασίν της δέν ἀπαλείφει, ἀλλά ἀναφέρει τόν ὅρον «Διασπορά». Ἑπομένως, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας μέ αὐτό πού εἰσηγεῖται εἰς τήν σελίδα 5 μέ τά μαῦρα γράμματα δέν προτείνει αὐτό «*διαβίωσις ἐν τῇ Διασπορά*». Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Κωνσταντίνης. Ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος: Σεβασμιώτατε, δέν κατανοῶ, διατί ὡρισμένοι ἀδελφοί ἐπιμένουν εἰς αὐτήν τήν ἔκφρασιν: «*διαβίωσις ἐν τῇ Διασπορᾷ*», ἀφοῦ ὅλα αὐτά ἤδη περιέχονται εἰς τά προηγούμενα καί εἰς τά ἑπόμενα. Ὅπου ἀναφέρεται ἀσθένεια, στράτευσις καί ἐργασία καί ἔπειτα εἰδικαί συνθῆκαι, ἐπικρατοῦσαι εἴς τινας χώρας, ἀπό πλευρᾶς κλίματος ἤ ἀδυναμίας εὑρέσεως νηστησίμων τροφῶν, κοινωνικαί δομαί, δέν βλέπω τόν λόγον νά ἐπιμένωμεν εἰς αὐτήν τήν ἔκφρασιν, ἡ ὁποία εἶναι διφορούμενη. Ὁ Σεβασμιώτατος Μᾶρκος εἶναι λοιπόν Διασπορά εἷς καθ' ὅλα Γερμανός, ἡ Γερμανία εἶναι Διασπορά; Ἡ Γαλλία εἶναι Διασπορά; Ἡ Ἀμερική εἶναι Διασπορά; ὅπου ἔχομεν 70 ἀρχιερεῖς ὀρθοδόξους; Δέν κατανοῶ αὐτήν τήν ἐπιμονήν, ἀφοῦ περιέχεται ὁ λόγος μέσα. Ὁ ἅγιος Σάο Πάολο εἶναι Διασπορά καί ἐγώ πού εὑρίσκομαι εἰς Μπουένος Ἄιρες εἶναι Διασπορά; Διά ποῖον λόγον ἐπιμένομεν εἰς αὐτήν τήν ἔκφρασιν, Διά ποῖον λόγον; Ἰδιαιτέρως, ἐπειδή ἐκκλησιολογικῶς ἡ ἔκφρασις «*Διασπορά*» δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τήν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Μαυροβουνίου. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Νομίζω, ἅγιε Πρόεδρε, ὅτι πρέπει πρῶτον, νά δώσωμεν προτεραιότητα εἰς τό πνεῦμα καί ὄχι εἰς τό γράμμα. Δεύτερον, ἐνθυμοῦμαι πολύ καλῶς, ὅταν δέν εἶχον ἀνοίξει τά σύνορα τῆς πρώην Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία δέν εἶχεν αὐτά τά ρεύματα τῆς Δύσεως διά τήν νεολαίαν, ἦσαν ἀντίθετοι οἱ ἀδελφοί μας. Διότι δέν εἶχον αὐτήν

τήν ἐμπειρίαν, τί σημαίνει δυτικός πολιτισμός, ὁ ὁποῖος σαρώνει τήν νεολαίαν ἤ ὁ πολιτισμός τῆς coca cola. Ἐάν ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ ἀκολουθήσωμεν αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε, ἡ Ἐκκλησία θά καταντήσῃ μουσειακόν ἵδρυμα. Θά μείνωμεν ἡμεῖς μέ τάς μίτρας καί μέ τάς πατερίτσας μας, οἱ ἱερεῖς μέ τά ἄμφιά μας καί ὁ κόσμος δέν θά ἔχῃ τίποτε. Ἀπόδειξις ὅτι τά τέκνα τῶν συντηρητικῶν, οἱ ὁποῖοι φωνάζουν καί εἶναι ὑπέρ τῆς συντηρητικότητος, δέν θέλουν νά ἀκούσουν διά τήν πίστιν τῶν γονέων των. Πρέπει νά δείξωμεν κατανόησιν. Πρέπει νά ἔχῃ μέλλον ἡ Ἐκκλησία καί τό μέλλον δέν εἴμεθα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν εἰς τήν Ἑλλάδα τόν ἐχθρικόν τύπον. Ἐάν ἡ Ἐκκλησία παραδοθῇ καί γίνῃ ἕρμαιον αὐτῶν τῶν κινήσεων καί κάνει τό ποιμαντικόν της ἔργον ἤ τήν διοίκησιν βάσει αὐτῶν τῶν κηρυγμάτων τῶν συντηρητικῶν, τότε ἡ Ἐκκλησία ἐχάθη. Ἄς ἀνοίξωμεν λοιπόν καί ἄς δώσωμεν πτερά εἰς τήν Ἐκκλησίαν, εἰς τήν ἀνθρωπίνην μορφήν τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ πραγματικότης παραμένει, νά σώσωμεν ὅ,τι δυνάμεθα νά σώσωμεν, τό ταχύτερον δυνατόν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαδίας κ. Βασίλειος: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Αὐτά, τά ὁποῖα λέγονται τώρα μέ ἐκπλήσσουν, διότι ὅταν ἐπῆγαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι νά διδάξουν τούς Ρωμαίους, δέν ἐφοβήθη ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐάν θά κερδήσῃ δύο ἤ τρεῖς ἤ νά μή κερδήσῃ πιστούς. Ὡμίλησε τόσον αὐστηρῶς εἰς τήν ἐπιστολήν του πρός τούς Ρωμαίους, ὥστε πρέπει νά μᾶς ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς καί νά μᾶς καθοδηγήσῃ εἰς τόν δρόμον τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος ὅπου καί ἐάν εὑρεθῶμενε. Δι' αὐτό, ὅταν ὁμιλῶμεν διά τήν νηστείαν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι μᾶς ἀκούουν ἤ δέν μᾶς ἀκούουν. Ἐγώ νά ἐρωτήσω ὡρισμένα πράγματα. Διά τήν μοιχείαν τώρα ἡ νεολαία, ἡ ὁποία δέν θέλει νά ἀκούσῃ τήν Ἐκκλησίαν, μᾶς ἀκούουν; Ὅταν θά τούς εἴπωμεν ὅτι ἔχετε αὐτήν τήν διευκόλυνσιν νά μοιχεύσετε καί ἐλᾶτε εἰς τήν Ἐκκλησίαν νά κοινωνήσετε καί νά ἔλθετε τό πρωί καί νά κάνετε τό ἕν καί τό ἄλλο δέν μᾶς ἀκούουν. Πολλά πράγματα ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος κόσμος, ὅμως ἡμεῖς ἀκούομεν τί λέγεται εἰς τό Εὐαγγέλιον, τί λέγουν οἱ Πατέρες, πῶς ἔκαναν ποιμαντικόν ἔργον. Διατί ἔχομεν τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί νά ὁμιλῶμεν περί ποιμαντικά; Δέν εἶμαι ὑπέρ τῆς χαλαρώσεως τῆς νηστείας, ἀλλά εἶμαι μέ τό ποιμαντικόν ἔργον, μέ τήν ποιμαντικήν μέριμναν διά τούς πιστούς. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε, ἦτο πολύ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἄποψις τοῦ ἁγίου Περιστερίου. Ὡστόσον, θεωροῦμεν ὅτι δυνάμεθα νά ἐνισχύσωμεν τάς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί τάς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας μέ ὅσα ἐλέχθησαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἁπλῶς καί μόνον νά σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι τό δρᾶμα, τό ὁποῖον ζῶμεν σήμερον εἶναι τό δρᾶμα, τό ὁποῖον ἔζησεν ἡ ἀποστολική Ἐκκλησία. Θυμηθεῖτε τό δρᾶμα, ὅταν συνῆλθον εἰς

τήν πρώτην Ἀποστολικήν Σύνοδον. Ἦτο ὁ Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἤθελε νά δέσῃ τήν Ἐκκλησίαν καί νά μή ἴδῃ τήν πραγματικότητα. Ἦσαν καί οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι καί τώρα εὑρισκόμεθα τά δύο ρεύματα εἰς αὐτήν τήν ἀντιπαλότητα. Ἐάν ἐνίκα τότε, ὅπως λέγουν οἱ ἱστορικοί, ἡ θέσις τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἡ Ἐκκλησία θά ἦτο μία αἵρεσις εἰς τόν τότε Ἰουδαιοχριστιανικόν κόσμον. Ἀλλά ἐπειδή ὑπερέβη αὐτά, τά ὁποῖα ἔλεγεν ὁ Πέτρος διά τόν Ἰουδαϊσμόν, ἠδυνήθη ἡ Ἐκκλησία νά κάνῃ τό ποιμαντικόν της ἔργον καί νά κερδήσῃ. Διδάσκομεν τό δέον γενέσθαι ὡς Ἐκκλησία, ἀλλά εἶναι ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ *δέοντος γενέσθαι* καί τῆς *πραγματικότητος*. Ἄς διδάσκωμεν τό *δέον γενέσθαι* καί ἄς εἴμεθα ὀλίγον τι εὐέλικτοι εἰς τούς ἄλλους ἀνθρώπους, χωρίς νά καταργήσωμεν τό δέον γενέσθαι, τό ὁποῖον εἶναι τό ἰδεατόν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἐπιτραπήτω μοι, ἅγιε Πρόεδρε, κατ' ἀρχήν, ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε ὅλοι, σεβόμεθα τόν ἀρχηγόν τῆς ἀποστολῆς μας, σεβάσμιον Μητροπολίτην Περιστερίου κ. Χρυσόστομον, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἀπό καρδίας, ὁμιλεῖ ἀπό ἐμπειρίαν καί ὁμιλεῖ μέ πόνον. Ἐν τούτοις, θέλω καί ἐγώ νά εἴπω μίαν ἄποψιν, ἤτοι ὅτι, καίτοι ζῶμεν εἰς μίαν ἐκκοσμικευμένην ἐποχήν, ἴσως ἐκ τῶν πραγμάτων οἱ πιστοί νιώθουν τήν ἀνάγκην νά τηρήσουν ὅρους, νά λάβωμεν μέτρα, τά ὁποῖα ὁριοθετοῦν τάς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτό θά σώσῃ τό λεῖμμα, τούς ὀλίγους, τούς ὁποίους δέν πρέπει νά φοβούμεθα. Ἐάν παρασυρθῶμεν ἀπό τό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, κινδυνεύομεν νά χάσωμεν τά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας. Θέλω λοιπόν νά καταθέσω καί αὐτήν τήν ἄποψιν, διότι ὅλους μᾶς διακατέχει καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀγωνία τῶν ἡμερῶν καί τῆς ἐποχῆς. Πολλάκις ἡ Ἐκκλησία αὐστηροποιεῖ τά πράγματα ὄχι διά νά ἀπομακρύνῃ, οὔτε διά νά μή δεχθῇ, ἀλλά διά νά δείξῃ τά ὅριά της, διό καί τελικῶς γίνεται ὁ ἀποδέκτης τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦν τά στηρίγματα. Ἀπόδειξις ὅτι εἰς τήν Ἑλλάδα ἔχομεν μίαν στροφήν πρός τήν νηστείαν. Τό εἴχομεν καταθέσει καί τήν ἄλλην φοράν. Εἶναι πρωτόγνωρον ὅτι μεγάλαι μονάδες δημιουργίας φαγητῶν ἔχουν πλέον εἰς τήν περίοδον τῆς νηστείας εἰδικά φαγητά. Καί μάλιστα παρατηρεῖται τό φαινόμενον, πολλοί νέοι εἰς τήν Ἑλλάδα, χωρίς αὐτό νά σημαίνῃ ὅτι εἶναι πάντοτε κάθε Κυριακήν εἰς τήν Ἐκκλησίαν, νά ἀποζητοῦν τήν νηστείαν καί νά τήν τηροῦν. Οὕτω λοιπόν καταθέτομεν καί αὐτήν τήν ἄποψιν διά νά σᾶς ἀποδείξωμεν ὅτι ὑπάρχει ἀγωνία, ὑπάρχει ποιμαντική μέριμνα καί ὄντως τό κείμενον, τουλάχιστον ὅπως ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή τό εἶχεν ἐπεξεργασθῆ καί ὅπως τό εἴχατε εἴπει ἅγιε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι καλύπτει πλήρως αὐτό, τό ὁποῖον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θέλει νά ἐπισημάνῃ εἰς τά θέματα τῆς νηστείας. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁ ἅγιος Μπάτσκας.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος: Τόσην ὥραν κατηναλώσαμεν, ἔχομεν καί ἄλλα πράγματα. Εἶναι σαφές ὅτι τό κείμενον εἶναι ἀποδεκτόν δι' ὅλους μας. Ἡ προσθήκη, ἡ παρεμβολή τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀποδεκτή καί τώρα μίαν καί ἡμισείαν ὥραν συζητοῦμεν, ἐάν πρέπει νά μείνῃ ἡ ἔκφρασις

«*συνθῆκαι τῆς Διασπορᾶς*». Οἱ περισσότεροι τάσσονται κατά τῆς φράσεως αὐτῆς, διότι ὑπάρχουν χριστιανοί ἐν τῇ Διασπορᾷ, οἱ ὁποῖοι ζοῦν αὐθεντικωτέραν χριστιανικήν ζωήν ἀπό ὅ,τι ἡμεῖς εἰς τάς μητροπολιτικάς μας χώρας καί Ἐκκλησίας. Ἐδῶ, ἡ ὑπερόριος Ρωσσική Ἐκκλησία, ὅλοι εἶναι εἰς τήν λεγομένην γεωγραφικήν Διασποράν τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῆς Αὐστραλίας, καί ἐγώ, ἐπειδή γνωρίζω καί οἱ ἄλλοι ἀδελφοί γνωρίζουν, γνωρίζομεν πόσον αὐτή ἡ Ἐκκλησία ἐπιμένει καί εἰς τήν λειτουργικήν ζωήν καί εἰς τήν νηστείαν κ.λπ. Δέν τούς ἔβλαψεν ἡ συνθήκη τῆς ζωῆς εἰς τήν Διασποράν. Νά φύγῃ λοιπόν αὐτή ἡ, ὅπως εἶπεν ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου, διφορουμένη καί θολή ἔκφρασις, ἡ ὁποία δέν προσθέτει τίποτε. Ὅλα τά στοιχεῖα τά πρός οἰκονομίαν ἀπαριθμοῦνται ἐδῶ λεπτομερῶς. Ἐάν δημιουργῇ πρόβλημα αὐτή ἡ λέξις τῆς Διασπορᾶς, νά μή τήν μνημονεύσωμεν, νά τελειώνωμεν μέ αὐτό καί νά προχωρήσωμεν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τό γνωρίζω, ἅγιε Μπάτσκας, ὅτι καθυστερήσαμεν, ἀλλά δέν θέλω νά ἀκούω ὅτι δέν ἐλάβατε τόν λόγον καί δέν εἴχατε τήν εὐκαιρίαν νά τοποθετηθεῖτε. Διά τοῦτο καί σᾶς ἔδωσα τόν λόγον διά νά ὁμιλήσετε. Ἐφ' ὅσον ἐτέθη τό θέμα, θέλετε ὁπωσδήποτε νά κάνωμεν ἀποδεκτήν τήν πρότασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἰς τήν § 8. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας ἔκανε τήν πρότασιν νά φύγῃ ἡ *«διαβίωσις ἐν τῇ Διασπορᾷ»*. Συμφωνεῖτε ἐπ' αὐτοῦ; Ὁ ἅγιος Ἀρκαδίας. Συμφωνεῖτε ὅλοι; Ὑπάρχει ἀντίρρησις;

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Ἅγιε Πρόεδρε, ἐάν ὑπάρχῃ κατανόησις εἰς τά ὑπόλοιπα, δέν χρειάζεται, ὅπως εἶπε καί ὁ ἅγιος Μαυροβουνίου.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Τότε εἰς τό ὑπόλοιπον κείμενον ὑπάρχει κάποια ἄλλη παρατήρησις ἤ τοποθέτησις Ἐκκλησίας; Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Ἴσως ἔχω λανθασμένην ἐντύπωσιν δι' αὐτό καί ἠρώτησα προηγουμένως καί δέν ἔλαβον ἀπάντησιν. Εἶχον τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας καί μέ τά μαῦρα γράμματα καί μέ τήν τεκμηρίωσιν προτείνουν τόν ὅρον «*Διασπορά*». Ἔχω λάθος εἰς τήν ἀντίληψίν μου; Προσωπικῶς, δέν ἔχω πρόβλημα. Τό δέχεται καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας; Τό δέχονται; Ἐντάξει. Ἄν τό δέχωνται, ἐγώ δέν ἔχω πρόβλημα.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἔγινεν ἀποδεκτή. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Συμφωνοῦμεν μέ τήν ἀπάλειψιν τῆς Διασπορᾶς, τό προετείναμεν εἰς προγενέστερα στάδια, δι' αὐτό καί στηρίζομεν αὐτήν τήν πρότασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Βολοκολάμσκ. Ὁπότε δέν ὑπάρχει ἄλλη τροποποίησις εἰς τό κείμενον καί τό κείμενον περί *Νηστείας* γίνεται ἀποδεκτόν ὡς ἔχει. Ὁ καθηγητής κ. Γιάγκου.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Θεόδωρος Γιάγκου: Νά διευκρινηθῇ, ἐάν ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Μπάτσκας εἰς τήν § 5 καί ἡ δευτερεύουσα προσθήκη μετά

τήν Εὐχαριστίαν εἰς τήν § 9, ἡ ὁποία ἐλέχθη ἀπό τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ὅτι δηλαδή ἡ θ. Εὐχαριστία εἶναι τό κέντρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος, ἄν αὐταί αἱ δύο προτάσεις ἔχουν γίνει ἀποδεκταί, τοῦ ἁγίου Μπάτσκας καί τῶν Ἱεροσολύμων.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Νομίζω ὅτι ἔγιναν ἀποδεκταί, δέν ὑπῆρξεν ἀντίρρησις ἐκ μέρους τοῦ σώματος. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἅγιε Πρόεδρε, ἕν διαδικαστικόν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Μάλιστα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Ἐάν ὑπῆρχε συναίνεσις καί ὁμοφωνία θά ἐσυντομεύομεν τήν ὁλοκλήρωσιν τῶν ἐργασιῶν μας διά νά εἴχομεν ὀλίγον ἐλεύθερον χρόνον; Ἐάν καί ἐφ' ὅσον θά ἠδυνάμεθα νά τό ἀποφασίσωμεν; Θά ἦτο εὐχῆς ἔργον νά ἠμπορούσαμεν νά ἔχωμεν ὀλίγον ἐλεύθερον χρόνον διά νά κάνωμεν ὡρισμένας ἐργασίας καί ἐντός τῆς πόλεως, ἄν εἶναι δυνατόν καί ἄν ὁμοφωνοῦν ὅλοι.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ὁπωσδήποτε, ἅγιε Δημητριάδος. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ καί ἀκριβῶς, ἐπειδή θέλομεν καί συμφώνως μέ τό πρόγραμμα νά σεβασθῶμεν τό γεγονός ὅτι οἱ ἀδελφοί ἀναχωροῦν ἐνωρίτερον, δέν δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν τήν διαδικασίαν. Πρέπει νά σταματήσωμεν ἐδῶ τάς ἐργασίας μας καί, κατακλείων τάς ἐργασίας τῆς Διασκέψεώς μας αὐτῆς, ἀγαπητοί ἅγιοι ἀδελφοί, θά ἤθελον νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά πράξω τοῦτο, χρησιμοποιῶν λόγους τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς*: «Γινώσκειν δέ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοί ὅτι τά κατ' ἐμέ μᾶλλον εἰς προκοπήν τοῦ Εὐαγγελίου ἐλήλυθεν ὥστε τούς δεσμούς μου φανερούς ἐν Χριστῷ γενέσθαι»* (Φιλιπ. 1, 12). Ὁ δέ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται καί μάλιστα προσεύχεσθε ἀδελφοί, ἵνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχῃ καί δοξάζηται, καθώς καί πρός ἡμᾶς. Καί τοιουτοτρόπως νά καταστήσω ὅλους ὑμᾶς κοινωνούς τῶν προβληματισμῶν μου ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἔργου τούτου εὐθύνης, τό ὁποῖον ἀνελάβομεν, ἐντολῇ καί ἀποφάσει τῶν Ἐκκλησιῶν μας καί χάριτι Θεοῦ ἠγάγομεν κατά τό ἐν ἡμῖν εἰς πέρας τάς ἡμέρας ταύτας. Ὁ κόσμος σήμερον ἀδελφοί εἶναι συγκεχυμένος. Ὑπάρχει ἡ σύγχυσις καί εἰς πολλούς ὑπάρχει ἰδεολογικόν κενόν, τό ὁποῖον ἐπιτείνεται ἀπό τήν γενικωτέραν ἀμφισβήτησιν θεσμῶν καί ἀπό τήν οἰκονομικήν κρίσιν. Ταῦτα ὁμολογοῦν εἰς στιγμάς αὐτοκριτικῆς ἐπώνυμοι πολιτικοί, δημοσιολόγοι, κοινωνιολόγοι καί ἄλλοι. Ταῦτα βλέπομεν καί ἡμεῖς ἰδίοις ὄμμασιν ἤ ἐμμέσως διά τῶν μέσων ἐπικοινωνίας. Ἀναλογισθεῖτε λοιπόν ἀδελφοί, σᾶς παρακαλῶ, ποία εἶναι ἡ θέσις ὅλων μας, ὡς ἐκκλησιαστικῶν διακόνων ἐνώπιον αὐτῆς τῆς παγκοσμίου καταστάσεως. Ἄς ἀναλογισθῆτε καί ἄς ἀναλογισθῶμεν τί ἐπί τοῦ προκειμένου ὑπαγορεύει ἡ ἀρχιερατική καί ἱερατική ἑκάστου ἡμῶν συνείδησις, ἀλλά καί τί ὁ κόσμος σήμερον, εἰς ἐποχήν κρίσεως ἀναμένει ἀπό τήν Ἐκκλησίαν.

Ὁ κόσμος ζητεῖ ἀπό ἡμᾶς σήμερον, ὅ,τι ἔφερε πρό δύο χιλιάδων ἐτῶν ὁ Χριστός εἰς τήν γῆν. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἐρχομένου εἰς τήν γῆν εἶχε περισσεύσει ἡ σοφία, ὡς σήμερον ἡ γνῶσις καί ἡ τεχνολογία. Ὑπῆρχε δύναμις πολλή διά τῆς *Pax Romana*, ἥτις ἦτο τότε κυριαρχοῦσα ἐπί τῆς γῆς ἐξουσία. Ὑπῆρχεν

ἀνάπτυξις πολλή καί ἄλλα κατορθώματα. Ὁ Κύριος ὅμως ἔφερε τήν χάριν, τήν πνευματικήν δύναμιν, τήν εὐλογίαν, τήν εὐδοκίαν, τήν ἀλήθειαν, τήν ἀληθῆ εἰρήνην, τήν συγχώρησιν, τό ἔλεος, τό φῶς, τήν ζωήν καί τήν ἐλπίδα. Αὐτά ζητεῖ καί σήμερον ὁ εὑρισκόμενος εἰς σύγχυσιν, ἀλλά καί εἰς ἀναζήτησιν ἄνθρωπος ἀπό ἡμᾶς. Δέν δύναται ὅμως νά δώσῃς, ἐάν καί ὅταν δέν ἔχῃς. Καί τοῦτο εἶναι τό ὀξύμωρον εἰς τόν χριστιανικόν μας κόσμον, ὅτι νοθεύομεν τό γνήσιον πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἤ ἀφήνομεν νά μᾶς διαφεύγῃ ἡ μεγάλη αὐτή δύναμις τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς. Καί ὅμως, ἀδελφοί, ὁ κόσμος ζητεῖ ἡμᾶς, ζητεῖ τήν ἐκκλησιαστικήν αὐθεντίαν πρό τῆς χρεωκοπίας ἄλλων ἰνδαλμάτων. Ὁ κόσμος ζητεῖ τήν Ὀρθοδοξίαν, ὥστε ἀπό πολλῶν πλευρῶν νά λέγεται ὅτι τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς Ὀρθοδοξίας. Σᾶς προσκαλοῦμεν, ἅγιοι ἀδελφοί, εἰς συσπείρωσιν καί συνεργασίαν ὄχι διά νά παρουσιάσωμεν ἕν προφίλ τῆς Ὀρθοδοξίας. Τοῦτο ἀποτελεῖ κοσμικήν φιλαρέσκειαν, ξένην τῆς ἡμετέρας παραδόσεως. Ἀλλά σᾶς προσκαλοῦμεν, ἵνα ὁμοθυμαδόν ὑπηρετήσωμεν τόν ἄνθρωπον, διά νά δείξωμεν εἰς αὐτόν καί εἰς τόν κόσμον τήν ὁδόν τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Καί διά τήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν ταύτης ἀναγνωρίζομεν ὡς ἀπαραιτήτους τήν ἑνότητα καί τήν ἀνάγκην συνεργασίας καί κοινῆς πορείας, διό καί σᾶς προσκαλοῦμεν καί σᾶς παρακαλοῦμεν εἰς στενήν συνεργασίαν. Διά τοῦτο καί σᾶς λέγομεν ὅτι, τότε θά εἴμεθα ἄξιοι νά δώσωμεν εἰς τόν κόσμον τήν ἀλήθειαν καί τήν γνησιότητα, τήν ὁποίαν ἐπιζητεῖ, ὅταν εἴμεθα ἡμεῖς ἀληθεῖς καί πλήρεις ἀγάπης. «*Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις*» (Ἰωάν. 13, 35).

Ἀδελφοί μου, τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς πράξεως καί τῆς συσπειρώσεως. Ἄς δώσωμεν πρῶτοι ἡμεῖς τό καλόν παράδειγμα εἰς τόν διεσπασμένον κόσμον, ὁ ὁποῖος καί ζητεῖ καί ἀποβλέπει εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν αὐθεντίαν καί γνησιότητα. *«Ἀδελφοί, μόνον ἀξίως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτευσώμεθα, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσῃ τὰ περὶ ὑμῶν ὅτι ἱστάμεθα ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου»* (Φιλ. 1, 27). Μετά τῶν σκέψεων τούτων σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας διά τήν συμβολήν σας εἰς τήν προαγωγήν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔργου τῆς Διασκέψεως ταύτης, ἀλλά καί τῆς ἐν γένει προπαρασκευῆς καί πορείας πρός τήν ἀπό πολλοῦ ἐξαγγελθεῖσαν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν ἀγάπῃ καί ὁμονοίᾳ, *«μὴ σκοπῶν τό ἑαυτοῦ ἕκαστος, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου, ἵνα πάντες γνώσωνται ὅτι μαθηταὶ Χριστοῦ ἐσμὲν καὶ ἵνα ἴδῃ ὁ κόσμος καὶ πιστεύσῃ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν»*. Θέτοντες τούς προβληματισμούς τούτους εἰς τάς καρδίας ὑμῶν, σᾶς προπέμπω ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον θά ἔχῃ ὑμᾶς καί τάς ἄς ἐκπροσωπεῖτε Ἐκκλησίας συναντιλήπτορας τῆς ἁγίας ἑνότητος τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἑνότης θά διατρανωθῇ διά τῆς προετοιμαζομένης Συνόδου ταύτης, εἰς τήν ὁποίαν θά πληροφορηθῇ ὁ κόσμος καί θά δοξάσῃ ἐν ἡμῖν καί δι' ἡμῶν τό ὄνομα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γένοιτο. Εὐχαριστῶ καί πάλιν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Μετά τόν καταληκτήριον λόγον σας ἔχω τήν ἐρώτησιν αὐτήν, ἀλλά εἰς τήν Ἐκκλησίαν Ἱερο-

σολύμων δέν ἔγινεν εὐκρινές, τουλάχιστον εἰς ἐμέ δέν ἐγένετο εὐκρινές, ἄν ἡ ἐπιμονή τῆς χθές, νά μή ἀφαιρεθῇ ἡ πρώτη παράγραφος, ἡ ὁποία κάνει λόγον περί τῆς ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων καί τῆς ἀναδείξεως τῆς ἱερότητος καί τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Εἶχον εἴπει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἐπειμένει ὅτι πρέπει νά παραμείνῃ αὐτή ἡ παράγραφος καί πρίν νά μᾶς προσαχθῇ τό κείμενον πρός ὑπογραφήν. Ἐγώ θά ἤθελον νά ἐρωτήσω ἐσᾶς καί μέσῳ ὑμῶν τήν Γραμματείαν, ἐάν αὐτή ἡ παράγραφος παραμείνῃ, διότι πιστεύω ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ τήν βάσιν τῆς ὅλης ἐργασίας μας. Ἐάν αὐτή ἡ παράγραφος ἀφαιρεθῇ, τότε κτίζομεν στέγην χωρίς θεμέλιον. Δύνασθε νά μέ ἐνημερώσετε εἰς αὐτό παρακαλῶ; Διότι δέν μοῦ εἶναι εὐκρινές. Αὐτό, τό ὁποῖον ὑπεστηρίξατε καί σεῖς χθές κ. καθηγητά θά παραμείνῃ; Νά τό ἀναγνώσω, ὅπως εἶναι εἰς τό παλαιόν;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς: Ἐρωτᾷ ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων, ἄν ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἦτο καί ἡ ἰδική σας πρότασις, διά τήν διατήρησιν τοῦ πρώτου τμήματος τῆς παραγράφου περί ἀνακεφαλαιώσεως ἐν Χριστῷ ἔχει μείνει εἰς τό κείμενον, ἡ ὁποία ἦτο προϋπόθεσίς της διά νά συμφωνήσουν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Παρέμεινε;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Παρέμεινε, ἅγιε Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μουάνζας κ. Ἱερώνυμος: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε. Μέ ἀνάμεικτα αἰσθήματα τήν στιγμήν αὐτήν τῆς περαιώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως ἐπιτραπήτω μοι νά εὐχαριστήσω τήν ὑμετέραν Σεβασμιότητα διά τό ἐπιτελεσθέν ἔργον σας ὡς Προέδρου, τῆς τελευταίας περιόδου τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Αἰσίως μέ τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Συνεδρίας συμπληρώνεται ἡ μακρά περίοδος τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ὁ ρόλος σας ὑπῆρξε καθοριστικός εἰς τήν θετικήν ἔκβασιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ σκοποῦ. Εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποδεκτόν ὅτι τά ἰδικά σας πνευματικά προσόντα, ἡ ἐξειδικευμένη γνῶσίς σας ἐπί τῶν ζητημάτων, ἀλλά καί ἡ πολύχρονος ἐμπειρία καί ἐξοικείωσίς σας μέ τά πρός συζήτησιν θέματα κατέστησαν τήν διαδικασίαν εὐκολωτέραν καί ἀποδοτικωτέραν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὅλοι συμφωνοῦμεν ὡς πρός τό τί ἔχει ἐπιτευχθῆ καί αὐτό εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἰδικῆς σας συνδρομῆς καί πρό παντός προϊόν τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀφοσιώσεώς σας εἰς τόν ἱερόν αὐτόν σκοπόν. Διερμηνεύων καί τά αἰσθήματα ἱκανοποιήσεως καί εὐγνωμοσύνης τῶν λοιπῶν ἀντιπροσωπιῶν, θέλω νά εὐχαριστήσω τόν Παναγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον διά τήν ἀβραμιαίαν φιλοξενίαν του εἰς τό φιλόξενον τοῦτο Ὀρθόδοξον Κέντρον.

Ἀπείρους εὐχαριστίας ὀφείλομεν καί εἰς τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίαν, ὁ ὁποῖος, παραλλήλως μέ τά καθήκοντά του ὡς Γραμματέως τῆς Διασκέψεως, ὑπῆρξεν ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ὁποῖος μᾶς συνεκίνησε μέ τό ταπεινόν του φρόνημα καί τήν ἀγαπῶσαν καρδίαν του. Μέ τήν πατρικήν

μέριμνάν του ἔλυσεν ἀρκετά προβλήματα, σχετικά μέ τήν παραμονήν καί ἐν γένει δραστηριότητά μας εἰς τήν Ἑλβετίαν καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν μας εἰς τήν παροῦσαν Διάσκεψιν, ἀλλά καί εἰς τάς προηγουμένας ἐπισκέψεις μας διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Τόν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Λαμψάκου κ. Μακάριον διά τήν ἄψογον καί κατά πάντα ἀποτελεσματικήν διεκπεραίωσιν καί τήν πρόθυμον συνδρομήν εἰς τήν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν διατροφῆς καί μετακινήσεώς μας θερμῶς εὐχαριστοῦμεν. Εὐχαριστίας ἀναπέμπομεν καί πρός τόν φιλάνθρωπον Θεόν, ὅπως χαρίζῃ εἰς ὅλους τούς συνεργάτας καί τό προσωπικόν τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρου, τούς καθηγητάς καί τούς φοιτητάς, οἱ ὁποῖοι ἐστάθησαν ἀρωγοί εἰς τήν ὅλην διαδικασίαν, εὐχόμενοι πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τό ἔργον καί εἰς τάς δραστηριότητάς των. Εὐχόμεθα μέ ὑγείαν νά συναντηθῶμεν καί πάλιν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν τήν εὐλογημένην ἐκείνην ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Καί ἐσᾶς προσωπικῶς σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε ἀδελφέ, διά τούς καλούς σας λόγους καί εὐχαριστῶ πράγματι ὅλους σας διά τήν τόσον καλήν συνεργασίαν, τήν ὁποίαν εἴχομεν, ὅσον καί διά τό πνεῦμα, εἰς τό ὁποῖον ἠργάσθημεν. Θά κάνω κατόπιν μίαν ἀνακοίνωσιν, διότι γνωρίζω ὅτι ὡρισμένοι ἀδελφοί ἐπείγονται νά φύγουν. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἔχει ζητήσει τόν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, θά ἤθελον πρῶτον νά σᾶς εὐχαριστήσω διά τό ἐποικοδομητικόν πνεῦμα μέ τό ὁποῖον, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τοῦ Προέδρου μας, τοῦ ἁγίου Περγάμου, προηδρεύσατε εἰς τάς συνεδρίας καί μᾶς ἐβοηθήσατε νά φθάσωμεν εἰς συναίνεσιν ἐπί τῶν τριῶν ἐκ τῶν τεσσάρων θεμάτων, τά ὁποῖα ἐξητάσθησαν εἰς τήν παροῦσαν συνεδρίασιν. Νομίζω ὅτι τά κείμενα, τά ὁποῖα ἔχομεν ὑπογράψει ὁμοψύχως, δύνανται νά ἀποτελέσουν τήν βάσιν τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων, αἱ ὁποῖαι δύνανται νά συζητηθοῦν ἀκόμη μίαν φοράν ὑπό τῶν Προκαθημένων καί θά ἀποδεικνύουν τήν ὁμοφροσύνην, ἡ ὁποία ἔχει ἐπιτευχθῆ εἰς μεγάλον βαθμόν μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὡς γνωρίζετε, ἐπί τοῦ κειμένου, τό ὁποῖον συνεζητήσαμεν χθές καί ἀναφέρεται εἰς τά κοινωνικά θέματα, ἡ Ἐκκλησία μας εἶχε ὡρισμένας τροποποιήσεις θεμελιώδους χαρακτῆρος. Μέρος τῶν τροποποιήσεων ἔγινε δεκτόν, ἄλλαι δέν ἔγιναν δεκταί. Αἱ τροποποιήσεις αὐταί συνεζητήθησαν εἰς τήν συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί σᾶς καλῶ νά δείξετε κατανόησιν διά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας αὐτήν τήν στιγμήν δέν δύναται νά ὑπογράψῃ τό ἐν λόγῳ κείμενον. Συμφώνως ὅμως πρός τόν *Κανονισμόν* τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπίτευξις τῆς συναινέσεως δι' ὅλα τά ζητήματα.

Κατά τήν ἄποψίν μας, ἡ συναίνεσις δέν συνίσταται εἰς τό ὅτι ἐάν δέν ἐγκρίνεται κάποια τροποποίησις, παραμένει τό κείμενον εἰς τήν ἀρχικήν του μορφήν. Ὡρισμένοι δέν συμφωνοῦν μέ τάς τροποποιήσεις. Ὡρισμένοι ὅμως ἄλλοι δέν συμφωνοῦν νά παραμείνῃ τό κείμενον μέ τήν ἀρχικήν του μορφήν καί νομίζω ὅτι εἰς τοιαύτας καταστάσεις εἴτε πρέπει νά συνεχίζωμεν τήν συζήτησιν διά νά φθάσωμεν εἰς συναίνεσιν, εἴτε νά ἀπαλείφωμεν ἀπό τά κείμενα τάς διατυπώσεις,

ἐπί τῶν ὁποίων δέν ὑπάρχει συναίνεσις. Ὡστόσον, τό κείμενον ὑπό τήν παροῦσαν μορφήν μετά τήν ὁλοκλήρωσίν του περιέχει ὡρισμένας θέσεις, τάς ὁποίας ἀμφισβητεῖ ἡ Ἐκκλησία μας. Ἐλπίζω ὅτι εἰς τήν ἐπικειμένην προσυνοδικήν διαδικασίαν θά ἔχωμεν τήν δυνατότητα νά διασαφηνίσωμεν αὐτάς τάς θέσεις, ὅπως καί νά ἐπανέλθωμεν εἰς τά κείμενα, τά ὁποῖα δέν ἔχουν συζητηθῆ εἰς τό πλαίσιον αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἤτοι τά κείμενα περί *Γάμου* καί *Ἡμερολογίου*. Ἐλπίζω ὅτι τά ζητήματα αὐτά θά συζητηθοῦν εἰς τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων καί θά εἴμεθα ἕτοιμοι νά συμμετάσχωμεν εἰς τήν διαδικασίαν τροποποιήσεως τοῦ ἤδη ὑπογραφέντος κειμένου διά τά κοινωνικά ζητήματα. Ὡστόσον, εἰς τό παρόν στάδιον ἡ συνείδησίς μας καί ἡ εὐθύνη, τήν ὁποίαν ἔχομεν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας μας καί τῆς Ἱερᾶς της Συνόδου δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑπογράψωμεν αὐτήν τήν στιγμήν τό ἐν λόγῳ κείμενον, διότι δέν τό θεωροῦμεν καρπόν τῆς πλήρους συναινέσεως ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Κατανοῶ τήν ἰδικήν σας θέσιν, πλήν ὅμως θά ἔπρεπε, αὐτό τό ὁποῖον εἴπατε μόλις τώρα, νά τό εἴχετε εἴπει χθές καί προχθές διά τό θέμα τῆς συναινέσεως. Ὅπως τό ἐννοεῖτε σεῖς. Δέν δυνάμεθα νά ἀφήνωμεν τά κείμενα νά περνοῦν καί εἰς τό τέλος νά λέγωμεν*:* «*Ἡμεῖς δέν ὑπογράφομεν ἕν κείμενον*». Τότε δέν ὑπάρχει λόγος, νά συνεχίσωμεν εἰς αὐτό τό πνεῦμα, συμφωνῶ ἀπολύτως καί νά γνωρίζετε ὅλοι ὅτι μέ αὐτό τό πνεῦμα ἐρχόμεθα ἐδῶ καί ἐργαζόμεθα. Ἀλλά ἀπό τήν ἄλλην πλευράν θά πρέπει ὁποιαιδήποτε ἐνστάσεις καί παρατηρήσεις ἔχετε εἰς τήν διαδικασίαν, ἐδῶ εἶναι ὁ χῶρος, εἰς τόν ὁποῖον πρέπει νά τάς εἴπετε. Πρίν καί ὄχι ὅταν φθάσωμεν εἰς τό θέμα τῶν ὑπογραφῶν, διότι κατ' αὐτόν τόν τρόπον δέν βλέπω πράγματι πνεῦμα, μέ τό ὁποῖον δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν. Λυποῦμαι, διότι δέν γνωρίζω κατά πόσον θά ἔχωμεν τόν χρόνον διά περαιτέρω προσυνοδικήν διαδικασίαν πλήν τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, οἱ ὁποῖοι θά λάβουν ὁπωσδήποτε θέσιν καί ἐπί τῶν θεμάτων, ὅταν θά γίνῃ ἡ Σύναξις σύν Θεῷ κατά τάς ἀρχάς τοῦ ἑπομένου ἔτους. Σᾶς εὐχαριστῶ καί πάλιν. Ἑτοιμάζεται τό περί *Νηστείας* κείμενον, τό ὁποῖον μόλις ἔγινεν ἀποδεκτόν καί θά πρέπει νά ὑπογράψετε ὅλοι πρό τῆς ἀναχωρήσεώς σας. Ἀναμένομεν διά νά ἀναγνώσωμεν τό *Ἀνακοινωθέν*, τό ὁποῖον θά πρέπει καί ὅλοι σεῖς νά ἐγκρίνετε. Ὁ ἅγιος Μπάτσκας καί ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Ἅγιε Πρόεδρε, ἠκούσαμεν ἐν χαρᾷ τόν καταληκτήριον λόγον ὑμῶν, ὡς καί τόν λόγον τῆς εὐχαριστίας καί εὐγνωμοσύνης ἁπάντων ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς ἁγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας. Εἶναι ὄντως κατά τινα τρόπον λυπηρόν τό ὅτι κατόπιν τῶν λόγων, δι' ὧν κατακλείεται ἡ ἐργασία ἡμῶν, πάλιν ἔχομεν προβλήματα διαδικασίας, ὑπογραφῶν καί μή ὑπογραφῶν. Θά ἤθελον νά παρακαλέσω, ἐπειδή τό θέμα ἦτο περίπλοκον. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ ἤδη ἀπ' ἀρχῆς εἶχε δηλώσει ὅτι ὁ ἴδιος δεσμεύεται καί ἡ ἀντιπροσωπία αὐτοῦ ὁλόκληρος ἐκ τῶν βαθμολογήσεων καί ἀξιολογήσεων τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Καί ἡ διαδικασία μᾶς ἠνάγκαζεν, ἐάν ὑπῆρχεν ἔστω καί εἷς ἀντίλογος μή ἀποδοχῆς, νά καταρρίπτεται ἤ νά καταπίπτῃ εἰς τό κενόν οἱαδήποτε πρότασις καί ἡ ὅλη συζήτησις πολλῶν ὡρῶν. Ἡ ἐντύπωσίς μου εἶναι, τό λέγω αὐτό ὄχι διά νά κατακρίνω οἱονδήποτε

ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλά εἰς πολλάς εἰμή καί ὅλας τάς προτάσεις τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας εἴχομεν σχεδόν συμφωνήσει ὅλοι. Ὑπῆρχε πάντοτε ἀντίλογος ἑνός προσώπου ἤ δύο τό πολύ. Ἡ ταπεινή μου πρότασις εἶναι ὅτι εἶναι κρῖμα καί εἶναι ἐντροπή ὅλων ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων καί ἀπόδειξις τῆς ἀνωριμότητος ἡμῶν ἐνώπιον τῶν προκλήσεων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ὅτι δέν ἠδυνήθημεν, λόγῳ τοῦ τρόπου τῆς ὑπογραφῆς, ὄχι τῆς τάξεως τῶν ὑπογραφῶν, νά ἔχωμεν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τό μόνον σοβαρόν ἐξαιρετικόν πρόβλημα τῆς σήμερον, τό τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καθεστῶτος τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὕτω καί τώρα ἐν τῇ Συνάξει ἡμῶν νά μή δυνάμεθα νά ἔχωμεν ὅλοι ὑπογραφήν καί πλήρη ὁμοφωνίαν εἰς ὅλα τά κείμενα. Διά τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς Πρόεδρον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποδεδειγμένην εὐρύτητα, ὑποχωρητικότητα καί σεβασμόν, τόν ὁποῖον ἡ ταπεινότης μου δέν θά ἠδυνάμην νά ἔχω, ἐάν ἤμην ἐν τῇ θέσει ὑμῶν, ὅταν παρεβαίνομεν τά ὅρια εἰς τήν μακρηγορίαν καί εἰς ἀνοικείους ἐκφράσεις κ.ο.κ. νά ἐπιτρέψετε μίαν ἄς εἴπωμεν ἔκτακτον συνέχισιν τῆς συζητήσεως διά νά ἐνταχθοῦν, διότι αὐταί καθ' αὐτάς αἱ προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας δέν εἶναι ριζική ἀλλοίωσις τοῦ κειμένου. Εἶναι ἁπλῶς ἐκτενεστέρα καί ἔν τισι περιπτώσεσιν ἀκριβεστέρα διατύπωσις τοῦ αὐτοῦ πράγματος διά νά εἰσέλθῃ ἐν συντετμημένῃ μορφῇ ἡ οὐσία αὐτῶν τῶν προτάσεων, ὥστε νά ὑπογραφῇ τό κείμενον καί ὑπό τῆς ἀντιπροσωπίας τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καί νά μή φεύγωμεν πάντοτε μέ ἡμιτελές ἔργον ἀπό ἐδῶ, διότι ἀποδεικνύομεν ὅτι, ναί μέν ὡραιολογοῦμεν ὅλοι ἀνεξαιρέτως περί ἑνότητος, ἐν τῇ πράξει ὅμως ἀποδεικνύομεν ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι νά θεραπεύσωμεν τήν ἔλλειψιν ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας μας. Δεχθεῖτε παρακαλῶ μετ' ἐπιεικείας καί κατανοήσεως τήν ταπεινήν μου πρότασιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ, ἅγιε ἀδελφέ. Γνωρίζετε τήν φιλίαν καί τήν ἀγάπην, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει, ὅπως ἄλλωστε ἡ αὐτή ἀγάπη καί μέ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ. Ἐπί προσωπικοῦ, δέν ὑπάρχει πρόβλημα μεταξύ ἡμῶν. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐγώ κατανοῶ, εἶναι ὅτι ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας δέν ἔχει ἀνάγκην συνηγόρου αὐτήν τήν στιγμήν, διότι σεῖς δέν ἀνήκετε εἰς αὐτήν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας εἶχε τήν δυνατότητα χθές, ὅταν εἴχομεν τήν διαδικασίαν αὐτήν, νά ἐκφέρῃ τήν ἄποψίν της. Δέν δυνάμεθα, ὅταν φύγωμεν ἀπό τήν αἴθουσαν καί ἔχωμεν εἴπει ὅτι ὡλοκληρώσαμεν τό κείμενον, ἐγώ οὐδεμίαν εἶδα ἔνστασιν, οὔτε ἐκ μέρους σας ἅγιε Μπάτσκας. Ἔμεινα λοιπόν μέ τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὅλοι ἀπεδέχθημεν τό κείμενον. Διατί δέν τό εἴπατε χθές, ἀλλά τό λέγετε σήμερον, κατόπιν ἑορτῆς; Ὅταν ἀπομακρύνεται κανείς ἀπό τό ταμεῖον, κατά τό κοινῶς λεγόμενον, δέν ἀναγνωρίζεται τό λάθος. Τώρα τά ρέστα θά τά λάβετε ἀπό ἀλλοῦ, ἀλλ' ὄχι ἀπό ἐμέ πάντως. Ἐγώ ἔκανα, νομίζω, τό καθῆκον μου. Δέν εἶναι θέμα ὅτι δέν θέλω νά βοηθήσω, ἀλλά, ἐάν δέν δεχώμεθα τήν διαδικασίαν καί ἐάν δέν δεχώμεθα ἐπίσης τήν ἀρχήν τῆς ὁμοφωνίας καί δέν ἀναζητῶμεν τήν συναίνεσιν ὅταν πρέπει, δέν δυνάμεθα νά ἐρχώμεθα τήν ἑπομένην καί νά θέλωμεν νά κάνωμεν μαθήματα. Λυποῦμαι πάρα πολύ. Καί ἐγώ θλίβομαι καί ἐγώ λυποῦμαι καί ἐγώ ἐντρέπομαι, διότι δέν ὑπάρχει ἡ ὁμόφωνος γνώμη ἐκπεφρασμένη μέ τάς ὑπογραφάς σας, ἀλλά σεβόμεθα τήν ἱερότητα τῶν προσώπων σας καί τῶν Ἐκκλησιῶν, τάς ὁποίας ἐκπροσωπεῖτε. Ἕκαστος ἐκπρο-

σωπεῖ μίαν Ἐκκλησίαν, ἔχετε πᾶν δικαίωμα καί εἶναι σεβαστή ἡ ἄποψις ἑκάστης Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς δέν δύναμαι νά κάνω τίποτε αὐτήν τήν στιγμήν, μή νομίζετε ὅτι εἶναι προσωπικόν θέμα καί ὅτι δέν θέλω νά βοηθήσω. Ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Σεβασμιώτατε, χωρίς νά θέλω νά περιαυτολογήσω, διά τόν λόγον αὐτόν σᾶς ἠρώτησα, πρίν ἀρχίσετε τόν καταληκτήριον λόγον σας, ἐάν ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων περί τῆς ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων ἐν Χριστῷ ἔχει ἐνταχθῇ ὑπό τῆς Γραμματείας εἰς τό πρός ὑπογραφήν κείμενον. Τώρα δέν γνωρίζω, παρά τό ὅτι εἴπατε ὅτι ἡ ἔνστασις αὐτή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑποβάλλεται μετά τόν καταληκτήριον καί εὐχαριστήριον λόγον, δέν γνωρίζω ἄν αὐτό ἀπευθύνεται μέσῳ ὑμῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, θά ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ἡ ἀντιπροσωπία της, νά συνεργασθῇ μέ τήν Γραμματείαν; Διότι πιστεύω ὅτι δέν εἶναι ἀγεφύρωτοι αἱ διαφοραί. Εἰς πολλάς ἐκ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑπῆρξε θετική ἀνταπόκρισις. Μήπως θά ἠδύνατο νά γίνῃ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας μέ τήν Γραμματείαν, διότι νομίζω ὅτι τό κείμενον αὐτό δέν μᾶς προσεφέρθη ἀκόμη πρός ὑπογραφήν, ὥστε νά ὑπάρξῃ μία γεφύρωσις καί νά μή φθάσωμεν νά ἐκδόσωμεν *Ἀνακοινωθέν*, ὅτι δέν συνεφωνήσαμεν πάλιν. Αὐτό θά ἤθελον μέσῳ ὑμῶν νά προτείνω εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μέ συγχωρεῖτε, Σεβασμιώτατε, τό κείμενον τό ὑπεγράψατε, τό ὑπέγραψεν ὁ ἀρχηγός ἑκάστης ἀντιπροσωπίας.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος*:* Ὑπεγράφη ἤδη;

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὑπεγράφη ἤδη. Ἀλλά θά ἤθελον νά ἐρωτήσω, ἐπειδή ὁ ἅγιος Μπάτσκας ζητεῖ τόν λόγον. Θέλετε ἐπ' αὐτοῦ νά ὁμιλήσητε, ἅγιε Μπάτσκας; Διότι ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας καί τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας. Μάλιστα.

Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος*:* Θέλω νά σᾶς ζητήσω συγχώρησιν, ἐάν σᾶς ἔφερα εἰς δύσκολον θέσιν. Ὁ σκοπός μου δέν ἦτο νά παριστάνω τόν συνήγορον. Θά ἦτο καί ἄτοπον νά τό κάνω αὐτό, τό μόνον τό ὁποῖον μέ ὑπεκίνησε νά εἴπω τά ὅσα εἶπον, ἦτο ἡ ἐπιθυμία ὅλων μας νά ἔχωμεν ὁμοφωνίαν. Ἐπειδή δέν πρόκειται περί οὐσιαστικῶν διαφορῶν, διαφορῶν εἰς τό περιεχόμενον, ἀλλά περί λεκτικῆς διατυπώσεως, διά τοῦτον τόν λόγον εἶχα τολμήσει νά προτείνω αὐτό, τό ὁποῖον ὄντως εἶναι παράτυπον, ὡς πρός τήν διαδικασίαν καί ζητῶ τήν κατανόησίν σας. Οὐδέν κίνητρον εἶχον νά ὑποστηρίζω. Εἶμαι, ὅπως γνωρίζετε, τόσας δεκαετίας πάντοτε ὑπέρ ὅλων καί οὐδεμία διαιρετική ἤ φατριαστική νοοτροπία θίγει ποτέ τήν ψυχήν μου. Διά τοῦτο συγχωρήσατέ με καί εὐχαριστοῦμεν διά τήν καλήν σας θέλησιν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Καί ἐγώ σᾶς εὐχαριστῶ. Ἐάν ὅμως χθές, ἅγιε Μπάτσκας, εἴχομεν συζητήσει αὐτό τό θέμα, ὅταν τό συνεζητούσαμεν, ἴσως νά εἴχομεν δυνηθῆ νά εὕρωμεν λύσιν. Ὅταν ἀποδεχώμεθα τό κείμενον, δέν δυνάμεθα πλέον νά ἐπανέλθωμεν. Δέν ὑπάρχει τοιαύτη

διαδικασία. Ἐγώ δι' αὐτό ἐπιμένω ἄλλως εὐχαρίστως θά τό ἔκανα. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, πρῶτον θά ἤθελον νά σᾶς διαβεβαιώσω διά τόν σεβασμόν ἐκ μέρους τῆς ἀντιπροσωπίας μας, ἔχετε δώσει τήν δυνατότητα εἰς ὅλους νά ἐκφράσουν τάς ἀπόψεις των, δι' αὐτό ἠργάσθημεν καρποφόρως καί ἔχομεν φθάσει ἐκεῖ, ὅπου ἐφθάσαμεν. Θά ἤθελον νά εἴπω τό ἑξῆς: Χθές ἐξέφρασα τήν ἀπορίαν μου σχετικῶς μέ μίαν παρατήρησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποία εἶναι θεμελιώδους σημασίας καί εἶπον ὅτι αὐτό ἴσως θά ἀποτελέσῃ ἐμπόδιον διά τήν ὑπογραφήν τοῦ κειμένου. Σεῖς μοῦ ἀπηντήσατε ὅτι δέν πρέπει νά θέτωμεν τόσον ριζικῶς τό ζήτημα. Δέν τό θέτομεν μέ τόσον ριζικόν τρόπον, κάνομεν μίαν παραχώρησιν σχετικῶς πρός τό κείμενον, *Αἱ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*. Ὁ προηγούμενος Πρόεδρος δέν μᾶς ἔδωσε τήν δυνατότητα νά ἐκφρασθῶμεν ἐπί δύο σημείων καί δέν ἐπανήλθομεν εἰς τά προηγούμενα σημεῖα, ἐνῷ αἱ παρατηρήσεις μας εἶχον σχέσιν μέ τά πρῶτα σημεῖα τοῦ κειμένου. Ὑπεγράψαμεν αὐτό τό κείμενον. Ἀποβλέπομεν εἰς ἐποικοδομητικόν διάλογον καί εἰς τήν ἐπίλυσιν ὅλων τῶν ζητημάτων, τά ὁποῖα θά παραπεμφθοῦν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον. Σεβασμιώτατε, ἴσως πράγματι ἀξίζει τόν κόπον νά ἀναθεωρήσωμεν τό κείμενον καί νά φθάσωμεν εἰς κοινήν συναίνεσιν. Τό κείμενον πράγματι εἶναι ἀτελές. Ἀφήνει αὐτήν τήν ἐντύπωσιν. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἅγιε ἀδελφέ, νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται νά εἴπωμεν ὅ,τι εἴδατε ὅτι δι' ἄλλην τοποθέτησιν, ὅταν ὑπῆρχε θέμα μέ ἀλλαγήν, τήν ὁποίαν ἔπρεπε νά κάνωμεν διά νά ἔχωμεν συναίνεσιν, τό ἐκάναμεν. Ἐάν χθές γινόταν αὐτή ἡ συζήτησις, ἐπαναλαμβάνω, νομίζω καί σᾶς ὁμιλῶ εἰλικρινῶς εἰς αὐτό τό θέμα, ὅτι θά ἠδυνάμεθα νά εἴχομεν ἐπιτύχει τήν συναίνεσιν. Ἀλλ' ὅταν δέν ἀκούω ἔνστασιν καί τήν ἐπομένην ὅτι δέν θέλετε, τί δυνάμεθα νά κάνωμεν; Σᾶς ἐρωτῶ εὐθέως, Σεβασμιώτατε. Διατί δέν ὡμιλήσατε καί διατί σήμερον ἔρχεσθε καί δέν ὑπογράφετε ἕν κείμενον; Κατανοῶ ὅτι τό κάνετε ἀπό ἀγάπην, συμπαράστασιν καί ἀλληλεγγύην πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας. Ἀλλά διατί νά μή τό κάνετε καί διά τήν ἑνότητα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀλληλεγγύη ἐδῶ ἔγκειται. Ἑκάστη Ἐκκλησία ἔχει τήν δυνατότητα νά ἐκφράσῃ τάς ἀπόψεις της, αἱ ὁποῖαι ἐνδεχομένως νά εἶναι διαφορετικαί καί σεβασταί, ἡμεῖς δέν κατακρίνομεν τήν τοποθέτησιν μιᾶς Ἐκκλησίας ἤ ἄλλης, ἀλλά ἐδῶ προσπαθοῦμεν νά εὕρωμεν μίαν συναινετικήν λύσιν εἰς ὅλα τά θέματα. Αὐτό εἶναι τό πνεῦμα. Δέν εἶναι ὅτι ἡμεῖς δέν ἔχομεν ὡς Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον δυσκολίας εἰς αὐτά τά θέματα. Καί ἡμεῖς ἐκάναμεν ὅμως παραχωρήσεις διά τό καλόν τῆς ἀποδοχῆς ἑνός κειμένου, τό ὁποῖον θά εἶχε τήν συναίνεσιν ὅλων. Αὐτά ἔχω νά εἴπω. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Ἐπιτρέψατέ μοι νά ἀπαντήσω. Εἶπον χθές ὅτι, ἄν δέν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ τροποποιήσεις, ἴσως προκύψει πρόβλημα κατά τήν ὑπογραφήν τοῦ κειμένου. Σᾶς τό εἶπον. Καί δέν σᾶς λέγω ὡς κάτι τό νέον σήμερον. Καί ἐξεφράσθη ἡ θέσις ὅτι θεωροῦμεν τό κείμενον ἀτελές. Σεῖς ἐρωτᾶτε, διατί δέν θέλομεν νά ἐπιδείξωμεν τήν πανορθόδοξον συναίνεσιν. Ἡμεῖς τό ἐκάναμεν. Ὑπεγράψαμεν τό κείμενον, ἀλλά δέν συνεζητήσαμεν τό ἥμισυ τοῦ

κειμένου. Αὐτό δέν ἀφορᾷ εἰς ὑμᾶς Σεβασμιώτατε. Εἴμεθα ἀλληλέγγυοι ὄχι μόνον πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, ἀλλά καί πρός ὅλους ὅσοι εὑρίσκονται ἐδῶ. Ἐκφράζομεν τήν ἄποψίν μας καί θεωροῦμεν ὅτι τό κάνομεν διά τό κοινόν καλόν, διά νά ἐπικρατήσῃ ἡ ἀλήθεια. Τό ἐπιδιώκομεν ὅλοι. Θέλω νά ὑπενθυμίσω εἰς ὅλους τό περί Γάμου κείμενον. Θά εἴχομεν αὐτό τό κείμενον, ἐπειδή σχεδόν ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι ἐστήριξαν τάς τροποποιήσεις τοῦ κειμένου, ἐκτός ἀπό τόν ἅγιον Πρόεδρον. Θά ἠδυνάμεθα νά ἔχωμεν ἕτοιμον τό περί *Κωλυμάτων γάμου* κείμενον. Σήμερον ὅμως εἴμεθα ἠναγκασμένοι νά ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτό τό κείμενον καί νά ζητήσωμεν ἀπό ἐσᾶς νά συζητηθοῦν αὐτά τά ζητήματα διά νά ληφθῇ κοινή ἀπόφασις, βάσει συναινέσεως, πρό τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Σᾶς εὐχαριστῶ ἅγιε Πρόεδρε.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σεβασμιώτατε, ὁμολογῶ ὅτι ἐν μέρει κατανοῶ τήν ἄποψίν σας, ὅτι ὑπεγράψατε ἕν κείμενον ἐπί τοῦ ὁποίου δέν εἶσθε σύμφωνος καί ἔρχεσθε νά μή ὑπογράψετε ἕν ἄλλο κείμενον, εἰς τό ὁποῖον χθές ἐδῶ εἰς τήν αἰθουσαν δέν ἐλέχθη καί δέν ὑπῆρχεν. Ἐγώ πράγματι θέλω νά ἐνθυμηθῆτε, μήπως μοῦ διέφυγε, ὅτι ὑφ' οὐδεμίας Ἐκκλησίας ἐτέθη ζήτημα, ὅτι ἐάν δέν δεχθεῖτε αὐτήν τήν ἀλλαγήν, δέν θά ὑπογράψωμεν τό κείμενον. Ὑπάρχουν τά Πρακτικά. Δέν δύνασθε νά μοῦ λέγετε κατ' ἰδίαν, διότι θά τό ἐκλάβω καί ἐγώ ὡς ἀπειλήν. Λέγω ὅτι ἐδῶ δέν ἠκούσθη. Γνωρίζω ὅτι ἑκάστη Ἐκκλησία ἔχει τάς ἰδικάς της ἀπόψεις, τάς ὁποίας θέλει νά προβάλῃ καί νά ἐπιβάλῃ εἰς τό κείμενον. Ἀλλ' ἐδῶ ἐργαζόμεθα ἀπό κοινοῦ διά νά ἔχωμεν ἀποτέλεσμα, τό ὁποῖον θά εἶναι προϊόν τῆς ἰδικῆς μας συνεργασίας καί ὁμοφωνίας. Δέν ἐθέσαμεν τό θέμα τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας εἰς τήν παροῦσαν Ε' Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Εἴτε δεχόμεθα τάς ἀρχάς, τάς ὁποίας ἔχομεν καί τάς ὁποίας ἔχομεν κληρονομήσει, εἴτε δέν θά κάνωμεν κείμενον. Ἐγώ δέν θά γίνω μεταρρυθμιστής εἰς τήν πόλιν τοῦ Καλβίνου. Μή μοῦ ζητεῖτε νά γίνω μεταρρυθμιστής. Εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Βάρνης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βάρνης κ. Ἰωάννης: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἐν πρώτοις θά ἠθέλαμεν νά εὐχαριστήσωμεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας καί τῆς ἀντιπροσωπίας της διά τήν ὑπομονήν καί τήν ἀγάπην σας, καί δεύτερον θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἔχομεν ὑπογράψει τό κείμενον. Ὡστόσον, εἴχομεν κάποιας τύψεις, ὅταν τό ὑπεγράφομεν. Θεωροῦμεν ὅτι ἐάν εἶχον γίνῃ δεκταί αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι κατετέθησαν θά ἦτο καλύτερον τό κείμενον καί θά ἠθέλαμεν νά ὁλοκληρωθῇ μέ εἰρηνικόν τρόπον. Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι ὑπεγράψαμεν τό κείμενον, πιστεύω ὅτι ἐχάσαμεν πάρα πολλά, ἐπειδή δέν ἔγιναν δεκταί αἱ προτάσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ διά τήν προσοχήν σας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ διά τούς λόγους σας. Κατανοητόν καί νά γνωρίζετε ὅτι, ὅπως εἶπον καί ἐγώ, μή νομίζετε ὅτι δέν λυποῦμαι διά τό ὅτι δέν ὑπάρχουν αἱ ὑπογραφαί τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Λυποῦμαι καί πράγματι μακάρι νά ὑπῆρχον ὅλαι αἱ ὑπογραφαί εἰς τό κείμενον αὐτό. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν δυνατότητα πού μοῦ δίδετε νά ἀπαντήσω εἰς ὡρισμένας πα-

ρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἠκούσθησαν ἐδῶ. Θά ἤθελον πρίν ἀπό ὅλα νά σᾶς εἴπω ὅτι εἴχομεν ἀποστείλει ἐγκαίρως τάς τροποποιήσεις μας εἰς τήν Γραμματείαν καί εἴπομεν ὅτι ὡρισμέναι τροποποιήσεις ἔχουν θεμελιώδη χαρακτῆρα δι' ἡμᾶς καί ἄλλαι εἶναι προαιρετικαί. Θά ἠδυνάμεθα νά συμφωνήσωμεν μέ τήν μή ἀποδοχήν τῶν προαιρετικῶν τροποποιήσεων, ἀλλ' ἡ μή ἀποδοχή τῶν τροποποιήσεων θελεμιώδους χαρακτῆρος παρουσιάζει μεγάλην δυσκολίαν δι' ἡμᾶς. Μᾶς λέγετε κάθε φοράν ὅτι ἔπρεπε νά δηλώνωμεν ὅτι δέν θά ὑπογράψωμεν τό κείμενον. Ὅταν ὅμως εἰς τά προηγούμενα στάδια τοιούτων συνεδριάσεων ἐκάναμεν τοιούτου εἴδους δηλώσεις ἐπί διαφόρων σημείων, ὁ Πρόεδρος μᾶς ἐκατηγόρει ἀμέσως ὅτι ἐκβιάζομεν ὅλον τό σῶμα καί φυσικῶς δέν ἐπιθυμοῦμεν ὅλη ἡ διαδικασία τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή τῶν τροποποιήσεων νά συνοδεύεται ὑπό ἀπειλῶν: «Ἄν δέν τό δεχθεῖτε, δέν θά τό ὑπογράψωμεν». Τοιαύτη συμπεριφορά σημαίνει ὅτι ἐμποδίζομεν τήν ὅλην συζήτησιν. Καί πάντοτε πιστεύομεν ὅτι ἡ μή ἀποδοχή ἑνός σημείου θά διορθωθῇ χάρις εἰς κάποιο ἄλλον σημεῖον, δι' αὐτό ἡ τελική ἀπόφασις σχετικῶς μέ τήν ὑπογραφήν ἤ μή ὑπογραφήν τοῦ κειμένου δύναται νά ληφθῇ, ὅταν ἴδωμεν τό τελικόν κείμενον. Καί προτοῦ ἴδωμεν τό τελικόν κείμενον δέν δυνάμεθα νά λάβωμεν τοιαύτην ἀπόφασιν. Πιστεύω ὅτι δέν πρέπει νά δραματοποιῶμεν τήν κατάστασιν. Αὐτό εἶχε συμβῆ καί εἰς τό παρελθόν. Πολύ καλύτερον ὅμως αἱ διαφωνίαι νά ἀποκαλύπτωνται εἰς τό ἐπίπεδον τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων παρά νά ἔλθωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, ὅπου δέν θά εἴμεθα πλέον 50 ἄτομα, ἀλλά 500 καί θά ἐκφράσωμεν τήν διαφωνίαν μας. Ἔχομεν ἀρκετόν χρόνον μέχρι τήν Σύνοδον. Θά γίνῃ ἀκόμη ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων. Ἔχομεν ὁλόκληρον χειμῶνα καί ἄνοιξιν ἐνώπιον ἡμῶν, ἔχομεν ἀρκετόν χρόνον, ὥστε νά ἐπεξεργασθῶμεν τά μή ὁλοκληρωθέντα κείμενα, νά τά τροποποιήσωμεν, ὥστε νά ἀντανακλοῦν τήν πραγματικήν συναίνεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Ἅγιε ἀδελφέ, πιστεύω ὅτι δέν νοεῖται ὅτι ποτέ ἠπείλησα ὁποιονδήποτε. Νομίζω ὅτι ἔδειξα ἀρκετήν ὑπομονήν καί συμπάθειαν καί ἤκουσα ὅλους. Εἰς οὐδένα εἶπον ὅτι: «δέν ἔχετε τόν λόγον» καί μάλιστα ὡρισμένοι ἀδελφοί ἠρώτησαν, διατί δίδομεν τόν λόγον συνεχῶς. Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός, νά ὑπάρχῃ διάλογος, ὁ διάλογος εἶναι ἐποικοδομητικός. Ὁπωσδήποτε εἰς προηγουμένας Διασκέψεις ὑπῆρχε τό περιθώριον. Τώρα εὑρισκόμεθα πρό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων. Εὐελπιστῶ ὅτι θά ὑπάρξῃ δυνατότης νά βελτιωθῇ τό κείμενον, δέν ἔχομεν ἄλλην δυνατότητα αὐτήν τήν στιγμήν, δέν δυνάμεθα νά ἐπανέλθωμεν. Λυποῦμαι, ὑπάρχουν Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι θά ἀναχωρήσουν, ὁπότε δέν δυνάμεθα ἐν τῇ ἀπουσίᾳ ἄλλων Ἐκκλησιῶν νά ἀποφασίζωμεν διά τήν τροποποίησιν ἑνός κειμένου, καίτοι γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχει ὁπωσδήποτε ἐκ μέρους μου πάντοτε ἀγαθή προαίρεσις καί δέν νομίζω ὅτι ἠπείλησα ποτέ κανένα ἤ ὅτι συμπεριεφέρθην κακῶς εἰς κάποιον. Σᾶς εὐχαριστῶ. Ὁ ἅγιος Ζουγδίδι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζουγδίδι κ. Γεράσιμος: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε, διά τήν ἐποικοδομητικήν σας ἐργασίαν καί διότι δίνετε εἰς ὅλους τήν δυνατότητα νά ἐκφρασθοῦν. Θέλω νά ἐπαναλάβω καί πάλιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας ἦλθεν ἐδῶ προκειμένου νά ἐργασθῇ ἀπό κοινοῦ μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν

λοιπῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ὅλα τά κείμενα, διά τά ὁποῖα εἴχομεν ἐντολήν ἀπό τούς Προκαθημένους μας. Ὡστόσον, πρέπει νά δώσωμεν ἀναφοράν εἰς τάς Ἐκκλησίας μας, εἰς τάς Ἱεράς μας Συνόδους καί εἰς τό ποίμνιόν μας. Πῶς θά τούς ἐξηγήσωμεν; Ὅτι μᾶς ἀνετέθη νά ἐργασθῶμεν εἰς κάποια κείμενα, εἰς κάποια ζητήματα, ὡστόσο δέν μᾶς ἤκουσαν, δέν ἔγινεν ἐποικοδομητική ἐργασία. Ὁ Μητροπολίτης Ἀνδρέας οὐδένα ἠπείλησε. Δέν εἶπε κάτι κακόν. Εἶπεν, ὅτι ἄν δέν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ παρατηρήσεις τῆς Ρωσσίας, ἐνδεχομένωςνά ἀρνηθῇ νά ὑπογράψῃ. Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν τήν ἐποικοδομητικήν συνεργασίαν, ὥστε ὅλα τά ζητήματα νά ἐπιλύωνται ἐν πνεύματι ὁμοψυχίας. Ὑπάρχουν ὅμως ζητήματα, τά ὁποῖα δέν δυνάμεθα νά ἀποδεχθῶμεν, δέν δυνάμεθα νά ὑπογράψωμεν, ἐπειδή ἀναφερόμεθα εἰς τήν Ἐκκλησίαν μας, ὅπως καί ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀντιπροσωπίαι, ἀναφερόμεθα καί εἰς τό ποίμνιόν μας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε. Ὁ ἅγιος Δημητριάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος: Εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε Πρόεδρε. Ἐπιτρέψατέ μοι μίαν διευκρίνησιν, ἐπειδή ἐλέχθη ὅτι αἱ ἐνστάσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεβλήθησαν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τάς τροποποιήσεις, τάς ὁποίας ἔφερεν ἡ ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας προῆλθον ἀπό ἕν ἤ δύο πρόσωπα, ἐλπίζω νά μή ὑπαινίσσεαι ὁ ἅγιος ἀδελφός τήν Ἑλληνικήν ἀντιπροσωπίαν. Ἡμεῖς, ὅπου ἐτοποθετήθημεν ὡς ἀντιπροσωπία, ἐτοποθετήθημεν θεολογικῶς, ἐκκλησιολογικῶς, ποιμαντικῶς, μέ πλήρη μάλιστα αἰτιολόγησιν καί μή λησμονοῦμεν ὅλοι ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν παρόντων ἐπί ὥρας πολλάς εἴχομεν ἐργασθῆ εἰς αὐτά τά κείμενα καί ἐπί ἄλλας τόσας ὥρας ἠργάσθημεν καί αὐτάς τάς ἡμέρας. Οὕτω λοιπόν, εἰς ὅτι ἀφορᾷ εἰς τήν ἀντιπροσωπίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποιαδήποτε ἔνστασίς μας νά μή ἀποδεχθῶμεν αὐτά, τά ὁποῖα προετείνοντο, οὐδένα ἄλλον σκοπόν ἤ μεθόδευσιν εἶχον εἰμή μόνον νά διασώσωμεν τό ἀκραιφνές ὀρθόδοξον πνεῦμα, τό ὁποῖον ἔχει καί πρέπει νά ἔχῃ αὐτό τό κείμενον. Ἐάν αὐτό δέν ἔγινε πολλάς φοράς ἀπολύτως κατανοητόν, δέν γνωρίζω ποῦ ὀφείλεται, ἀλλά ἡμεῖς θά ἠδυνάμεθα κάλλιστα νά ζητήσωμεν αἰτίασιν καί νά εἴπωμεν ὅτι εἰς ὡρισμένα θέματα καί ἡμεῖς ὑπεχωρήσαμεν οὐσιαστικῶς ὡς ἀντιπροσωπία, ἀκριβῶς διά τήν ὁμοφωνίαν καί τό καλόν καί τήν κοινήν πορείαν ὅλων μας. Ἄρα, θά παρακαλέσω πολύ καί τό καταγράφω αὐτό εἰς τά Πακτικά, εἰς ὅ,τι μᾶς ἀφορᾷ, ἑκάστη μας στάσις ἔχει νά κάνει μόνον μέ τήν ἀλήθειαν τῆς πίστεως καί τήν ἔκφρασιν τοῦ ὀρθοδόξου ἤθους καί τῆς θεολογίας εἰς τά κείμενά μας. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Δημητριάδος. Ὁ ἅγιος Περιστερίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος: Ἅγιε Πρόεδρε, θά ἐπεθύμουν νά θέσωμεν τέλος εἰς αὐτήν τήν συζήτησιν, ἡ ὁποία δέν οἰκοδομεῖ, ἀλλά ξέει πληγάς καί ἐπομένως αὐτό, τό ὁποῖον ἐζήσαμεν ἄς μή τό ἐπεκτείνωμεν καί ἄς μή τό δραματοποιήσωμεν ἔτι περισσότερον, διά νά φύγωμεν ἀπό ἐδῶ μέ λίαν ἀρνητικάς ἐντυπώσεις. Αὐτό τό ὁποῖον ἐπετεύχθη, ἐπετεύχθη ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἄλλωστε, ἑκάστη Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς αὐτόν τόν διάλογον πάντοτε μέ τήν προοπτικήν ὅτι θά γίνῃ καί κάποιος συμβιβασμός. Δέν δύναται νά ἔρχεται μία

Ἐκκλησία μέ τήν βεβαίαν πεποίθησιν ὅτι ἡ θέσις της θά περάσῃ εἰς τό σῶμα μιᾶς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Ὑπάρχει πάντοτε ἡ τακτική τοῦ συμβιβασμοῦ καί ἐπί πλέον δέν δυνάμεθα νά ἀλλάσσωμεν κάθε φοράν τήν μεθοδολογίαν. Ὑπάρχουν αἱ βασικαί ἀρχαί, τάς ὁποίας ἐφαρμόζομεν εἰς τάς Προσυνοδικάς Διασκέψεις καί αὐταί αἱ ἀρχαί πρέπει πάντοτε νά μᾶς καθοδηγοῦν. Ὄχι ὅταν μᾶς ἀρέσουν εἶναι ἀρεσταί, ὅταν δέν μᾶς ἀρέσουν νά τάς ἀπορρίπτωμεν. Αὐτό δέν εἶναι κατανοητόν δι' ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μίαν προοπτικήν καί γνωρίζουν καλῶς τήν θεολογίαν. Ἄλλωστε, καί εἰς τάς Οἰκουμενικάς Συνόδους δέν συνεφώνουν ὅλοι, ἐκτός ἄν ἦτο καθαρῶς δογματικά θέματα, εἰς τά ὁποῖα, ὅποιος δέν συνεφώνει, ἐκηρύσσετο αἱρετικός ἤ σχισματικός κ.λπ. Εἰς τά ἄλλα ζητήματα δέν ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ὁμοφωνία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν πρόκειται νά συμμετάσχῃ εἰς Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἡ ὁποία θά ἀνατινάξῃ – τό εἶπον καί πάλιν, τό ἐπαναλαμβάνω –τήν ἐκκλησιολογίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τήν ὁποίαν ἐφαρμόζομεν μέχρι τώρα. Πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νά διατηρήσωμεν τήν ἐκκλησιολογίαν μας, χωρίς νά γίνωμεν νεκροθάπται καί νά δεχθῶμεν τήν προτεσταντικήν ἤ τήν ρωμαιοκαθολικήν ἐκκλησιολογίαν. Λοιπόν, εἶναι καλύτερον νά μή συνέλθῃ ἡ Σύνοδος, παρά νά τά κάνωμεν ὅλα θάλασσα ἐν ὀνόματι τοῦ συμφέροντος τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης Ἐκκλησίας. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Περιστερίου. Ὁ κ. Γκαντούρ.

Ὁ Ἐλλογιμ. κ. Γεώργιος Γκαντούρ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Πρόεδρε. Ἔχω μίαν πρότασιν νά κάνω, ἐλπίζων ὅτι θά ἄρῃ τό ἀδιέξοδον, δεδομένου ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου εἰς ἀτμοσφαῖραν ὁμοφωνίας καί εἰρήνης, ἀφοῦ διά πρώτην φοράν, θά συμβῇ αὐτό μετά ἀπό πολλούς αἰῶνας. Εἶναι σημαντικόν καί οὐσιῶδες νά δείξωμεν αὐτήν τήν ὁμοφωνίαν εἰς τούς πιστούς μας, ἀλλά καί εἰς τούς ἄλλους. Τό θέμα δέν εἶχε τήν εὐκταίαν ὁμοφωνίαν βεβαίως, ἀλλά ὑπάρχουν καί ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τήν ἰδίαν κατάστασιν. Ἐάν ἴδωμεν τόν κατάλογον τῶν θεμάτων, διά τά ὁποῖα δέν ἔχει ἐπιτευχθῆ ὁμοφωνία, θά ἴδωμεν ὅτι εἶναι τουλάχιστον τέσσαρα ἤ πέντε καί θά πρέπει νά λάβωμεν ἀπόφασιν νά μείνουν ἀνοιχταί αἱ ἐργασίαι τῆς Διασκέψεως, νά μή κλείσωμεν ἐδῶ αὐτήν τήν Διάσκεψιν. Ἡ τεχνολογία ἐπιτρέπει νά συνεργασθῶμεν κατά τήν περίοδον αὐτήν, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ, χρησιμοποιοῦντες τό τηλέφωνον, τό ἠλεκτρονικόν ταχυδρομεῖον κ.λπ. διά νά διευκολυνθῶμεν εἰς τό ἔργον μας. Ὅταν θά φθάσωμεν εἰς κάποιον βαθμόν ὁμοφωνίας εἰς αὐτό τό ἔργον, τότε οἱ ἐπί κεφαλῆς τῶν ἀντιπροσωπιῶν θά δυνηθοῦν νά ὑπογράψουν τά κείμενα αὐτά διά τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων, ὥστε νά φθάσωμεν εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον ἐν ὁμοφωνίᾳ, διότι ἄλλως θά ἔχωμεν προβλήματα εἰς τήν διεξαγωγήν αὐτῆς.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εἰς τήν γενομένην πρότασιν, τήν ὁποίαν ὁπωσδήποτε ἀκούομεν, θά ὑπάρξῃ ἀπάντησις οὕτως ἤ ἄλλως καί θά ἴδωμεν πῶς θά προχωρήσωμεν καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τά κείμενα αὐτά. Πρόθεσίς μας εἶναι νά φθάσωμεν εἰς αἴσιον τέλος, ἀλλά, ὅπως εἴπομεν, δεσμευόμεθα ἀπό τήν διαδικασίαν. Δέν ἐναπόκειται εἰς ἡμᾶς νά ἀποφασί-

σωμεν αὐτήν τήν στιγμήν. Δέν ἔχομεν τήν ἐντολήν νά ἀποφασίσωμεν ἐδῶ τό τί θά γίνῃ. Ἐθέσαμεν τά θέματα, τά συνεζητήσαμεν, ὑπῆρχεν ὅλη ἡ διάθεσις καί ἡ διαδικασία, θά ἔλεγον δέ δημοκρατική διαδικασία διά νά τό ἀκούσωμεν ἐντός τῶν δεδομένων πλαισίων, συμφώνως πρός τόν Κανονισμόν, ἀλλ' ὅμως δέν δυνάμεθα νά κάνωμεν καί θαύματα. Ἔχουν ζητήσει τόν λόγον ὁ ἅγιος Κωνσταντίνης, ὁ ἅγιος Ζουγδίδι καί ὁ π. Γεώργιος Τσέτσης. Πρέπει νά συντομεύωμεν διότι εἶναι 12.05 π.μ. Προσωπικῶς, δέν ἔχω πρόβλημα, ἀλλά τό λέγω δι' ὅσους βιάζονται.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχος: Εὐχαριστῶ Σεβασμιώτατε. Εἶχον τήν γνώμην ὅτι ἡ ἀντιπροσωπία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας θά εἶχε πλησιάσει μετά τήν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν τήν Γραμματείαν διά νά ἴδῃ εἰς ποῖον βαθμόν αἱ προτάσεις της ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν, ὅπως καί αἱ γενομέναι ἐπ' αὐτῶν προτάσεις τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἐγώ δέν ἔχω ἴδει τό κείμενον, διότι τό ὑπέγραψεν ὁ πρῶτος φέρων τά πρωτεῖα Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καπιτωλιάδος κ. Ἡσύχιος. Ἐπιτρέψατέ μοι καί πάλιν κατόπιν ἑορτῆς νά ἐρωτήσω, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ἅμα τῇ παραδόσει τοῦ κειμένου πρός ὑπογραφήν, εἶχε τόν χρόνον νά ἐλέγξῃ καί νά ἴδῃ ὅτι ὅσα ἔγραψεν ἡ Γραμματεία δέν ἀπηχοῦν καί τάς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας; Καί ἄν αὐτό δέν ἐγένετο, μήπως θά ἠδύνατο νά τό κάνῃ ἔστω καί τήν τελευταίαν στιγμήν; Θά ἠδύνατο δηλαδή νά γίνῃ μία ἐπαναθεώρησις τοῦ δοθέντος πρός ὑπογραφήν κειμένου καί εἰς συνεννόησιν μέ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας νά ἴδουν, ἐάν θά ἠδύναντο νά ὑπογράψουν. Αὐτό εἶναι τό ἕν, τό ὁποῖον θά ἤθελον νά ὑποβάλω, καί δεύτερον νά ἐρωτήσω, ἐκτός τοῦ *Ἀνακοινωθέντος*, θά γίνῃ καί *Πρακτικόν*, ὅπως καί τήν προηγουμένην φοράν εἰς τήν Διορθόδοξον; Εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Σᾶς εὐχαριστῶ. Δίδω τόν λόγον εἰς τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ, ἄν θέλῃ νά ἀπαντήσῃ εἰς τό ἐρώτημα τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνης, καί ἀμέσως μετά ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων: Σεβασμιώτατε, νομίζω ὅτι τώρα δέν θά εἶναι πολύ ρεαλιστικόν νά κάνωμεν τροποποιήσεις εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἔχει ἤδη ὑπογραφῆ ὑπό τῶν περισσοτέρων ἐκπροσώπων. Σήμερον τό πρωί ἐμελετήσαμεν προσεκτικῶς τό τελικόν κείμενον, τό ὁποῖον μᾶς διενεμήθη, καί ἀπεφασίσαμεν νά μή τό ὑπογράψωμεν εἰς τό παρόν στάδιον. Θά ἀποστείλωμεν εἰς τήν Γραμματείαν ὅλας τάς παρατηρήσεις, τάς τροποποιήσεις, τάς διαφωνίας μας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δι' ἡμᾶς θεμελιώδη χαρακτῆρα. Ἡ Σύναξις τῶν Προκαθημένων θά ἀποφασίσῃ τί πρέπει νά γίνῃ. Νομίζω ὅμως ὅτι εἰς τό παρόν στάδιον ἔχομεν ἐξαντλήσει τάς δυνατότητάς μας, ἔχομεν ἐξαντλήσει τήν ὑπομονήν τῶν ἀδελφῶν μας, θά παρεκάλουν δέ νά κλείσωμεν ἐδῶ τήν συζήτησιν καί νά σᾶς εὐχαριστήσω ὅλους διά τήν κοινήν ἐποικοδομητικήν ἐργασίαν.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ: Εὐχαριστῶ, ἅγιε Ἀδελφέ. Ὁ ἅγιος Γκόρι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γκόρι κ. Ἀνδρέας: Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, σᾶς εὐχαριστῶ διά τόν λόγον πού μοῦ ἐδώσατε. Συμφωνῶ μέ τόν ἅγιον Βολοκολάμσκ. Δέν θά ἤθελον νά φύγω ἀπό ἐδῶ μέ βαρεῖαν καρδίαν. Μᾶς εἴπατε ὅτι ὁ λόγος, τόν ὁποῖον εἶπον θά ἠδύνατο νά ἐκληφθῇ καί ὡς ἀπειλή. Εἰς οὐδεμίαν πε-

ρίπτωσιν ὑπενόουν ἀπειλήν. Σᾶς εἶμαι εἰλικρινῶς εὐγνώμων διά τό ἔργον σας, διά τήν ὑπομονήν σας, διά τό ἐποικοδομητικόν πνεῦμα, εἰς τό ὁποῖον ἠργάσθημεν. Θά ἤθελον νά εἴπω ὅτι ἔχομεν ἀπευθυνθῆ εἰς τήν Γραμματείαν καί ἔχομεν ζητήσει ἄν ὑπάρχῃ δυνατότης νά εὑρεθῇ τό χθεσινόν *Πρωτόκολλον*, ἡ Γραμματεία ὅμως μᾶς ἀπήντησεν ὅτι αὐτό θά γίνῃ ἐν καιρῷ. Ὡστόσον, ἡ σύγχρονος τεχνολογία δίδει τήν δυνατότητα νά καταγράφωνται οἱ λόγοι καί αἱ εἰκόνες καί ἔχομεν ἐκεῖνο τό μέρος τῆς παρεμβάσεως, εἰς τό ὁποῖον εἶπον, ὅτι κατά τήν ὑπογραφήν πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ παρατηρήσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἐπειδή ἔχουν θεμελιώδη χαρακτῆρα καί δύναται νά προκύψουν προβλήματα κατά τήν ὑπογραφήν τοῦ κειμένου. Ἔχομεν αὐτό τό μέρος. Ἄν θελήσετε δυνάμεθα νά σᾶς τό δώσωμεν, νά τό ἀκούσετε. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Μή λαμβάνετε ἕκαστον λόγον καί θεωρεῖτε ὅτι ἔχω κάτι ἐναντίον εἴτε ὑμῶν εἴτε οἱουδήποτε ἄλλου ἀδελφοῦ. Αὐτά τά ὁποῖα συζητοῦμεν, τά συζητοῦμεν ἐν πνεύματι ἀδελφικῷ. Δέν ἔχομεν μεταξύ ἡμῶν ὁ,τιδήποτε. Ἀνεφέρθητε εἰς τό γεγονός, ὅτι ἰδιαιτέρως εἰς τό κείμενον, τό ὁποῖον ἐπεξηργάσθημεν χθές, εἰς αὐτό τό κείμενον τουλάχιστον δέν ὑπῆρχον θεμελιώδεις ἤ μή τοποθετήσεις, ὅπως εἰς τά ἄλλα κείμενα. Ὁπότε δέν γνωρίζομεν ποία ἦτο πράγματι ἡ ἐπιμονή εἰς ὡρισμένα κείμενα, τά ὁποῖα ἔπρεπε νά μείνουν. Σᾶς τό λέγω εἰλικρινῶς ὅτι δέν ὑπῆρχον καί δύναμαι νά σᾶς δείξω καί ἐγώ μέ τό ἰδικόν μου κείμενον. Ἐδῶ συνηργάσθημεν μέ τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον, ἀλλά δέν ἐπετεύχθη τό ἐπιθυμητόν ἀποτέλεσμα. Αὐτό ἄς τό ἐκλάβωμεν ὅτι δέν εἶναι τίποτε ἀκόμη τέλειον καί ὅτι ἔχομεν τόν χρόνον διά νά ἀποφασίσουν αἱ Ἐκκλησίαι, ὅταν θά συναντηθοῦν οἱ Προκαθήμενοι διά νά ἴδουν εἰς τήν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων μέ ποῖον τρόπον θά προχωρήσωμεν εἰς αὐτά τά κείμενα. Καί μέ αὐτούς τούς λόγους θά ἤθελον νά σᾶς ἀναγνώσω τό *Ἀνακοινωθέν*. Δύνασθε νά τό ἀναγνώσετε ἅγιε Ἀρχιγραμματεῦ;

Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς*:*

Ἀνακοινωθέν
τῆς Ε' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως
ἐν Σαμπεζύ Γενεύης

Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, συγκληθεῖσα ὑπό τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τῇ συμφώνῳ γνώμῃ τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐκφρασθείσῃ κατά τήν ἐν Φαναρίῳ ἀπό 6ης ἕως 9ης Μαρτίου 2014 Ἱεράν Σύναξιν αὐτῶν, συνῆλθεν εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπό τῆς 10ης μέχρι τῆς 17ης Ὀκτωβρίου 2015. Αἱ ἐργασίαι τῆς Διασκέψεως ἤρξαντο μέ Διορθόδοξον ἀρχιερατικόν συλλείτουργον ἐν τῷ Ἱερῷ Σταυροπηγιακῷ Ναῷ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατά τήν Κυριακήν τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διεξήχθησαν δέ ὑπό τήν Προεδρίαν τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Γέροντος Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου καί τοῦ Μητροπο-

λίτου Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ, τῇ συνδρομῇ καί τοῦ Γραμματέως ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίου. Εἰς τάς ἐργασίας τῆς Διασκέψεως συμμετέσχον ἐκπρόσωποι πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Οἱ Προκαθήμενοι τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπέστειλαν Μηνύματα εἰς τούς συμμετέχοντας τῆς Διασκέψεως, τά ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν ἐν Συνεδρίᾳ. Τά μέλη τῆς Διασκέψεως ἀπέστειλαν ἀπαντητικήν ἐπιστολήν πρός πάντας τούς Προκαθημένους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐξαιτούμενοι τάς προσευχάς καί τάς εὐλογίας αὐτῶν διά τήν εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως.

Θέματα τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, συμφώνως πρός τήν βούλησιν τῶν Προκαθημένων, ἦσαν ἡ συζήτησις καί τελική ἔγκρισις πρῶτον, τοῦ καταρτισθέντος ὑπό τῶν προηγηθεισῶν δύο Συνελεύσεων τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς (2009-2011) κειμένου περί τοῦ Αὐτονόμου καθεστῶτος καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, καί, δεύτερον, τῶν ὁμοφώνως προταθεισῶν τροποποιήσεων ὑπό τῆς συνελθούσης τρίς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς (2014-2015) ἐπί ἐγκριθέντων ὑπό τῶν Β΄ καί Γ΄ Προσυνοδικῶν Διασκέψεων κειμένων (1982-1986). Ἡ Διάσκεψις ἐξήτασεν τά ὑπό τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καί ὑπό τῆς Εἰδικῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καταρτισθέντα κείμενα εἰς τάς ἐν Σαμπεζύ συνελεύσεις αὐτῶν ἐπί τῶν θεμάτων: «Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον», «Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ», καί «Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί τῆς τηρήσεως αὐτῆς σήμερον». Εἰς τά κείμενα ταῦτα ἐγένοντο διευκρινήσεις, συμπληρώσεις, διορθώσεις καί προσθῆκαι, ἐνεκρίθησαν δέ ὁμοφώνως ὑπό τῆς Διασκέψεως τά κείμενα: «Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον» καί «Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί τῆς τηρήσεως αὐτῆς σήμερον». Τό κείμενον: «Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ» δέν ὑπεγράφη ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσσίας καί Γεωργίας».

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Αὐτό εἶναι τό *Ἀνακοινωθέν*.

***Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος**:* Συγγνώμην, ἅγιε Πρόεδρε.

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Μάλιστα.

***Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος**:* Τό περί *Αὐτονόμου* κείμενον δέν θά ἀναφερθῇ;

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Μάλιστα, τώρα θά συμπληρωθῇ καί θά ὁλοκληρωθῇ. Συμφωνεῖτε ὡς πρός τό *Ἀνακοινωθέν* μέ τήν προσθήκην βεβαίως τοῦ περί *Αὐτονόμου* θέματος. Εὐχαριστῶ πολύ. Ὁ ἅγιος Βολοκολάμσκ.

***Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἱλαρίων**:* Δύναται νά ἀναγνωσθῇ ἐκ νέου ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ Ἀνακοινωθέντος;

***Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ**:* Μάλιστα.

***Ὁ Ὁσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρθολομαῖος Σαμαρᾶς**:* κ. Δεληκωστα-

ντῆ, νά ἀναγνώσωμεν πάλιν τήν τελευταίαν παράγραφον*:*

Ἐνεκρίθησαν δέ ὁμοφώνως ὑπό τῆς Διασκέψεως τά κείμενα*:* «*Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*» καί «*Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί τῆς τηρήσεως αὐτῆς σήμερον*».

Νά τό ἐπαναλάβωμεν; Μέ τήν διόρθωσιν διά τό *Αὐτόνομον* ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ*:*

Ἐνεκρίθησαν ὁμοφώνως ὑπό τῆς Διασκέψεως τά κείμενα*:* «*Περί τοῦ Αὐτονόμου καί τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ*», «*Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον*» καί «*Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί τῆς τηρήσεως αὐτῆς σήμερον*». Τό κείμενον, «*Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ*» δέν ὑπεγράφη ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσσίας καί Γεωργίας.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Ὁ π. Νικόλαος Μπαλασώφ.

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωθιερεύς κ. Νικόλαος Μπαλασώφ*:* Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ἔχω μίαν παρατήρησιν τεχνικῆς φύσεως, ἄν κατενόησα καλῶς. Ὑπάρχει μία παραπομπή εἰς τήν ἐξέτασιν τοῦ κειμένου διά τό *Αὐτόνομον* ὑπό τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τό 2009 καί τό 2011. Ἐνῷ ἡ Διορθόδοξος Ἐπιτροπή ὡλοκλήρωσε τήν ἐξέτασιν τοῦ κειμένου περί Αὐτονόμου, εἰς τήν συνεδρίασιν τοῦ 2009. Νομίζω ὅτι εἶναι λάθος ἡ ἀναφορά τοῦ 2011.

Ὁ Προεδρεύων Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ*:* Εὐχαριστοῦμεν διά τήν παρατήρησιν αὐτήν, λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καί θά τεθῇ εἰς τό κείμενον. Εὐχαριστῶ λοιπόν διά μίαν εἰσέτι φοράν ὅλους διά τήν ὑπομονήν, τήν ἀγάπην καί τήν συνεργασίαν. Εὐχαριστοῦμεν ἐπίσης τόσον τόν Σεβασμιώτατον ἅγιον Ἑλβετίας, ὅσον καί ὅλην τήν Γραμματείαν, ἰδιαιτέρως δέ τούς διερμηνεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐμόχθησαν τόσας ἡμέρας μαζί μας. Ἐκεῖνοι τί πταίουν; Ἡμεῖς καλῶς τά ἠθέλαμεν καί τά ἐπάθαμεν. Διά τοῦτο τούς εὐχαριστοῦμεν. Ἀκολουθοῦμεν, τήν διαδικασίαν καί κλείνομεν μέ τήν προσευχήν διά νά φύγωμεν πράγματι ἡνωμένοι καί μέ τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Δέησις ἐπί τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν (Συνημμένον 3)

Λῆξις τῶν ἐργασιῶν.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΤΕΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ *

***

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ

Τῇ προσκλήσει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου συνῆλθον οἱ Μακαριώτατοι Προκαθήμενοι τῶν Ἁγιωτάτων Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς καί οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν κωλυθέντων ἵνα παραστῶσιν αὐτοπροσώπως Μακαριωτάτων Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ.κ. Ἰωάννου Ι΄, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου Β΄ καί Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ.κ. Σάββα, εἰς Σύναξιν, πραγματοποιηθεῖσαν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπό 21ης ἕως 28ης Ἰανουαρίου, 2016, πρός ὁριστικήν διαμόρφωσιν τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ἐπίσπευσιν καί ὁλοκλήρωσιν τῆς προπαρασκευῆς αὐτῆς, διευθέτησιν δέ πασῶν τῶν ἐν προκειμένῳ λεπτομερειῶν, καθ᾽ ἥν ἀπεφασίσθησαν τά κάτωθι:

1.- Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά συνέλθῃ σύν Θεῷ ἐν τῇ ἐν Κολυμπαρίῳ Κισάμου Ὀρθοδόξῳ Ἀκαδημίᾳ Κρήτης, ἀπό 18ης ἕως 27ης Ἰουνίου 2016. Τῇ 18ῃ ἰδίου μηνός, Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν, τελεσθήσεται Θεία Λειτουργία καί Ἱερόν Μνημόσυνον ὑπέρ ἀναπαύσεως πάντων τῶν ὑπέρ τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως ἀγωνισαμένων καί τελειωθέντων ἐν αὐτῇ ὡς καί ὑπέρ τῶν κεκοπιακότων διά τήν προπαρασκευήν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου κεκοιμημένων πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐπί δέ τῇ Μεγάλῃ Ἑορτῇ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς τελεσθήσεται Συλλείτουργον τῶν Ὀρθοδόξων Προκαθημένων ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Μηνά Ἡρακλείου. Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνόδου θά ἀρχίσουν μετά τήν Θείαν Λειτουργίαν τῆς Δευτέρας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁλοκληρωθήσονται δέ ἐν Εὐχαριστιακῇ Συνάξει τῇ Κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πάντων.

**Τά ὑπό Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων ἐγκριθέντα καί παραπεμφθέντα εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον κείμενα ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, ὡς καί τοῦ Κανονισμοῦ Ὀργανώσεως καί Λειτουργίας αὐτῆς, δημοσιεύονται ὡς ταῦτα ἐβελτιώθησαν, συνεπληρώθησαν καί ἐπεκυρώθησαν ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων πασῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Σαμπεζύ, 21-28 Ἰανουαρίου 2016).*

2.- Εἰδική Ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἐξ ἑνός ἀντιπροσώπου ἐξ ἑκάστης Ἐκκλησίας, ἐξονομαζομένου μέχρι τέλους προσεχοῦς Φεβρουαρίου, θά συνέλθῃ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀκαδημίᾳ Κρήτης, ἀπό 9ης ἕως 16ης Ἰουνίου ἐ.ἔ., πρός σύνταξιν σχεδίου Μηνύματος τῆς Συνόδου, τό ὁποῖον θά θεωρηθῇ ὑπό τῶν Ὀρθοδόξων Προκαθημένων, τῇ 17ῃ ἰδίου μηνός, πρός παραπομπήν ἐν συνεχείᾳ τῇ Ἁγίᾳ καί Μεγάλῃ Συνόδῳ.

3. Εἰς τήν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, διαλαμβάνονται τά κάτωθι θέματα:

α) Ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ.

β) Ἡ Ὀρθόδοξος Διασπορά. Ἡ Ἱερά Σύναξις ἀφ᾽ ἑνός μέν ἔκρινεν ὅτι ὁ ὑπό τῆς Δ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως (2009) συσταθείς θεσμός τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐκασταχοῦ τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς ἐλειτούργησεν ἐπιτυχῶς καί ἀπεδείχθη λυσιτελής, ἐπειδή φανερώνει ἐμπράκτως τήν ἑνότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί προωθεῖ τήν συνεργασίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρουσιῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ, ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῶν Ὀρθοδόξων πιστῶν, ἀφ᾽ ἑτέρου δέ διεπίστωσε τήν ἀδυναμίαν, τό γε νῦν ἔχον, πρός μετάβασιν εἰς τήν αὐστηρῶς κανονικήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν, ἀπεφάσισεν ὅπως εἰσηγηθῇ εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τήν διατήρησιν τοῦ θεσμοῦ τούτου, ἄχρις οὗ ἐπιστῇ ὁ καιρός, κατόπιν ὡριμάνσεως τῶν συνθηκῶν, πρός ἐφαρμογήν τῆς κανονικῆς ἀκριβείας.

γ) Τό Αὐτόνομον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.

δ) Τό μυστήριον τοῦ Γάμου καί τά κωλύματα αὐτοῦ.

ε) Ἡ σπουδαιότης τῆς νηστείας καί ἡ τήρησις αὐτῆς σήμερον.

ς) Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον.

Διαπιστωθέντος ὅτι τά θέματα τό *Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ καί τά Δίπτυχα* δὲν ἔτυχον ὁμοφώνου ἀποδοχῆς κατά τάς ἐπανειλημμένας συνελεύσεις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ὥστε νά τύχουν τελικῶς ἐγκρίσεως ὑπό τινος Προσυνοδικῆς Διασκέψεως καί ἀποτελέσουν οὕτω θέματα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, δέν συμπεριελήφθησαν εἰς τήν Ἡμερήσιαν Διάταξιν αὐτῆς καί θά ἐξετασθοῦν ἐν τῷ μέλλοντι. Πρός τούτοις, ἀπεφασίσθη ὅπως ἑκάστη Ἐκκλησία ἀφεθῇ ἐλευθέρα ἵνα ἀκολουθῇ τήν ὑπ᾽ αὐτῆς καθιερωθεῖσαν τάξιν τῶν Διπτύχων.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τό *Ἡμερολογιακόν Ζήτημα,* ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως ἑκάστη Ἐκκλησία ἀφεθῇ ἐλευθέρα ἵνα τηρῇ τό ὑπ᾽ αὐτῆς θεωρούμενον ὡς λυσιτελές διά τήν πνευματικήν οἰκοδομήν τοῦ ποιμνίου αὐτῆς Ἡμερολόγιον, χωρίς τοῦτο νά ἐπηρρεάζῃ τόν ὑπό πάντων τῶν Ὀρθοδόξων κοινόν ἑορτασμόν τοῦ Πάσχα.

4. Συγκροτεῖται Πανορθόδοξος Γραμματεία τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἐξ ἑνός ἀντιπροσώπου ἐξ ἑκάστης Ἐκκλησίας, ἐξονομαζομένου ἄχρι τέλους προσεχοῦς Φεβρουαρίου. Αὕτη θά λειτουργῇ ὑπό τόν συντονισμόν τοῦ Γραμματέως ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἔργον

αὐτῆς θά εἶναι:

α) ἡ δημοσίευσις τῶν ὁμοφώνως ὑπό τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καί τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων γενομένων ἀποδεκτῶν κειμένων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου εἰς τήν ἐπί τούτῳ δημιουργηθησομένην ἱστοσελίδα,

β) ἡ πληροφόρησις τῶν Μέσων Γενικῆς Ἐνημερώσεως ἐπί τοῦ ἔργου καί τοῦ σκοποῦ τῆς Συνόδου, τῇ συνδρομῇ εἰδικῶν πρός τοῦτο συμβούλων,

γ) ἡ παροχή τῆς ἀπαιτουμένης διαπιστεύσεως, κατόπιν συστάσεως τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν ἐνδιαφερομένων διά τό ἔργον τῆς Συνόδου δημοσιογράφων καί ἀνταποκριτῶν, καί

δ) ἡ ἐπιμέλεια λοιπῶν θεμάτων σχετιζομένων πρός τήν γραμματειακήν ὑποστήριξιν τῆς Συνόδου.

5. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δύνανται νά δημοσιεύσωσιν εἰς τά ἐπίσημα αὐτῶν ὄργανα -ἠλεκτρονικά ἤ ἔντυπα- τά ὑπό τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καί τῶν Συνάξεων τῶν Ὀρθοδόξων Προκαθημένων ὁμοφώνως γενόμενα ἀποδεκτά κείμενα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Συνόδου πρός πληροφόρησιν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, ὡς καί παντός ἐνδιαφερομένου.

6. Συνετάχθη καί ἐνεκρίθη Κανονισμός Ὀργανώσεως καί Λειτουργίας τῆς Συνόδου.

7. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀναλαμβάνουν τήν ἀπό κοινοῦ ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν δαπανῶν τῆς συγκλήσεως καί λειτουργίας τῆς Συνόδου, ἐπί τῇ βάσει καταρτισθησομένου προϋπολογισμοῦ.

8. Προσκαλοῦνται εἰς τήν ἐναρκτήριον καί τήν καταληκτήριον συνεδρίαν τῆς Συνόδου ὡς Παρατηρηταί ἐκπρόσωποι χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἤ Ὁμολογιῶν, μετά τῶν ὁποίων ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διεξάγει Θεολογικόν Διάλογον, ὡς καί ἄλλων χριστιανικῶν ὀργανώσεων, ὡς κάτωθι:

α) δύο ἐκ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, β) εἷς ἐκ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, γ) εἷς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Αἰθιοπίας, δ) εἷς ἐκ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἐτσμιατζίν, ε) εἷς ἐκ τοῦ Καθολικοσάτου τῆς Κιλικίας, ς) εἷς ἐκ τῆς Συροϊακωβιτικῆς Ἐκκλησίας, ζ) εἷς ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, η) ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῆς Ἑνώσεως τῆς Οὐτρέχτης, θ) εἷς ἐκ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, ι) ὁ Γενικός Γραμματεύς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί ὁ Διευθυντής τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστις καί Τάξις τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, ια) ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, ιβ) ὁ Γενικός Γραμματεύς τοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς, καί ιγ) ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος

† ὁ Μητροπολίτης Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοδώρου Β΄)

† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Ι΄)

† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος

(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφίλου Γ΄)
† ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Ὀνούφριος
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου)
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος
† ὁ Γεωργίας Ἠλίας Β΄
† ὁ Νέας ‘Ιουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β΄
† ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Γερμανός
(ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β΄)
† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος
(ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)
† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ

Σαμπεζύ, 27 Ἰανουαρίου 2016

ΤΕΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

***

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΣΥΓΧΡΟΝΩ ΚΟΣΜΩ

Ἡ συμβολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῇ *«ἐν τῷ κόσμῳ»*, ἀλλά δέν εἶναι *«ἐκ τοῦ κόσμου»* (Ἰωάν. 17, 11 καί 14-15). Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ σημεῖον καί εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὐαγγελιζομένη μίαν *«καινήν κτίσιν»* (Β΄ Κορ. 5, 17), *«καινούς οὐρανούς καί γῆν καινήν... ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ»* (Β΄ Πέτρ. 3, 13), ἕνα κόσμον, εἰς τόν ὁποῖον ὁ Θεός *«ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν* (τῶν ἀνθρώπων), *καί ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγή οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι»* (Ἀποκ. 21, 4- 5).

Τήν προσδοκίαν αὐτήν βιώνει ἤδη καί προγεύεται ἡ Ἐκκλησία, κατ᾽ ἐξοχήν ὁσάκις τελεῖ τήν θείαν Εὐχαριστίαν, συνάγουσα *«ἐπί τό αὐτό»* (Α΄ Κορ. 11, 20) τά διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 11, 52) εἰς ἕν σῶμα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἤ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου *«οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδέ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ»* (Γαλ. 3, 28, πρβλ. Κολ. 3, 11), εἰς ἕνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καί ἀγάπης.

Τήν πρόγευσιν αὐτήν τῆς *«καινῆς κτίσεως»*, τοῦ μεταμορφωμένου κόσμου, βιώνει ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία εἰς τά πρόσωπα τῶν Ἁγίων της, οἱ ὁποῖοι διά τῆς ἀσκήσεως καί τῆς ἀρετῆς των κατέστησαν ἤδη εἰς τήν ζωήν αὐτήν εἰκόνες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύοντες καί βεβαιοῦντες τοιουτοτρόπως ὅτι ἡ προσδοκία ἑνός κόσμου εἰρήνης, δικαιοσύνης καί ἀγάπης δέν εἶναι οὐτοπία, ἀλλά *«ἐλπιζομένων ὑπόστασις»* (Ἑβρ. 11, 1), δυνατή μέ τήν χάριν τοῦ Θεοῦ καί τόν πνευματικόν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐμπνεομένη διαρκῶς ἀπό τήν προσδοκίαν καί τήν πρόγευσιν αὐτήν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία δέν ἀδιαφορεῖ διά τά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἑκάστοτε ἐποχῆς, ἀλλά, ἀντιθέτως, συμμετέχει εἰς τήν ἀγωνίαν καί τά ὑπαρξιακά προβλήματά του, αἴρουσα, ὅπως ὁ Κύριός της, τήν ὀδύνην καί τάς πληγάς, τάς ὁποίας προκαλεῖ τό κακόν εἰς τόν κόσμον καί ἐπιχέουσα, ὡς ὁ καλός Σαμαρείτης, ἔλαιον καί οἶνον εἰς τά τραύματα αὐτοῦ (Λουκ. 10, 34) διά τοῦ λόγου *«τῆς ὑπομονῆς καί παρακλήσεως»* (Ρωμ. 15, 4, Ἑβρ. 13, 22) καί διά τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Ὁ λόγος της πρός τόν κόσμον ἀποβλέπει πρωτίστως ὄχι εἰς τό νά κρίνῃ καί καταδικάσῃ τόν κόσμον (πρβλ. Ἰωάν. 3,17 καί 12, 47), ἀλλά εἰς τό νά προσφέρῃ εἰς αὐτόν ὡς ὁδηγόν τό Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τήν ἐλπίδα καί βεβαιότητα ὅτι τό κακόν, ὑπό οἱανδήποτε μορφήν, δέν ἔχει τόν τελευταῖον λόγον εἰς τήν ἱστορίαν καί δέν πρέπει νά ἀφεθῇ νά κατευθύνῃ τήν πορείαν της.

Ἀντλοῦσα ἀπό τάς ἀρχάς αὐτάς καί ἀπό τήν ὅλην ἐμπειρίαν καί διδασκαλίαν

τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καί ἀσκητικῆς της παραδόσεως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τόν προβληματισμόν καί τήν ἀγωνίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ὡς πρός θεμελιώδη ὑπαρξιακά ζητήματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τόν σύγχρονον κόσμον, ἐπιθυμοῦσα νά συμβάλῃ εἰς τήν ἀντιμετώπισίν των, ὥστε νά ἐπικρατήσῃ εἰς τόν κόσμον ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, *«ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα»* (Φιλ. 4, 7), ἡ καταλλαγή καί ἡ ἀγάπη.

Α. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

1. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ καί ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τό σχέδιον τοῦ Θεοῦ διά τόν ἄνθρωπον καί τόν κόσμον, ὑπῆρξεν πηγή ἐμπνεύσεως διά τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐνεβάθυναν εἰς τό μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τονίζει χαρακτηριστικῶς διά τόν ἄνθρωπον ὅτι ὁ Δημιουργός *«οἷόν τινα κόσμον ἕτερον, ἐν μικρῷ μέγαν, ἐπί τῆς γῆς ἵστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητήν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπί γῆς, ... ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καί ἀλλαχοῦ μεθιστάμενον, καί πέρας τοῦ μυστηρίου, τῇ πρός Θεόν νεύσει θεούμενον» (*Λόγος ΜΕ΄, Εἰς τό Ἅγιον Πάσχα, 7. PG 36, 632 ΑΒ). Ὁ σκοπός τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου Θεοῦ εἶναι ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστός, ἀνακαινίσας ἐν Ἑαυτῷ τόν παλαιόν Ἀδάμ (πρβλ. Ἐφ., 2,15), *«συναπεθέου γε τόν ἄνθρωπον, ἀπαρχήν τῆς ἡμῶν ἐλπίδος»* (Εὐσεβίου, Εὐαγγελική Ἀπόδειξις, 4, 14. PG 22, 289Α). Τοῦτο διότι, ὅπως εἰς τόν παλαιόν Ἀδάμ ἐνυπῆρχεν ἤδη ὁλόκληρον τό ἀνθρώπινον γένος, οὕτω καί εἰς τόν νέον Ἀδάμ συνεκεφαλαιώθη ὁλόκληρον ἐπίσης τό ἀνθρώπινον γένος. *«Ἄνθρωπος γέγονεν ὁ Μονογενής, ...ἀνακεφαλαιώσασθαι πάλιν καί εἰς τό ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν τό διολισθῆσαν γένος, τουτέστι, τό ἀνθρώπινον»* (Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἑρμηνεία ἤ ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον,* Θ΄. PG 74, 273D-275Α). Ἡ διδασκαλία αὐτή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνεξάντλητος πηγή πάσης χριστιανικῆς προσπαθείας διά τήν περιφρούρησιν τῆς ἀξίας καί τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου.

2. Ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς βάσεως εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀναπτυχθῇ πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις ἡ διαχριστιανική συνεργασία διά τήν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δέ καί τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικαί προσπάθειαι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νά ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βάρος καί δύναμιν.

3. Ὡς προϋπόθεσις μιᾶς εὐρυτέρας ἐν προκειμένῳ συνεργασίας δύναται νά χρησιμεύσῃ ἡ κοινή ἀποδοχή τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καλοῦνται νά συμβάλουν εἰς τήν διαθρησκειακήν συνεννόησιν καί συνεργασίαν, δι᾽ αὐτῆς δέ εἰς τήν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπό πάσης πλευρᾶς καί τοιουτοτρόπως εἰς τήν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καί ἐπικράτησιν τῆς ἐλευθερίας καί τῆς εἰρήνης εἰς τόν κόσμον πρός ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καί θρησκεύματος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη ἀποκλείει τόσον τόν συγκρητισμόν, ὅσον καί τήν ἐπιδίωξιν ἐπιβολῆς οἱασδήποτε θρησκείας ἐπί τῶν ἄλλων.

4. Ἔχομεν τήν πεποίθησιν ὅτι ὡς *«Θεοῦ συνεργοί»* (Α΄ Κορ. 3, 9), δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τήν διακονίαν ταύτην ἀπό κοινοῦ μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τήν κατά Θεόν εἰρήνην, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπί τοπικοῦ, ἐθνικοῦ καί διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἡ διακονία αὐτή εἶναι ἐντολή Θεοῦ (Ματθ. 5, 9).

Β. Περί ἐλευθερίας καὶ εὐθύνης

1. Ἕν ἐκ τῶν ὑψίστων δώρων τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπον, τόσον ὡς συγκεκριμένον φορέα τῆς εἰκόνος τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ, ὅσον καί ὡς κοινωνίαν προσώπων ἀντανακλώντων κατά χάριν διά τῆς ἑνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ζωήν καί κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων, ἀποτελεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας. *«Ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς τόν ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἀφῆκε καί αὐτεξούσιον, νόμῳ τῷ τῆς ἐντολῆς μόνον κρατούμενον»* (Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΙΔ΄, Περί φιλοπτωχίας, 25. PG 35, 892Α). Ἡ ἐλευθερία καθιστᾷ μέν τόν ἄνθρωπον ἱκανόν νά προοδεύῃ πρός τήν πνευματικήν τελειότητα, ἀλλά, συγχρόνως, ἐμπερικλείει τόν κίνδυνον τῆς παρακοῆς, τῆς ἀπό τοῦ Θεοῦ αὐτονομήσεως καί, δι' αὐτῆς, τῆς πτώσεως, ἐξ οὗ καί αἱ τραγικαί συνέπειαι τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

2. Συνέπεια τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι αἱ ἐπικρατοῦσαι σήμερον ἐν τῇ ζωῇ ἀτέλειαι καί ἐλλείψεις, ὡς ἡ ἐκκοσμίκευσις, ἡ βία, ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, τά παρατηρούμενα νοσηρά φαινόμενα τῆς λαίλαπος τῶν ναρκωτικῶν καί ἄλλων ἐξαρτήσεων εἰς μερίδα τῆς συγχρόνου νεότητος, ὁ φυλετισμός, οἱ ἐξοπλισμοί, οἱ πόλεμοι καί τά τούτων ἀπότοκα κοινωνικά κακά, ἡ καταπίεσις κοινωνικῶν ὁμάδων, θρησκευτικῶν κοινοτήτων καί λαῶν ὁλοκλήρων, ἡ κοινωνική ἀνισότης, ὁ περιορισμός τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τόν χῶρον τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων καί τῆς θρησκευτικῆς εἰδικώτερον ἐλευθερίας, ἡ παραπληροφόρησις καί ἡ χειραγώγησις τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ οἰκονομική ἀθλιότης, ἡ ἄνισος κατανομή ἤ καί ἡ παντελής στέρησις τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρός τό ζῆν ἀγαθῶν, ἡ πεῖνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, αἱ βίαιαι μετακινήσεις πληθυσμῶν καί ἡ ἀθέμιτος διακίνησις ἀνθρώπων, τό προσφυγικόν χάος, ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀνεξέλεγκτος χρῆσις τῆς γενετικῆς βιοτεχνολογίας καί βιοϊατρικῆς ἀναφορικῶς πρός τήν ἀρχήν, τήν διάρκειαν καί τό τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πάντα ταῦτα ὑφαίνουν τό ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιώδους συγχρόνου ἀνθρωπότητος.

3. Ἔναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὡδήγησεν εἰς τήν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθῆκον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως προβάλῃ σήμερον, διά τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καί τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της, τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. *«Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος... Ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;»* (Α΄ Κορ. 10, 23-24 καί 10,29). Ἐλευθερία ἄνευ εὐθύνης καί ἀγάπης ὁδηγεῖ τελικῶς εἰς τήν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας.

Γ. Περί εἰρήνης καί δικαιοσύνης

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καί ἀναδεικνύει διαχρονικῶς τήν κεντρικήν θέσιν τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης εἰς τήν ζωήν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτή αὕτη ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις χαρακτηρίζεται *«εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης»* (Ἐφ. 6,15), διότι ὁ Χριστός, *«εἰρηνοποιήσας διά τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ»* τά πάντα (Κολ. 1, 20), *«εὐηγγελίσατο εἰρήνην τοῖς μακράν καί τοῖς ἐγγύς»* (Ἐφ. 2, 17) καί κατέστη *«ἡ εἰρήνη ἡμῶν»* (Ἐφ. 2, 14). Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἡ *«ὑπερέχουσα πάντα νοῦν»* (Φιλ. 4, 7) εἶναι, ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τούς μαθητάς Του πρό τοῦ Πάθους, εὐρυτέρα καί οὐσιαστικωτέρα τῆς εἰρήνης, τήν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται ὁ κόσμος: *«Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τήν ἐμήν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθώς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγώ δίδωμι ὑμῖν»* (Ἰωάν. 14, 27). Καί τοῦτο, διότι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ὥριμος καρπός τῆς ἐν Αὐτῷ ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων, τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας καί τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ· τῆς προβολῆς τῆς ἐν Αὐτῷ ὀργανικῆς ἑνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τοῦ κόσμου· τῆς καθολικότητος τῶν ἀρχῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί, τέλος, τῆς καρποφορίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματική εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί τῆς γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη, περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις, ἐξαιτουμένη ταύτην παρά τοῦ Θεοῦ, τοῦ τά πάντα δυναμένου καί εἰσακούοντος τάς προσευχάς τῶν μετά πίστεως Αὐτῷ προσερχομένων.

2. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον διατί ἡ Ἐκκλησία, ὡς *«Σῶμα Χριστοῦ»* (Α΄ Κορ. 12,27), δέεται πάντοτε ὑπέρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἡ ὁποία εἰρήνη, κατά τόν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα , εἶναι συνώνυμον τῆς δικαιοσύνης (*Στρωματεῖς*, 4, 25. PG 8, 1369B-72A). Ὁ δέ Μέγας Βασίλειος προσθέτει: *«οὐ δύναμαι πεῖσαι ἐμαυτόν, ὅτι ἄνευ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης καί ἄνευ τοῦ, τό εἰς ἐμέ ἦκον, εἰρηνεύειν πρός πάντας δύναμαι ἄξιος κληθῆναι δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ»* (*Ἐπιστολή* 203,1. PG 32,737B). Τοῦτο εἶναι, ὡς σημειώνει ὁ αὐτός Πατήρ, τόσον αὐτονόητον διά τόν Χριστιανόν, ὥστε *«οὐδέν οὕτως ἴδιόν ἐστι Χριστιανοῦ ὡς τό εἰρηνοποιεῖν»* (*Ἐπιστολή*, 114. PG 32, 528B). Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μυστική δύναμις, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπό τήν καταλλαγήν τοῦ ἀνθρώπου πρός τόν οὐράνιον Πατέρα Του, *«κατά πρόνοιαν Ἰησοῦ, τοῦ τά πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦντος, καί ποιοῦντος εἰρήνην ἄρρητον καί ἐξ αἰῶνος προωρισμένην καί ἀποκαταλλάσσοντος ἡμᾶς ἑαυτῷ καί ἐν ἑαυτῷ τῷ Πατρί»* (Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, *Περί θείων ὀνομάτων*, 11, 5, PG 3,953AB).

3. Ὀφείλομεν συγχρόνως νά ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τά δῶρα τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης ἐξαρτῶνται καί ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνεργίας. Τό Ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ πνευματικά δῶρα, ὅταν ἐν μετανοίᾳ ἐπιζητῶμεν τήν εἰρήνην καί τήν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τά δῶρα ταῦτα τῆς εἰρήνης καί δικαιοσύνης ἐμφανίζονται ἐκεῖ ἔνθα οἱ Χριστιανοί καταβάλλουν προσπαθείας εἰς τό ἔργον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν (Α΄ Θεσ. 1,3).

4. Ἡ ἁμαρτία εἶναι πνευματική ἀσθένεια, τῆς ὁποίας τά ἐξωτερικά

συμπτώματα εἶναι αἱ ταραχαί, αἱ ἔριδες, τά ἐγκλήματα καί οἱ πόλεμοι, μετά τῶν τραγικῶν αὐτῶν συνεπειῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει νά ἐξαλείψῃ οὐ μόνον τά ἐξωτερικά συμπτώματα αὐτῆς τῆς ἀσθενείας, ἀλλά καί αὐτήν ταύτην τήν ἀσθένειαν, τήν ἁμαρτίαν.

5. Συγχρόνως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νά ἐπικροτῇ πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ πράγματι τήν εἰρήνην (Ρωμ. 14,19) καί ἀνοίγει τήν ὁδόν πρός τήν δικαιοσύνην, τήν ἀδελφοσύνην, τήν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καί τήν ἀμοιβαίαν ἀγάπην μεταξύ ὅλων τῶν τέκνων τοῦ ἑνός οὐρανίου Πατρός, ὡς καί μεταξύ ὅλων τῶν λαῶν τῶν ἀποτελούντων τήν ἑνιαίαν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Συμπάσχει δέ μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου στεροῦνται τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης.

Δ. Ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀποτροπή τοῦ πολέμου

1. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καταδικάζει γενικῶς τόν πόλεμον, τόν ὁποῖον θεωρεῖ ἀπόρροιαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας. *«Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; Οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;»* (Ἰακ. 4,1). Ἕκαστος πόλεμος ἀποτελεῖ ἀπειλήν καταστροφῆς τῆς δημιουργίας καί τῆς ζωῆς.

Ὅλως ἰδιαιτέρως, εἰς περίπτωσεις πολέμων δι' ὅπλων μαζικῆς καταστροφῆς, αἱ συνέπειαι θά εἶναι τρομακτικαί, ὄχι μόνον διότι θά ἐπέλθῃ ὁ θάνατος εἰς ἀπρόβλεπτον ἀριθμόν ἀνθρώπων, ἀλλά καί διότι δι' ὅσους θά ἐπιζήσουν ὁ βίος θά καταστῇ ἀβίωτος. Θά ἐμφανισθοῦν ἀνίατοι ἀσθένειαι, θά προκληθοῦν γενετικαί ἀλλαγαί καί ἄλλα δεινά, τά ὁποῖα θά ἐπηρεάζουν καταστρεπτικῶς καί τάς ἐπομένας γενεάς.

Λίαν ἐπικίνδυνος δέν εἶναι μόνον ὁ πυρηνικός ἐξοπλισμός, ἀλλά καί οἱ χημικοί, οἱ βιολογικοί καί πάσης μορφῆς ἐξοπλισμοί, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν τήν ψευδαίσθησιν τῆς ὑπεροχῆς καί κυριαρχίας ἐπί τοῦ περιβάλλοντος κόσμου. Τοιοῦτοι ἐξοπλισμοί καλλιεργοῦν ἀτμόσφαιραν φόβου καί ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης καί καθίστανται αἰτία ἑνός νέου ἀνταγωνισμοῦ ἐξοπλισμῶν.

2. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, θεωροῦσα κατ' ἀρχήν τόν πόλεμον ἀπόρροιαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας, ἐνθαρρύνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν καί προσπάθειαν πρός πρόληψιν ἤ ἀποτροπήν αὐτοῦ διά τοῦ διαλόγου καί διά παντός ἄλλου προσφόρου μέσου. Εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν ὁ πόλεμος καταστῇ ἀναπόφευκτος, ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει προσευχομένη καί μεριμνῶσα ποιμαντικῶς διά τά τέκνα αὐτῆς, τά ὁποῖα ἐμπλέκονται εἰς τάς πολεμικάς συγκρούσεις διά τήν ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς καί τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, καταβάλλουσα πᾶσαν προσπάθειαν διά τήν ταχυτέραν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας.

3. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καταδικάζει ἐντόνως τάς ποικιλομόρφους συγκρούσεις καί τούς πολέμους, τούς ὀφειλομένους εἰς φανατισμόν, προερχόμενον ἐκ θρησκευτικῶν ἀρχῶν. Βαθεῖαν ἀνησυχίαν προκαλεῖ ἡ μόνιμος τάσις αὐξήσεως τῶν καταπιέσεων καί διώξεων τῶν χριστιανῶν καί ἄλλων κοινοτήτων, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως αὐτῶν, εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί ἀλλαχοῦ, καθώς καί αἱ

ἀπόπειραι ἐκριζώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῶν παραδοσιακῶν κοιτίδων αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως, ἀπειλοῦνται αἱ ὑφιστάμεναι διαθρησκειακαί καί διεθνεῖς σχέσεις, ἐνῷ πολλοί χριστιανοί ἀναγκάζονται νά ἐγκαταλείψουν τάς ἑστίας αὐτῶν. Οἱ ἀνά τόν κόσμον Ὀρθόδοξοι συμπάσχουν μετά τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν χριστιανῶν καί ὅλων τῶν ἄλλων διωκομένων ἐν τῇ περιοχῇ καί καλοῦν εἰς ἐξεύρεσιν δικαίας καί μονίμου λύσεως τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς.

Καταδικάζονται ἐπίσης πόλεμοι, ἐμπνεόμενοι ὑπό ἐθνικισμοῦ, προκαλοῦντες ἐθνοκαθάρσεις, μεταβολάς κρατικῶν ὁρίων καί κατάληψιν ἐδαφῶν.

Ε. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔναντι τῶν διακρίσεων

1. Ὁ Κύριος, ὡς Βασιλεύς τῆς δικαιοσύνης (Ἑβρ. 7, 2-3), ἀποδοκιμάζει τήν βίαν καί τήν ἀδικίαν (Ψαλμ. 10, 5) καί καταδικάζει τήν ἀπάνθρωπον στάσιν πρός τόν πλησίον (Μάρκ. 25, 41-46. Ἰακ. 2, 15-16). Εἰς τήν Βασιλείαν Αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἰκονίζεται καί εἶναι παροῦσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του ἤδη ἐδῶ εἰς τήν γῆν, δέν ὑπάρχει τόπος οὔτε διά τό μῖσος, οὔτε δι᾽ ἔχθραν καί μισαλλοδοξίαν (Ἡσ. 11, 6. Ρωμ. 12, 10).

2. Ἡ θέσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἐν προκειμένῳ σαφής. Ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ Θεός *«ἐποίησεν ἐξ ἑνός αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπί πᾶν τό πρόσωπον τῆς γῆς»* (Πράξ. 17, 26) καί ὅτι ἐν Χριστῷ *«οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδέ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ· πάντες γάρ εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Γαλ. 3, 28). Εἰς τό ἐρώτημα *«καί τίς ἐστί μου πλησίον;»* ὁ Χριστός ἀπήντησε διά τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου (Λουκ. 10,25-37). Καί οὕτως ἐδίδαξε τήν κατάλυσιν παντός μεσοτοίχου ἔχθρας καί προκαταλήψεως. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλῆς, φύλου, ἐθνικότητος, γλώσσης, ἔχει δημιουργηθῆ κατ᾽ εἰκόνα καί καθ᾽ ὁμοίωσιν Θεοῦ καί ἀπολαμβάνει ἴσα δικαιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Συνεπής πρός τήν πίστιν αὐτήν, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν δέχεται τάς διακρίσεις δι᾽ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ᾽ ὅσον αὗται προϋποθέτουν ἀξιολογικήν διαφοράν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

3. Ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀξιολογεῖ τήν ἐφαρμογήν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὑπό τό φῶς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περί τῶν μυστηρίων, τῆς οἰκογενείας, τῆς θέσεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῶν ἐν γένει ἀξιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει δικαίωμα ἵνα διακηρύττῃ τήν μαρτυρίαν τῆς διδασκαλίας της εἰς τόν δημόσιον χῶρον.

ΣΤ. Ἡ ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρία ἀγάπης ἐν διακονίᾳ.

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐπιτελοῦσα τήν σωτήριον αὐτῆς ἀποστολήν ἐν τῷ κόσμῳ, μεριμνᾷ ἐμπράκτως διά πάντας τούς ἀνθρώπους χρῄζοντας βοηθείας, τούς πεινῶντας, τούς ἀπόρους, τούς ἀσθενεῖς, τούς ἀναπήρους, τούς ὑπερήλικας, τούς διωκομένους, τούς αἰχμαλώτους, τούς φυλακισμένους, τούς ἀστέγους, τά ὀρφανά, τά θύματα τῶν καταστροφῶν καί τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, τῆς

ἐμπορίας ἀνθρώπων καί τῶν συγχρόνων μορφῶν δουλείας. Αἱ καταβαλλόμεναι ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας προσπάθειαι διά τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐνδείας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τῆς πίστεως αὐτῆς καὶ διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐταύτισεν Ἑαυτὸν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως πρός τούς ἐν ἀνάγκαις εὑρισκομένους: *«Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε»* (Ματθ. 25, 40). Ἐν τῇ πολυπτύχῳ ταύτῃ κοινωνικῇ διακονίᾳ, ἡ Ἐκκλησία δύναται νά συνεργάζηται μετὰ τῶν διαφόρων σχετικῶν κοινωνικῶν φορέων.

2. Οἱ ἀνταγωνισμοί καί αἱ ἐχθρότητες ἐν τῷ κόσμῳ εἰσάγουν ἀδικίαν καί ἀνισότητα εἰς τήν συμμετοχήν τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν εἰς τά ἀγαθά τῆς θείας δημιουργίας. Στεροῦν ἀπό ἑκατομμύρια ἀνθρώπων τά βασικά ἀγαθά καί ὁδηγοῦν εἰς ἐξαθλίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, προκαλοῦν μαζικάς μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, διεγείρουν ἐθνικάς, θρησκευτικάς καί κοινωνικάς συγκρούσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τήν ἐσωτερικήν συνοχήν τῶν κοινωνιῶν.

3. Ἡ Ἐκκλησία δέν δύναται νά μείνῃ ἀδιάφορος ἔναντι τῶν οἰκονομικῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν ἀρνητικῶς ὁλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα. Ἐπιμένει εἰς τὴν ἀνάγκην, οὐχί μόνον ἡ οἰκονομία νά ἐρείδηται ἐπί ἠθικῶν ἀρχῶν, ἀλλά καί ἐμπράκτως νά διακονῆται δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, συμφώνως καί πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, *«κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν»* (Πράξ. 20,35). Ὁ Μ. Βασίλειος γράφει ὅτι *«σκοπός οὖν ἑκάστῳ προκεῖσθαι ὀφείλει ἐν τῷ ἔργῳ ἡ ὑπηρεσία τῶν δεομένων, οὐχί ἡ ἰδία αὐτοῦ χρεία»*(*Ὅροι κατά πλάτος* ΜΒ΄. PG 31, 1025 A).

4. Τό χάσμα μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν διευρύνεται δραματικῶς ἐξ αἰτίας τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα κερδοσκοπίας χωρίς φραγμούς ἐκ μέρους οἰκονομικῶν παραγόντων, συγκεντρώσεως τοῦ πλούτου εἰς χεῖρας ὀλίγων καί στρεβλῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἡ ὁποία, στερουμένη δικαιοσύνης καί ἀνθρωπιστικῆς εὐαισθησίας, δέν ἐξυπηρετεῖ, τελικῶς, τάς πραγματικάς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος. Βιώσιμος οἰκονομία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία συνδυάζει τήν ἀποτελεσματικότητα μετά δικαιοσύνης καί κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

5. Ὑπό τάς τραγικάς ταύτας καταστάσεις, κατανοεῖται ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας διά τήν καταπολέμησιν τῆς πείνης καί πάσης ἄλλης μορφῆς ἐνδείας ἐν τῷ κόσμῳ.Ἔν τοιοῦτον φαινόμενον εἰς τήν ἐποχήν μας, κατά τήν ὁποίαν αἱ χῶραι ζοῦν ὑπό καθεστώς παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας, ὑποδηλοῖ τήν σοβαράν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, διότι ἡ πεῖνα οὐχί μόνον ἀπειλεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὁλοκλήρων λαῶν, ἀλλά καί θίγει τό μεγαλεῖον καί τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, συγχρόνως δέ προσβάλλει καί τόν ἴδιον τόν Θεόν. Διά τοῦτο, ἄν ἡ μέριμνα διά τήν ἰδικήν μας τροφήν εἶναι θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διά τήν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα πνευματικόν (Ἰακ. 2, 14-18). Ἀποτελεῖ, ἑπομένως, ἀποστολήν ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά ἐπιδεικνύουν ἀλληλεγγύην καί νά ὀργανώνουν ἀποτελεσματικῶς τήν βοήθειάν των πρός τούς ἐνδεεῖς ἀδελφούς.

6. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῷ καθολικῷ σώματι αὐτῆς, περικλείουσα εἰς τούς κόλπους αὐτῆς πολλοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ἀναδεικνύει τήν ἀρχήν τῆς πανανθρωπίνου ἀλληλεγγύης καί ὑποστηρίζει τὴν στενοτέραν συνεργασίαν λαῶν καὶ κρατῶν πρὸς εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν.

7. Ἀνησυχίαν προκαλεῖ εἰς τήν Ἐκκλησίαν ἡ διαρκῶς αὐξανομένη ἐπιβολὴ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἑνὸς καταναλωτικοῦ τρόπου ζωῆς, ὁ ὁποῖος στερεῖται τῶν χριστιανικῶν ἠθικῶν ἀξιῶν. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, ὁ καταναλωτισμός οὗτος, ἐν συνδυασμῷ μετά τῆς ἐκκοσμικευμένης παγκοσμιοποιήσεως, τείνει νά ὁδηγήσῃ τοὺς λαούς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν πνευματικῶν καταβολῶν αὐτῶν, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀμνησίαν καί εἰς τήν λήθην τῶν παραδόσεων.

8. Τὰ μέσα γενικῆς ἐνημερώσεως οὐχὶ σπανίως τελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον μιᾶς ἰδεολογίας φιλελευθέρας παγκοσμιοποιήσεως καί οὕτω καθίστανται δίαυλοι διαδόσεως τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνηθικότητος. Ἰδιαιτέραν ἀνησυχίαν προκαλοῦν περιστατικὰ, καθ' ἅ ἡ στάσις ἔναντι τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν χαρακτηρίζεται διά τήν ἔλλειψιν σεβασμοῦ, ἐνίοτε δέ καί διά βλασφημίαν, προξενοῦντα διχασμούς καί ἐξεγέρσεις ἐντός τῆς κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία προειδοποιεῖ τὰ τέκνα αὐτῆς διά τόν κίνδυνον τοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν συνειδήσεων διὰ τῶν μέσων ἐνημερώσεως καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν οὐχὶ διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, ἀλλά διὰ τὴν χειραγώγησίν των.

9. Εἰς τὴν πορείαν, ἣν διανύει ἡ Ἐκκλησία, κηρύττουσα καὶ ἀσκοῦσα τὴν σωτήριον ἀποστολὴν αὐτῆς διά τήν ἀνθρωπότητα, ὁλοέν καὶ τακτικώτερον ἔρχεται ἀντιμέτωπος μετὰ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἐκκοσμικεύσεως. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖται νά ἐπαναδιατυπώσῃ καί φανερώσῃ τήν προφητικήν μαρτυρίαν της εἰς τόν κόσμον, στηριζομένη εἰς τήν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως, ὑπενθυμίζουσα ἐν ταὐτῷ καί τήν πραγματικήν ἀποστολήν αὐτῆς, διά τῆς καταγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τῆς καλλιεργείας συνειδήσεως ἑνότητος εἰς τό ποίμνιον αὐτῆς. Οὕτω, διανοίγεται εὐρύ πεδίον δι' αὐτήν, δεδομένου ὅτι ὡς οὐσιαστικόν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς της διδασκαλίας προβάλλει εἰς τόν διεσπασμένον κόσμον τήν εὐχαριστιακήν κοινωνίαν καί ἑνότητα.

10. Ὁ πόθος τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τῆς εὐημερίας καὶ ἡ ἄμετρος κατανάλωσις ἀναποφεύκτως ὁδηγοῦν εἰς τὴν δυσανάλογον χρῆσιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτίσις, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τόν ἄνθρωπον *«ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν»* αὐτὴν (πρβλ. Γεν. 2.15), ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου: *«Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»* (Ρωμ. 8.20-22).

Ἡ οἰκολογική κρίσις, ἡ ὁποία συνδέεται πρός τάς κλιματολογικάς ἀλλαγάς καί τήν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανήτου, καθιστᾷ ἐπιτακτικόν τό χρέος τῆς Ἐκκλησίας ὅπως συμβάλῃ, διά τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, εἰς τήν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπληστίας. Ἡ ἀπληστία διά τήν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ὁδηγεῖ

εἰς τήν πνευματικήν πτώχευσιν τοῦ ἀνθρώπου καί εἰς τήν καταστροφήν τοῦ περιβάλλοντος. Δέν πρέπει νά λησμονῆται ὅτι ὁ φυσικός πλοῦτος τῆς γῆς δέν εἶναι περιουσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά τοῦ Δημιουργοῦ: *«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καί τό πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καί πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ»* (Ψαλμ. 23,1). Οὕτως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τονίζει τήν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ διά τῆς καλλιεργείας τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ θεοσδότου περιβάλλοντος καί διά τῆς προβολῆς τῶν ἀρετῶν τῆς ὀλιγαρκείας καί τῆς ἐγκρατείας. Ὀφείλομεν νά ἐνθυμώμεθα ὅτι ὄχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλά καί αἱ μελλοντικαί γενεαί ἔχουν δικαίωμα ἐπί τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τά ὁποῖα μᾶς ἐχάρισεν ὁ Δημιουργός.

11. Διά τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ἱκανότης πρός ἐπιστημονικήν ἔρευναν τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ θεόσδοτον δῶρον εἰς τόν ἄνθρωπον. Συγχρόνως ὅμως πρός αὐτήν τήν κατάφασιν, ἡ Ἐκκλησία ἐπισημαίνει τούς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι ὑποκρύπτονται εἰς τήν χρῆσιν ὡρισμένων ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων. Θεωρεῖ ὅτι ὁ ἐπιστήμων εἶναι μέν ἐλεύθερος νά ἐρευνᾷ, ἀλλά καί ὅτι ὀφείλει νά διακόπτῃ τήν ἔρευνάν του, ὅταν παραβιάζωνται βασικαί χριστιανικαί καί ἀνθρωπιστικαί ἀρχαί: *«Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει»* (Α΄ Κορ. 6, 12) καί *«Τό καλόν οὐ καλόν, ὅταν μή καλῶς γίνηται»* (Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, *Λόγος Θεολογικός* Α΄, 4, PG 36, 16 C). Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύεται πολλαπλῶς ἀπαραίτητος διά τήν ὀρθήν ὁριοθέτησιν τῆς ἐλευθερίας καί τήν ἀξιοποίησιν τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης, εἰς πάντας σχεδόν τούς τομεῖς τῆς ὁποίας, ἰδίᾳ δέ τῆς βιολογίας, ἀναμένονται νέα ἐπιτεύγματα, ἀλλά καί κίνδυνοι. Ἐν ταὐτῷ, ὑπογραμμίζομεν τήν ἀναμφισβήτητον ἱερότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπό τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ φυσικοῦ θανάτου.

12. Κατά τά τελευταῖα ἔτη, παρατηρεῖται ἀλματώδης ἀνάπτυξις εἰς τάς βιοεπιστήμας καί εἰς τήν συνδεδεμένην μέ αὐτάς βιοτεχνολογίαν, πολλά ἐπιτεύγματα τῶν ὁποίων θεωροῦνται εὐεργετικά διά τόν ἄνθρωπον, ἄλλα δημιουργοῦν ἠθικά διλήμματα, ἐνῷ ἄλλα κρίνονται ἀπορριπτέα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἁπλοῦν σύνολον κυττάρων, ἱστῶν καί ὀργάνων, οὔτε καί προσδιορίζεται μόνον ἀπό βιολογικούς παράγοντας. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ δημιούργημα *«κατ' εἰκόνα Θεοῦ»* (Γεν. 1, 27) καί θά πρέπει ἡ ἀναφορά εἰς αὐτόν νά γίνηται μέ τόν δέοντα σεβασμόν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεμελιώδους αὐτῆς ἀρχῆς ὁδηγεῖ εἰς τό συμπέρασμα ὅτι τόσον κατά τήν ἐπιστημονικήν ἔρευναν, ὅσον καί κατά τήν πρακτικήν ἐφαρμογήν τῶν νέων ἀνακαλύψεων καί ἐφευρέσεων, δέον ὅπως διαφυλάσσηται τό ἀπόλυτον δικαίωμα κάθε ἀνθρώπου νά ἀπολαύῃ σεβασμοῦ καί τιμῆς εἰς πᾶν στάδιον τῆς ζωῆς του, καθώς καί ἡ βούλησις τοῦ Θεοῦ, ὡς αὕτη ἐφανερώθη κατά τήν δημιουργίαν. Ἡ ἔρευνα πρέπει νά λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν της τάς ἠθικάς καί πνευματικάς ἀρχάς καί τά χριστιανικά θέσμια. Ἀπαραίτητος σεβασμός δέον νά ἐπιδεικνύηται καί εἰς ὅλην τήν Δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ τόσον κατά τήν χρῆσιν αὐτῆς ὑπό τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καί κατά τήν ἔρευναν, συμφώνως πρός τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ πρός αὐτόν (Γεν. 2, 15).

13. Κατά τούς χρόνους τούτους τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ἰδιαιτέρως προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐξαρθῇ ἡ σημασία τῆς ἁγιότητος τοῦ βίου, ἐν ὄψει

τῆς πνευματικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τόν σύγχρονον πολιτισμόν. Ἡ παρανόησις τῆς ἐλευθερίας ὡς ἐλευθεριότητος ὁδηγεῖ εἰς τήν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος, τήν καταστροφήν καί τήν βεβήλωσιν τῶν σεβασμάτων, τήν ἐξάλειψιν τοῦ σεβασμοῦ πρός τήν ἐλευθερίαν τοῦ πλησίον καί τήν ἱερότητα τῆς ζωῆς. Ἡ Ὀρθόδοξος Παράδοσις, διαμορφωθεῖσα διά τῆς βιώσεως ἐν τῇ πράξει τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, εἶναι φορεύς πνευματικότητος καί ἀσκητικοῦ ἤθους, τό ὁποῖον δέον νά ἐξαρθῇ καί προβληθῇ ὅλως ἰδιαιτέρως κατά τήν ἐποχήν ἡμῶν.

14. Ἡ εἰδική ποιμαντική μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας πρός τούς νέους τυγχάνει διαρκής καί ἀμετάπτωτος διά τήν ἐν Χριστῷ διαπαιδαγώγησίν των. Αὐτονόητος τυγχάνει ἡ προέκτασις τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας καί εἰς τόν θεόσδοτον θεσμόν τῆς οἰκογενείας, ἥτις ἀείποτε καί ἀπαραιτήτως ἐστηρίχθη εἰς τό ἱερόν μυστήριον τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, ὡς ἑνώσεως ἀνδρός καί γυναικός, ἡ ὁποία εἰκονίζει τήν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας Του (Ἐφ. 5,32). Τοῦτο καθίσταται ἐπίκαιρον, ἐν ὄψει μάλιστα καί ἀποπειρῶν νομιμοποιήσεως εἰς χώρας τινάς καί θεολογικῆς θεμελιώσεως εἰς χριστιανικάς τινάς κοινότητας, μορφῶν συμβιώσεως, ἀντιτιθεμένων εἰς τήν χριστιανικήν παράδοσιν καί διδασκαλίαν.

15. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχήν καί ἀείποτε, ἡ προφητική καί ποιμαντική φωνή τῆς Ἐκκλησίας ἀπευθύνεται εἰς τήν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καί καλεῖ αὐτόν, μετά τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἐνστερνισθῇ καί βιώσῃ *«ὅσα ἐστίν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα»* (Φιλιπ. 4,8), τήν θυσιαστικήν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου της, τήν μόνην ὁδόν πρός ἕνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀγάπης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
† ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος Β΄
† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ (ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Ι΄)
† ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος Γ΄
† ὁ Μόσχας Κύριλλος
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος
† ὁ Γεωργίας Ἠλίας Β΄
† ὁ Νέας ‘Ιουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β΄
† ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Γερμανός (ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β΄)
† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος (ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)
† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ

Σαμπεζύ, 26 Ἰανουαρίου 2016

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

***

Ἡ Δ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, συγκληθεῖσα ὑπό τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τῇ συμφώνῳ γνώμῃ τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν Ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐκφρασθείσῃ κατά τήν ἐν Φαναρίῳ Ἱεράν Σύναξιν αὐτῶν τόν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 2008, συνῆλθεν εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπό 6ης μέχρι 13ης Ἰουνίου 2009, ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ Διάσκεψις αὕτη, εἰς τήν ὁποίαν προσεκλήθησαν καί ἐξεπροσωπήθησαν πᾶσαι αἱ ἁγιώταται Ὀρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἠσχολήθη περί τό θέμα τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς καί συνεζήτησε, συμφώνως πρός τό ἄρθρον 16 τοῦ Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, τά ὑπό τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 1990 καί 1993 ὑποβληθέντα αὐτῇ σχετικά κείμενα, τροποποιήσασα καί ἐγκρίνασα αὐτά ὡς ἀκολούθως:

1. α) Διεπιστώθη ὅτι ἀποτελεῖ κοινήν βούλησιν πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐπιλυθῇ τό ζήτημα τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς τό ταχύτερον δυνατόν καί ὅπως ὀργανωθῇ αὕτη κατά τρόπον σύμφωνον πρός τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καί τήν κανονικήν παράδοσιν καί πρᾶξιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β) Διεπιστώθη ὡσαύτως ὅτι κατά τήν παροῦσαν φάσιν δέν εἶναι ἐφικτή δι' ἱστορικούς καί ποιμαντικούς λόγους ἡ ἄμεσος μετάβασις εἰς τήν αὐστηρῶς κανονικήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρός τό ζήτημα τοῦτο, τοὐτέστιν εἰς τήν ὕπαρξιν ἑνός μόνου Ἐπισκόπου εἰς τόν αὐτόν τόπον. Διά τόν λόγον τοῦτον ἤχθη εἰς τήν ἀπόφασιν, ὅπως προτείνῃ τήν δημιουργίαν μεταβατικῆς τινος καταστάσεως, ἥτις καί θά προετοιμάσῃ τό ἔδαφος διά τήν αὐστηρῶς κανονικήν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἐπί τῇ βάσει ἀρχῶν καί κατευθύνσεων, αἱ ὁποῖαι διαγράφονται κατωτέρω. Ἡ τοιαύτη προετοιμασία δέν θά πρέπει νά βραδύνῃ πέραν τῆς μελλούσης νά συνέλθῃ Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥστε νά δυνηθῇ αὕτη νά προβῇ εἰς μίαν κανονικήν λύσιν τοῦ προβλήματος.

2. α) Προτείνεται, ὅπως κατά τό μεταβατικόν στάδιον, κατά τό ὁποῖον θά προετοιμασθῇ ἡ κανονική λύσις τοῦ ζητήματος δημιουργηθοῦν (ἤ ἱδρυθοῦν) εἰς ἑκάστην ἐκ τῶν κατωτέρω μνημονευομένων περιοχῶν «Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις» πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες θά ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγωνται εἰς τάς κανονικάς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον.

β) Αἱ συνελεύσεις αὗται θά συνίστανται ἐκ πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ περιοχῇ ἐπισκόπων, οἵτινες εὑρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετά πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί θά προεδρεύωνται ὑπό τοῦ πρώτου ἐκ τῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένων ἀρχιερέων, ἐλλείψει δέ τούτου συμφώνως πρός τήν τάξιν τῶν Διπτύχων. Αὗται θά ἔχουν ἐκτελεστικήν Ἐπιτροπήν,

ἀποτελουμένην ἐκ τῶν πρώτων ἱεραρχῶν τῶν διαφόρων δικαιοδοσιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τήν περιοχήν.

γ) Ἔργον καί εὐθύνη τῶν ἐπισκοπικῶν τούτων συνελεύσεων θά εἶναι ἡ μέριμνα διά τήν φανέρωσιν τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας καί τήν ἀνάπτυξιν κοινῆς δράσεως ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἑκάστης περιοχῆς πρός θεραπείαν τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐκεῖ διαβιούντων ὀρθοδόξων, κοινήν ἐκπροσώπησιν πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἔναντι τῶν ἑτεροδόξων καί τῆς ὅλης κοινωνίας τῆς περιοχῆς, καλλιέργειαν τῶν θεολογικῶν γραμμάτων καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας κ.λπ. Αἱ ἐπί τῶν θεμάτων τούτων ἀποφάσεις θά λαμβάνωνται καθ' ὁμοφωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦνται εἰς τήν συγκεκριμένην Συνέλευσιν.

3. Αἱ περιοχαί, εἰς τάς ὁποίας θά δημιουργηθοῦν εἰς ἕν πρῶτον στάδιον Ἐπισκοπικαί συνελεύσεις, ὁρίζονται ὡς ἑξῆς:

i. Βόρειος καί Κεντρική Ἀμερική.
ii. Νότιος Ἀμερική.
iii. Αὐστραλία, Ν. Ζηλανδία καί Ὠκεανία.
iv. Μ. Βρεταννία καί Ἰρλανδία.
v. Γαλλία.
vi. Βέλγιον, Ὁλλανδία καί Λουξεμβοῦργον.
vii. Αὐστρία.
viii. Ἰταλία καί Μάλτα.
ix. Ἑλβετία καί Λιχτενστάϊν
x. Γερμανία.
xi. Σκανδιναυϊκαί Χῶραι (ἐκτός τῆς Φιλλανδίας).
xii. Ἱσπανία καί Πορτογαλία.

Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Διασπορᾶς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τήν Διασποράν καί ἔχουν ἐνορίας εἰς περισσοτέρας περιοχάς, θά εἶναι μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί τῶν περιοχῶν αὐτῶν.

4. Εἰς τάς συνελεύσεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι συγκροτοῦνται κατ' ἀπόφασιν τῆς παρούσης Διασκέψεως, ἀνατίθεται ἡ εὐθύνη, ὅπως ὁλοκληρώσουν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τόν ὑπ' αὐτῆς ἐγκριθέντα κανονισμόν λειτουργίας αὐτῶν καί ἐφαρμόσουν αὐτόν τό ταχύτερον δυνατόν καί ὁπωσδήποτε πρό τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου.

5. Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις δέν ἀποστεροῦν ἀπό τούς Ἐπισκόπους μέλη αὐτῶν ἁρμοδιότητας διοικητικοῦ καί κανονικοῦ χαρακτῆρος οὔτε περιορίζουν τά δικαιώματα αὐτῶν εἰς τήν Διασποράν. Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις ἀποβλέπουν εἰς τήν διαμόρφωσιν κοινῆς θέσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπί διαφόρων θεμάτων, τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει τούς Ἐπισκόπους μέλη, οἱ ὁποῖοι μένουν ὑπόλογοι εἰς τάς ἰδικάς των Ἐκκλησίας, νά ἐκφράσουν τάς ἀπόψεις τῶν ἰδικῶν των Ἐκκλησιῶν ἐνώπιον τοῦ ἔξω κόσμου.

6. Οἱ πρόεδροι τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων συγκαλοῦν καί προεδρεύουν πασῶν τῶν κοινῶν συνάξεων τῶν ἐπισκόπων τῆς περιοχῆς αὐτῶν (λειτουργικῶν, ποιμαντικῶν, διοικητικῶν κ.λπ.). Εἰς ζητήματα γενικωτέρου

ἐνδιαφέροντος, ἀπαιτοῦντα, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτοῦ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διά τά περαιτέρω κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

7. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δεσμεύονται, ὅπως μή προβαίνουν εἰς ἐνεργείας δυναμένας νά παραβλάψουν τήν ὡς ἄνω διαγραφομένην πορείαν πρός κανονικήν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τῆς Διασπορᾶς, θά πράττωσι δέ πᾶν τό δυνατόν πρός διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Διασπορᾷ.

† ὁ Περγάμου Ἰωάννης, πρόεδρος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† ὁ ἐν Δυτικῇ καί Κεντρῴα Εὐρώπῃ Ἰωάννης
† ὁ Καπιτωλιάδος Ἡσύχιος
† ὁ Βολοκολάμσκ Ἰλαρίων
† ὁ Μπάτσκας Εἰρηναῖος
† ὁ Ὀλτενίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρούσσης Νεόφυτος
† ὁ Ζουκδίδι καί Τσαΐσι Γεράσιμος
† ὁ Πάφου Γεώργιος
† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Σιεματίτσε Γεώργιος
† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
† ὁ Κομάρνο Τύχων
† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, γραμματεύς

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

***

Ἄρθρον 1.

1. Πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἑκάστης Περιοχῆς, ἐκ τῶν ὑπό τῆς Δ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως καθορισθεισῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετά πασῶν τῶν κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συγκροτοῦν ἰδίαν Ἐπισκοπικήν Συνέλευσιν.

2. Μέλη τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως εἶναι καί ὅσοι ὑπερόριοι ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἀσκοῦν ποιμαντικήν διακονίαν ἐνοριῶν τῆς Περιοχῆς.

3. Οἱ ἐφησυχάζοντες καί οἱ ἐπισκεπτόμενοι τήν Περιοχήν ἐπίσκοποι, ἐφ' ὅσον πληροῦν τάς προϋποθέσεις τῆς παραγράφου (1), δύνανται νά προσκληθοῦν ὅπως συμμετάσχουν εἰς τήν Συνέλευσιν, ἀλλά ἄνευ δικαιώματος ψήφου.

Ἄρθρον 2.

Σκοπός τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως εἶναι νά φανερώνῃ τήν ἑνότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, νά προωθῇ τήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς πάντας τούς τομεῖς τῆς ποιμαντικῆς διακονίας καί νά διατηρῇ, διαφυλάσσῃ καί ἀναπτύσσῃ τά συμφέροντα τῶν κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι ὑπάγονται εἰς τούς ὀρθοδόξους κανονικούς ἐπισκόπους τῆς Περιοχῆς.

Ἄρθρον 3.

Ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις θά ἔχῃ Ἐκτελεστικήν Ἐπιτροπήν ἀπαρτιζομένην ἐκ τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἑκάστης τῶν κανονικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Περιοχῆς.

Ἄρθρον 4.

1. Ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις καί ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή αὐτῆς θά ἔχουν ἕνα Πρόεδρον, ἕνα ἤ δύο Ἀντιπροέδρους, ἕνα Γραμματέα καί ἕνα Ταμία, ὡς καί ἄλλους ὑπευθύνους ὁρισθησομένους ὑπό τῆς Συνελεύσεως.

2. Πρόεδρος εἶναι *ex officio* ὁ πρῶτος τῶν ἐπισκόπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί, ἀπόντος τούτου, κατά τήν τάξιν τῶν Διπτύχων. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως συγκαλεῖ τάς συνεδρίας αὐτῆς, διευθύνει τάς ἐργασίας αὐτῶν καί προεξάρχει τῶν συλλειτούργων. Ἐπί τῶν ζητημάτων, τά ὁποῖα συνεζητήθησαν εἰς τήν συνεδρίαν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως καί ἐπί τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη ὁμόφωνος ἀπόφασις, ὁ Πρόεδρος (ἤ κατ' ἀνάθεσιν αὐτοῦ ἄλλο μέλος τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως) προβάλλει ἐνώπιον τοῦ κράτους, τῆς κοινωνίας καί τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν ὀργανισμῶν τήν κοινήν θέσιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς.

3.Ὁ ἤ οἱ Ἀντιπρόεδροι ὁρίζονται ex officio ἐκ τῶν ἐπισκόπων-μελῶν τῶν Συνελεύσεων ἐκ τῶν ἀμέσως ἑπομένων Ἐκκλησιῶν συμφώνως πρός τήν τάξιν τῶν Διπτύχων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὁ Γραμματεύς, ὁ Ταμίας καί οἱ λοιποί ὑπεύθυνοι ἐκλέγονται ὑπό τῆς Συνελεύσεως, δύνανται δέ νά μή προέρχωνται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν ἐπισκόπων.

Ἄρθρον 5.

1. Αἱ ἁρμοδιότητες τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως εἶναι:

α΄ νά μεριμνᾷ καί νά συμβάλῃ διά τήν διατήρησιν τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Περιοχῆς εἰς τάς θεολογικάς, ἐκκλησιολογικάς, κανονικάς, πνευματικάς, φιλανθρωπικάς, ἐκπαιδευτικάς καί ἱεραποστολικάς ὑποχρεώσεις αὐτῆς.

β΄ Ὁ συντονισμός καί ἡ προώθησις τῶν κοινοῦ ἐνδιαφέροντος δραστηριοτήτων εἰς τούς τομεῖς τῆς διαποιμάνεως, τῆς κατηχήσεως, τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, τῶν θρησκευτικῶν ἐκδόσεων, τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας, τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας κ.λπ..

γ΄Αἱ σχέσεις μετά τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί τῶν ἄλλων θρησκειῶν.

δ΄ Πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τάς σχέσεις αὐτῆς μετά τῆς κοινωνίας καί τῶν κρατικῶν Ἀρχῶν.

ε΄ Ἡ προετοιμασία σχεδίου ὀργανώσεως τῶν ὀρθοδόξων τῆς Περιοχῆς ἐπί κανονικῆς βάσεως.

2. Ὁ καθορισμός τοῦ πεδίου τῶν ἁρμοδιοτήτων δέν θά ἔδει ἐπ' οὐδενί νά παρεμβαίνῃ εἰς τήν ἐπαρχιακήν δικαιοδοσίαν ἑκάστου Ἐπισκόπου καί νά περιορίζῃ τά δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν σχέσεων αὐτῆς μετά τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν, τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν, τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, τῶν ἄλλων ὁμολογιῶν, τῶν κρατικῶν καί διομολογιακῶν ὀργανισμῶν, ὡς ἐπίσης καί τῶν ἄλλων θρησκειῶν.

Ἐπί εἰδικῶν γλωσσικῶν, ἐκπαιδευτικῶν ἤ καί ποιμαντικῶν ζητημάτων Ἐκκλησίας τινός ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις δύναται νά συνεργάζεται καί μετά τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας, ὥστε ἡ ποικιλία τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων νά ἐπιβεβαιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τήν κοινωνίαν τῆς πίστεως καί τόν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης.

Ἄρθρον 6.

1. Ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις ἀποδέχεται καί καταγράφει τήν ἐκλογήν τῶν ἐπισκόπων τῆς Περιοχῆς, ὡς καί τήν ἀναφοράν αὐτῶν εἰς τάς ἁγιωτάτας αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

2. Ἐξετάζει καί καθορίζει τό κανονικόν καθεστώς τῶν ἐν τῇ Περιοχῇ τοπικῶν κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι δέν ἔχουν ἀναφοράν εἰς τάς ἁγιωτάτας αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

3. Ὀφείλει νά καταγράφῃ πᾶσαν κρίσιν κληρικῶν ἐκφωνηθεῖσαν ὑπό τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, ἵνα ἡ κρίσις αὕτη ἐφαρμοσθῇ μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Περιοχῆς.

Ἄρθρον 7.

1. Ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις συνέρχεται τουλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους, τῇ προσκλήσει τοῦ Προέδρου. Δύναται νά συνέλθῃ ὁσάκις ἤθελε τοῦτο κριθῇ ἀναγκαῖον ὑπό τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς ἤ τῇ ἐγγράφῳ καί ἰτιολογημένῃ αἰτήσει τοῦ 1/3 τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως.

2. Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή συνέρχεται μίαν φοράν ἀνά τρίμηνον καί

ὁσάκις ἤθελε τοῦτο κριθῇ ἀναγκαῖον, τῇ προσκλήσει τοῦ Προέδρου ἤ τῇ γραπτῇ καί ἠτιολογημένῃ αἰτήσει τοῦ 1/3 τῶν μελῶν αὐτῆς.

3. Αἱ προσκλήσεις διά τήν σύγκλησιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, ἐάν δέν συντρέχουν ἐξαιρετικοί λόγοι, ἀποστέλλονται πρό δύο μηνῶν, ἐνῶ διά τήν σύγκλησιν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς πρό μιᾶς ἑβδομάδος, συναποστέλλονται δέ τά θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως καί τά πρός αὐτά σχετικά στοιχεῖα.

4. Ἡ ἡμερησία διάταξις πρέπει νά ἐγκρίνεται κατά τήν πρώτην συνεδρίαν τῆς Συνελεύσεως καί δέν δύναται νά τροποποιηθῇ εἰ μή δι' ἀποφάσεως τῶν παρόντων μελῶν, λαμβανομένης δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας.

Ἄρθρον 8.

Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ διά τῆς παρουσίας τῶν 2/3 τῶν μελῶν αὐτῆς, ἡ δέ Συνέλευσις διά τῆς παρουσίας τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας τῶν μελῶν αὐτῆς, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Προέδρου αὐτῆς.

Ἄρθρον 9.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως διεξάγονται συμφώνως πρός τάς ἀρχάς τῆς ὀρθοδόξου συνοδικῆς παραδόσεως καί διευθύνονται ὑπό τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἔχει καί τήν εὐθύνην ἐποπτείας ἐπί τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς.

Ἄρθρον 10.

1. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως λαμβάνονται καθ' ὁμοφωνίαν.

2. Εἰς ζητήματα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, τά ὁποῖα ἀπαιτοῦν, κατά τήν κρίσιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν, ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτοῦ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διά τά περαιτέρω, κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

Ἄρθρον 11.

1. Μετ' ἀπόφασιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως δύναται νά συγκροτοῦνται ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς Ἐπιτροπαί Λειτουργικῶν, Ποιμαντικῶν, Οἰκονομικῶν, Ἐκπαιδευτικῶν, Οἰκουμενικῶν καί ἄλλων θεμάτων, προεδρευόμεναι ὑφ' ἑνός ἐπισκόπου-μέλους τῆς Συνελεύσεως.

2. Τά μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτῶν, κληρικοί ἤ λαϊκοί, ὁρίζονται ὑπό τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Σύμβουλοι ἐπίσης καί εἰδικοί δύνανται νά προσκαλῶνται ὅπως συμμετάσχουν εἰς τήν Ἐπισκοπικήν Συνέλευσιν ἤ εἰς τήν Ἐκτελεστικήν Ἐπιτροπήν, χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Ἄρθρον 12.

1. Ἡ Ἐπισκοπική Συνέλευσις δύναται νά συντάξῃ τόν ἴδιον αὐτῆς Ἐσωτερικόν Κανονισμόν πρός συμπλήρωσιν καί προσαρμογήν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων συμφώνως πρός τάς ἀνάγκας τῆς Περιοχῆς καί ἐν σεβασμῷ πρός τό κανονικόν δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Πάντα τά ἀφορῶντα εἰς τήν λειτουργίαν τῆς Συνελεύσεως νομικά καί οἰκονομικά θέματα ἀποφασίζονται ὑπό τό φῶς τῆς νομοθεσίας τῶν κρατῶν τῆς Περιοχῆς, εἰς τήν ὁποίαν τά μέλη τῆς Συνελεύσως ἀσκοῦν τήν δικαιοδοσίαν αὐτῶν.

Ἄρθρον 13.

Σύστασις νέας, κατάτμησις ἤ κατάργησις ὑφισταμένης Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως ἤ συγχώνευσις δύο ἤ περισσοτέρων τοιούτων γίνεται μετ᾽ ἀπόφασιν τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατόπιν αἰτήσεως Ἐκκλησίας τινός ἤ τοῦ Προέδρου Ἐπισκοπικῆς τινος Συνελεύσεως πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην.

† ὁ Περγάμου Ἰωάννης, πρόεδρος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† ὁ ἐν Δυτικῇ καί Κεντρῴα Εὐρώπῃ Ἰωάννης
† ὁ Καπιτωλιάδος Ἡσύχιος
† ὁ Βολοκολάμσκ Ἱλαρίων
† ὁ Μπάτσκας Εἰρηναῖος
† ὁ Ὀλτενίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρούσσης Νεόφυτος
† ὁ Ζουκδίδι καί Τσαΐσι Γεράσιμος
† ὁ Πάφου Γεώργιος
† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Σιεματίτσε Γεώργιος
† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
† ὁ Κομάρνο Τύχων
† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, γραμματεύς

ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

***

Ἡ Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ἐργασθεῖσα ἐπί τῇ βάσει τοῦ συμφωνηθέντος καί ἐγκριθέντος ὑπό τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Chambésy ἀπό 9ης ἕως 17ης Δεκεμβρίου 2009 κειμένου «Τό Αὐτόνομον καί ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ», ἐξήτασε τάς ἐκκλησιολογικάς, τάς κανονικάς καί τάς ποιμαντικάς πτυχάς τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου, ἀνεζήτησε δέ τήν ὁμόφωνον διατύπωσιν τῆς ἐνιαίας πανορθοδόξου θέσεως ἐπί τοῦ θέματος.

Τά ἀπασχολήσαντα τήν Ε΄ Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ζητήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τοῦ ἐπί τοῦ θέματος κειμένου τῆς ὡς ἄνω Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνεφέροντο:

α) εἰς τήν ἔννοιαν, τό περιεχόμενον καί τά ποικίλα σχήματα τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου,

β) εἰς τάς προϋποθέσεις τοπικῆς τινος Ἐκκλησίας διά νά ζητήσῃ τήν Αὐτονομίαν αὐτῆς ἐκ τῆς εἰς ἥν ὑπάγεται Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας,

γ) εἰς τήν ἀποκλειστικήν ἁρμοδιότητα τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας νά κινήσῃ καί νά ὁλοκληρώσῃ τήν διαδικασίαν ἀποδόσεως τῆς Αὐτονομίας εἰς τμῆμα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν μή ἱδρυομένων εἰς τόν γεωγραφικόν χῶρον τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς, καί

δ) εἰς τάς συνεπείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς πράξεως διά τάς σχέσεις τῆς ἀνακηρυχθείσης Αὐτονόμου Ἐκκλησίας τόσον πρός τήν εἰς ἥν ἀναφέρεται Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ὅσον καί πρός τάς ἄλλας Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

1. Ὁ θεσμός τοῦ Αὐτονόμου ἐκφράζει κατά κανονικόν τρόπον τό καθεστώς τῆς σχετικῆς ἤ μερικῆς ἀνεξαρτησίας ἑνός συγκεκριμένου ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος ἐκ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, εἰς τήν ὁποίαν κανονικῶς ἀναφέρεται.

α) Κατά τήν ἐφαρμογήν τοῦ θεσμοῦ τούτου εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν διεμορφώθησαν βαθμίδες ἐξαρτήσεως, ἀφορῶσαι εἰς τάς σχέσεις τῆς Αὐτονόμου πρός τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, εἰς τήν ὁποίαν αὕτη ἀναφέρεται.

β) Ἡ ἐκλογή τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐγκρίνεται ἤ διενεργεῖται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, τόν Προκαθημένον τῆς ὁποίας οὗτος μνημονεύει καί εἰς τόν ὁποῖον κανονικῶς ἀναφέρεται.

γ) Εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου ὑφίστανται διάφορα σχήματα κατά τήν ἐφαρμογήν αὐτοῦ εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν, τά ὁποῖα προσδιορίζονται ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Αὐτονόμου ἀπό τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν.

δ) Εἰς σχήματά τινα ὁ βαθμός ἐξαρτήσεως τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκφράζεται καί διά τῆς συμμετοχῆς τοῦ Πρώτου αὐτῆς εἰς τήν Σύνοδον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

2. Ἡ κίνησις καί ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς διαδικασίας διά τήν ἀπόδοσιν τοῦ Αὐτονόμου εἰς τμῆμα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας

ἀνήκει εἰς τήν κανονικήν ἁρμοδιότητα αὐτῆς, πρός τήν ὁποίαν ἀναφέρεται ἡ ἀνακηρυσσομένη Αὐτόνομος Ἐκκλησία. Οὕτως:

α) Ἡ ζητοῦσα τήν Αὐτονομίαν αὐτῆς τοπική Ἐκκλησία, ἐάν διαθέτῃ τάς ἀναγκαίας ἐκκλησιαστικάς καί ποιμαντικάς προϋποθέσεις, ὑποβάλλει τό σχετικόν αἴτημα εἰς τήν πρός ἥν ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτῆς Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ἐξηγοῦσα καί τούς σοβαρούς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὑπαγορεύουν τήν ὑποβολήν τοῦ αἰτήματος αὐτῆς.

β) Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, δεχομένη τό αἴτημα αὐτῆς, ἀξιολογεῖ ἐν Συνόδῳ τάς προϋποθέσεις καί τούς λόγους τῆς ὑποβολῆς τοῦ αἰτήματος καί ἀποφασίζει διά τήν ἀπόδοσιν ἤ μή τοῦ Αὐτονόμου. Εἰς περίπτωσιν θετικῆς ἀποφάσεως ἐκδίδει τόν σχετικόν Τόμον, ὁ ὁποῖος καθορίζει τά γεωγραφικά ὅρια καί τάς σχέσεις τῆς Αὐτονόμου πρός τήν εἰς ἥν ἀναφέρεται Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, συμφώνως πρός τά καθιερωμένα κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

γ) Ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἀνακοινοῖ πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τάς ἄλλας Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τήν ἀνακήρυξιν τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας.

δ) Ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία ἐκφράζεται διά τῆς ἐξ ἧς ἔλαβε τήν αὐτονομίαν αὐτῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς τάς διορθοδόξους, διαχριστιανικάς καί διαθρησκειακάς σχέσεις αὐτῆς.

ε) Ἑκάστη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία δύναται νά παραχωρῇ αὐτόνομον καθεστώς μόνον ἐντός τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς γεωγραφικῆς περιφερείας αὐτῆς. Εἰς τόν χῶρον τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς δέν ἱδρύονται Αὐτόνομοι Ἐκκλησίαι, εἰ μή μόνον μετά πανορθόδοξον συναίνεσιν, ἐξασφαλιζομένην ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

στ) Εἰς περιπτώσεις ἀπονομῆς αὐτονόμου καθεστῶτος εἰς τήν ἰδίαν γεωγραφικήν ἐκκλησιαστικήν περιοχήν ὑπό δύο Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καί, ὡς ἐκ τούτου, ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως ἑκατέρου Αὐτονόμου, αἱ ἐμπλεκόμεναι πλευραί ἀναφέρονται, ὁμοῦ ἤ κεχωρισμένως, εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην ἵνα οὗτος ἐξεύρῃ τήν κανονικήν λύσιν ἐπί τοῦ θέματος κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα.

3. Αἱ ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτονόμου προκύπτουσαι διά τήν Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν καί τήν σχέσιν αὐτῆς πρός τήν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν συνέπειαι εἶναι αἱ κάτωθι:

α) Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας μνημονεύει μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ Προκαθημένου τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

β) Τό ὄνομα τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας δέν ἀναγράφεται εἰς τά Δίπτυχα.

γ) Ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία παραλαμβάνει τό Ἅγιον Μύρον ἐκ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

δ) Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐκλέγονται καί καθίστανται ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου αὐτῆς. Εἰς περίπτωσιν βεβαίας πρός τοῦτο ἀδυναμίας τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας, ἐπικουρεῖται αὕτη ὑπό τῆς

Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀναφέρεται.

† ὁ Περγάμου Ἰωάννης, Πρόεδρος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† Μητροπολίτης Δαμασκηνός (Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας)
† ὁ Καπιτωλιάδος Ἡσύχιος
† ὁ Βολοκολάμσκ Ἱλαρίων
† ὁ Μαυροβουνίου καί Παραθαλασσίας Ἀμφιλόχιος
† ὁ Τιργκοβιστίου Νήφων
† ὁ Βάρνης Ἰωάννης
† ὁ Ζουκδίδι καί Τσαΐσι Γεράσιμος
† ὁ Πάφου Γεώργιος
† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Σιεματίτσε Γεώργιος
† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
† ὁ Μιχαλόβτσε Γεώργιος
† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, Γραμματεύς ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου

Σαμπεζύ, 15 Ὀκτωβρίου 2015

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ

***

Ι. Ὁ Ὀρθόδοξος Γάμος

1. Ὁ θεσμός τῆς οἰκογενείας εὑρίσκεται σήμερον ὑπό τήν ἀπειλήν τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ὡς ἐπίσης καί τοῦ ἠθικοῦ σχετικισμοῦ. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διδάσκει τήν ἱερότητα τοῦ γάμου ὡς μίαν θεμελιώδη καί ἀδιαμφισβήτητον διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐλευθέρα ἕνωσις μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός εἶναι μία ἀπαραίτητος προϋπόθεσις.

2. Ὁ γάμος θεωρεῖται εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς ὁ ἀρχαιότερος θεσμός θείου δικαίου, διότι εἰσήχθη συγχρόνως πρός τήν δημιουργίαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων, τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὔας (Γεν. 2, 23). Ἡ ἕνωσις αὕτη συνεδέθη ἀπ᾽ ἀρχῆς ὄχι μόνον πρός τήν πνευματικήν κοινωνίαν τοῦ ζεύγους, τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός, ἀλλά καί πρός τήν δυνατότητα ἐξασφαλίσεως τῆς συνεχείας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὕτως, ὁ γάμος ἀνδρός καί γυναικός εὐλογηθεῖς ἐν τῷ παραδείσῳ κατέστη ἕν ἱερόν μυστήριον, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τήν Καινήν Διαθήκην, ὅτε ὁ Χριστός ἐτέλεσε τό *«πρῶτον σημεῖον»* διά τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον εἰς τόν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμον, ἀποκαλύπτων οὕτω τήν δόξαν αὐτοῦ (Ἰω. 2, 11). Τό μυστήριον τοῦ ἀκαταλύτου δεσμοῦ μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός εἶναι εἰκών τῆς ἑνώσεως Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας (Ἐφ. 5, 32).

3. Ἡ χριστοκεντρική λοιπόν τυπολογία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐξηγεῖ τήν ὑπό τοῦ ἐπισκόπου ἤ πρεσβυτέρου εὐλογίαν τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ δι᾽ εἰδικῆς εὐχῆς (ἱερολογίας), διό καί ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος εἰς τήν πρός τόν Πολύκαρπον Σμύρνης Ἐπιστολήν αὐτοῦ ἐτόνιζεν, ὅτι οἱ προσερχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν πρέπει *«μετά γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τήν ἕνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ᾖ κατά Κύριον καί μή κατ᾽ ἐπιθυμίαν (=ἀνθρωπίνην). Πάντα εἰς τιμήν Θεοῦ γινέσθω»*(V, 2). Οὕτω, τόσον ἡ ἱερότης τοῦ θεοσυστάτου δεσμοῦ, ὅσον καί τό ὑψηλόν πνευματικόν περιεχόμενον τῆς ἐγγάμου συζυγίας ἐξηγοῦν τήν ἀξίωσιν, ὥστε νά ἀναδειχθῇ *«τίμιος ὁ γάμος καί ἡ κοίτη ἀμίαντος»* (Ἑβρ. 13, 4), διό καί ἀπεδοκιμάζετο οἱαδήτις προσβολή τῆς καθαρότητος αὐτοῦ (Ἐφεσ. 5, 2-5. Α᾽ Θεσσ. 4, 4. Ἑβρ. 13, 4 κ.ἄ.).

4. Ἡ ἐν Χριστῷ ἕνωσις ἀνδρός καί γυναικός συνιστᾷ μίαν μικράν ἐκκλησίαν ἤ μίαν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς διακηρύσσει: *«Τίνες δέ οἱ τρεῖς ὑπάρχουσιν, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ συναγόμενοι, παρ᾽ οἷς μέσος ἐστίν ὁ Κύριος. Ἤ οὐχί ἄνδρα καί γυναίκα καί τέκνον τούς τρεῖς λέγει; Ὅτι ἀνδρί γυνή διά Θεοῦ ἁρμόζεται»* (*Στρωματεῖς,* 3, 10. PG 8, 1169 Β). Ἡ ἕνωσις ἀνδρός καί γυναικός διά τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ ὑψοῦται εἰς ὑψηλότερον βαθμόν, διότι ἡ κοινωνία εἶναι ὑπεροχωτέρα τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, ἀφοῦ τούς εἰσάγει εἰς τήν τάξιν τῆς Βασιλείας τῆς παναγίας Τριάδος. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διά τόν γάμον εἶναι ἡ πίστις εἰς τόν Ἰησοῦν Χριστόν, μία πίστις, τήν ὁποίαν ὀφείλουν νά ἀποδέχωνται ὁ νυμφίος καί ἡ νύμφη, ὁ ἀνήρ καί ἡ γυνή. Ἄλλωστε, τό θεμέλιον τῆς ἑνότητος τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ἑνότης, ἵνα, διά τῆς ὑπό τοῦ ἁγίου Πνεύματος εὐλογίας τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, δυνηθῇ τό ζεῦγος

νά ἀντανακλᾷ τήν ἀγάπην Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας ὡς μυστηρίου τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς αἰωνίου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ προστασία τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ὑπῆρξε πάντοτε ἰδιαζόντως σημαντική διά τήν προστασίαν τῆς Οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἀκτινοβολεῖ τήν κοινωνίαν τῶν συζευγνυμένων προσώπων τόσον εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ὅσον καί εἰς τήν ὅλην Κοινωνίαν. Οὕτως, ἡ διά τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐπιτυγχανομένη κοινωνία προσώπων λειτουργεῖ ὄχι ἁπλῶς ὡς μία συμβατική φυσική σχέσις, ἀλλά καί ὡς μία οὐσιαστική καί δημιουργική πνευματική δύναμις διά τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Οἰκογενείας. Αὕτη βεβαιώνει τήν προστασίαν καί τήν παιδείαν τῶν τέκνων τόσον εἰς τήν πνευματικήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί εἰς τήν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας.

6. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε πάντοτε μετά τῆς ἀναγκαίας αὐστηρότητος καί τῆς δεούσης ποιμαντικῆς εὐαισθησίας, κατά τό ὑπόδειγμα τῆς ἐπιεικείας τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου (Ρωμ. 7, 2-3. Α΄ Κορ. 7, 12-15, 39 κ.ἄ.), τόσον τάς *θετικάς προϋποθέσεις* (διαφορά φύλου, νόμιμος ἡλικία κ.ἄ.), ὅσον καί τάς *ἀρνητικάς προϋποθέσεις* (συγγένεια ἐξ αἵματος καί ἐξ ἀγχιστείας, πνευματική συγγένεια, ὑπάρχων γάμος, ἑτεροθρησκεία κ.ἄ.) διά τήν σύναψιν γάμου. Ἡ ποιμαντική εὐαισθησία ἦτο ἀναγκαία ὄχι μόνον διότι ἡ βιβλική παράδοσις καθορίζει τήν σχέσιν τοῦ φυσικοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου μετά τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί διότι ἡ ἐκκλησιαστική πρᾶξις δέν ἀποκλείει τήν πρόσληψιν ὡρισμένων περί γάμου ἀρχῶν τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ φυσικοῦ Δικαίου, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν τόν δεσμόν τοῦ γάμου ἀνδρός καί γυναικός ὡς *«θείου τε καί ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίαν»* (Μοδεστίνος) καί εἶναι συμβαταί πρός τήν ἀποδιδομένην ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἱερότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου.

7. Ὑπό τάς τοσοῦτον δυσχερεῖς συγχρόνους συνθήκας διά τό μυστήριον τοῦ γάμου καί διά τόν ἱερόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας, οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ ποιμένες ὀφείλουν νά ἀναπτύξουν σύντονον ἐργασίαν εἰς τόν ποιμαντικόν τομέα διά νά προστατεύσουν τούς πιστούς πατρικῶς, συμπαριστάμενοι εἰς αὐτούς, διά νά ἐνισχύσουν τήν κλονισθεῖσαν ἐλπίδα αὐτῶν ἐκ τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, θεμελιοῦντες τόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας ἐπί ἀκλονήτων θεμελίων, τά ὁποῖα οὔτε ἡ βροχή, οὔτε οἱ ποταμοί, οὔτε οἱ ἄνεμοι δύνανται νά καταστρέψουν, ἀφοῦ τά θεμέλια ταῦτα εἶναι ἡ πέτρα, ἡ δέ πέτρα εἶναι ὁ Χριστός (Ματθ. 7, 25).

8. Τό τιθέμενον σήμερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζήτημα εἶναι ὁ γάμος, ὁ ὁποῖος εἶναι τό κέντρον τῆς Οἰκογενείας καί ἡ Οἰκογένεια δικαιώνει τόν γάμον. Ἡ ἀσκουμένη εἰς τόν σύγχρονον κόσμον πίεσις διά τήν ἀναγνώρισιν νέων μορφῶν συμβιώσεως ἀποτελεῖ μίαν πραγματικήν ἀπειλήν διά τούς ὀρθοδόξους χριστιανούς. Ἡ κρίσις τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας εἰς διαφόρους μορφάς ἀνησυχεῖ βαθέως τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὄχι μόνον ἕνεκα τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν εἰς τήν δομήν τῆς κοινωνίας, ἀλλά καί ἕνεκα τῆς ἀπειλῆς διά τάς εἰδικωτέρας σχέσεις εἰς τούς κόλπους τῆς παραδοσιακῆς οἰκογενείας. Κύρια θύματα τῶν τάσεων αὐτῶν εἶναι τό ζεῦγος καί ἰδιαιτέρως τά τέκνα, διότι δυστυχῶς αὐτά ὑφίστανται συνήθως ἐκ τῆς παιδικῆς ἤδη ἡλικίας αὐτῶν τό μαρτύριον, καίτοι οὐδεμίαν ἔχουν εὐθύνην δι᾽ αὐτό.

9. Ὁ νομίμως καταγεγραμμένος *πολιτικός γάμος* μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός δέν ἔχει μυστηριακόν χαρακτῆρα, ἀποτελεῖ πρᾶξιν συμβιώσεως κυρωθεῖσαν ὑπό τοῦ κράτους, διάφορον πρός τόν εὐλογούμενον ὑπό τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας γάμον. Τά συνάπτοντα πολιτικόν γάμον μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀντιμετωπίζωνται μετά ποιμαντικῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται διά νά κατανοήσουν τήν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καί τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρεουσῶν εὐλογιῶν δι᾽ αὐτούς.

10. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀποδέχεται διά τά μέλη αὐτῆς *σύμφωνα συμβιώσεως* τοῦ αὐτοῦ φύλου ἤ καί πᾶσαν ἄλλην μορφήν συμβιώσεως διά τά μέλη αὐτῆς, διαφόρους τοῦ γάμου. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά καταβάλλῃ πάσας τάς δυνατάς ποιμαντικάς προσπαθείας, ὥστε τά παρεκκλίνοντα μέλη αὐτῆς εἰς τοιαύτας μορφάς συμβιώσεως νά δυνηθοῦν νά κατανοήσουν τήν πραγματικήν ἔννοιαν τῆς μετανοίας καί τῆς ηὐλογημένης ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἀγάπης.

11. Αἱ βαρύταται συνέπειαι τῆς κρίσεως ταύτης ἐκφράζονται διά τῆς ἐπικινδύνου αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαζυγίων, τῶν ἀμβλώσεων καί πολλῶν ἄλλων ἐσωτερικῶν προβλημάτων εἰς τήν οἰκογενειακήν ζωήν. Αἱ συνέπειαι αὗται εἶναι μία μεγάλη πρόκλησις διά τήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, διό καί οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουν νά καταβάλλουν πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ ἐν ἀγάπῃ τά τέκνα αὐτῆς καί ὅλους τούς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως νά ὑπερασπισθοῦν τήν πιστότητα εἰς τήν ἱερότητα τῆς οἰκογενείας.

II. Κωλύματα Γάμου

1. Σχετικῶς μέ τά κωλύματα γάμου λόγῳ ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ υἱοθεσίας καί πνευματικῆς συγγενείας ἰσχύει ὅ,τι προβλέπεται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων *(53 καί 54 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου)* καί τῆς συνῳδά τούτοις ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ὡς αὕτη ἐφαρμόζεται σήμερον εἰς τάς κατά τόπους αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, καθορίζεται δέ καί περιγράφεται ἐν τοῖς Καταστατικοῖς Χάρταις αὐτῶν καί ταῖς σχετικαῖς συνοδικαῖς ἀποφάσεσιν αὐτῶν.

2. Περί τοῦ μή ἀμετακλήτως λυθέντος ἤ ἀκυρωθέντος γάμου καί τοῦ προϋπάρξαντος τρίτου, ἰσχύει ὅτι συνιστοῦν ἀπόλυτα κωλύματα πρός σύναψιν γάμου, συμφώνως πρός τήν κατηγορηματικῶς καταδικάζουσαν τήν διγαμίαν καί τόν τέταρτον γάμον Ὀρθοδόξων κανονικήν παράδοσιν.

3. Συμφώνως πρός τούς ἱερούς κανόνας κωλύεται κατ᾽ ἀκρίβειαν ἡ ἱερολόγησις γάμου μετά τήν μοναχικήν κουράν (καν. 16 τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου καί 44 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου).

4. Ἡ ἱερωσύνη ἀποτελεῖ, συμφώνως πρός τήν ἰσχύουσαν κανονικήν παράδοσιν (κανών 3 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου) κώλυμα πρός σύναψιν γάμου.

5. Περί τῶν μικτῶν γάμων Ὀρθοδόξων μεθ᾽ ἑτεροδόξων καί μή Χριστιανῶν ἤχθη εἰς τήν ἀπόφασιν, ὅπως

i. ὁ γάμος Ὀρθοδόξων μεθ᾽ ἑτεροδόξων κωλύεται κατά κανονικήν ἀκρίβειαν, μή δυνάμενος νά εὐλογηθῇ (κανών 72 τῆς Πενθέκτης ἐν

Τρούλλῳ συνόδου) δυνάμενος ὅμως νά εὐλογηθῇ κατά συγκατάβασιν καί διά φιλανθρωπίαν, ὑπό τόν ρητόν ὅρον ὅτι τά ἐκ τοῦ γάμου τούτου τέκνα θέλουν βαπτισθῆ καί ἀναπτυχθῆ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

ii. ὁ γάμος Ὀρθοδόξων μετά μή χριστιανῶν κωλύεται ἀπολύτως κατά κανονικήν ἀκρίβειαν.

6. Ἡ κατά τήν ἐφαρμογήν τῆς περί κωλυμάτων γάμου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως πρᾶξις δέον νά λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καί τάς διατάξεις τῆς ἑκασταχοῦ σχετικῆς κρατικῆς νομοθεσίας, ἄνευ ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας.

7. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας σχετικῶς ὀφείλει νά ἀντιμετωπίζηται ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συμφώνως πρός τάς ἀρχάς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ποιμαντικῆς διακρίσεως, ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
† ὁ Μητροπολίτης Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοδώρου Β΄)
† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Ι΄)
† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφίλου Γ΄)
† ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωθιερεύς Νικόλαος Μπαλασώφ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου)
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος
† ὁ Γεωργίας Ἠλίας Β΄
† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β΄
† ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Γερμανός
(ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β΄)
† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος
(ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)
† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ

Σαμπεζύ, 27 Ἰανουαρίου 2016

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΤΗΡΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

***

1. Ἡ νηστεία εἶναι θεία ἐντολή (Γεν. 2, 16-17). Κατά τόν Μ. Βασίλειον, «*συνηλικιῶτίς ἐστι τῆς ἀνθρωπότητος· νηστεία γάρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομοθετήθη*» (*Περί νηστείας*, 1, 3. PG 31, 168 A). Εἶναι μέγα πνευματικόν ἀγώνισμα καί ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαρεγκλίτως στοιχοῦσα εἴς τε τά ἀποστολικά θεσπίσματα καί τούς συνοδικούς κανόνας καί εἰς τήν καθ' ὅλου πατερικήν παράδοσιν, διεκήρυξε πάντοτε τήν ὑψίστην ἀξίαν τῆς νηστείας διά τόν πνευματικόν βίον τοῦ ἀνθρώπου καί τήν σωτηρίαν αὐτοῦ. Εἰς τόν κύκλον τῆς λατρείας τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου προβάλλεται ἡ ὅλη περί τῆς νηστείας πατερική παράδοσις καί διδασκαλία διά τήν συνεχῆ καί ἀδιάπτωτον ἐγρήγορσιν τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἐπίδοσιν αὐτοῦ εἰς τούς πνευματικούς ἀγῶνας. Διό καί ὑμνεῖται εἰς τό Τριῴδιον ὡς χάρις πολύφωτος, ὡς ὅπλον ἀκαταμάχητον, ὡς πνευματικῶν ἀγώνων ἀρχή, ὡς καλλίστη τρίβος ἀρετῶν, ὡς τροφή ψυχῆς, ὡς πηγή φιλοσοφίας ἀπάσης, ὡς ἀφθάρτου διαγωγῆς καί ἰσαγγέλου πολιτείας τό μίμημα, ὡς μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων καί τῶν ἀρετῶν καί ὡς εἰκών τῆς μελλούσης ζωῆς.

2. Ἡ νηστεία ὡς ἀρχαιότατος θεσμός ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην (Δευτ. 9, 18. Ἠσ. 58, 4-10. Ἰωήλ 2, 15. Ἰωνᾶς 3, 5-7), βεβαιοῦται δέ ὑπό τῆς Καινῆς. Αὐτός ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπί τεσσαράκοντα ἡμέρας πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσίας δράσεως αὐτοῦ (Λουκ. 4, 1-2) καί ἔδωκεν ὁδηγίας ὡς πρός τόν τρόπον ἀσκήσεως τῆς νηστείας (Ματθ. 6, 16-18). Εἰς τήν Καινήν Διαθήκην γενικώτερον συνιστᾶται ἡ νηστεία ὡς μέσον ἐγκρατείας, μετανοίας καί πνευματικῆς ἀνατάσεως (Μάρκ. 1, 6. Πράξ. 13, 2. 14, 23. Ρωμ. 14, 21). Ἡ Ἐκκλησία, ἀπό τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, διεκήρυξε τήν ὑψίστην σημασίαν τῆς νηστείας καί ὥρισε τήν Τετάρτην καί τήν Παρασκευήν ὡς ἡμέρας νηστείας (*Διδαχή* 8, 1), ὡς ἐπίσης καί τήν πρό τοῦ Πάσχα νηστείαν (Εἰρηναῖος Λουγδούνου, ἐν: Εὐσεβίου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία* 5, 24. PG 20, 497B-508 AB). Βεβαίως, εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν πρᾶξιν, τήν ἀνά τούς αἰῶνας μαρτυρουμένην, ὑπῆρξεν ποικιλία οὐχί μόνον εἰς τήν ἔκτασιν τῆς νηστείας πρό τοῦ Πάσχα (Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρός Βασιλείδην ἐπίσκοπον,* PG 10, 1277), ἀλλά καί ὡς πρός τόν ἀριθμόν καί τό περιεχόμενον τῶν ὑπολοίπων περιόδων νηστείας, αἵτινες διεμορφώθησαν ὑπό τήν ἐπιρροήν ποικίλων παραγόντων, πρωτίστως λειτουργικῶν καί μοναστικῶν, προκειμένου νά συντελῆται μεταξύ ἄλλων καί ἡ κατάλληλος προετοιμασία πρό τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Οὕτως, ὁ ἄρρηκτος δεσμός νηστείας καί λατρείας παρέχει τό μέτρον καί τόν σκοπόν τῆς νηστείας καί ἀναδεικνύει τόν πνευματικόν χαρακτῆρα αὐτῆς, διό καί ἅπαντες οἱ πιστοί καλοῦνται νά ἀνταποκριθοῦν, ἕκαστος κατά τήν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καί δυνατότητα, χωρίς ὅμως νά παρέχηται καί ἐλευθερία καταφρονήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου θεσμοῦ: «*ὅρα μή τις σέ πλανήσῃ ἀπό ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς... Εἰ μέν γάρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τόν ζυγόν τοῦ Κυρίου, τέλειος ἔσει· εἰ δέ οὐ δύνασαι, ὅ δύνῃ τοῦτο ποίει. Περί δέ τῆς βρώσεως, ὅ δύνασαι, βάστασον*» (*Διδαχή* 6, 1-3).

3. Ἡ ἀληθής νηστεία, ὡς πνευματικόν ἀγώνισμα, συνδέεται πρός τήν ἀδιάλειπτον προσευχήν καί τήν εἰλικρινῆ μετάνοιαν. *«Μετάνοια χωρίς νηστείας ἀργή»* (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 1, 3. PG 31, 168 A), ὡς ἐπίσης καί νηστεία ἄνευ ἔργων εὐποιΐας εἶναι νεκρά, ἰδίᾳ δέ κατά τήν σύγχρονον ἐποχήν, καθ' ἥν ἡ ἄνισος καί ἄδικος κατανομή τῶν ἀγαθῶν στερεῖ καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ὁλοκλήρους λαούς. *«Νηστεύοντες ἀδελφοί σωματικῶς, νηστεύσωμεν καί πνευματικῶς· λύσωμεν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας· διαρρήξωμεν στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων· πᾶσαν συγγραφήν ἄδικον διασπάσωμεν· δώσωμεν πεινῶσιν ἄρτον, καί πτωχούς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς οἴκους»* (Στιχηρόν, Ἰδιόμελον Τετάρτης, Α' Ἑβδομάδος Νηστειῶν. Πρβλ. Ἡσαΐου 58,6-7). Ἡ νηστεία δέν ἐξαντλεῖται εἰς ἁπλῆν καί τυπικήν ἀποχήν ἔκ τινων μόνον καθωρισμένων τροφῶν. *«Οὐ μέντοι ἐξαρκεῖ καθ' ἑαυτήν ἡ ἀποχή βρωμάτων πρός τήν ἐπαινετήν νηστείαν, ἀλλά νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἀληθής νηστεία ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστίν ἀληθής. Ἐν τούτοις μέν ἡ νηστεία καλόν»* (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 2, 7. PG 31, 196 D). Ἡ κατά τήν νηστείαν ἀποχή ἔκ τινων καθωρισμένων τροφῶν καί ἡ κατ' αὐτήν ὀλιγάρκεια, οὐ μόνον κατά τό εἶδος, ἀλλά καί κατά τήν ποσότητα τῶν μεταλαμβανομένων τροφῶν, ἀποτελοῦν τό αἰσθητόν στοιχεῖον τοῦ πνευματικοῦ ἀγωνίσματος. *«Ἡ νηστεία ἀποχή τροφῆς ἐστι κατά τό σημαινόμενον. Τροφή δέ οὐδέν δικαιοτέρους ἡμᾶς ἤ ἀδικωτέρους ἀπεργάζεται· κατά δέ τό μυστικόν δηλοῖ ὅτι, ὥσπερ τοῖς καθ' ἕνα ἐκ τροφῆς ἡ ζωή, ἡ δέ ἀτροφία θανάτου σύμβολον, οὕτως καί ἡμᾶς τῶν κοσμικῶν νηστεύειν χρή, ἵνα τῷ κόσμῳ ἀποθάνωμεν, καί μετά τοῦτο, τροφῆς θείας μεταλαβόντες, Θεῷ ζήσωμεν»* (Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Ἐκ τῶν Προφητικῶν Ἐκλογαί,* PG 9, 704D-705A). Οὕτως, ἡ ἀληθής νηστεία ἀναφέρεται εἰς τήν καθ' ὅλου ἐν Χριστῷ ζωήν τῶν πιστῶν καί κορυφοῦται διά τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τήν θείαν λατρείαν καί ἰδίᾳ εἰς τό μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

4. Ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία τοῦ Κυρίου κατέστη ὑπόδειγμα τῆς νηστείας τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία ἐνεργοποιεῖ τήν μετοχήν αὐτῶν εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Κυρίου, ἵνα δι' αὐτῆς, *«ὅ μή φυλάξαντες ἀποβεβλήκαμεν, φυλάξαντες ἀπολάβωμεν»* (Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος ΜΕ΄, Εἰς τό Ἅγιον Πάσχα,* 28. PG 36, 661C). Ἡ χριστοκεντρική κατανόησις τοῦ πνευματικοῦ χαρακτῆρος τῆς νηστείας, ἰδίᾳ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, κανών εἰς τήν καθ' ὅλου πατερικήν παράδοσιν, συγκεφαλαιοῦται χαρακτηριστικῶς ὑπό τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: *«Ἐάν οὕτω νηστεύῃς, οὐ μόνον συμπάσχων ἔσῃ καί συννεκρούμενος, ἀλλά καί συνανιστάμενος καί συμβασιλεύων Χριστῷ εἰς αἰῶνας τούς ἀπεράντους· σύμφυτος γάρ γεγονώς διά τῆς τοιαύτης νηστείας τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καί τῆς ἀναστάσεως κοινωνός ἔσῃ καί τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς κληρονόμος»* (*Ὁμιλία ΙΓ΄, τῇ Ε΄ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν,* PG 151, 161AB).

5. Κατά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν, τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως εἶναι τό *«μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»* (Ἐφεσ. 4,13) καί ἕκαστος ὀφείλει, ἄν θέλῃ νά φθάσῃ εἰς αὐτό, νά ἀγωνισθῇ καί ὑψωθῇ ἀναλόγως. Ἀκριβῶς δέ διά τοῦτο, ἡ ἄσκησις καί ὁ πνευματικός ἀγών δέν ἔχουν τέλος ἐν τῷ παρόντι

βίῳ, ὅπως καί ἡ τελειότης τῶν τελείων. Πάντες καλοῦνται νά ἀνταποκρίνωνται, ὅση δύναμις αὐτοῖς, εἰς τάς ἐπιταγάς τοῦ ὀρθοδόξου ὑψηλοῦ μέτρου μέ σκοπόν τήν κατά χάριν θέωσιν. Καί αὐτοί, παρ' ὅτι πράττουν πάντα τά διατεταγμένα, οὐδέποτε ὑψηλοφρονοῦν, ἀλλ' ὁμολογοῦν ὅτι *«δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν»* (Λουκ. 17,10). Πάντες ἔχουν – κατά τήν ὀρθόδοξον περί πνευματικῆς ζωῆς ἀντίληψιν – χρέος νά μήν ἐγκαταλείπουν τόν καλόν τῆς νηστείας ἀγῶνα, ἀλλ' ἐν αὐτομεμψίᾳ καί συναισθήσει τῆς ταπεινότητος τῆς καταστάσεως αὐτῶν, νά ἐπαφίενται διά τάς παραλείψεις των εἰς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον Ὀρθόδοξος πνευματική ζωή εἶναι ἀνεπίτευκτος χωρίς τόν πνευματικόν ἀγῶνα τῆς νηστείας.

6. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, ὥρισε τά εἰς σωτηρίαν συμφέροντα καί προέταξε τούς ἱερούς καιρούς τῆς νηστείας ὡς θεοδώρητον «φυλακτήριον» τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῶν πιστῶν κατά πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀλλοτρίου. Στοιχοῦσα τοῖς θείοις Πατράσι, φυλάσσει, ὡς καί πρότερον, τά ἱερά ἀποστολικά θεσπίσματα, τούς συνοδικούς κανόνας καί τάς ἱεράς παραδόσεις, προβάλλει πάντοτε τάς ἱεράς νηστείας ὡς ἀρίστην ἐν τῇ ἀσκήσει τρίβον πνευματικῆς τελειώσεως καί σωτηρίας τῶν πιστῶν καί κηρύσσει τήν ἀνάγκην τηρήσεως ὑπ' αὐτῶν τῶν τεταγμένων νηστειῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου, ἤτοι τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τῆς Τετάρτης καί τῆς Παρασκευῆς, αἵτινες μαρτυροῦνται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων, ὡς καί τῶν νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καί τῶν μονοημέρων τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων καί τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, πρός τούτοις δέ καί πασῶν τῶν κατά ποιμαντικήν μέριμναν ὁριζομένων ἑκάστοτε νηστειῶν ἤ τῶν κατά τήν προαίρεσιν τῶν πιστῶν τηρουμένων.

7. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως ἔθετο ἅμα, κατά ποιμαντικήν διάκρισιν, καί ὅρια φιλανθρώπου οἰκονομίας τοῦ καθεστῶτος τῆς νηστείας. Διό καί προέβλεψε τήν δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἤ δι' ἀδήριτον ἀνάγκην ἤ καί διά τήν χαλεπότητα τῶν καιρῶν ἀνάλογον ἐφαρμογήν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας κατά τήν ὑπεύθυνον κρίσιν καί ποιμαντικήν μέριμναν τοῦ σώματος τῶν ἐπισκόπων τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν.

8. Εἶναι γεγονός, ὅτι σήμερον πολλοί πιστοί δέν τηροῦν ἁπάσας τάς περί νηστείας διατάξεις, εἴτε ἐξ ὀλιγωρίας εἴτε λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν ζωῆς, οἱαιδήποτε κἄν ὦσιν αὗται. Ἅπασαι ὅμως αἱ περιπτώσεις αὗται τῆς χαλαρώσεως τῶν περί νηστείας ἱερῶν διατάξεων, εἴτε εἶναι γενικώτεραι, εἴτε ἀτομικαί, δέον ὅπως τυγχάνουν τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ Θεός *«οὐ θέλει τόν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τό ἐπιστρέψαι καί ζῆν αὐτόν»* (πρβλ. Ἰεζ. 33,11), χωρίς ὅμως νά περιφρονῆται ἡ ἀξία τῆς νηστείας. Ὅθεν διὰ τοὺς ἔχοντας δυσκολίαν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν περὶ νηστείας διατάξεων εἴτε ἐκ λόγων ἀτομικῶν (ἀσθένεια, στράτευσις, συνθῆκαι ἐργασίας κ.λπ.) εἴτε γενικωτέρων (εἰδικαὶ συνθῆκαι ἐπικρατοῦσαι εἰς τινας χώρας ἀπὸ πλευρᾶς κλίματος, καθὼς καὶ κοινωνικο-οἰκονομικαὶ ἰδιαιτερότηται τινῶν χωρῶν λ.χ. ἀδυναμία εὑρέσεως νηστησίμων τροφῶν) ἐπαφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων

Ἐκκλησιῶν νὰ καθορίσουν τὴν φιλάνθρωπον οἰκονομίαν καὶ ἐπιείκειαν, ἀπαλύνουσαι, κατὰ τὰς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις, τὸ τυχὸν *«στύφον»* τῶν ἱερῶν νηστειῶν. Πάντα δέ ταῦτα ἐντός τῶν πλαισίων τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων καί ἐπί τῷ σκοπῷ νά μήν ἀτονήσῃ ποσῶς ὁ ἱερός θεσμός τῆς νηστείας. Ἡ φιλάνθρωπος αὕτη συγκατάβασις πρέπει νά ἀσκηθῇ ὑπό τῆς Ἐκκλησίας μετά πάσης φειδοῦς, ὁπωσδήποτε δέ ἐπί τό ἐπιεικέστερον διά τάς νηστείας ἐκείνας, δι' ἅς δέν ὑπάρχει ὁμοιόμορφος πάντοτε καί εἰς ἁπάσας τάς περιπτώσεις παράδοσις καί πρᾶξις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. *«... Καλόν τό νηστεύειν πᾶσαν ἡμέραν, ἀλλ' ὁ μή ἐσθίων τόν ἐσθίοντα μή κρινέτω . Ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ νομοθετεῖν, οὐ βιάζεσθαι, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἄγειν τό ἐγχειρισθέν προσήκει ποίμνιον, πειθοῖ δέ μᾶλλον, καί ἠπιότητι, καί λόγῳ ἄλατι ἠρτυμένῳ ..»* (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περί τῶν ἁγίων νηστειῶν,* 3. PG 95, 68 B).

9. Ὡσαύτως, ὀφείλει τό σύνολον τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας νά τηρῇ τάς ἱεράς νηστείας καί τήν ἀπό μεσονυκτίου ἀσιτίαν προκειμένου νά προσέρχηται τακτικῶς εἰς τήν θείαν Μετάληψιν, ἥτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος, νά ἐθισθῇ δέ ὥστε νά νηστεύῃ εἰς ἔνδειξιν μετανοίας, εἰς ἐκπλήρωσιν πνευματικῆς ὑποσχέσεως, πρός ἐπίτευξιν ἱεροῦ τινος σκοποῦ, εἰς καιρούς πειρασμοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρός αἰτήματα αὐτοῦ παρά τοῦ Θεοῦ, πρό τοῦ βαπτίσματος (διά τούς προσερχομένους εἰς τό βάπτισμα ἐνηλίκους), πρό τῆς χειροτονίας, εἰς περιπτώσεις ἐπιτιμίων, κατά τάς ἱεράς ἀποδημίας καί εἰς ἄλλας παρομοίας περιστάσεις.

† Ὁ Γαλλίας Ἐμμανουήλ, Προεδρεύων
† Ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός (Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας)
† Ὁ Καπιτωλιάδος Ἡσύχιος
† Ὁ Βολοκολάμσκ Ἱλαρίων
† Ὁ Μαυροβουνίου Ἀμφιλόχιος
† Ὁ Τιργκοβιστίου Νήφων
† Ὁ Βάρνης Ἰωάννης
† Ὁ Ζουκδίδι καί Τσαΐσι Γεράσιμος
† Ὁ Πάφου Γεώργιος
† Ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† Ὁ Σιεμιατίτσε Γεώργιος
† Ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
† Ὁ Μιχαλόβτσε Γεώργιος
† Ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, Γραμματεύς ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου

Σαμπεζύ, 16 Ὀκτωβρίου 2015

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΟΙΠΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

***

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὖσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθείᾳ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς, πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι κατέχει κυρίαν θέσιν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν ἐντός τοῦ συγχρόνου κόσμου.

2. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεμελιοῖ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τοῦ γεγονότος τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἐπί τῆς κοινωνίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι καί τοῖς μυστηρίοις. Ἡ ἑνότης αὕτη ἐκφράζεται διά τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς καί τῆς πατερικῆς παραδόσεως καί βιοῦται μέχρι σήμερον ἐν αὐτῇ. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τήν ἀποστολήν καί ὑποχρέωσιν ἵνα μεταδίδῃ καί κηρύττῃ πᾶσαν τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καί τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει ἀλήθειαν, ἥτις καί προσδίδει τῇ Ἐκκλησίᾳ τόν καθολικόν αὐτῆς χαρακτῆρα.

3. Ἡ εὐθύνη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διά τήν ἑνότητα, ὡς καί ἡ οἰκουμενική αὐτῆς ἀποστολή ἐξεφράσθησαν ὑπό τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Αὗται ἰδιαιτέρως προέβαλον τόν μεταξύ τῆς ὀρθῆς πίστεως καί τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας ὑφιστάμενον ἄρρηκτον δεσμόν.

4. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιαλείπτως προσευχομένη *«ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως»*, ἐκαλλιέργει πάντοτε διάλογον μετά τῶν ἐξ αὐτῆς διεστώτων, τῶν ἐγγύς καί τῶν μακράν, ἐπρωτοστάτησε μάλιστα εἰς τήν σύγχρονον ἀναζήτησιν ὁδῶν καί τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων, μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀπό τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς καί συνετέλεσεν εἰς τήν διαμόρφωσιν καί περαιτέρω ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἄλλωστε, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία χάρις εἰς τό διακρῖνον αὐτήν οἰκουμενικόν καί φιλάνθρωπον πνεῦμα, θεοκελεύστως αἰτούμενον *«πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»* (Α΄ Τιμ.2, 4), ἀείποτε ἠγωνίσθη ὑπέρ ἀποκαταστάσεως τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος. Διό, ἡ Ὀρθόδοξος συμμετοχή εἰς τήν κίνησιν πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν οὐδόλως τυγχάνει ξένη πρός τήν φύσιν καί τήν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ συνεπῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί παραδόσεως, ἐντός νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν.

5. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοί διάλογοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καί ἡ συμμετοχή αὐτῆς εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν ἐρείδονται ἐπί τῆς συνειδήσεως ταύτης τῆς Ὀρθοδοξίας καί τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς πνεύματος ἐπί τῷ τέλει τῆς ἀναζητήσεως, βάσει τῆς πίστεως καί τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἀπολεσθείσης ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν.

6. Κατά τήν ὀντολογικήν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἑνότης αὐτῆς εἶναι ἀδύνατον νά διαταραχθῇ. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὕπαρξιν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν μή εὑρισκομένων ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς, ἀλλά καί πιστεύει ὅτι αἱ πρός ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νά στηρίζωνται ἐπί τῆς ὑπ' αὐτῶν ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καί ἀντικειμενικωτέρας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καί ἰδιαιτέρως τῆς γενικωτέρας

παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περί μυστηρίων, χάριτος, ἱερωσύνης καί ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Οὕτω, ἦτο εὔνους καί θετικῶς διατεθειμένη τόσον διά θεολογικούς, ὅσον καί διά ποιμαντικούς λόγους, πρός θεολογικόν διάλογον μετά διαφόρων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν καί πρός τήν συμμετοχήν γενικώτερον εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι διά τοῦ διαλόγου δίδει δυναμικήν μαρτυρίαν τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καί τῶν πνευματικῶν αὐτῆς θησαυρῶν πρός τούς ἐκτός αὐτῆς, μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τήν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρός τήν ἑνότητα.

7. Ὑπό τό ἀνωτέρω πνεῦμα, ἅπασαι αἱ κατά τόπους Ἁγιώταται Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συμμετέχουν σήμερον ἐνεργῶς εἰς ἐπισήμους θεολογικούς διάλογους, ἡ δέ πλειονότης ἐξ αὐτῶν καί εἰς διαφόρους ἐθνικούς, περιφερειακούς καί διεθνεῖς διαχριστιανικούς ὀργανισμούς, παρά τήν προκύψασαν βαθεῖαν κρίσιν εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν. Ἡ πολυσχιδής αὕτη δραστηριότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθήματος ὑπευθυνότητος καί ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀμοιβαία κατανόησις, ἡ συνεργασία καί αἱ κοιναί προσπάθειαι πρός ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος τυγχάνουν οὐσιώδεις, *«ἵνα μή ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ»* (Α΄ Κορ. 9, 12).

8. Βεβαίως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διαλεγομένη μετά τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, δέν παραγνωρίζει τάς δυσκολίας τοῦ τοιούτου ἐγχειρήματος, κατανοεῖ ὅμως ταύτας ἐν τῇ πορείᾳ πρός τήν κοινήν κατανόησιν τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καί ἐπί τῇ ἐλπίδι ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ *«ὅλον συγκροτεῖ τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας»* (στιχηρόν ἑσπερινοῦ πεντηκοστῆς), θά *«ἀναπληρώσῃ τά ἐλλείποντα»* (εὐχή χειροτονίας). Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς σχέσεις αὐτῆς πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον δέν στηρίζεται μόνον εἰς τάς ἀνθρωπίνας δυνάμεις τῶν διεξαγόντων τούς διάλογους, ἀλλ' ἀπεκδέχεται πρωτίστως τήν ἐπιστασίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, εὐχηθέντος *«ἵνα πάντες ἕν ὦσιν»* (Ἰω. 17, 21).

9. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοί διάλογοι, κηρυχθέντες ὑπό Πανορθοδόξων Διασκέψεων, ἐκφράζουν τήν ὁμόθυμον ἀπόφασιν πασῶν τῶν κατά τόπους ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν χρέος νά συμμετέχουν ἐνεργῶς καί συνεχῶς εἰς τήν διεξαγωγήν αὐτῶν, ἵνα μή παρακωλύηται ἡ ὁμόφωνος μαρτυρία τῆς Ὀρθοδοξίας πρός δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ. Ἐν ᾗ περιπτώσει τοπική τις Ἐκκλησία ἤθελεν ἀποφασίσει νά μή ὁρίσῃ ἐκπροσώπους αὐτῆς εἴς τινα διάλογον ἤ συνέλευσιν διαλόγου, ἐάν ἡ ἀπόφασις αὕτη δέν εἶναι πανορθόδοξος, ὁ διάλογος συνεχίζεται. Πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ διαλόγου ἤ τῆς συνελεύσεως ἀντιστοίχως, ἡ ἀπουσία τοπικῆς Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως συζητηθῇ ὁπωσδήποτε ὑπό τῆς Ὀρθοδόξου Ἐπιτροπῆς τοῦ διαλόγου πρός ἔκφρασιν τῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

10. Τά προβλήματα, τά ὁποῖα ἀνακύπτουν κατά τάς θεολογικάς συζητήσεις τῶν Μεικτῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν δέν συνιστοῦν πάντοτε ἐπαρκῆ αἰτιολόγησιν μονομεροῦς ἀνακλήσεως τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ἤ καί ὁριστικῆς διακοπῆς τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς ὑπό τινος κατά τόπον Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποχώρησις ἐκ τοῦ διαλόγου Ἐκκλησίας τινός δέον ὅπως κατά

κανόνα ἀποφεύγηται, καταβαλλομένων τῶν δεουσῶν διορθοδόξων προσπαθειῶν διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς ὁλοκληρίας τῆς ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐάν τοπική τις Ἐκκλησία ἤ καί ἄλλαι τινές Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀρνῶνται νά συμμετάσχουν εἰς τάς συνελεύσεις τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὡρισμένου διαλόγου, ἐπικαλούμεναι σοβαρούς ἐκκλησιολογικούς, κανονικούς, ποιμαντικούς ἤ ἠθικῆς φύσεως λόγους, ἡ Ἐκκλησία ἤ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται κοινοποιοῦν ἐγγράφως τήν ἄρνησιν αὐτῶν εἰς τόν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καί εἰς πάσας τάς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας κατά τά πανορθοδόξως ἰσχύοντα. Κατά τήν πανορθόδοξον διαβούλευσιν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀναζητεῖ τὴν ὁμόφωνον συναίνεσιν τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τά ἐφεξῆς δέοντα γενέσθαι, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐπαναξιολογήσεως τῆς πορείας τοῦ συγκεκριμένου θεολογικοῦ διαλόγου, ἐφ' ὅσον τοῦτο κριθῇ ὁμοφώνως ἀναγκαῖον.

11. Ἡ κατά τήν διεξαγωγήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων ἀκολουθουμένη μεθοδολογία ἀποσκοπεῖ εἴς τε τήν λύσιν τῶν παραδεδομένων θεολογικῶν διαφορῶν ἤ τῶν τυχόν νέων διαφοροποιήσεων καί εἰς τήν ἀναζήτησιν τῶν κοινῶν στοιχείων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, προϋποθέτει δέ τήν σχετικήν πληροφόρησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τῶν διαφόρων ἐξελίξεων τῶν διαλόγων. Ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας ὑπερβάσεως συγκεκριμένης τινός θεολογικῆς διαφορᾶς ὁ θεολογικός διάλογος δύναται νά συνεχίζηται, καταγραφομένης τῆς διαπιστωθείσης ἐπί τοῦ συγκεκριμένου θέματος θεολογικῆς διαφωνίας καί ἀνακοινουμένης τῆς διαφωνίας ταύτης πρός πάσας τάς κατά τόπους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας διά τά ἐφεξῆς δέοντα γενέσθαι.

12. Εἶναι εὐνόητον ὅτι κατά τήν διεξαγωγήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων κοινός πάντων σκοπός εἶναι ἡ τελική ἀποκατάστασις τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καί τῇ ἀγάπῃ ἑνότητος. Ὁπωσδήποτε ὅμως αἱ ὑφιστάμεναι θεολογικαί καί ἐκκλησιολ-ογικαί διαφοραί ἐπιτρέπουν ποιάν τινα ἱεράρχησιν ὡς πρός τάς ὑφισταμένας δυσχερείας διά τήν πραγμάτωσιν τοῦ πανορθοδόξως τεθειμένου σκοποῦ. Ἡ ἑτερότης τῶν προβλημάτων ἑκάστου διμεροῦς διαλόγου προϋποθέτει διαφοροποίησιν μέν τῆς τηρηθησομένης ἐν αὐτῷ μεθοδολογίας, ἀλλ' οὐχί καί διαφοροποίησιν σκοποῦ, διότι ὁ σκοπός εἶναι ἑνιαῖος εἰς πάντας τούς διαλόγους.

13. Ἐν τούτοις, ἐπιβάλλεται, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ὅπως ἀναληφθῇ προσπάθεια συντονισμοῦ τοῦ ἔργου τῶν διαφόρων Διορθοδόξων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἡ ὑπάρχουσα ἄρρηκτος ὀντολογική ἑνότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀποκαλύπτηται καί ἐκδηλοῦται καί ἐν τῷ χώρῳ τῶν διαλόγων τούτων.

14. Ἡ περάτωσις οἱουδήποτε ἐπισήμως κηρυχθέντος θεολογικοῦ διαλόγου συντελεῖται διά τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀντιστοίχου Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁπότε ὁ Πρόεδρος τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὑποβάλλει ἔκθεσιν πρός τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος, ἐν συμφωνίᾳ καί μετά τῶν Προκαθημένων τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, κηρύσσει τήν λῆξιν τοῦ διαλόγου. Οὐδείς διάλογος θεωρεῖται περατωθείς πρίν ἤ κηρυχθῇ λήξας διά τοιαύτης πανορθοδόξου ἀποφάνσεως.

15. Ἡ μετά τήν τυχόν ἐπιτυχῆ ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου θεολογικοῦ τινος διαλόγου πανορθόδοξος ἀπόφασις διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δέον ὅπως ἐρείδηται ἐπί τῆς ὁμοφωνίας πασῶν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

16. Ἕν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὡρισμέναι Ὀρθόδοξαι Ἐκκλησίαι ὑπῆρξαν ἱδρυτικά μέλη καί ἐν συνεχείᾳ ἅπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τό Π.Σ.Ε. εἶναι ἕν συγκεκροτημένον διαχριστιανικόν σῶμα, παρά τό γεγονός ὅτι τοῦτο δέν συμπεριλαμβάνει ἁπάσας τάς Χριστιανικάς Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καί ἄλλοι διαχριστιανικοί ὀργανισμοί καί περιφερειακά ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.) καί τό Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.). Ταῦτα μετά τοῦ Π.Σ.Ε. πληροῦν σημαντικήν ἀποστολήν διά τήν προώθησιν τῆς ἑνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Γεωργίας καί Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μέν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δέ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι ἰδίαν αὐτῶν γνώμην περί τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί οὕτω δέν συμμετέχουν εἰς τάς ὑπ᾽ αὐτοῦ καί τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.

17. Αἱ Ὀρθόδοξοι κατά τόπους Ἐκκλησίαι–μέλη τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχουν πλήρως καί ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί συμβάλλουν δι᾽ ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῶν μέσων εἰς τήν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας καί τήν προαγωγήν τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεδέχθη προθύμως τήν ἀπόφασιν τοῦ Π.Σ.Ε. νά ἀνταποκριθῇ εἰς τό αἴτημά της περί συστάσεως Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν Ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Π.Σ.Ε., συμφώνως πρός τήν ἐντολήν τῆς Διορθοδόξου Συναντήσεως τῆς Θεσσαλονίκης (1998). Τά ὑπό τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς καθιερωθέντα κριτήρια, τά ὁποῖα προετάθησαν ὑπό τῶν Ὀρθοδόξων καί ἐγένοντο δεκτά ὑπό τοῦ Π.Σ.Ε., ὡδήγησαν εἰς τήν σύστασιν τῆς Μονίμου Ἐπιτροπῆς Συνεργασίας καί Συναινέσεως, ἐπεκυρώθησαν καί ἐνετάχθησαν εἰς τό Καταστατικόν καί εἰς τόν Κανονισμόν λειτουργίας τοῦ Π.Σ.Ε.

18. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστή εἰς τήν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τήν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καί εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τήν ἰδέαν τῆς *«ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν»* καί οὐδόλως δύναται νά δεχθῇ τήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινα διομολογιακήν προσαρμογήν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἑνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π.Σ.Ε. δέν δύναται νά εἶναι προϊόν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλά καί τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τηρουμένης καί βιουμένης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἑνότητος τῆς πίστεως.

19. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι–μέλη θεωροῦν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τῆς συμμετοχῆς εἰς τό Π.Σ.Ε τό ἄρθρον-βάσιν τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ, συμφώνως τῷ ὁποίῳ, μέλη αὐτοῦ δύνανται νά εἶναι μόνον αἱ Ἐκκλησίαι καί αἱ Ὁμολογίαι, αἱ ἀναγνωρίζουσαι τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ὡς Θεόν καί Σωτῆρα κατά τάς

Γραφάς καί ὁμολογοῦσαι τόν ἐν Τριάδι Θεόν, Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα κατά τό Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Ἔχουν δέ βαθεῖαν τήν πεποίθησιν ὅτι αἱ ἐκκλησιολογικαί προϋποθέσεις τῆς Δηλώσεως τοῦ Toronto (1950), τιτλοφο-ρουμένης «Ἡ Ἐκκλησία, αἱ Ἐκκλησίαι καί τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν» εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας διά τήν Ὀρθόδοξον συμμετοχήν εἰς τό Συμβούλιον. Ὅθεν, αὐτονόητον, ὅτι τό Π.Σ.Ε. δέν εἶναι καί ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νά καταστῇ ὑπέρ-Ἐκκλησία. «Σκοπός τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν δέν εἶναι νά διαπραγματεύεται ἑνώσεις μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ δύναται νά γίνῃ μόνον ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνεργουσῶν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἀλλά νά φέρῃ τάς Ἐκκλησίας εἰς ζῶσαν ἐπαφήν πρός ἀλλήλας καί νά προαγάγῃ τήν μελέτην καί συζήτησιν τῶν ζητημάτων τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος» (Δήλωσις τοῦ Toronto, § 2).

20. Αἱ προοπτικαί τῶν θεολογικῶν διαλόγων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν προσδιορίζονται πάντοτε ἐπί τῇ βάσει τῶν κανονικῶν κριτηρίων τῆς ἤδη διαμορφωμένης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως (κανόνες 7 τῆς Β΄ καί 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῶν συνόδων).

21. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ τήν ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καί Τάξις» καί μετ᾽ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τήν μέχρι τοῦδε θεολογικήν αὐτῆς προσφοράν. Ἐκτιμᾶ θετικῶς τά ὑπ᾽ αὐτῆς ἐκδοθέντα θεολογικά κείμενα, τῇ σπουδαίᾳ συνεργίᾳ καί ὀρθοδόξων θεολόγων, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀξιόλογον βῆμα εἰς τήν Οἰκουμενικήν Κίνησιν διά τήν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐν τούτοις ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διατηρεῖ ἐπιφυλάξεις διά κεφαλαιώδη ζητήματα πίστεως καί τάξεως.

22. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καταδικαστέαν πᾶσαν διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπό ἀτόμων ἤ ὁμάδων, ἐπί προφάσει τηρήσεως ἤ δῆθεν προασπίσεως τῆς γνησίας Ὀρθοδοξίας. Ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὅλη ζωή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ διατήρησις τῆς γνησίας ὀρθοδόξου πίστεως διασφαλίζεται μόνον διά τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τό ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπετέλει τόν ἁρμόδιον καί ἔσχατον κριτήν περί τῶν θεμάτων πίστεως.

23. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει κοινήν τήν συνείδησιν περί τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ διαχριστιανικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου, διό καί κρίνει ἀναγκαῖον νά συνοδεύηται οὗτος πάντοτε ὑπό τῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας διά πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν τήν *«ἀνεκλάλητον χαράν»* τοῦ Εὐαγγελίου (Α΄ Πετρ. 1, 8), ἀποκλειομένης πάσης πράξεως προσηλυτισμοῦ ἤ ἄλλης προκλητικῆς ἐνεργείας ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ σημαντικόν ὅπως ὅλοι οἱ χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ὑπό τῶν κοινῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως ἡμῶν, προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα, διά τῶν ὁποίων προκαλεῖ ἡμᾶς ὁ σύγχρονος κόσμος, μίαν ὁλοπρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν, βασιζομένην εἰς τό ἰδανικόν πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου.

24. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ κίνησις πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν λαμβάνει νέας μορφάς, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τάς νέας συνθήκας καί ἀντιμετωπίσῃ τάς νέας προκλήσεις τοῦ

συγχρόνου κόσμου. Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συνέχισις τῆς μαρτυρίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν διῃρημένον χριστιανικόν κόσμον ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεώς της.

Δεόμεθα ὅπως οἱ χριστιανοί ἐργασθῶσιν ἀπό κοινοῦ, ὥστε νά ἀποβῇ ἐγγύς ἡ ἡμέρα, καθ' ἥν ὁ Κύριος θά ἐκπληρώσῃ τήν ἐλπίδα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί *«γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν»* (Ἰω. 10, 16).

† ὁ Περγάμου Ἰωάννης, Πρόεδρος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† Μητροπολίτης Δαμασκηνός (Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας)
† ὁ Καπιτωλιάδος Ἡσύχιος
† ὁ Βολοκολάμσκ Ἱλαρίων
† ὁ Μαυροβουνίου καί Παραθαλασσίας Ἀμφιλόχιος
† ὁ Τιργκοβιστίου Νήφων
† ὁ Βάρνης Ἰωάννης
† ὁ Ζουκδίδι καί Τσαΐσι Γεράσιμος
† ὁ Πάφου Γεώργιος
† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Σιεματίτσε Γεώργιος
† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
† ὁ Μιχαλόβτσε Γεώργιος
† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, Γραμματεύς ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου

Σαμπεζύ, 15 Ὀκτωβρίου 2015

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

***

Ἄρθρον 1- Εἰσαγωγή

Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, τῇ χάριτι τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀποτελεῖ αὐθεντικήν ἔκφρασιν τῆς κανονικῆς παραδόσεως καί τῆς διαχρονικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως διά τήν λειτουργίαν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος ἐν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καί ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ καί συγκαλεῖται ὑπό τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, συμφρονούντων καί τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων πασῶν τῶν ὑπό πάντων ἀνεγνωρισμένων κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συγκροτεῖται δέ ὑπό τῶν ὁρισθέντων μελῶν τῶν ἀντιπροσωπειῶν αὐτῶν.

Ἄρθρον 2- Σύγκλησις τῆς Συνόδου

Ἡ σύγκλησις τῆς Συνόδου ἐξαγγέλλεται διά τῶν καθιερωμένων Πατριαρχικῶν Γραμμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρός πάντας τούς Προκαθημένους τῶν κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, διά τῶν ὁποίων:

1. ἀναγγέλλεται ἡ περάτωσις τῆς πανορθοδόξως ἀποφασισθείσης προσυνοδικῆς προετοιμασίας τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου,

2. ὁρίζεται ὁ χρόνος καί ὁ τόπος συνελεύσεως τῆς Συνόδου, τῇ συναινέσει τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων πασῶν τῶν κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καί

3. καλεῖ τάς κατά τόπους αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας νά ὁρίσουν, κατά τά πανορθοδόξως συμπεφωνημένα εἰς τάς *Ἱεράς Συνάξεις* τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων, τούς ἐκπροσώπους αὐτῶν εἰς τήν Σύνοδον.

Ἄρθρον 3- Συγκρότησις τῆς Συνόδου

Μέλη τῆς Συνόδου εἶναι οἱ ὑφ' ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁριζόμενοι ἀρχιερεῖς ὡς ἐκπρόσωποι αὐτῆς,

1. ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν καθωρίσθη ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων πασῶν τῶν κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Εκκλησιῶν (Φανάριον, Μάρτιος 2014),

2. αἱ ἀντιπροσωπεῖαι δύνανται νά συνοδεύωνται καί ὑπό εἰδικῶν συμβούλων, κληρικῶν, μοναχῶν ἤ λαϊκῶν, ἀλλ' ὁ ἀριθμός αὐτῶν δέν δύναται κατά κανόνα νά ὑπερβαίνῃ τά ἕξ (6) μέλη. Καλοῦνται ἐπίσης καί τρία βοηθητικά στελέχη (stewards) ἐξ ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

3. οἱ εἰδικοί σύμβουλοι δύνανται νά παρίστανται εἰς τάς συνεδρίας τῆς Ὁλομελείας τῆς Συνόδου, χωρίς ὅμως δικαίωμα λόγου ἤ ψήφου, ἐνῷ ὀφείλουν νά ἐπικουροῦν τό ἔργον τῆς *Γραμματείας τῆς Συνόδου ἤ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν* μετά δικαιώματος λόγου καί νά ἀσκοῦν τά ἀνατιθέμενα εἰς αὐτούς εἰδικά καθήκοντα.

3. ἕκαστος τῶν Προκαθημένων δύναται νά ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ ἕν ἤ δύο,

εἰ δυνατόν, ἐκ τῶν ἀρχιερατικῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ κατά τήν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου. Ὁ Πρόεδρος, λόγῳ τῶν ηὐξημένων ὑποχρεώσεων αὐτοῦ, δύναται νά ἔχῃ παρ᾽ ἑαυτῷ δύο τοιαῦτα μέλη καί ἕνα γραμματέα. Πάντες οἱ σύμβουλοι κάθηνται ὄπισθεν τῶν Προκαθημένων, καί

5. ἐν ᾗ περιπτώσει Προκαθήμενος Ἐκκλησίας τινός ἀδυνατεῖ νά παραστῇ εἰς τάς ἐργασίας τῆς Συνόδου ἤ εἵς τινα τῶν συνεδριῶν αὐτῆς, ὁρίζεται ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, κατά τά ἐν ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα, ὅστις καί καταλαμβάνει τήν θέσιν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 4- Προεδρία τῆς Συνόδου

Ἡ προεδρία τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ἀσκεῖται:

1. ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οἱ Προκαθήμενοι τῶν ἄλλων κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν παρακάθηνται ἑκατέρωθεν, κατά τήν τάξιν τῶν Ἱερῶν Διπτύχων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

2. τά μέλη τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατατάσσονται, κατά τήν τάξιν τῶν Ἱερῶν Διπτύχων, εἰς τήν καθορισθεῖσαν οἰκείαν θέσιν ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ τῶν συνεδριῶν, εἰς τήν συνάφειαν τῆς ὁποίας τοποθετοῦνται καί οἱ εἰδικοί σύμβουλοι ἑκάστης ἀντιπροσωπείας πρός διευκόλυνσιν τῆς συνεργασίας αὐτῶν.

Ἄρθρον 5- Ἁρμοδιότητες τοῦ Προέδρου

Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνόδου:

1. κηρύσσει τήν ἔναρξιν καί τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου,

2. συνεργάζεται μετά τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διά τόν προγραμματισμόν τῶν ἐργασιῶν ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, ὡς ἐπίσης καί διά τήν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν οἱουδήποτε ζητήματος εἰς τήν διαδικασίαν ἤ εἰς τήν λειτουργίαν αὐτῆς,

3. ἐγκρίνει τό πρόγραμμα τῆς λατρευτικῆς ζωῆς τῶν μελῶν τῆς Συνόδου,

4. διευθύνει τάς διεξαγομένας συζητήσεις εἰς ἑκάστην συνεδρίαν μετά συντόμων κατά περίπτωσιν σχολίων διά τόν πληρέστερον συντονισμόν αὐτῶν πρός τήν ἀποστολήν τῆς Συνόδου,

5. δίδει τόν λόγον εἰς τά μέλη τῆς Συνόδου καί ἐγγυᾶται τήν πιστήν τήρησιν καί τήν ὀρθήν ἐφαρμογήν τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ διά τήν εὔρυθμον καί κατά κανόνα ἐκκλησιαστικόν πορείαν τῶν ἐργασιῶν,

6. συντονίζει τό ἔργον τῆς Πανορθοδόξου Γραμματείας τῆς Συνόδου.

Ἄρθρον 6- Γραμματεία τῆς Συνόδου

Ἡ Γραμματεία τῆς Συνόδου εἶναι πανορθόδοξος καί πολυμελής, ἤτοι:

1. συγκροτεῖται ἐξ ἑνός ἀρχιερέως ἐξ ἑκάστης ἀντιπροσωπείας, ὡς ἐπίσης καί ἀπό τόν Γραμματέα ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ὁ ὁποῖος ἐπιμελεῖται τοῦ ἔργου τῆς Πανορθοδόξου Γραμματείας, καί

2. τά μέλη τῆς Γραμματείας ἐπικουροῦνται εἰς τό ἔργον αὐτῶν καί ὑπό καταλλήλων συμβούλων, κληρικῶν, μοναχῶν ἤ λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιλέγονται ἐκ

τῶν συμβούλων τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί ὀφείλουν νά ὑποστηρίζουν τό εὐρύτατον καί πολύπτυχον ἔργον τῆς Πανορθοδόξου Γραμματείας. Ὁ ἀριθμός τῶν συμβούλων αὐτῶν δέν δύναται νά ὑπερβαίνῃ τούς δύο ἐξ ἑκάστης ἀντιπροσωπείας.

Ἄρθρον 7- Ἁρμοδιότητες τῆς Γραμματείας

Αἱ ἁρμοδιότητες τῆς Γραμματείας τῆς Συνόδου ἀφοροῦν:

1. εἰς τήν συγκρότησιν τῶν φακέλων τοῦ σχετικοῦ ὑλικοῦ τῆς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας διά τήν προετοιμασίαν τῶν κειμένων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου εἰς τάς καθιερωμένας γλώσσας τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς,

2. εἰς τήν εὐθύνην διά τήν τήρησιν τῶν Πρακτικῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου,

3. εἰς τήν ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου τῆς *Ὁλομελείας* καί τῶν *Ἐπιτροπῶν τῆς Συνόδου,*

4. εἰς τήν διασφάλισιν τῆς ὀρθῆς λειτουργίας τοῦ συστήματος *ταυτοχρόνου* διερμηνείας τῶν συζητήσεων τῆς Συνόδου εἰς τάς ἐπισήμους γλώσσας,

5. εἰς τήν συγκρότησιν Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν τόσον διά τήν σύνταξιν τῶν *Ἀνακοινωθέντων* πρός ἄμεσον ἐνημέρωσιν τῆς κοινῆς γνώμης περί τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ὅσον καί διά τήν προετοιμασίαν τοῦ *Μηνύματος* αὐτῆς,

6. εἰς τήν κατάλληλον πληροφόρησιν τῶν παρισταμένων Παρατηρητῶν τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἤ Ὁμολογιῶν διά τῆς ἐπιδόσεως τῶν σχετικῶν φακέλων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου, καί

7. εἰς τήν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν παντός ἄλλου ἀπροβλέπτου *πραγματικοῦ ἤ διαδικαστικοῦ* ζητήματος.

Ἄρθρον 8- Ἐργασίαι τῆς Συνόδου

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνόδου ἄρχονται καί κατακλείονται διά πανορθοδόξου *θείας Λειτουργίας,* εἰς τήν ὁποίαν προΐσταται ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί μετέχουν πάντες οἱ Προκαθήμενοι τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἤ οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῶν, κατά τήν τάξιν τῶν ἱερῶν Διπτύχων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου,

1. διεξάγονται ἐν Ὁλομελείᾳ ἤ καί εἰς Συνοδικάς Ἐπιτροπάς, συμφώνως πρός τό ἐκπονηθέν πρόγραμμα ἐργασιῶν ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως, τά κείμενα τῶν ὁποίων ἔτυχον τῆς ὁμοφώνου ἐγκρίσεως Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καί Συνάξεων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν,

2. δέν εἶναι δυνατόν νά εἰσαχθοῦν εἰς τήν Σύνοδον πρός συζήτησιν τά μή ὁμοφώνως ἐγκριθέντα ὑπό τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων ἤ τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων ἤ νέα θέματα, ἐκτός ἀπό τό τελικόν Μήνυμα τῆς Συνόδου, τό ὁποῖον θά προετοιμασθῇ ἐν σχεδίῳ ὑπό Πανορθοδόξου Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς μίαν ἑβδομάδα πρό τῆς συγκλήσεως αὐτῆς, τῇ ἐγκρίσει τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καί

3. Ἐκτός τῆς ἐνάρξεως καί τῆς λήξεως τῆς Συνόδου, πᾶσαι αἱ ἄλλαι

συνεδρίαι διεξάγονται κεκλεισμένων τῶν θυρῶν.

Ἄρθρον 9- Διεξαγωγή τῶν συζητήσεων

1. Αἱ συζητήσεις διεξάγονται εἰς τάς ἐπισήμους γλώσσας τῆς Συνόδου, ἤτοι τήν ἑλληνικήν, τήν ρωσσικήν, τήν γαλλικήν καί τήν ἀγγλικήν γλῶσσαν, ὡς ἐπίσης καί εἰς τήν ἀραβικήν, ὡς γλῶσσαν ἐργασίας, καλύπτονται δέ ὑπό συστήματος ταυτοχρόνου διερμηνείας.

2. Τά θέματα συζητοῦνται κατά τήν σειράν αὐτῶν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Συνόδου, αἱ δέ συζητήσεις περιορίζονται αὐστηρῶς εἰς μόνον τό ὁριζόμενον διά τήν συγκεκριμένην συνεδρίαν θέμα.

3. Ἀπαγορεύεται οἱαδήποτε ἐκτός θέματος παρέμβασις, ἀφαιρουμένου τοῦ λόγου ἐκ τοῦ ὁμιλοῦντος, ἐκτός ἐάν αὐτή ἀναφέρεται ἠτιολογημένως εἰς *διαδικαστικόν ἤ προσωπικόν* ζήτημα, διό καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ ζητῶν τόν λόγον ὀφείλει νά ἀναγράφῃ τήν παραβιαζομένην διάταξιν τοῦ Κανονισμοῦ.

Ἄρθρον 10- Συμμετοχή τῶν μελῶν εἰς τάς συζητήσεις

Ὁ λόγος εἰς τάς ἐργασίας τῆς Συνόδου εἶναι ἐλεύθερος, ἀλλ' ὅμως οὐδείς δύναται νά ὁμιλήσῃ πρίν ἤ ζητήσῃ καί λάβῃ τήν ἔγκρισιν τοῦ Προέδρου τῆς Συνόδου.

1. Ἡ ὑπό τινος τῶν μελῶν τῆς Συνόδου δήλωσις τῆς ἐπιθυμίας διά τήν συμμετοχήν εἰς τήν συζήτησιν τοῦ θέματος γίνεται διά ἐπιδόσεως γραπτοῦ σημειώματος πρός τό ἁρμόδιον μέλος τῆς Γραμματείας τῆς Συνόδου, τό ὁποῖον τηρεῖ τόν κατάλογον προτεραιότητος τῶν δηλωσάντων ἐπιθυμίαν νά ὁμιλήσουν καί τόν παραδίδει εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Συνόδου.

2. Ἡ χρονική διάρκεια τῆς παρεμβάσεως τοῦ ὁμιλητοῦ εἰς τήν συζήτησιν δέν δύναται νά ὑπερβῇ τά δέκα (10΄) λεπτά τῆς ὥρας, εἰς δέ τήν τυχόν δευτερολογίαν, ἄν ζητηθοῦν ἐξηγήσεις ἤ ἄν κριθῇ ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἤ χρήσιμος ὑπό τοῦ Προέδρου τῆς Συνόδου, δέν δύναται νά ὑπερβῇ τά πέντε (5΄) λεπτά τῆς ὥρας. Οἱ Προκαθήμενοι τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχουν εἰς τήν διάθεσίν των διπλάσιον χρόνον ἀγορεύσεως.

3. Δέν ἐπιτρέπονται ἄσχετοι διαλογικαί ἀντιπαραθέσεις ἤ προσωπικαί διενέξεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, διότι εἶναι ὄχι μόνον ξέναι, ἀλλά καί ἀντίθετοι πρός τήν ἀποστολήν αὐτῆς.

Ἄρθρον 11-Τροπολογίαι εἰς τά κείμενα

Αἱ κατά τάς συζητήσεις ἑκάστου θέματος διατυπούμεναι προτάσεις τροπολογιῶν, διορθώσεων ἤ προσθηκῶν εἰς τά ὁμοφώνως ἐγκριθέντα κείμενα ὑπό Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων καί τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ὡς ἐπίσης καί τό Μήνυμα τῆς Συνόδου,

1. ὑποβάλλονται εἰς τήν Γραμματείαν τῆς Συνόδου διά νά παρουσιασθοῦν ὑπό τοῦ Προέδρου εἰς τήν Ὁλομέλειαν τῆς Συνόδου, ὑπό τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί νά καταστῇ ἐπίσημος συνοδική

ἀπόφασις, καί

2. ἡ ἔγκρισις τῶν τροπολογιῶν, μετά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς συζητήσεως αὐτῶν, ἐκφράζεται, κατά τά πανορθοδόξως καθιερωμένα, διά τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας τῶν ἀντιπροσωπειῶν πασῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ μή ὁμοφώνως ἀποδεκταί γενόμεναι τροπολογίαι δέν ἐγκρίνονται.

Ἄρθρον 12- Ψηφοφορία καί ἔγκρισις τῶν κειμένων

Ἡ ψηφοφορία ἐπί τῶν συζητηθέντων καί ἀναθεωρηθέντων ὑπό τῆς Συνόδου κειμένων ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως,

1. συνδέεται πρός τάς αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καί ὄχι πρός τά καθ' ἕκαστον μέλη τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ ἀντιπροσωπειῶν αὐτῶν, συμφώνως πρός τήν ὁμόφωνον σχετικήν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

2. ἡ κατά Ἐκκλησίας καί ὄχι κατά τά μέλη αὐτῶν ψήφισις ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν κειμένων δέν ἀποκλείει τήν ἀρνητικήν θέσιν ἑνός ἤ καί πλειόνων ἀρχιερέων μιᾶς ἀντιπροσωπείας αὐτοκεφάλου τινός Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπί τῶν γενομένων τροπολογιῶν ἤ καί ἐπί ἑνός κειμένου γενικώτερον, ἡ διαφωνία τῶν ὁποίων καταχωρίζεται εἰς τά Πρακτικά τῆς Συνόδου, καί

3. ἡ ἀξιολόγησις τῶν διαφωνιῶν αὐτῶν *εἶναι πλέον ἐσωτερικόν ζήτημα* τῆς εἰς ἥν ἀνήκουν αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δύναται νά ὑποστηρίξῃ τήν θετικήν ψῆφον αὐτῆς ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἐσωτερικῆς πλειονοψηφίας, ἐκφράζεται δέ ὑπό τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς, διό καί δέον ὅπως προβλεφθῇ εἰς αὐτήν ὁ ἀναγκαῖος χῶρος καί χρόνος δι' ἐσωτερικήν συζήτησιν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 13- Ἀποδοχή καί ὑπογραφή τῶν κειμένων

Τά ὁμοφώνως ἀποδεκτά γενόμενα κείμενα ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου ἐκδίδονται εἰς τάς τέσσαρας ἐπισήμους γλώσσας καί ἔχουν τό αὐτό κῦρος:

1. μονογραφοῦνται ὑπό πάντων τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς πάσας τάς σελίδας αὐτῶν καί εἰς πάσας τάς ἐπισήμους γλώσσας τῆς Συνόδου, ὑπογράφονται δέ ἐν τέλει ὑπό τοῦ Προέδρου καί πάντων τῶν μελῶν τῆς Συνόδου.

2. αἱ ὑπογραφεῖσαι συνοδικαί ἀποφάσεις, ὡς καί τό *Μήνυμα* τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἀποστέλλονται διά Πατριαρχικῶν Γραμμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τούς Προκαθημένους τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἵτινες καί κοινοποιοῦν αὐτά εἰς τάς Ἐκκλησίας αὐτῶν ἀντιστοίχως, ἔχουν δέ πανορθόδοξον κῦρος.

Ἄρθρον 14- Συμμετοχή Παρατηρητῶν

Παρατηρηταί ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἤ Ὁμολογιῶν, ὡς ἐπίσης στελέχη ἄλλων χριστιανικῶν ὀργανώσεων, παρίστανται εἰς τήν ἔναρξιν καί τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ἄνευ δικαιώματος λόγου ἤ ψήφου.

Ἄρθρον 15- Δημοσίευσις τῶν Πρακτικῶν

Τά *Πρακτικά* τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου θά ἀπομαγνητοφωνηθοῦν καί θά τύχουν τῆς καθιερωμένης ἐπεξεργασίας, τῇ μερίμνῃ τῆς ἐπί τῶν Πρακτικῶν εἰδικῆς Πανορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τῆς Γραμματείας τῆς Συνόδου, ὁρισθείσης τῇ ἀποφάσει τῶν Προκαθημένων πασῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διά νά δημοσιευθοῦν εἰς τάς ἐπισήμους γλώσσας καί νά ἀποσταλοῦν εἰς πάσας τάς αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Ἄρθρον 16- Μέσα Ἐνημερώσεως

1. Τῇ ἀποφάσει τοῦ Προέδρου καί τῇ συναινέσει τῶν ἄλλων Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συγκροτεῖται μία δεκατετραμελής Συνοδική Ἐπιτροπή, δι᾽ ἑνός μέλους ἐξ ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπικουρουμένη ὑπό καταλλήλων εἰδικῶν συμβούλων, διά τήν τακτικήν ἐνημέρωσιν τῶν Μέσων Μαζικῆς Ἐνημερώσεως περί τῆς πορείας τῆς Συνόδου, καί

2. Οἱ δεόντως διαπεπιστευμένοι δημοσιογράφοι ὑπό τῆς Γραμματείας ἐπί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου παρίστανται μόνον εἰς τήν ἔναρξιν καί εἰς τήν λῆξιν τῆς Συνόδου.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
† ὁ Μητροπολίτης Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοδώρου Β΄)
† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Ι΄)
† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφίλου Γ΄)
† ὁ Μόσχας Κύριλλος
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος
† ὁ Γεωργίας Ἠλίας Β᾽
† ὁ Νέας ῾Ιουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β΄
† ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Γερμανός
(ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β΄)
† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος
(ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)
† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ

Σαμπεζύ, 27 Ἰανουαρίου 2016

DOCUMENTS FINALS
DE L´ORDRE DU JOUR DU SAINT ET GRAND SYNODE

***

DECISIONS DE LA SYNAXE DES PRIMATS DES EGLISES ORTHODOXES AUTOCEPHALES

(CHAMBESY, 21-28 JANVIER 2016)

A l'invitation de sa Sainteté, le Patriarche oecuménique Bartholomaios, les Primats des Eglises orthodoxes autocéphales, ainsi que les représentants des absents par empêchement Leurs Béatitudes, le patriarche d'Antioche Jean X, l'archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II et le métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Savvas se sont réunis en Synaxe au Centre Orthodoxe du Patriarcat oecuménique à Chambésy-Genève du 21 au 28 janvier 2016 pour la préparation finale de l'ordre du jour du Saint et Grand Concile de l'Eglise orthodoxe et l'accélération et l'achèvement de sa préparation, ainsi que la mise en ordre de tous les détails relatifs. La Synaxe a pris les décisions suivantes :

1. Le Saint et Grand Concile aura lieu avec la grâce de Dieu à l'Académie Orthodoxe de Crète en Kolybari de Kissamos du 18 juin au 27 juin 2016. Le 18 juin, samedi des défunts, va être célébrée la Sainte Liturgie et la commémoration pour le repos des âmes de tous qui ont lutté pour l'orthodoxie et ont été sanctifiés pour leur foi, ainsi que pour nos pères et frères défunts qui ont travaillé pour la préparation du Saint et Grand Concile. A l'occasion de la grande fête de la sainte Pentecôte aura lieu une concélébration liturgique des Primats orthodoxes à l'église de Saint Mènas d'Héraklion. Les travaux du Concile commenceront à la suite de la Sainte Liturgie du lundi de l'Esprit Saint et s'achèveront avec une synaxe eucharistique le dimanche de tous saints.

2. Un Comité spécial, composé par un représentant de chaque Eglise, désigné d'ici à la fin de février prochain, sera convoqué à l'Académie orthodoxe de Crète du 9 au 16 juin pour la rédaction d'un projet de Message du Concile, qui va être ratifié par les Primats orthodoxes en 17 juin, et ensuite renvoyé au Saint et Grand Concile.

3. A l'ordre du jour du Saint et Grand Concile seront inclus les thèmes suivants:

A. *La mission de l'Eglise orthodoxe dans le monde contemporaine*

B. *La Diaspora orthodoxe.* La Sainte Synaxe d'une part a considéré que l'institution des assemblés épiscopales dans la Diaspora orthodoxe, établie par la IVème Conférence panorthodoxe préconciliaire de 2009, a fonctionné avec succès et s'avérait avantageuse, puisqu'elle révèle de manière concrète l'unité de l'Eglise orthodoxe et met en avant la collaboration des présences ecclésiales dans la Diaspora au profit des fidèles orthodoxes. D'autre part, elle a constaté l'impuissance actuelle pour l'établissement de l'ordre canonique stricte de l'Eglise. Ainsi, elle a décidé de proposer au Saint et Grand Concile la sauvegarde de cette institution jusqu'à ce que le moment opportun permet, sous des conditions

favorables, l'application de l'acribie canonique.

C. *L'autonomie et la manière dont elle doit être proclamée.*

D. *Le sacrement du mariage et ses empêchements.*

E. *L'importance du jeûne et son observance aujourd'hui.*

F. *Les Relations des Eglises Orthodoxes avec l'ensemble du monde chrétien.*

Etant donné que le thème de *l'autocéphalie et la manière dont elle doit être proclamée,* ainsi que celui des *Diptyques n*'ont pas été approuvés à l'unanimité lors des nombreuses réunions successives du Comité préparatoire interorthodoxe pour qu'ils soient approuvés définitivement par une Conférence préconciliaire et ainsi de faire partie de la thématique du Saint et Grand Concile, n'étaient pas inclus à l'ordre du jour et ils seront examinés ultérieurement.

En ce qui concerne la question du *Calendrier,* il s'avérait opportun que chaque Eglise soit libre de mettre en pratique ce qu'elle considère comme approprié pour la formation spirituelle de ses ouailles, sans pourtant modifier la date de la célébration commune de Pâques par tous les Orthodoxes.

4. Le secrétariat panorthodoxe du Saint et Grand Concile est composé d'un représentant de chaque Eglise, assigné d'ici à la fin de février prochain. Ceci fonctionnera sous la surveillance du Secrétaire pour la préparation du Saint et Grand Concile. Sa mission sera :

a) La publication des textes à l'ordre du jour du Concile, approuvés à l'unanimité par les Conférences panorthodoxes préconciliaires et les Synaxes des Primats dans un site internet créé à ce but.

b) L'information des média sur l'oeuvre et le but du Concile avec le support de conseillers spécialisés.

c) Fournir de licences d'accréditation à la suite des recommandations des Eglises orthodoxes aux journalistes et aux reporteurs qui sont intéressés pour l'oeuvre du Concile.

d) Le traitement d'autres thèmes relatifs au Secrétariat du Concile.

5. Les Eglises orthodoxes peuvent publier les textes à l'ordre du jour du Concile qui sont approuvés à l'unanimité par les Conférences Panorthodoxes préconciliaires et des Synaxes des Primats orthodoxes dans leurs publications électroniques ou de presse pour l'information de leurs ouailles ainsi que de tous qui s'y intéressent.

6. Un règlement de l'organisation et du fonctionnement du Concile a été rédigé et approuvé.

7. Les Eglises orthodoxes s'engagent d'envisager en commun les frais de la convocation et du fonctionnement du Concile sur la base d'un budget qui aura été défini.

8. Sont invités à la session de cette ouverture et celle de la clôture comme observateurs des représentants des Eglises et des Confessions chrétiennes avec lesquelles l'Eglise Orthodoxe s'engage dans un dialogue théologique, ainsi que

d'autres organisations chrétiennes, comme il suit :

1) deux de l'Eglise catholique romaine, 2) un de l'Eglise Copte, 3) un de l'Eglise d'Ethiopie, 4) un de l'Eglise arménienne Etchmiadzin, 5) un de Catholicossat de Cilicie, 6) un de l'Eglise Syro-jacobite , 7) un de l'Eglise Anglicane , 8) l'archevêque des Vieux Catholiques d'Union d'Utrecht , 9) un de la Fédération Luthérienne Mondiale, 10) Le secrétaire général du Conseil œcuménique des Eglises et le directeur de la Commission *Foi et Constitution* du Conseil susdit., 11)Le président de la Conférence des Eglises Européennes, 12) le Secrétaire Général du Conseil des Eglises du Moyen Orient, et, 13) le Président du Conseil de l'Eglise Evangélique d'Allemagne

† Le Patriarche oecuménique Bartholomaios
Président
† Au nom du Patriarche d'Alexandrie Théodore II
Gabriel, métropolite du siège majeur de Léontopolis
† Au nom du Patriarche d'Antioche Jean X,
le Métropolite Isaac
† Au nom du Patriarche de Jérusalem Théophile III,
Aristarque, archevêque de Constantine
† au nom du Patriarche de Moscou et de toute la Russie Cyrille,
Onuphre, métropolite de Kiev
† le Patriarche de Serbie Irénée
† le Patriarche de Roumanie Daniel
† le Patriarche de Bulgarie Néophyte
† le Patriarche de Géorgie Elie II
† l'Archevêque de la Nouvelle Justiniane et de toute la Chypre Chrysostome II
†Au nom de l'Archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II
Germain, métropolite d'Elis
† Au nom du Métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Sabbas,
Georges Évêque de Siemiatycze
† l'Archevêque de Tirana et de toute l'Albanie Anastase
† l'Archevêque de Prešov et de toute la Tchéquie et de Slovaquie Rastislav

Chambésy, le 27 janvier 2016

DOCUMENTS FINALS

***

LA MISSION DE L´ EGLISE ORTHODOXE DANS LE MONDE CONTEMPORAIN

La contribution de l'Église orthodoxe à la réalisation de la paix, de la justice, de la liberté, de la fraternité et de l'amour entre les peuples et à la suppression des discriminations raciales et autres

L'Eglise du Christ vit *«dans le monde»*, mais elle *«n'est pas de ce monde»*(Jn. 17,11 et 14-15). L'Eglise constitue le signe et l'image du royaume de Dieu dans l'histoire, car elle annonce une *«nouvelle créature»* (II Cor. 5,17), *«de cieux nouveaux et une terre nouvelle où la justice habite»* (II Pier. 3.13), un monde dans lequel Dieu *«essuiera toute larme de leurs yeux, la mort ne sera plus , il n'y aura ni deuil , ni cri, ni souffrance»* (Apoc. 21, 4-5)

Cette attente est déjà vécue et goûtée d'avance dans l'Eglise, par excellence chaque fois qu'elle célèbre la divine Eucharistie et que se réunissent *«en assemblée»* (I Cor. 11,17) les enfants dispersés de Dieu, en un corps sans distinction de race, de sexe, d'âge, d'origine sociale ou toute autre forme de distinction, là ou *«il n'y a plus ni Juif, ni Grec, il n'y a plus ni esclave, ni homme libre, il n'y a plus l'homme et la femme»* (Gal. 3,28, cf. aussi Col. 3,11), dans un monde de réconciliation, de paix et d'amour.

L'Eglise vit aussi cet avant-goût de la *«nouvelle créature»*, du monde transformé à travers ses Saints qui, par l'ascèse et par leur vertu, sont déjà devenus dans cette vie des représentations du royaume de Dieu, montrant et assurant ainsi que l'attente d'un monde de paix, de justice et d'amour n'est pas une utopie, mais, *«une ferme assurance des choses qu'on espère»* (Hébr., 11,1) qui est possible avec la grâce de Dieu et la lutte spirituelle de l'homme.

Continuellement inspirée par l'attente et par cet avant-goût du Royaume de Dieu, l'Eglise ne reste pas indifférente aux problèmes de l'homme à toutes les époques, tout au contraire elle participe à son angoisse et ses problèmes existentiels, ôtant, comme son Seigneur, la douleur, les blessures, suscitées par le mal qui agît dans le monde et comme le bon Samaritain, bande ses plaies, en versant de l'huile et du vin (Lc 10,34) *«par la parole de patience et de consolation»* (Rom. 15,4, Hébr., 13,22) et par l'amour actif. Sa parole envers le monde n'a pas comme but principal de dénoncer, de juger ou de condamner le monde (Jn 3,17 et 12, 47), mais de lui procurer comme guide l'Evangile du Royaume de Dieu, l'espoir et la certitude que le mal, sous n'importe quelle forme, n'a pas le dernier mot dans l'histoire et qu'il ne faut pas lui laisser diriger son parcours.

Se basant sur ces principes et avec l'ensemble de l'expérience et de l'enseignement de sa tradition patristique, liturgique et ascétique, l'Eglise orthodoxe participe à la problématique et à l'angoisse qui préoccupent

l'homme de notre époque, désirant contribuer à leur résolution afin d'offrir au monde la paix de Dieu *«laquelle surpasse toute intelligence»* (Phil. 4,7) la réconciliation et l'amour.

A. La valeur de la personne humaine

1. La valeur de la personne humaine, découlant de la création de l'homme à l'image de Dieu et de sa mission dans le plan de Dieu pour l'homme et le monde, fut la source d'inspiration pour les Pères de l'Église orthodoxe qui se sont penchés sur le mystère de l'économie divine. Saint Grégoire le Théologien souligne dans ce contexte que le Créateur *a placé l'homme sur terre, tel un second monde, macrocosme dans le microcosme, tel un autre ange, un être double crée pour L'adorer, un surveillant de la création visible, un initié du monde intelligible, un être régnant sur les êtres de la terre (...) un être vivant dans ce monde et aspirant à un autre, l'achèvement du mystère, s'approchant de Dieu par la théosis* (Grégoire le Théologien, *Oratio* 45,7. PG 36, 632AB). Le but de l'incarnation du Logos de Dieu est la divinisation de l'homme. Le Christ, en renouvelant en Lui même l' ancien Adam (cf. Eph. 2,15), *«divinisait, ce faisant, l'homme entier, ce qui constituait le début de l'accomplissement de notre espérance»* (Eusèbe, *Demostr. Evang.* 4, 14. PG 22, 289A). Car, de même que dans l'ancien Adam tout le genre humain était déjà contenu, de même, dans le nouvel Adam, tout le genre humain est récapitulé. (*«Les Fils unique de Dieu est devenu homme... pour récapituler et rétablir à l'état originel le genre humain qui était déchu»*, Cyrille de Jérusalem, *In Comm. In Joan.* IX, PG 74, 273D-275A). Cet enseignement du christianisme concernant la sacralité du genre humain est la source inépuisable de tout effort chrétien pour sauvegarder la valeur et la dignité de la personne humaine.

2. Sur cette base, il est indispensable de promouvoir dans toutes les directions la collaboration interchrétienne pour sauvegarder la valeur **de** l'homme et, bien sûr, également le bien qu'est la paix, de manière à ce que les efforts pacifiques des chrétiens sans exception acquièrent plus de poids et de force.

3. La reconnaissance commune de la valeur éminente de la personne humaine peut servir de présupposé à une collaboration plus large en ce domaine. Les Églises orthodoxes sont appelées à contribuer à la concertation et à la collaboration interreligieuses et, par ce biais, à la suppression du fanatisme de toutes parts ; par-là elles œuvreront en faveur de la réconciliation des peuples et du triomphe des biens que constituent la liberté et la paix dans le monde, au service de l'homme , indépendamment des races et des religions. Il va de soi que cette collaboration exclut tout syncrétisme ainsi que toute tentative d'une religion de s'imposer aux autres.

4. Nous sommes persuadés que, associés à l'œuvre de Dieu, nous pouvons progresser dans ce ministère en commun avec tous les hommes de bonne volonté qui se consacrent à la recherche de la paix en Dieu pour le bien de la communauté humaine, au niveau local, national et international. Ce ministère est un commandement de Dieu. (*Mt* 5, 9.)

B. Liberté et responsabilité

1. Le don divin de la liberté est l'un des plus grands donné à l'homme, comprise aussi bien en tant que porteuse concrète de l'image d'un Dieu personnel qu'en tant que communion des personnes reflétant par la grâce, à travers l'unité du genre humain, la vie en la Sainte Trinité et la communion des Trois Personnes. *«Dieu a créé l'homme initialement libre et lui a donné le libre arbitre, avec comme seul restriction la loi du commandement»* (Grégoire le Théologien, *Oratio* XIV, 25. PG 35, 892A). La liberté rend l'homme capable de progresser indéfiniment vers la perfection spirituelle, mais, en même temps, implique le danger de la désobéissance, le risque de l'indépendance envers Dieu et, par conséquent, de la chute,d'où les conséquences tragiques du mal dans le monde.

2.Les conséquences de ce mal sont les imperfections et les manquements qui sont l'apanage de notre temps, comme la sécularisation, la violence, le relâchement des mœurs, les phénomènes malsains engendrées par le fléau de drogues et d'autres addictions chez une partie de la jeunesse contemporaine, le racisme, les armements, les guerres et les maux sociaux causés par eux, l'oppression de groupes sociaux, de communautés religieuses, de peuples entiers, les inégalités sociales, la limitation des droits de l'homme dans le domaine de la liberté de conscience et tout particulièrement de la liberté religieuse, la désinformation et la manipulation de l'opinion publique, la misère économique, l'injustice dans la répartition des biens élémentaires pour la vie, la famine de millions d'hommes sous-alimentés, les déportations violentes, l'injuste déplacement de populations, le problème aigu des réfugiés, la destruction de l'environnement, l'utilisation incontrôlée de la biotechnologie génétique et de la biomédecine par rapport au commencement, à la durée et à la fin de la vie humaine, – tout cela entretient l'angoisse infinie dans laquelle se débat l'humanité de nos jours.

3. Face à cette situation, qui a conduit à l'affaiblissement du concept de personne humaine, le devoir de l'Église orthodoxe consiste aujourd'hui à faire valoir, à travers sa prédication, sa théologie, son culte et son activité pastorale, la vérité de la liberté en Christ. 'Tout est permis, mais tout n'est pas utile; tout est permis, mais tout n'édifie pas. Que personne ne cherche son propre intérêt, mais que chacun cherche celui d'autrui..Je parle ici, non de votre conscience, mais de celle de l'autre. Pourquoi, en effet, ma liberté serait-elle jugée par une conscience étrangère?' (I Cor. 10, 23-24. 10, 29). La liberté sans responsabilité et sans amour amène finalement à la perte de la liberté.

C. De la paix et de la justice

1. L'Église orthodoxe reconnait et souligne diachroniquement la place centrale de la paix et de la justice dans la vie humaine. La révélation même en Christ est caractérisée comme *évangile de paix* (*Ep* 6, 15), car le Christ *en instaurant la paix par le sang de sa Croix* (*Col* 1, 20), *est venu proclamer*

la paix, paix pour vous qui étiez loin, paix pour ceux qui étaient proches (*Ep* 2, 17). Il est devenu *notre paix* (*Ep* 2, 14). Cette paix *qui surpasse toute intelligence* (*Ph* 4, 7), est, comme le Christ lui-même l'a dit à ses apôtres avant sa Passion, plus large et plus essentielle que celle promise par le monde: *Je vous laisse la paix, c'est ma paix que je vous donne je ne vous la donne pas comme le monde la donne* (*Jn* 14, 27). Car la paix du Christ est le fruit mûr de la récapitulation de toutes choses en Lui ; de la valeur et de la grandeur de la personne humaine, en tant qu'image de Dieu ; de la manifestation de l'unité organique du genre humain et du monde en Christ ; de l'universalité des idéaux de la paix, de la liberté et de la justice sociale ; et enfin de la fécondité de l'amour chrétien entre les hommes et les peuples. La véritable paix est le fruit du triomphe sur terre de tous ces idéaux chrétiens. C'est la paix qui vient d'en haut que l'Église orthodoxe appelle toujours de ses vœux dans ses prières quotidiennes, en la demandant à Dieu qui peut tout et qui exauce les prières de ceux qui viennent à Lui avec foi.

2. Ce qui précède montre clairement pourquoi l'Église, en tant que *corps du Christ* (I *Co* 12, 27), prie toujours pour la paix du monde entier laquelle, selon Clément d'Alexandrie, est synonyme de la justice (*Str.,* 4, 25. PG 8, 1369B-72A). Basile le Grand ajoute: *Je ne peux me convaincre que je suis digne d'être appelé serviteur de Jésus-Christ si je ne suis pas à même d'aimer les autres et de vivre en paix avec tout le monde – au moins en ce qui dépend de moi* (*Epist.* 203, 1. PG 32, 737B). Cela est, comme le même Père mentionne, tellement naturel pour le chrétien qu'on pourrait affirmer *qu'il n'y a rien d'aussi spécifiquement chrétien que d'œuvrer en faveur de la paix* (*Epist.* 114. PG 32, 528B). La paix du Christ est la force mystique qui prend sa source dans la réconciliation de l'homme avec Son Père céleste, *grâce à la providence de Jésus qui opère tout en tous, crée une paix indicible prédestinée depuis le début des siècles, nous réconcilie avec lui-même et, à travers lui-même, avec le Père* (Denys Aréopagite, *De nom. div.*. 11, 5. PG 3, 953AB).

3. Nous devons souligner en même temps que les dons spirituels de la paix et de la justice dépendent aussi de la synergie humaine. Le Saint-Esprit accorde les dons spirituels, lorsque l'homme cherche dans le repentir la paix et la justice de Dieu. Ces dons de la paix et de la justice se réalisent là où les chrétiens font des efforts en faveur de la foi, de l'amour et de l'espérance en Jésus-Christ notre Seigneur (I *Th* 1, 3).

4. Le péché est une maladie spirituelle dont les symptômes visibles sont les agitations, les discordes, les crimes et les guerres avec leurs conséquences tragiques. L'Église essaie de guérir non seulement les symptômes visibles de cette maladie, mais aussi la maladie même, le péché.

5. En même temps, l'Église orthodoxe pense qu'il est de son devoir d'encourager tout ce qui est mis réellement au service de la paix (cf. *Rm* 14, 19) et qui ouvre la voie vers la justice, la fraternité, la véritable liberté et l'amour mutuel de tous les enfants de l'unique Père céleste, ainsi que de tous

les peuples qui constituent une famille humaine. Elle compatit avec tous les gens qui, dans différentes parties du monde, sont privés des biens de la paix et de la justice .

D. La paix et la prévention de la guerre

1. L'Église du Christ condamne la guerre de manière générale, car elle la considère comme conséquence du mal et du péché dans le monde; *D'où viennent les luttes, et d'où viennent les querelles parmi vous ? N'est-ce pas de vos passions qui combattent dans vos membres ?* (*Jc* 4,1). Chaque guerre constitue une menace destructive pour la création et la vie.

Surtout, en cas de guerres menées avec des armes de destruction massive, les conséquences seraient terrifiantes, non seulement parce qu'elles causeraient la mort d'un nombre incalculable d'êtres humains, mais en plus parce que la vie des survivants deviendrait insupportable. Des maladies incurables apparaîtront, des mutations génétiques et d'autres maux seront provoqués qui affecteront gravement les générations futures.

Ce n'est pas seulement l'armement nucléaire qui est très dangereux, mais l'armement chimique et biologique et aussi toute forme d'armement qui suscitent une illusion de suprématie et de domination sur le monde environnant. Ce type d'armement entretient un climat de peur et de manque de confiance et devient la cause d'une nouvelle course aux armements.

2. L'Église du Christ, considérant principalement la guerre comme une conséquence du mal et du péché dans le monde, encourage chaque initiative et chaque effort pour éviter ou prévenir la guerre à travers le dialogue et tout autre moyen approprié. Au cas où la guerre deviendrait inévitable, l'Église continue de prier et de prendre soin pastoralement de ses enfants qui sont impliqués dans les conflits guerriers pour défendre leur vie et leur liberté, faisant toutes sortes d'efforts pour que le rétablissement de la paix soit la plus rapide.

3. L'Église orthodoxe condamne fermement toute sorte de conflits et de guerres, motivées par fanatisme dérivant de principes religieux. La tendance sans cesse croissante d'augmentation de répression et de persécutions des chrétiens et d'autres communautés à cause de leur foi au Moyen Orient et ailleurs, ainsi que le déracinement du christianisme de son berceau historique suscite une préoccupation profonde. Ainsi sont menacées les relations existantes interreligieuses et internationales, et en même temps beaucoup de chrétiens sont forcés de quitter leurs patries. Les orthodoxes du monde entier compatissent à leurs frères chrétiens et à tous les autres persécutés dans cette région et appellent à trouver une solution équitable et permanente des problèmes de la région.

L'Eglise orthodoxe condamne aussi les guerres suscitées par le nationalisme et celles qui provoquent d'épurations ethniques, des changements de frontières étatiques et l'occupation de territoires.

E. L´ Eglise Orthodoxe face aux discriminations

1. Le Seigneur, Roi de justice (cf. *He* 7, 2-3), désapprouve la violence et l'injustice (cf. *Ps* 10, 5), condamne le comportement inhumain envers son prochain (cf. *Mc* 25, 41-46 et *Jc* 2, 15-16). Dans Son royaume- l'image et la présence de celui-ci dans ce monde étant l'Eglise- il n'y a aucune place ni pour la haine entre les nations, ni pour l'inimitié et l'intolérance (cf. *Es* 11, 6 et *Rm* 12, 10).

2.La position de l'Eglise orthodoxe sur ce sujet est tout à fait claire: l'Église orthodoxe croit que Dieu *à partir d'un seul homme a créé tous les peuples pour habiter toute la surface de la terre* (*Ac* 17, 26) et que, en Christ, *il n'y a plus ni Juif ni Grec, il n'y a plus ni esclave ni homme libre, il n'y a plus ni homme ni femme, car tous vous ne faites qu'un* (*Gal* 3, 28). À la question, qui est mon prochain ? , le Christ a répondu avec la parabole du bon Samaritain (Lc 10, 25-37). Il nous a ainsi enseigné d'abolir toute barrière d'inimitié et de préjugé. L'Eglise Orthodoxe confesse que chaque être humain – indépendamment de sa couleur, de sa religion, de sa race, de sa nationalité et de sa langue , est créée à l'image et à la ressemblance de Dieu et jouit les mêmes droits dans la société. Conformément à sa foi, l'Église refuse la discrimination sous les formes énumérées ci-dessus, supposant une distinction dans la dignité entre personnes.

3. L'Eglise, respectant les principes des droits de l'homme et d'égalité de traitement des hommes, envisage l'application de ces principes à la lumière de sa doctrine sur les sacrements, la famille, l aplace de l'homme et de la femme dans l'Eglise et les valeurs de la tradition ecclésiale en général. L'Eglise se réserve le droit de porter et porte le témoignage de sa doctrine dans l'espace public.

F. La mission de l´ Eglise orthodoxe comme témoignage d'amour dans la diaconie

1. Accomplissant sa mission de salut dans le monde, l'Église orthodoxe prend activement soin de tous ceux qui ont besoin d'aide, des affamés, des nécessiteux, des malades, des handicapés, des personnes âgées, des opprimés, des captifs, des prisonniers, des sans abris, des orphelins, des victimes des catastrophes et des conflits armés, de trafic des êtres humains et de toute forme d'esclavage de notre époque. Les efforts de l'Église orthodoxe pour surmonter l'extrême misère et l'injustice sociale sont une expression de sa foi et un service rendu au Seigneur Lui-même, qui s'identifie à tous les hommes malheureux et indigents: *«Tout ce que vous avez fait à l'un de ces petits qui sont mes frères, c'est à moi que vous l'avez fait»* (*Mt* 25, 40). L'Église peut coopérer avec toutes institutions sociales dans toute la diversité de son ministère social.

2. Les antagonismes et les hostilités qui règnent dans le monde suscitent en outre l'injustice et l'inégalité dans la participation des hommes et des nations

aux biens de la divine Création. Ils privent des millions d'hommes des biens de première nécessité et conduisent à l'appauvrissement de la personnalité humaine. Ils provoquent des émigrations massives de populations, font naître des conflits ethniques, religieux et sociaux qui menacent la cohésion interne des sociétés.

3. L'Église ne peut rester indifférente aux processus économiques qui influencent de manière négative l'humanité entière. Elle insiste sur la nécessité de bâtir l'économie sur des principes moraux et que les hommes soient aidés par elle dans la pratique, suivant l'enseignement de l'apôtre Paul, *« c'est en peinant qu'il faut venir en aide aux faibles et se souvenir des paroles du Seigneur Jésus, qui a dit lui-même: Il y a plus de bonheur à donner qu'à recevoir»* (Ac 20, 35). Saint Basile le Grand écrit que *«le but que chacun doit avoir dans son travail est donc de venir en aide aux indigents et non de parer à ses propres besoins»* (Saint Basile le Grand, *Grandes Règles*, 42. PG 31, 1025 A).

4. L'écart entre riches et pauvres s'élargit dramatiquement en raison de la crise économique qui est d'ordinaire le résultat d'une spéculation effrénée de la part de certains dirigeants financiers, de l'accumulation de la richesse entre les mains d'un petit nombre des personnes et d'une activité économique faussée, qui, étant privée de justice et de sensibilité humaine, ne sert finalement pas les besoins de l'humanité. Une économie viable est une économie qui combine l'efficacité à la justice et à la solidarité sociale.

5. Dans ces conditions tragiques, on peut comprendre l'immense responsabilité de l'Eglise dans la lutte contre la faim et toute forme de misère qui sévissent dans le monde. Ce phénomène de notre époque, où les pays vivent dans un système d'économie mondialisée révèle la grave crise d'identité du monde moderne, parce que la faim ne met pas seulement en danger le don divin de la vie chez des peuples entiers, mais affecte aussi la grandeur et la sacralité de la personne humaine, et en même temps outrage Dieu lui-même. Pour cette raison, si le soin de notre propre alimentation est un sujet matériel, le soin de la nourriture de notre prochain est un sujet d'ordre spirituel (Ja 2, 14-18). Il constitue donc un devoir pour toutes les Eglises orthodoxes de se montrer solidaires et d'organiser leur aide de manière efficace aux frères nécessiteux.

6. La Sainte Église du Christ dans son corps catholique qui inclut en son sein de nombreux peuples, met en avant le principe de la solidarité humaine et approuve une plus large collaboration des peuples et des états pour la résolution pacifique des conflits.

7. L'imposition croissante à l'humanité d'un mode de vie de plus en plus consumériste, privé de tout appui sur les valeurs morales chrétiennes, suscite des préoccupations à l'Eglise. Dans ce sens, ce consumérisme combiné avec la globalisation sécularisée tend à amener les peuples à la perte de leurs racines spirituelles, de leurs mémoire historique et à l'oubli des traditions.

8. Les médias tombent souvent sous le contrôle de l'idéologie du globalisme libéral et deviennent les promoteurs de l'idéologie de consommation et d'immoralité. Les cas de traitement irrespectueux, voire blasphématoire, de valeurs religieuses, provoquant discordes et révoltes dans la société, suscitent une inquiétude particulière. L'Église prévient ses fidèles du danger de manipulation des consciences par les médias, de leur utilisation non pour le rapprochement des hommes et des peuples, mais pour les manipuler.

9. L'Église est de plus en plus confrontée dans la diffusion de sa doctrine et l'accomplissement de sa mission salvatrice auprès de l'humanité à des manifestations de l'idéologie de sécularisation. L'Eglise du Christ dans le monde est invitée à exprimer et à mettre en avant son témoignage prophétique au monde en s'appuyant sur l'expérience de la foi et en rappelant de cette façon sa vraie mission envers le peuple, en «proclamant» le Royaume de Dieu et en cultivant la conscience d'unité de son troupeau. De larges perspectives s'ouvrent ainsi devant elle, car c'est en tant qu'élément essentiel de son enseignement ecclésiologique qu'elle présente au monde fragmenté la communion et l'unité eucharistique.

10. La volonté d'une croissance constante du bien-être et la consommation effrénée entraînent inévitablement une utilisation disproportionnée des ressources naturelles et à l' épuisement des ressources naturelles . Le monde, créée par Dieu pour être cultivé et gardé par l'homme (cf. Gen 2, 15), subit les conséquences du péché humain: *« Si elle fut assujettie à la vanité - non qu'elle l'eût voulu, mais à cause de celui qui l'y a soumise - c'est avec l'espérance d'être elle aussi libérée de la servitude de la corruption pour entrer dans la liberté de la gloire des enfants de Dieu.Nous le savons en effet, toute la création jusqu'à ce jour gémit en travail d'enfantement.»* (Rm 8, 20-22). La crise écologique actuelle est liée aux changements climatiques et au réchauffement de la terre et rend impérative l'obligation de l'Eglise de contribuer, par les moyens spirituels dont elle dispose, à la protection de la création de Dieu contre les effets de l'avidité humaine. L'avidité de satisfaire les besoins matériels amène à l'appauvrissement spirituel de l'homme et à la destruction de l'environnement. Il ne faut pas oublier que la richesse naturelle de la terre n'est pas la propriété de l'homme, mais du Créateur: *«C'est au Seigneur qu'appartient la terre, avec tout ce qui s'y trouve, le monde avec tous ceux qui l'habitent»* (Ps 23,1). Ainsi, l'Eglise orthodoxe souligne la protection de la création de Dieu en cultivant le sens de responsabilité envers l'environnement, qui est don de Dieu, avec la mise en avant des vertus de frugalité et de modération. Nous devons nous souvenir que ce ne sont pas seulement les générations actuelles mais aussi celles à venir qui ont droit aux biens naturels que nous a donnés le Créateur.

11. Pour l'Eglise orthodoxe, la capacité de la recherche scientifique dans le monde constitue un don de Dieu à l'homme. Mais en même temps, dans cette affirmation, l'Eglise Orthodoxe souligne les périls que recèlent

l'utilisation de certains exploits scientifiques. L'Eglise considère que le scientifique est libre de faire des recherches, mais doit d'y mettre un terme quand, les principes chrétiens et humains qui sont violés. (St Paul: *«"Tout m'est permis", mais tout ne convient pas»* (1 Co 6,12) et Grégoire le Théologien: *«Le bien n'est plus bien si les moyens sont mauvais»* (*Or. Théol.* I, 4. PG 36, 16 C). Cette perception de l'Eglise s'avère à divers titres indispensable pour délimiter correctement la liberté et pour mettre en valeur les fruits de la science, pour laquelle on prévoit des exploits dans presque tous les domaines, en particulier celui de la biologie, mais non dépourvus de dangers. C'est à ce propos que l'Eglise souligne le caractère incontestablement sacré de la vie humaine, de sa conception à la mort naturelle.

12. On remarque au cours de ces dernières années le développement fulgurant des biosciences et de la biotechnologie qui est liée avec elles, avec de nombreux exploits, dont un grand nombre est considéré bénéfiques pour l'homme, bien que d'autres posent de dilemmes de nature morale ou sont considérés rejetables. L'Eglise orthodoxe considère que l'homme n'est pas simplement un ensemble de cellules, de tissus et d'organes, et qu'il n'est pas uniquement déterminé par des facteurs biologiques. L'homme est créé à l'image de Dieu (Gn 1, 27) et on devra le traiter avec le respect qu'on lui doit. La reconnaissance de ce principe fondamental amène à la conclusion que, tant lors des recherches scientifiques que lors de l'application pratique des nouvelles découvertes et inventions, il faut que soit sauvegardé le droit absolu de tout homme à être traité avec respect et honneur à chaque stade de sa vie, ainsi que la volonté de Dieu, telle que celle ci fut révélée dans la création. La recherche doit tenir compte des principes moraux et spirituels de la vie et des valeurs et coutumes chrétiennes. Il faut également manifester le respect indispensable à toute la création de Dieu, tant lors de son usage par l'homme que lors de la recherche, suivant le commandement que Dieu lui a donné (cf. Gn 2,15).

13. En ces temps de sécularisation, on voit tout particulièrement apparaître le besoin d'exalter l'importance de la sainteté de la vie dans l'optique de la crise spirituelle qui caractérise la civilisation moderne. La confusion entre liberté et vie licencieuse conduit à l'augmentation de la criminalité, à la destruction et à la profanation des sanctuaires et à la disparition du respect pour la liberté de son prochain et pour la sacralité de la vie. La tradition orthodoxe, s'étant formée à travers l'expérience pratique des vérités chrétiennes, est porteuse de spiritualité et de morale ascétique, qu'il faut exalter et promouvoir tout particulièrement de nos jours.

14.Le soin pastoral spécial de l'Eglise pour la jeunesse se poursuit sans faillir ayant comme but leur éducation en Christ. Le prolongement de la responsabilité pastorale de l'Eglise à l'institution divine de la famille va de soi, car elle s'est toujours et nécessairement appuyée sur la sainteté du sacrement du mariage chrétien, en tant qu'union d'un homme et d'une

femme, qui représente l'union du Christ et de Son Eglise (Eph. 5,32). Ceci devient actuel en vue de tentatives de légalisation dans certains pays et de justification théologique dans certaines communautés chrétiennes de formes de cohabitation opposées à la tradition et à la doctrine chrétiennes.

15. A l'époque contemporaine, comme de tous temps, la voix prophétique et pastorale de l'Église s'adresse au cœur de l'homme et l'exhorte, avec l'apôtre Paul, à adopter et vivre *«tout ce qui est noble, juste, pur, digne d'être aimé, d'être honoré»* (Ph. 4,7), l'amour sacrificiel de son Seigneur Crucifié, la seule voie vers un monde de paix, de justice , de liberté et d'amour entre les hommes et les peuples.

† Le Patriarche oecuménique Bartholomaios
Président
† le Patriarche d'Alexandrie Théodore II
† Au nom du Patriarche d'Antioche Jean X,
le Métropolite Isaac
† le Patriarche de Jérusalem Théophile III
† le Patriarche de Moscou et de toute la Russie Cyril
† le Patriarche de Serbie Irénée
† le Patriarche de Roumanie Daniel
† le Patriarche de Bulgarie Néophyte
† le Patriarche de Géorgie Elie II
† l'Archevêque de la Nouvelle Justiniane et de toute la Chypre
Chrysostome II
†Au nom de l'Archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II
le métropolite Germain d'Elis
† Au nom du Métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Sabbas,
l'Évêque Georges de Siemiatycze
† l'Archevêque de Tirana et de toute l'Albanie Anastase
† l'Archevêque de Prešov et de toute la Tchéquie et de Slovaquie
Rastislav

Chambésy, le 26 janvier 2016

LA DIASPORA ORTHODOXE

***

Convoquée par Sa Sainteté le patriarche œcuménique Bartholomaios, avec le consensus de Leurs Béatitudes les primats des très saintes Eglises orthodoxes exprimé au cours de leur Sommet au Phanar en octobre 2008, la IVe Conférence panorthodoxe préconciliaire s'est réunie au Centre orthodoxe du Patriarcat œcuménique à Chambésy, du 6 au 12 juin 2009, sous la présidence de Son Eminence le métropolite Jean de Pergame, délégué du Patriarcat œcuménique.

Cette Conférence, à laquelle toutes les très saintes Eglises orthodoxes autocéphales ont été invitées et se sont fait représenter, a examiné la question de l'organisation canonique de la Diaspora orthodoxe. Conformément à l'article 16 du Règlement des Conférences panorthodoxes préconciliaires, elle a discuté les documents afférents élaborés en 1990 et 1993 par la Commission interorthodoxe préparatoire et soumis à elle, documents qu'elle a modifiés et approuvés comme suit :

1.a) Il a été constaté que toutes les très saintes Eglises orthodoxes ont la volonté unanime que le problème de la Diaspora orthodoxe soit résolu le plus rapidement possible et que celle-ci soit organisée conformément à l'ecclésiologie orthodoxe, et à la tradition et la praxis canoniques de l'Eglise orthodoxe.

b) Il a été aussi constaté que durant la présente phase il n'est pas possible, pour des raisons historiques et pastorales, de passer immédiatement à l'ordre canonique strict de l'Eglise sur cette question, c'est-à-dire qu'il y ait un seul évêque dans un même lieu. Pour cette raison, elle est arrivée à la conclusion de proposer la création d'une situation transitoire qui préparera le terrain pour une solution strictement canonique du problème, sur la base des principes et des directives définis ci-dessous. Cette préparation ne devra pas excéder la date de convocation du futur saint et grand Concile de l'Eglise orthodoxe, de sorte que celui-ci puisse procéder à une solution canonique du problème.

2.a) La présente Conférence propose que, pour la période transitoire où la solution canonique de la question sera préparée, soient créées (ou établies) dans chacune des régions définies ci-dessous des « Assemblées Episcopales » réunissant tous les évêques reconnus canoniques de cette région, qui continueront à être soumis aux mêmes juridictions canoniques qu'aujourd'hui.

b) Ces assemblées seront composées de tous les évêques de chaque région, qui se trouvent en communion canonique avec toutes les très saintes Eglises orthodoxes et seront présidées par le premier parmi les prélats relevant de l'Eglise de Constantinople et, en l'absence de celui-ci, conformément à l'ordre des diptyques. Elles auront un Comité exécutif formé des premiers hiérarques des diverses juridictions qui existent dans la région.

c) Ces Assemblées épiscopales auront pour travail et responsabilité de veiller à manifester l'unité de l'Orthodoxie et à développer une action commune de tous les orthodoxes de chaque région pour remédier aux besoins pastoraux des orthodoxes vivant dans la région, représenter en commun tous les orthodoxes vis-à-vis des autres confessions et l'ensemble de la société de la région, cultiver les

lettres théologiques et l'éducation ecclésiastique, etc. Les décisions à ces sujets seront prises à l'unanimité des Églises représentées dans l'assemblée de la région.

3. Les régions dans lesquelles des assemblées épiscopales seront créées, dans une première étape, sont définies comme suit :

i. Amérique du Nord et Amérique Centrale.
ii. Amérique du Sud.
iii. Australie, Nouvelle Zélande et Océanie.
iv. Grande Bretagne et Irlande.
v. France.
vi. Belgique, Hollande et Luxembourg.
vii. Autriche.
viii. Italie et Malte.
ix. Suisse et Lichtenstein.
x. Allemagne.
xi. Pays scandinaves (hormis la Finlande).
xii. Espagne et Portugal.

Les évêques de la Diaspora, qui résident dans la Diaspora et ont des paroisses dans plusieurs régions, seront aussi membres des assemblées épiscopales de ces régions.

4. Ces assemblées, qui sont constituées sur décision de la présente Conférence, sont chargées de compléter les détails du règlement de leur fonctionnement approuvé par elle (la Conférence) et appliquer celui-ci le plus rapidement possible et, certainement avant la convocation du saint et grand Concile.

5. Les Assemblées épiscopales ne privent pas leurs évêques membres des compétences de caractère administratif et canonique, ni ne limitent les droits de ceux-ci dans la Diaspora. Les Assemblées épiscopales visent à dégager la position commune de l'Église orthodoxe sur diverses questions. Cela n'empêche nullement les évêques membres, qui continuent de rendre compte à leurs propres Églises, d'exprimer les opinions de leurs Églises devant le monde extérieur.

6. Les présidents des Assemblées épiscopales convoquent et président toutes les réunions communes des évêques de leur région (liturgiques, pastorales, administratives, etc.). Quant aux questions d'intérêt commun qui, sur décision de l'Assemblée épiscopale, nécessitent d'être examinées à l'échelon panorthodoxe, le président de celle-ci se réfère au Patriarche œcuménique pour que suite soit donnée selon la pratique panorthodoxe en vigueur.

7. Les Églises orthodoxes s'engagent à ne pas procéder à des actes pouvant entraver le processus susmentionné destiné à régler de façon canonique la question de la Diaspora et feront tout leur possible pour faciliter le travail des Assemblées épiscopales et pour rétablir la normalité de l'ordre canonique dans la Diaspora.

† Jean de Pergame, président
† Serge de Bonne-Espérance
† Jean en Europe occidentale et centrale
† Hésychios de Capitolias
† Hilarion de Volokolamsk
† Irénée de Batschka
† Irénée d'Olténie
† Néophyte de Rousse
† Gérasime de Zugdidi et Tsaishi
† Georges de Paphos
† Chrysostome de Péristérion
† Georges de Siemiatycze
† Jean de Korçë
† Tikhon de Komárno
† Jérémie de Suisse, secrétaire

REGLEMENT DE FONCTIONNEMENT DES ASSEMBLES EPISCOPALES DANS LA DIASPORA ORTHODOXE

***

Article 1.

1. Tous les évêques orthodoxes de chaque région, parmi celles qui ont été définies par la IVe Conférence panorthodoxe préconciliaire, qui se trouvent en communion canonique avec toutes les saintes Églises orthodoxes autocéphales locales se constituent en Assemblée Épiscopale.

2. Sont également membres de l'Assemblée Épiscopale ceux des évêques orthodoxes qui ne résident pas dans la région mais qui exercent un service pastoral sur des paroisses de la région.

3. Les évêques à la retraite et en visite dans la Région, dès lors qu'ils remplissent les conditions du paragraphe (1), peuvent être invités à participer à l'Assemblée mais sans droit de vote.

Article 2.

Le but de l'Assembée Épiscopale est de manifester l'unité de l'Église orthodoxe, de promouvoir la collaboration entre les Églises dans tous les domaines de la pastorale et de maintenir, préserver et développer les intérêts des communautés relevant des évêques orthodoxes canoniques de la Région.

Article 3.

L'Assemblée Épiscopale aura un Comité Exécutif formé des premiers évêques des chacune des Églises canoniques de la Région.

Article 4.

1. L'Assemblée Épiscopale et son Comité Exécutif auront un Président, un ou deux Vice-Présidents, un Secrétaire et un Trésorier, et toutes autres charges que l'Assemblée peut désigner.

2. Le Président est d'office le premier parmi les prélats du Patriarcat œcuménique et, en l'absence de celui-ci, selon l'ordre des diptyques. Le Président de l'Assemblée Épiscopale convoque les réunions de celle-ci, dirige ses travaux et préside les concélébrations. Concernant les questions, qui ont été débattues en cours de réunion de l'Assemblée Épiscopale et sur lesquelles une décision unanime a été obtenue, le Président (ou un autre membre de l'Assemblée Épiscopale que celui-ci aura désigné), présente devant l'Etat, la société et les autres organismes religieux, la position commune de l'Église orthodoxe de la région.

3. Le ou les Vice-Président (s) sont désignés d'office, parmi les évêques membres des Assemblées, relevant des Églises qui suivent immédiatement, conformément à l'ordre des Diptyques. Les Secrétaire, Trésorier et autres responsables sont élus par l'Assemblée, et peuvent ne pas avoir le rang d'évêque.

Article 5.

1. Les compétences de l'Assemblée Épiscopale sont :

a. Veiller et contribuer au maintien de l'unité de l'Église orthodoxe de la

Région dans ses engagements théologiques, ecclésiologiques, canoniques, spirituels, caritatifs, éducatifs et missionnaires.

b. La coordination et l'impulsion des activités d'intérêt commun dans les domaines de la pastorale, de la catéchèse, de la vie liturgique, des éditions religieuses, des médias, de l'éducation ecclésiastique, etc.

c. Les relations avec les autres Églises chrétiennes et les autres religions.

d. Tout ce qui engage l'Église orthodoxe dans ses relations avec la société et les pouvoirs publics.

e. La préparation d'un projet d'organisation des orthodoxes de la Région sur une base canonique.

2. La définition du champ des compétences ne devrait en aucun cas interférer avec la responsabilité diocésaine de chaque évêque ni limiter les droits de l'Église de celui-ci, y compris les relations de cette Église avec les organismes internationaux, les pouvoirs publics, la société civile, les médias, les autres confessions, les organismes nationaux et interconfessionnels, ainsi qu'avec les autres religions.

Sur des questions linguistiques, éducatives et pastorales précises d'une Église, l'Assemblée Épiscopale peut collaborer aussi avec l'autorité ecclésiastique de ladite Église, de sorte que la diversité des traditions nationales confirme l'unité de l'Orthodoxie dans la communion de la foi et le lien de l'amour.

Article 6.

1. L'Assemblée Épiscopale reçoit et enregistre l'élection des évêques de la Région, ainsi que leur référence aux saintes Églises orthodoxes autocéphales.

2. Elle examine et détermine le statut canonique des communautés locales de la Région qui n'ont pas de référence aux très saintes Églises orthodoxes autocéphales.

3. Elle doit enregistrer tout jugement relatif à des clercs, prononcé par leurs évêques afin que ce jugement soit effectif parmi toutes les Églises orthodoxes de la Région.

Article 7.

1. L'Assemblée Épiscopale se réunit une fois par an, au moins, sur convocation du Président. Elle peut se réunir autant de fois que cela est jugé nécessaire par le Comité Exécutif ou à la demande écrite et motivée du tiers des membres de l'Assemblée.

2. Le Comité Exécutif se réunit une fois tous les trois mois et chaque fois que nécessaire sur convocation du Président ou à la demande écrite et motivée du tiers de ses membres.

3. Les convocations à l'Assemblée, en l'absence de circonstances exceptionnelles, sont envoyées deux mois à l'avance et pour le Comité Exécutif, une semaine à l'avance. Elles sont accompagnées de l'ordre du jour et des documents y afférents.

4. L'ordre du jour doit être approuvé à la première session de l'Assemblée et ne doit être modifié que par une décision prise à la majorité absolue des membres

présents.

Article 8.

Le quorum nécessaire pour le Comité Exécutif est de $^{2}/_{3}$ des membres et pour l'Assemblée la majorité absolue des membres, le Président y compris.

Article 9.

Les travaux de l'Assemblée Épiscopale se déroulent conformément aux principes de la tradition conciliaire orthodoxe sous la direction du Président qui assume aussi la responsabilité de superviser l'exécution des décisions.

Article 10.

1. Les décisions de l'Assemblée Épiscopale sont prises à l'unanimité.

2. Quant aux questions d'intérêt commun qui, de l'avis de l'Assemblée Épiscopale, nécessitent d'être examinées à l'échelon panorthodoxe, le président de celle-ci se réfère au Patriarche œcuménique pour que suite soit donnée selon la pratique panorthodoxe en vigueur.

Article 11.

1. Sur décision de l'Assemblée Épiscopale, des Commissions présidées par un évêque-membre de l'Assemblée peuvent être établies, chargées des questions liturgiques, pastorales, financières, éducatives, œcuméniques et autres.

2. Les membres de ces Commissions, clercs ou laïcs, sont nommés par le Comité Exécutif. Par ailleurs, des conseillers et des experts peuvent être invités à participer à l'Assemblée ou au Comité Exécutif sans droit de vote.

Article 12.

1. L'Assemblée Épiscopale peut établir son propre Règlement intérieur en vue de compléter et adapter les dispositions ci-dessus, selon les besoins de la Région et dans le respect du droit canon de l'Église orthodoxe.

2. Toutes les questions juridiques et financières relatives au fonctionnement de l'Assemblée sont décidées à la lumière des lois civiles des pays de la Région dans laquelle les membres de l'Assemblée exercent leur juridiction.

Article 13.

La constitution d'une nouvelle Assemblée Épiscopale, le fractionnement ou l'abolition d'une Assemblée Épiscopale existante ou la fusion de deux ou plusieurs de ces Assemblées ne se fait que suite à la décision prise par la Synaxe des Primats des Églises orthodoxes à la demande d'une Église ou du Président d'une Assemblée Épiscopale adressée au Patriarche oecuménique.

† Jean de Pergame, président
† Serge de Bonne-Espérance
† Jean en Europe occidentale et centrale
† Hésychios de Capitolias
† Hilarion de Volokolamsk
† Irénée de Batschka
† Irénée d'Olténie
† Néophyte de Rousse
† Gérasime de Zugdidi et Tsaishi
† Georges de Paphos
† Chrysostome de Péristérion
† Georges de Siemiatycze
† Jean de Korçë
† Tikhon de Komárno
† Jérémie de Suisse, secrétaire

L´AUTONOMIE ET LA MANIÈRE DE LA PROCLAMER

***

La Ve Conférence Panorthodoxe Préconciliaire, ayant travaillé sur le texte adopté et approuvé par la Commission Interorthodoxe Préparatoire à Chambésy de 9 à 17 décembre 2009 «L'autonomie et la manière de la proclamer», a examiné les dimensions ecclésiologiques, canoniques et pastorales de l'institution de l'Autonomie, et a cherché la formulation unanime du consensus panorthodoxe sur la question.

Les questions examinées par la Ve Conférence Panorthodoxe Préconciliaire,, lesquelles découlent sur le thème du texte élaboré par la Commission Interorthodoxe Préparatoire susdite , concernaient:

a) la notion, le contenu et les divers schémas de l'institution de l'autonomie ;

b) les conditions préalables qu'une Église locale doit remplir pour demander son autonomie à l'Église autocéphale dont elle relève ;

c) la compétence exclusive de l'Église autocéphale d'engager et d'achever la procédure d'octroi de l'autonomie à une partie de sa juridiction canonique, des Églises autonomes n'étant pas créées dans l'espace géographique de la Diaspora orthodoxe ;

d) les conséquences de cet acte ecclésial sur les relations de l'Église proclamée autonome tant avec l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence qu'avec les autres Églises orthodoxes autocéphales ;

1.L'institution de l'Autonomie exprime de manière canonique le statut d'indépendance relative ou partielle d'une partie ecclésiale précise par rapport à la juridiction canonique de l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence canonique.

a) Au cours de l'application de cette institution dans la praxis ecclésiale, des degrés de dépendance ont été formés concernant les relations de l'Église autonome avec l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence.

b) L'élection du Primat de l'Église autonome est approuvée ou opérée par l'organe ecclésiastique compétent de l'Église autocéphale dont le Primat est commémoré par le Primat de l'Église autonome et auquel ce dernier a sa référence canonique.

c) Dans le fonctionnement de l'institution de l'autonomie il existe divers schémas d'application dans la praxis ecclésiale qui sont déterminés par l'étendue de dépendance de l'Église autonome vis-à-vis de l'Église autocéphale.

d) Dans certains schémas, le degré de dépendance de l'Église autonome se manifeste aussi par la participation de son Primat au Synode de l'Église autocéphale.

2. La compétence canonique pour engager et achever la procédure d'octroi de l'autonomie à une partie de sa juridiction canonique appartient à l'Église autocéphale à laquelle l'Église proclamée autonome a sa référence. Ainsi :

a) L'Église locale demandant son autonomie, si elle remplit les conditions requises ecclésiales et pastorales, soumet la demande dans ce sens à l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence, expliquant les motifs graves dictant la soumission de sa demande.

b) L'Église autocéphale, à la réception de la demande, évalue en Synode les conditions préalables et les motifs de soumission de la demande et elle décide d'octroyer ou non l'autonomie. En cas de décision positive, elle promulgue le Tome relatif qui fixe les limites géographiques et les relations de l'Église autonome avec l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence, conformément aux critères établis de la tradition ecclésiale.

c) Le Primat de l'Église autocéphale communique au Patriarcat œcuménique et aux autres Églises orthodoxes autocéphales la proclamation de l'Église autonome.

d) L'Église autonome s'exprime par le truchement de l'Église autocéphale dont elle a reçu l'autonomie dans ses relations interorthodoxes, interchrétiennes et interreligieuses.

e) Chaque Église autocéphale ne peut octroyer le statut d'autonomie que dans les limites de sa circonscription territoriale canonique. Dans le domaine de la Diaspora orthodoxe, des Églises autonomes ne sont créées qu'après consensus panorthodoxe, obtenu par le Patriarcat œcuménique selon la pratique panorthodoxe en vigueur.

f) Dans des cas d'octroi du statut d'autonomie à la même circonscription géographique ecclésiale par deux Églises autocéphales, engendrant dès lors une contestation de l'autonomie de part et d'autre, les parties impliquées s'adressent conjointement ou séparément au Patriarche œcuménique afin que celui-ci trouve la solution canonique à la question selon la pratique panorthodoxe en vigueur.

3. Les conséquences pour l'Église autonome et ses relations avec l'Église autocéphale résultant de la proclamation de l'autonomie sont les suivantes :

a) Le Primat de l'Église autonome ne commémore que le nom du Primat de l'Église autocéphale.

b) Le nom du Primat de l'Église autonome n'est pas inscrit dans les Diptyques.

c) L'Église autonome reçoit la sainte myrrhe de l'Église autocéphale.

d) Les évêques de l'Église autonome sont élus et installés par son organe ecclésiastique compétent. En cas d'incapacité certaine de l'Église autonome en la matière, celle-ci est assistée par l'Église autocéphale à laquelle elle a sa référence.

† Jean de Pergame, président
† Serge de Bonne-Espérance
† métropolite Damascène (Patriarcat d'Antioche)
† Hésychios de Capitolias
† Hilarion de Volokolamsk

† Amphiloque de Monténégro
† Niphon de Targoviste
† Jean de Varna
† Gérasime de Zugdidi et Tsaishi
† Georges de Paphos
† Chrysostome de Peristerion
† Georges de Siemiatycze
† Jean de Körçe
† Georges de Michalovce
† Jérémie de Suisse, secrétaire pour la préparation du Saint et Grand Concile

Chambésy, le 15 Octobre 2015

LE SACREMENT DU MARIAGE ET SES EMPÊCHEMENTS

***

i. Le mariage orthodoxe

1. L'institution de la famille est menacée aujourd'hui par le phénomène de la sécularisation de même que du relativisme moral. L'Eglise orthodoxe enseigne la sacralité du mariage comme sa doctrine fondamentale et indiscutable. L'union libre entre un homme et une femme en est une condition indispensable.

2. Dans l'Eglise orthodoxe, le mariage est considéré comme l'institution la plus ancienne de droit divin, parce qu'il fut institué en même temps que furent créés les premiers êtres humains, Adam et Eve (cf. Gen 2, 23). Cette union était liée dès l'origine non seulement à la communion spirituelle du couple (de l'homme et de la femme), mais aussi au pouvoir d'assurer la continuité de la vie du genre humain. C'est pourquoi le mariage entre un homme et une femme béni au Paradis est devenu un saint mystère mentionné dans le Nouveau Testament, lorsque le Christ a accompli son « premier signe » en changeant l'eau en vin aux noces de Cana en Galilée, révélant ainsi sa gloire (cf. Jn 2, 11). Le mystère de l'union indissoluble entre un homme et une femme est l'image de l'union entre le Christ et l'Eglise (cf. Ep 5, 32).

3. Cette typologie christocentrique du sacrement du mariage explique que l'évêque ou le prêtre bénisse ce lien sacré par une prière spéciale. C'est pourquoi saint Ignace le théophore souligne dans sa lettre à Polycarpe de Smyrne que ceux qui s'unissent dans la communion du mariage doivent le faire *«avec l'accord de l'évêque, pour que le mariage soit fait selon le Seigneur et non selon le désir [humain]. Que tout ait lieu pour la gloire de Dieu »* (V, 2). Ainsi, le caractère sacré du lien institué par Dieu et le contenu spirituel élevé de la vie à l'intérieur du mariage expliquent l'affirmation que *«le mariage soit honoré de tous et le lit conjugal sans souillure»* (Hb 13, 4). C'est pourquoi l'Eglise orthodoxe réprouve toute atteinte à sa pureté (cf. Ep 5, 2-5 ; 1 Th 4, 4 ; Hb 13, 4).

4. L'union entre un homme et une femme en Christ constitue une petite église ou une image de l'Eglise. En ce sens, Clément d'Alexandrie affirme: *«Qui sont les deux ou trois réunis au nom du Christ parmi lesquels Dieu est présent ? N'est-ce pas l'homme et la femme et l'enfant qui sont unis en Dieu ? »* (*Stromates* 3, 10, 68). L'union entre un homme et une femme à travers la bénédiction de Dieu les élève à un plus haut degré car la communion est supérieure à l'existence individuelle, puisqu'elle les inclut dans l'ordre du Royaume de la Très Sainte Trinité. Une condition préalable au mariage est la foi en Jésus-Christ, une foi que l'époux et l'épouse (l'homme et la femme) doivent partager. Le fondement de l'unité du mariage est l'unité en Christ afin qu'à travers la bénédiction de l'amour conjugal par le Saint-Esprit le couple puisse refléter l'amour entre le Christ et son Eglise en tant que mystère du Royaume de Dieu, de la vie éternelle de l'humanité dans l'amour de Dieu.

5. La protection de la sacralité du mariage a toujours été d'une importance

capitale pour la protection de la famille qui fait resplendir la communion des époux pour l'Eglise comme pour toute la société. Ainsi, la communion de personnes obtenues à travers le sacrement du mariage n'est pas simplement comme une relation naturelle conventionnelle, mais bien comme une force spirituelle créatrice pour l'institution sacrée de la famille. Elle seule assure la protection et l'éducation des enfants, que ce soit dans la mission spirituelle de l'Eglise ou dans le fonctionnement de la société.

6. C'est toujours avec la rigueur nécessaire et la sensibilité pastorale convenable, suivant le modèle de la clémence de l'Apôtre des nations, Paul, (cf. Rm 7, 2-3 ; 1 Co 7, 12-15. 39) que l'Eglise traite aussi bien les conditions préalables positives (différence de sexe, âge légal, etc.) que les conditions négatives (parenté de sang et d'alliance, parenté spirituelle, mariage existant, différence de religion, etc.) pour bénir un mariage. La sensibilité pastorale est nécessaire parce que, si la tradition biblique souligne le lien du mariage avec le mystère de l'Eglise, la pratique ecclésiale n'exclue pas non plus de recourir à certains principes du droit naturel gréco-romain sur le mariage comme *«une communion de droit divin et humain»* (Modestin) qui sont compatibles avec la sacralité attribuée par l'Eglise au mystère du mariage.

7. Dans les conditions contemporaines si difficiles pour le sacrement du mariage et l'institution sacrée de la famille, les évêques et les pasteurs doivent s'engager à travailler intensément dans le domaine pastoral afin de protéger leurs fidèles de manière paternelle en les accompagnant afin de renforcer leur espoir affaibli par diverses difficultés, en édifiant l'institution de la famille sur des fondements inébranlables que ni la pluie, ni le fleuve, ni le vent ne pourront détruire, et ce fondement est la pierre qui est le Christ (cf. Mt 7, 25).

8. Le mariage est le coeur de la famille et la famille justifie le mariage. La pression qui se propage dans le monde contemporain de reconnaître de nouvelles formes de cohabitation constitue une réelle menace pour les chrétiens orthodoxes. La crise du mariage et de la famille sous plusieurs aspects inquiète profondément l'Eglise orthodoxe non seulement à cause de leurs conséquences négatives sur la structure sociale, mais aussi à cause de leur menace sur les relations appropriées au sein de la famille traditionnelle. Les victimes principales de ces tendances sont le couple et principalement les enfants qui, malheureusement, trop souvent, subissent dès leur tendre enfance le martyre sans en être coupables.

9. Le mariage civil entre un homme et une femme enregistré légalement n'ayant pas un caractère sacramentel constituent un acte de cohabitation octroyé par l'Etat différent du mariage béni par Dieu et son Eglise. Les membres de l'Eglise qui contractent un mariage civil doivent être traités avec la responsabilité pastorale qui s'impose afin qu'ils comprennent la valeur du sacrement du mariage et des bénédictions qui en découlent.

10. L'Eglise n'accepte pas pour ses membres les contrats de cohabitation de même sexe, ni d'ailleurs toute forme de cohabitation différente du mariage. L'Eglise doit déployer tous ses efforts pastoraux possibles pour que ses membres

qui s'engagent dans de telles formes de cohabitation puissent comprendre le véritable sens de la pénitence et de l'amour béni par l'Eglise.

11. Lourdes sont les conséquences de cette crise que connaissent de nos jours les institutions du mariage et de la famille par l'augmentation du nombre de divorces, d'avortements et d'autres problèmes internes à la vie familiale. Ces conséquences sont un grand défi pour la mission de l'Eglise dans le monde contemporain. Pour cette raison, les pasteurs de l'Eglise doivent déployer tous leurs efforts pour se confronter à ces problèmes de la famille. L'Eglise orthodoxe appelle avec amour ses enfants ainsi que tous les hommes et toutes les femmes de bonne volonté à sauvegarder la fidélité à la sacralité de la famille.

II. Empêchements au mariage

1. Concernant les empêchements au mariage à cause de la parenté du sang, de la parenté par alliance et de la parenté spirituelle par adoption sont valables toutes les prescriptions des saints canons (53 et 54 *du Quinisexte Concile oecuménique*) et de la pratique ecclésiale qui en dérive, exprimée actuellement par les Eglises orthodoxes locales, désignée et définie par les Chartes constitutionnelles de chaque Eglise Orthodoxe locale, ainsi que leurs décisions synodales concernant ce sujet.

2. Le mariage qui n'est pas irrévocablement dissous ou annulé et le troisième mariage préexistant constituent des empêchements absolus à contracter mariage, conformément à la tradition canonique orthodoxe qui condamne de manière catégorique la bigamie et le quatrième mariage.

3. D'après les saints canons, le mariage est strictement défendu selon **l'acribie** après la tonsure monastique (canons 16 du Quatrième Concile Œcuménique et 44 du Concile Quinisexte in Trullo).

4. Le sacerdoce constitue un empêchement au mariage selon la tradition canonique (canon 3 du Concile Quinisexte in Trullo).

5. Concernant les mariages mixtes contractés entre orthodoxes et non-orthodoxes, d'une part, et orthodoxes et non-chrétiens, d'autre part:

i. Le mariage entre orthodoxes et non orthodoxes ne peut être béni selon **l'acribie** canonique (canon 72 du Concile Quinisexte in Trullo). Toutefois, il peut être célébré par condescendance et amour de l'homme à la condition que les enfants issus de ce mariage soient baptisés et élevés dans l'Eglise Orthodoxe.

ii. Le mariage entre orthodoxes et non- chrétiens est absolument empêché selon **l'acribie** canonique

6. Lors de l'application de la tradition ecclésiale concernant les empêchements au mariage, la pratique ecclésiale doit également prendre en considération les prescriptions de la législation civile à ce sujet, sans dépasser toutefois les limites de **l'économie** ecclésiale.

7. L'application de **l'économie** ecclésiale doit être réglée par le Saint Synode de chaque Eglise orthodoxe autocéphale conformément aux principes

établis par les canons ecclésiastiques dans l'esprit d'un discernement pastoral pour servir le salut de l'homme.

† Le Patriarche œcuménique Bartholomaios
Président
† Au nom du Patriarche d'Alexandrie Théodore II
Gabriel, métropolite du siège majeur de Léontopolis
† Au nom du Patriarche d'Antioche Jean X,
le Métropolite Isaac
† Au nom du Patriarche de Jérusalem Théophile III
Aristarque archevêque de Constantine
† au nom du Patriarche de Moscou et de toute la Russie Cyrille
Onuphre, métropolitede Kiev
† le Patriarche de Serbie Irénée
† le Patriarche de Roumanie Daniel
† le Patriarche de Bulgarie Néophyte
† le Patriarche de Géorgie Elie II
† l'Archevêque de la Nouvelle Justiniane et de toute la Chypre Chrysostome II
†Au nom de l'Archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II
Germain, métropolite d'Elis
† Au nom du Métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Sabbas,
Georges Évêque de Siemiatycze
† l'Archevêque de Tirana et de toute l'Albanie Anastase
† l'Archevêque de Prešov et de toute la Tchéquie et de Slovaquie Rastislav

Chambésy, le 27janvier 2016

L´ IMPORTANCE DU JEÛNE ET SON OBSERVANCE AUJOURD´ HUI

***

1. Le jeûne est un commandement divin (Gn 2, 16-17). Selon saint Basile, le jeûne *a le même âge que l'humanité ; car il a été instauré dans le paradis (De jejunio,* 1, 3. PG 31, 168 A). Il constitue un grand combat spirituel et la meilleure expression de l'idéal ascétique de l'Orthodoxie. L'Église orthodoxe, se conformant fidèlement aux dispositions apostoliques, aux canons conciliaires et à l'ensemble de la tradition patristique, a toujours proclamé la grande valeur du jeûne pour la vie spirituelle de l'homme et son salut. Tout au long de l'année liturgique, l'Église exalte la tradition et l'enseignement patristiques concernant le jeûne, nécessaire pour rendre l'homme vigilant, sans cesse et sans faille, et pour susciter chez lui l'ardeur au combat spirituel. Le jeûne est exalté dans le *Triodion* comme don divin, grâce pleine de lumière, arme invincible, fondement des combats spirituels, meilleure voie vers le bien, nourriture de l'âme, aide accordée par Dieu, source de toute méditation, imitation d'une vie impérissable et semblable à celle des anges, « mère » de tous les biens et de toutes les vertus, image de la vie à venir.

2. Le jeûne, en tant qu'institution très ancienne, se trouve déjà dans l'Ancien Testament (*Dt* 9, 18 ; Es 58, 4-10 ; Jl 2, 15 ; *Jon* 3, 5-7), et s'affirme dans le Nouveau Testament. Avant d'entamer son action dans le monde, le Seigneur lui-même a jeûné pendant quarante jours (*Lc* 4, 1-2) et a donné des instructions concernant la pratique du jeûne (*Mt* 6, 16-18). Dans le Nouveau Testament, de manière plus générale, le jeûne est décrit comme un moyen d'abstinence, de repentir et d'élévation spirituelle (*Mc* 1, 6 ; *Ac* 13, 2. 14, 23 ; *Rm* 14, 21). Déjà du temps des Apôtres, l'Église a proclamé l'importance du jeûne et a défini le mercredi et le vendredi comme jours de jeûne (*Did.*, 8, 1), ainsi que le jeûne avant Pâques (Irénée, in Eusèbe, *Historia Ecclesiastica* 5, 24. PG 20, 497 B-508 AB). Certes, dans la pratique ecclésiastique, adoptée pendant des siècles, existait une diversité pas seulement par rapport à la durée du jeûne pascal (Denys d'Alexandrie, *Epist. ad. Episc. Basilidem,* PG 10, 1277), mais aussi par rapport au nombre et au contenu d'autres périodes de jeûnes, adoptées sous l'influence de divers facteurs, surtout liturgiques et monastiques, afin de réaliser la préparation des fidèles avant les grandes fêtes. Ainsi, le lien indissoluble entre le jeûne et le culte démontre le caractère et le but du jeûne et met en relief son caractère spirituel, raison pour laquelle tous les fidèles sont appelés à se conformer, chacun selon sa propre force et ses propres possibilités, sans pour autant avoir la liberté d'ignorer cette institution sacrée: *Prends garde que personne ne te détourne de cette voie de l'enseignement (...) Si tu peux supporter tout le joug du Seigneur, tu seras parfait ; si tu ne le peux pas, fais ce dont tu es capable. En ce qui concerne le jeûne, supporte-le selon ta force* (*Didaché,* 6, 1-3).

3. En tant que lutte spirituelle, le véritable jeûne est lié à la prière incessante et au repentir sincère. *Le repentir sans jeûne est sans valeur* (Basile le Grand, *De jejunio*, 1, 3, PG 31, 168 A), tout comme le jeûne sans bienfaisance est

nul ; notamment à notre époque où la distribution inégale et injuste des biens va même jusqu'à priver des peuples entiers de leur pain quotidien. *Frères, en jeûnant corporellement, jeûnons aussi en esprit, délions toute chaîne d'iniquité, brisons les liens de nos violentes passions, déchirons tout injuste contrat, donnons du pain aux affamés et recevons les sans-logis* (Stichère du mercredi de la 1ère Semaine du Grand Carême. Cf. *Es.* 58, 6-7). Jeûner ne signifie pas s'abstenir purement et simplement de certains aliments donnés. *L'abstinence de certains aliments ne suffit pas à elle seule à en faire un jeune louable ; pratiquons un jeûne que Dieu acceptera, qui Lui sera agréable. Le vrai jeûne consiste à se défaire du mal, à retenir sa langue, à s'abstenir d'être en colère, à éloigner les désirs, la calomnie, le mensonge, le parjure. La privation de tout ceci est le véritable jeûne. C'est grâce à tout ceci que le jeûne est une bonne chose* (Basile le Grand, *De jejunio,* 2, 7. PG 31, 196 D). L'abstinence de certains aliments et la frugalité – quant au type d'aliment et quant à la quantité – constituent les éléments visibles du combat spirituel qu'est le jeûne. *Le jeûne – ainsi que le terme l'indique – signifie abstinence de nourriture ; mais la nourriture ne nous a jamais rendus ni plus justes ni plus injustes. Le jeûne a une signification profonde : de même que la nourriture est le symbole de la vie et l'abstinence de nourriture celui de la mort, de même nous humains devons jeûner, afin de mourir au monde, et après cela, ayant reçu la nourriture divine, vivre en Dieu* (Clement d'Alexandrie, *Eclogae,* PG 9, 704D-705A). Ainsi, le véritable jeûne se réfère à l'ensemble de la vie des fidèles en Christ et trouve son apogée dans leur participation à la vie liturgique, et notamment dans le sacrement de la sainte Eucharistie.

4. Le jeûne de quarante jours du Seigneur est devenu l'exemple de celui que doivent pratiquer les fidèles. Il rend active leur participation à l'obéissance au Seigneur, afin qu'à travers le jeûne *nous puissions bénéficier par l'obéissance de ce que nous avions délaissé par la désobéissance* (Grégoire de Nazianze, Or. 45, *In sanctum Pascha* 28, PG 36, 661 A). Saint Grégoire Palamas résume de manière significative toute la tradition patristique accordant au caractère spirituel du jeûne – surtout à celui du Grand Carême – un sens christocentrique : *Donc, si tu jeûnes, non seulement tu subiras la passion et tu mourras avec le Christ, mais tu ressusciteras et tu régneras avec Lui pour l'éternité ; car devenu un avec Lui, dans la participation à la ressemblance de sa mort, tu participeras à la résurrection et tu seras l'héritier de la vie en lui* (Or. 13, in *quinta jej. Dom.,* PG 151, 161).

5. Selon la tradition orthodoxe, la mesure de la perfection spirituelle est *«la mesure de la taille de la plénitude du Christ»* (Eph. 4,13) et chacun doit, s'il désire l'atteindre, s'élever en conséquence. C'est la raison pour laquelle l'ascèse et la lutte spirituelle n'ont pas une fin dans la vie actuelle, comme la perfection des parfaits. Tous sont appelés de répondre, d'après leur force propre, aux exigences de cette haute mesure afin d' atteindre la théosis de leur vivant. Et même eux, bien que pratiquant toutes les prescriptions, ne s'en vantent jamais, mais confessent : *Nous sommes des serviteurs inutiles, nous avons fait ce que nous devions faire* (*Lc.* 17,10). Personne ne doit abandonner – selon la conception orthodoxe concernant

la vie spirituelle – le bon combat du jeûne, mais s'en remettre à la miséricorde de Dieu pour ses manquements, pleinement conscient de la médiocrité de sa situation et disposé à l'autocritique. Car il est impossible d'accéder à la vie spirituelle orthodoxe sans le combat spirituel du jeûne.

6. L'Église orthodoxe, comme une mère affectueuse, a défini ce qui convient au salut et placé en tête les périodes sacrées du jeûne, comme un « signe de protection » donné par Dieu pour sauvegarder la nouvelle vie des fidèles en Christ contre les pièges de l'ennemi ; sur les traces des saints Pères, elle préserve, comme avant, les prescriptions apostoliques, les canons conciliaires et les traditions sacrées ; elle propose toujours les jeûnes sacrés comme la meilleure voie dans l'exercice des fidèles en vue de leur perfection spirituelle et de leur salut ; elle proclame la nécessité pour les fidèles de respecter au cours de l'année du Seigneur tous les jeûnes prescrits : ceux du Grand Carême, du mercredi et du vendredi, attestés par les saints canons, ceux de Noël, des saints Apôtres, de la Dormition de la Vierge, les jeûnes journaliers de l'Exaltation de la sainte Croix, de la vigile de l'Épiphanie et de la Décollation de saint Jean le Précurseur, ainsi que les jeûnes proposés dans un souci pastoral ou librement consentis par les fidèles.

7. Cependant, l'Église a posé, par clémence pastorale, les limites de l'économie miséricordieuse au régime du jeûne. En conséquence, elle a prévu d'appliquer le principe ecclésiastique d'économie en cas de maladie corporelle, d'une nécessité impérieuse ou de la difficulté des temps, selon le discernement et le souci pastoral du corps des évêques des Églises locales.

8. Il est un fait qu'aujourd'hui nombre de fidèles, soit par négligence soit à cause des conditions de vie, quelles qu'elles soient, ne respectent pas toutes les prescriptions concernant le jeûne. Tous ces cas de non-observance des prescriptions sacrées concernant le jeûne, qu'ils soient généraux ou individuels, doivent être traités par l'Église avec un souci pastoral, car Dieu *«ne désire pas la mort du pécheur, mais sa réintégration et sa vie»* (cf. Ez. 33,11), sans que la valeur du jeûne soit dédaignée. Elle laisse donc le soin aux Églises orthodoxes locales de fixer la mesure d'économie miséricordieuse et d'indulgence à appliquer afin d'alléger le « poids » des jeûnes sacrés pour ceux qui ont des difficultés à respecter tout ce que ceux-ci prescrivent, soit pour des raisons personnelles (maladie, service militaire, conditions de travail etc.), soit pour des raisons générales (conditions climatiques, difficultés de trouver certains aliments maigres). Ceci toujours dans l'esprit et dans le cadre de ce qui précède, et dans le but d'éviter d'affaiblir l'institution sacrée du jeûne. Cette clémence miséricordieuse doit être appliquée par l'Église avec une grande circonspection et surtout avec plus d'indulgence pour les jeûnes sur lesquels la tradition et la pratique de l'Église ne sont pas toujours uniformes. …Jeûner tous les jours est un bien, mais celui qui jeûne ne doit pas blâmer celu*i qui ne jeûne pas. Dans ces cas il ne faut pas légiférer, ni contraindre ; il ne convient pas non plus de conduire par la force le troupeau confié par Dieu ; il faut plutôt faire usage de la persuasion, de la douceur et de la bonne parole…* (Jean Damascène, *De sacris jejuniis* 3, PG 95, 68 B).

9. En outre, l'ensemble des fidèles doivent observer les saints jeûnes et l'abstinence de la nourriture dès minuit d'avant le Saint Sacrement qui est l'expression par excellence de l'identité ecclésiale et être accoutumés à jeûner en signe de repentir, pour la réalisation d'un vœu spirituel, pour le succès d'un but sacré, en période de tentation, pour accompagner une supplique à Dieu, avant le baptême (celui des adultes), avant l'ordination, en cas de pénitence, durant les saints pèlerinages et dans d'autres cas analogues.

† Emmanuel de France, Président
† Serge de Bonne-Espérance
† métropolite Damascène (Eglise d'Antioche)
† Hésychios de Capitolias
† Hilarion de Volokolamsk
† Amphiloque de Monténégro
† Niphon de Targoviste
† Jean de Varna
† Gérasime de Zugdidi et Tsaishi
† Georges de Paphos
† Chrysostome de Peristerion
† Georges de Siemiatycze
† Jean de Körçe
† Georges de Michalovce
† Jérémie de Suisse, secrétaire pour la préparation du Saint et Grand Concile

Chambésy, le 16 Octobre 2015

LES RELATIONS DE L´EGLISE ORTHODOXE AVEC L´ ENSEMBLE DU MONDE CHRÉTIEN

***

1. L'Eglise Orthodoxe, étant l'Eglise une, sainte, catholique et apostolique, croit fermement, dans sa conscience ecclésiale profonde, qu'elle occupe une place prépondérante pour la promotion de l'unité des chrétiens dans le monde d'aujourd'hui.

2. L'Église orthodoxe assoit l'unité de l'Église sur le fait qu'elle a été fondée par notre Seigneur Jésus-Christ, ainsi que sur la communion dans la Sainte Trinité et dans les sacrements. Cette unité s'exprime à travers la succession apostolique et la tradition patristique, et a été vécue jusqu'à ce jour en son sein. L'Église orthodoxe a la mission et le devoir de transmettre et prêcher toute la vérité, contenue dans la sainte Écriture et la sainte Tradition, ce qui donne à l'Église son caractère universel.

3. La responsabilité de l'Église orthodoxe ainsi que sa mission œcuménique quant à l'unité de l'Église ont été exprimées par les Conciles œcuméniques. Ceux-ci ont souligné tout particulièrement le lien indissoluble qui existe entre la vraie foi et la communion sacramentelle.

4. L'Eglise orthodoxe qui prie sans cesse *«pour l'union de tous»*, a toujours cultivé le dialogue avec ceux qui sont partis, lointains et proches, a même mené la recherche contemporaine de voies et de moyens, afin de rétablir l'unité des croyants en Christ et a participé au Mouvement Œcuménique dès sa naissance et a contribué à sa formation et à son développement ultérieur. D'ailleurs, grâce à l'esprit œcuménique et philanthropique qui la distingue et selon la prescription divine « qui veut que tous les hommes soient sauvés et parviennent à la connaissance de la vérité » (A' Tim. 2.4), l'Eglise orthodoxe a toujours combattu pour le rétablissement de l'unité chrétienne. Ainsi donc, la participation orthodoxe au Mouvement œcuménique ne va aucunement à l'encontre de la nature et de l'histoire de l'Eglise orthodoxe, mais constitue l'expression conséquente de la foi et tradition apostolique dans des conditions historiques nouvelles.

5. Les dialogues théologiques bilatéraux actuels de l'Eglise orthodoxe, ainsi que sa participation au Mouvement œcuménique, s'appuient sur la conscience même de l'Orthodoxie et sur son esprit œcuménique dans le but de rechercher, sur la base de la foi et de la tradition de l'Eglise ancienne des sept Conciles œcuméniques, l'unité perdue des Chrétiens.

6. D'après la nature ontologique de l'Eglise, son unité ne peut pas être perturbée.L'Eglise orthodoxe reconnaît l'existence historique d'autres Eglises et Confessions chrétiennes ne se trouvant pas en communion avec elle, mais croit aussi que les relations qu'elle entretient avec ces dernières doivent se fonder sur une clarification, le plus rapidement et le plus objectivement possible, de toute la question de l'ecclésiologie et, plus particulièrement de l'enseignement général que celles-ci professent sur les sacrements, la grâce, le sacerdoce et la succession apostolique. Ainsi, elle est favorablement disposée, tant pour des raisons

théologiques que pastorales, à prendre part à tout dialogue théologique avec différentes Eglises et Confessions chrétiennes et plus généralement, à participer au Mouvement œcuménique contemporain, dans la conviction que par le biais du dialogue, elle apporte un témoignage dynamique de ca plénitude de la vérité en Christ et des ses trésors spirituels à tous ceux qui sont à l'extérieur de celle-ci, ayant pour objectif d'aplanir la voie menant vers l'unité.

7. C'est dans cet esprit toutes les saintes Églises orthodoxes locales participent activement aujourd'hui aux dialogues théologiques officiels, et la majorité d'entre elles à différents organismes inter-chrétiens bilatéraux et multilatéraux, et prennent part à différents organismes nationaux, régionaux ou internationaux; cela malgré la crise profonde que connaît le Mouvement œcuménique. Cette activité œcuménique pluridimensionnelle a sa source dans le sentiment de responsabilité et dans la conviction que la coexistence, la compréhension réciproque, la collaboration et les efforts communs vers une unité chrétienne sont essentiels, *pour ne pas créer d'obstacle à l'Évangile du Christ* (I *Co* 9, 12).

8. Il est évident que l'Église orthodoxe, tout en dialoguant avec les autres chrétiens, n'ignore pas les difficultés liées à une telle entreprise ; bien plus, elle comprend les obstacles qui se dressent sur la route d'une compréhension commune de la tradition de l'ancienne Église, et elle espère que le Saint-Esprit, qui constitue *toute l'institution de l'Église,* (sticheron des vêpres de la Pentecôte) *pourvoira aux insuffisances* (vœu de l'ordination). En ce sens, au cours de ces dialogues théologiques, ainsi que dans le cadre de sa participation au Mouvement œcuménique, l'Église orthodoxe ne s'appuie pas uniquement sur les forces humaines de ceux qui mènent les dialogues, mais également sur la protection du Saint-Esprit et la grâce du Seigneur qui a prié *pour que tous soient un* (*Jn* 17, 21).

9. Les dialogues théologiques bilatéraux actuels, annoncés par des Conférences panorthodoxes, sont l'expression de la décision unanime de toutes les très saintes Églises orthodoxes locales qui ont le devoir de participer activement et avec continuité à leur déroulement ; ceci afin de ne pas mettre d'obstacle au témoignage unanime de l'Orthodoxie pour la gloire du Dieu Trinitaire. Les dialogues se déroulent sur l'initiative du Patriarcat Œcuménique, sous la forme de commissions désignées par les églises orthodoxes. Dans le cas où une Église locale décide de ne pas désigner de délégués – pour l'un des Dialogues ou pour une assemblée précise – si cette décision n'est pas prise à l'échelon panorthodoxe, le dialogue se poursuit. L'absence d'une Église locale doit, quoi qu'il en soit – avant l'ouverture du dialogue ou de l'assemblée en question – faire l'objet d'une discussion au sein de la mission orthodoxe engagée dans le dialogue ; cela pour exprimer la solidarité et l'unité de l'Église orthodoxe.

10. Les problèmes qui surgissent au cours des discussions théologiques des Commissions théologiques mixtes ne justifient pas toujours à eux seuls le rappel unilatéral des délégués ou même la suspension définitive de la participation d'une Église orthodoxe locale. On doit éviter dans la règle qu'une Église ne se retire

d'un dialogue en déployant tous les efforts nécessaires à l'échelon interorthodoxe pour rétablir la représentativité complète au sein de la Commission théologique orthodoxe engagée dans ce dialogue.Si une ou plusieurs Églises orthodoxes refusent de participer aux réunions de la Commission mixte théologique d'un certain dialogue pour des raisons ecclésiologiques, canoniques, pastorales ou morales, cette ou ces Églises doivent communiquer par écrit leur refus au Patriarche oecuménique et à toutes les Eglises orthodoxes, selon l'ordre panorthodoxe établi. Pendant la consultation panorthodoxe le Patriarche oecuménique cherche à obtenir le consensus de toutes les autres Eglises pour ce qu'il conviendra de faire tous qu'il faut faire, incluant aussi une nouvelle évaluation du processus du dialogue théologique, dans le cas où ceci serait considéré, à l'unanimité, comme indispensable.

11. La méthodologie qui est suivie dans le déroulement des dialogues théologiques vise à trouver une solution aux divergences théologiques héritées du passé ou à celles qui ont pu apparaître récemment et à rechercher les éléments communs de la foi chrétienne. Elle présuppose également la mise au courant du plérome de l'Église sur l'évolution des différents dialogues. Dans le cas où on ne parvient pas à surmonter une divergence théologique précise, le dialogue théologique peut se poursuivre après qu'on a enregistré le désaccord constaté sur cette question théologique précise et qu'on a informé de ce désaccord toutes les Églises orthodoxes locales, cela en vue des mesures à prendre par la suite.

12. Il est évident qu'au cours des dialogues théologiques, le but poursuivi par tous est le même : le rétablissement final de l'unité dans la vraie foi et dans l'amour. Il reste néanmoins que les divergences théologiques et ecclésiologiques existantes permettent en quelque sorte une hiérarchisation quant aux difficultés qui se présentent sur la voie de la réalisation de ce but fixé à l'échelon panorthodoxe. La spécificité des problèmes liés à chaque dialogue bilatéral présuppose une différenciation dans la méthodologie à suivre dans chaque cas ; mais pas une différenciation dans le but, car le but est le même pour tous les dialogues.

13. Malgré cela, un effort de coordination de la tâche des différentes Commissions théologiques interorthodoxes s'impose, en cas de nécessité, d'autant plus que l'unité ontologique et indissoluble existant au sein de l'Église orthodoxe doit être révélée et se manifester également dans le cadre de ces dialogues.

14. La conclusion de tout dialogue théologique proclamé officiellement correspond à l'achèvement de la tâche de la Commission théologique mixte désignée à cet effet ; c'est alors que le Président de la Commission interorthodoxe soumet un rapport au Patriarche œcuménique, lequel, en accord également avec les Primats des saintes Églises orthodoxes locales, proclame la clôture du dialogue. Aucun dialogue n'est considéré comme achevé avant que sa fin ne soit proclamée par une telle décision panorthodoxe

15. La décision panorthodoxe, au cas où un dialogue théologique s'achèverait avec succès, de rétablir la communion ecclésiale doit pouvoir se fonder sur l'unanimité de toutes les Églises orthodoxes locales.

16. Un des principaux organes du Mouvement œcuménique contemporain est le Conseil œcuménique des Églises (COE). Certaines Églises orthodoxes ont été membres fondateurs de ce Conseil, et par la suite, toutes les Églises orthodoxes locales en sont devenues membres. Le COE, en tant qu'organe interchrétien structuré, malgré le fait qu'il ne regroupe pas toutes les Églises et Confessions chrétiennes, ainsi que d'autres organismes interchrétiens et organismes régionaux, telle que la Conférence des Eglises européennes (KEK) et le Conseil du Moyen Orient, remplissent une mission fondamentale dans la promotion de l'unité du monde chrétien. Les Églises orthodoxes de Géorgie et de Bulgarie se sont retirées du Conseil Œcuménique des Églises, la première en 1997 et la seconde en 1998, car elles avaient un avis différent quant à l'œuvre du Conseil Œcuménique des Églises et, de ce fait, elles ne participent pas aux activités interchrétiennes menées par le Conseil Œcuménique des Églises et d'autres organismes interchrétiens.

17. Les Églises orthodoxes locales – membres du COE participent à part entière et à part égale à l'organisme du Conseil Œcuménique des Églises et contribuent par tous les moyens dont elles disposent au témoignage de la vérité et à la promotion de l'unité des chrétiens. L'Eglise orthodoxe a accueilli favorablement la décision de COE de répondre à sa demande concernant la constitution d'une Commission spéciale pour la participation orthodoxe au COE conformément au mandat de la Conférence interorthodoxe de Thessalonique (1998). Les critères fixés par la Commission spéciale les quels ont été proposés par les orthodoxes et acceptés par le COE , ont amené à la constitution d'un Comité permanent de collaboration et de consensus ont été ratifié et incorporés aux Statuts et au Règlement intérieur de COE.

18. L'Église orthodoxe, fidèle à son ecclésiologie, à l'identité de sa structure interne et à l'enseignement de l'Église ancienne, tout en participant au COE, n'accepte absolument pas l'idée de *l'égalité des confessions* et ne peut concevoir l'unité de l'Église comme un rajustement interconfessionnel. Dans cet esprit, l'unité recherchée dans le COE ne peut être simplement le produit d'accords théologiques, mais aussi de l'unité de la foi de l'Église orthodoxe telle que vécue et préservée dans les mystères de l'Église.

19. Les Églises orthodoxes membres du COE considèrent comme une condition *sine qua non* de la participation au COE le respect de l'article-base de sa Constitution, conformément auquel seules les Églises et les Confessions qui reconnaissent le Seigneur Jésus Christ en tant que Dieu et Sauveur selon l'Écriture et croient en *la Trinité, Dieu, Le Fils et le Saint-Esprit* selon le Symbole de Nicée-Constantinople peuvent en être membres. Elles sont intimement convaincues que les présupposés ecclésiologiques contenus dans la Déclaration de Toronto (1950), intitulée *L'Église, les Églises et le Conseil œcuménique des Églises,* sont d'une importance capitale pour la participation orthodoxe audit Conseil. Il va de soi, dès lors, que le COE n'a rien d'une super-Église et ne doit en aucun cas le devenir. *Le but poursuivi par le Conseil œcuménique des Églises n'est pas de négocier l'union des Églises, ce qui ne peut être le fait que des Églises elles-mêmes, sur leur propre*

initiative ; il s'agit plutôt de créer un contact vivant entre les Églises et de stimuler l'étude et la discussion des problèmes touchant à l'unité chrétienne (Déclaration de Toronto, § 2).

20. Les perspectives des Dialogues Théologiques de l'Eglise orthodoxe avec les autres Eglises et Confessions chrétiennes sont toujours déterminés sur la base des critères canoniques de la tradition ecclésiastique déjà constituée (*canon 7 du IIe et 95 du Quinisexte Conciles œcuméniques)*.

21. L'Eglise orthodoxe souhaite renforcer l'œuvre de la commission « Foi et Constitution » et suit avec un vif intérêt l'apport théologique de celle-ci réalisé à ce jour. Elle évalue positivement les textes théologiques édités par celle-ci, la contribution estimable de théologiens orthodoxes, ce qui représente une étape importante dans le Mouvement œcuménique vers le rapprochement des Eglises. Toutefois, l'Eglise orthodoxe garde des réserves en ce qui concerne des points capitaux liés à la foi et à l'ordre.

22. L'Eglise orthodoxe juge condamnable toute tentative de division de l'unité de l'Eglise, de la part de personnes ou de groupes, sous prétexte d'une présumée défense de la pure Orthodoxie. Comme en témoigne toute la vie de l'Eglise orthodoxe la préservation de la foi orthodoxe pure n'est sauvegardée que par le système conciliaire, qui, depuis toujours au sein de l'Eglise, constitue le juge désigné et ultime en matière de foi.

23. L'Eglise orthodoxe a une conscience commune de la nécessité du dialogue théologique interchrétien qu'il doit aller toujours de pair avec le témoignage dans le monde et avec des actions qui expriment *«la joie ineffable»* de l'Evangile (I Pierre 1,8), excluant tout acte de prosélytisme ou d'autre action d'antagonisme confessionnel provocante. Dans cet esprit, l'Eglise orthodoxe considère qu'il est très important que tous les chrétiens de bonne volonté, inspirés par les principes fondamentaux communs de notre foi, essaient de donner une réponse empressée et solidaire, basée sur le modèle idéal par excellence du nouvel homme en Christ, aux problèmes épineux que nous pose le monde d'aujourd'hui.

24. L'Église orthodoxe est consciente du fait que le mouvement pour la restauration de l'unité des chrétiens prend des formes nouvelles pour répondre à des situations nouvelles et faire face aux défis nouveaux du monde actuel. Il est indispensable que l'Eglise orthodoxe continue à apporter son témoignage au monde chrétien divisé sur la base de la tradition apostolique et de sa foi.

Nous prions pour que les chrétiennes œuvrent en commun afin que le jour soit proche où le Seigneur comblera l'espoir des Églises orthodoxes : *Un seul troupeau, un seul berger* (*Jn* 10, 16).

† Jean de Pergame, président
† Serge de Bonne-Espérance
† Métropolite Damascène (Patriarcat d'Antioche)
† Hésychios de Capitolias
† Hilarion de Volokolamsk

† Amphiloque de Monténégro
† Niphon de Targoviste
† Jean de Varna
† Gérasime de Zugdidi et Tsaishi
† Georges de Paphos
† Chrysostome de Peristerion
† Georges de Siemiatycze
† Jean de Körçe
† Georges de Michalovce
† Jérémie de Suisse, secrétaire pour la préparation du Saint et Grand Concile

Chambésy, le 15 Octobre 2015

RÈGLEMENT D'ORGANISATION ET DE FONCTIONNEMENT DU SAINT ET GRAND CONCILE DE L´ ÉGLISE ORTHODOXE

***

Article 1-Introduction

Par la grâce de la toute Sainte Trinité, le saint et grand Concile est une expression authentique de la tradition canonique et de la pratique ecclésiastique pérenne, pour le fonctionnement du système conciliaire dans l'Église une, sainte, catholique et apostolique. Il est convoqué par Sa Sainteté le patriarche œcuménique, avec l'accord de Leurs Béatitudes tous les Primats des Églises orthodoxes autocéphales locales reconnues par tous et est constitué des membres désignés par toutes les Églises locales orthodoxes.

Article 2

Convocation du Concile

La convocation du Concile est annoncée avec la grâce de Dieu par des Lettres patriarcales émanant du Patriarche œcuménique adressées à tous les Primats des Églises locales autocéphales, par lesquelles :

1) est annoncée l'achèvement de la préparation préconciliaire, décidée à l'échelon panorthodoxe ;

2) est fixé le temps et le lieu de réunion du Concile avec l'accord de Leurs Béatitudes tous les Primats des Églises orthodoxes autocéphales locales et,

3) conformément aux décisions prises à l'échelon panorthodoxe par Leurs Béatitudes les Primats lors de leurs saints Sommets, les Églises orthodoxes autocéphales locales sont invitées à désigner leurs délégués au Concile et à annoncer au Patriarche œcuménique la liste de leurs délégations.

Article 3

Structure du Concile

Sont membres du Concile les hiérarques désignés par chaque Église orthodoxe autocéphale, en qualité de ses délégués ;

1) le nombre des membres a été fixé lors du Sommet des Primats des Églises orthodoxes autocéphales en mars 2014 ;

2) les délégations peuvent être accompagnées de conseillers spéciaux, ecclésiastiques, moines ou laïcs, mais le nombre de ceux-ci ne peut excéder normalement le nombre de six membres de leur délégations, ainsi que trois assistants de chaque Eglise orthodoxe autocéphale;

3) les conseillers spéciaux peuvent participer aux séances plénières du Concile, sans droit de parole ou de vote, alors qu'ils doivent assister dans son travail le Secrétariat du Concile ou les Commissions conciliaires avec droit de parole, et exercer les fonctions spécifiques qui leur sont assignées.

4) chacun des Primats peut avoir derrière lui un, ou si possible deux, hiérarques membres de la délégation de son Église au cours des travaux du

Concile. En raison de ses obligations accrues, le Président peut avoir auprès de lui deux hiérarques et un secrétaire ; tous les conseilleurs s'installent derrière les Primats.

5) si un Primat d'une Église se voit empêché d'assister au Concile ou une de ses sessions, il doit être replacé par un autre hiérarque de son Église, selon la pratique de celle-ci.

Article 4
Présidence du Concile

La présidence du Concile du Concile est exercée :

1) par le Patriarche œcuménique. Les Primats des autres Églises orthodoxes locales sont placés à sa droite et à sa gauche, suivant l'ordre des saints Diptyques du Patriarcat œcuménique ;

2) les membres des délégations des Églises orthodoxes locales sont placés, suivant l'ordre des dits saints Diptyques, à l'endroit qui leur est assigné dans la salle sacrée où sont tenues les réunions du Concile ; en contiguïté avec eux, sont aussi placés les conseillers spéciaux de chaque délégation afin d'en faciliter la collaboration.

Article 5
Compétence du Président

Le Président du Concile :

1) déclare l'ouverture et la clôture des travaux du Concile ;

2) collabore avec les Primats des Églises orthodoxes autocéphales pour planifier les travaux sur les thèmes figurant à l'ordre du jour du Concile, ainsi que pour régler immédiatement toute question de procédure et de fonctionnement du Concile ;

3) approuve le programme de la vie cultuelle des membres du Concile ;

4) dirige les débats à chaque séance, en présentant le cas échéant des commentaires pour leur meilleure coordination à la mission du Concile ;

5) donne la parole aux membres du Concile et garantit la stricte observance et l'application correcte des principes du présent Règlement pour le bon déroulement et selon la règle ecclésiastique des travaux ;

6) coordonne le travail du Secrétariat Panorthodoxe du Concile ;

Article 6
Secrétariat du Concile

Le Secrétariat du Concile est Panorthodoxe, à savoir :

1) il est composé d'un hiérarque de chaque délégation, ainsi que du secrétaire pour la préparation du saint et grand Concile qui supervise le travail du secrétariat, et

2) les membres du Secrétariat sont assistés dans leur travail par des conseillers ad hoc, ecclésiastiques, moines ou laïcs, choisis parmi les conseillers des

délégations des Églises orthodoxes locales. Ceux-ci doivent assister le Secrétariat Panorthodoxe dans son travail très étendu et polyvalent. Les dits conseillers ne peuvent excéder le nombre de deux de chaque Église.

Article 7

Compétences du Secrétariat du Concile

Les compétences du Secrétariat du Concile sont de :

1) constituer les dossiers contenant le matériel issu de la procédure de préparation des textes portant sur les thèmes à l'ordre du jour du Concile, dans les langues de travail établies ;

2) assumer la tâche de tenir procès-verbal des travaux du Concile ;

3) assister dans leur travail le Plénum et les Commissions du Concile ;

4) assurer le bon fonctionnement du système d'interprétation simultanée des débats du Concile dans les langues officielles ;

5) former des Comités spéciaux tant pour rédiger les Communiqués destinés à informer immédiatement l'opinion publique du déroulement des travaux du Concile, que pour préparer le Message de celui ci ;

6) informer correctement les Observateurs officiels des autres Églises ou Confessions chrétiennes, en leur fournissant les dossiers afférents sur les thèmes à l'ordre du jour du Concile ; et

7) régler immédiatement toute question imprévue, réelle ou procédurale.

Article 8

Travaux du Concile

Les travaux du Concile débutent et se concluent par la célébration de la divine Liturgie panorthodoxe, présidée par le Patriarche œcuménique avec la participation des tous les Primats des Églises orthodoxes autocéphales, ou de leurs représentants, suivant l'ordre des saintes Diptyques du Patriarcat œcuménique ;

1) se déroulent en Plénum ou dans des Commissions conciliaires, conformément au programme des travaux élaborés par eux et portant sur les thèmes à l'ordre du jour, dont les textes ont été unanimement approuvés par les Conférences panorthodoxes préconciliaires et les synaxes des Primats des Eglises orthodoxes autocéphales ;

2) ne peuvent être introduits pour être débattus dans le Concile des textes non approuvés à l'unanimité par les Conférences panorthodoxes préconciliaires et les Synaxes des Primats ou de nouveaux thèmes, hormis le Message final du Concile, dont le projet doit être préparé par un Comité spécial une semaine avant sa convocation avec l'approbation des Primats, et

3) Hormis la session d'ouverture et la clôture du Concile, toutes les autres sessions se déroulent à huis clos.

Article 9

Déroulement des débats

1) Les débats se déroulent dans les langues officielles du Concile, c'est-à-dire en grec, russe, français et en anglais, de même qu'en arabe en tant que langue de travail pour lesquelles un système d'interprétation simultanée est assuré.

2) Les thèmes sont débattus dans l'ordre dans lequel ils figurent dans l'agenda du Concile ; les discussions ne portent strictement que sur le thème désigné pour chaque session.

3) Toute intervention hors sujet est interdite, la parole étant retiré à l'intervenant par le Président, sauf si celle-ci concerne une question avérée de procédure ou personnelle ; c'est pourquoi, dans ce cas celui qui demande la parole doit indiquer la disposition du Règlement qui, à son sens, est violée.

Article 10

Participation des membres aux débats

La parole au cours des travaux du Concile est libre, mais nul ne peut parler avant de demander et recevoir la permission du Président du Concile.

1) le souhait exprimé par un membre du Concile de participer à la discussion du thème est déclaré en remettant une note écrite au membre compétent du Secrétariat du Concile qui tient la liste par ordre de priorité de ceux qui ont manifesté leur souhait de s'exprimer et qui la remet au Président du Concile.

2) La durée de l'intervention de chaque orateur dans le débat ne peut excéder les dix minutes ; la reprise de parole, si des explications sont demandées ou si celle-ci est jugée nécessaire ou utile par le Président du Concile, ne peut excéder les cinq minutes.Les Primats des Eglises orthodoxes autocéphales ont à leur disposition le double du temps pour leurs interventions.

3) Toute controverse dialogique hors propos ou toute dispute personnelle entre les membres du Concile est interdite, étant non seulement étrangère, mais aussi contraire à la mission de celui-ci.

Article 11

Modifications apportées aux textes

Au cours des débats sur chaque thème, les propositions formulées d'amendements, de corrections ou d'ajouts aux textes unanimement approuvés par les Conférences panorthodoxes préconciliaires et par les synaxes des Primats portant sur les thèmes à l'ordre du jour du Concile, ainsi qu'au Message du Concile.

1) Sont déposées au Secrétariat du Concile par les délégations des Eglises orthodoxes autocéphales pour être soumises au Plénum du Concile par son Président, afin qu'ils soient ratifiés officiellement par une décision synodale.

2) L'approbation de ces amendements, après la clôture du débat les concernant, est exprimée, selon la pratique établie à l'échelon panorthodoxe, par le principe d'unanimité des délégations des Églises orthodoxes autocéphales. Ceci signifie que les amendements non approuvés à l'unanimité ne passent pas.

Article 12

Vote et approbation des textes

Le vote sur les textes débattus et révisés par le Concile portant sur les thèmes à l'ordre du jour,

1) est lié aux Églises orthodoxes autocéphales et non à chacun des membres de leurs délégations au Concile, conformément à la décision unanime prise dans ce sens par la Synaxe des Primats des Églises orthodoxes, selon laquelle chaque Église autocéphale ne dispose que d'un seul vote ;

2) Le vote des textes par Église et non pas par membre n'exclut pas la prise de position négative par un ou plusieurs hiérarques de la délégation d'une Église orthodoxe autocéphale sur les amendements apportés, voire sur un texte, en général, et son désaccord est inscrit dans les Actes du Concile, et

3) l'évaluation de ces désaccords est une question interne à l'Église autocéphale dans laquelle ils sont manifestés qui peut baser son vote final sur le principe de majorité interne, exprimée par son Primat, raison pour laquelle il est jugé nécessaire de leur accorder l'espace et le temps nécessaire pour leur consultations à cet effet.

Article 13

Approbation et signature des textes

Les textes approuvé à l'unanimité portant sur les thèmes à l'ordre du jour du Concile, produits dans les quatre langues officielles et jouissant de la même validité :

1) Sont paraphés par tous les Primats des Églises orthodoxes autocéphales sur toutes leurs pages et dans toutes les langues officielles du Concile ; ils sont finalement signés par le Président et tous les membres du Concile.

2) Les décisions conciliaires signées, ainsi que le Message du saint et grand Concile, sont envoyées par Lettres patriarcales à tous les Primats des Églises orthodoxes autocéphales qui doivent les communiquer à leurs Eglises respectivement ; elles portent une autorité panorthodoxe.

Article 14

Participation d'Observateurs

Les observateurs des autres Églises et des Confessions chrétiennes, ainsi que les cadres d'autres organisations chrétiennes, peuvent assister aux sessions d'ouverture et de clôture du Concile sans droit de parole et de vote.

Article 15

Production des Actes (procès-verbaux et documents)

Les délibérations du Concile seront enregistrées et devront être éditées par les soins d'un Comité Panorthodoxe spécial du Secrétariat du Concile, désigné par une décision des Primats de toutes les Églises orthodoxes autocéphales, afin de produire les procès-verbaux dans les langues officielles qui seront communiqués à toutes les Églises orthodoxes autocéphales.

Article 16

Information de la presse

1) Sur décision du Président, avec l'assentiment des autres Primats des Églises orthodoxes, est créé un Comité composé de quatorze membres parmi les membres du Concile, un de chaque Église orthodoxe autocéphale, accompagnés de conseillers spéciaux qui informera les médias sur les travaux en cours du Concile, en contactant ceux-ci régulièrement.

2) Seuls les journalistes accrédités de manière appropriée par le secrétariat pour la préparation du Saint et Grand Concile peuvent assister aux sessions d'ouverture et de clôture du Concile.

† Le Patriarche oecuménique Bartholomaios
Président
† Au nom du Patriarche d'Alexandrie Théodore II
Gabriel, métropolite du siège majeur de Léontopolis
† Au nom du Patriarche d'Antioche Jean X,
le Métropolite Isaac
† Au nom du Patriarche de Jérusalem Théophile III
Aristarque archevêque de Constantine
† au nom du Patriarche de Moscou et de toute la Russie Cyrille
Onuphre, métropolitede Kiev
† le Patriarche de Serbie Irénée
† le Patriarche de Roumanie Daniel
† le Patriarche de Bulgarie Néophyte
† le Patriarche de Géorgie Elie II
† l'Archevêque de la Nouvelle Justiniane et de toute la Chypre Chrysostome II
†Au nom de l'Archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II
Germain, métropolite d'Elis
† Au nom du Métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Sabbas,
Georges Évêque de Siemiatycze
† l'Archevêque de Tirana et de toute l'Albanie Anastase
† l'Archevêque de Prešov et de toute la Tchéquie et de Slovaquie Rastislav

Chambésy, le 27 janvier 2016

COMMUNIQUE
DE LA SYNAXE DES PRIMATS DES EGLISES ORTHODOXES

(*CHAMBÉSY, 21-28 JANVIER 2016)*

***

A l'invitation de Sa Sainteté, le Patriarche œcuménique Bartholomaios, a eu lieu la Synaxe des Primats des Eglises Orthodoxes autocéphales au Centre Orthodoxe du Patriarcat œcuménique à Chambésy-Genève du 21 au 28 janvier 2016. Ont assisté les Primats suivants:

le Patriarche oecuménique Bartholomaios
le Patriarche d'Alexandrie Théodore
le Patriarche de Jérusalem Théophile
le Patriarche de Moscou et de toute la Russie Cyrille
le Patriarche de Serbie Irénée
le Patriarche de Roumanie Daniel
le Patriarche de Bulgarie Néophyte
le Patriarche de Géorgie Elie
l'archevêque Chysostome de Chypre
l'archevêque d'Albanie Anastassios et
l'archevêque de Tchéquie et de Slovaquie Rastislav.

Furent absents Leurs Béatitudes, le Patriarche d'Antioche Jean X et le métropolite de Varsovie et de toute la Pologne Savvas pour des raisons de santé, et l'archevêque d'Athènes et de toute la Grèce Jérôme II pour des raisons personnelles. Cependant, tous les trois ont été représentés officiellement par des délégués assignés de leurs Eglises.

Les Primats des Eglises Orthodoxes se sont réunis pour définir les thèmes du Saint et Grand Concile. Dans le cadre de la Synaxe, le dimanche le 24 janvier a eu lieu une concélébration en l'église stavropégiaque de Saint Paul, présidée par le Patriarche œcuménique en concélébration de Leurs Béatitudes, les Primats, ainsi que les chefs des délégations des Eglises Orthodoxes, à l'exception du chef de la délégation de la Sainte Eglise d'Antioche.

Pendant la Synaxe, les sessions se sont déroulées, selon la parole apostolique *«professant la vérité dans la charité»* (Eph.4, 15), dans un esprit de concorde et de compréhension, les Primats ont affirmé leur engagement pour la convocation du Saint et Grand Concile. Ceci aura lieu à l'Académie Orthodoxe de Crète du 16 au 27 juin 2016. Dans ce but, les Primats invoquent humblement la grâce et la bénédiction du Dieu trinitaire et demandent les prières ferventes du plérôme de l'Eglise, du clergé et des laïcs, lors de la période qui mène vers le Saint et Grand Concile, ainsi que pendant la durée de ses sessions.

Les thèmes ratifiés officiellement et soumis au Saint et Grand Concile afin d'être adoptés sont les suivants: *La mission de l'Eglise orthodoxe dans le monde contemporain, La Diaspora orthodoxe, L'autonomie et la manière dont elle doit être proclamée, Le sacrement du mariage et ses empêchements, L'importance*

du jeûne et son observance aujourd'hui, Les Relations des Eglises Orthodoxes avec l'ensemble du monde chrétien. Par la décision des Primats, tous les textes approuvés seront publiés.

Les Primats ont décidé la constitution d'un secrétariat panorthodoxe, le règlement et le fonctionnement du Concile, la participation d'observateurs hétérodoxes lors des sessions de l'ouverture et de clôture, et l'évaluation des frais.

En outre, les Primats ont exprimé leur soutien pour les chrétiens persécutés du Moyen Orient et leur préoccupation permanente pour l'enlèvement de deux métropolites, Paul Yazigi du patriarcat d'Antioche et de Grégoire Yohanna Ibrahim de l'Eglise syro-jacobite.

Les travaux de la Synaxe ont été achevés l'après midi du mercredi le 27 janvier 2016, avec l'allocution de clôture de son Président, Sa Sainteté, le Patriarche oecuménique.

Au Centre Orthodoxe du Patriarcat oecuménique
Chambésy-Genève,
le 27 janvier 2016
Du Secrétariat de la Sainte Synaxe

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ....7
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ....9
Ἐναρκτήρια Συνεδρία....11
Ὁμιλία Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου....11
Εἰσήγησις Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίου....14
Β΄Πρωϊνή Συνεδρία....25
Ἀπογευματινή συνεδρία.... 38
Τό Αὐτόνομον καί ὁ τρόπος διακηρύξεως αὐτοῦ....43
Α΄ Πρωϊνή Συνεδρία (13 Ὀκτ. 2015)....59
Β΄ Πρωϊνή Συνεδρία....76
Ἀπογευματινή Συνεδρία....93
Α΄ Πρωϊνή Συνεδρία (14 Ὀκτ. 2015)....119
Β΄ Πρωϊνή Συνεδρία....137
Ἀπογευματινή Συνεδρία....159
Α΄ Πρωϊνή Συνεδρία (15 Ὀκτ. 2015)....190
Β΄ Πρωϊνή Συνεδρία....206
Α΄ Ἀπογευματινή Συνεδρία....226
Β΄ Ἀπογευματινή Συνεδρία....251
Καταληκτήρια Συνεδρία (16 Ὀκτ. 2015)....272
Ἀνακοινωθέν....304

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ....309
ΤΕΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ....309
ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ
ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΤΕΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ....313
Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΝ ΤΩ ΣΥΓΧΡΟΝΩ ΚΟΣΜΩ....313
Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑ....323
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΔΙΑΣΠΟΡΑ....326

ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ ΑΥΤΟΥ.....330
ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ.....333
Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ Η ΤΗΡΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ 337
ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΟΙΠΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.....341
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ 347

DOCUMENTS FINALS DE L´ORDRE DU JOUR
DU SAINT ET GRAND SYNODE.....353
DECISIONS DE LA SYNAXE DES PRIMATS
DES EGLISES ORTHODOXES AUTOCEPHALES
DOCUMENTS FINALS.....356
LA MISSION DE L´EGLISE ORTHODOXE
DANS LE MONDE CONTEMPORAIN.....356
LA DIASPORA ORTHODOXE.....366
REGLEMENT DE FONCTIONNEMENT DES ASSEMBLES
EPISCOPALES DANS LA DIASPORA ORTHODOXE.....368
L´AUTONOMIE ET LA MANIÈRE DE LA PROCLAMER.....372
LE SACREMENT DE MARRIAGE ET SES EMPÊCHEMENTS.....375
L´ IMPORTANCE DU JEÛNE ET SON OBSERVANCE AUJOURD´HUI....379
LES RELATIONS DE L´ EGLISE ORTHODOXE
AVEC L´ENSEMBLE DU MONDE CHRETIEN.....383
REGLEMENT D´ORGANISATION ET DE FONCTIONNEMENT
DU SAINT ET GRAND SYNODE DE L´ EGLISE ORTHODOXE.....389
COMMUNIQUE.....395

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία:
Lithos Ο.Ε. Πετμεζά 80 Κιάτο, Κορινθίας Τηλ.: 27420 20584, e-mail:lithos01@otenet.gr